అష్టాదశస్మృతయః

వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

అష్టాదశస్మృతయః

తాశ్చ

[౧ అత్రిస్మృతిః, ౨ విష్ణుస్మృతిః, ౩ హారీతస్మృతిః, ౪ ఔశనసీ స్మృతిః,౫ ఆఙ్గిరసస్మృతిః, ౬ యమస్మృతిః,౭ ఆపస్తమ్బస్మృతిః, ౮ సంవర్త్తస్మృతిః, ౯ కాత్యాయనస్మృతిః, ౧౦ బృహస్పతిస్మృతిః, ౧౧ పారాశరస్మృతిః, ౧౨వ్యాసస్మృతిః, ౧౩ శంఖస్మృతిః, ౧౪ లిఖితస్మృతిః, ౧౫ దక్షస్మృతిః, ౧౬ గౌతమస్మృతిః, ౧౭ శాతాతపస్మృతిః,

౧౮ వసిష్ఠస్మృతిః] సోఽయం గ్రన్థః

శ్రీః। అథాష్టాదశస్మృతి విషయానుక్రమణికా।

అత్రిస్మృతి: ౧

అష్టాదశస్మృతయః

అష్టాదశస్మృతయః

దానయోగ్యబ్రాహ్మణకథనమ్

శ్రాద్ధకాలాః, శ్రాద్ధదానప్రశంసనం తత్ఫలం చ

దశవిధా బ్రాహ్మణాః

పూజనానర్హద్విజనిరూపణమ్

అత్రిస్మృత్యుక్తధర్మనిర్ణయశ్రవణఫలమ్

విష్ణుస్మృతిః ౨.

అధ్యాయః ౧.

ఋషీణాం విష్ణవే ధర్మవిషయకప్రశ్నః

విష్ణుప్రణీతధర్మేషు గర్భాధానాదిసంస్కారాః

ఉపనయనానంతరం బ్రహ్మచారినియమాః

అధ్యాయః ౨.

గృహస్థధర్మాణాం సంక్షేపతో నిర్ణయః

అధ్యాయః ౩.

వానప్రస్థధర్మనిరూపణమ్

అధ్యాయః ౪.

యతిధర్మనిరూపణమ్

అధ్యాయః ౫.

సామాన్యతో వర్ణచతుష్టయస్య ధర్మకథనమ్

హారీతస్మృతిః ౩.

అధ్యాయః ౧.

హారీతస్య మునిభిః సహ సంవాదే ద్విజాచారః

అధ్యాయః ౨.

అష్టాదశస్మృతయః

క్షత్రియాదీనామాచారకథనమ్

అధ్యాయః ౩.

ఉపనీతస్య గురుకులేషు వసతో బటోరాచారః

అధ్యాయ: ౪

విస్తరేణ గృహిణః సదాచారనిరూపణమ్

అధ్యాయ: ౫.

వానప్రస్థధర్మాః

అధ్యాయః ౬.

చతుర్థాశ్రమధర్మప్రణయనమ్

అధ్యాయః ౭.

సంక్షేపేణ యోగశాస్త్రసారకథనమ్

ఔశనసీస్మృతి:౪.

వర్ణచతుష్టయతః ప్రతిలోమానులోమవిధినోత్పన్నానాం వృత్తిధర్మాణాం సంక్షేపేణ కథనమ్

ఆంగిరసస్మృతి: ౫.

వర్ణానామానుపూర్వ్యేణ ప్రాయశ్చిత్తత్తవిధేః కథా

యమస్మృతిః ౬.

మహాపాతకోపపాతకాదీనాం వర్ణక్రమేణ సంక్షేపతః ప్రాయశ్చిత్తవిధికథనమ్

ఆపస్తంబస్మృతి: ౭.

అధ్యాయ: ౧.

ఆపస్తంబఋషిం ప్రతి ప్రమాదాదకామతో బాలగవాదీనాం విపత్తిదానే కథం నిష్కృతిరితి మునికృతప్రశ్నః

అధ్యాయః ౨.

జలశోధనప్రకారః

అధ్యాయః ౩.

అష్టాదశస్మృతయః

అజ్ఞానతోఽన్త్యజాతిగృహనివాసే గృహపతేః ప్రాయశ్చిత్తమ్ బాలవృద్ధాదీనాం పాపనివారణాయ ప్రాయశ్చిత్తవ్యవస్థా నిరూపణమ్

అధ్యాయః ౪

చండాలకూపభాండేషు జలపానే ప్రతివర్ణం ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయ: ౫.

చాండాలస్పర్శే ఉచ్ఛిష్టాశనాదౌ చ ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః ౬.

నీలీవస్త్రసంబంధేన ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః ౭.

రజస్వలాశుద్ధినిరూపణమ్

అధ్యాయః ౮.

కాంస్యాదిపాత్రశుద్ధిః శూద్రాన్న సేవనతః శుద్ధికథనమ్

అధ్యాయః ౯.

భుంజానస్య గుదస్రవణే ప్రాయశ్చిత్తమ్ అలేహ్యాపేయాభక్ష్యరేతోమూత్రాదీనాం భక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః ౧౦.

క్షమాశీలస్య క్రోధరహితస్యావశ్యం మోక్షః

సంవర్తస్మృతిః ౮.

బ్రహ్మచారిణోఽవశ్యకర్తవ్యకథనమ్

గృహధర్మిణ: కర్తవ్యధర్మప్రణయనమ్

తృతీయచతుర్థాశ్రమయోః సంక్షేపతో ధర్మకథనమ్

బ్రహ్మఘ్నస్య ప్రాయశ్చిత్తనిరూపణమ్

సురాపానాదిమహాపాతకోపపాతకానాం శుద్ధిః

కాత్యాయనస్మృతిః ౯.

అష్టాదశస్మృతయః

ప్రథమః ఖణ్డః।

యజ్ఞోపవీతనిర్మాణప్రకారః,వృద్ధౌ పూజ్యానాం దేవతానాం నామాని,
వసోర్ధారావృద్ధిశ్రాద్ధసంబంధవిచారః

ద్వితీయః ఖణ్డః।

వృద్ధిశ్రాద్ధే విశేషకథనమ్

తృతీయః ఖణ్డః ।

వృద్ధిశ్రాద్ధవిధానకథనమ్

చతుర్థః ఖణ్డః।

పిండదానాదివిధికథనమ్

పంచమః ఖణ్డః।

వృద్ధిశ్రాద్ధకరణేన క్రియమాణ సంస్కారసాంగతా

షష్ఠః ఖణ్డః।

అగ్న్యాధానకాలనిర్ణయః

సప్తమః ఖణ్డః।

అరణిద్వయవిచారః

అష్టమః ఖణ్డః।

అరణితోఽగ్నేర్నిష్కాసనప్రకారః, స్రువప్రమాణమ్, సమిత్ప్రమాణకథనఞ్చ

నవమః ఖణ్డః।

హోమకాలకథనమ్, అసమిద్ధాగ్నౌ హోమే దోషకథనఞ్చ

దశమః ఖణ్డః।

ప్రాతః స్నానసంబంధేన జలాదీనాం విచారః

ఏకాదశ: ఖణ్డ:।

సంధ్యోపాసనవిధినిరూపణమ్

ద్వాదశ: ఖణ్డ:।

పితృతర్పణావిధిః

త్రయోదశః ఖణ్డః।

పఞ్చమహాయజ్ఞవిధికథనమ్

చతుర్దశః ఖణ్డః।

పృథివ్యాదిభ్యోఽన్నప్రదానమ్,అగ్నిప్రార్థనాదికఞ్చ

పంచదశః ఖణ్డః।

బ్రహ్మణే దక్షిణాదానమానమ్ ఆజ్యస్థాల్యాదిమానం చ

షోడశః ఖణ్డః।

అన్వాహార్యాగ్రహాయణ్యాదిషు పితృయజ్ఞాదికథనమ్

సప్తదశ: ఖణ్డ:।

పితృయజ్ఞవిధినిరూపణమ్

అష్టాదశః ఖణ్డః।

దర్శపౌర్ణమాసాదిషు హోమాదివిచార:

ఏకోనవింశఃఖణ్డః।

పతిప్రవాసేఽగ్నిపరిచరణే స్త్రీణామధికారస్తాసాం మహత్త్వవర్ణనప్రసంగేన అగ్ని సేవినః ప్రశంసనమ్

వింశః ఖణ్డః।

పునరాధానాగ్నిసమారోపణాదివిచారః

ఏకవింశః ఖణ్డః।

గృహపతిమరణే తద్దాహవ్యవస్థాదికథనమ్

ద్వావింశ: ఖణ్డ:।

శవస్పృశాం శ్మశానాత్పునః పరావర్తనమ్

త్రయోవింశః ఖణ్డః।

ఆహితాగ్నేః పరదేశమరణే వ్యవస్థాకథనమ్, ఆహితాగ్నిస్త్రీమరణే దాహాదికథనఞ్చ

చతుర్వింశః ఖణ్డః।

సూతకే కర్మణాం త్యాగః, షోడశశ్రాద్ధవిధిశ్చ

అష్టాదశస్మృతయః

పంచవింశః ఖణ్డః।

బ్రహ్మదండయుక్తానాం బహిః సంస్కారాభావే కర్తవ్య విధిఃబ్రహ్మచారివ్రతకర్తవ్యతాతీతానాం సంస్కారాణాం ప్రాయశ్చిత్తపురఃసరం పునః సంస్కార కథనమ్

షడ్వింశ: ఖణ్డ:।

వృషోత్సర్జనాదౌ సమశనీయచరోర్నివాపాదికథనమ్

సప్తవింశః ఖణ్డః।

అన్వాహార్యవిధికథనమ్

అష్టావింశః ఖణ్డః।

ఉపాకృత్య ఉపగమనే అధ్యయనాదివిచారః

ఏకోనత్రింశఃఖణ్డః।

దర్భకుర్చతః పశోః స్రోతసాం క్షాలనాదివిచారః

బృహస్పతిస్మృతి: ౧౦.

బృహస్పతిదేవేన్ద్రసంవాదే భూదానస్యాతిప్రశంసనమ్

పుత్రకర్తవ్యేషు మధ్యే గయాగమనస్య నీలవృషోత్సర్జనస్య చ పితృసన్తోషకరత్వకథనమ్

స్వదత్తపరదత్తాయాభూమేర్హరణాదాభూతసంప్లవం నరకే నివాసః

బ్రహ్మస్వహరణేన సర్వస్వవినాశః

పాత్రేషు గోహిరణ్యవస్త్రాన్నమహీతిలవితరణాత్సర్వపాతకవినాశః, వాపీకూపతడాగోద్యానోపవనపునః సంస్కరణే ముక్తిలాభః, అన్నదానప్రశంసనఞ్చ

బ్రహ్మఘాతకవిచారః, ఫలమూలాశనాదివ్రతఫలకథనఞ్చ

పారాశర స్మృతిః ౧౧.

అధ్యాయః౧.

వ్యాసేన సహ మునీనాం బదరికాశ్రమే పరాశరసమీపగమనమ్, పరాశరంప్రతి వ్యాసస్య కలౌ చాతుర్వణ్యసంపాదనీయధర్మవిషయకః ప్రశ్నః షట్కర్మకారిణో దేవతాతిథిపూజకస్య సదా సౌఖ్యలాభ:, అతిథిసత్కార కథనమ్, సామాన్యతోవర్ణచతుష్టయస్య కర్మకథనమ్

అష్టాదశస్మృతయః

అధ్యాయః౧౨.

విణ్మూత్రాదిభక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్, బ్రహ్మహత్యాదిప్రాయశ్చిత్తమ్

వ్యాసస్మృతి: ౧౨.

అధ్యాయః౧.

వేదోక్తకర్మప్రచారభూమికథనమ్ షోడశసంస్కారసంజ్ఞాకాలకథనమ్, బ్రహ్మచారిధర్మనిరూపణఞ్చ

అధ్యాయః ౨

ద్వితీయాశ్రమవతో ద్విజస్యాచారవర్ణనమ్ స్త్రీధర్మనిరూపణమ్ పతివ్రతాస్త్రీపరిత్యాగే దోషకథనఞ్చ

అధ్యాయః 3.

గృహస్థస్య నిత్యనైమిత్తికకామ్యకర్మనిరూపణమ్

అధ్యాయ: ౪.

గృహస్థాశ్రమప్రశంసనమ్, వర్ణానాం దానధర్మనిరూపణఞ్చ

శంఖస్మృతి: ౧3.

అధ్యాయః ౧.

వర్ణచతుష్టయస్య కర్మనిరూపణమ్

అధ్యాయః ౨.

సంస్కారకాలనిర్ణయః

అధ్యాయ: 3.

పిత్రోపనీతస్య ద్విజస్య వేదస్వీకరణవ్రతనియమకథనమ్

అధ్యాయః ౪.

అష్టాదశస్మృతయః

అష్టవిధవివాహకథనమ్, వర్ణచతుష్టయస్య స్త్రీస్వీకరణమ్

అధ్యాయః౫.

పంచసూనానివృత్తయే పంచమహాయజ్ఞకథనమ్, అతిథిపూజనాగ్నిహోత్రాభ్యాం గృహధర్మిణః సాఫల్యకథనఞ్చ

అధ్యాయః ౬.

ద్విజస్య ధయసస్తృతీయభాగే వనాశ్రయణం తద్ధర్మకథనఞ్చ

అధ్యాయః౭.

బ్రహ్మప్రాప్తయే చతుర్థాశ్రమస్వీకారోత్తరం సదాచారనిర్ణయః అష్టాంగయోగసాధనకథనమ్, ధ్యానయోగనిరూపణఞ్చ

అధ్యాయః ౮.

నిత్యనైమిత్తికాదిషడ్విధ స్నాననిరూపణమ్

అధ్యాయః ౯.

విధిపూర్వకం క్రియాస్నాననిరూపణమ్

అధ్యాయః ౧౦.

శుభకరాచమనక్రియావిధికథనమ్

అధ్యాయః ౧౧.

శతరుద్రియత్రిసుపర్ణగోసూక్తజపఫలకథనమ్

అధ్యాయః ౧౨.

గాయత్రీమంత్రజపఫలకథనమ్

అధ్యాయః ౧౩

తర్పణవిధినిరూపణమ్

అష్టాదశస్మృతయః

అధ్యాయః ౧౪

దైవే కర్మణి బ్రాహ్మణపరీక్షణం పిత్ర్యకర్మణ్యవశ్యం పరీక్షణమ్, పంక్తిదూషకబ్రాహ్మణకథనపూర్వకం పంక్తిపావనత్వకథనమ్ శ్రాద్ధకాలదేశాదికథనఞ్చ

అధ్యాయః ౧౫

సపిండానాం జననమరణాశౌచవిచారః

అధ్యాయః ౧౬.

పాత్రశౌచకర్మనిరూపణమ్,మూత్రపురీషకరణోత్తరం శుద్ధికథనమ్

అధ్యాయః ౧౭.

బ్రాహ్మఘ్నగోఘ్నసురాపాదీనాం శుద్ధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తవిధిః

అధ్యాయః౧౮.

అఘమర్షణప్రాజాపత్యాదివివరణమ్

లిఖితస్మృతి: ౧౪.

ద్విజాతీనాం సామాన్యధర్మేషు ఇష్టాపూర్తకథనమ్, శ్రాద్ధకాలదేశవిచారః సామాన్యతో ద్విజాచారకథనమ్, ప్రాయశ్చిత్తవిధికథనఞ్చ

దక్షస్మృతిః ౧౫.

అధ్యాయః౧.

ద్విజపుత్రస్యాష్టవర్షపర్యంతం భక్ష్యాభక్ష్యాదిషు దోషాభావకథనమ్, తదూర్ధ్వమాశ్రమరాహిత్యే దోషకథనమ్,ఆశ్రమలక్షణకథనఞ్చ

అధ్యాయః౨.

దినే దినే ప్రాతరుత్థాయ ద్విజస్యావశ్యకర్తవ్యానాం కథనమ్

అధ్యాయః౩.

అష్టాదశస్మృతయః

సుధేషద్ధానకర్మవికర్మాది విచారనిరూపణమ్

అధ్యాయః౪.

అనుకూలకలత్రస్య గార్హస్థ్యం సుఖకరమితి స్త్రీవిషయకవిచారః

అధ్యాయ:౫.

శౌచాశౌచవిషయే సంక్షేపేణవిచార:

అధ్యాయః౬.

జన్మమృత్యు నిమిత్తకాశౌచనిర్ణయః

అధ్యాయః౭.

షడంగయోగస్య సంక్షేపతో వివరణమ్

గౌతమస్మృతి: ౧౬.

అధ్యాయ: ౧.

వర్ణత్రయస్యోపనయనకాలమౌంజీదండాదివిచారః, గురోః సకాశాద్బ్రహ్మగ్రహణనియమకథనఞ్చ

అధ్యాయః౨.

ఉపనయనాత్పూర్వం శౌచాచారనియమాభావకథనమ్, ఉపనయనోత్తరే ప్రతిపాలనీయ నియమకథనఞ్చ

అధ్యాయః౩.

నైష్ఠికబ్రహ్మచారిణో నియమకథనమ్

అధ్యాయ:౪.

అనులోమప్రతిలోమోత్పన్నవర్ణచతుష్టయజాతినిరూపణమ్

అధ్యాయ:౫.

అష్టాదశస్మృతయః

దారపరిగ్రహోత్తరం కర్తవ్యధర్మకథనమ్

అధ్యాయః ౬.

అభివాదనవిషయే విచారః

అధ్యాయః౭.

ఆపత్కల్పో బ్రాహ్మణస్య నిరూప్యతే

అధ్యాయః౮.

గర్భాధానాదిచత్వారిశత్సంస్కారయుక్తస్య ద్విజస్య కృతాపరాధస్యాపి న వధ బంధాదిదండాధికారః తస్యైవ బ్రహ్మణః సాలోక్యాదిలాభశ్చ

అధ్యాయః ౯.

దారపరిగ్రహోత్తరం ద్విజస్యావశ్యపాలనీయవ్రతకథనమ్

అధ్యాయ౧౦:

వర్ణచతుష్టయస్యోపజీవికాకథనమ్

అధ్యాయః౧౧.

రాజ్ఞః సదా శక్తిమతః సదాచారనిరూపణమ్

అధ్యాయ:౧౨

శూద్రస్య దండాదివిచారః

అధ్యాయః ౧౩.

సాక్షిప్రసంగేన సత్యాసత్యకథనవిచారః

అధ్యాయః ౧౪.

వర్ణచతుష్టయస్యాశౌచవిచారః

అధ్యాయః ౧౫.

శ్రాద్ధవిచారః

అధ్యాయః ౧౬.

అధ్యయనానధ్యాయవిచారః

అష్టాదశస్మృతయః

అధ్యాయః౨౯.

ఋక్థవిభాగనిరూపణమ్

శాతాతపస్మృతిః ౧౭.

అధ్యాయః ౧.

పాతకాన్నరకాదిషు యాతనా ఉపభుజ్య భూమావుత్పన్నానాం దేహచిహ్ననిరూపణమ్

అధ్యాయః౨.

బ్రహ్మహా నరకాదియాతనా ఉపభుజ్య కుష్ఠీ భవతి తస్య ప్రాయశ్చిత్తమ్, తథైవ గవాదిహననేష్వపిప్రాయశ్చిత్తాని

అధ్యాయః ౩.

సురాపాదిసభాపక్షపాతిపర్యన్తం ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః౪.

కులఘ్నాదినానావిధద్రవ్యచోరపర్యన్తం ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః౫.

మాతృగామ్యాదినిషిద్ధస్త్రీగామినాం ప్రాయశ్చిత్తమ్

అధ్యాయః ౬.

అశ్వసూకరశృంగ్యాదిహతానాం గతిహీనానాం సంతతినాశకత్వాత్ తదుద్ధారాయ ప్రాయశ్చిత్తవిధినిరూపణమ్

వసిష్ఠస్మృతి: ౧౮.

అధ్యాయః ౧.

పురుషనిఃశ్రేయసార్థం ధర్మజిజ్ఞాసా, ధర్మాచరణే ఆర్యావర్తప్రదేశస్య మహత్త్వకథనమ్, బ్రాహ్మణప్రాశస్త్య కథనశ్చ

అధ్యాయః ౨.

వర్ణత్రయస్య ద్విజత్వకథనమ్,అధ్యయనావశ్యకత్వకథనం జీవికావిచారకథనఞ్చ

అధ్యాయః ౩.

వేదమనధీయానస్య ద్విజస్య శూద్రవత్ స్థితిః, ఆతతాయీ బ్రాహ్మణశ్చేత్తద్ధననే న దోషః,ధర్మకథనే అధికారిణః,ఆచమనప్రకారః,భూమ్యాదీనాం శుద్ధి నిరూపణఞ్చ

అధ్యాయః ౪.

సంస్కారవిశేషతశ్చాతుర్వర్ణ్యకరణమ్ ,దేవతాతిథి పూజాయాం పశువధే న దోషః, అశౌచవిచారశ్చ

అధ్యాయ: ౫.

స్త్రీణాం స్వాతంత్ర్యాభావకథనమ్, రజస్వలాస్త్రీణాం నియమాః

అధ్యాయః ౬.

ఆచారప్రశంసనమ్, సామాన్యతో బ్రాహ్మణయాచారకథనఞ్చ

అధ్యాయః ౭.

సామాన్యతో బ్రహ్మచర్యవిధినిరూపణమ్

అధ్యాయః ౮.

వివాహయోగ్యస్త్రీకథనమ్ వివాహానంతరం పాలనీయధర్మాణాం సంక్షేపేణ నిరూపణమ్

అధ్యాయః ౯.

వానప్రస్థధర్మాణాం సంక్షేపేణ వర్ణనమ్

అధ్యాయః ౧౦.

యతినియమ నిరూపణమ్

అధ్యాయః ౧౧.

షట్కర్మణో ద్విజస్యాతిథిభోజనవిచారః శ్రాద్ధవిచారః ద్విజానాముపనయనకాలదండాజిన-వస్త్రభిక్షాదివిచారశ్చ

అధ్యాయ: ౧౨.

స్నాతకవ్రతానాం నిరూపణమ్

ఇత్యష్టాదశస్మృత్యనుక్రమణికా సమాప్తా।

శ్రీః।

అష్టాదశస్మృతయః।

అష్టాదశస్మృతయః

శ్రీ యోగిజనవల్లభాయ నమః।

అథ అత్రిస్మృతిః ౧

హుతాగ్నిహోత్రమాసీనమత్రిం వేదవిదాం వరమ్ ॥
సర్వశాస్త్రవిధిజ్ఞం తమృషిభిశ్చ నమస్కృతమ్ ॥ ౧ ॥
నమస్కృత్య చ తే సర్వ ఇదం వచనమబ్రువన్ ॥
హితార్థం సర్వలోకానాం భగవన్కథయస్వ నః ॥
అత్రిరువాచ ॥
వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞా యన్మే పృచ్ఛథ సంశయమ్ ॥
తత్సర్వం సంప్రవక్ష్యామి యథాదృష్టం యథాశ్రుతమ్ ॥ ౩ ॥
సర్వతీర్థాన్యుపస్పృశ్య సర్వాన్దేవాన్ప్రణమ్య చ ॥
జప్త్వా తు సర్వసూక్తాని సర్వశాస్త్రానుసారతః ॥ ౪ ॥
సర్వపాపహరం దివ్యం సర్వసంశయనాశనమ్ ॥
చతుర్ణామపి వర్ణానామత్రిః శాస్త్రమకల్పయత్ ॥ ౫ ॥
యే చ పాపకృతో లోకే యే చాన్యే ధర్మదూషకాః ॥
సర్వపాపైః ప్రముచ్యంతే శ్రుత్వేదం శాస్త్రముత్తమమ్ ॥ ౬ ॥
తస్మాదిదం వేదవిద్భిరధ్యేతవ్యం ప్రయత్నతః ॥
శిష్యేభ్యశ్చ ప్రవక్తవ్యం సద్వృత్తేభ్యశ్చ ధర్మతః ॥ ౭ ॥
అకులీనే హ్యసద్వృత్తే జడే శూద్రే శఠే ద్విజే ॥
ఏతేష్వేవ న దాతవ్యమిదం శాస్త్రం ద్విజోత్తమైః ॥ ౮ ॥
ఏకమప్యక్షరం యస్తు గురుః శిష్యే నివేదయేత్ ॥
పృథివ్యాం నాస్తి తద్ద్రవ్యం యద్దత్త్వా హ్యనృణీ భవేత్ ॥ ౯ ॥
ఏకాక్షరప్రదాతారం యో గురుం నాభిమన్యతే ॥

శునాం యోనిశతం గత్వా చాణ్డాలేష్వభిజాయతే ॥ ౧౦ ॥
వేదం గృహీత్వా యః కశ్చిచ్ఛాస్త్రం చైవావమన్యతే ॥
స సద్యః పశుతాం యాతి సంభవానేకవింశతిమ్ ॥ ౧౧ ॥
స్వాని కర్మాణి కుర్వాణా దూరే సంతోఽపి మానవాః ॥
ప్రియా భవంతి లోకస్య స్వే స్వే కర్మణ్యుపస్థితాః॥ ౧౨ ॥
కర్మ విప్రస్య యజనం దానమధ్యయనం తపః ॥
ప్రతిగ్రహోఽధ్యాపనం చ యాజనం చేతి వృత్తయః ॥ ౧౩ ॥
క్షత్రియస్యాపి యజనం దానమధ్యయనం తపః ॥
శస్త్రోపజీవనం భూతరక్షణం చేతి వృత్తయః ॥ ౧౪ ॥
దానమధ్యయనం వార్తా యజనం చేతి వై విశః ॥
శూద్రస్య వార్తా శుశ్రూషా ద్విజానాం కారుకర్మ చ ॥ ౧౫ ॥

తదేతత్కర్మాభిహితం సంస్థితా యత్ర వర్ణినః ॥
బహుమానమిహ ప్రాప్య ప్రయాంతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౧౬ ॥
యే వ్యపేతాః స్వధర్మాచ్చ పరధర్మేష్వవస్థితాః ॥
తేషాం శాస్తికరో రాజా స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧౭ ॥
ఆత్మీయే సంస్థితో ధర్మే శూద్రోఽపి స్వర్గమశ్నుతే ॥
పరధర్మో భవేత్త్యాజ్యః సురూపపరదారవత్ ॥ ౧౮ ॥
వధ్యో రాజ్ఞా స వై శూద్రో జపహోమపరశ్చ యః ॥
యతో రాష్ట్రస్య హంతాసౌ యథా వహ్నేశ్చ వై జలమ్ ॥ ౧౯ ॥
ప్రతిగ్రహోఽధ్యాపనం చ తథాఽవిక్రేయవిక్రయః ॥
యాజ్యం చతుర్భిరప్యేతైః క్షయవిట్పతనం స్మృతమ్ ॥ ౨౦ ॥
సద్యః పతతి మాంసేన లాక్షయా లవణేన చ ॥
త్ర్యహేణ శూద్రో భవతి బ్రాహ్మణః క్షీరవిక్రయీ ॥ ౨౧ ॥

అవ్రతాశ్చానధీయానా యత్ర భైక్ష్యచరా ద్విజాః ॥
తం గ్రామం దండయేద్రాజా చౌరభక్తదదండవత్ ॥ ౨౨ ॥
విద్వద్భోజ్యమవిద్వాంసో యేషు రాష్ట్రేషు భుంజతే ॥
తేష్వనావృష్టిమిచ్ఛంతి మహద్వా జాయతే భయమ్ ॥ ౨౩ ॥
బ్రాహ్మణాన్వేదవిదుషః సర్వశాస్త్రవిశారదాన్ ॥
తత్ర వర్షతి పర్జన్యో యత్రైతాన్పూజయేన్నృపః ॥ ౨౪ ॥
త్రయో లోకాస్త్రయో వేదా ఆశ్రమాశ్చ త్రయోఽగ్నయః ॥
ఏతేషాం రక్షణార్థాయ సంసృష్టా బ్రాహ్మణాః పురా ॥ ౨౫ ॥
ఉభే సంధ్యే సమాధాయ మౌనం కుర్వంతి తే ద్విజాః ॥
దివ్యవర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౨౬ ॥
య ఏవం కురుతే రాజా గుణదోషపరీక్షణమ్ ॥
యశః స్వర్గే నృపత్వం చ పునః కోశం చ సోఽర్జయేత్ ॥ ౨౭ ॥
దుష్టస్య దండ: సుజనస్య పూజా న్యాయేన కోశస్య చ సంప్రవృద్ధిః ॥
అపక్షపాతోఽర్థిషు రాష్ట్రరక్షా పంచైవ యజ్ఞాః కథితా నృపాణామ్ ॥ ౨౮ ॥
యత్రప్రజాపాలనే పుణ్యం ప్రాప్నువంతీహ పార్థివాః ॥
నతు క్రతుసహస్రేణ ప్రాప్నువంతి ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౯ ॥
అలాభే దేవఖాతానాం హ్రదేషు సరసీషు చ ॥
ఉద్ధృత్య చతురః పిండాన్పారక్యే స్నానమాచరేత్ ॥ ౩౦ ॥
వసా శుక్రమసృఙ్మజ్జా మూత్రం విట్ కర్ణవిణ్నఖాః ॥
శ్లేష్మాస్థి దూషికా స్వేదో ద్వాదశైతే నృణాం మలాః ॥ ౩౧ ॥
షణ్ణాం షణ్ణాం క్రమేణైవ శుద్ధిరుక్తా మనీషిభిః ॥
మృద్వారిభిశ్చపూర్వేషాముత్తరేషాం తు వారిణా ॥ ౩౨ ॥
శౌచమంగలానాయాసా అనసూయాఽస్పృహా దమః ॥
లక్షణాని చ విప్రస్య తథా దానం దయాపి చ ॥ ౩౩ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

అభక్ష్యపరిహారశ్చ సంసర్గశ్చాప్యనిందితైః ॥
ఆచారేషు వ్యవస్థానం శౌచమిత్యభిధీయతే ॥ ౩౪ ॥
ప్రశస్తాచరణం నిత్యమప్రశస్తవివర్జనమ్ ॥
ఏతద్ధి మంగలం ప్రోక్తమృషిభిర్ధర్మవాదిభిః ॥ ౩౫ ॥
శరీరం పీడ్యతే యేన శుభేన హ్యశుభేన వా ॥
అత్యంతం తన్న కుర్వీత అనాయాసః స ఉచ్యతే ॥ ౩౬ ॥
న గుణాన్గుణినో హంతి స్తౌతి చాన్యాన్గుణానపి ॥
న హసేచ్చాన్యదోషాంశ్చ సాఽనసూయా ప్రకీర్తితా ॥ ౩౭ ॥
యథోత్పన్నేన కర్తవ్యః సంతోషః సర్వవస్తుషు ॥
న స్పృహేత్పరదారేషు సాఽస్పృహా చ ప్రకీర్తితా ॥ ౩౮ ॥
బాహ్య ఆధ్యాత్మికే వాపి దుఃఖ ఉత్పాదితే పరైః ॥
న కుప్యతి న చాహంతి దమ ఇత్యభిధీయతే ॥ ౩౯ ॥
అహన్యహని దాతవ్యమదీనేనాంతరాత్మనా ॥
స్తోకాదపి ప్రయత్నేన దానమిత్యభిధీయతే ॥ ౪౦ ॥
పరస్మిన్బంధువర్గే వా మిత్రే ద్వేష్యే రిపౌ తథా।

ఆత్మవద్వర్తితవ్యం హి దయైషా పరికీర్తితా ॥ ౪౧ ॥
యశ్చైతైర్లక్షణైర్యుక్తో గృహస్థోఽపి భవేద్ద్విజః ॥
స గచ్ఛతి పరం స్థానం జాయతే నేహ వై పునః ॥ ౪౨ ॥
ఇష్టాపూర్తం చ కర్తవ్యం బ్రాహ్మణేనైవ యత్నతః ॥
ఇష్టేన లభతే స్వర్గం పూర్తే మోక్షో విధీయతే॥ ౪౩।

అగ్నిహోత్రం తపః సత్యం వేదానాం చైవ పాలనమ్ ॥
ఆతిథ్యం వైశ్వదేవశ్చ ఇష్టమిత్యభిధీయతే ॥ ౪౪ ॥

వాపీకూపతడాగాదిదేవతాయతనాని చ ॥
అన్నప్రదానమారామః పూర్తమిత్యభిధీయతే ॥ ౪౫ ॥
ఇష్టాపూర్తే ద్విజాతీనాం సామాన్యే ధర్మసాధనే ॥
అధికారీ భవేచ్ఛూద్రః పూర్తే ధర్మే న వైదికే ॥ ౪౬ ॥
యమాన్సేవేత సతతం న నిత్యం నియమాన్బుధః ॥
యమాన్పతత్యకుర్వాణో నియమాన్కేవలాన్భజన్ ॥ ౪౭ ॥
ఆనృశంస్యం క్షమా సత్యమహింసా దానమార్జవమ్ ॥
ప్రీతిః ప్రసాదో మాధుర్యం మార్దవం చ యమా దశ ॥ ౪౮ ॥
శౌచమిజ్యా తపో దానం స్వాధ్యాయోపస్థనిగ్రహౌ ॥
వ్రతమౌనోపవాసం చ స్నానం చ నియమా దశ ॥ ౪౯ ॥
ప్రతినిధిం కుశమయం తీర్థవారిషు మజ్జతి ॥
యముద్దిశ్య నిమజ్జేత అష్టభాగం లభేత సః ॥ ౫౦ ॥
మాతరం పితరం వాపి భ్రాతరం సుహృదం గురుమ్ ॥
యముద్దిశ్య నిమజ్జేత ద్వాదశాంశఫలం భవేత్ ॥ ౫౧ ॥
అపుత్రేణైవ కర్తవ్యః పుత్రప్రతినిధిః సదా ॥
పిండోదకక్రియాహేతోర్యస్మాత్తస్మాత్ప్రయత్నతః ॥ ౫౨ ॥
పితా పుత్రస్య జాతస్య పశ్యేచ్చేజ్జీవతో ముఖమ్ ॥
ఋణమస్మిన్సంనయతి అమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥ ౫౩ ॥
జాతమాత్రేణ పుత్రేణ పితౄణామనృణీ పితా ॥
తదహ్ని శుద్ధిమాప్నోతి నరకాత్త్రాయతే హి సః ॥ ౫౪ ॥
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్ ॥
యజతే చాశ్వమేధం చ నీలం వా వృషసుత్సృజేత్ ॥ ౫౫ ॥
కాంక్షంతి పితరః సర్వే నరకాంతరభీరవః ॥
గయాం యాస్యతి యః పుత్రః స నస్త్రాతా భవిష్యతి ॥ ౫౬ ॥

ఫల్గుతీర్థే నరః స్నాత్వా దృష్ట్వా దేవం గదాధరమ్ ॥
గయశీర్షం పదాక్రమ్య ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయా ॥ ౫౭ ॥
మహానదీముపస్పృశ్య తర్పయేత్పితృదేవతాః ॥
అక్షయాఽల్లభతే లోకాన్కులం చైవ సముద్ధరేత్ ॥ ౫౮ ॥
శంకాస్థానే సముత్పన్నే భక్ష్యభోజ్యవివర్జితే ॥
ఆహారశుద్ధిం వక్ష్యామి తన్మే నిగదతః శృణు ॥ ౫౯ ॥
అక్షారలవణం రౌక్షం పిబేద్బ్రాహ్మీం సువర్చలామ్ ॥
త్రిరాత్రం శంఖపుష్పీం వా బ్రాహ్మణః పయసా సహ ॥ ౬౦ ॥
మద్యభాండే ద్విజః కశ్చిదజ్ఞానాత్పిబతే జలమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం కథం తస్య ముచ్యతే కేన కర్మణా ॥ ౬౧ ॥
పాలాశబిల్వపత్రాణి కుశాన్పద్మాన్యుదుంబరమ్ ॥
క్వాథయిత్వా పిబేదాపస్త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౬౨ ॥
సాయం ప్రాతస్తు యః సంధ్యాం ప్రమాదాద్విక్రమేత్సకృత్ ॥
గాయత్ర్యాస్తు సహస్రం హి జపేత్స్నాత్వా సమాహితః ॥ ౬౩ ॥
రోగాక్రాంతోఽథవాఽఽయాసాత్ స్థితః స్నానజపాద్బహిః ॥
బ్రహ్మకూర్చం చరేద్భక్త్యా దానం దత్త్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౬౪ ॥
గవాం శృంగోదకే స్నాత్వా మహానద్యుపసంగమే ॥
సముద్రదర్శనే చాపి వ్యాలదష్టః శుచిర్భవేత్ ॥ ౬౫ ॥
వృకశ్వానశృగాలైస్తు యది దష్టస్తు బ్రాహ్మణః ॥
హిరణ్యోదకసంమిశ్రం ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౬౬ ॥
బ్రాహ్మణీ తు శునా దష్టా జంబుకేన వృకేణ వా ॥
ఉదితం గ్రహనక్షత్రం దృష్ట్వా సద్యః శుచిర్భవేత్ ॥ ౬౭ ॥
సవ్రతస్తు శునా దష్టస్త్రిరాత్రముపవాసయేత్ ॥
సఘృతం యావకం ప్రాశ్య ఘృతశేషం సమాపయేత్ ॥ ౬౮ ॥

మోహాత్ప్రమాదాత్సంలోభాద్వ్రతభంగం తు కారయేత్ ॥
త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యేత పునరేవ వ్రతీ భవేత్ ॥ ౬౯ ॥
బ్రాహ్మణానాం యదుచ్ఛిష్టమశ్నాత్యజ్ఞానతో ద్విజః ॥
దినద్వయం తు గాయత్ర్యా జపం కృత్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౭౦ ॥
క్షత్రియాన్నం యదుచ్ఛిష్టమశ్నాత్యజ్ఞానతో ద్విజః ॥
త్రిరాత్రేణ భవేచ్ఛుద్ధిర్యథా క్షత్రే తథా విశి ॥ ౭౧ ॥
అభోజ్యాన్నం తు భుక్తాన్నం స్త్రీశూద్రోచ్ఛిష్టమేవ వా ॥
జగ్ధ్వా మాంసమభక్ష్యం చ సప్తరాత్రం యవాన్పిబేత్ ॥ ౭౨ ॥
అసంస్పృశ్యేన సంస్పృష్టః స్నానం తేన విధీయతే ॥
తస్య చోచ్ఛిష్టమశ్నీయాత్షణ్మాసాన్కృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥ ౭౩ ॥
అజ్ఞానాత్ప్రాశ్య విణ్మూత్రం సురాసంస్పృష్టమేవ వా ॥
పునః సంస్కారమర్హంతి త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ॥ ౭౪ ॥
వపనం మేఖలా దండం భైక్ష్యచర్యం వ్రతాని చ ॥
నివర్తంతే ద్విజాతీనాం పునఃసంస్కారకర్మణి ॥ ౭౫ ॥
గృహశుద్ధిం ప్రవక్ష్యామి అంతఃస్థశవదూషితామ్ ॥
ప్రత్యాజ్యం మృన్మయం భాండం సిద్ధమన్నం తథైవ చ ॥ ౭౬ ॥
గృహాన్నిష్క్రమ్య తత్సర్వం గోమయేనోపలేపయేత్ ॥
గోమయేనోపలిప్యాథ ఛాగేనాఘ్రాపయేత్పునః ॥ ౭౭ ॥
బ్రాహ్మైర్మంత్రైస్తు పూతం తు హిరణ్యకుశవారిభిః ॥
తేనైవాభ్యుక్ష్య తద్వేశ్మ శుధ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౭౮ ॥
రాజన్యైః శ్వపచైర్వాపి బలాద్విచలితో ద్విజః॥
పునః కుర్వీత సంస్కారం పశ్చాత్కృచ్ఛ్రత్రయం చరేత్ ॥ ౭౯ ॥
శునా చైవ తు సంస్పృష్టస్తస్య స్నానం బిధీయతే ॥
తదుచ్ఛిష్టం తు సంప్రాశ్య యత్నేన కృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥ ౮౦ ॥

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి సూతకస్య వినిర్ణయమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం పునశ్చైవ కథయిష్యామ్యతః పరమ్ ॥ ౮౧ ॥
ఏకాహాచ్ఛుద్ధ్యతే విప్రో యోఽగ్నివేదసమన్వితః ॥
త్ర్యహాత్కేవలవేదస్తు నిర్గుణో దశభిర్దినైః ॥ ౮౨ ॥
వ్రతినః శాస్త్రపూతస్య ఆహితాగ్నేస్తథైవ చ ॥
రాజ్ఞాం తు సూతకం నాస్తి యస్య చేచ్ఛంతి బ్రాహ్మణాః ॥ ౮౩ ॥
బ్రాహ్మణో దశరాత్రేణ ద్వాదశాహేన భూమిపః ॥
వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ ౮౪ ॥
సపిండానాం తు సర్వేషాం గోత్రజః సప్తపౌరుషః ॥

పిండాంశ్చోదకదానం చ శావశౌచం తథానుగమ్ ॥ ౮౫ ॥

చతుర్థే దశరాత్రం స్యాత్షడహః పంచమే తథా ॥
షష్ఠే చైవ త్రిరాత్రం స్యాత్సప్తమే త్ర్యహమేవ వా ॥ ౮౬ ॥
మృతసూతకే తు దాసీనాం పత్నీనాం చానులోమినామ్ ॥
స్వామితుల్యం భవేచ్ఛౌచం మృతే భర్తరి యౌనికమ్ ॥ ౮౭ ॥
శవస్పృష్టుం తృతీయే తు సచైల స్నానమాచరేత్ ॥
చతుర్థే సప్తభిక్షం స్యాదేష శావవిధిః స్మృతః ॥ ౮౮ ॥
ఏకత్ర సంస్కృతానాం తు మాతృృణామేకభోజినామ్ ॥
స్వామితుల్యం భవేచ్ఛౌచం విభక్తానాం పృథక్పృథక్ ॥ ౮౯ ॥
ఉత్క్షిప్తక్షీరమవీక్షీరం పక్వాన్నం మృతసూతకే ॥
పాచకాన్నం నవశ్రాద్ధం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౯౦ ॥
సూతకాన్నమధర్మాయ యస్తు ప్రాశ్నాతి మానవః ॥

త్రిరాత్రముపవాసః స్యాదేకరాత్రం జలే వసేత్ ॥ ౯౧ ॥

మహాయజ్ఞవిధానం తు న కుర్యాన్మృతజన్మని ॥
హోమం తత్ర ప్రకుర్వీత శుష్కాన్నేన ఫలేన వా ॥
బాలస్త్వంతర్దశాహే తు పంచత్వం యది గచ్ఛతి ॥ ౯౨ ॥
సద్య ఏవ విశుద్ధిః స్యాన్న ప్రేతం నైవ సూతకమ్ ॥ ౯౩ ॥
కృతచూడే ప్రకుర్వీత ఉదకం పిండమేవ చ ॥
స్వధాకారం ప్రకుర్వీత నామోచ్చారణమేవ చ ॥ ౯౪ ॥
బ్రహ్మచారీ యతిశ్చైవ మంత్రే పూర్వకృతే తథా ॥
యజ్ఞే వివాహకాలే చ సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ ౯౫ ॥
వివాహోత్సవయజ్ఞేషు అంతరా మృతసూతకే ॥
పూర్వసంకల్పితార్థస్య న దోషశ్చాత్రిరబ్రవీత్ ॥ ౯౬ ॥
మృతసఞ్జననోర్ధ్వం తు సూతకాదౌ విధీయతే ॥
స్పర్శనాచమనాచ్ఛుద్ధిః సూతికాం చేన్న సంస్పృశేత్ ॥ ౯౭ ॥
పంచమేఽహని విజ్ఞేయం సంస్పర్శం క్షత్రియస్య తు ॥
సప్తమేఽహని వైశ్యస్య విజ్ఞేయం స్పర్శనం బుధైః ॥ ౯౮ ॥
దశమేఽహని శూద్రస్య కర్తవ్యం స్పర్శనం బుధైః ॥
మాసేనైవాత్మశుద్ధిః స్యాత్సూతకే మృతకే తథా ॥ ౯౯ ॥
వ్యాధితస్య కదర్యస్య ఋణగ్రస్తస్య సర్వదా ॥
క్రియాహీనస్య మూర్ఖస్య స్త్రీజితస్య విశేషతః ॥ ౧౦౦ ॥
వ్యసనాసక్తచిత్తస్య పరాధీనస్య నిత్యశః ॥
శ్రాద్ధత్యాగవిహీనస్య భస్మాంతం సూతకం భవేత్ ॥ ౧౦౧ ॥
ద్వే కృచ్ఛ్రే పరివిత్తేస్తు కన్యాయాః కుచ్ఛ్రమేవ చ ॥
కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రం మాతుః స్యాత్పితుః సాంతపనంకృతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥
కుబ్జవామనషంఢేషు గద్గదేషు జడేషు చ ॥
జాత్యంధే బధిరే మూకే న దోషః పరివేదనే ॥ ౧౦౩ ॥

క్లీబే దేశాంతరస్థే చ పతితే వ్రజితేఽపి వా ॥
యోగశాస్త్రాభియుక్తే చ న దోషః పరివేదనే ॥ ౧౦౪ ॥
పితా పితామహో యస్య అగ్రజో వాపి కస్యచిత్ ॥
అగ్ని హోత్రాధికార్యస్తి న దోషః పరివేదనే ॥ ౧౦౫ ॥
భార్యామరణపక్షే వా దేశాంతరగతేఽపి వా ॥
అధికారీ భవేత్పుత్రస్తథా పాతకసంయుగే ॥ ౧౦౬ ॥
జ్యేష్ఠో భ్రాతా యదా నష్టో నిత్యం రోగసమన్వితః ॥
అనుజ్ఞాతస్తు కుర్వీత శంఖస్య వచనం యథా ॥ ౧౦౭ ॥
నాగ్నయః పరివిందంతి న వేదా న తపాంసి చ ॥
న చ శ్రాద్ధం కనిష్ఠో వై వినా చైవాభ్యనుజ్ఞయా ॥ ౧౦౮ ॥
తస్మాద్ధర్మం సదా కుర్యాచ్ఛ్రుతిస్మృత్యుదితం చ యత్ ॥
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం యచ్చ స్వర్గస్య సాధనమ్ ॥ ౧౦౯ ॥
ఏకైకం వర్ద్ధయేన్నిత్యం శుక్లే కృష్ణే చ హ్రాసయేత్ ॥
అమావాస్యాం న భుంజీత ఏష చాంద్రాయణో విధిః ॥ ౧౧౦ ॥
ఏకైకం గ్రాసమశ్నీయాత్త్ర్యహాణి త్రీణి పూర్వవత్ ॥

త్ర్యహం పరం చ నాశ్నీయాదతికృచ్ఛ్రం తదుచ్యతే ॥
ఇత్యేతత్కథితం పూర్వైర్మహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧౧౧ ॥
వేదాభ్యాసరతం క్షాన్తం మహాయజ్ఞక్రియాపరమ్ ॥
న స్పృశంతీహ పాపాని మహాపాతకజాన్యపి ॥ ౧౧౨ ॥
బాయుభక్షో దివా తిష్ఠేద్రాత్రిం నీత్వాప్సు సూర్యదృక్ ॥
జప్త్వా సహస్రం గాయత్ర్యాః శుద్ధిర్బ్రహ్మవధాదృతే ॥ ౧౧౩ ॥
పద్మోదుంబరబిల్వాశ్చ కుశాశ్వత్థపలాశకాః ॥
ఏతేషాముదకం పీత్వా పర్ణకృచ్ఛ్రం తదుచ్యతే ॥ ౧౧౪ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

పంచగవ్యం చ గోక్షీరం దధి మూత్రం శకృద్ఘృతమ్ ॥

జగ్ధ్వా పరేఽహ్న్యుపవసేత్కృచ్ఛ్రం సాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౧౧౫ ॥

పృథక్సాంతపనైర్ద్రవ్యైః షడహః సోపవాసకః ॥

సప్తాహేన తు కృచ్ఛ్రోఽయం మహాసాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౧౧౬ ॥

త్ర్యహం సాయం త్ర్యహం ప్రాతస్త్ర్యహం భుంక్తే త్వయాచితమ్ ॥

త్ర్యహం పరం చ నాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యో విధిః స్మృతః ॥౧౧౭॥

సాయం తు ద్వాదశ గ్రాసాః ప్రాతః పంచదశ స్మృతాః ॥

అయాచితైశ్చతుర్వింశం పరైస్త్వనశనం స్మృతమ్ ॥ ౧౧౮ ॥

కుక్కుటాండప్రమాణం స్యాద్యావద్వాస్య విశేన్ముఖే ॥

ఏతద్గ్రాసం విజానీయాచ్ఛుద్ధ్యర్థం కాయశోధనమ్ ॥ ౧౧౯ ॥

త్ర్యహముష్ణం పిబేదాపస్త్ర్యహముష్ణం పిబేత్పయః ॥

త్ర్యహముష్ణం ఘృతం పీత్వా వాయుభక్షో దినత్రయే ॥ ౧౨౦ ॥

షట్పలాని పిబేదాపస్త్రిపలం తు పయః పిబేత్ ॥

పలమేకం తు వై సర్పిస్తప్తకృచ్ఛ్రం విధీయతే ॥ ౧౨౧ ॥

త్ర్యహం తు దధినా భుంక్తే త్ర్యహం భుంక్తే చ సర్పిషా ॥

క్షీరేణ తు త్ర్యహం భుంక్తే వాయుభక్షో దినత్రయమ్ ॥ ౧౨౨ ॥

త్రిపలం దధి క్షీరేణ పలమేకం తు సర్పిషా ॥

ఏతదేవ వ్రతం పుణ్యం వైదికం కృచ్ఛ్రముచ్యతే ॥ ౧౨3 ॥

ఏకభుక్తేన నక్తేన తథైవాయాచితేన చ ॥

ఉపవాసేన చైకేన పాదకృచ్ఛ్రం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౨౪ ॥

కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రః పయసా దివసానేకవింశతిమ్ ॥

ద్వాదశాహోపవాసేన పరాకః పరికీర్తితః ॥ ౧౨౫ ॥

పిణ్యాకశ్చామతక్రాంబుసక్తూనాం ప్రతివాసరమ్ ॥

ఏకైకముపవాసః స్యాత్సౌమ్యకృచ్ఛ్రః ప్రకీర్తితః ॥ ౧౨౬ ॥
ఏషాం త్రిరాత్రమభ్యాసాదేకైకస్య యథాక్రమమ్ ॥
తులాపురుష ఇత్యేష జ్ఞేయః పంచదశాహ్నికః ॥ ౧౨౭ ॥
కపిలాయాస్తు దుగ్ధాయా ధారోష్ణం యత్పయః పిబేత్ ॥
ఏష వ్యాసకృతః కృచ్ఛ్రః శ్వపాకమపి శోధయేత్ ॥ ౧౨౮ ॥
నిశాయాం భోజనం చైవ తజ్జ్ఞేయం నక్తమేవ తు ॥
అనాదిష్టేషు పాపేషు చాంద్రాయణమథోదితమ్ ॥ ౧౨౯ ॥
అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైరిష్టైర్ద్విగుణదక్షిణైః ॥
యత్ఫలం సమవాప్నోతి తథా కృచ్ఛ్రైస్తపోధనాః ॥ ౧౩౦ ॥

వేదాభ్యాసరతః క్షాంతో నిత్యం శాస్త్రాణ్యవేక్షయేత్ ॥
శౌచమృద్వార్యభిరతో గృహస్థోఽపి హి ముచ్యతే ॥ ౧౩౧ ॥
ఉక్తమేతద్ద్విజాతీనాం మహర్షే శ్రూయతామితి ॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి స్త్రీశూద్రపతనాని చ ॥ ౧౩౨ ॥
జపస్తపస్తీర్థయాత్రా ప్రవ్రజ్యా మంత్రసాధనమ్ ॥
దేవతారాధనం చైవ స్త్రీశూద్రపతనాని షట్ ॥ ౧౩౩ ॥
జీవద్భర్తరి యా నారీ ఉపోష్య వ్రతచారిణీ ॥
ఆయుష్యం హరతే భర్తుః సా నారీ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౧౩౪ ॥
తథిర్స్నానార్థినీ నారీ పతిపాదోదకం పిబేత్ ॥
శంకరస్యాపి విష్ణోర్వా ప్రయాతి పరమం పదమ్ ॥ ౧౩౫ ॥
జీవద్భర్తరి వామాంగీ మృతే వాపి సుదక్షిణే ॥
శ్రాద్ధే యజ్ఞే వివాహే చ పత్నీ దక్షిణతః సదా ॥ ౧౩౬ ॥
సోమః శౌచం దదౌ తాసాం గంధర్వాశ్చ తథాంగిరాః ॥
పావకః సర్వమేధ్యత్వం మేధ్యత్వం యోషితాం సదా ॥ ౧౩౭॥

జన్మనా బ్రాహ్మణో జ్ఞేయః సంస్కారైర్ద్విజ ఉచ్యతే ॥
విద్యయా యాతి విప్రత్వం శ్రోత్రియస్త్రిభిరేవ చ ॥ ౧౩౮ ॥
వేదశాస్త్రాణ్యధీతే యః శాస్త్రార్థం చ నిబోధయేత్ ॥
తదాసౌ వేదవిత్ప్రోక్తో వచనం తస్య పావనమ్ ॥ ౧౩౯ ॥
ఏకోఽపి వేదవిద్ధర్మం యం వ్యవస్యేద్ద్విజోత్తమః ॥
స జ్ఞేయః పరమో ధర్మో నాజ్ఞానామయుతాయుతైః ॥ ౧౪౦ ॥
పావకా ఇవ దీప్యంతే జపహోమైర్ద్విజోత్తమాః ॥
ప్రతిగ్రహేణ నశ్యంతి వారిణా ఇవ పావకః ॥ ౧౪౧ ॥
తాన్ప్రతిగ్రహజాన్దోషాన్ప్రాణాయామైర్ద్విజోత్తమాః ॥
నాశయంతి హి విద్వాంసో వాయుర్మేఘానివాంవరే ॥ ౧౪౨ ॥
భుక్తమాత్రో యదా విప్ర ఆర్ద్రపాణిస్తు తిష్ఠతి ॥
లక్ష్మీర్బలం యశస్తేజ ఆయుశ్చైవ ప్రహీయతే ॥ ౧౪౩ ॥
యస్తు భోజనశాలాయామాసనస్థ ఉపస్పృశేత్ ॥
తచ్చాన్నం నైవ భోక్తవ్యం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౪౪ ॥
పాత్రోపరి స్థితే పాత్రే యస్తు స్థాప్య ఉపస్పృశేత్ ॥
తస్యాన్నం నైవ భోక్తవ్యం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౪౫ ॥
అశ్రద్ధయా చ యద్దత్తం విప్రేఽగ్నౌ దైవికే క్రతౌ ॥
న దేవాస్తృప్తిమాయాంతి దాతుర్భవతి నిష్ఫలమ్ ॥ ౧౪౬ ॥
హస్తం ప్రక్షాలయిత్వా యః పిబేద్భుక్త్వా ద్విజోత్తమః ॥
తదన్నమసురైర్భుక్తం నిరాశాః పితరో గతాః ॥ ౧౪౭ ॥
నాస్తి వేదాత్పరం శాస్త్రం నాస్తి మాతుః పరో గురుః ॥
నాస్తి దానాత్పరం మిత్రమిహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౧౪౮ ॥
అపాత్రేష్వపి యద్దత్తం దహత్యాసప్తమం కులమ్ ॥
హవ్యం దేవా న గృహ్ణంతి కవ్యం చ పితరస్తథా ॥ ౧౪౯ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఆయసేన తు పాత్రేణ యదన్నముపదీయతే ॥
శ్వానవిష్ఠాసమం భుంక్తే దాతా చ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౧౫౦ ॥

పైత్తలేన తు పాత్రేణ దీయమానం విచక్షణః ॥
న దద్యాద్వామహస్తేన ఆయసేన కదాచన ॥ ౧౫౧ ॥
మృన్మయేషు చ పాత్రేషు యః శ్రాద్ధే భోజయేత్పితౄన్ ॥
అన్నదాతా చ భోక్తా చ వ్రజేతాం నరకం చ తౌ ॥ ౧౫౨ ॥
అభావే మృన్మయే దద్యాదనుజ్ఞాతస్తు తైర్ద్విజైః ॥
తేషాం వచః ప్రమాణం స్యాద్యదన్నం చాతిరిక్తకమ్ ॥౧౫౩॥
సౌవర్ణాయసతామ్రేషు కాంస్యరౌప్యమయేషు చ ॥
భిక్షాదాతుర్న ధర్మోఽస్తి భిక్షుర్భుంక్తే తు కిల్బిషమ్ ॥ ౧౫౪ ॥
న చ కాంస్యేషు భుంజీయాదాపద్యపి కదాచన ॥
మలాశాః సర్వ ఏవైతే యతయః కాంస్యభోజనాః ॥ ౧౫౫ ॥
కాంస్యకస్య చ యత్పాత్రం గృహస్థస్య తథైవ చ ॥
కాంస్యభోజీ యతిశ్చైవ ప్రాప్నుయాత్కిల్బిషం తయోః ॥౧౫౬॥
అత్రాప్యుదాహరంతి।

సౌవర్ణాయసతామ్రేషు కాంస్యరౌప్యమయేషు చ ॥
భుంజన్భిక్షుర్న్న దుష్యేత దుష్యేచ్చైవ పరిగ్రహే ॥ ౧౫౭ ॥
యతిహస్తే జలం దద్యాద్భిక్షాం దద్యాత్పునర్జలమ్ ॥
తద్భైక్షం మేరుణా తుల్యం తజ్జలం సాగరోపమమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
చరేన్మాధుకరీం వృత్తిమపి మ్లేచ్ఛకులాదపి ॥
ఏకాన్నం నైవ భోక్తవ్యం బృహస్పతిసమో యది ॥ ౧౫౯ ॥

అనాపది చరేద్యస్తు సిద్ధం భైక్షం గృహే వసన్ ॥

దశరాత్రం పిబేద్వ్రజమాపస్తు త్ర్యహమేవ చ ॥ ౧౬౦ ॥
గోమూత్రేణ తు సంమిశ్రం యావకం ఘృతపాచితమ్ ॥
ఏతద్వ్రజమితి ప్రోక్తం భగవానత్రిరబ్రవీత్ ॥ ౧౬౧ ॥
బ్రహ్మచారీ యతిశ్చైవ విద్యార్థీ గురుపోషకః ॥
అధ్వగః క్షీణవృత్తిశ్చ షడేతే భిక్షుకాః స్మృతాః ॥ ౧౬౨ ॥
షణ్మాసాన్కామయేన్మర్త్యో గుర్విణీమేవ వై స్త్రియమ్ ॥
ఆదంతజననాదూర్ధ్వమేవం ధర్మో న హీయతే ॥ ౧౬౩ ॥
బ్రహ్మహా ప్రథమం చైవ ద్వితీయం గురుతల్పగః ॥
తృతీయం తు సురాపేయం చతుర్థం స్తేయమేవ చ ॥ ౧౬౪ ॥
పాపానాం చైవ సంసర్గం పంచమం పాతకం మహత్ ॥ ౧౬౫ ॥
ఏషామేవ విశుద్ధ్యర్థ చరేత్కృచ్ఛ్రాణ్యనుక్రమాత్ ॥
త్రీణి వర్షాణ్యకామశ్చేద్బ్రహ్మహత్యా పృథక్పృథక్ ॥ ౧౬౬ ॥
అర్ద్ధం తు బ్రహ్మహత్యాయాః క్షత్రియేషు విధీయతే ॥
షడ్భాగో ద్వాదశశ్చైవ విట్ఛూద్రయోస్తథా భవేత్ ॥ ౧౬౭ ॥
త్రీన్మాసాన్నక్తమశ్నీయాద్భూమౌ శయనమేవ చ ॥
స్త్రీఘాతీ శుద్ధ్యతేఽప్యేవం చరేత్కృచ్ఛ్రాబ్దమేవ వా ॥ ౧౬౮ ॥
రజకః శైలుషశ్చైవ వేణుకర్మోపజీవనః ॥
ఏతేషాం యస్తు భుంక్తే వై ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౬౯ ॥

సర్వాంత్యజానాం గమనే భోజనే సంప్రవేశనే ॥
పరాకేణ విశుద్ధిః స్యాద్భగవానత్రిరబ్రవీత్ ॥ ౧౭౦ ॥
చాండాలభాండే యత్తోయం పీత్వా చైవ ద్విజోత్తమః ॥
గోమూత్రయావకాహారః సప్తషట్త్రిద్వ్యహాన్యపి ॥ ౧౭౧ ॥
సంస్పృష్టం యస్తు పక్వాన్నమంత్యజైర్వాప్యుదక్యయా ॥

అజ్ఞానాద్బ్రాహ్మణోఽశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యార్ధమాచరేత్ ॥ ౧౭౨ ॥
చాండాలాన్నం యదా భుంక్తే చాతుర్వర్ణ్యస్య నిష్కృతిః ॥
చాంద్రాయణం చరేద్విప్రః క్షత్ర: సాంతపనం చరేత్ ॥ ౧౭౩ ॥
షడ్రాత్రమాచరేద్వైశ్యః పంచగవ్యం తథైవ చ ॥
త్రిరాత్రమాచరేచ్చూద్రో దానం దత్త్వా విశుధ్యతి ॥ ౧౭౪ ॥
బ్రాహ్మణో వృక్షమారూఢశ్చాండాలో మూలసంస్పృశః ॥
ఫలాన్యత్తి స్థితస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧౭౫ ॥
బ్రాహ్మణాన్సమనుప్రాప్య సవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥
నక్తభోజీ భవేద్విప్రో ఘృతం ప్రాశ్య విశుధ్యతి ॥ ౧౭౬ ॥
ఏకం వృక్షం సమారూఢశ్చండాలో బ్రాహ్మణస్తథా ॥
ఫలాన్యత్తి స్థితస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧౭౭ ॥
బ్రాహ్మణాన్సమనుజ్ఞాప్య సవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౧౭౮ ॥
ఏకశాఖాసమారూఢశ్చండాలో బ్రాహ్మణో యదా ॥
ఫలాన్యత్తి స్థితస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧౭౯ ॥
త్రిరాత్రోపోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥
స్త్రియో మ్లేచ్ఛస్య సంపర్కాచ్ఛుద్ధిః సాంతపనే తథా ॥ ౧౮౦ ॥
తప్తకృచ్ఛ్రం పునః కృత్వా శుద్ధిరేషాఽభిధీయతే ॥ ౧౮౧ ॥
స వర్తేత యథా భార్యాం గత్వా మ్లేచ్ఛస్య సంగతామ్ ॥
సచైలం స్నానమాదాయ ఘృతస్య ప్రాశనేన చ ॥ ౧౮౨ ॥
సంగృహీతామపత్యార్థమన్యైరపి తథా పునః ॥ ౧౮౩ ॥
చండాలమ్లేచ్ఛశ్వపచకపాలవ్రతధారిణః ॥
అకామతః స్త్రియో గత్వా పరాకేణ విశుధ్యతే ॥ ౧౮౪ ॥
కామతస్తు ప్రసూతాం వా తత్సమో నాత్ర సంశయః ॥

స ఏవ పురుషస్తత్ర గర్భో భూత్వా ప్రజాయతే ॥ ౧౮౫ ॥
తైలాభ్యక్తో ఘృతాభ్యక్తో విణ్మూత్రం కురుతే ద్విజః ॥
తైలాభ్యక్తో ఘృతాభ్యక్తశ్చండాలం స్పృశతే ద్విజః ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౯౮౬ ॥
కేశకీటనఖస్నాయు అస్థికణ్టకమేవ చ ॥
స్పృష్ట్వా నద్యుదకే స్నాత్వా ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౮౭॥
మత్స్యాస్థి జంబుకాస్థీని నఖశుక్తికపర్దికాః ॥
హేమతప్తం ఘృతం పీత్వా తత్క్షణాదేవ శుద్ధ్యతి ॥ ౧౮౮ ॥
గోకులే కందుశాలాయాం తైలచక్రేక్షుయంత్రయోః ॥
అమీమాంస్యాని శౌచాని స్త్రీణాం చ వ్యాధితస్య చ ॥ ౧౮౯॥

న స్త్రీ దుష్యతి జారేణ బ్రాహ్మణో వేదకర్మణా ॥
నాపో మూత్రపురీషాభ్యాం నాగ్నిర్దహతి కర్మణా ॥ ౧౯౦ ॥
పూర్వం స్త్రియః సురైర్భుక్తాః సోమగంధర్వవహ్నిభిః ॥
భుంజతే మానవాః పశ్చాన్న వా దుష్యంతి కర్హిచిత్ ॥౧౯౧॥
అసవర్ణస్తు యో గర్భః స్త్రీణాం యోనౌ నిషేచ్యతే ॥
అశుద్ధా సా భవేన్నారీ యావద్గర్భం న ముంచతి ॥ ౧౯౨॥
విముక్తే తు తతః శల్యే రజశ్చాపి ప్రదృశ్యతే ॥
తదా సా శుద్ధ్యతే నారీ విమలం కాఞ్చనం యథా ॥ ౧౯౩ ॥
స్వయం విప్రతిపన్నా యా యది వా విప్రతారితా ॥
బలాన్నారీ ప్రభుక్తా వా చౌరభుక్తా తథాపి వా ॥ ౧౯౪॥
న త్యాజ్యా దూషితా నారీ న కామోఽస్యా విధీయతే ॥
ఋతుకాల ఉపాసీత పుష్పకాలేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౯౫ ॥
రజకశ్చర్మకారశ్చ నటో బురుడ ఏవ చ ॥

కైవర్తమేదభిల్లాశ్చ సప్తైతే అంత్యజాః స్మృతాః ॥ ౧౯౬ ॥
ఏతాన్గత్వా స్త్రియో మోహాద్భుక్త్వా చ ప్రతిగృహ్య చ ॥
కృచ్ఛ్రాబ్దమాచరేజ్జ్ఞానాదజ్ఞానాదేవ తద్ద్వయమ్ ॥ ౧౯౭ ॥
సకృద్భుక్తా తు యా నారీ మ్లేచ్ఛైశ్చ పాపకర్మభిః ॥
ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యేత ఋతుప్రస్రవణేన చ ॥ ౧౯౮ ॥
బలోద్ధృతా స్వయం వాపి పరప్రేరితయా యది ॥
సకృద్భుక్తా తు యా నారీ ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౯౯ ॥

ప్రారబ్ధదీర్ఘతపసాం నారీణాం యద్రజో భవేత్ ॥
న తేన తద్వ్రతం తాసాం వినశ్యతి కదాచన ॥ ౨౦౦ ॥
మద్యసంస్పృష్టకుంభేషు యత్తోయం పిబతి ద్విజః ॥
కృచ్ఛ్రపాదేన శుద్ధ్యేత పునః సంస్కారమర్హతి ॥ ౨౦౧ ॥
అంత్యజస్థాస్తు యే వృక్షా బహుపుష్పఫలోపగాః ॥
ఉపభోగ్యాస్తు తే సర్వే పుష్పేషు చ ఫలేషు చ ॥ ౨౦౨ ॥
చండాలేన తు సంస్పృష్టం యత్తోయం పిబతి ద్విజః ॥
కృచ్ఛ్రపాదేన శుద్ధ్యేత ఆపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౨౦౩ ॥
శ్లేష్మోపానహవిణ్మూత్రస్త్రీరజోమద్యమేవ చ ॥
ఏభిః సందూషితే కూపే తోయం పీత్వా కథం విధిః ॥ ౨౦౪ ॥
ఏకం ద్వ్యహం త్ర్యహం చైవ ద్విజాతీనాం విశోధనమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం పునశ్చైవ నక్తం శూద్రస్య దాపయేత్ ॥ ౨౦౫ ॥
సద్యో వాంతే సచైలం తు విప్రస్తు స్నానమాచరేత్ ॥
పర్యుషితే త్వహోరాత్రమతిరిక్తే దినత్రయమ్ ॥ ౨౦౬ ॥
శిరఃకంఠోరుపాదే చ సురయా యస్తు లిప్యతే ॥
దశషట్త్రితయైకాహం చరేదేవమనుక్రమాత్ ॥ ౨౦౭ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

అత్రాప్యుదాహరంతి।

ప్రమాదాన్మద్యపసురాం సకృత్పీత్వా ద్విజోత్తమః ॥
గోమూత్రయావకాహారో దశరాత్రేణ శుధ్యతి ॥ ౨౦౮ ॥
మద్యపస్య నిషాదస్య యస్తు భుంక్తే ద్విజోత్తమః ॥

న దేవా భుంజతే తస్య న పిబంతి హవిర్జలమ్ ॥ ౨౦౯ ॥
చితిభ్రష్టా తు యా నారీ ఋతుభ్రష్టా చ వ్యాధితా ॥
ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యేత బ్రాహ్మణానాం తు భోజనాత్ ॥ ౨౧౦ ॥
యే చ ప్రవ్రజితా విప్రాః ప్రవ్రజ్యాగ్నిజలావహాః ॥
అనాశకాన్నివర్తంతే చికీర్షంతి గృహస్థితిమ్ ॥ ౨౧౧ ॥
ధారయేత్రీణి కృచ్ఛ్రాణి చాంద్రాయణమథాపి వా ॥
జాతికర్మాదికం ప్రోక్తం పునః సంస్కారమర్హతి ॥ ౨౧౨ ॥
న శౌచం నోదకం నాశ్రు నాపవాదానుకంపనే ॥
బ్రహ్మదండహతానాం తు న కార్యం కటధారణమ్ ॥ ౨౧౩ ॥
స్నేహం కృత్వా భయాదిభ్యో యస్త్వేతాని సమాచరేత్ ॥
గోమూత్రయావకాహారః కృచ్ఛ్రమేకం విశోధనమ్ ॥ ౨౧౪॥
వృద్ధః శౌచస్మృతేర్లుప్తః ప్రత్యాఖ్యాతభిషక్క్రియః ॥
ఆత్మానం ఘాతయేద్యస్తు భృగ్వగ్న్యనశనాంబుభిః ॥ ౨౧౫ ॥
తస్య త్రిరాత్రమాశౌచం ద్వితీయే త్వస్థిసంచయః ॥
తృతీయే తూదకం కృత్వా చతుర్థే శ్రాద్ధమాచరేత్ ॥ ౨౧౬ ॥
యస్యైకాపి గృహే నాస్తి ధేనుర్వత్సానుచారిణీ ॥
మంగలాని కుతస్తస్య కుతస్తస్య తమఃక్షయః ॥ ౨౧౭॥
అతిదోహాతివాహాభ్యాం నాసికాభేదనేన వా ॥

నదీపర్వతసంరోధే మృతే పాదోనమాచరేత్ ॥ ౨౧౮ ॥
అష్టాగవం ధర్మహలం షడ్గవం వ్యావహారికమ్ ॥

చతుర్గవం నృశంసానాం ద్విగవం గవవధ్యకృత్ ॥ ౨౧౯ ॥
ద్విగవం వాహయేత్పాదం మధ్యాహ్నే తు చతుర్గవమ్ ॥
షడ్గవం తు త్రిపాదోక్తం పూర్ణాహస్త్వష్టభిః స్మృతమ్ ॥ ౨౨౦ ॥
కాష్ఠలోష్టశిలాగోఘ్నః కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥
ప్రాజాపత్యం చరేన్మృత్సా అతికృచ్ఛ్రం తు ఆయసః ॥ ౨౨౧ ॥
ప్రాయశ్చిత్తేన తచ్చీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
అనడుత్సహితాం గాం చ దద్యాద్విప్రాయ దక్షిణామ్ ॥ ౨౨౨ ॥
శరభోష్ట్రహయాన్నాగాన్సింహశార్దూలగర్దభాన్ ॥
హత్వా చ శూద్రహత్యాయాః ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ ౨౨౩ ॥
మార్జారగోధానకులమండూకాంశ్చ పతత్రిణః ॥
హత్వా త్ర్యహం పిబేత్క్షీరం కృచ్ఛ్రం వా పాదికం చరేత్ ॥ ౨౨౪ ॥
చండాలస్య చ సంస్పృష్టం విణ్మూత్రోచ్ఛిష్టమేవ వా ॥
త్రిరాత్రేణ విశుద్ధం హి భుక్తోచ్ఛిష్టం సమాచరేత్ ॥ ౨౨౫ ॥
వాపీకూపతడాగానాం దూషితానాం చ శోధనమ్ ॥
ఉద్ధరేత్ఘటశతం పూర్ణం పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౨౨౬ ॥
అస్థిచర్మావసిక్తేషు ఖరశ్వానాదిదూషితే ॥
ఉద్ధరేదుదకం సర్వం శోధనం పరిమార్జనమ్ ॥ ౨౨౭ ॥
గోదోహనే చర్మపుటే చ తోయం యంత్రాకరే కారుకశిల్పిహస్తే ॥
స్త్రీబాలవృద్ధాచరితాని యాన్యప్రత్యక్షదృష్టాని శుచీని తాని ॥ ౨౨౮ ॥
ప్రాకారరోధే విషమప్రదేశే సేవానివేశే భవనస్య దాహే ॥
అవాస్యయజ్ఞేషు మహోత్సవేషు తేష్వేవ దోషా న వికల్పనీయాః ॥ ౨౨౯ ॥

ప్రపాస్వరణ్యే ఘటకస్య కూపే ద్రోణ్యాం జలం కోశవినిర్గతం చ ॥
శ్వపాకచండాలపరిగ్రహే తు పీత్వా జలం పంచగవ్యేన శుద్ధిః ॥ ౨౩౦ ॥
రేతోవిణ్మూత్రసంస్పృష్టం కౌపం యది జలం పిబేత్ ॥
త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధిః స్యాత్కుంభే సాంతపనం తథా ॥ ౨౩౧ ॥
క్లిన్నభిన్నశవం యత్స్యాదజ్ఞానాచ్చ తథోదకమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం చరేత్పీత్వా తప్తకృచ్ఛ్రం ద్విజోత్తమః ॥ ౨౩౨ ॥
ఉష్ట్రీక్షీరం ఖరీక్షీరం మానుషీక్షీరమేవ చ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం చరేత్పీత్వా తప్తకృచ్ఛ్రం ద్విజోత్తమః ॥ ౨౩౩ ॥
వర్ణబాహ్యేన సంస్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టస్తు ద్విజోత్తమః ॥
పంచరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౨౩౪ ॥
శుచి గోతృప్తికృత్తోయం ప్రకృతిస్థం మహీగతమ్ ॥
చర్మభాండస్థధారాభిస్తథా యంత్రోద్ధృతం జలమ్ ॥ ౨౩౫ ॥
చండాలేన తు సంస్పృష్టే స్నానమేవ విధీయతే ॥
ఉచ్ఛిష్టస్తు చ సంస్పృష్టస్త్రిరాత్రేణైవ శుధ్యతి ॥ ౨౩౬ ॥
ఆకరాద్గతవస్తూని నాశుచీని కదాచన ॥
ఆకరాః శుచయః సర్వే వర్జయిత్వా సురాలయమ్ ॥ ౨౩౭ ॥
భృష్టాభృష్టా యవాశ్చైవ తథైవ చణకాః స్మృతాః ॥
ఖర్జూరం చైవ కర్పూరమన్యద్భృష్టతరం శుచి ॥ ౨౩౮ ॥

అమీమాంస్యాని శౌచాని స్త్రీభిరాచరితాని చ ॥
గోకులే కందుశాలాయాం తైలయంత్రేక్షుయంత్రయోః ॥ ౨౩౯ ॥
అదుష్టాః సతతం ధారా వాతోద్ధూతాశ్చ రేణవః ॥ ౨౪౦ ॥
బహూనామేకలగ్నానామేకశ్చేదశుచిర్భవేత్ ॥
అశౌచమేకమాత్రస్య నేతరేషాం కథంచన ॥ ౨౪౧ ॥

ఏకపంక్త్యుపవిష్టానాం భోజనేషు పృథక్పృథక్ ॥
యద్యేకో లభతే నీలీం సర్వే తేఽశుచయః స్మృతాః ॥ ౨౪౨ ॥
యస్య పట్టే పట్టసూత్రే నీలీరక్తో హి దృశ్యతే ॥
త్రిరాత్రం తస్య దాతవ్యం శేషాశ్చైవోపవాసినః ॥ ౨౪౩ ॥
ఆదిత్యేఽస్తమితే రాత్రావస్పృశ్యం స్పృశతే యది ॥
భగవన్కేన శుద్ధిః స్యాత్తతో బ్రూహి తపోధన ॥ ౨౪౪ ॥
ఆదిత్యేఽస్తమితే రాత్రౌ స్పర్శహీనం దివా జలమ్ ॥
తేనైవ సర్వశుద్ధి: స్యాచ్ఛవస్పృష్టం తు వర్జయేత్ ॥ ౨౪౫ ॥
దేశం కాలం చ యః శక్తిం పాపం చావేక్ష్య యేత్తతః ॥
ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకల్ప్యం స్యాద్యస్యచోక్తా న నిష్కృతిః॥ ౨౪౬ ॥
దేవయాత్రావివాహేషు యజ్ఞప్రకరణేషు చ।

ఉత్సవేషు చ సర్వేషు స్పృష్టాస్పృష్టం న విద్యతే ॥ ౨౪౭ ॥
ఆరనాలం తథా క్షీరం కందుకం దధి సక్తవః ॥
స్నేహపక్వం చ తక్రం చ శూద్రస్యాపి న దుష్యతి ॥ ౨౪౮ ॥
ఆర్ద్రమాంసం ఘృతం తైలం స్నేహాశ్చ ఫలసంభవాః ॥
అంత్యభాండస్థితా స్త్వేతే నిష్కాంతాః శుద్ధిమాప్నుయుః ॥ ౨౪౯॥
అజ్ఞానాత్పిబతే తోయం బ్రాహ్మణః శూద్రజాతిషు ॥

అహోరాత్రోషితః స్నాత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౫౦ ॥
ఆహితాగ్నిస్తు యో విప్రో మహాపాతకవాన్భవేత్ ॥
అప్సు ప్రక్షిప్య పాత్రాణి పశ్చాదగ్నిం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨౫౧ ॥
యో గృహీత్వా వివాహాగ్నిం గృహస్థ ఇతి మన్యతే ॥
అన్నం తస్య న భోక్తవ్యం వృథాపాకో హి సస్కృతః ॥ ౨౫౨ ॥

వృథాపాకస్య భుంజానః ప్రాయశ్చిత్తం చరేద్విజః ॥
ప్రాణానాశు త్రిరాయమ్య ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౫౩ ॥
వైదికే లౌకికే వాపి హుతోచ్ఛిష్టే జలే క్షితౌ ॥
వైశ్వదేవం ప్రకుర్వీత పంచసూనాపనుత్తయే ॥ ౨౫౪ ॥
కనీయాన్గుణవాంశ్చైవ శ్రేష్ఠశ్చేన్నిర్గుణో భవేత్ ॥
పూర్వం పాణిం గృహీత్వా చ గృహ్యాగ్నిం ధారయేద్బుధః ॥ ౨౫౫ ॥
జ్యేష్ఠశ్చేద్యది నిర్ద్దోషో గృహ్ణాత్యగ్నిం యవీయకః ॥
నిత్యం నిత్యం భవేత్తస్య బ్రహ్మహత్యా న సంశయః ॥ ౨౫౬ ॥
మహాపాతకిసంస్పృష్టః స్నానమేవ విధీయతే ॥
సంస్పృష్టస్య యదా భుంక్తే స్నానమేవ విధీయతే ॥ ౨౫౭॥
పతితైః సహ సంసర్గం మాసార్ద్ధం మాసమేవ చ ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ద్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౫౮ ॥
కృచ్ఛార్ద్ధం పతితస్యైవ సకృద్భుక్తా ద్విజోత్తమః ॥

అవిజ్ఞానాచ్చ తద్భుక్త్వా కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౨౫౯॥
పతితానాం యదా భుక్తం భుక్తం చండాలవేశ్మని ॥
మాసార్ద్ధం తు పిబేద్వారి ఇతి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౬౦ ॥
గోబ్రాహ్మణహతానాం చ పతితానాం తథైవ చ ॥
అగ్నినా న చ సంస్కారః శంఖస్య వచనం యథా ॥ ౨౬౧॥
యశ్చండాలీం ద్విజో గచ్ఛేత్కథంచిత్కామమోహితః ॥
త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్విశుద్ధ్యేత ప్రాజాపత్యానుపూర్వశః ॥ ౨౬౨ ॥
పతితాచ్చాన్నమాదాయ భుక్త్వా వా బ్రాహ్మణో యది ॥
కృత్వా తస్య సముత్సర్గమతికృచ్ఛ్రం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨౬౩ ॥
అంత్యహస్తాత్తు విక్షిప్తం కాష్ఠలోష్టతృణాని చ ॥

న స్పృశేత్తు తథోచ్ఛిష్టమహోరాత్రం సమాచరేత్ ॥ ౨౬౪ ॥
చండాలం పతితం మ్లేచ్ఛం మద్యభాండం రజస్వలామ్ ॥
ద్విజః స్పృష్ట్వా న భుంజీత భుంజానో యది సంస్పృశేత్ ॥ ౨౬౫ ॥
అతః పరం న భుంజీత త్యక్త్వాన్నం స్నానమాచరేత్ ॥
బ్రాహ్మణైః సమనుజ్ఞాతస్త్రిరాత్రముపవాసయేత్ ॥
సఘృతం యావకం ప్రాశ్య వ్రతశేషం సమాపయేత్ ॥ ౨౬౬ ॥
భుంజాన: సంస్పృశేద్యస్తు వాయసం కుక్కుటం తథా ॥
త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధి: స్యాదథోచ్ఛిష్టస్త్వహేణ తు ॥ ౨౬౭ ॥
ఆరూఢో నైష్ఠికే ధర్మే యస్తు ప్రచ్యవతే పునః ॥
చాంద్రాయణం చరేన్మాసమితి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౬౮ ॥

పశు వేశ్యాభిగమనే ప్రాజాపత్యం విధీయతే ॥
గవాం గమనే మనుప్రోక్తం వ్రతం చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౨౬౯ ॥
అమానుషీషు గోవర్జముదక్యాయామయోనిషు ॥
రేతః సిక్త్వా జలే చైవ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౨౭౦ ॥
ఉదక్యాం సూతికాం వాపి అంత్యజాం స్పృశతే యది ॥
త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధి: స్యాద్విధిరేష పురాతనః ॥ ౨౭౧ ॥
సంసర్గే యది గచ్ఛేచ్చేదుదక్యయా తథాంత్యజైః ॥
ప్రాయశ్చిత్తీ స విజ్ఞేయః పూర్వం స్నానం సమాచరేత్ ॥ ౨౭౨ ॥
ఏకరాత్రం చరేన్మూత్రం పురీషం తు దినత్రయమ్ ॥
దినత్రయం తథా పానే మైథునే పంచ సప్త వా ॥ ౨౭౩ ॥
స్మృత్యంతరమ్।

అంగీకారేణ జ్ఞాతీనాం బ్రాహ్మణానుగ్రహేణ చ ॥

పూయంతే తత్ర పాపిష్ఠా మహాపాతకినోఽపి యే ॥ ౨౭౪ ॥
భోజనే తు ప్రసక్తానాం ప్రాజాపత్యం విధీయతే ॥
దంతకాష్ఠే త్వహోరాత్రమేష శౌచవిధిః స్మృతః ॥ ౨౭౫ ॥
రజస్వలా యదా స్పృష్టా శ్వానచండాలవాయసైః ॥
నిరాహారా భవేత్తావత్స్నాత్వా కాలేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౭౬ ॥
రజస్వలా యదా స్పృష్టా ఉష్ట్రజంబుకశంబరైః ॥
పంచరాత్రం నిరాహారా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౭౭ ॥
స్పృష్టా రజస్వలాఽన్యోన్యం బ్రాహ్మణ్యా బ్రాహ్మణీ చ యా ॥
ఏకరాత్రం నిరాహారా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౭౮ ॥
స్పృష్టా రజస్వలాన్యోన్యం బ్రాహ్మణ్యా క్షత్రియా చ యా ॥
త్రిరాత్రేణ విశుద్ధిః స్యాద్వ్యాసస్య వచనం యథా ॥ ౨౭౯ ॥
స్పృష్టా రజస్వలాన్యోన్యం బ్రాహ్మణ్యా వైశ్యసంభవా ॥
చతూరాత్రం నిరాహారా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౮౦ ॥
స్పృష్టా రజస్వలాన్యోన్యం బ్రాహ్మణ్యా శూద్రసంభవా ॥
షడ్రాత్రేణ విశుద్ధిః స్యాద్బ్రాహ్మణీ కామకారతః ॥ ౨౮౧ ॥
అకామతశ్చరేదూర్ధ్వం బ్రాహ్మణీ సర్వతః స్పృశేత్ ॥
చతుర్ణామపి వర్ణానాం శుద్ధిరేషా ప్రకీర్తితా ॥ ౨౮౨ ॥
ఉచ్ఛిష్టేన తు సంస్పృష్టో బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేన యః ॥
భోజనే మూత్రచారే చ శంఖస్య వచనం యథా ॥ ౨౮౩ ॥
స్నానం బ్రాహ్మణసంస్పర్శం జపహోమౌ తు క్షత్రియే ॥
వైశ్యే నక్తం చ కుర్వీత శూద్రే చైవ ఉపోషణమ్ ॥ ౨౮౪ ॥
చర్మకే రజకే వైశ్యే ధీవరే నటకే తథా ॥
ఏతాన్స్పృష్ట్వా ద్విజో మోహాదాచామేత్ప్రయతోఽపి సన్ ॥ ౨౮౫ ॥
ఏతైః స్పృష్ట్వా ద్విజో నిత్యమేకరాత్రం పయః పిబేత్ ॥

ఉచ్ఛిష్టైస్త్రైస్త్రిరాత్రం స్యాద్ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౮౬ ॥
యస్తుచ్ఛాయాం శ్వపాకస్య బ్రాహ్మణస్త్వధిగచ్ఛతి ॥
తత్ర స్నానం ప్రకుర్వీత ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౮౭ ॥

అభిశస్తో ద్విజోఽరణ్యే బ్రహ్మహత్యావ్రతం చరేత్ ॥
మాసోపవాసం కుర్వీత చాంద్రాయణమథాపి వా ॥ ౨౮౮ ॥
వృథా మిథ్యాపయోగేన భ్రూణహత్యావ్రతం చరేత్ ॥
అబ్భక్షో ద్వాదశాహేన పరాకేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౨౮౯ ॥
శఠం చ బ్రాహ్మణం హత్వా శూద్రహత్యావ్రతం చరేత్ ॥
నిర్గుణం చ గుణీ హత్వా పరాకం వ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౯౦ ॥
ఉపపాతకసంయుక్తో మానవో మ్రియతే యది।

తస్య సంస్కారకర్తా చ ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥ ౨౯౧ ॥
ప్రభుంజానోఽతిసస్నేహం కదాచిత్స్పృశ్యతే ద్విజః ॥
త్రిరాత్రమాచరేన్నక్తైర్నిఃస్నేహమథవా చరేత్ ॥ ౨౯౨ ॥
బిడాలకాకాద్యుచ్ఛిష్టం జగ్ధ్వా శ్వనకులస్య చ ॥
కేశకీటావపన్నం చ పిబేద్బ్రాహ్మీ సువర్చలామ్ ॥ ౨౯౩ ॥
ఉష్ట్రయానం సమారుహ్య ఖరయానం చ కామతః ॥
స్నాత్వా విప్రో జితప్రాణః ప్రాణాయామేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౯౪॥
సవ్యాహృతిం సప్రణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ ॥
త్రిః పఠేద్వా యతప్రాణః ప్రాణాయామః స ఉచ్యతే ॥ ౨౯౫ ॥
శకృద్ద్విగుణగోమూత్రం సర్పిర్దద్యాచ్చతుర్గుణమ్ ॥
క్షీరమష్టగుణం దేయం పంచగవ్యం తథా దధి ॥ ౨౯౬ ॥
పంచగవ్యం పిబేచ్ఛూద్రో బ్రాహ్మణస్తు సురాం పిబేత్ ॥

ఉభౌ తౌ తుల్యదోషౌ చ వసతో నరకే చిరమ్ ॥ ౨౯౭॥

అజా గావో మహిష్యశ్చ అమేధ్యం భక్షయంతి యాః ॥
దుగ్ధం హవ్యే చ కవ్యే చ గోమయం న విలేపయేత్ ॥ ౨౯౮ ॥
ఊనస్తనీ చాధికా వా యా చ స్వస్తనపాయినీ ॥
తాసాం దుగ్ధం న హోతవ్యం హుతం చైవాహుతం భవేత్ ॥ ౨౯౯ ॥
బ్రాహ్మౌదనే చ సోమే చ సీమంతోన్నయనే తథా ॥
జాతశ్రాద్ధే నవశ్రాద్ధే భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౩౦౦ ॥
రాజాన్నం హరతే తేజః శూద్రాన్నం బ్రహ్మవర్చసమ్ ॥
స్వసుతాన్నం చ యో భుంక్తే స భుంక్తే పృథివీమలమ్ ॥ ౩౦౧ ॥
స్వసుతా అప్రజాతా చేన్నాశ్నీయాత్తద్గృహే పితా ॥
భుంక్తే త్వస్యా మాయయాన్నం పూయం స నరకం వ్రజేత్ ॥ ౩౦౨ ॥
అధీత్య చతురో వేదాన్సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ॥
నరేంద్రభవనే భుక్త్వా విష్ఠాయాం జాయతే కృమిః ॥ ౩౦౩ ॥
నవశ్రాద్ధే త్రిపక్షే చ షణ్మాసే మాసికేఽబ్దికే ॥
పతంతి పితరస్తస్య యో భుంక్తేఽనాపది ద్విజః ॥ ౩౦౪ ॥
చాంద్రాయణం నవశ్రాద్ధే పరాకో మాసికే తథా ॥
త్రిపక్షే చైవ కృచ్ఛ్రం స్యాత్షణ్మాసే కృచ్ఛ్రమేవ చ ॥ ౩౦౫ ॥
ఆబ్దికే పాదకృచ్ఛ్రం స్యాదేకాహః పునరాబ్దికే ॥
బ్రహ్మచర్యమనాధాయ మాసశ్రాద్ధేషు పర్వసు ॥ ౩౦౬ ॥
ద్వాదశాహే త్రిపక్షేఽబ్దే యస్తు భుంక్తే ద్విజోత్తమః ॥
పతిత పితరస్తస్య బ్రహ్మలోకే గతా అపి ॥ ౩౦౭ ॥
పక్షే వా యది వా మాసే యస్య నాశ్నంతి వై ద్విజాః ॥
భుక్త్వా దురాత్మనస్తస్య ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౩౦౮ ॥

ఏకాదశాహేఽహోరాత్రం భుక్త్వా సంచయనే త్ర్యహమ్ ॥
ఉపోష్య విధివద్విప్రః కూష్మాండీం జుహుయాద్ఘృతమ్ ॥ ౩౯ ॥
యన్న వేదధ్వనిధ్వాంతం న చ గోభిరలంకృతమ్ ॥
యన్న బాలైః పరివృతం శ్మశానమివ తద్గృహమ్ ॥ ౩౧౦ ॥
హాస్యేఽపి బహవో యత్ర వినా ధర్మం వదంతి హి ॥
వినాపి ధర్మశాస్త్రేణ స ధర్మః పావనః స్మృతః ॥ ౩౧౧॥
హీనవర్ణే చ యః కుర్యాదజ్ఞానాదభివాదనమ్ ॥
తత్ర స్నానం ప్రకుర్వీత ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౩౧౨॥
సముత్పన్నే యదా స్నానే భుంక్తే వాపి పిబేద్యది ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు జపేత్స్నాత్వా సమాహితః ॥ ౩౧౩ ॥
అంగుల్యా దంతకాష్ఠం చ ప్రత్యక్షం లవణం తథా ॥
మృత్తికాభక్షణం చైవ తుల్యం గోమాంసభక్షణమ్ ॥ ౩౧౪ ॥
దివా కపిత్థచ్ఛాయాయాం రాత్రౌ దధి శమీషు చ ॥
కార్పాసం దంతకాష్ఠం చ విష్ణోరపి శ్రియం హరేత్ ॥ ౩౧౫ ॥
శూర్పవాతో నఖాగ్రాంబు స్నానవస్త్రం ఘటోదకమ్ ॥
మార్జనీరజః కేశాంబు దేవతాయతనోద్భవమ్ ॥ ౩౧౬ ॥

తేనావగుంఠితం తేషు గంగాంభఃప్లుత ఏవ సః ॥
మాజనీరేణుకేశాంబు హంతి పుణ్యం దివాకృతమ్ ॥ ౩౧౭ ॥
మృత్తికాః సప్త న గ్రాహ్యా వల్మీకే ఊషరస్థలే ॥
అంతర్జలే శ్మశానాన్తే వృక్షమూలే సురాలయే ॥ ౩౧౮ ॥
వృషభైశ్చ తథోత్ఖాతే శ్రేయస్కామైః సదా బుధైః ॥
శుచౌ దేశే తు సంగ్రాహ్యా శర్కరాశ్మవివర్జితా ॥ ౩౧౯ ॥
పురీషే మైథునే హోమే ప్రస్రావే దంతధావన ॥

స్నానభోజనజాప్యేషు సదా మౌనం సమాచరేత్ ॥ ౩౨౦ ॥
యస్తు సంవత్సరం పూర్ణం భుంక్తే మౌనేన సర్వదా ॥
యుగకోటిసహస్రేషు స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౩౨౧ ॥
స్నానం దానం జపం హోమం భోజనం దేవతార్చనమ్ ॥
ప్రౌఢపాదో న కుర్వీత స్వాధ్యాయం పితృతర్పణమ్ ॥ ౩౨౨ ॥
సర్వస్వమపి యో దద్యాత్పాతయిత్వా ద్విజోత్తమమ్ ॥
నాశయిత్వా తు తత్సర్వం భ్రూణహత్యాఫలం లభేత్ ॥ ౩౨౩ ॥
గ్రహణోద్వాహసంక్రాంతౌ స్త్రీణాం చ ప్రసవే తథా ॥
దానం నైమిత్తికం జ్ఞేయం రాత్రావపి ప్రశస్యతే ॥ ౩౨౪ ॥
క్షౌమజం వాథ కార్పాసం పట్టసూత్రమథాపి వా ॥
యజ్ఞోపవీతం యో దద్యాద్వస్త్రదానఫలం లభేత్ ॥ ౩౨౫ ॥
కాంస్యస్య భాజనం దద్యాద్వృత్తపూర్ణం సుశోభనమ్ ॥
తథా భక్త్యా విధానేన అగ్నిష్టోమఫలం లభేత్ ॥ ౩౨౬ ॥

శ్రాద్ధకాలే తు యో దద్యాచ్ఛోభనే చ ఉపానహౌ ॥
స గచ్ఛన్నన్యమార్గేఽపి అశ్వదానఫలం లభేత్ ॥ ౩౨౭ ॥
తైలపాత్రం తు యో దద్యాత్సంపూర్ణం తు సమాహితః ॥
స గచ్ఛతి ధ్రువం స్వర్గే నరో నాస్త్యత్ర సంశయః ॥ ౩౨౮ ॥
దుర్భిక్షే అన్నదాతా చ సుభిక్షే చ హిరణ్యదః ॥
పానప్రదస్త్వరణ్యే తు స్వర్గే లోకే మహీయతే ॥ ౩౨౯ ॥
యావదర్ధప్రసూతా గౌస్తావత్సా పృథివీ స్మృతా ॥
పృథివీ తేన దత్తా స్యాదీదృశీం గాం దదాతి యః ॥ ౩౩౦ ॥
తేనాగ్నయో హుతాః సమ్యక్పితరస్తేన తర్పితాః ॥
దేవాశ్చ పూజితాః సర్వే యో దదాతి గవాహ్నికమ్ ॥ ౩౩౧ ॥

జన్మప్రభృతి యత్పాపం మాతృకం పైతృకం తథా ॥
తత్సర్వం నశ్యతి క్షిప్రం వస్త్రదానాన్న సంశయః ॥ ౩౩౨ ॥
కృష్ణాజినం తు యో దద్యాత్సర్వోపస్కరసంయుతమ్ ॥
ఉద్ధరేన్నరకస్థానాత్కులాన్యేకోత్తరం శతమ్ ॥ ౩౩౩ ॥
ఆదిత్యో వరుణో విష్ణుర్బ్రహ్మా సోమో హుతాశనః ॥
శూలపాణిస్తు భగవానభినందతి భూమిదమ్ ॥ ౩౩౪ ॥
వాలుకానాం కృతా రాశిర్యావత్సప్తర్షిమండలమ్ ॥
గతే వర్షశతే చైవ పలమేకం విశీయతి ॥ ౩౩౫ ॥
క్షయం చ దృశ్యతే తస్య కన్యాదానే న చైవ హి ॥ ౩౩౬ ॥

ఆతురే ప్రాణదాతా చ త్రీణి దానఫలాని చ ॥
సర్వేషామేవ దానానాం విద్యాదానం తతోఽధికమ్ ॥ ౩౩౭ ॥
పుత్రాదిస్వజనే దద్యాద్విప్రాయ చ న కైతవే ॥
సకామః స్వర్గమాప్నోతి నిష్కామో మోక్షమాప్నుయాత్ ॥ ౩౩౮ ॥
బ్రాహ్మణే వేదవిదుషి సర్వశాస్త్రవిశారదే ॥
మాతృపితృపరే చైవ ఋతుకాలాభిగామిని ॥ ౩౩౯ ॥
శీలచారిత్రసంపూర్ణే ప్రాతఃస్నానపరాయణే ॥
తస్యైవ దీయతే దానం యదీచ్ఛేచ్ఛ్రేయ ఆత్మనః ॥ ౩౪౦ ॥
సంపూజ్యం విదుషో విప్రానన్యేభ్యోఽపి ప్రదీయతే ॥
తత్కార్యం నైవ కర్తవ్యం న దృష్టం న శ్రుతం మయా ॥ ౩౪౧ ॥
అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి శ్రాద్ధకర్మణి యే ద్విజాః ॥
పితౄణామక్షయం దానం దత్తం యేషాం తు నిష్ఫలమ్ ॥ ౩౪౨ ॥
న హీనాంగో న రోగీ చ శ్రుతిస్మృతివివర్జితః ॥
నిత్యం చానృతవాదీ చ తాంస్తు శ్రాద్ధే న భోజయేత్ ॥ ౩౪౩ ॥

హింసారతం చ కపటముపగుహ్య శ్రుతం చ యః ॥
కింకరం కపిలం కాణం శ్విత్రిణం రోగిణం తథా ॥ ३४४ ॥
దుశ్చర్మాణం శీర్ణకేశం పాండురోగం జటాధరమ్ ॥
భారవాహినం రౌద్రం చ ద్విభార్యం వృషలీపతిమ్ ॥ ३४५ ॥
భేదకారీ భవేచ్చైవ బహుపీడాకరోఽపి వా ॥
హీనాతిరిక్తగాత్రో వా తమప్యపనయేత్తథా ॥ ३४६ ॥
బహుభోక్తా దీనముఖో మత్సరీ క్రూరబుద్ధిమాన్ ॥
ఏతేషాం నైవ దాతవ్యః కదాచిత్తు ప్రతిగ్రహః ॥ ३४७ ॥
అథ చేన్మంత్రవిద్యుక్తః శారీరైః పంక్తిదూషణైః ॥
అదూష్యం తం యమః ప్రాహ పంక్తిపావన ఏవ సః ॥ ३४८ ॥
శ్రుతిః స్మృతిశ్చ విప్రాణాం నయనే ద్వే ప్రకీర్తితే ॥
కాణః స్యాదేకహీనోఽపి ద్వాభ్యామంధః ప్రకీర్తితః ॥ ३४९ ॥
న శ్రుతిర్న స్మృతిర్యస్య న శీలం న కులం యతః ॥
తస్య శ్రాద్ధం న దాతవ్యం త్వంధకస్యాత్రిరబ్రవీత్ ॥ ३५० ॥
తస్మాద్వేదేన శాస్త్రేణ బ్రాహ్మణ్యం బ్రాహ్మణస్య తు ॥
న చైకేనైవ వేదేన భగవానత్రిరబ్రవీత్ ॥ ३५१ ॥
యోగస్యైర్లోచనైర్యుక్తః పాదాగ్రం చ ప్రపశ్యతి ॥
లౌకికజ్ఞైశ్చ శాస్త్రోక్తం పశ్యేచ్చైషోఽధరోత్తరమ్ ॥ ३५२ ॥
వేదైశ్చ ఋషిభిర్గీతం దృష్టిమాఞ్ఛాస్త్రవేదవిత్ ॥
వ్రతినం చ కులీనం చ శ్రుతిస్మృతిరతం సదా ॥
తాదృశం భోజయేచ్ఛ్రాద్ధే పితౄణామక్షయం భవేత్ ॥ ३५३ ॥
యావతో గ్రసతే గ్రాసాన్పితౄణాం దీప్తతేజసామ్ ॥
పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః ॥ ३५४ ॥
నరకస్థా విముచ్యంతే ధ్రువం యాంతి త్రివిష్టపమ్ ॥

తస్మాద్ద్విజం పరీక్షేత శ్రాద్ధకాలే ప్రయత్నతః ॥ ౩౫౫ ॥
న నిర్వపతి యః శ్రాద్ధం ప్రమీతపితృకో ద్విజః ॥
ఇన్దుక్షయే మాసి మాసి ప్రాయశ్చిత్తీ భవేత్తు సః ॥ ౩౫౬ ॥
సూర్యే కన్యాగతే కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం యో న గృహాశ్రమీ ॥
ధనం పుత్రాః కులం తస్య పితృనిఃశ్వాసపీడయా ॥ ౩౫౭ ॥
కన్యాగతే సవితరి పితరో యాంతి తత్సుతాన్ ॥
శూన్యా ప్రేతపురీ సర్వా యావద్వృశ్చికదర్శనమ్ ॥ ౩౫౮ ॥
తతో వృశ్చికసంప్రాప్తౌ నిరాశాః పితరో గతాః ॥
పునః స్వభవనం యాంతి శాపం దత్త్వా సుదారుణమ్ ॥ ౩౫౯ ॥
పుత్రం వా భ్రాతరం వాపి దౌహిత్రం పౌత్రకం తథా ॥
పితృకార్యే ప్రసక్తా యే తే యాంతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౩౬౦ ॥
యథా నిర్మథనాదగ్నిః సర్వకాష్ఠేషు తిష్ఠతి ॥
తథా సందృశ్యతే ధర్మః శ్రాద్ధదానాన్న సంశయః ॥ ౩౬౧ ॥
యః ప్రాప్నోతి తదా సర్వం కన్యాగతే చ గంగయా ॥
సర్వశాస్త్రార్థగమనం సర్వతీర్థావగాహనమ్ ॥ ౩౬౨ ॥
సర్వయజ్ఞఫలం విద్యాచ్ఛ్రాద్ధదానాన్న సంశయః ॥ ౩౬౩ ॥
మహాపాతకసంయుక్తో యో యుక్తశ్చోపపాతకైః ॥
ఘనైర్ముక్తో యథా భానూ రాహుముక్తశ్చ చంద్రమాః ॥ ౩౬౪ ॥
సర్వపాపవినిర్ముక్తః సంతాపం చ విలంఘయేత్ ॥
సర్వసౌఖ్యమయం ప్రాప్తః శ్రాద్ధదానాన్న సంశయః ॥ ౩౬౫ ॥
సర్వేషామేవ దానానాం శ్రాద్ధదానం విశిష్యతే ॥
మేరుతుల్యం కృతం పాపం శ్రాద్ధదానం విశోధనమ్ ॥ ౩౬౬ ॥
శ్రాద్ధం కృత్వా తు మర్త్యో వై స్వర్గలోకే మహీయతే ॥
అమృతం బ్రాహ్మణస్యాన్నం క్షత్రియాన్నం పయః స్మృతమ్ ॥ ౩౬౭॥

వైశ్యస్య చాన్నమేవాజ్యం శూద్రాన్నం రుధిరం భవేత్ ॥
ఏతత్సర్వం మయాఽఽఖ్యాతం శ్రాద్ధకాలే సముత్థితే ॥ ౩౬౮ ॥
వైశ్వదేవే చ హోమే చ దేవతాభ్యర్చనే జపేత్ ॥
అమృతం తేన విప్రాన్నమృగ్యజుఃసామసంస్కృతమ్ ॥ ౩౬౯ ॥
వ్యవహారానుపూర్వ్యేణ ధర్మేణ బలిభిర్జితమ్ ॥
క్షత్రియాన్నం పయస్తేన ఘృతాన్నం యజ్ఞపాలనే ॥ ౩౭౦ ॥
దేవో మునిర్ద్విజో రాజా వైశ్యః శూద్రో నిషాదకః ॥
పశుర్మ్లేచ్ఛోఽపి చండాలో విప్రా దశవిధాః స్మృతాః॥ ౩౭౧ ॥
సన్ధ్యా స్నానం జపం హోమం దేవతానిత్యపూజనమ్ ॥
అతిథిం వైశ్వదేవం చ దేవబ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ॥ ౩౭౨ ॥
శాకే పత్రే ఫలే మూలే వనవాసే సదా రతః ॥
నిరతోఽహరహః శ్రాద్ధే స విప్రో మునిరుచ్యతే ॥ ౩౭౩ ॥
వేదాంతం పఠతే నిత్యం సర్వసంగం పరిత్యజేత్ ॥
సాంఖ్యయోగవిచారస్థః స విప్రో ద్విజ ఉచ్యతే ॥ ౩౭౪ ॥
అస్త్రాహతాశ్చ ధన్వానః సంగ్రామే సర్వసంముఖే ॥
ఆరంభే నిర్జితా యేన స విప్రః క్షత్ర ఉచ్యతే ॥ ౩౭౫ ॥
కృషికర్మరతో యశ్చ గవాం చ ప్రతిపాలకః ॥
వాణిజ్యవ్యవసాయశ్చ స విప్రో వైశ్య ఉచ్యతే ॥ ౩౭౬ ॥
లాక్షాలవణసంమిశ్రం కుసుంభం క్షీరసర్పిషః ॥
విక్రేతా మధుమాంసానాం స విప్రః శూద్ర ఉచ్యతే ॥ ౩౭౭ ॥
చోరశ్చ తస్కరశ్చైవ సూచకో దంశకస్తథా ॥
మత్స్యమాంసే సదా లుబ్ధో విప్రో నిషాద ఉచ్యతే ॥ ౩౭౮ ॥
బ్రహ్మతత్త్వం న జానాతి బ్రహ్మసూత్రేణ గర్వితః ॥
తేనైవ స చ పాపేన విప్రః పశురుదాహృతః ॥ ౩౭౯ ॥

వాపీకూపతడాగానామారామస్య సరఃసు చ ॥
నిశ్శంకం రోధకశ్చైవ స విప్రో మ్లేచ్ఛ ఉచ్యతే ॥ ౩౮౦ ॥
క్రియాహీనశ్చ మూర్ఖశ్చ సర్వధర్మవివర్జితః ॥
నిర్దయః సర్వభూతేషు విప్రశ్చండాల ఉచ్యతే ॥ ౩౮౧ ॥
వేదైర్విహీనాశ్చ పఠంతి శాస్త్రం శాస్త్రేణ హీనాశ్చ పురాణపాఠాః ॥
పురాణహీనా కృషిణో భవంతి భ్రష్టాస్తతో భాగవతా భవంతి ॥౩౮౨॥
జ్యోతిర్విదో హ్యథర్వాణః కీరాః పౌరాణపాఠకాః ॥
శ్రాద్ధయజ్ఞే మహాదానే వరణీయాః కదాచన ॥ ౩౮౩ ॥

శ్రాద్ధే చ పితరో ఘోరం దానం చైవ తు నిష్ఫలమ్ ॥
యజ్ఞే చ ఫలహానిః స్యాత్తస్మాత్తాన్పరివర్జయేత్ ॥ ౩౮౪ ॥
ఆవికశ్చిత్రకారశ్చ వైద్యో నక్షత్రపాఠకః ॥
చతుర్విప్రా న పూజ్యంతే బృహస్పతిసమా యది ॥ ౩౮౫ ॥
మాగధో మాథురశ్చైవ కాపటః కీకటానజౌ ॥
పంచ విప్రా న పూజ్యంతే బృహస్పతిసమా యది ॥ ౩౮౬ ॥
క్రయక్రీతా చ యా కన్యా పత్నీ సా న విధీయతే ॥
తస్యాం జాతాః సుతాస్తేషాం పితృపిండం న విద్యతే ॥ ౩౮౭ ॥
అష్టశల్యాగతో నీరం పాణినా పిబతే ద్విజః ॥
సురాపానేన తత్తుల్యం తుల్యం గోమాంసభక్షణమ్ ॥ ౩౮౮ ॥
ఊర్ధ్వజంఘేషు విప్రేషు ప్రక్షాల్య చరణద్వయమ్ ॥
తావచ్చండాలరూపేణ యావద్గంగాం న మజ్జతి ॥ ౩౮౯ ॥
దీపశయ్యాసనచ్ఛాయాం కార్పాసం దంతధావనమ్ ॥
అజాఖురరజఃస్పర్శః శక్రస్యాపి శ్రియం హరేత్ ॥ ౩౯౦ ॥
గృహాద్దశగుణం కూపం కూపాద్దశగుణం తటమ్ ॥

తటాద్దశగుణం నద్యాం గఙ్గా సంఖ్యా న విద్యతే ॥ ౩౯౧ ॥
స్రవద్యద్బ్రాహ్మణం తోయం రహస్యం క్షత్రియం తథా ॥
వాపీ కూపే తు వైశ్యస్య శౌద్రం భాండోదకం తథా ॥ ౩౯౨ ॥
తీర్థస్నానం మహాదానం యచ్చాన్యత్తిలతర్పణమ్ ॥
అబ్దమేకం న కుర్వీత మహాగురునిపాతతః ॥ ౩౯౩ ॥
గంగా గయా త్వమావాస్యా వృద్ధిశ్రాద్ధే క్షయేఽహని ॥
మఘా పిండప్రదానం స్యాదన్యత్ర పరివర్జయేత్ ॥ ౩౯౪ ॥
ఘృతం వా యది వా తైలం పయో వా యది వా దధి ॥
చత్వారో హ్యాజ్యసంస్థానా హృతం నైవ తు వర్జయేత్ ॥ ౩౯౫ ॥
శ్రుత్వైతానృషయో ధర్మాన్భాషితానత్రిణా స్వయమ్ ॥
ఇదమూచుర్మహాత్మానం సర్వే తే ధర్మనిష్ఠితాః ॥ ౩౯౬ ॥
య ఇదం ధారయిష్యంతి ధర్మశాస్త్రమతంద్రితాః ॥
ఇహ లోకే యశః ప్రాప్య తే యాస్యంతి త్రివిష్టపమ్ ॥ ౩౯౭ ॥
విద్యార్థీ లభతే విద్యాం ధనకామో ధనాని చ ॥
ఆయుష్కామస్తథైవాయుః శ్రీకామో మహతీం శ్రియమ్ ॥ ౩౯౮ ॥
ఇతి శ్రీమదత్రిమహర్షిస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧ ॥
॥ శ్రీః ॥
విష్ణుస్మృతిః ౨.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

శ్రీగణేశాయ నమః ॥ అథ విష్ణుప్రోక్తధర్మశాస్త్రప్రారంభః

విష్ణుమేకాగ్రమాసీనం శ్రుతిస్మృతివిశారదమ్ ॥
పప్రచ్ఛుర్మునయః సర్వే కలాపగ్రామవాసినః ॥ ౧ ॥

కృతే యుగే హ్యపక్షీణే లుప్తో ధర్మః సనాతనః ॥
తత్ర వై శీర్యమాణే చ ధర్మో న ప్రతిమార్గితః ॥ ౨ ॥
త్రేతాయుగేఽథ సంప్రాప్తే కర్తవ్యశ్చాస్య సంగ్రహః ॥
యథా సంప్రాప్యతేఽస్మాభిస్తత్త్వన్నో వక్తుమర్హసి ॥ ౩ ॥
వర్ణాశ్రమాణాం యో ధర్మో విశేషశ్చైవ యః కృతః ॥
భేదస్తథైవ చైషాం యస్తన్నో బ్రూహి ద్విజోత్తమ ॥ ౪ ॥
ఋషీణాం సమవేతానాం త్వమేవ పరమో మతః ॥
ధర్మస్యేహ సమస్తస్య నాన్యో వక్తాస్తి సువ్రత ॥ ౫ ॥
శ్రుత్వా ధర్మం చరిష్యామో యథావత్పరిభాషితమ్ ॥
తస్మాద్బ్రూహి ద్విజశ్రేష్ఠ ధర్మకామా ఇమే ద్విజాః ॥ ౬ ॥
ఇత్యుక్తో మునిభిస్తైస్తు విష్ణుః ప్రోవాచ తాంస్తదా ॥
అనఘాః శ్రూయతాం ధర్మో వక్ష్యమాణో మయా క్రమాత్ ॥ ౭ ॥

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యః శూద్రశ్చైవ తథా పరే ॥
ఏతేషాం ధర్మసారం యద్వక్ష్యమాణం నిబోధత ॥ ౮ ॥
ఋతావృతౌ తు సంయోగాద్బ్రాహ్మణో జాయతే స్వయమ్ ॥
తస్మాద్బ్రాహ్మణసంస్కారం గర్భాదౌ తు ప్రయోజయేత్ ॥ ౯ ॥
సీమంతోన్నయనం కర్మం న స్త్రీసంస్కార ఇష్యతే ॥
గర్భస్యైవ తు సంస్కారో గర్భే గర్భే ప్రయోజయేత్ ॥ ౧౦ ॥
జాతకర్మ తథా కుర్యాత్పుత్రే జాతే యథోదితమ్ ॥
బహిర్నిష్క్రమణం చైవ తస్య కుర్యాచ్ఛిశోః శుభమ్ ॥ ౧౧ ॥
షష్ఠే మాసే చ సంప్రాప్తే అన్నప్రాశనమాచరేత్ ॥
తృతీయేఽబ్దే చ సంప్రాప్తే కేశకర్మ సమాచరేత్ ॥ ౧౨ ॥
గర్భాష్టమే తథా కర్మ బ్రాహ్మణస్యోపనాయనమ్ ॥

ద్విజత్వే త్వథ సంప్రాప్తే సావిత్ర్యామధికారభాక్ ॥ ౧౩ ॥
గర్భాదేకాదశే సైకే కుర్యాత్క్షత్రియవైశ్యయోః ॥
కారయేత్ ద్విజకర్మాణి బ్రాహ్మణేన యథాక్రమమ్ ॥ ౧౪ ॥
శూద్రశ్చతుర్థో వర్ణస్తు సర్వసంస్కారవర్జితః ॥
ఉక్తస్తస్య తు సంస్కారో ద్విజే స్వాత్మనివేదనమ్ ॥ ౧౫ ॥
యో యస్య విహితో దండో మేఖలాజినధారణమ్ ॥
సూత్రం వస్త్రం చ గృహ్ణీయాద్బ్రహ్మచర్యేణ యంత్రితః ॥ ౧౬ ॥
బ్రాహ్మే ముహూర్త ఉత్థాయ చోపస్పృశ్య పయస్తయా ॥
త్రిరాయమ్య తతః ప్రాణాంస్తిష్ఠేన్మౌనీ సమాహితః ॥ ౧౭ ॥
అబ్దైవతైః పవిత్రైస్తు కృత్వాత్మపరిమార్జనమ్ ॥
సావిత్రీం చ జపంస్తిష్ఠేదా సూర్యోదయానాత్పురా ॥ ౧౮ ॥
అగ్నికార్యం తతః కుర్యాత్ప్రాతరేవ వ్రతం చరేత్ ॥
గురవే తు తతః కుర్యాత్పాదయోరభివాదనమ్ ॥ ౧౯ ॥
సమిత్కుశాంశ్చోదకుంభమాహృత్య గురవే వ్రతీ ॥
ప్రాంజలిః సమ్యగాసీన ఉపస్థాయ యతః సదా ॥ ౨౦ ॥
యం యం గ్రంథమధీయీత తస్య తస్య వ్రతం చరేత్ ॥
సావిత్ర్యుపక్రమాత్సర్వమావేదగ్రహణోత్తరమ్ ॥ ౨౧ ॥
ద్విజాతిషు చరేద్భైక్ష్యం భిక్షాకాలే సమాగతే ॥
నివేద్య గురవేఽశ్నీయాత్సంమతో గురుణా వ్రతీ ॥ ౨౨ ॥
సాయంసన్ధ్యాముపాసీనో గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్ ॥
ద్వికాలభోజనార్థం చ తథైవ పునరాహరేత్ ॥ ౨౩ ॥
వేదస్వీకరణే హృష్టో గుర్వధీనో గురోర్హితః ॥
నిష్ఠాం తత్రైవ యో గచ్ఛేన్నైష్ఠికః స ఉదాహృతః ॥ ౨౪ ॥
అనేన విధినా సమ్యక్కృత్వా వేదమధీత్య చ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

గృహస్థధర్మమాకాంక్షన్గురుగేహాదుపాగతః ॥ ౨౫ ॥
అనేనైవ విధానేన కుర్యాద్దారపరిగ్రహమ్ ॥
కులే మహతి సమ్భూతాం సవర్ణాం లక్షణాన్వితామ్ ॥ ౨౬ ॥
పరిణీయ తు షణ్మాసాన్వత్సరం వా న సంవిశేత్ ॥
ఔదుంబరాయణో నామ బ్రహ్మచారీ గృహే గృహే ॥ ౨౭ ॥

ఋతుకాలే తు సంప్రాప్తే పుత్రార్థీ సంవిశేత్తదా ॥
జాతే పుత్రే తథా కుర్యాదగ్న్యాధేయం గృహే వసన్ ॥ ౨౮ ॥
పుత్రే జాతేఽనృతౌ గచ్ఛన్సంప్రదుష్యేత్సదా గృహీ ॥
చతుర్థే బ్రహ్మచారీ చ గృహే తిష్ఠన్న విస్మృతః ॥ ౨౯ ॥
ఇతి వైష్ణవధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః॥ ౧॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి గృహిణాం ధర్మముత్తమమ్ ॥
ప్రాజాపత్యపదస్థానం సమ్యక్కృత్యం నిబోధత ॥ ౧ ॥
సర్వః కల్పే సముత్థాయ కృతశౌచః సమాహితః।

స్నాత్వా సంధ్యాముపాసీత సర్వకాలమతంద్రితః ॥ ౨ ॥
అజ్ఞానాద్యది వా మోహాద్రాత్రౌ యద్దురితం కృతమ్ ॥
ప్రాతఃస్స్నానేన తత్సర్వం శోధయంతి ద్విజోత్తమాః ॥ 3 ॥
ప్రవిశ్యాథాగ్నిహోత్రం తు హుత్వాగ్నిం విధివత్తతః ॥
శుచౌ దేశే సమాసీనః స్వాధ్యాయం శక్తితోఽభ్యసేత్ ॥ ౪ ॥
స్వాధ్యాయాన్తే సముత్థాయ స్నానం కృత్వా తు మంత్రవత్ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

దేవానృషీన్పితౄంశ్చాపి తర్పయేత్తిలవారిణా ॥ ౫ ॥
మధ్యాహ్నే త్వథ సంప్రాప్తే శిష్టం భుంజీత వాగ్యతః ॥
భుక్తోపవిష్టో విశ్రాంతో బ్రహ్మ కించిద్విచారయేత్ ॥ ౬ ॥
ఇతిహాసం ప్రయుంజీత త్రికాలసమయే గృహీ ॥

కాలే చతుర్థే సంప్రాప్తే గృహే వా యది వా బహిః ॥ ౭ ॥
ఆసీనః పశ్చిమాం సంధ్యాం గాయత్రీం శక్తితో జపేత్ ॥
హుత్వా చాథాగ్నిహోత్రం తు కృత్వా చాగ్నిపరిక్రియామ్ ॥ ౮ ॥
బలిం చ విధివద్దత్త్వా భుంజీత విధిపూర్వకమ్ ॥
దివా వా యది వా రాత్రావతిథిస్త్వావ్రజేద్యది ॥ ౯ ॥
తృణభూవారివాగ్భిస్తు పూజయేత్తం యథావిధి ॥
కథాభిః ప్రీతిమాహృత్య విద్యాదీని విచారయేత్ ॥ ౧౦ ॥
సంనివేశ్యాథ విప్రం తు సంవిశేత్తదనుజ్ఞయా ॥
యది యోగీ తు సంప్రాప్తో భిక్షార్థీ సముపస్థితః ॥ ౧౧ ॥
యోగినం పూజయేన్నిత్యమన్యథా కిల్బిషీ భవేత్ ॥
పురే వా యది వా గ్రామే యోగీ సన్నిహితో భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
పూజ్యా నిత్యం భవంత్యేవ సర్వే చైవ నివాసినః ॥
తస్మాత్సంపూజయేన్నిత్యం యోగినం గృహమాగతమ్ ॥ ౧౩ ॥
తస్మిన్ప్రయుక్తా పూజా యా సాఽక్షయాయోపకల్పతే ॥
గృహమేధినాం యత్రోక్తం స్వర్గసాధనముత్తమమ్ ॥ ౧౪ ॥
బ్రాహ్మే ముహూర్త ఉత్థాయ తత్సర్వం సమ్యగాచరేత్ ॥
చతుఃప్రకారం భిద్యంతే గృహిణీ ధర్మసాధకాః

వృత్తిభేదేన సతతం జ్యాయాంస్తేషాం పరః పరః ॥ ౧౫ ॥

కుసూలధాన్యకో వా స్యాత్కుంభీధాన్యక ఏవ వా ॥ ౧౬ ॥
త్ర్యహైహికో వాపి భవేత్సద్యఃప్రక్షాలకోఽపి వా ॥
శ్రౌతం స్మార్తం చ యత్కించిద్విధానం ధర్మసాధనమ్ ॥ ౧౭ ॥
గృహే తద్వసతా కార్యమన్యథా దోషభాగ్భవేత్ ॥
ఏవం విప్రో గృహస్థస్తు శాంతః శుక్లాంబరః శుచిః ॥ ౧౮ ॥
ప్రజాపతేః పరం స్థానం సమ్ప్రాప్నోతి న సంశయః ॥ ౧౯ ॥
ఇతి వైష్ణవే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

గృహస్థో బ్రహ్మచారీ వా వనవాసం యదా చరేత్ ॥
చీరవల్కలధారీ స్యాదకృష్టాన్నాశనో మునిః ॥ ౧ ॥
గత్వా చ విజనం స్థానం పంచయజ్ఞాన్న హాపయేత్ ॥
అగ్నిహోత్రం చ జుహుయాదన్నైర్నీవారకాదిభిః ॥ ౨ ॥
శ్రవణేనాగ్నిమాధాయ బ్రహ్మచారీ వనే స్థితః ॥
పంచయజ్ఞవిధానేన యజ్ఞం కుర్యాదతంద్రితః ॥ 3 ॥
సంచితం తు యదారణ్యం భక్తార్థం విధివద్వనే ॥
త్యజేదాశ్వయుజే మాసి వన్యమన్యత్సమాహరేత్ ॥ ౪ ॥
ఆకాశశాయీ వర్షాసు హేమంతే చ జలాశయః ॥
గ్రీష్మే పంచాగ్నిమధ్యస్థో భవేన్నిత్యం వనే వసన్ ॥ ౫ ॥
కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణం చైవ తులాపురుషమేవ చ ॥
అపికృచ్ఛ్రం ప్రకుర్వీత త్యక్త్వా కామాఞ్శుచిస్తతః ॥ ౬ ॥

త్రిసంధ్యం స్నానమాతిష్ఠేత్సహిష్ణుర్వ్రాతజాన్గుణాన్ ॥

పూజయేదతిథీంశ్చైవ బ్రహ్మచారీ వనం గతః ॥ ౭ ॥
ప్రతిగ్రహం న గృహ్ణీయాత్పరేషాం కించిదాత్మవాన్ ॥
దాతా చైవ భవేన్నిత్యం శ్రద్ధధానః ప్రియంవదః ॥ ౮ ॥
రాత్రౌ స్థణ్ఢిలశాయీ స్యాత్ప్రపదైస్తు దినం క్షిపేత్ ॥
వీరాసనేన తిష్ఠేద్వా క్లేశమాత్మన్యచింతయన్ ॥ ౯ ॥
కేశరోమనఖశ్మశ్రూన్న ఛింద్యాన్నాపి కర్తయేత్ ॥
త్యజఞ్ఛరీరసౌహార్దం వనవాసరతః శుచిః ॥
చతుఃప్రకారం భిద్యంతే మునయః శంసితవ్రతాః ॥
అనుష్ఠానవిశేషేణ శ్రేయాంస్తేషాం పరః పరః ॥ ౧౧ ॥
వార్షికం వన్యమాహారమాహృత్య విధిపూర్వకమ్ ॥
వనస్థధర్మమాతిష్ఠన్నపేత్కాలం జితేంద్రియః ॥ ౧౨ ॥
భూరిసంవార్షికశ్చాయం వనస్థః సర్వకర్మకృత్ ॥
ఆదేహపతనం తిష్ఠేన్మృత్యుం చైవ న కాంక్షతి ॥ ౧౩ ॥
షణ్మాసాంస్తు తతశ్చాన్యః పంచయజ్ఞక్రియాపరః ॥
కాలే చతుర్థే భుంజానో దేహం త్యజతి ధర్మతః ॥
త్రింశద్దినార్థమాహృత్య వన్యాన్నాని శుచివ్రతః ॥
నిర్వర్త్య సర్వకార్యాణి స్యాచ్చ షష్ఠేఽన్నభోజనః ॥ ౧౪ ॥
దినార్థమన్నమాదాయ పంచయజ్ఞక్రియారతః ॥
సద్యఃప్రక్షాలకో నామ చతుర్థః పరికీర్తితః ॥ ౧౬ ॥
ఏవమేతే హి వై మాన్యా మునయః శంసితవ్రతాః ॥ ౧౭ ॥

ఇతి వైష్ణవే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

యథోత్తమాని స్థానాని ప్రాప్నువంతి దృఢవ్రతాః ॥
బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా వానప్రస్థో యతిస్తథా ॥ ౧ ॥
విరక్తః సర్వకామేషు పారివ్రాజ్యం సమాశ్రయేత్ ॥
ఆత్మన్యగ్నీన్సమారోప్య దత్త్వా చాభయదక్షిణామ్ ॥ ౨ ॥
చతుర్థమాశ్రమం గచ్ఛేద్బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజన్గృహాత్ ॥
ఆచార్యేణ సమాదిష్టం లింగం యత్నాత్సమాశ్రయేత్ ॥ ౩ ॥
శౌచమాశ్రయసమ్బన్ధం యతిధర్మాశ్చ శిక్షయేత్ ॥
అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యమఫల్గుతా ॥ ౪ ॥
దయాం చ సర్వభూతేషు నిత్యమేతద్యతిశ్చరేత్ ॥
గ్రామాంతే వృక్షమూలే చ నిత్యకాలనికేతనః ॥ ౫ ॥
పర్యటేత్కీటవద్భూమిం వర్షాస్వేకత్ర సంవిశేత్ ॥
వృద్ధానామాతురాణాం చ భీరూణాం సంగవర్జితః ॥ ౬ ॥
గ్రామే వాపి పురే వాపి వాసో నైకత్ర దుష్యతి ॥
కౌపీనాచ్ఛాదనం వాసః కథాం శీతాపహారిణీమ్ ॥ ౭ ॥
పాదుకే చాపి గృహ్ణీయాత్కుర్యాన్నాన్యస్య సంగ్రహమ్ ॥
సంభాషణం సహ స్త్రీభిరాలంభప్రేక్షణే తథా ॥ ౮ ॥
నృత్యం గానం సభాం సేవాం పరివాదాంశ్చ వర్జయేత్ ॥
వానప్రస్థగృహస్థాభ్యాం ప్రీతిం యత్నేన వర్జయేత్ ॥ ౯ ॥

ఏకాకీ విచరేన్నిత్యం త్యక్త్వా సర్వపరిగ్రహమ్ ॥
యాచితాయాచితాభ్యాం తు భిక్షయా కల్పయేత్స్థితిమ్ ॥ ౧౦ ॥
సాధుకారం యాచితం స్యాత్ప్రాక్ప్రణీతమయాచితమ్ ॥
చతుర్విధా భిక్షుకాః స్యుః కుటీచకబహూదకౌ ॥ ౧౧ ॥

హంసః పరమహంసశ్చ పశ్చాద్యో యః స ఉత్తమః ॥
ఏకదండీ భవేద్వాపి త్రిదండీ చాపి వా భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
త్యక్త్వా సర్వసుఖాస్వాదం పుత్రైశ్వర్యసుఖం త్యజేత్ ॥
అపత్యేషు వసేన్నిత్యం మమత్వం యత్నతస్త్యజేత్ ॥
నాన్యస్య గేహే భుంజీత భుంజానో దోషభాగ్భవేత్ ॥
కామం క్రోధం చ లోభం చ తథేర్ష్యాం సత్యమేవ చ ॥ ౧౪ ॥
కుటీచకస్త్యజేత్సర్వే పుత్రార్థం చైవ సర్వతః ॥
భిక్షాటనాదికేఽశక్తో యతిః పుత్రేషు సంన్యసేత్ ॥ ౧౫ ॥
కుటీచక ఇతి జ్ఞేయః పరివ్రాట్ త్యక్తబాంధవః ॥
త్రిదండం కుండికాం చైవ భిక్షాధారం తథైవ చ ॥ ౧౬ ॥
సూత్రం తథైవ గృహ్ణీయాన్నిత్యమేవ బహూదకః ॥
ప్రాణాయామేఽప్యభిరతో గాయత్రీం సతతం జపేత్ ॥ ౧౭ ॥
విశ్వరూపం హృది ధ్యాయన్నయేత్కాలం జితేంద్రియః ॥
ఈషత్కృతకషాయస్య లింగమాశ్రిత్య తిష్ఠతః ॥ ౧౮ ॥
అన్నార్థం లింగముద్దిష్టం న మోక్షార్థమితి స్థితిః ॥
త్యక్త్వా పుత్రాదికం సర్వం యోగమార్గం వ్యవస్థితః ॥ ౧౯ ॥
ఇంద్రియాణి మనశ్చైవ కర్శయంసోఽభిధీయతే ॥
కృచ్ఛ్రైశ్చాంద్రాయణైశ్చైవ తులాపురుషసంజ్ఞకైః ॥ ౨౦ ॥
అన్యైశ్చ శోషయేద్దేహమాకాంక్షబ్రహ్మణః పదమ్ ॥
యజ్ఞోపవీతం దండం చ వస్త్రం జంతునివారణమ్ ॥ ౨౧ ॥
అయం పరిగ్రహో నాన్యో హంసస్య శ్రుతివేదినః ॥
ఆధ్యాత్మికం బ్రహ్మ జపన్ప్రాణాయామాంస్తథాచరన్ ॥ ౨౨ ॥
వియుక్తః సర్వసంగేభ్యో యోగీ నిత్యం చరేన్మహీమ్ ॥
ఆత్మనిష్ఠః స్వయం యుక్తస్త్యక్తసర్వపరిగ్రహః ॥ ౨౩ ॥

చతుర్థోఽయం మహానేషాం ధ్యానభిక్షురుదాహృతః ॥
త్రిదండం కుండికాం చైవ సూత్రం చాథ కపాలికామ్ ॥ ౨౪ ॥
జంతూనాం వారణం వస్త్రం సర్వం భిక్షురిదం త్యజేత్ ॥
కోపీనాచ్ఛాదనార్థం చ వాసోఽధశ్చ పరిగ్రహేత్ ॥ ౨౫ ॥
కుర్యాత్పరమహంసస్తు దండమేకం చ ధారయేత్ ॥
ఆత్మన్యేవాత్మనా బుద్ధ్యా పరిత్యక్తశుభాశుభః ॥ ౨౬ ॥
అవ్యక్తలింగోఽవ్యక్తశ్చ చరేద్భిక్షుః సమాహితః ॥
ప్రాప్తపూజో న సంతుష్యేదలాభే త్యక్తమత్సరః ॥ ౨౭ ॥
త్యక్తతృష్ణః సదా విద్వాన్మూకవత్పృథివీం చరేత్ ॥
దేహసంరక్షణార్థం తు భిక్షామీహేద్ద్విజాతిషు ॥ ౨౮ ॥
పాత్రమస్య భవేత్పాణిస్తేన నిత్యం గృహానటేత్ ॥
అతైజసాని పాత్రాణి భిక్షార్థం క్లృప్తవాన్మనుః ॥ ౨౯ ॥
సర్వేషామేవ భిక్షూణాం దార్వలాబుమయాని చ ॥
కాంస్యపాత్రే న భుంజీత ఆపద్యపి కథంచన ॥ ౩౦ ॥
మలాశాః సర్వ ఉచ్యంతే యతయః కాంస్యభోజినః ॥
కాంసికస్య తు యత్పాపం గృహస్థస్య తథైవ చ ॥ ౩౧ ॥
కాంస్యభోజీ యతిః సర్వం తయోః ప్రాప్నోతి కిల్బిషమ్ ॥
బ్రహ్మచారీ గృహస్థశ్చ వానప్రస్థో యతిస్తథా ॥ ౩౨ ॥
ఉత్తమాం వృత్తిమాశ్రిత్య పునరావర్తయేద్యది ॥
ఆరూఢపతితో జ్ఞేయః సర్వధర్మబహిష్కృతః ॥ ౩౩ ॥
నింద్యశ్చ సర్వదేవానాం పితౄణాం చ తథోచ్యతే ॥
త్రిదండం లింగమాశ్రిత్య జీవంతి బహవో ద్విజాః ॥ ౩౪ ॥
న తేషామపవర్గోఽస్తి లింగమాత్రోపజీవినామ్ ॥
త్యక్త్వా లోకాంశ్చ వేదాంశ్చ విషయానింద్రియాణి చ ॥ ॥ ౩౫ ॥

ఆత్మన్యేవ స్థితో యస్తు ప్రాప్నోతి పరమం పదమ్ ॥ ౩౬ ॥
ఇతి వైష్ణవే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పంచమోఽధ్యాయః ౫.

రాజ్ఞాం తు పుణ్యవృత్తానాం త్రివర్గపారకాంక్షిణామ్ ॥
వక్ష్యమాణస్తు యో ధర్మస్తత్త్వతస్తన్నిబోధత ॥ ౧ ॥
తేజః సత్యం ధృతిర్దాక్ష్యం సంగ్రామేష్వనివర్తితా ॥
దానమీశ్వరభావశ్చ క్షత్రధర్మః ప్రకీర్తితః ॥ ౨ ॥
క్షత్రియస్య పరో ధర్మః ప్రజానాం పరిపాలనమ్ ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన రక్షయేన్నృపతిః ప్రజాః ॥ ౩ ॥
త్రీణి కర్మాణి కుర్వీత రాజన్యస్తు ప్రయత్నతః ॥
దానమధ్యయనం యజ్ఞం తతో యోగనిషేవణమ్ ॥ ౪ ॥
బ్రాహ్మణానాం చ సంతుష్టిమాచరేత్సతతం తథా ॥
తేషు తుష్టేషు నియతం రాజ్యం కోశశ్చ వధత ॥ ౫ ॥
వాణిజ్యం కర్షణే చైవ గవాం చ పరిపాలనమ్ ॥
బ్రాహ్మణక్షత్రసేవా చ వైశ్యకర్మ ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౬ ॥
ఖలయజ్ఞం కృషీణాం చ గోయజ్ఞం చైవ యత్నతః ॥
కుర్యాద్వైశ్యశ్చ సతతం గవాం చ శరణం తథా ॥ ౭ ॥
బ్రాహ్మణక్షత్రవైశ్యాంశ్చ చరేన్నిత్యమమత్సరః ॥
కుర్వస్తు శూద్రః శుశ్రూషాం లోకాఞ్జయతి ధర్మతః ॥ ౮ ॥
పంచయజ్ఞవిధానం తు శూద్రస్యాపి విధీయతే ॥
తస్య ప్రోక్తో నమస్కారః కుర్వన్నిత్యం న హీయతే ॥ ౯ ॥
శూద్రోఽపి ద్వివిధో జ్ఞేయః శ్రాద్ధీ చైవేతరస్తథా ॥

శ్రాద్ధీ భోజ్యస్తయోరుక్తో హ్యభోజ్యస్త్వితరో మతః ॥ ౧౦॥
ప్రాణానర్థాంస్తథా దారాన్బ్రాహ్మణార్థం నివేదయేత్ ॥
స శూద్రజాతిర్భోజ్యః స్యాదభోజ్యః శేష ఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥

కుర్యాచ్ఛూద్రస్తు శుశ్రూషాం బ్రహ్మక్షత్రవిశాం క్రమాత్ ॥
కుర్యాదుత్తరయోర్వైశ్యః క్షత్రియో బ్రాహ్మణస్య తు ॥ ౧౨ ॥
ఆశ్రమాస్తు త్రయః ప్రోక్తా వైశ్యరాజన్యయోస్తథా ॥
పరివ్రాజ్యాశ్రమప్రాప్తిర్బ్రాహ్మణస్యైవ చోదితా ॥ ౧3 ॥
ఆశ్రమాణామయం ప్రోక్తో మయా ధర్మః సనాతనః ॥
యదత్రావిదితం కించిత్తదన్యేభ్యో గమిష్యథ ॥౧౪॥
ఇతి వైష్ణవే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

శ్రీః ॥
హారీతస్మృతిః 3.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

యే వర్ణాశ్రమధర్మస్థాస్తే భక్తాః కేశవం ప్రతి ॥
ఇతి పూర్వం త్వయా ప్రోక్తం భూర్భువఃస్వర్ద్విజోత్తమ ॥ ౧ ॥
వర్ణానామాశ్రమాణాం చ ధర్మాన్నో బ్రూహి సత్తమ ॥
యేన సంతుష్యతే దేవో నారసింహః సనాతనః ॥ ౨ ॥
అత్రాహం కథయిష్యామి పురావృత్తమనుత్తమమ్ ॥
ఋషిభిః సహ సంవాదం హారీతస్య మహాత్మనః ॥ 3 ॥
హారీతం సర్వధర్మజ్ఞమాసీనమివ పావకమ్ ॥

ప్రణిపత్యాఽబ్రువన్సర్వే మునయో ధర్మకాంక్షిణః ॥ ౪ ॥
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వధర్మప్రవర్త్తక।

వర్ణానామాశ్రమాణాం చ ధర్మాన్నో బ్రూహి భార్గవ ॥ ౫ ॥
సమాసాద్యోగశాస్త్రం చ విష్ణుభక్తికరం పరమ్ ॥
ఏతచ్చాన్యచ్చ భగవన్బ్రూహి నః పరమో గురుః ॥ ౬ ॥
హారీతస్తానువాచాథ తైరేవం చోదితో మునిః ॥
శృణ్వన్తు మునయః సర్వే ధర్మాన్వక్ష్యామి శాశ్వతాన్ ॥ ౭ ॥
వర్ణానామాశ్రమాణాం చ యోగశాస్త్రం చ సత్తమాః ॥
సన్ధార్య ముచ్యతే మర్త్యో జన్మసంసారబంధనాత్ ॥ ౮ ॥
పురా దేవో జగత్స్రష్టా పరమాత్మా జలోపరి ॥
సుష్వాప భోగిపర్యకే శయనే తుం శ్రియా సహ ॥ ౯ ॥
తస్య సుప్తస్య నాభౌ తు మహత్పద్మమభూత్కిల ॥
పద్మమధ్యేఽభవద్బ్రహ్మా వేదవేదాంగభూషణః ॥ ౧౦ ॥
స చోక్తో దేవదేవేన జగత్సృజ పునః పునః ॥
సోఽపి సృష్ట్వా జగత్సర్వం సదేవాసురమానుషమ్ ॥ ౧౧ ॥
యజ్ఞసిద్ధ్యర్థమనఘాన్బ్రాహ్మణాన్ముఖతోఽసృజత్ ॥
అసృజత్క్షత్రియాన్బాహ్వోర్వైశ్యానప్యూరుదేశతః ॥ ౧౨ ॥
శూద్రాంశ్చ పాదయోః సృష్ట్వా తేషాం చైవానుపూర్వశః ॥
యథా ప్రోవాచ భగవాన్పద్మయోనిః పితామహః ॥ ౧౩ ॥
తద్వచః సంప్రవక్ష్యామి శృణుత ద్విజసత్తమాః ॥
ధన్యం యశస్యమాయుష్యం స్వర్గ్యం మోక్షఫలప్రదమ్ ॥ ౧౪ ॥
బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణేనైవముత్పన్నో బ్రహ్మణః స్మృతః ॥
తస్య ధర్మం ప్రవక్ష్యామి తద్యోగ్యం దేశమేవ చ ॥ ౧౫ ॥

కృష్ణసారో మృగో యత్ర స్వభావేన ప్రవర్త్తతే ॥
తస్మిన్దేశే వసేద్ధర్మాః సిద్ధ్యంతి ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౬ ॥
షట్కర్మాణి నిజాన్యాహుర్బ్రాహ్మణస్య మహాత్మనః ॥
తైరేవ సతతం యస్తు వర్తయేత్సుఖమేధతే ॥ ౧౭ ॥

అధ్యాపనం చాధ్యయనం యాజనం యజనం తథా ॥
దానం ప్రతిగ్రహశ్చేతి షట్కర్మాణీతి ప్రోచ్యతే ॥ ౧౮ ॥
అధ్యాపనం చ త్రివిధం ధర్మార్థమృక్థకారణాత్ ॥
శుశ్రూషాకరణం చేతి త్రివిధం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౯ ॥
ఏషామన్యతమాభావే వృథాచారో భవేద్ద్విజః ॥
తత్ర విద్యా న దాతవ్యా పురుషేణ హితైషిణా ॥ ౨౦ ॥
యోగ్యానధ్యాపయేచ్ఛిష్యానయోగ్యానపి వర్జయేత్ ॥
విదితాత్ప్రతిగృహ్ణీయాద్గృహే ధర్మప్రసిద్ధయే ॥ ౨౧ ॥
వేదశ్చైవాభ్యసేన్నిత్యం శుచౌ దేశే సమాహితః ॥
ధర్మశాస్త్రం తథా పాఠ్యం బ్రాహ్మణైః శుద్ధమానసైః ॥ ౨౨ ॥
వేదవత్పఠితవ్యం చ శ్రోతవ్యం చ దివానిశి ॥
స్మృతిహీనాయ విప్రాయ శ్రుతిహీనే తథైవ చ ॥ ౨౩ ॥
దానం భోజనమన్యచ్చ దత్తం కులవినాశనమ్ ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ధర్మశాస్త్రం పఠేద్ద్విజః ॥ ౨౪ ॥
శ్రుతిస్మృతీ చ విప్రాణాం చక్షుషీ దేవనిర్మితే ॥
కాణస్తత్రైకయా హీనో ద్వాభ్యామన్ధః ప్రకీర్తితః ॥ ౨౫ ॥
గురుశుశ్రూషణం చైవ యథాన్యాయమతంద్రితః ॥
సాయంప్రాతరుపాసీత వివాహాగ్నిం ద్విజోత్తమః ॥ ౨౬ ॥
సుస్నాతస్తు ప్రకుర్వీత వైశ్వదేవం దినే దినే ॥

అతిథీనాగతాఞ్ఛక్త్యా పూజయేదవిచారతః ॥ ౨౭ ॥

అన్యానభ్యాగతాన్విప్రాన్పూజయేచ్ఛక్తితో గృహీ ॥
స్వదారనిరతో నిత్యం పరదారవివర్జితః ॥ ౨౮ ॥
కృతహోమస్తు భుంజీత సాయంప్రాతరుదారధీః ॥
సత్యవాదీ జితక్రోధో నాధర్మే వర్తయేన్మతిమ్ ॥ ౨౯ ॥
స్వకర్మణి చ సంప్రాప్తే ప్రమాదాన్న నివర్తతే ॥
సత్యాం హితాం వదేద్వాచం పరలోకహితైషిణీమ్ ॥ ౩౦ ॥
ఏష ధర్మః సముద్దిష్టో బ్రాహ్మణస్య సమాసతః ॥
ధర్మమేవ హి యః కుర్యాత్స యాతి బ్రహ్మణః పదమ్ ॥ ౩౧ ॥
ఇత్యేష ధర్మః కథితో మయాయ పృష్టో భవద్భిస్త్వఖిలాఘహారీ ॥
వదామి రాజ్ఞామపి చైవ ధర్మాన్పృథక్పృథగ్బోధత విప్రవర్యాః ౩౨ ॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

క్షత్రాదీనాం ప్రవక్ష్యామి యథావదనుపూర్వశః ॥
యేషు ప్రవృత్తా విధినా సర్వే యాన్తి పరాం గతిమ్ ॥ ౧ ॥
రాజ్యస్థః క్షత్రియశ్చాపి ప్రజా ధర్మేణ పాలయన్ ॥
కుర్యాదధ్యయనం సమ్యగ్యజేద్యజ్ఞాన్యథావిధి ॥ ౨ ॥
దద్యాద్దానం ద్విజాతిభ్యో ధర్మబుద్ధిసమన్వితః ॥
స్వభార్యానిరతో నిత్యం షడ్భాగార్హః సదా నృపః ॥ ౩ ॥
నీతిశాస్త్రార్థకుశలః సన్ధివిగ్రహతత్త్వవిత్ ॥
దేవబ్రాహ్మణభక్తశ్చ పితృకార్యపరస్తథా ॥ ౪ ॥
ధర్మేణ యజనం కార్యమధర్మపరివర్జనమ్ ॥

ఉత్తమాం గతిమాప్నోతి క్షత్రియోఽప్యేవమాచరన్ ॥ ౫ ॥
గోరక్షాం కృషివాణిజ్యం కుర్యాద్వైశ్యో యథావిధి ॥
దానం దేయం యథాశక్తి బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥ ౬ ॥
దంభమోహవినిర్ముక్తః సత్యవాగనసూయకః ॥
స్వదారనిరతో దాన్తః పరదారవివర్జితః ॥ ౭ ॥
ధనైర్విప్రాన్భోజయిత్వా యజ్ఞకాలే తు యాజకాన్ ॥
అప్రభుత్వం చ వర్తేత ధర్మే చాదేహపాతనాత్ ॥ ౮ ॥
యజ్ఞాధ్యయనదానాని కుర్యాన్నిత్యమతన్ద్రితః ॥
పితృకార్యపరశ్చైవ నరసింహార్చనాపరః ॥ ౯ ॥
ఏతద్వైశ్యస్య ధర్మోఽయం స్వధర్మమనుతిష్ఠతి ॥
ఏతదాచరతే యో హి స స్వర్గీ నాత్ర సంశయః ॥ ౧౦ ॥
వర్ణత్రయస్య శుశ్రూషాం కుర్యాచ్ఛూద్రః ప్రయత్నతః ॥
దాసవద్బ్రాహ్మణానాఞ్చ విశేషేణ సమాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥
అయాచితప్రదాతా చ కష్టం వృత్త్యర్థమాచరేత్ ॥
పాకయజ్ఞవిధానేన యజేద్దేవమతన్ద్రితః ॥ ౧౨ ॥
శూద్రాణామధికం కుర్యాదర్చనం న్యాయవర్తినామ్ ॥
ధారణం జీర్ణవస్త్రస్య విప్రస్యోచ్ఛిష్టభోజనమ్ ॥ ౧౩ ॥

స్వదారేషు రతిశ్చైవ పరదారవివర్జనమ్ ॥
ఇత్థం కుర్యాత్సదా శూద్రో మనోవాక్కాయకర్మభిః ॥ ౧౪ ॥
స్థానమైంద్రమవాప్నోతి నష్టపాపః సుపుణ్యకృత్ ॥ ౧౫ ॥
వర్ణేషు ధర్మా వివిధామయోక్తా యథా తథా బ్రహ్మముఖేరితాఃపురా ॥
శృణుధ్వమత్రాశ్రమధర్మమాద్యం మయోచ్యమానం క్రమశో మునీంద్రాః ॥ ౧౬ ॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

ఉపనీతో మాణవకో వసేద్గురుకులేషు చ ॥
గురోః కులే ప్రియం కుర్యాత్కర్మణా మనసా గిరా ॥ ౧ ॥
బ్రహ్మచర్యమధఃశయ్యా తథా వహ్నేరుపాసనా ॥
ఉదకుంభాన్గురోర్దద్యాద్గోగ్రామం చేంధనాని చ ॥ ౨ ॥
కుర్యాదధ్యయనం చైవ బ్రహ్మచారీ యథావిధి ॥
విధిం త్యక్త్వా ప్రకుర్వాణో న స్వ ధ్యాయఫలం లభేత్ ॥ 3 ॥
యః కశ్చిత్కురుతే ధర్మ్మం విధిం హిత్వా దురాత్మవాన్ ॥
న తత్ఫలమవాప్నోతి కుర్వాణోఽపి విధిచ్యుతః ॥ ౪ ॥
తస్మాద్వేదవ్రతానీహ చరేత్స్వాధ్యాయసిద్ధయే ॥
శౌచాచారమశేషం తు శిక్షయేద్గురుసన్నిధౌ ॥ ౫ ॥
అజినే దండకాష్ఠం చ మేఖలాఞ్చోపవీతకమ్ ॥

ధారయేదప్రమత్తశ్చ బ్రహ్మచారీ సమాహితః ॥ ౬ ॥
సాయంప్రాతశ్చరేద్భైక్షం భోజ్యార్థం సంయతేన్ద్రియః ॥
ఆచమ్య ప్రయతో నిత్యం న కుర్యాద్దంతధావనమ్ ॥ ౭ ॥
ఛత్రం చోపానహం చైవ గంధమాల్యాది వర్జయేత్ ॥
నృత్యం గీతమథాలాపం మైథునం చ వివర్జయేత్ ॥ ౮ ॥
హస్త్యశ్వారోహణం చైవ సంత్యజేత్సంయతేన్ద్రియః ॥
సంధ్యోపాస్తిం ప్రకుర్వీత బ్రహ్మచారీ వ్రతస్థితః ॥ ౯ ॥
అభివాద్య గురోః పాదౌ సంధ్యాకర్మావసానతః ॥
తథా యోగం ప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోశ్చ భక్తితః ॥ ౧౦ ॥
ఏతేషు త్రిషు నష్టేషు నష్టాః స్యుః సర్వదేవతాః ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఏతేషాం శాసనే తిష్ఠద్బ్రహ్మచారీ విమత్సరః ॥ ౧౧ ॥
అధీత్య చ గురోర్వేదాన్వేదౌ వా వేదమేవ వా ॥
గురవే దక్షిణాం దద్యాత్సంయమీ గ్రామమావసేత్ ॥ ౧౨ ॥
యస్యైతాని సుగుప్తాని జిహ్వోపస్థోదరం కరః ॥
సంన్యాససమయం కృత్వా బ్రాహ్మణో బ్రహ్మచర్యయా ॥ ౧౩ ॥
తస్మిన్నేవ నయేత్కాలమాచార్యే యావదాయుషమ్ ॥
తదభావే చ తత్పుత్రే తచ్ఛిష్యేఽప్యథవా కులే ॥ ౧౪ ॥
న వివాహో న సంన్యాసో నైష్ఠికస్య విధీయతే ॥
ఇమం యో విధిమాస్థాయ త్యజేద్దేహమతంద్రితః ॥ ౧౫ ॥
నేహ భూయోఽపి జాయేత బ్రహ్మచారీ దృఢవ్రతః ॥ ౧౬ ॥

యో బ్రహ్మచారీ విధినా సమాహితశ్చరేత్పృథివ్యాం గురుసేవనే రతః ॥
సంప్రాప్యవిద్యామతిదుర్లభాంశివాంఫలఞ్చతస్యాఃసులభం స విందతి ॥౧౭॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪

గృహీతవేదాధ్యయనః శ్రుతశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ॥
అసమానర్షిగోత్రాం హి కన్యాం సభ్రాతృకాం శుభామ్ ॥ ౧ ॥
సర్వావయవసంపూర్ణాం సువృత్తాముద్వహేన్నరః ॥
బ్రాహ్మేణ విధినా కుర్యాత్ప్రశస్తేన ద్విజోత్తమః ॥ ౨ ॥
తథాన్యే బహవః ప్రోక్తా వివాహా వర్ణధర్మతః ॥
ఔపాసనం చ విధివదాహృత్య ద్విజపుంగవాః ॥ ౩ ॥
సాయం ప్రాతశ్చ జుహుయాత్సర్వకాలమతంద్రితః ॥

స్నానం కార్యం తతో నిత్యం దన్తధావనపూర్వకమ్ ॥ ౪ ॥
ఉషఃకాలే సముత్థాయ కృతశౌచో యథావిధి ॥
ముఖే పర్యుషితే నిత్యం భవత్యప్రయతో నరః ॥ ౫ ॥
తస్మాచ్ఛుష్కమథార్ద్రం వా భక్షయేద్దన్తకాష్ఠకమ్ ॥
కరంజం ఖాదిరం వాపి కదంబం కురబం తథా ॥ ౬ ॥
సప్తపర్ణం పృశ్నిపర్ణీం జంంబూం నింబం తథైవ చ ॥
అపామార్గం చ బిల్వం చార్కం చోదుంబరమేవ చ ॥ ౭ ॥
ఏతే ప్రశస్తాః కథితా దంతధావనకర్మణి ॥

దంతకాష్ఠస్య భక్ష్యస్య సమాసేన ప్రకీర్తితః ॥ ౮ ॥
సర్వే కంటకినః పుణ్యాః క్షీరిణశ్చ యశస్వినః ॥
అష్టాంగులేన మానేన దంతకాష్ఠమిహోచ్యతే ॥
ప్రాదేశమాత్రమథవా తేన దన్తాన్విశోధయేత్ ॥ ౯ ॥
ప్రతిపత్పర్వషష్ఠీషు నవమ్యాం చైవ సత్తమాః ॥
దంతానాం కాష్ఠసంయోగాద్దహత్యాసప్తమం కులమ్ ॥ ౧౦ ॥
అభావే దన్తకాష్ఠానాం ప్రతిషిద్ధదినేషు చ ॥
అపాం ద్వాదశగండూషైర్ముఖశుద్ధిం సమాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥
స్నాత్వా మంత్రవదాచమ్య పునరాచమనం చరేత్ ॥
మంత్రవత్ప్రోక్ష్య చాత్మానం ప్రక్షిపేదుదకాంజలిమ్ ॥ ౧౨ ॥
ఆదిత్యేన సహ ప్రాతర్మన్దేహా నామ రాక్షసాః ॥
యుద్ధ్యన్తి వరదానేన బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ॥ ౧౩ ॥
ఉదకాంజలినిఃక్షేపాద్గాయత్ర్యా చాభిమంత్రితాః ॥
నిఘ్నంతి రాక్షసాన్సర్వాన్మన్దేహాఖ్యాన్ద్విజేరితాః ॥ ౧౪ ॥
తతః ప్రయాతి సవితా బ్రాహ్మణైరభిరక్షితః ॥

మరీచ్యాద్యైర్మహాభాగైః సనకాద్యైశ్చ యోగిభిః ॥ ౧౫ ॥
తస్మాన్న లంఘయేత్సంధ్యాం సాయం ప్రాతః సమాహితః ॥
ఉల్లంఘయతి యో మోహాత్స యాతి నరకం ధ్రువమ్ ॥ ౧౬ ॥
సాయం మంత్రవదాచమ్య ప్రోక్ష్య సూర్యస్య చాఞ్జలిమ్ ॥
దత్త్వా ప్రదక్షిణం కుర్యాజ్జలం స్పృష్ట్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౭ ॥
పూర్వాం సంధ్యాం సనక్షత్రాముపాసీత యథావిధి ॥
గాయత్రీమభ్యసేత్తావద్యావదాదిత్యదర్శనమ్ ॥ ౧౮ ॥
ఉపాస్య పశ్చిమాం సన్ధ్యాం సాదిత్యాం చ యథావిధి ॥
గాయత్రీమభ్యసేత్తావద్యావత్తారాణి పశ్యతి ॥ ౧౯ ॥
తతశ్చావసథం ప్రాప్య కృత్వా హోమం స్వయం బుధః ॥
సంచిత్య పోష్యవర్గస్య భరణార్థం విచక్షణః ॥ ౨౦ ॥
తతః శిష్యహితార్థాయ స్వాధ్యాయం కించిదాచరేత్ ॥
ఈశ్వరం చైవ కార్యార్థమభిగచ్ఛేద్ద్విజోత్తమః ॥ ౨౧ ॥
కుశపుష్పేధనాదీని గత్వా దూరం సమాహరేత్ ॥
తతో మధ్యాహ్నికం కుర్యాచ్ఛుచౌ దేశే మనోరమే ॥ ౨౨ ॥
విధిం తస్య ప్రవక్ష్యామి సమాసాత్పాపనాశనమ్ ॥
స్నాత్వా యేన విధానేన ముచ్యతే సర్వకిల్బిషాత్ ॥ ౨౩ ॥
స్నానార్థం మృదమానీయ శుద్ధాక్షతతిలైః సహ ॥
సుమనాశ్చ తతో గగచ్ఛేన్నదీం శుద్ధజలాధికామ్ ॥ ౨౪॥
నద్యాం తు విద్యమానాయాం న స్నాయాదన్యవారిణి ॥
న స్నాయాదల్పతోయేషు విద్యమానే బహూదకే ॥ ౨౫ ॥
సరిద్వరం నదీస్నానం ప్రతిస్రోతః స్థితశ్చరేత్ ॥
తడాగాదిషు తోయేషు స్నాయాచ్చ తదభావతః ॥ ౨౬ ॥
శుచిదేశే సమభ్యుక్ష్య స్థాపయేత్సకలాంబరమ్ ॥

మృత్తోయేనే స్వకం దేహం లింపేత్రృక్షాల్య యత్నతః ॥ ౨౭॥
స్నానాదికం సమాప్యైవ కుర్యాదాచమనం బుధః ॥
సోఽన్తర్జలం ప్రవిశ్యాథ వాగ్యతో నియమేన హి ॥ ౨౮ ॥
హరిం సంస్మృత్య మనసా మజ్జయేచ్చోరుమజ్జలే ॥
తతస్తీరం సమాసాద్య ఆచమ్యాపః సమంత్రతః ॥ ౨౯ ॥
ప్రోక్షయేద్వారుణైర్మంత్రైః పావమానీభిరేవ చ ॥
కుశాగ్రకృతతోయేన ప్రోక్ష్యాత్మానం ప్రయత్నతః ॥ ౩౦ ॥
స్యోనా పృథ్వీతి మృద్గాత్రే ఇదంవిష్ణురితి ద్విజాః ॥
తతో నారాయణం దేవం సంస్మరేత్రృతిమజ్జనమ్ ॥ ౩౧ ॥
నిమజ్జ్యాంతర్జలే సమ్యక్క్రియతే చాఘమర్షణమ్ ॥
స్నాత్వాక్షతతిలైస్తద్వద్దేవర్షిపితృభిః సహ ॥ ౩౨ ॥
తర్పయిత్వా జలం తస్మాన్నిష్పీడ్య చ సమాహితః ॥
జలతీరం సమాసాద్య తత్ర శుక్లే చ వాససీ ॥ ౩౩ ॥
పరిధాయోత్తరీయం చ కుర్యాత్కేశాన్న ధూనయేత్ ॥
న రక్తముల్బణం వాసో న నీలం చ ప్రశస్యతే ॥ ౩౪ ॥
మలాక్తం గంధహీనం చ వర్జయేదంబరం బుధః ॥
తతః ప్రక్షాలయేత్పాదౌ మృత్తోయేన విచక్షణః ॥ ౩౫ ॥
దక్షిణం తు కరం కృత్వా గోకర్ణాకృతివత్పునః॥
త్రిః పిబేదీక్షితం తోయమాస్యం ద్విః పరిమార్జయేత్ ॥ ౩౬ ॥
పాదౌ శిరస్తతోఽభ్యుక్ష్య త్రిభిరాస్యముపస్పృశేత్ ॥

అంగుష్ఠానామికాభ్యాం చ చక్షుషీ సముపస్పృశేత్ ॥ ౩౭ ॥
తథైవ పంచభిర్మూర్ధ్ని స్పృశేదేవం సమాహితః ॥
అనేన విధినాఽచమ్య బ్రాహ్మణః శుద్ధమానసః ॥ ౩౮ ॥

కుర్వీత దర్భపాణిస్తూదఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖోఽపి వా ॥
ప్రాణాయామత్రయం ధీమాన్యథాన్యాయమతంద్రితః ॥ ౩౯॥
జపయజ్ఞం తతః కుర్యాద్గాయత్రీం వేదమాతరమ్ ॥
త్రివిధో జపయజ్ఞః స్యాత్తస్య తత్త్వం నిబోధత ॥ ౪౦ ॥
వాచికశ్చాప్యుపాంశుశ్చ మానసశ్చ త్రిధా కృతిః ॥
త్రయాణామపి యజ్ఞానాం శ్రేష్ఠః స్యాదుత్తరోత్తరః ॥ ౪౧ ॥
యదుచ్చనీచోచ్చరితైః శబ్దైః స్పష్టపదాక్షరైః ॥
మంత్రముచ్చారయన్వాచా జపయజ్ఞస్తు వాచికః ॥ ౪౨ ॥
శనైరుచ్చారయన్మంత్రం కించిదోష్ఠౌ ప్రచాలయేత్ ॥
కించిచ్ఛ్రవణయోగ్యః స్యాత్స ఉపాంశుర్జపః స్మృతః ॥ ౪౩ ॥
ధియా పదాక్షరశ్రేణ్యా అవర్ణమపదాక్షరమ్ ॥
శబ్దార్థచింతనాభ్యాం తు తదుక్తం మానసం స్మృతమ్ ॥ ౪౪ ॥
జపేన దేవతా నిత్యం స్తూయమానా ప్రసీదతి ॥
ప్రసన్నే విపులాన్భోగాన్ప్రాప్నువంతి మనీషిణః ॥ ౪౫ ॥
రాక్షసాశ్చ పిశాచాశ్చ మహాసర్పాశ్చ భీషణాః ॥
జపితాన్నోపసర్పంతి దూరాదేవ ప్రయాంతి తే ॥ ౪౬ ॥
ఛందఋష్యాది విజ్ఞాయ జపేన్మంత్రమతంద్రితః ॥

జపేదహరహర్జ్ఞాత్వా గాయత్రీం మనసా ద్విజః ॥ ౪౭ ॥
సహస్రపరమాం దేవీం శతమధ్యాం దశావరామ్ ॥
గాయత్రీం యో జపేన్నిత్యం స న పాపేన లిప్యతే ॥ ౪౮ ॥
అథ పుష్పాంజలిం కృత్వా భానవే చోర్ధ్వబాహుకః ॥
ఉదుత్యం చ జపేత్సూక్తం తచ్చక్షురితి చాపరమ్ ॥ ౪౯ ॥
ప్రదక్షిణముపావృత్య నమస్కుర్యాద్దివాకరమ్ ॥

తత్తత్తీర్థేన దేవాదీనద్భిః సంతర్పయేద్ద్విజః ॥ ౫౦ ॥
స్నానవస్త్రం తు నిష్పీడ్య పునరాచమనం చరేత్ ॥
తద్వద్భక్తజనస్యేహ స్నానం దానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౫౧ ॥
దర్భాసీనో దర్భపాణిర్బ్రహ్మయజ్ఞవిధానతః ॥
ప్రాఙ్ముఖో బ్రహ్మయజ్ఞం తు కుర్యాచ్ఛ్రద్ధాసమన్వితః ॥ ౫౨ ॥
తతోఽర్ఘ్యం భానవే దద్యాత్తిలపుష్పాక్షతాన్వితమ్ ॥
ఉత్థాయ మూర్ధపర్యంతం హంసః శుచిషదిత్యృచా ॥ ౫౩ ॥
తతో దేవం నమస్కృత్య గృహం గచ్ఛేత్తతః పునః ॥
విధినా పురుషసూక్తస్య గత్వా విష్ణుం సమర్చయేత్ ॥ ౫౪ ॥
వైశ్వదేవం తతః కుర్యాద్బలికర్మం విధానతః ॥
గోదోహమాత్రమాకాంక్షేదతిథిం ప్రతి వై గృహీ ॥ ౫౫ ॥
అదృష్టపూర్వమజ్ఞాతమతిథిం ప్రాప్తమర్చయేత్ ॥
స్వాగతాసనదానేన ప్రత్యుత్థానేన చాంబునా ॥ ౫౬ ॥
స్వాగతేనాగ్నయస్తుష్టా భవంతి గృహమేధినః ॥

ఆసనేన తు దత్తేన ప్రీతో భవతి దేవరాట్ ॥ ౫౭ ॥
పాదశౌచేన పితరః ప్రీతిమాయాంతి దుర్లభామ్ ॥
అన్నదానేన యుక్తేన తృప్యతే హి ప్రజాపతిః ॥ ౫౮ ॥
తస్మాదతిథయే కార్యం పూజనం గృహమేధినా ॥
భక్త్యా చ శక్తితో నిత్యం పూజయేద్విష్ణుమన్వహమ్ ॥౫౯॥
భిక్షాం చ భిక్షవే దద్యాత్పరివ్రాడ్ బ్రహ్మచారిణే ॥
అకల్పితాన్నాదుద్ధృత్య సవ్యంజనసమన్వితామ్ ॥ ౬౦ ॥
అకృతే వైశ్వదేవేఽపి భిక్షౌ చ గృహమాగతే।

ఉద్ధృత్య వైశ్వదేవార్థం భిక్షాం దత్త్వా విసర్జయేత్ ॥ ౬౧ ॥
వైశ్వదేవాత్కృతాన్దోషాఞ్ఛక్తో భిక్షుర్వ్యపోహితుమ్ ॥
న హి భిక్షుకృతాన్దోషాన్వైశ్వదేవో వ్యపోహతి ॥ ౬౨ ॥
తస్మాత్ప్రాప్తాయ యతయే భిక్షాం దద్యాత్సమాహితః ॥ ౬౩ ॥
సువాసినీం కుమారీం చ భోజయిత్వా నరానపి ॥
బాలవృద్ధాంస్తతః శేషం స్వయం భుంజీత వా గృహీ ॥ ౬౪ ॥
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి మౌనీ చ మితభాషణః ॥
అన్నమాదౌ నమస్కృత్య ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ॥ ౬౫ ॥
పఞ్చ ప్రాణాహుతీః కుర్యాన్మంత్రేణ చ పృథక్పృథక్ ॥
తతః స్వాదుకరాన్నం చ భుంజీత సుసమాహితః ॥ ౬౬ ॥
ఆచమ్య దేవతామిష్టాం సంస్మరన్నుదరం స్పృశేత్ ॥

ఇతిహాసపురాణాభ్యాం కంచిత్కాలం నయేద్బుధః ॥ ౬౭ ॥
తతః సంధ్యాముపాసీత బహిర్గత్వా విధానతః ॥
కృతహోమస్తు భుంజీత రాత్రౌ చాతిథిభోజనమ్ ॥ ౬౮ ॥
సాయం ప్రాతర్ద్విజాతీనామశనం శ్రుతిచోదితమ్ ॥
నాంతరా భోజనం కుర్యాదగ్నిహోత్రసమో విధిః ॥ ౬౯ ॥
శిష్యానధ్యాపయేచ్చాపి అనధ్యాయే విసర్జయేత్ ॥
స్మృత్యుక్తానఖిలాంశ్చాపి పురాణోక్తానపి ద్విజః ॥ ౭౦ ॥
మహానవమ్యాం ద్వాదశ్యాం భరణ్యామపి పర్వసు ॥
తథాక్షయతృతీయాయాం శిష్యాన్నాధ్యాపయేద్ద్విజః ॥ ౭౧ ॥
మాఘమాసే తు సప్తమ్యాం రథాఖ్యాయాం తు వర్జయేత్ ॥
అధ్యాపనం సమభ్యస్యన్స్నానకాలే చ వర్జయేత్ ॥ ౭౨ ॥
నీయమానం శవం దృష్ట్వా మహీస్థం వా ద్విజోత్తమాః ॥

న పఠేద్రుదితం శ్రుత్వా సంధ్యాయాం తు ద్విజోత్తమాః ॥ ౭౩ ॥
దానాని చ ప్రదేయాని గృహస్థేన ద్విజోత్తమాః ॥
హిరణ్యదానం గోదానం పృథివీదానమేవ చ ॥ ౭౪ ॥
ఏవం ధర్మో గృహస్థస్య సారభూత ఉదాహృతః ॥
య ఏవం శ్రద్ధయా కుర్యాత్స యాతి బ్రహ్మణః పదమ్ ॥ ౭౫ ॥
జ్ఞానోత్కర్షశ్చ తస్య స్యాన్నరసింహప్రసాదతః ॥
తస్మాన్ముక్తిమవాప్నోతి బ్రాహ్మణో ద్విజసత్తమాః ॥ ౭౬ ॥
ఏవం హి విప్రాః కథితో మయా వః సమాసతః శాశ్వతధర్మరాశిః ॥
యహీగృహస్థస్య సతో హి ధర్మ్మం కుర్వన్ప్రయత్నాద్దివమేతి యుక్తమ్ ॥౭౭॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పఞ్చమోఽధ్యాయః ౫.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి వానప్రస్థస్య సత్తమాః ॥
ధర్మాశ్రమం మహాభాగాః కథ్యమానం నిబోధత ॥ ౧ ॥
గృహస్థః పుత్రపౌత్రాదీన్దృష్ట్వా పలితమాత్మనః ॥
భార్యాం పుత్రేషు నిఃక్షిప్య సహ వా ప్రవిశేద్వనమ్ ॥ ౨ ॥
నఖరోమాణి చ తథా సితగాత్రత్వగాది చ ॥
ధారయఞ్జుహుయాదగ్నిం వనస్థో విధిమాశ్రితః ॥ ౩ ॥
ధాన్యైశ్చ వనసంభూతైర్నీవారాద్యైరనిందితైః ॥
శాకమూలఫలైర్వాపి కుర్యాన్నిత్యం ప్రయత్నతః ॥ ౪ ॥
త్రికాలస్నానయుక్తస్తు కుర్యాత్తీవ్రం తపస్తదా ॥
పక్షాంతే వా సమశ్నీయాన్మాసాన్తే వా స్వపక్వభుక్ ॥ ౫ ॥
తథా చతుర్థకాలే తు భుంజీయాదష్టమేఽథవా ॥

షష్ఠే చ కాలేఽప్యథవా వాయుభక్షోఽథవా భవేత్ ॥ ౬ ॥
ఘర్మే పంచాగ్నిమధ్యస్థస్తథా వర్షే నిరాశ్రయః ॥
హేమంతే చ జలే స్థిత్వా నయేత్కాలం తపశ్చరన్ ॥ ౭ ॥
ఏవం చ కుర్వతా యేన కృతబుద్ధిర్యథాక్రమమ్ ॥

అగ్నిం స్వాత్మని కృత్వా తు ప్రవ్రజేదుత్తరాం దిశమ్ ॥ ౮ ॥
ఆదేహపాతం వనగో మౌనమాస్థాయ తాపసః ॥
స్మరన్నతీంద్రియం బ్రహ్మ బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ ౯ ॥
తపో హి యః సేవతి వన్యవాసః సమాధియుక్తః ప్రయతాంతరాత్మా ॥౧ ॥
విముక్తపాపో విమలః ప్రశాంతః స యాతి దివ్యం పురుషం పురాణమ్ ౧

ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి చతుర్థాశ్రమముత్తమమ్ ॥
ఏవం వనాశ్రమే తిష్ఠన్పాతయంశ్చైవ కిల్బిషమ్ ॥
చతుర్థమాశ్రమం గచ్ఛేత్సంన్యాసవిధినా ద్విజః ॥ ౨ ॥
దత్త్వా పితృభ్యో దేవేభ్యో మానుషేభ్యశ్చ యత్నతః ॥
దత్త్వా శ్రాద్ధం పితృభ్యశ్చ మానుషేభ్యస్తథాత్మనః ॥ ౩ ॥
ఇష్టిం వైశ్వానరీం కృత్వా ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోఽపి వా ॥
అగ్నిం స్వాత్మని సంరోప్య మంత్రవత్ప్రవ్రజేత్పునః ॥ ౪ ॥
తతఃప్రభృతి పుత్రాదౌ స్నేహాలాపాది వర్జయేత్ ॥
బంధూనామభయం దద్యాత్సర్వభూతాభయం తథా ॥ ౫ ॥

త్రిదండం వైష్ణవం సమ్యక్ సంతతం సమపర్వకమ్ ॥
వేష్టితం కృష్ణగోవాలరజ్జుమచ్చతురంగులమ్ ॥ ౬ ॥
శౌచార్థమాసనార్థం చ మునిభిః సముదాహృతమ్ ॥
కౌపీనాచ్ఛాదనం వాసః కంథాం శీతనివారిణీమ్ ॥ ౭ ॥
పాదుకే చాపి గృహ్ణీయాత్కుర్యాన్నాన్యస్య సంగ్రహమ్ ॥
ఏతాని తస్య లింగాని యతేః ప్రోక్తాని సర్వదా ॥ ౮ ॥
సంగృహ్య కృతసంన్యాసో గత్వా తీర్థమనుత్తమమ్ ॥
స్నాత్వాఽఽచమ్య చ విధివద్వస్త్రపూతేన వారిణా ॥ ౯ ॥
తర్పయిత్వా తు దేవాంశ్చ మంత్రవద్భాస్కరం నమేత్ ॥
ఆత్మానం ప్రాఙ్ముఖో మౌనీ ప్రాణాయామత్రయం చరేత్ ॥ ౧౦ ॥
గాయత్రీం చ యథాశక్తి జప్త్వా ధ్యాయేత్పరం పదమ్ ॥
స్థిత్యర్థమాత్మనో నిత్యం భిక్షాటనమథాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥
సాయంకాలే తు విప్రాణాం గృహాణ్యభ్యవపద్య తు ॥
సమ్యగ్యాచేచ్చ కవలం దక్షిణేన కరేణ వై ॥ ౧౨ ॥
పాత్రం వామకరే స్థాప్య దక్షిణేన తు శోషయేత్ ॥
యావతాన్నేన తృప్తిః స్యాత్తావద్భైక్షం సమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥
తతో నివృత్త్య తత్పాత్రం సంస్థాప్యాన్యత్ర సంయమీ ॥
చతుర్భిరంగులైశ్ఛాద్య గ్రాసమాత్రం సమాహితః ॥ ౧౪ ॥
సర్వవ్యంజనసంయుక్తం పృథక్పాత్రే నియోజయేత్ ॥
సూర్యాదిభూతదేవేభ్యో దత్త్వా సంప్రోక్ష్య వారిణా ॥ ౧౫ ॥
భుంజీత పాత్రపుటకే పాత్రే వా వాగ్యతో యతిః ॥
వటకాశ్వత్థపర్ణేషు కుంభీతైన్దుకపాత్రకే ॥ ౧౬ ॥
కోవిదారకదంబేషు న భుంజీయాత్కదాచన ॥
మలాక్తాః సర్వ ఉచ్యంతే యతయః కాంస్యభోజినః ॥ ౧౭ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

కాంస్యభాండేషు యత్పాకో గృహస్థస్య తథైవ చ ॥
కాంస్యే భోజయతః సర్వ్వం కిల్విషం ప్రాప్నుయాత్తయోః ॥ ౧౮ ॥
భుక్త్వా పాత్రే యతిర్నిత్యం క్షాలయేన్మంత్రపూర్వకమ్ ॥
న దుష్యతే చ తత్పాత్రం యజ్ఞేషు చమసా ఇవ ॥ ౧౯ ॥
అథాచమ్య నిదిధ్యాస్య ఉపతిష్ఠేచ్చ భాస్కరమ్ ॥
జపధ్యానేతిహాసైశ్చ దినశేషం నయేద్బుధః ॥ ౨౦ ॥
కృతసంధ్యస్తంతో రాత్రిం నయేద్దేవగృహాదిషు ॥
హృత్పుండరీకనిలయే ధ్యాయేదాత్మానమవ్యయమ్ ॥ ౨౧ ॥
యది ధర్మరతిః శాంతః సర్వభూతసమో వశీ ॥
ప్రాప్నోతి పరమం స్థానం యత్ప్రాప్య న నివర్తతే ॥ ౨౨ ॥
త్రిదండభృద్యో హి పృథక్సమాచరే

చ్ఛనైః శనైర్యస్తు బహిర్ముఖాక్షః ॥
సంముచ్య సంసారసమస్తబంధనాత్

స యాతివిష్ణోరమృతాత్మనఃపదమ్ ॥ ౨3 ॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్రే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭

వర్ణానామాశ్రమాణాం చ కథితం ధర్మలక్షణమ్ ॥
యేన స్వర్గాపవర్గౌ చ ప్రాప్నువంతి ద్విజాతయః ॥ ౧ ॥
యోగశాస్త్రం ప్రవక్ష్యామి సంక్షేపాత్సారముత్తమమ్ ॥
యస్య చ శ్రవణాద్యాంతి మోక్షం చైవ ముముక్షవః ॥ ౨ ॥

యోగాభ్యాసబలేనైవ నశ్యేయుః పాతకాని తు ॥
తస్మాద్యోగపరో భూత్వా ధ్యాయేన్నిత్యం క్రియాపరః ॥ ౩ ॥
ప్రాణాయామేన వచనం ప్రత్యాహారేణ చేంద్రియమ్ ॥
ధారణాభిర్వశే కృత్వా పూర్వం దుర్ధర్షణం మనః ॥ ౪ ॥
ఏకాకారమనానంతం బుద్ధౌ రూపమనామయమ్ ॥
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం ధ్యాయేజ్జగదాధారమచ్యుతమ్ ॥ ౫ ॥
ఆత్మనా బహిరంతఃస్థం శుద్ధచామీకరప్రభమ్ ॥
రహస్యేకాంతమాసీనో ధ్యాయేదామరణాంతికమ్ ॥ ౬ ॥
యత్సర్వప్రాణిహృదయం సర్వేషాం చ హృది స్థితమ్ ॥
యచ్చ సర్వజనైర్జ్ఞేయం సోఽహమస్మీతి చింతయేత్ ॥ ౭ ॥
ఆత్మలాభసుఖం యావత్తపోధ్యానముదీరితమ్ ॥
శ్రుతిస్మృత్యాదికం ధర్మం తద్విరుద్ధం న చాచరేత్ ॥ ౮ ॥
యథా రథోఽశ్వహీనస్తు యథాశ్వో రథిహీనకః ॥
ఏవం తపశ్చ విద్యా చ సంయుతం భేషజం భవేత్ ॥ ౯ ॥
యథాన్నం మధుసంయుక్తం మధు వాన్నేన సంయుతమ్ ॥
ఉభాభ్యామపి పక్షాభ్యాం యథా ఖే పక్షిణాం గతిః ॥ ౧౦ ॥
తథైవ జ్ఞానకర్మభ్యాం ప్రాప్యతే బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥
విద్యాతపోభ్యాం సంపన్నో బ్రాహ్మణో యోగతత్పరః ॥ ౧౧ ॥
దేహద్వయం విహాయాశు ముక్తో భవతి బంధనాత్ ॥
న తథా క్షీణదేహస్య వినాశో విద్యతే క్వచిత్ ॥ ౧౨ ॥
మయా వః కథితః సర్వో వర్ణాశ్రమవిభాగశః ॥
సంక్షేపేణ ద్విజశ్రేష్ఠా ధర్మస్తేషాం సనాతనః ॥ ౧౩ ॥
శ్రుత్వైవం మునయో ధర్మం స్వర్గమోక్షఫలప్రదమ్ ॥
ప్రణమ్య తమృషిం జగ్ముర్ముదితాః స్వం స్వమాశ్రమమ్ ॥ ౧౪ ॥

ధర్మశాస్త్రమిదం సర్వం హారీతముఖనిఃసృతమ్ ॥
అధీత్య కురుతే ధర్మం స యాతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౧౫ ॥
బ్రాహ్మణస్య తు యత్కర్మ కథితం బాహుజస్య చ ॥
ఊరుజస్యాపి యత్కర్మ కథితం పాదజస్య చ ॥ ౧౬ ॥
అన్యథా వర్తమానస్తు సద్యః పతతి జాతితః ॥
యో యస్యాభిహితో ధర్మః స తు తస్య తథైవ చ ॥
తస్మాత్స్వధర్మం కుర్వీత ద్విజో నిత్యమనాపది ॥
రాజేంద్ర వర్ణాశ్చత్వారశ్చత్వారశ్చాపి చాశ్రమాః ॥ ౧౮ ॥
స్వధర్మం యేఽనుతిష్ఠన్తి తే యాంతి పరమాం గతిమ్ ॥
స్వధర్మేణ యథా నృణాం నరసింహః ప్రసీదతి ॥ ౧౯ ॥
న తృష్యతి తథాన్యేన కర్మణా మధుసూదనః ॥
అతః కుర్వన్నిజం కర్మ యథాకాలమతన్ద్రితః ॥ ౨౦ ॥
సహస్రానీకదేవేశం నరసింహ చ సాలయమ్ ॥ ౨౧ ॥
ఉత్పన్నవైరాగ్యబలేన యోగీ ధ్యాయేత్పరం బ్రహ్మ సదా క్రియావాన్ ॥
సత్యం సుఖం రూపమనంతమాద్యం విహాయ దేహం పదమేతి విష్ణోః ॥౨౨ ॥
ఇతి హారీతే ధర్మశాస్త్ర సప్తమోఽధ్యాయః ॥౭ ॥
ఇతి హారీతస్మృతిః సమాప్తా ३.

॥శ్రీః॥
ఔశనసీ స్మృతి: ४.

అథౌశనసం ధర్మశాస్త్రమ్ ॥ ఉశనా ఉవాచ ॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి జాతివృత్తివిధానకమ్ ॥

అనులోమవిధానం చ ప్రతిలోమవిధిం తథా ॥ ౧ ॥
సాంతరాలకసంయుక్తం సర్వం సంక్షిప్య చోచ్యతే ॥
నృపాద్బ్రాహ్మణకన్యాయాం వివాహేషు సమన్వయాత్ ॥ ౨ ॥
జాతః సూతోఽత్ర నిర్దిష్టః ప్రతిలోమవిధిర్ద్విజః ॥
వేదానర్హస్తథా చైషాం ధర్మాణామనుబోధకః ॥ ౩ ॥
సూతాద్విప్రప్రసూతాయాం సుతో వేణుక ఉచ్యతే ॥
నృపాయామేవ తస్యైవ జాతో యశ్చర్మకారకః ॥ ౪ ॥
బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియాచ్చౌర్యాద్రథకారః ప్రజాయతే ॥
వృత్తం చ శూద్రవత్తస్య ద్విజత్వం ప్రతిషిధ్యతే ॥ ౫ ॥
యానానాం యే చ వోఢారస్తేషాం చ పరిచారకాః ॥
శూద్రవృత్త్యా తు జీంవతి న క్షాత్రం ధర్మమాచరేత్ ॥ ౬ ॥
బ్రాహ్మణ్యాం వైశ్యసంసర్గాజ్జాతో మాగధ ఉచ్యతే ॥
బందిత్వం బ్రాహ్మణానాం చ క్షత్రియాణాం విశేషతః ॥ ౭ ॥
ప్రశంసావృత్తికో జీవేద్వైశ్యప్రేష్యకరస్తథా ॥
బ్రాహ్మణ్యాం శూద్రసంసర్గాజ్జాతశ్చణ్డాల ఉచ్యతే ॥ ౮ ॥
సీసమాభరణం తస్య కార్ష్ణాయసమథాపి వా ॥
వధ్రీ కంఠే సమాబధ్య ఝల్లరీం కక్షతోఽపి వా ॥ ౯ ॥
మలాపకర్షణం గ్రామే పూర్వాహ్ణే పరిశుద్ధికమ్ ॥
నాపరాహ్ణే ప్రవిష్టోఽపి బహిర్గ్రామాచ్చ నైర్ఋతే ॥౧౦॥
పిండీభూతా భవంత్యత్ర నో చేద్వధ్యా విశేషతః ॥
చణ్డాలాద్వైశ్యకన్యాయాం జాతః శ్వపచ ఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥
శ్వమాంసభక్షణం తేషాం శ్వాన ఏవ చ తద్బలమ్ ॥
నృపాయాం వైశ్యసంసర్గాదాయోగవ ఇతి స్మృతః ॥ ౧౨ ॥
తంతువాయా భవంత్యేవ వసుకాంస్యోపజీవినః ॥

శిలికాః కేచిదత్రైవ జీవనం వస్త్రనిర్మితే ॥ ౧౩ ॥
ఆయోగవేన విప్రాయాం జాతాస్తామ్రోపజీవినః ॥
తస్యైవ నృపకన్యాయాం జాతః సూనిక ఉచ్యతే ॥ ౧౪ ॥
సూనికస్య నృపాయాం తు జాతా ఉద్బంధకాః స్మృతాః ॥
నిర్ణేజయేయుర్వస్త్రాణి అస్పృశ్యాశ్చ భవంత్యతః ॥ ౧౫ ॥
నృపాయాం వైశ్యతశ్చౌర్యాత్పులిందః పరికీర్తితః ॥
పశువృత్తిర్భవేత్తస్య హన్యుస్తాన్దుష్టసత్త్వకాన్ ॥ ౧౬ ॥
నృపాయాం శూద్రసంసర్గాజ్జాతః పుల్కస ఉచ్యతే ॥
సురావృతిం సమారుహ్య మధువిక్రయకర్మణా ॥ ౧౭ ॥
కృతకానాం సురాణాం చ విక్రేతా పాచకో భవేత్ ॥
పుల్కసాద్వైశ్యకన్యాయాం జాతో రజక ఉచ్యతే ॥ ౧౮ ॥
నృపాయాం శూద్రతశ్చౌర్యాజ్జాతో రంజక ఉచ్యతే ॥
వైశ్యాయాం రంజకాజ్జాతో నర్తకో గాయకో భవేత్ ॥ ౧౯ ॥
వైశ్యాయాం శూద్రసంసర్గాజ్జాతో వైదేహికః స్మృతః ॥
అజానాం పాలనం కుర్యాన్మహిషీణాం గవామపి ॥ ౨౦ ॥
దధిక్షీరాజ్యతక్రాణాం విక్రయాజ్జీవనం భవేత్ ॥
వైదేహికాత్తు విప్రాయాం జాతాశ్చర్మోపజీవినః ॥ ౨౧ ॥
నృపాయామేవ తస్యైవ సూచికః పాచకః స్మృతః ॥
వైశ్యాయాం శూద్రతశ్చౌర్యాజ్జాతశ్చక్రీ స ఉచ్యతే ॥ ౨౨ ॥
తైలపిష్టకజీవీ తు లవణం భావయన్పునః ॥
విధినా బ్రాహ్మణః ప్రాప్య నృపాయాం తు సమంత్రకమ్ ॥ ౨౩ ॥
జాతః సువర్ణ ఇత్యుక్తః సానులోమద్విజః స్మృతః ॥
అథ వర్ణకియాం కుర్వన్నిత్యనైమిత్తికీం క్రియామ్ ॥ ౨౪ ॥
అశ్వం రథం హస్తినం చ వాహయేద్వా నృపాజ్ఞయా ॥

సైనాపత్యం చ భైషజ్యం కుర్యాజ్జీవేత్తు వృద్ధిషు ॥ ౨౫ ॥
నృపాయాం విప్రతశ్చౌర్యాత్సంజాతో యో భిషక్స్మృతః ॥
అభిషిక్తనృపస్యాజ్ఞాం పరిపాల్యేత్తు వైద్యకమ్ ॥ ౨౬ ॥
ఆయుర్వేదమథాష్టాంగం తంత్రోక్తం ధర్మమాచరేత్ ॥
జ్యోతిషం గణితం వాపి కాయికీం వృద్ధిమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥

నృపాయాం విధినా విప్రాజ్జాతో నృప ఇతి స్మృతః ॥
నృపాయాం నృపసంసర్గాత్ప్రమాదాద్గూఢజాతకః ॥ ౨౮ ॥
సోఽపి క్షత్రియ ఏవ స్యాదభిషేకే చ వర్జితః ॥
అభిషేకం వినా ప్రాప్య గోజ ఇత్యభిధాయకః ॥ ౨౯ ॥
సర్వం తు రాజవృత్తస్య శస్యతే పదవందనమ్ ॥
పునర్భూకరణే రాజ్ఞాం నృపకాలీన ఏవ చ ॥ ౩౦ ॥
వైశ్యాయాం విధినా విప్రాజ్జాతో హ్యంబష్ఠ ఉచ్యతే ॥
కృష్యాజీవీ భవేత్తస్య తథైవాగ్నేయవృత్తికః ॥ ౩౧ ॥
ధ్వజినీ జీవికా వాపి అంబష్ఠాః శస్త్రజీవినః ॥
వైశ్యాయాం విప్రతశ్చౌర్యాత్కుంభకారః స ఉచ్యతే ॥ ౩౨ ॥
కులాలవృత్త్యా జీవేత నాపితా వా భవన్త్యతః ॥
సూతకే ప్రేతకే వాపి దీక్షాకాలేఽథ వాపనమ్ ॥ ౩౩ ॥
నాభేరూర్ధ్వం తు వపనం తస్మాన్నాపిత ఉచ్యతే ॥
కాయస్థ ఇతి జీవేత్తు విచరేచ్చ ఇతస్తతః ॥ ౩౪ ॥
కాకాల్లౌల్యం యమాత్క్రౌర్యం స్థపతేరథ కృంతనమ్ ॥
ఆద్యక్షరాణి సంగృహ్య కాయస్థ ఇతి కీర్తితః ॥ ౩౫ ॥
శూద్రాయాం విధినా విప్రాజ్జాతః పారశవో మతః ॥
భద్రకాదీన్సమాశ్రిత్య జీవేయుః పూతకాః స్మృతాః ॥ ౩౬ ॥

శివాద్యాగమవిద్యాద్యైస్తథా మండలవృత్తిభిః ॥
తస్యాం వై చౌరసో వృత్తో నిషాదో జాత ఉచ్యతే ॥
వనే దుష్టమృగాన్హత్వా జీవనం మాంసవిక్రయః ॥ ౩౭ ॥
నృపాజ్జాతోఽథ వైశ్యాయాం గృహ్యాయాం విధినా సుతః ॥
వైశ్యవృత్త్యా తు జీవేత క్షత్రధర్మ్మం న చారయేత్ ॥ ౩౮ ॥
తస్యాం తస్యైవ చౌర్యేణ మణికారః ప్రజాయతే ॥
మణీనాం రాజతాం కుర్యాన్ముక్తానాం వేధనక్రియామ్ ॥
ప్రవాలానాం చ సూత్రిత్వం శాఖానాం వలయక్రియామ్ ॥౩౯॥
శూద్రస్య విప్రసంసర్గాజ్జాత ఉగ్ర ఇతి స్మృతః ॥
నృపస్య దండధారః స్యాద్దండం దండ్యేషు సంచరేత్ ॥ ౪౦ ॥
తస్యైవ చావసంవృత్త్యా జాతః శుండిక ఉచ్యతే ॥
జాతదుష్టాన్సమారోప్య శుండాకర్మణి యోజయేత్ ॥ ౪౧ ॥
శూద్రాయాం వైశ్యసంసర్గాద్విధినా సూచికః స్మృతః ॥ ౪౨ ॥
సూచికాద్విప్రకన్యాయాం జాతస్తక్షక ఉచ్యతే ॥
శిల్పకర్మాణి చాన్యాని ప్రాసాదలక్షణం తథా ॥ ౪౩ ॥
నృపాయామేవ తస్యైవ జాతో యో మత్స్యబంధకః ॥
శూద్రాయాం వైశ్యతశ్చౌర్యాత్కటకార ఇతి స్మృతః ॥ ౪౪ ॥
వశిష్ఠశాపాత్త్రేతాయాం కేచిత్పారశవాస్తథా ॥
వైఖానసేన కేచిత్తు కేచిద్భాగవతేన చ ॥ ౪౫ ॥
వేదశాస్త్రావలంబాస్తే భవిష్యంతి కలౌ యుగే ॥
కటకారాస్తతః పశ్చాన్నారాయణగణాః స్మృతాః ॥ ౪౬ ॥
శాఖా వైఖానసేనోక్తాస్తంత్రమార్గవిధిక్రియాః ॥
నిషేకాద్యాః శ్మశానాంతాః క్రియాః పూజాంగసూచికాః ॥౪౭॥
పఞ్చరాత్రేణ వా ప్రాప్తం ప్రోక్తం ధర్మం సమాచరేత్ ॥

శూద్రాదేవ తు శూద్రాయాం జాతః శూద్ర ఇతి స్మృతః ॥ ౪౮ ॥
ద్విజశుశ్రూషణపరః పాకయజ్ఞపరాన్వితః ॥
సచ్ఛూద్రం తం విజానీయాదసచ్ఛూద్రస్తతోఽన్యథా ॥ ౪౯ ॥
చౌర్యాత్కాకవచో జ్ఞేయశ్చాశ్వానాం తృణవాహకః ॥ ౫౦ ॥
ఏతత్సంక్షేపతః ప్రోక్తం జాతివృత్తివిభాగశః ॥
జాత్యంతరాణి దృశ్యంతే సంకల్పాదిత ఏవ తు ॥ ౫౧ ॥
ఇత్యౌశనసం ధర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్ ॥ ౪ ॥
ఔశనసీ స్మృతిః సమాప్తా ౪.

॥శ్రీః॥
ఆంగిరసస్మృతి: ౫.

గృహాశ్రమేషు ధర్మేషు వర్ణానామనుపూర్వశః ॥
ప్రాయశ్చిత్తవిధిం దృష్ట్వా అంగిరా మునిరబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥
అంత్యానామపి సిద్ధాన్నం భక్షయిత్వా ద్విజాతయః ॥
చాంద్రం కృచ్ఛ్రం తదర్ధం తు బ్రహ్మక్షత్రవిశాం విదుః ॥ ౨ ॥
రజకశ్చర్మకశ్చైవ నటో బురుడ ఏవ చ ॥
కైవర్తమేదభిల్లాశ్చ సప్తైతే చాంత్యజాః స్మృతాః ॥ ౩ ॥
అంత్యజానాం గృహే తోయం భాండే పర్యుషితం చ యత్ ॥
యద్ద్విజేన యదా పీతం తదైవ హి సమాచరేత్ ॥ ౪ ॥
చణ్డాలకూపే భాండేషు త్వజ్ఞానాత్పిబతే యది ॥

ప్రాయశ్చిత్తం కథం తేషాం వర్ణే వర్ణే విధీయతే ॥ ౫ ॥
చరేత్సాంతపనం విప్రః ప్రాజాపత్యం తు భూమిపః ॥
తదర్ధం తు చరేద్వైశ్యః పాదం శూద్రేషు దాపయేత్ ॥ ౬ ॥
అజ్ఞానాత్పిబతే తోయం బ్రాహ్మణస్త్వంత్యజాతిషు ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పఞ్చగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౭ ॥
విప్రో విప్రేణ సంస్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టేన కదాచన ॥
ఆచాంత ఏవ శుద్ధ్యేత అంగిరా మునిరబ్రవీత్ ॥ ౮ ॥
క్షత్రియేణ యదా స్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టేన కదాచన ॥
స్నానం జప్యం తు కుర్వీత దినస్యార్ద్ధేన శుద్ధ్యతి ॥ ౯ ॥
వైశ్యేన తు యదా స్పృష్టః శునా శూద్రేణ వా ద్విజః ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౦ ॥
అనుచ్ఛిష్టేన సంస్పృష్టః స్నానం యేన విధీయతే ॥
తేనైవోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి నీలీశౌచస్య వై విధిమ్ ॥
స్త్రీణాం క్రీడార్థసంభోగే శయనీయే న దుష్యతి ॥ ౧౨ ॥
పాలనం విక్రయశ్చైవ తద్వృత్త్యా చోపజీవనమ్ ॥
పతితస్తు భవేద్విప్రస్త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్వ్యపోహతి ॥ ౧౩ ॥
స్నానం దానం జపో హోమః స్వాధ్యాయః పితృతర్పణమ్ ॥
స్పృష్ట్వా తస్య మహాపాపం నీలీవస్త్రస్య ధారణమ్ ॥ ౧౪ ॥
నీలీరక్తం యదా వస్త్రమజ్ఞానేన తు ధారయేత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధయతి ॥ ౧౫ ॥
నీలీదారు యదా భింద్యాద్బ్రాహ్మణో వై ప్రమాదతః ॥
శోణితం దృశ్యతే యత్ర ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౬ ॥
నీలీవృక్షేణ పక్వం తు అన్నమశ్నాతి చేద్ద్విజః ॥

ఆహారవమనం కృత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౭ ॥
భక్షేత్ప్రమాదతో నీలీం ద్విజాతిస్త్వసమాహితః ॥
త్రిషు వర్ణేషు సామాన్యం చాంద్రాయణమితి స్థితమ్ ॥ ౧౮ ॥
నీలీరక్తేన వస్త్రేణ యదన్నముపదీయతే ॥
నోపతిష్ఠతి దాతారం భోక్తా భుంక్తే తు కిల్బిషమ్ ॥ ౧౯ ॥
నీలీరక్తేన వస్త్రేణ యత్పాకే శ్రపితం భవేత్ ॥
తేన భుక్తేన విప్రాణాం దినమేకమభోజనమ్ ॥ ౨౦ ॥
మృతే భర్తరి యా నారీ నీలీవస్త్రం ప్రధారయేత్ ॥
భర్తా తు నరకం యాతి సా నారీ తదనంతరమ్ ॥ ౨౧ ॥
నీల్యా చోపహతే క్షేత్రే సస్యం యత్తు ప్రరోహతి ॥
అభోజ్యం తద్ద్విజాతీనాం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౨౨ ॥
దేవద్రోణే వృషోత్సర్గే యజ్ఞే దానే తథైవ చ ॥
అత్ర స్నానం న కర్తవ్యం దూషితా చ వసుంధరా ॥ ౨౩ ॥
వాపితా యత్ర నీలీ స్యాత్తావద్భూరశుచిర్భవేత్ ॥
యావద్ద్వాదశవర్షాణి అత ఊర్ధ్వం శుచిర్భవేత్ ॥ ౨౪ ॥
భోజనే చైవం పానే చ తథా చౌషధభేషజైః ॥
ఏవం మ్రియంతే యా గావః పాదమేకం సమాచరేత్ ॥ ౨౫ ॥
ఘంటాభరణదోషేణ యత్ర గౌర్వినిపీడ్యతే ॥
చరేదూర్ధ్వం వ్రతం తేషాం భూషణార్థం తు యత్కృతమ్ ॥ ౨౬ ॥
దమనే దామనే రోధే అవఘాతే చ వైకృతే ॥
గవాం ప్రభవతాం ఘాతైః పాదోనం వ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥
అంగుష్ఠపర్వ మాత్రస్తు బాహుమాత్రప్రమాణతః ॥
సపల్లవశ్చ సాగ్రశ్చ దండ ఇత్యభిధీయతే ॥ ౨౮ ॥
దండాదుక్తాద్యదాన్యేన పురుషాః ప్రహరంతి గామ్ ॥

ద్విగుణం గోవ్రతం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ ౨౯ ॥
శృగభంగే త్వస్థిభంగే చర్మనిర్మోచనే తథా ॥
దశరాత్రం చరేత్కృచ్ఛ్రం యావత్స్వస్థో భవేత్తదా ॥ ౩౦ ॥
గోమూత్రేణ తు సంమిశ్రం యావకం చోపజాయతే ॥
ఏతదేవ హితం కృచ్ఛ్రమిత్థమంగిరసా స్మృతమ్ ॥ ౩౧ ॥
అసమర్థస్య బాలస్య పితా వా యది వా గురుః ॥
యముద్దిశ్య చరేద్ధర్మం పాపం తస్య న విద్యతే ॥ ౩౨ ॥
అశీతిర్యస్య వర్షాణి బాలో వాప్యూనషోడశ ॥
ప్రాయశ్చిత్తార్ధమర్హంతి స్త్రియో రోగిణ ఏవ చ ॥ ౩౩ ॥
మూర్చితే పతితే చాపి గవి యష్టిప్రహారితే ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥౩౪॥
స్నాత్వా రజస్వలా చైవ చతుర్థే హ్ని విశుధ్యతి ॥
కుర్యాద్రజసి నిర్వృత్తేఽనిర్వృత్తే న కథంచన ॥ ౩౫ ॥
రోగేణ యద్రజః స్త్రీణామత్యర్థం హి ప్రవర్త్తతే ॥
అశుద్ధాస్తా న తేన స్యుస్తాసాం వైకారికం హి తత్ ॥ ౩౬ ॥
సాధ్వాచారా న తావత్స్యాద్రజో యావత్ప్రవర్తతే ॥
వృత్తే రజసి గమ్యా స్త్రీ గృహకర్మణి చేంద్రియే ॥ ౩౭ ॥
ప్రథమేఽహని చణ్డాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ।

తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి ॥ ౩౮ ॥
రజస్వలా యదా స్పృష్టా శునా శూద్రేణ చైవ హి ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి॥ ౩౯॥
ద్వావేతావశుచీ స్యాతాం దంపతీ శయనం గతౌ ॥
శయనాదుత్థితా నారీ శుచిః స్యాదశుచిః పుమాన్ ॥౪౦॥

రజసా శుద్ధ్యతే నారీ నదీ వేగేన శుధ్యతి ॥
భూమౌ నిఃక్షిప్య షణ్మాసమత్యంతోపహతం శుచి ॥ ౪౨ ॥
గవాఘ్రాతాని కాంస్యాని శూద్రోచ్ఛిష్టాని యాని తు ॥
భస్మనా దశభిః శుద్ధ్యేత్కాకేనోపహతే తథా ॥ ౪౩ ॥
శౌచం సౌవర్ణరాప్యాణాం వాయునార్కేందురశ్మిభిః ॥
రజఃస్పృష్టం శవస్పృష్టమావికం చ న శుద్ధ్యతి ॥ ౪౪ ॥
అద్భిర్మృదా చ యన్మాత్రం ప్రక్షాల్య చ విశుద్ధ్యతి ॥
శుష్కమన్నమవిప్రస్య భుక్త్వా సప్తాహమృచ్ఛతి ॥ ౪౫ ॥
అన్నవ్యంజనసంయుక్తమర్ద్ధమాసేన శుద్ధ్యతి ॥
పయో దధి చ మాసేన షణ్మాసేన ఘృతం తథా ॥
తైలం సంవత్సరేణైవ కాయే జీర్యతి వా న వా ॥ ౪౬ ॥
యో భుంక్తే హి చ శూద్రాన్నం మాసమేకం నిరంతరమ్ ॥
ఇహ జన్మని శూద్రత్వం మృతః శ్వా చాభిజాయతే ॥ ౪౭ ॥
శూద్రాన్నం శుద్రసంపర్కః శూద్రేణ చ సహాసనమ్ ॥
దండాదుక్తాద్యదాన్యేన పురుషాః ప్రహరంతి గామ్ ॥
ద్విగుణం గోవ్రతం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ ౨౯ ॥
శృంగభంగే త్వస్థిభంగే చర్మనిర్మోచనే తథా ॥
దశరాత్రం చరేత్కృచ్ఛ్రం యావత్స్వస్థో భవేత్తదా ॥ ౩౦ ॥
గోమూత్రేణ తు సంమిశ్రం యావకం చోపజాయతే ॥
ఏతదేవ హితం కృచ్ఛ్రమిత్థమంగిరసా స్మృతమ్ ॥
అసమర్థస్య బాలస్య పితా వా యది వా గురుః ॥
యముద్దిశ్య చరేద్ధర్మం పాపం తస్య న విద్యతే ॥ ౩౨ ॥
అశీతిర్యస్య వర్షాణి బాలో వాప్యూనషోడశః ॥
ప్రాయశ్చిత్తార్ద్ధమర్హంతి స్త్రియో రోగిణ ఏవ చ ॥ ౩౩ ॥

మూర్చితే పతితే చాపి గవి యష్టిప్రహారితే ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ ౩౪ ॥
స్నాత్వా రజస్వలా చైవ చతుర్థేఽహ్ని విశుద్ధ్యతి ॥
కుర్యాద్రజసి నిర్వృత్తేఽనిర్వృత్తే న కథంచన ॥ ౩౫ ॥
రోగేణ యద్రజః స్త్రీణామత్యర్థం హి ప్రవర్తతే ॥
అశుద్ధాస్తా న తేన స్యుస్తాసాం వైకారికం హి తత్ ॥ ౩౬ ॥
సాధ్వాచారా న తావత్స్యాద్రజో యావత్ప్రవర్తతే ॥
వృత్తే రజసి గమ్యా స్త్రీ గృహకర్మణి చేంద్రియే ॥ ౩౭ ॥
ప్రథమేఽహని చణ్డాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ ॥
తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి ॥ ౩౮ ॥
రజస్వలా యదా స్పృష్టా శునా శూద్రేణ చైవ హి ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩౯ ॥
ద్వావేతావశుచీ స్యాతాం దంపతీ శయనం గతౌ ॥
శయనాదుత్థితా నారీ శుచిః స్యాదశుచిః పుమాన్ ॥౪౦॥
రజసా శుద్ధ్యతే నారీ నదీ వేగేన శుధ్యతి ॥
భూమౌ నిఃక్షిప్య షణ్మాసమత్యంతోపహతం శుచి ॥ ౪౧ ॥
గవాఘ్రాతాని కాంస్యాని శూద్రోచ్ఛిష్టాని యాని తు ॥
భస్మనా దశభిః శుద్ధ్యేత్కాకేనోపహతే తథా ॥
శౌచం సౌవర్ణరాప్యాణాం వాయునార్కేందురశ్మిభిః ॥
రజఃస్పృష్టం శవస్పృష్టమావికం చ న శుద్ధ్యతి ॥ ౪౪ ॥
అద్భిర్మృదా చ యన్మాత్రం ప్రక్షాల్య చ విశుద్ధ్యతి ॥
శుష్కమన్నమవిప్రస్య భుక్త్వా సప్తాహమృచ్ఛతి ॥ ౪౫ ॥
అన్నవ్యంజనసంయుక్తమర్ధమాసేన శుద్ధ్యతి ॥
పయో దధి చ మాసేన షణ్మాసేన ఘృతం తథా ॥

త్రైలం సంవత్సరేణైవ కాయే జీర్యతి వా న వా ॥ ౪౬ ॥
యో భుంక్తే హి చ శూద్రాన్నం మాసమేకం నిరంతరమ్ ॥
ఇహ జన్మని శూద్రత్వం మృతః శ్వా చాభిజాయతే ॥ ౪౭ ॥
శూద్రాన్నం శూద్రసంపర్కః శూద్రేణ చ సహాసనమ్ ॥
శూద్రాజ్ఞానాగమః కశ్చిజ్జ్వలంతమపి పాతయేత్ ॥ ౪౮ ॥
అప్రణామం గతే శూద్రే స్వస్తి కుర్వంతి యే ద్విజాః ॥
శూద్రోఽపి నరకం యాతి బ్రాహ్మణోఽపి తథైవ చ ॥ ౪౯ ॥
దశాహాచ్ఛుద్ధ్యతే విప్రో ద్వాదశాహేన భూమిపః ॥
పాక్షికం వైశ్య ఏవాహుః శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ ౫౦ ॥
అగ్నిహోత్రీ తు యో విప్రః శూద్రాన్నం చైవ భోజయేత్ ॥
పంచ తస్య ప్రణశ్యంతి చాత్మా వేదాస్త్రయోఽగ్నయః ॥ ౫౧ ॥
శూద్రాన్నేన తు భుక్తేన యో ద్విజో జనయేత్సుతాన్ ॥
యస్యాన్నం తస్య తే పుత్రా అన్నాచ్ఛుక్రం ప్రవర్తతే ॥ ౫౨ ॥
శూద్రేణ స్పృష్టముచ్ఛిష్టం ప్రమాదాదథ పాణినా ॥
తద్ద్విజేభ్యో న దాతవ్యమాపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౫౩ ॥
బ్రాహ్మణస్య సదా భుంక్తే క్షత్రియస్య చ పర్వసు ॥
వైశ్యేష్వాపత్సు భుంజీత న శూద్రేఽపి కదాచన ॥ ౫౪ ॥
బ్రాహ్మణాన్నే దరిద్రత్వం క్షత్రియాన్నే పశుస్తథా ॥
వైశ్యాన్నేన తు శూద్రత్వం శూద్రాన్నే నరకం ధ్రువమ్ ॥ ౫౫ ॥
అమృతం బ్రాహ్మణస్యాన్నం క్షత్రియాన్నం పయః స్మృతమ్ ॥
వైశ్యస్య చాన్నమేవాన్నం శూద్రాన్నం రుధిరం ధ్రువమ్ ॥౫౬॥
దుష్కృతం హి మనుష్యాణామన్నమాశ్రిత్య తిష్ఠతి ॥
యో యస్యాన్నం సమశ్నాతి స తస్యాశ్నాతి కిల్బిషమ్ ॥౫౭॥
సూతకేషు యదా విప్రో బ్రహ్మచారీ జితేంద్రియః ॥

పిబేత్పానీయమజ్ఞానాద్భుంక్తే భక్తమథాపి వా ॥ ౫౮ ॥
ఉత్తార్యాచమ్య ఉదకమవతీర్య ఉపస్పృశేత్ ॥
ఏవం హి స ముధాచారో వారుణేనాభిమంత్రితః ॥ ౫౯ ॥
అగ్న్యగారే గవాం గోష్ఠే దేవబ్రాహ్మణసన్నిధౌ ॥
ఆచరేజ్జపకాలే చ పాదుకానాం విసర్జనమ్ ॥ ౬౦ ॥
పాదుకాసనమారూఢో గేహాత్పంచగృహం వ్రజేత్ ॥
ఛేదయేత్తస్య పాదౌ తు ధార్మికః పృథివీపతిః ॥ ౬౧ ॥
అగ్నిహోత్రీ తపస్వీ చ శ్రోత్రియో వేదపారగః ॥
ఏతే వై పాదుకైర్యాన్తి శేషాన్దండేన తాడయేత్ ॥
జన్మప్రభృతిసంస్కారే చూడాంతే భోజనే నవే ॥
అసపిండే న భోక్తవ్యం చూడస్యాంతే విశేషతః ॥ ౬౩ ॥
యాచకాన్నం నవశ్రాద్ధమపి సూతకభోజనమ్ ॥
నారీప్రథమగర్భేషు భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౬౪ ॥
అన్యదత్తా తు యా కన్యా పునరన్యస్య దీయతే ॥
తస్య చాన్నం న భోక్తవ్యం పునర్భూః సా ప్రగీయతే ॥ ౬౫ ॥
పూర్వస్య శ్రావితో యశ్చ గర్భో యశ్చాప్యసంస్కృతః ॥
ద్వితీయే గర్భసంస్కారస్తేన శుద్ధిర్విధీయతే ॥ ౬౬ ॥
రాజాద్యైర్దశభిర్మాసైర్యావత్తిష్ఠతి గుర్విణీ ॥
తావద్రక్షా విధాతవ్యా పునరన్యో విధీయతే ॥ ౬౭ ॥
భర్తృశాసనముల్లంఘ్య యా చ స్త్రీ విప్రవర్తతే ॥
తస్యాశ్చైవ న భోక్తవ్యం విజ్ఞేయా కామచారిణీ ॥ ౬౮ ॥
అనపత్యా తు యా నారీ నాశ్నీయాత్తద్గృహేఽపి వై ॥
అథ భుంక్తే తు యో మోహాత్పూయం స నరకం వ్రజేత్ ॥ ౬౯ ॥

స్త్రియా ధనం తు యే మోహాదుపజీవంతి మానవాః ॥
స్త్రియా యానాని వాసాంసి తే పాపా యాంత్యధోగతిమ్ ॥౭॥
రాజాన్నం హరతే తేజః శూద్రాన్నం బ్రహ్మవర్చసమ్ ॥
సూతకేషు చ యో భుంక్తే స భుంక్తే పృథివీమలమ్ ॥ ౭౧ ॥
ఇత్యంగిరః ప్రణీతం ధర్మశాస్త్రం సమ్పూర్ణమ్ ॥ ౫ ॥
ఇత్యాఙ్గిరసస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౫ ॥

॥ శ్రీః ॥

యమస్మృతిః ౬.

శ్రుతిస్మృత్యుదితం ధర్మం వర్ణానామనుపూర్వశః ॥
ప్రాబ్రవీదృషిభిః పృష్టో మునీనామగ్రణీర్యమః ॥ ౧ ॥
యో భుంజానోఽశుచిర్వాపి చండాలం పతితం స్పృశేత్ ॥
క్రోధాదజ్ఞానతో వాపి తస్య వక్ష్యామి నిష్కృతిమ్ ॥ ౨ ॥
షడ్రాత్రం వా త్రిరాత్రం వా యథాసంఖ్యం సమాచరేత్ ॥
స్నాత్వా త్రిషవణం విప్రః పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ 3 ॥
భుంజానస్య తు విప్రస్య కదాచిత్స్రవతే గుదమ్ ।

ఉచ్ఛిష్టత్వే శుచిత్వే చ తస్య శౌచం వినిర్దిశేత్ ॥ ౪ ॥

పూర్వం కృత్వా ద్విజః శౌచం పశ్చాదప ఉపస్పృశేత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా జుహుయాత్సర్పిషాహుతిమ్ ॥ ౫ ॥
నిగిరన్యది మేహేత భుక్త్వా వా మేహనే కృతే ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా జుహుయాత్సర్పిషాహుతిమ్ ॥ ౬ ॥
యదా భోజనకాలే స్యాదశుచిర్బ్రాహ్మణః క్వచిత్ ॥
భూమౌ నిధాయ తద్గ్రాసం స్నాత్వా శుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౭ ॥
భక్షయిత్వా తు తద్గ్రాసముపవాసేన శుద్ధ్యతి ॥
అశిత్వా చైవ తత్సర్వం త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥ ౮ ॥
అశ్నతశ్చేద్విరేకః స్యాదస్వస్థస్త్రిశతం జపేత్ ॥
స్వస్థస్త్రీణి సహస్రాణి గాయత్ర్యాః శోధనం పరమ్ ॥ ౯ ॥
చండాలైః శ్వపచైః స్పృష్టో విణ్మూత్రే చ కృతే ద్విజః ॥
త్రిరాత్రం తు ప్రకుర్వీత భుక్తోచ్ఛిష్టః షడాచరేత్ ॥ ౧౦ ॥
ఉదక్యాం సూతికాం వాపి సంస్పృశేదంత్యజో యది ॥
త్రిరాత్రేణ విశుద్ధిః స్యాదితి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౧ ॥
రజస్వలా తు సంస్పృష్టా శ్వమాతంగాదివాయసైః ॥
నిరాహారాశుచిస్తిష్ఠేత్కాలస్నానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
రజస్వలే యదా నార్యావన్యోన్యం స్పృశతః క్వచిత్ ॥
శుద్ధ్యతః పంచగవ్యేన బ్రహ్మకూర్చేన చోపరి ॥ ౧౩ ॥
ఉచ్ఛిష్టేన చ సంస్పృష్టా కదాచిత్స్త్రీ రజస్వలా ॥
కృచ్ఛ్రేణ శుద్ధిమాప్నోతి శూద్రీ దానోపవాసతః ॥౧౪॥
అనుచ్ఛిష్టేన సంస్పృష్టే స్నానం యేన విధీయతే ॥
తేనైవోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౧౫ ॥
ఋతౌ తు గర్భం శంకిత్వా స్నానం మైథునినః స్మృతమ్ ॥
అనృతౌ తు స్త్రియం గత్వా శౌచం మూత్రపురీషవత్ ॥ ౧౬ ॥

ఉభావప్యశుచీ స్యాతాం దంపతీ శయనే గతౌ ॥
శయనాదుత్థితా నారీ శుచిః స్యాదశుచిః పుమాన్ ॥ ౧౭ ॥
భర్తుః శరీరశుశ్రూషాం దౌరాత్మ్యాదప్రకుర్వతీ ॥
దండ్యా ద్వాదశకం నారీ వర్షం త్యాజ్యా ధనం వినా ॥ ౧౮ ॥
త్యజంతోఽపతితాన్బంధూన్దండ్యా ఉత్తమసాహసమ్ ॥
పితా హి పతితః కామం న తు మాతా కదాచన ॥ ౧౯ ॥
ఆత్మానం ఘాతయేద్యస్తు రజ్జ్వాఽఽదిభిరుపక్రమైః ॥
మృతోఽమేధ్యేన లేప్తవ్యో జీవతో ద్విశతం దమః ॥ ౨౦ ॥
దండ్యాస్తత్పుత్రమిత్రాణి ప్రత్యేకం పణికం దమమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం తతః కుర్యుర్యథాశాస్త్రప్రచోదితమ్ ॥ ౨౧ ॥
జలాద్యుద్బంధనభ్రష్టాః ప్రవ్రజ్యానాశకచ్యుతాః ॥
విషప్రపతనం ప్రాయః శస్త్రఘాతహతాశ్చ యే ॥ ౨౨ ॥
న చైతే ప్రత్యవసితాః సర్వలోకబహిష్కృతాః ॥
చాంద్రాయణేన శుద్ధ్యతి తప్తకృచ్ఛ్రద్వయేన వా ॥ ౨౩ ॥
ఉభయావసితః పాపః శ్యామాచ్ఛబలకాచ్చ్యుతః ॥
చాంద్రాయణాభ్యాం శుద్ధ్యేత దత్వా ధేనుం తథా వృషమ్ ॥ ౨౪ ॥
శ్వశృగాలప్లవంగాద్యైర్మానుషైశ్చ రతిం వినా ॥
దష్టః స్నాత్వా శుచిః సద్యో దివా సంధ్యాసు రాత్రిషు ॥ ౨౫ ॥
అజ్ఞానాద్బ్రాహ్మణో భుక్త్వా చండాలాన్నం కదాచన ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౬ ॥
గోబ్రాహ్మణహనం దగ్ధ్వా మృతం చోద్బన్ధనాదినా ॥
పాశం ఛిత్త్వా తథా తస్య కృచ్ఛ్రమేకం చరేద్ద్విజః ॥ ౨౭ ॥

చండాలపుల్కసానాం చ భుక్త్వా గత్వా చ యోషితమ్ ॥

కృచ్ఛ్రాబ్దమాచరేజ్జ్ఞానాదజ్ఞానాదైందవద్వయమ్ ॥ ౨౮॥
కాపాలికాన్నభోక్తౄణాం తన్నారీగామినాం తథా ॥
కృచ్ఛ్రాబ్దమాచరేజ్జ్ఞానాదజ్ఞానాదైందవద్వయమ్॥౨౯॥
అగమ్యాగమనే విప్రో మద్యగోమాంసభక్షణే ॥
తప్తకృచ్ఛ్రపరిక్షిప్తో మౌర్వీహోమేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩౦ ॥
మహాపాతకకర్తారశ్చత్వారోఽథ విశేషతః ॥
అగ్నిం ప్రవిశ్య శుద్ధ్యంతి స్థిత్వా వా మహతి క్రతౌ ॥ ౩౧॥
రహస్యకరణేఽప్యేవ మాసమభ్యస్య పూరుషః ॥
అఘమర్షణసూక్తం వా శుద్ధ్యేదంతర్జలే స్థితః ॥ ౩౨ ॥
రజకశ్చర్మకశ్చైవ నటో బురుడ ఏవ చ ॥
కైవర్త్తదభిల్లాశ్చ సప్తైతే అన్త్యజాః స్మృతాః ॥ ౩౩ ॥
భుక్త్వా చైషాం స్త్రియో గత్వా పీత్వాఽపః ప్రతిగృహ్య చ ॥
కృచ్ఛ్రాబ్దమాచరేజ్జ్ఞానాదజ్ఞానాదదైంవద్వయమ్ ॥ ౩౪ ॥
మాతరం గురుపత్నీం చ స్వసౄర్దుహితరం స్నుషామ్ ॥
గత్వైతాః ప్రవిశేదగ్నిం నాన్యా శుద్ధిర్విధీయతే ॥ ౩౫ ॥
రాజ్ఞీం ప్రవ్రజితాం ధాత్రీం తథా వర్ణోత్తమామపి ॥
కృచ్ఛ్రద్వయం ప్రకుర్వీత సగోత్రామభిగమ్య చ ॥ ౩౬ ॥
అన్యాసు పితృగోత్రాసు మాతృగోత్రగతాస్వపి ॥
పరదారేషు సర్వేషు కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౩౭ ॥
వేశ్యాభిగమనే పాపం వ్యపోహంంతి ద్విజాతయః ॥
పీత్వా సకృత్సుతప్తం చ పంచరాత్రం కుశోదకమ్ ॥ ౩౮ ॥
గురుతల్పవ్రతం కేచిత్కేచిద్బ్రహ్మహణో వ్రతమ్ ॥
గోఘ్నస్య కేచిదిచ్ఛంతి కేచిచ్చైవావకీర్ణినః ॥ ౩౯ ॥
దండాదూర్ధ్వప్రహారేణ యస్తు గాం వినిపాతయేత్ ॥

ద్విగుణం గోవ్రతం తస్య ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ४० ॥
అంగుష్ఠమాత్రస్థూలస్తు బాహుమాత్రప్రమాణకః ॥
సార్ద్రశ్చ సపలాశశ్చ గోదండః పరికీర్తితః ॥ ४१ ॥
గవాం నిపాతనే చైవ గర్భోఽపి సంపతేద్యది ॥
ఏకైకశశ్చరేత్కృచ్ఛ్రం యథాపూర్వం తథా పునః ॥ ४२ ॥
పాదముత్పన్నమాత్రే తు ద్వౌ పాదౌ గాత్రసంభవే ॥
పాదోనం కృచ్ఛ్రమాచష్టే హత్వా గర్భమచేతనమ్ ॥ ४३ ॥
అంగప్రత్యంగసంపూర్ణే గర్భే రేతఃసమన్వితే ॥
ఏకైకశశ్చరేత్కృచ్ఛ్రమేషా గోఘ్నస్య నిష్కృతిః ॥ ४४ ॥
బంధనే రోధనే చైవ పోషణే వా గవాం రుజా ॥
సంపద్యతే చేన్మరణం నిమిత్తీ నైవ లిప్యతే ॥ ४५ ॥
మూర్చ్ఛితః పతితో వాపి దండేనాభిహతస్తథా ॥
ఉత్థాయ షట్పదం గచ్ఛేత్సప్త పంచ దశాపి వా ॥ ४६ ॥
గ్రాసం వా యది గృహ్ణీయాత్తోయం వాపి పిబేద్యది ॥
పూర్వవ్యాధిప్రనష్టానాం ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ४७ ॥
కాష్ఠలోష్టాశ్మభిర్గావః శస్త్రైర్వా నిహతా యది ॥
ప్రాయశ్చిత్తం కథం తత్ర శాస్త్రే శాస్త్రే నిగద్యతే ॥ ४८ ॥
కాష్ఠే సాంతపనం కుర్యాత్ప్రాజాపత్యం తు లోష్టకే ॥
తప్తకృచ్ఛ్రం తు పాషాణే శస్త్రే చాప్యతికృచ్ఛ్రకమ్ ॥ ४९ ॥
ఔషధం స్నేహమాహారం దద్యాద్గోబ్రాహ్మణేషు చ ॥
దీయమానే విపత్తిః స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ५० ॥
తైలభేషజపానే చ భేషజానాం చ భక్షణే ॥
నిఃశల్యకరణే చైవ ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ५१ ॥
వత్సానాం కంఠబంధే చ క్రియయా భేషజేన తు ॥

సాయం సంగోపనార్థం చ న దోషో రోధబంధయోః ॥ ౫౨॥

పాదే చైవాస్య రోమాణి ద్విపాదే శ్మశ్రు కేవలమ్ ॥

త్రిపాదే తు శిఖావర్జం మూలే సర్వం సమాచరేత్ ॥ ౫౩॥

సర్వాన్కేశాన్సముద్ధృత్య చ్ఛేదయేదంగులద్వయమ్ ॥

ఏవమేవ తు నారీణాం ముండముండాపనం స్మృతమ్ ॥౫౪॥

న స్త్రియా వపనం కార్యం న చ వీరాసనం స్మృతమ్ ॥

న చ గోష్ఠే నివాసోఽస్తి న గచ్ఛంతీమనువ్రజేత్ ॥౫౫॥

రాజా వా రాజపుత్రో వా బ్రాహ్మణో వా బహుశ్రుతః ॥

అకృత్వా వపనం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౫౬ ॥

కేశానాం రక్షణార్థం చ ద్విగుణం వ్రతమాదిశేత్ ॥

ద్విగుణే తు వ్రతే చీర్ణే ద్విగుణైవ తు దక్షిణా ॥ ౫౭ ॥

ద్విగుణం చేన్న దత్తం హి కేశాంశ్చ పరిరక్షయేత్ ॥

పాపం న క్షీయతే హంతుర్దాతా చ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౫౮ ॥

అశ్రౌతస్మార్తవిహితం ప్రాయశ్చిత్తం వదంతి యే ॥

తాన్ధర్మవిఘ్నకర్తౄంశ్చ రాజా దండేన పీడయేత్ ॥ ౫౯ ॥

న చేత్తాన్పీడయేద్రాజా కథంచిత్కామమోహితః ॥

తత్పాపం శతధా భూత్వా తమేవ పరిసర్పతి ॥ ౬౦ ॥

ప్రాయశ్చిత్తే తతశ్చీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥

వింశతిం గా వృషం చైకం దద్యాత్తేషాం చ దక్షిణామ్ ॥ ౬౧ ॥

కృమిభిర్వ్రణసంభూతైర్మక్షికాభిశ్చ పాతితైః ॥

కృచ్ఛ్రార్ధం సంప్రకుర్వీత శక్త్యా దద్యాచ్చ దక్షిణామ్ ॥ ౬౨ ॥

ప్రాయశ్చిత్తం చ కృత్వా వై భోజయిత్వా ద్విజోత్తమాన్ ॥

సువర్ణమాషకం దద్యాత్తతః శుద్ధిర్విధీయతే ॥ ౬౩ ॥

చండాలశ్వపచైః స్పృష్టే నిశి స్నానం విధీయతే ॥

న వసేత్తత్ర రాత్రౌ తు సద్యః స్నానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౬౪ ॥
అథ వసేద్యదా రాత్రౌ అజ్ఞానాదవిచక్షణః ॥
తదా తస్య తు తత్పాపం శతధా పరివర్తతే ॥ ౬౫ ॥
ఉద్గచ్ఛంతి హి నక్షత్రాణ్యుపరిష్టాచ్చ యే గ్రహాః ॥
సంస్పృష్టే రశ్మిభిస్తేషాముదకే స్నానమాచరేత్ ॥ ౬౬ ॥
కుడ్యాంతర్జలవల్మీకమూషికోత్కరవర్త్మసు ॥
శ్మశానే శౌచశేషే చ న గ్రాహ్యాః సప్త మృత్తికాః ॥ ౬౭ ॥
ఇష్టాపూర్తం తు కర్తవ్యం బ్రాహ్మణేన ప్రయత్నతః॥
ఇష్టేన లభతే స్వర్గం పూర్తే మోక్షం సమశ్నుతే ॥ ౬౮ ॥
విత్తాపేక్షం భవేదిష్టం తడాగం పూర్తముచ్యతే ॥
ఆరామశ్చ విశేషేణ దేవద్రోణ్యస్తథైవ చ ॥ ౬౯ ॥
వాపీకూపతడాగాని దేవతాయతనాని చ ॥
పతితాన్యుద్ధరేద్యస్తు స పూర్తఫలమశ్నుతే ॥ ౭౦ ॥
శుక్లాయా మూత్రం గృహ్ణీయాత్కృష్ణాయా గోః శకృత్తథా ॥
తామ్రాయాశ్చ పయో గ్రాహ్యం శ్వేతాయా దధి చోచ్యతే ॥ ౭౧ ॥
కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం మహాపాతకనాశనమ్ ॥
సర్వతీర్థే నదీతోయే కుశైర్ద్రవ్యం పృథక్పృథక్ ॥ ౭౨ ॥
ఆహృత్య ప్రణవేనైవ ఉత్థాప్య ప్రణవేన చ ॥
ప్రణవేన సమాలోడ్య ప్రణవేన తు సంపిబేత్ ॥ ౭౩ ॥
పాలాశే మధ్యమే పర్ణే భాండే తామ్రమయే తథా ॥
పిబేత్పుష్కరపర్ణే వా తామ్రే వా మృన్మయే శేభ ॥ ౭౪ ॥
శుక్లాయా మూత్రం గృహ్ణీయాత్కృష్ణాయా గోః శకృత్తథా ॥
ద్వితీయే నాస్తి దోషస్తు ప్రథమేనైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౭౫ ॥
జాతేన శుద్ధ్యతే జాతం మృతేన మృతకం తథా ॥

గర్భే సంస్రవణే మాసే త్రీణ్యహాని వినిర్దిశేత్ ॥ ౭౬ ॥
సూతకే తు సముత్పన్నే ద్వితీయే సముపస్థితే ॥
రజస్యుపరతే సాధ్వీ స్నానేన స్త్రీ రజస్వలా ॥ ౭౭ ॥
స్వగోత్రాద్భ్రశ్యతే నారీ వివాహాత్సప్తమే పదే ॥
స్వామిగోత్రేణ కర్తవ్యా తస్యాః పిండోదకక్రియా ॥ ౭౮ ॥
ద్వే పితుః పిణ్డదానం స్యాత్పిండే పిండే ద్వినామతా ॥
షణ్ణాం దేయాస్త్రయః పిండా ఏవం దాతా న ముహ్యతి ॥ ౭౯ ॥
స్వేన భర్త్రా సహ శ్రాద్ధం మాతా భుక్తా సదైవతమ్ ॥
పితామహ్యపి స్వేనైవ స్వేనైవ ప్రపితామహీ ॥౮౦ ॥
వర్షే వర్షే తు కుర్వీత మాతాపిత్రోస్తు సత్కృతిమ్ ॥
అదైవం భోజయేచ్ఛ్రాద్ధం పిండమేకం తు నిర్వపేత్ ॥ ౮౧ ॥
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం వృద్ధిశ్రాద్ధమథాపరమ్ ॥
పార్వణం చేతి విజ్ఞేయం శ్రాద్ధం పంచవిధం బుధైః ॥ ౮౨ ॥
గ్రహోపరాగే సంక్రాంతౌ పర్వోత్సవమహాలయే ॥
నిర్వపేత్త్రీన్నరః పిండానేకమేవ మృతేఽహని ॥ ౮౩ ॥
అనూఢా న పృథక్కన్యా పిణ్డే గోత్రే చ సూతకే ॥
పాణిగ్రహణమంత్రాభ్యాం స్వగోత్రాద్భ్రశ్యతే తతః ॥ ౮౪ ॥
యేన యేన తు వర్ణేన యా కన్యా పరిణీయతే ॥
తత్సమం సూతకం యాతి తథా పిణ్డోదకేఽపి చ ॥ ౮౫ ॥

వివాహే చైవ సంవృత్తే చతుర్థేఽహని రాత్రిషు ॥
ఏకత్వం సా వ్రజేద్భర్తుః పిణ్డే గోత్రే చ సూతకే ॥ ౮౬ ॥
ప్రథమేఽహ్ని ద్వితీయే వా తృతీయే వా చతుర్థకే ॥
అస్థిసంచయనం కార్యం బంధుభిర్హితబుద్ధిభిః ॥ ౮౭ ॥

చతుర్థే పంచమే చైవ సప్తమే నవమే తథా ॥
అస్థిసంచయనం ప్రోక్తం వర్ణానామనుపూర్వశః ॥ ౮౮ ॥
ఏకాదశాహే ప్రేతస్య యస్య చోత్సృజ్యతే వృషః ॥
ముచ్యతే ప్రేతలోకాత్స స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౮౯ ॥
నాభిమాత్రే జలే స్థిత్వా హృదయే నానుచింతయేత్ ॥
ఆగచ్ఛంతు మే పితరో గృహ్ణంత్వేతాఞ్జలాంజలీన్ ॥ ౯౦ ॥
హస్తౌ కృత్వా తు సంయుక్తౌ పూరయిత్వా జలేన చ ॥
గోశృంగమాత్రముద్ధృత్య జలమధ్యే జలం క్షిపేత్ ॥ ౯౧ ॥
ఆకాశే చ క్షిపేద్వారి వారిస్థో దక్షిణాముఖః ॥
పితౄణాం స్థానమాకాశం దక్షిణా దిక్తథైవ చ ॥ ౯౨ ॥
ఆపో దేవగణాః ప్రోక్తా ఆపః పితృగణాస్తథా ॥
తస్మాదప్సు జలం దేయం పితౄణాం హితమిచ్ఛతా ॥ ౯౩ ॥
దివా సూర్యాంశుభిస్తప్తం రాత్రౌ నక్షత్రమారుతైః ॥
సంధ్యయోరప్యుభాభ్యాం చ పవిత్రం సర్వదా జలమ్ ॥ ౯౪ ॥
స్వభావయుక్తమవ్యాప్తమమేధ్యేన సదా శుచి ॥
భాండస్థం ధరణీస్థం వా పవిత్రం సర్వదా జలమ్ ॥ ౯౫ ॥
దేవతానాం పితౄణాం చ జలే దద్యాజ్జలాంజలీన్ ॥
అసంస్కృతప్రమతినాం స్థలే దద్యాజ్జలాంజలీన్ ॥ ౯౬ ॥
శ్రాద్ధే హవనకాలే చ దద్యాదేకేన పాణినా।

ఉభాభ్యాం తర్పణే దద్యాదితి ధర్మో వ్యవస్థితః ॥ ౯౭ ॥

ఇతి యమప్రణీతం ధర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్ ॥ ౬ ॥

ఇతి యమస్మృతిః సమాప్తా ౬.

శ్రీః ।

ఆపస్తంబస్మృతిః ౭

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

శ్రీగణేశాయ నమః।

ఆపస్తంబం ప్రవక్ష్యామి ప్రాయశ్చిత్తవినిర్ణయమ్ ॥
దూషితానాం హితార్థాయ వర్ణానామనుపూర్వశః ॥ ౧ ॥
పరేషాం పరివాదేషు నివృత్తమృషిసత్తమమ్ ॥
వివిక్తదేశ ఆసీనమాత్మవిద్యాపరాయణమ్ ॥ ౨ ॥
అనన్యమనసం శాంతం తత్త్వస్య యోగవిత్తమమ్ ॥
ఆపస్తంబమృషిం సర్వే సమేత్య మునయోఽబ్రువన్ ॥ ౩ ॥
భగవన్మానవాః సర్వే అసన్మార్గే స్థితా యదా ॥
చరేయుర్ధర్మకార్యాణాం తేషాం బ్రూహి వినిష్కృతిమ్ ॥ ౪ ॥
యతోఽవశ్యం గృహస్థేన గర్వాదిపరిపాలనమ్ ॥
కృషికర్మాదివపనం ద్విజామంత్రణమేవ చ ॥ ౫ ॥
బాలానాం స్తన్యపానాది కార్యం చ పరిపాలనమ్ ॥
దేయం చానాథకేఽవశ్యం విప్రాదీనాం చ భేషజమ్ ॥ ౬ ॥
ఏవం కృతే కథంచిత్స్యాత్ప్రమాదో యద్యకామతః ॥
గవాదీనాం తతోఽస్మాకం భగవన్బ్రూహి నిష్కృతిమ్ ॥ ౭ ॥

ఏవముక్తః క్షణం ధ్యాత్వా ప్రణిపాతాదధోముఖః ॥
దృష్ట్వా ఋషీనువాచేదమాపస్తంబః సునిశ్చితమ్ ॥ ౮ ॥
బాలానాం స్తనపానాదికార్యే దోషో న విద్యతే ॥
విపత్తావపి విప్రాణామామంత్రణచికిత్సనే ॥ ౯ ॥
గవాదీనాం ప్రవక్ష్యామి ప్రాయశ్చిత్తం తృణాదిషు ॥
కేచిదాహుర్న దోషోఽత్ర స్నేహం లవణభేషజే ॥ ౧౦ ॥
ఔషధం లవణం చైవ స్నేహం పుష్ట్యర్థభోజనమ్ ॥
ప్రాణినాం ప్రాణవృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౧౧ ॥
అతిరిక్తం న దాతవ్యం కాలే స్వల్పం తు దాపయేత్ ॥
అతిరిక్తే విపన్నానాం కృచ్ఛ్రమేవ విధీయతే ॥ ౧౨ ॥
అహర్నిరశనం పాదః పాదశ్చాయాచితం త్ర్యహమ్ ॥
సాయం త్ర్యహం తథా పాదః పాదః ప్రాతస్తథా త్ర్యహమ్ ॥
ప్రాతః సాయం దినార్ద్ధం చ పాదోనం సాయవర్జితమ్ ॥ ౧౩ ॥
ప్రాతః పాదం చరేచ్ఛూద్రః సాయం వైశ్యస్య దాపయేత్ ॥
అయాచితం తు రాజన్యే త్రిరాత్రం బ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౧౪ ॥
పాదమేకం చరేద్రోధే ద్వౌ పాదౌ బంధనే చరేత్ ॥
యోజనే పాదహీనం చ చరేత్సర్వం నిపాతనే ॥ ౧౫ ॥
ఘంటాభరణదోషేణ గోస్తు యత్ర విపద్భవేత్ ॥
చరేదర్ద్ధవ్రతం తత్ర భూషణార్థం కృతం హి తత్ ॥ ౧౬ ॥
దమనే వా నిరోధే వా సంఘాతే చైవ యోజనే ॥
స్తంభశృంఖలపాశైశ్చ మృతే పాదోనమాచరేత్ ॥ ౧౭ ॥
పాషాణైర్లగుడైర్వాపి శస్త్రేణాన్యేన వా బలాత్ ॥
నిపాతయంతి యే పాపాస్తేషాం సర్వం విధీయతే ॥ ౧౮ ॥

ప్రాజాపత్యం చరేద్విప్రః పాదోనం క్షత్రియస్తథా ॥
కృచ్ఛ్రార్ద్ధం తు చరేద్వైశ్యః పాదం శూద్రస్య దాపయేత్ ॥ ౧౯ ॥
ద్వౌ మాసౌ పాయయేద్వత్సం ద్వౌ మాసౌ ద్వౌ స్తనౌ దుహేత్ ॥
ద్వౌ మాసావేకవేలాయాం శేషకాలం యథారుచి ॥ ౨౦ ॥
దశరాత్రార్ద్ధమాసేన గౌస్తు యత్ర విపద్యతే ॥
సశిఖం వపనం కృత్వా ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౧ ॥
హలమష్టగవం ధర్మ్యం షడ్గవం జీవితార్థినామ్ ॥
చతుర్గవం నృశంసానాం ద్విగవం హి జిఘాంసినామ్ ॥ ౨౨ ॥
అతివాహాతిదోహాభ్యాం నాసికాభేదనేన వా ॥
నదీపర్వతసంరోహే మృతే పాదోనమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥
న నారికేలవాలాభ్యాం న ముంజేన న చర్మణా ॥
ఏభిర్గాస్తు న బధ్నీయాద్బద్ధ్వా పరవశా భవేత్ ॥ ౨౪ ॥
కుశైః కాశైశ్చ బధ్నీయాద్వృషభం దక్షిణాముఖమ్ ॥
పాదలగ్నాహిదాహేషు ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౨౫ ॥
వ్యాపన్నానాం బహూనాం తు రోధనే బంధనేఽపి చ ॥
భిషఙ్గమిథ్యోపచారైశ్చ ద్విగుణం గోవ్రతం చరేత్ ॥ ౨౬ ॥
శృంగభంగేఽస్థిభంగే చ లాంగూలస్య చ కర్తనే ॥

సప్తరాత్రం పిబేద్వజ్రం యావత్స్వస్థః పునర్భవేత్ ॥ ౨౭ ॥
గోమూత్రేణ తు సంమిశ్రం యావకం భక్షయేద్ద్విజః ॥
ఏతద్విమిశ్రితం వజ్రముక్తం చోశనసా స్వయమ్ ॥ ౨౮ ॥
దేవద్రోణ్యాం విహారేషు కూపేష్వాయతనేషు చ ॥
ఏషు గోషు విపన్నాసు ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౨౯ ॥
ఏకా కదా తు బహుభిర్దైవాద్వ్యాపాదితా క్వచిత్ ॥

పాదం పాదం తు హత్యాయాశ్చరేయుస్తే పృథక్పృథక్ ॥ ౩౦ ॥
యంత్రణే గోశ్చికిత్సార్థే మూఢగర్భవిమోచనే ॥
యత్నే కృతే విపత్తిశ్చేత్ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౩౧ ॥
సరోమం ప్రథమే పాదే ద్వితీయే శ్మశ్రుధారణమ్ ॥
తృతీయే తు శిఖా ధార్యా సశిఖం తు నిపాతనే ॥ ౩౨ ॥
సర్వాన్కేశాన్సముద్ధృత్య చ్ఛేదయేదంగులిద్వయమ్ ॥
ఏవమేవ తు నారీణాం శిరసో ముండనం స్మృతమ్ ॥ ౩౩ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

కారుహస్తగతం పుణ్యం యచ్చ పాత్రాద్వినిఃసృతమ్ ॥
స్త్రీబాలవృద్ధచరితం సర్వమేతచ్ఛుచి స్మృతమ్ ॥ ౧ ॥
ప్రపాస్వరణ్యేషుజలేషు వై గిరౌద్రోణ్యాం జలంకేశవినిఃసృతంచ ॥
శ్వపాకచణ్డాలపరిగ్రహేషుపీత్వా జలంపంచగవ్యేనశుద్ధిః ॥ ౨ ॥

న దుష్యేత్సంతతా ధారా వాతోద్ధూతాశ్చ రేణవః ॥
స్త్రియో వృద్ధాశ్చ బాలాశ్చ న దుష్యంతి కదాచన ॥ ౩ ॥
ఆత్మశయ్యా చ వస్త్రం చ జాయాపత్యం కమండలుః ॥
ఆత్మనః శుచీన్యేతాని పరేషామశుచీని తు ॥ ౪ ॥
అన్యైస్తు ఖానితాః కూపాస్తడాగాని తథైవ చ ॥
ఏషు స్నాత్వా చ పీత్వా చ పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥౫॥
ఉచ్ఛిష్టమశుచిత్వం చ యచ్చ విష్ఠానులేపనమ్ ॥
సర్వం శుద్ధ్యతి తోయేన తత్తోయం కేన శుద్ధ్యతి ॥౬॥

సూర్యరశ్మినిపాతేన మారుతస్పర్శనేన చ ॥
గవాం మూత్రపురీషేణ తత్తోయం తేన శుధ్యతి ॥ ౭ ॥
అస్థిచర్మాదియుక్తం తు ఖరశ్వానోపదూషితమ్ ॥
ఉద్ధరేదుదకం సర్వం శోధనం పరిమార్జనమ్ ॥ ౮ ॥
కూపో మూత్రపురీషేణ యవనేనాపి దూషితః ॥
శ్వసృగాలఖరోష్ట్రైశ్చ క్రవ్యాద్రైశ్చ జుగుప్సితః ॥ ౯ ॥
ఉద్ధృత్యైవ చ తత్తోయం సప్తపిణ్డాన్సముద్ధరేత్ ॥
పంచగవ్యం మృదా పూతం కూపే తచ్ఛోధనం స్మృతమ్ ॥ ౧౦ ॥
వాపీకూపతడాగానాం దూషితానాం చ శోధనమ్ ॥
కుంభానాం శతముద్ధృత్య పంచగవ్యం తతః క్షిపేత్ ॥ ౧౧ ॥
యచ్చ కూపాత్పిబేత్తోయం బ్రాహ్మణః శవదూషితాత్ ॥
కథం తత్ర విశుద్ధిః స్యాదితి మే సంశయో భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
అక్లిన్నేన న భిన్నేన కేవలం శవదూషితే ॥
నీత్వా కూపాదహోరాత్రం పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౧౩ ॥
క్లిన్నే భిన్నే శవే చైవ తత్రస్థం యది తత్పిబేత్ ॥
శుద్ధిశ్చాంద్రాయణం తస్య తప్తకృచ్ఛ్రమథాపి వా ॥ ౧౪ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

అంత్యజాతిరవిజ్ఞాతో నివసేద్యస్య వేశ్మని ॥
తస్య జ్ఞాత్వా తు కాలేన ద్విజాః కుర్వంత్యనుగ్రహమ్ ॥ ౧ ॥
చాంద్రాయణం పరాకో వా ద్విజాతీనాం విశోధనమ్ ॥
ప్రాజాపత్యం తు శూద్రస్య శేషం తదనుసారతః ॥ ౨ ॥

యైర్భుక్తం తత్ర పక్వాన్నం కృచ్ఛ్రం తేషాం ప్రదాపయేత్ ॥
తేషామపి చ యైర్భుక్తం కృచ్ఛ్రపాదం ప్రదాపయేత్ ॥ ३ ॥
కూపైకపానైర్దుష్టానాం స్పర్శసంసర్గదూషణాత్ ॥
తేషామేకోపవాసేన పంచగవ్యేన శోధనమ్ ॥ ४ ॥
బాలో వృద్ధస్తథా రోగీ గర్భిణీ వాయుపీడితా ॥
తేషాం నక్తం ప్రదాతవ్యం బాలానాం ప్రహరద్వయమ్ ॥ ५ ॥
అశీతిర్యస్య వర్షాణి బాలో వాప్యూనషోడశః ॥
ప్రాయశ్చిత్తార్ద్ధమర్హన్తి స్త్రియో వ్యాధిత ఏవ చ ॥ ६ ॥
న్యూనైకాదశవర్షస్య పంచవర్షాధికస్య చ ॥

చరేద్గురుః సుహృద్వాపి ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ ७ ॥
అథైతైః క్రియమాణేషు యేషామార్తిః ప్రదృశ్యతే ॥
శేషసంపాదనాచ్ఛుద్ధిర్విపత్తిర్న భవేద్యథా ॥ ८ ॥
క్షుధావ్యాధితకాయానాం ప్రాణో యేషాం విపద్యతే ॥
యే న రక్షంతి వక్తారస్తేషాం తత్కిల్బిషం భవేత్ ॥ ९ ॥
పూర్ణేఽపి కాలనియమే న శుద్ధిర్బ్రాహ్మణైర్వినా ॥
అపూర్ణేష్వపి కాలేషు శోధయంతి ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౦ ॥
సమాప్తమితి నో వాచ్యం త్రిషు వర్ణేషు కర్హిచిత్ ॥
విప్రసంపాదనం కర్మ ఉత్పన్నే ప్రాణసంశయే ॥ ౧౧ ॥
సంపాదయంతి యే విప్రాః స్నానం తీర్థఫలప్రదమ్ ॥
సమ్యక్కర్తురపాయం స్యాద్వ్రతీ చ ఫలమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ३ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ४.

చండాలకూపభాండేషు యోఽజ్ఞానాత్పిబతే జలమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం కథం తస్య వర్ణే వర్ణే విధీయతే ॥ ౧ ॥
చరేత్సాంతపనం విప్రః ప్రాజాపత్యం తు భూమిపః ॥
తదర్ధం తు చరేద్వైశ్యః పాదం శూద్రస్య దాపయేత్ ॥ ౨ ॥
భుక్తోచ్ఛిష్టస్త్వనాచాంతశ్చండాలైః శ్వపచేన వా ॥
ప్రమాదాత్స్పర్శనం గచ్ఛేత్తత్ర కుర్యాద్విశోధనమ్ ॥ ౩ ॥

గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు ద్రుపదాం వా శతం జపేత్ ॥
జపంస్త్రిరాత్రమనశ్నన్పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౪ ॥
చండాలేన యదా స్పృష్టో విణ్మూత్రే కురుతే ద్విజః ॥
ప్రాయశ్చిత్తం త్రిరాత్రం స్యాద్భుక్తోచ్ఛిష్టః షడాచరేత్ ॥ ౫ ॥
పానే మైథునసంపర్కే తథా మూత్రపురీషయోః ॥
సంపర్కే యది గచ్ఛేత్తు ఉదక్యా చాంత్యజైస్తథా ॥
ఏతైరేవ యదా స్పృష్టః ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౬ ॥
భోజనే చ త్రిరాత్రం స్యాత్పానే తు త్ర్యహమేవ చ ॥
మైథునే పాదకృచ్ఛ్రం స్యాత్తథా మూత్రపురీషయోః ॥ ౭ ॥
దినమేకం తథా మూత్రే పురీషే తు దినత్రయమ్ ॥
ఏకాహం తత్ర నిర్దిష్టం దంతధావనభక్షణే ॥ ౮ ॥
వృక్షారూఢే తు చండాలే ద్విజస్తత్రైవ తిష్ఠతి ॥
ఫలాని భక్షయంస్తస్య కథం శుద్ధిం వినిర్దిశేత్ ॥ ౯ ॥
బ్రాహ్మణాన్సమనుజ్ఞాప్య సవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥
ఏకరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౧౦ ॥
యేన కేనచిదుచ్ఛిష్టోఽప్యమేధ్యం స్పృశతి ద్విజః ॥

అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౧ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ४ ॥

పఞ్చమోఽధ్యాయః ౫.

చండాలేన యదా స్పృష్టో ద్విజవర్ణః కదాచన ॥
అనభ్యుక్ష్య పిబేత్తోయం ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧ ॥
బ్రాహ్మణస్య త్రిరాత్రం తు పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥
క్షత్రియస్య ద్విరాత్రం తు పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨ ॥
అహోరాత్రం తు వైశ్యస్య పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥
చతుర్థస్య తు వర్ణస్య ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౩ ॥
వ్రతం నాస్తి తపో నాస్తి హోమో నైవ చ విద్యతే ॥
పంచగవ్యం న దాతవ్యం తస్య మంత్రవివర్జనాత్ ॥
ఖ్యాపయిత్వా ద్విజానాం తు శూద్రో దానేన శుద్ధ్యతి ॥ ४ ॥
బ్రాహ్మణస్య యదోచ్ఛిష్టమశ్నాత్యజ్ఞానతో ద్విజః ॥
అహోరాత్రం తు గాయత్ర్యా జపం కృత్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౫ ॥
ఉచ్ఛిష్టం వైశ్యజాతీనాం భుంక్తేఽజ్ఞానాద్ద్విజో యది ॥
శంఖపుష్పీపయః పీత్వా త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౬ ॥
బ్రాహ్మణ్యా సహ యోఽశ్నీయాదుచ్ఛిష్టం వా కదాచన ॥
న తత్ర దోషం మన్యంతే నిత్యమేవ మనీషిణః ॥ ౭ ॥
ఉచ్ఛిష్టమితరస్త్రీణామశ్నీయాత్స్పృశతేఽపి వా ॥
ప్రాజాపత్యేన శుద్ధిః స్యాద్భగవానంగిరాబ్రవీత్ ॥ ౮ ॥
అంత్యానాం భుక్తశేషం తు భక్షయిత్వా ద్విజాతయః ॥

చాంద్రాయణం తదర్ధార్ధం బ్రహ్మక్షత్రవిశాం విధిః ॥ ౯ ॥
విణ్మూత్రభక్షణే విప్రస్తప్తకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్ ॥
శ్వకాకోచ్ఛిష్టగోభిశ్చ ప్రాజాపత్యవిధిః స్మృతః ॥ ౧౦ ॥
ఉచ్ఛిష్టః స్పృశతే విప్రో యది కశ్చిద్కామతః ॥
శునః కుక్కుటశూద్రాంశ్చ మద్యభాడం తథైవ చ ॥ ౧౧ ॥
పక్షిణాధిష్ఠితం యచ్చ యద్యమేధ్యం కదాచన ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
వైశ్యేన చ యదా స్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టేన కదాచన ॥
స్నానం జప్యం చ త్రైకాల్యం దినస్యాంతే విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౩ ॥
విప్రో విప్రేణ సంస్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టేన కదాచన ॥
స్నానాంతే చ విశుద్ధిః స్యాదాపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౧౪ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి నీలీవస్త్రస్య యో విధిః ॥
స్త్రీణాం క్రీడార్థసంభోగే శయనీయే న దుష్యతి ॥ ౧ ॥
పాలనే విక్రయే చైవ తద్వృత్తేరుపజీవనే।

పతితస్తు భవేద్విప్రస్త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్విశుద్ధ్యతి ॥ ౨ ॥
స్నానం దానం జపో హోమః స్వాధ్యాయః పితృతర్పణమ్ ॥
పంచయజ్ఞా వృథా తస్య నీలీవస్త్రస్య ధారణాత్ ॥ ౩ ॥

నీలీరక్తం యదా వస్త్రం బ్రాహ్మణోంఽగేషు ధారయేత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౪ ॥
రోమకూపైర్యదా గచ్ఛేద్రసో నీల్యాస్తు కర్హిచిత్ ॥
పతితస్తు భవేద్విప్రస్త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్విశుద్ధ్యతి ॥ ౫ ॥
నీలీదారు యదా భింద్యాద్బ్రాహ్మణస్య శరీరకమ్ ॥
శోణితం దృశ్యతే తత్ర ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౬ ॥
నీలీమధ్యే యదా గచ్ఛేత్ప్రమాదాద్బ్రాహ్మణః క్వచిత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౭ ॥
నీలీరక్తేన వస్త్రేణ యదన్నముపనీయతే ॥
అభోజ్యం తద్విజాతీనాం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౮ ॥
భక్షయేద్యశ్చ నీలీం తు ప్రమాదాద్బ్రాహ్మణః క్వచిత్ ॥
చాంద్రాయణేన శుద్ధిః స్యాదాపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౯ ॥
యావత్యాం వాపితా నీలీ తావతీ వాశుచిర్మహీ ॥
ప్రమాణం ద్వాదశాబ్దాని అత ఊర్ధ్వం శుచిర్భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
ఇతి ఆపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

స్నానం రజస్వలాయాస్తు చతుర్థేఽహని శస్యతే ॥
వృత్తే రజసి గమ్యా స్త్రీ నానివృత్తే కథంచన ॥ ౧ ॥

రోగేణ యద్రజః స్త్రీణామత్యర్థం హి ప్రవర్తతే ॥
అశుద్ధాస్తాస్తు నైవేహ తాసాం వైకారికో మదః ॥ ౨ ॥
సాధ్వాచారా న తావత్సా రజో యావత్ప్రవర్తతే ॥

వృత్తే రజసి సాధ్వీ స్యాద్గృహకర్మణి చైంద్రియే ॥ ౩ ॥
ప్రథమేఽహని చాండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ।

తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి ॥౪॥
అంత్యజాతిశ్వపాకేన సంస్పృష్టా వై రజస్వలా ॥

అహాని తాన్యతిక్రమ్య ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకల్పయేత్ ॥౫॥
త్రిరాత్రముపవాసః స్యాత్పంచగవ్యం విశోధనమ్ ॥

నిశాం ప్రాప్య తు తాం యోనిం ప్రజాకరాం చ కామయేత్ ॥ ౬ ॥
రజస్వలాంత్యజైః స్పృష్టా శునా చ శ్వపచేన చ ॥
త్రిరాత్రోపోషితా భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౭ ॥
ప్రథమేఽహని షడ్రాత్రం ద్వితీయే తు త్ర్యహస్తథా ॥
తృతీయే చోపవాసస్తు చతుర్థే వహ్నిదర్శనాత్ ॥ ౮ ॥
వివాహే వితతే యజ్ఞే సంస్కారే చ కృతే తథా ॥
రజస్వలా భవేత్కన్యా సంస్కారస్తు కథం భవేత్ ॥ ౯ ॥
స్నాపయిత్వా తదా కన్యామన్యైర్వస్త్రైరలంకృతామ్ ॥
పునర్మేధ్యాహుతిం హుత్వా శేషం కర్మ సమాచరేత్ ॥ ౧౦ ॥
రజస్వలా తు సంస్పృష్టా ప్లవకుక్కుటవాయసైః ॥
స్రా త్రిరాత్రోపవాసేన పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౧ ॥

రజస్వలా తు యా నారీ అన్యోన్యం స్పృశతే యది ॥
తావత్తిష్ఠేన్నిరాహారా స్నాత్వా కాలేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
ఉచ్ఛిష్టేన తు సంస్పృష్టా కదాచిత్స్త్రీ రజస్వలా ॥
కృచ్ఛ్రేణ శుద్ధ్యతే విప్రా శూద్రీ దానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౩ ॥

ఏకశాఖాం సమారూఢశ్చండాలో వా రజస్వలా ॥
బ్రాహ్మణశ్చ సమం తత్ర సవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥
రజస్వలాయాః సంస్పర్శః కథంచిజ్జాయతే శునా ॥
రజోదినానాం యచ్ఛేషం తదుపోష్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౫ ॥
అశక్తా చోపవాసేన స్నానం పశ్చాత్సమాచరేత్ ॥
తథాప్యశక్తా చైకేన పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౬ ॥
ఉచ్ఛిష్టస్తు యదా విప్రః స్పృశేన్మద్యం రజస్వలామ్ ॥
మద్యం స్పృష్ట్వా చరేత్కృచ్ఛ్రం తదర్ధం తు రజస్వలామ్ ॥ ౧౭ ॥
ఉదక్యాం సూతికాం విప్ర ఉచ్ఛిష్టః స్పృశతే యది ॥
కృచ్ఛ్రార్ద్ధం తు చరేద్విప్రః ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ ౧౮ ॥
చండాలః శ్వపచో వాపి ఆత్రేయీం స్పృశతే యది ॥

శేషాహ్నోఫాలకృష్టేన పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౯ ॥
ఉదక్యా బ్రాహ్మణీ శూద్రాముదక్యాం స్పృశతే యది ॥
అహోరాత్రోషితా భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౦ ॥
ఏవం తు క్షత్రియా వైశ్యా బ్రాహ్మణీ చేద్రజస్వలా ॥
సచైలం ప్లవనం కృత్వా దినస్యాంతే ఘృతం పిబేత్ ॥ ౨౧ ॥

సవర్ణేషు తు నారీణాం సద్యః స్నానం విధీయతే ॥
ఏవమేవ విశుద్ధిః స్యాదాపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౨౨ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽధ్యాయః ౮.

భస్మనా శుద్ధ్యతే కాంస్యం సురయా యన్న లిప్యతే ॥
సురావిణ్మూత్రసంస్పృష్టం శుద్ధ్యతే తాపలేఖనైః ॥ ౧ ॥
గవాఘ్రాతాని కాంస్యాని శుద్రోచ్ఛిష్టాని యాని తు ॥
దేశభస్మాని శుద్ధ్యంతి శ్వకాకోపహతాని చ ॥ ౨ ॥
శౌచం సువర్ణనారీణాం వాయుసూర్యేందురశ్మిభిః ॥
రేతఃస్పృష్టం శవస్పృష్టమావికం తు ప్రదుష్యతి ॥
అద్భిర్మృదా చ తన్మాత్రం ప్రక్షాల్య చ విశుద్ధ్యతి ॥ ౩ ॥
శుష్కమన్నమవేద్యస్య పంచరాత్రేణ జీర్యతి ॥
అన్నం వ్యంజనసంయుక్తమర్ధమాసేన జీర్యతి ॥ ౪ ॥
పయస్తు దధి మాసేన షణ్మాసేన ఘృతం తథా ॥
సంవత్సరేణ తైలం తు కోష్ఠే జీర్యతి వా న వా ॥ ౫ ॥
భుంజతే యే తు శూద్రాన్నం మాసమేకం నిరంతరమ్ ॥
ఇహ జన్మని శూద్రత్వం జాయంతే తే మృతాః శుని ॥ ౬ ॥
శూద్రాన్నం శూదసంపర్కః శూద్రేణైవ సహాసనమ్ ॥
శూద్రాజ్జ్ఞానాగమః కశ్చిజ్జ్వలంతమపి పాతయేత్ ॥ ౭ ॥

ఆహితాగ్నిస్తు యో విప్రః శూద్రాన్నాన్న నివర్తతే ॥
తథా తస్య ప్రణశ్యంతి ఆత్మా బ్రహ్మ త్రయోఽగ్నయః ॥ ౮ ॥
శూద్రాన్నేన తు భుక్తేన మైథునం యోఽధిగచ్ఛతి ॥
యస్యాన్నం తస్య తే పుత్రా అన్నాచ్ఛుక్రస్య సంభవః ॥ ౯ ॥
శూద్రాన్నేనోదరస్థేన యః కశ్చిన్మ్రియతే ద్విజః ॥
స భవేచ్చూకరో గ్రామ్యస్తస్య వా జాయతే కులే ॥ ౧౦ ॥
బ్రాహ్మణస్య సదా భుంక్తే క్షత్రియస్య తు పర్వణి ॥
వైశ్యస్య యజ్ఞదీక్షాయాం శూద్రస్య న కదాచన ॥ ౧౧ ॥

అమృతం బ్రాహ్మణస్యాన్నం క్షత్రియస్య పయఃస్మృతమ్ ॥
వైశ్యస్యాప్యన్నమేవాన్నం శూద్రస్య రుధిరం స్మృతమ్ ॥ ౧౨ ॥
వైశ్వదేవేన హోమేన దేవతాభ్యర్చనైర్జపైః ॥
అమృతం తేన విప్రాన్నమృగ్యజుఃసామసంస్కృతమ్ ॥ ౧౩ ॥
వ్యవహారానురూపేణ ధర్మేణ చ్ఛలవర్జితమ్ ॥
క్షత్రియస్య పయస్తేన భూతానాం యచ్చ పాలనమ్ ॥ ౧౪ ॥
స్వకర్మణా చ వృషభైరనుసృత్యాద్య శక్తితః ॥
ఖలయజ్ఞాతిథిత్వేన వైశ్యాన్నం తేన సంస్కృతమ్ ॥ ౧౫ ॥
అజ్ఞానతిమిరాంధస్య మద్యపానరతస్య చ ॥
రుధిరం తేన శూద్రాన్నం విధిమంత్రవివర్జితమ్ ॥ ౧౬ ॥
ఆమమాంసం మధు ఘృతం ధానాః క్షీరం తథైవ చ ॥
గుడస్తక్రం రసా గ్రాహ్యా నివృత్తేనాపి శూద్రతః ॥ ౧౭ ॥

శాకం మాంసం మృణాలాని తుంబురుః సక్తవస్తిలాః ॥
రసాః ఫలాని పిణ్యాకం ప్రతిగ్రాహ్యా హి సర్వతః ॥ ౧౮ ॥
ఆపత్కాలే తు విప్రేణ భుక్తం శూద్రగృహే యది ॥
మనస్తాపేన శుద్ధ్యేత ద్రుపదాం వా శతం జపేత్ ॥ ౧౯ ॥
ద్రవ్యపాణిశ్చ శూద్రేణ స్పృష్టోచ్ఛిష్టేన కర్హిచిత్ ॥
తద్ద్విజేన న భోక్తవ్యమాపస్తంబోఽబ్రవీన్మునిః ॥ ౨౦ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రేఽష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮ ॥

నవమోఽధ్యాయః ౯.

భుంజానస్య తు విప్రస్య కదాచిత్స్రవతే గుదమ్ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఉచ్ఛిష్టస్యాశుచేస్తస్య ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧ ॥
పూర్వం శౌచం తు నిర్వర్త్య తతః పశ్చాదుపస్పృశేత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పఞ్చగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౨ ॥
అశిత్వా సర్వమేవాన్నమకృత్వా శౌచమాత్మనః ॥
మోహాద్భుక్త్వా త్రిరాత్రం తు యవాన్పీత్వా విశుధ్యతి ॥ ౩ ॥
ప్రసృతం యవసస్యేన పలమేకం తు సర్పిషా ॥
పలాని పంచ గోమూత్రం నాతిరిక్తవదాశయేత్ ॥ ౪ ॥
అలేహ్యానామపేయానామభక్ష్యాణాం చ భక్షణే ॥
రేతోమూత్రపురీషాణాం ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౫ ॥
పద్మోదుంబరబిల్వాశ్చ కుశాశ్చ సపలాశకాః ॥

ఏతేషాముదకం పీత్వా షడ్రాత్రేణ విశుధ్యతి ॥ ౬ ॥
యే ప్రత్యవసితా విప్రాః ప్రవ్రజ్యాగ్నిజలాదిషు ॥
అనాశకనివృత్తాశ్చ గృహస్థత్వం చికీర్షితాః ॥ ౭ ॥
చరేయుస్త్రీణి కృచ్ఛ్రాణి త్రీణి చాంద్రాయణాని వా ॥
జాతకర్మాదిభిః సర్వైః పునః సంస్కారభాగినః ॥
తేషాం సాంతపనం కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణమథాపి వా ॥ ౮ ॥
యద్విష్ఠితంకాకబలాకయోర్వా అమేధ్యలిప్తం చ భవేచ్ఛరీరమ్ ॥
శ్రోత్రేముఖేచప్రవిశేచ్చసమ్యక్స్నానేనలేపోపహతస్యశుద్ధిః॥ ౯ ॥
ఉర్ధ్వం నాభేః కరౌ ముక్త్వా యదంగముపహన్యతే ॥
ఊర్ధ్వం స్నానమధః శౌచమాత్రేణైవ విశుధ్యతి ॥ ౧౦ ॥
ఉపానహావమేధ్యం వా యస్య సంస్పృశతే ముఖమ్ ॥
మృత్తికాశోధనం స్నానం పంచగవ్యం విశోధనమ్ ॥ ౧౧ ॥
దశాహాచ్ఛుభ్యతే విప్రో జన్మహానౌ స్వయోనిషు ॥

షడ్భిస్త్రిభిరథైకేన క్షత్రవిట్శూద్రయోనిషు ॥ ౧౨ ॥
ఉపనీతం యదా త్వన్నం భోక్తారం సముపస్థితమ్ ॥
అపీతవత్సముత్సృష్టం న దద్యాన్నైవ హోమయేత్ ॥ ౧౩ ॥
అన్నే భోజనసంపన్నే మక్షికాకేశదూషితే ॥
అనంతరం స్పృశేదాపస్తచ్చాన్నం భస్మనా స్పృశేత్ ॥ ౧౪ ॥
శుష్కమాంసమయం చాన్నం శూద్రాన్నం వాప్యకామతః ॥
భుక్త్వా కుచ్ఛ్రం చరేద్విప్రో జ్ఞానాత్కృచ్ఛ్రత్రయం చరేత్ ॥ ౧౫ ॥

అభుక్తో ముచ్యతే యశ్చ భుక్తో యశ్చాపి ముచ్యతే ॥
భోక్తా చ మోచకశ్చైవ పశ్చాద్ధరతి దుష్కృతమ్ ॥ ౧౬ ॥
యస్తు భుంజతి భుక్తం వా దుష్టం వాపి విశేషతః ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౭ ॥
ఉదకే చోదకస్థస్తు స్థలస్యశ్చ స్థలే శుచిః ॥
పాదౌ స్థాప్యోభయత్రైవ ఆచమ్యోభయతః శుచిః ॥ ౧౮ ॥
ఉత్తీర్యాచామేదుదకాదవతీర్య ఉపస్పృశేత్ ॥
ఏవం తు శ్రేయసా యుక్తో వరుణేనాభిపూజ్యతే ॥ ౧౯ ॥
అగ్న్యగారే గవాం గోష్ఠే బ్రాహ్మణానాం చ సన్నిధౌ ॥
స్వాధ్యాయే భోజనే చైవ పాదుకానాం విసర్జనమ్ ॥ ౨౦ ॥
జన్మప్రభృతి సంస్కారే శ్మశానాంతే చ భోజనమ్ ॥
అసపిండైర్న కర్తవ్యం చూడాకార్యే విశేషతః ॥ ౨౧ ॥
యాజకాన్నం నవశ్రాద్ధం సంగ్రహే చైవ భోజనమ్ ॥
స్త్రీణాం ప్రథమగర్భే చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౨౨ ॥
బ్రహ్మౌదనేఽవసానే చ సీమంతోన్నయనే తథా ॥
అన్నశ్రాద్ధే మృతశ్రాద్ధే భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౨౩ ॥

అప్రజా యా తు నారీ స్యాన్నాశ్నీయాదేవ తద్గృహే ॥
అథ భుంజీత మోహాద్యః పూయం స నరకం వ్రజేత్ ॥ ౨౪ ॥
అల్పేనాపి హి శుల్కేన పితా కన్యాం దదాతి యః ॥
రౌరవే బహువర్షాణి పురీషం మూత్రమశ్నుతే ॥ ౨౫ ॥

స్త్రీధనాని తు యే మోహాదుపజీవంతి బాంధవాః ॥
స్వర్ణం యానాని వస్త్రాణి తే పాపా యాంత్యధోగతిమ్ ॥౨౬॥
రాజాన్న భోజ ఆదత్తే శూద్రాన్నం బ్రహ్మవర్చసమ్ ॥
అసంస్కృతం తు యో భుంక్తే స భుంక్తే పృథివీమలమ్ ॥ ౨౭॥
మృతకే సూతకే చైవ గ్రహణే శశిభాస్కరే ॥
హస్తిచ్ఛాయాం తు యో భుంక్తే స పాపః పురుషో భవేత్ ॥౨౮॥
పునర్భూపునరేతా చ రేతోధా కామచారిణీ ॥
ఆసాం ప్రథమగర్భేషు భుక్త్వా చాంద్రయణం చరేత్ ॥ ౨౯ ॥
మాతృఘ్నశ్చ పితృఘ్నశ్చ బ్రహ్మఘ్నో గురుతల్పగః ॥
విశేషాద్భుక్తమేతేషాం భుక్త్వా చాద్రాయణం చరేత్ ॥ ౩౦ ॥
రజకవ్యాధశైలూషవేణుచర్మోపజీవినః ॥
భుక్త్వైషాం బ్రాహ్మణశ్చాన్నం శుద్ధిశ్చాంద్రాయణేన తు ॥ ॥ ౩౧ ॥
ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః కదాచిదుపజాయతే ॥
సవర్ణేన తదోత్థాయ ఉపస్పృశ్య శుచిర్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥
ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః శునా శూద్రేణ వా ద్విజః ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩౩ ॥
బ్రాహ్మణస్య సదా కాలం శూద్రే ప్రేషణకారిణి ॥
భూమావన్నం ప్రదాతవ్యం యథైవ శ్వా తథైవ సః ॥ ౩౪ ॥
అనుదకేష్వరణ్యేషు చోరవ్యాఘ్రాకులే పథి ॥

కృత్వా మూత్రం పురీషం చ ద్రవ్యహస్తః కథం శుచిః ॥ ౩౫ ॥

భూమావన్నం ప్రతిష్ఠాప్య కృత్వా శౌచం యథార్థతః ॥
ఉత్సంగే గృహ్య పక్వాన్నముపస్పృశ్య తతః శుచిః ॥ ౩౬ ॥
మూత్రోచ్చారం ద్విజః కృత్వా అకృత్వా శౌచమాత్మనః ॥
మోహాద్భుక్త్వా త్రిరాత్రం తు గవ్యం పీత్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౩౭ ॥
ఉదక్యాం యది గచ్ఛేత్తు బ్రాహ్మణో మదమోహితః ॥
చాంద్రాయణేన శుద్ధ్యేత బ్రాహ్మణానాం చ భోజనైః ॥ ౩౮ ॥
భుక్త్వోచ్ఛిష్టస్త్వనాచాంతశ్చండాలైః శ్వపచేన వా ॥
ప్రమాదాద్యది సంస్పృష్టో బ్రాహ్మణో జ్ఞానదుర్బలః ॥ ౩౯ ॥
స్నాత్వా త్రిషవణం నిత్యం బ్రహ్మచారీ ధరాశయః ॥
స త్రిరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౪౦ ॥
చండాలేన తు సంస్పృష్టో యశ్చాపః పిబతి ద్విజః ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా త్రిషవణేన శుద్ధ్యతి ॥ ౪౧ ॥
సాయంప్రాతస్త్వహోరాత్రం పాదం కృచ్ఛ్రస్య తం విదుః ॥
సాయం ప్రాతస్తథైవైకం దినద్వయమయాచితమ్ ॥ ౪౨ ॥
దినద్వయం చ నాశ్నీయాత్కృచ్ఛ్రార్ధం తద్విధీయతే ॥
ప్రాయశ్చిత్తం లఘుష్వేతత్పాపేషు తు యథార్థతః ॥ ౪౩ ॥
కృష్ణాజినతిలగ్రాహీ హస్త్యశ్వానాం చ విక్రయీ ॥
ప్రేతనిర్యాతకశ్చైవ న భూయః పురుషో భవేత్ ॥ ౯ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే నవమోఽధ్యాయః ॥

దశమోఽధ్యాయః ౧౦.

అష్టాదశస్మృతయః

ఆచాంతోఽప్యశుచిస్తావద్యావన్నోద్ధ్రియతే జలమ్ ॥
ఉద్ధృతేఽప్యశుచిస్తావద్యావద్భూమిర్న లిప్యతే ॥ ౧ ॥
భూమావపి చ లిప్తాయాం తావత్స్యాదశుచిః పుమాన్ ॥
ఆసనాదుత్థితస్తస్మాద్యావన్నాక్రమతే మహీమ్ ॥ ౨ ॥
న యమం యమమిత్యాహురాత్మా వై యమ ఉచ్యతే ॥
ఆత్మా సంయమితో యేన తం యమః కిం కరిష్యతి ॥ ౩ ॥
న చైవాసిస్తథా తీక్ష్ణః సర్పో వా దురధిష్ఠితః ॥
యథా క్రోధో హి జంతూనాం శరీరస్థో వినాశకః ॥ ౪ ॥
క్షమా గుణో హి జంతూనామిహాముత్ర సుఖప్రదః ॥
ఏకః క్షమావతాం దోషో ద్వితీయో నోపపద్యతే ॥
యదేనం క్షమయా యుక్తమశక్తం మన్యతే జనః ॥ ౫ ॥
న శబ్దశాస్త్రాభిరతస్య మోక్షో న చైవ రమ్యావసథప్రియస్య ॥
న భోజనాచ్ఛాదనతత్పరస్యనలోకచిత్తగ్రహణే రతస్య ॥౬॥
ఏకాంతశీలస్య దృఢవ్రతస్య మోక్షో భవేత్ప్రీతినివర్తకస్య ॥
అధ్యాత్మయోగైకరతస్యసమ్యఙ్మోక్షోభవేన్నిత్యమహింసకస్య

క్రోధయుక్తో యద్యజతే యజ్జుహోతి యదర్చతి ॥
సర్వం హరతి తత్తస్య ఆమకుంభ ఇవోదకమ్ ॥ ౮ ॥
అపమానాత్తపోవృద్ధిః సంమానాత్తపసః క్షయః ॥

అర్చితః పూజితో విప్రో దుగ్ధా గౌరివ సీదతి ॥ ౯ ॥
ఆప్యాయతే యథా ధేనుస్తృణైరమృతసంభవైః ॥
ఏవం జపైశ్చ హోమైశ్చ పునరాప్యాయతే ద్విజః ॥ ౧౦ ॥
మాతృవత్పరదారాంశ్చ పరద్రవ్యాణి లోష్టవత్ ॥

ఆత్మవత్సర్వభూతాని యః పశ్యతి స పశ్యతి ॥ ౧౧ ॥
రజకవ్యాధశైలూషవేణుచర్మోపజీవినామ్ ॥
యో భుంక్తే భుక్తమేతేషాం ప్రాజాపత్యం విశోధనమ్ ॥ ౧౨ ॥
అగమ్యాగమనం కృత్వా అభక్ష్యస్య చ భక్షణమ్ ॥
శుద్ధిం చాంద్రాయణం కృత్వా అథవాన్తే తథైవ చ ॥ ౧౩ ॥
అగ్నిహోత్రం త్యజేద్యస్తు స నరో వీరహా భవేత్ ॥
తస్య శుద్ధిర్విధాతవ్యా నాన్యా చాంద్రాయణాదృతే ॥ ౧౪ ॥
వివాహోత్సవయజ్ఞేషు అంతరా మృతసూతకే ॥
సద్యః శుద్ధిం విజానీయాత్పూర్వసంకల్పితం చ యత్ ॥ ౧౫ ॥
దేవద్రోణ్యాం వివాహే చ యజ్ఞేషు ప్రతతేషు చ ॥
కల్పితం సిద్ధమన్నాద్యం నాశౌచం మృతసూతకే ॥ ౧౬ ॥
ఇత్యాపస్తంబీయే ధర్మశాస్త్రే దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦ ॥
ఆపస్తంబస్మృతిః సమాప్తా ౭.

శ్రీః ।

అథ సంవర్తస్మృతిః ౮.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

సంవర్తమేకమాసీనం సర్వవేదాంగపారగమ్ ॥
ఋషయస్తముపాగమ్య పప్రచ్ఛుర్ధర్మకాంక్షిణః ॥ ౧ ॥
భగవన్బ్రూహి తత్త్వం మే ద్విజానాం ధర్మసాధనమ్ ॥

యథావద్ధర్మమాచక్ష్వ శుభాశుభవివేచనమ్ ॥ ౨ ॥
వామదేవాదయః సర్వే తం పృచ్ఛంతి మహౌజసమ్ ॥
తానబ్రవీన్మునీన్సర్వాన్ప్రీతాత్మా శ్రూయతామితి ॥ ३ ॥
స్వభావాద్విచరేద్యత్ర కృష్ణసారః సదా మృగః ॥
ధర్మదేశః స విజ్ఞేయో ద్విజానాం ధర్మసాధనమ్ ॥ ౪ ॥
ఉపనీతో ద్విజో నిత్యం గురవే హితమాచరేత్ ॥
స్రగ్గంధమధుమాంసాని బ్రహ్మచారీ వివర్జయేత్ ॥ ౫ ॥
సంధ్యాం ప్రాతః సనక్షత్రాముపాసీత యథావిధి ॥
సాదిత్యాం పశ్చిమాం సంధ్యామర్ధాస్తమితభాస్కరే ॥ ౬ ॥
తిష్ఠన్పూర్వం జపం కుర్యాత్సావిత్రీమార్కదర్శనాత్ ॥
ఆసీనః పశ్చిమాం సంధ్యాం సమ్యగృక్షవిభావనాత్ ॥ ౭ ॥

అగ్నికార్యం చ కుర్వీత మేధావీ తదనంతరమ్ ॥
తతోఽధీయీత వేదం తు వీక్షమాణో గురోర్ముఖమ్ ॥ ౮ ॥
ప్రణవం ప్రాక్ప్రయుంజీత వ్యాహృతీస్తదనంతరమ్ ॥
గాయత్రీం చానుపూర్వ్యేణ తతో వేదం సమారభేత్ ॥ ౯ ॥
హస్తౌ తు సంయతౌ ధార్యౌ జానుభ్యాముపరి స్థితౌ ॥
గురోరనుమతం కుర్యాత్పఠన్నాన్యమతిర్భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
సాయంప్రాతస్తు భిక్షేత బ్రహ్మచారీ సదా వ్రతీ ॥
నివేద్య గురవేఽశ్నీయాత్ప్రాఙ్ముఖోం వాగ్యతః శుచిః ॥ ౧౧ ॥
సాయంప్రాతర్ద్విజాతీనామశనం శ్రుతినోదితమ్ ॥
నాంతరా భోజనం కుర్యాదగ్నిహోత్రీ సమాహితః ॥ ౧౨ ॥
ఆచమ్యైవ తు భుంజీత భుక్త్వా చోపస్పృశేద్ద్విజః ॥
అనాచాంతస్తు యోఽశ్నీయాత్ప్రాయశ్చిత్తీయతే తు సః ॥ ౧३ ॥

అనాచాంతః పిబేద్యస్తు యోఽపి వా భక్షయేద్ద్విజః ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు జపం కుర్వన్విశుధ్యతి ॥ ౧౪ ॥
అకృత్వా పాదశౌచం తు తిష్ఠన్ముక్తశిఖోఽపి వా ॥
వినా యజ్ఞోపవీతేన త్వాచాంతోఽప్యశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౫ ॥
ఆచామేద్బ్రహ్మతీర్థేన చోపవీతీ హ్యుదఙ్ముఖః ॥
ఉపవీతీ ద్విజో నిత్యం ప్రాఙ్ముఖో వాగ్యతః శుచిః ॥ ౧౬ ॥
జలే జలస్థశ్చాచాంతః స్థలాచాంతో బహిః శుచిః ॥
బహిరంతఃస్థ ఆచాంత ఏవం శుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౭ ॥

ఆమణిబంధాద్ధస్తౌ చ పాదావద్భిర్విశోధయేత్ ॥
పరిమృజ్య ద్విరాస్యం తు ద్వాదశాంగాని చ స్పృశేత్ ॥ ౧౮ ॥
స్నాత్వా పీత్వా తథా క్షుత్వా భుక్త్వా స్పృష్ట్వా ద్విజోత్తమః ॥
అనేన విధినా సమ్యగాచాంతః శుచితామియాత్ ॥ ౧౯ ॥
శూద్రః శుద్ధ్యతి హస్తేన వైశ్యో దంతేషు వారిభిః ॥
కంఠాగతైః క్షత్రియస్తు ఆచాంతః శుచితామియాత్ ॥ ౨౦ ॥
ఆసనారూఢపాదస్తు కృతావసక్థికస్తథా ॥
ఆరూఢపాదుకో వాపి న శుద్ధ్యతి కదాచన ॥ ౨౧ ॥
ఉపాసీత న చేత్సంధ్యామగ్నికార్యం న వా కృతమ్ ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు జపేత్స్నాత్వా సమాహితః ॥ ౨౨ ॥
సూతకాన్నం నవశ్రాద్ధం మాసికాన్నం తథైవ చ ॥
బ్రహ్మచారీ తు యోఽశ్నీయాత్త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౨3 ॥
బ్రహ్మచారీ తు యో గచ్ఛేత్స్త్రియం కామప్రపీడితః ॥
ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛ్రమథ త్వేకం సుయంత్రితః ॥ ౨౪ ॥
బ్రహ్మచారీ తు యోఽశ్నీయాన్మధు మాంసం కథంచన ॥

ప్రాజాపత్యం తు కృత్వాసౌ మౌంజీం హోమేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౫ ॥
నిర్వపేత్తు పురోడాశం బ్రహ్మచారీ తు పర్వణి ॥
మంత్రైః శాకలహోమాంగైరగ్నావాజ్యం చ హోమయేత్ ॥ ౨౬ ॥
బ్రహ్మచారీ తు యః స్కందేత్కామతః శుక్రమాత్మనః ॥
అవకీర్ణివ్రతం కుర్యాత్స్నాత్వా శుద్ధ్యేదకామతః ॥ ౨౭ ॥

భిక్షాటనమటిత్వా తు స్వస్థో హ్యేకాన్నమశ్నుతే ॥
అస్నాత్వా చైవ యో భుంక్తే గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్ ॥ ౨౮ ॥
శూద్రహస్తేన యోఽశ్నీయాత్పానీయం వా పిబేత్క్వచిత్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౯ ॥
భుక్తం పర్యుషితోచ్ఛిష్టం భుక్త్వాన్నం కేశదూషితమ్ ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩౦ ॥
శూద్రాణాం భాజనే భుక్త్వా భుక్త్వా వా భిన్నభాజనే ॥
అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩౧ ॥
దివా స్వపితి యః స్వస్థో బ్రహ్మచారీ కథంచన ॥
స్నాత్వా సూర్యం సమీక్షేత గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్ ॥ ౩౨ ॥
ఏష ధర్మః సమాఖ్యాతః ప్రథమాశ్రమవాసినామ్ ॥
ఏవం స వర్తమానస్తు ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౩౩ ॥
అతో ద్విజః సమావృత్తః సవర్ణాం స్త్రియముద్వహేత్ ॥
కులే మహతి సంభూతాం లక్షణైస్తు సమన్వితామ్ ॥ ౩౪ ॥
బ్రాహ్మేణైవ వివాహేన శీలరూపగుణాన్వితామ్ ॥
అతః పంచమహాయజ్ఞాన్కుర్యాదహరహర్ద్విజః ॥ ౩౫ ॥
న హాపయేత్తు తాఞ్ఛక్తః శ్రేయస్కామః కదాచన ॥
హానిం తేషాం తు కుర్వీత సదా మరణజన్మనోః ॥ ౩౬ ॥

విప్రో దశాహమాసీత దానాధ్యయనవర్జితః ॥
క్షత్రియో ద్వాదశాహాని వైశ్యః పఞ్చదశైవ తు ॥ ౩౭ ॥

శూద్రః శుద్ధ్యతి మాసేన సంవర్త_వచనం యథా ॥
ప్రేతాయాన్నం జలం దేయం స్నాత్వా తద్గోత్రజైః సహ ॥ ౩౮ ॥
ప్రథమేఽహ్ని తృతీఽయే చ సప్తమే నవమే తథా ॥
చతుర్థేఽహని కర్తవ్యమస్థిసంచయనం ద్విజైః ॥ ౩౯ ॥
తతః సంచయనాదూర్ధ్వమంగస్పర్శో విధీయతే ॥
చతుర్థేఽహని విప్రస్య షష్ఠే వై క్షత్రియస్య చ ॥ ౪౦ ॥
అష్టమే దశమే చైవ స్పర్శః స్యాద్వైశ్యశూద్రయోః ॥
జాతస్యాపి విధిర్దృష్ట ఏష ఏవ మహర్షిభిః ॥ ౪౧ ॥
దశరాత్రేణ శుద్ధ్యేత విప్రో వేద వివర్జితః ॥
జాతే పుత్రే పితుః స్నానం సచైలం తు విధీయతే ॥ ౪౨ ॥
మాతా శుద్ధ్యేద్దశాహేన స్నానాత్తు స్పర్శనం పితుః ॥
హోమం తత్ర ప్రకుర్వీత శుష్కాన్నేన ఫలేన వా ॥ ౪౩ ॥
పంచయజ్ఞవిధానం తు న కుర్యాన్మృత్యుజన్మనోః ॥
దశాహాత్తు పరం సమ్యగ్విప్రోఽధీయీత ధర్మవిత్ ॥ ౪౪ ॥
దానం తు వివిధం దేయమశుభానాం వినాశనమ్ ॥
యద్యదిష్టతమం లోకే యచ్చాస్య దయితం భవేత్ ॥ ౪౫ ॥
తత్తద్గుణవతే దేయం తదేవాక్షయమిచ్ఛతా ॥
నానావిధాని ద్రవ్యాణి ధాన్యాని సుబహూని చ ॥ ౪౬ ॥
సముద్రే యాని రత్నాని నరో విగతకల్మషః ॥
దత్త్వా గుణాఢ్యవిప్రాయ మహతీం శ్రియమాప్నుయాత్ ॥ ౪౭ ॥

గంధమాభరణం మాల్యం యః ప్రయచ్ఛతి ధర్మవిత్ ॥
స సుగంధః సదా హృష్టో యత్ర తత్రోపజాయతే ॥ ౪౮ ॥
శ్రోత్రియాయ కులీనాయాభ్యర్థినే హి విశేషతః ॥
యద్దానం దీయతే భక్త్యా తద్భవేత్సుమహత్ఫలమ్ ॥ ౪౯ ॥
ఆహూయ శీలసంపన్నం శ్రుతేనాభిజనేన చ ॥
శుచిం విప్రం మహాప్రాజ్ఞం హవ్యకవ్యైస్తు పూజయేత్ ॥ ౫౦ ॥
నానావిధాని ద్రవ్యాణి రసవంతీప్సితాని చ ॥
శ్రేయస్కామేన దేయాని తదేవాక్షయమిచ్ఛతా ॥ ౫౧ ॥
వస్త్రదాతా సువేషః స్యాద్రూప్యదో రూపమేవ చ ॥
హిరణ్యదః సమృద్ధిం చ తేజశ్చాయుశ్చ విందతి ॥ ౫౨ ॥
భూతాభయప్రదానేన సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥
దీర్ఘమాయుశ్చ లభతే సుఖీ చైవ సదా భవేత్ ॥ ౫౩ ॥
ధాన్యోదకప్రదాయీ చ సర్పిర్దః సుఖమేవతే ॥
అలంకృతస్త్వలంకారం దాతాప్నోతి మహత్ఫలమ్ ॥ ౫౪ ॥
ఫలమూలాని విప్రాయ శాకాని వివిధాని చ ॥
సురభీణి చ పుష్పాణి దత్త్వా ప్రాజ్ఞస్తు జాయతే ॥ ౫౫ ॥
తాంబూలం చైవ యో దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యో విచక్షణః ॥
మేధావీ సుభగః ప్రాజ్ఞో దర్శనీయశ్చ జాయతే ॥ ౫౬ ॥
పాదుకోపానహౌ ఛత్రం శయనాన్యాసనాని చ ॥
వివిధాని చ యానాని దత్త్వా ద్రవ్యపతిర్భవేత్ ॥ ౫౭ ॥

దద్యాద్యః శిశిరే వహ్నిం బహుకాష్ఠం ప్రయత్నతః ॥
కాయాగ్నిదీప్తిం ప్రాజ్ఞత్వం రూపం సౌభాగ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౫౮ ॥
ఔషధం స్నేహమాహారం రోగిణాం రోగశాంతయే ॥

దత్త్వా స్యాద్రోగరహితః సుఖీ దీర్ఘాయురేవ చ ॥ ౫౯ ॥
ఇంధనాని చ యో దద్యాద్విప్రేభ్యః శిశిరాగమే ॥
నిత్యం జయతి సంగ్రామే శ్రియా యుక్తస్తు దీవ్యతే ॥ ౬౦ ॥
అలంకృత్య తు యః కన్యాం వరాయ సదృశాయ వై ॥
బ్రాహ్మేణ తు వివాహేన దద్యాత్తాం తు సుపూజితామ్ ॥ ౬౧ ॥
స కన్యాయాః ప్రదానేన శ్రేయో విందతి పుష్కలమ్ ॥
సాధువాదం కృతం సద్భిః కీర్తిం చాప్నోతి పుష్కలామ్ ॥౬౨॥
జ్యోతిష్టోమాతిరాత్రాణాం శతం శతగుణీకృతమ్ ॥
ప్రాప్నోతి పురుషో దత్త్వా హోమమంత్రైశ్చ సంస్కృతామ్ ॥ ౬౩ ॥
తాం దత్త్వా తు పితా కన్యాం భూషణాచ్ఛాదనాశనః ॥
పూజయన్స్వర్గమాప్నోతి నిత్యముత్సవవృద్ధిషు ॥ ౬౪ ॥
రోమకాలే తు సంప్రాప్తే సోమో భుంక్తేఽథ కన్యకామ్ ॥
రజో దృష్ట్వా తు గంధర్వాః కుచౌ దృష్ట్వా తు పావకః ॥ ౬౫ ॥
అష్టవర్షా భవేద్గౌరీ నవవర్షా తు రోహిణీ ॥
దశవర్షా భవేత్కన్యా అత ఊర్ధ్వం రజస్వలా ॥ ౬౬ ॥
మాతా చైవ పితా చైవ జ్యేష్ఠో భ్రాతా తథైవ చ ॥
త్రయస్తే నరకం యాంతి దృష్ట్వా కన్యాం రజస్వలామ్ ॥ ౬౭ ॥
తస్మాద్వివాహయేత్కన్యాం యావన్నర్తుమతీ భవేత్ ॥
వివాహో హ్యష్టవర్షాయాః కన్యాయాస్తు ప్రశస్యతే ॥ ౬౮ ॥
తైలామలకదాతా చ స్నానాభ్యంగప్రదాయకః ॥
నరః ప్రహృష్టశ్చాసీత సుభగశ్చోపజాయతే ॥ ౬౯ ॥
అనడ్వాహౌ తు యో దద్యాద్ద్విజే సీరేణ సంయుతౌ ॥
అలంకృత్య యథాశక్తి ధూర్వహౌ శుభలక్షణౌ ॥ ౭౦ ॥
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా సర్వకామసమన్వితః ॥

వర్షాణి వసతే స్వర్గే రోమసంఖ్యాప్రమాణతః ॥ ౭౧ ॥
ధేనుం చ యో ద్విజే దద్యాదలంకృత్య పయస్వినీమ్ ॥
కాంస్యవస్త్రాదిభిర్యుక్తాం స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౭౨ ॥
భూమిం సస్యవతీం శ్రేష్ఠ బ్రాహ్మణే వేదపారగే ॥
గాం దత్త్వార్ధప్రసూతాం చ స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౭3 ॥
యావంతి సస్యమూలాని గోరోమాణి చ సర్వశః ॥
నరస్తావంతి వర్షాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౭౪ ॥
యో దదాతి శఫై రౌప్యైర్హేమశృంగీమరోగిణీమ్ ॥
సవత్సాం వామసాం పీతాం సుశీలాం గాం పయస్వినీమ్ ॥ ౭౫ ॥
తస్యాం యావంతి రోమాణి సర్వత్మాయాం దివం గతః ॥
తావంతి వత్సరాంతాని స నరో బ్రహ్మణోంఽతికే ॥ ౭౬ ॥
యో దదాతి బలవర్దముక్తేన విధినా శుభమ్ ॥
అవ్యగగోప్రదానేన దత్తం దశగుణం ఫలమ్ ॥ ౭౭ ॥
అగ్నేరపత్యం ప్రథమం సువర్ణం భూర్వైష్ణవీ సూర్యసుతాశ్చ గావః ॥
లోకాస్త్రయస్తేనభవంతిదత్తాయః కాంచనంగాంచమహీచదద్యాత్ ॥ ౭౮ ॥
సర్వేషామేవ దానానామేకజన్మానుగం ఫలమ్ ॥
హాటకక్షితిధేనూనాం సప్తజన్మానుగం ఫలమ్ ॥ ౭౯ ॥
అన్నదస్తు భవేన్నిత్యం సుతృప్తో నిభృతః సదా ॥
అంబుదశ్చ సుఖీ నిత్యం సర్వకర్మసమన్వితః ॥ ౮౦ ॥
సర్వేషామేవ దానానామన్నదానం పరం స్మృతమ్ ॥
సర్వేషామేవ జంతూనాం యతస్తజ్జీవితం పరమ్ ॥ ౮౧ ॥
యస్మాదన్నాత్ప్రజాః సర్వాః కల్పే కల్పేఽసృజత్ప్రభుః ॥
తస్మాదన్నాత్పరం దానం విద్యతే నహి కించన ।

అన్నాద్భూతాని జాయంతే జీవంతి చ న సంశయః॥ ౮౨ ॥

మృత్తికాగోశకృద్దర్భానుపవీతం తథోత్తరమ్ ॥

దత్త్వా గుణాఢ్యవిప్రాయ కులే మహతి జాయతే ॥ ౮౩ ॥

ముఖవాసం తు యో దద్యాద్దంతధావనమేవ చ ॥

శుచిగంధసమాయుక్తో అవాగ్దుష్టః సదా భవేత్ ॥ ౮౪ ॥

పాదశౌచం తు యో దద్యాత్తథా తు గుదలింగయోః ॥

యః ప్రయచ్ఛతి విప్రాయ శుద్ధబుద్ధిః సదా భవేత్ ॥౮౫ ॥

ఔషధం పథ్యమాహారం స్నేహాభ్యంగం ప్రతిశ్రయమ్ ॥

యః ప్రయచ్ఛతి రోగిభ్యః స భవేద్వ్యాధివర్జితః ॥ ౮౬ ॥

గుడమిక్షురసం చైవ లవణం వ్యంజనాని చ ॥

సురభీణి చ పానాని దత్త్వాత్యంసం సుఖీ భవేత్ ॥ ౮౭ ॥

దానైశ్చ వివిధైః సమ్యక్ఫలమేతదుదాహృతమ్ ॥

విద్యాదానేన సుమతిర్బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ ౮౮ ।

అన్యోన్యాన్నప్రదా విప్రా అన్యోన్యప్రతిపూజకాః ॥

అన్యోన్యం ప్రతిగృహ్ణంతి తారయంతి తరంతి చ ॥ ౮౯ ॥

దానాన్యేతాని దేయాని తథాన్యాని విశేషతః ॥

దానార్ద్ధం కృపణార్థిభ్యః శ్రేయస్కామేన ధీమతా ॥ ౯౦ ॥

బ్రహ్మచారియతిభ్యస్తు వపనం యస్తు కారయేత్ ॥

నఖకర్మాదికం చైవ చక్షుష్మాఞ్జాయతే నరః ॥ ౯౧ ॥

దేవాగారే ద్విజాతీనాం దీపం దద్యాచ్చతుష్పథే ॥

మేధావీ జ్ఞానసంపన్నశ్చక్షుష్మాన్స సదా భవేత్ ॥ ౯౨ ॥

నిత్యే నైమిత్తికే కామ్యే తిలాన్దత్త్వా స్వశక్తితః ॥

ప్రజావాన్పశుమాంశ్చైవ ధనవాఞ్జాయతే నరః ॥ ౯౩ ॥
యో యదాభ్యర్థితో విప్రైర్యద్యత్సంప్రతిపాదయేత్ ॥
తృణకాష్ఠాదికం చైవ గోప్రదానసమం భవేత్ ॥ ౯౪ ॥
వనే శయీత తిమసి న యజ్ఞే చానృతం వదేత్ ॥
అపవదేన్న విప్రస్య న దానం పరికీర్తయేత్ ॥ ౯౫ ॥
యజ్ఞోఽనృతేన క్షరతి తపః క్షరతి విస్మయాత్ ॥
ఆయుర్విప్రాపవాదేన దానం చ పరికీర్తనాత్ ॥ ౯౬ ॥
చత్వార్యేతాని కర్మాణి సంధ్యాయాం వర్జయేద్బుధః ॥

ఆహారం మైథునం నిద్రాం తథా సంపాఠమేవ చ ॥ ౯౭ ॥
ఆహారాజ్జాయతే వ్యాధీ రౌద్రో గర్భశ్చ మైథునాత్ ॥
నిద్రాతో జాయతేఽలక్ష్మీః సంపాఠాదాయుషః క్షయః ॥ ౯౮ ॥
ఋతుమతీం యో భార్యా సంనిధౌ నోపగచ్ఛతి ॥
తస్యా రజసి తం మాసం పితరస్తస్య శేరతే ॥ ౯౯ ॥
కృత్వా గృహ్యాణి కర్మాణి స్వభార్యాపోషణే రతః ॥
ఋతుకాలాభిగామీ చ ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౧౦౦ ॥
ఉషిత్వైవం గృహే విప్రో ద్వితీయాదాశ్రమాత్పరమ్ ॥
వలీపలితసంయుక్తస్తృతీయం తు సమాశ్రయేత్ ॥ ౧౦౧ ॥
వనం గచ్ఛేత్తతః ప్రాజ్ఞః సభార్యస్త్వేక ఏవ వా ॥
గృహీత్వా చాగ్నిహోత్రం చ హోమం తత్ర న హాపయేత్ ॥ ౧౦౨ ॥
కృత్వా చైవ పురోడాశం వన్యైర్మేధ్యైర్యథావిధి ॥
భిక్షాం చ భిక్షవే దద్యాచ్ఛాకమూలఫలాదిభిః ॥ ౧౦౩ ॥
కుర్యాదధ్యయనం నిత్యమగ్నిహోత్రపరాయణః ॥
ఇష్టిం పార్వాయణీయాం తు ప్రకుర్యాత్ప్రతిపర్వసు ॥ ౧౦౪ ॥

ఉషిత్వైవం వనే విప్రో విధిజ్ఞః సర్వకర్మసు ॥
చతుర్థమాశ్రమం గచ్ఛేజ్జితక్రోధో జితేంద్రియః ॥ ౧౦౫ ॥
అగ్నిమాత్మని సంస్థాప్య ద్విజః ప్రవ్రజితాం భవేత్ ॥
వేదాభ్యాసరతో నిత్యమాత్మవిద్యాపరాయణః ॥ ౧౦౬ ॥
అష్టౌ భిక్షాః సమాదాయ స మునిః సప్త పంచ వా ॥

అద్భిః ప్రక్షాల్య తాః సర్వా భుంజీత సుసమాహితః ॥౧౭॥
అరణ్యే నిర్జనే తత్ర పునరాసీత ముక్తవత్ ॥
ఏకాకీ చింతయేన్నిత్యం మనోవాక్కాయకర్మభిః ॥ ౧౦౮ ॥
మృత్యుం చ నాభినందేత జీవితం వా కథంచన।

కాలమేవ ప్రతీక్షేత యావదాయుః సమాప్యతే ॥ ౧౦౯ ॥
సంసేవ్య చాశ్రమాన్సర్వాఞ్జితక్రోధో జింతేంద్రియః॥
బ్రహ్మలోకమవాప్నోతి వేదశాస్త్రార్థవిద్ద్విజః ॥ ౧౧౦ ॥
ఆశ్రమేషు చ సర్వేషు ప్రోక్తోఽయం ప్రాశ్నికో విధిః॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రాయశ్చిత్తవిధిం శుభమ్ ॥ ౧౧౧ ॥
బ్రహ్మఘ్నశ్చ సురాపశ్చ స్తేయీ చ గురుతల్పగః ॥
మహాపాతకినస్త్వేతే తత్సంయోగీ వ పంచమః ॥ ౧౧౨ ॥
బ్రహ్మఘ్నశ్చ వనం గచ్ఛేద్వల్కవాసా జటీ ధ్వజీ ॥
వన్యాన్యేవ ఫలాన్యశ్నన్సర్వకామవివర్జితః ॥ ౧౧౩ ॥
భిక్షార్థీ విచరేద్గ్రామం వన్యైర్యది న జీవతి ॥
చాతుర్వర్ణ్యం చరేద్భైక్ష్యం బద్ధాంగీ సంయతః సదా॥ ౧౧౪॥
భిక్షాస్త్వేవం సామాదాయ వనం గచ్ఛేత్తతః పునః ॥
వనవాసీ స పాపః స్యాత్సర్వకాలమతంద్రితః॥ ౧౧౫ ॥

ఖ్యాపయన్ముచ్య తే పాపాద్బ్రహ్మహా పాపకృత్తమః ॥
అనేన తు విధానేన ద్వాదశాబ్దవ్రతం చరేత్ ॥ ౧౧౬ ॥
సానేయమ్యేంద్రియగ్రామం సర్వంభూతహితే రతః॥
బ్రహ్మహత్యాపనోదాయ తతో ముచ్యేత కిల్బిషాత్॥ ౧౧౭ ॥
అతః పరం సురాపస్య నిష్కృతిం శ్రోతుమర్హథ ॥
గౌడీ మాధ్వీ చ పైష్టీ చ విజ్ఞేయా త్రివిధా సురా ॥ ౧౧౮ ॥
యథైవైకా తథా సర్వా న పాతవ్యా ద్విజోత్తమైః॥
సురాపస్తు సురాం తప్తాం పిబేత్తత్పాపమోక్షకః ॥ ౧౧౯॥
గోమూత్రమగ్నివర్ణం వా గోమయం వా తథావిధమ్ ॥
ఘృతం వా త్రీణి పేయానిసురాపో వ్రతమాచరేత్ ॥ ౧౨౦ ॥
ముచ్యతే తేన పానేన ప్రాయశ్చిత్తే కృతే సతి ॥
అరణ్యే వా వసేత్సమ్యక్సర్వకామవివర్జితః ॥ ౧౨౧ ॥
చాంద్రాయణాని వా త్రీణి సురాపవ్రతమాచరేత్ ॥
ఏవం శుద్ధిః సురాపస్య భవేదితి న సంశయః ॥౧౨౨ ॥
మద్యభాండోదకం పీత్వా పునః సంస్కారమర్హతి ॥
స్తేయం కృత్వా సువర్ణస్య స్తేయం రాజ్ఞే నివేదయేత్ ॥ ౧౨౩॥
తతో ముశలమాదాయ స్తేనం హన్యాత్సకృన్నృపః ॥
యది జీవతి స స్తేనస్తతః స్తేయాద్విముచ్యతే ॥ ౧౨౪ ॥
అరణ్యే చీరవాసా వా చరేద్బ్రహ్మణో వ్రతమ్ ॥
ఏవం శుద్ధిః కృతా స్తేయే సంవర్తవచనం యథా ॥ ౧౨౫ ॥
గురుతల్పే శయానస్తు తప్తే స్వప్యాదయోమయే ॥
సమాలింగేత్స్త్రియం వాపి దీప్తాం కార్ష్ణాయసా కృతామ్ ౧౨౬॥
చాంద్రాయణాని కుర్యాచ్చ చత్వారి త్రీణి వా ద్విజః ॥

ముచ్యతే చ తతః పాపాత్ప్రాయశ్చిత్తే కృతే సతి ॥ ౧౨౭ ॥
ఏభిః సంపర్కమాయాతి యః కశ్చిత్పాపమోహితః ॥
తత్తత్పాపవిశుద్ధ్యర్థం తస్య తస్య వ్రతం చరేత్ ॥ ౧౨౮ ॥
క్షత్రియస్య వధం కృత్వా త్రిభిః కృచ్ఛ్రైర్విశుద్ధ్యతి ॥
కుర్యాచ్చైవానురూపేణ త్రీణి కృచ్ఛ్రాణి సంయతః ॥ ౧౨౯ ॥
వైశ్యహత్యాం తు సంప్రాప్తః కథంచిత్కామమోహితః ॥
కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీత స నరో వైశ్యఘాతకః ॥ ౧౩౦ ॥
కుర్యాచ్ఛూద్రవధే విప్రస్తప్తకృచ్ఛ్రం యథావిధి ॥
ఏవం శుద్ధిమవాప్నోతి సంవర్త్తవచనం యథా ॥ ౧౩౧ ॥
గోఘ్నస్యాతః ప్రవక్ష్యామి నిష్కృతిం తత్త్వతః శుభామ్ ॥ ౧౩౨ ॥
గోఘ్నః కుర్వీత సంస్కారం గోష్ఠే గోరూపసన్నిధౌ ॥
తత్రైవ క్షితిశాయీ స్యాన్మాసార్ద్ధం సంయతేంద్రియః ॥ ౧౩౩ ॥
స్నానం త్రిషవర్ణం కుర్యాన్నఖలోమవివర్జితః ॥
సక్తుయావకభిక్షాశీ పయోదధిశకృన్నరః ॥ ౧౩౪ ॥
ఏతాని క్రమశోఽశ్నీయాద్ద్విజస్తత్పాపమోక్షకః ॥
గాయత్రీం చ జపేన్నిత్యం పవిత్రాణి చ శక్తితః ॥ ౧౩౫ ॥
పూర్ణే చైవార్ద్ధమాసే చ స విప్రాన్భోజయేద్ద్విజః ॥
భుక్తవత్సు చ విప్రేషు గాం చ దద్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౩౬ ॥
వ్యాపన్నానాం బహూనాం తు రోధనే బంధనేఽపి వా ॥
భిషఙ్మిథ్యోపచార చ ద్విగుణం వ్రతమాచరేత్ ॥ ౧౩౭ ॥
ఏకా చేద్బహుభిః కాచిద్దైవాద్వ్యాపాదితా క్వచిత్ ॥
పాదం పాదం తు హత్యాయాశ్చరేయుస్తే పృథక్పృథక్ ॥ ౧౩౮ ॥
యంత్రణే గోశ్చికిత్సార్థే మూఢగర్భవిమోచనే ॥
యది తత్ర విపత్తిః స్యాన్న స పాపేన లిప్యతే ॥౧౩౯ ॥

ఔషధం స్నేహమాహారం దద్యాద్గోబ్రాహ్మణేషు చ ॥
దీయమానే విపత్తిః స్యాత్పుణ్యమేవ న పాతకమ్ ॥ ౧౪౦ ॥
ప్రాయశ్చిత్తస్య పాపం తు రోధేషు వ్రతమాచరేత్ ॥
ద్వౌ పాదౌ బంధనే చైవ పాదోనం యంత్రణే తథా ॥ ౧౪౧ ॥
పాషాణైర్లగుడైర్దండైస్తథా శస్త్రాదిభిర్నరః ॥
నిపాతనే చరేత్సర్వం ప్రాయశ్చిత్తం దినత్రయమ్ ॥ ౧౪౨ ॥
హస్తినం తురగం హత్వా మహిషోష్ట్రకపీంస్తథా ॥
ఏషాం వధే ద్విజః కుర్యాత్సప్తరాత్రమభోజనమ్ ॥
వ్యాఘ్రం శ్వానం ఖరం సింహమృక్షం సూకరమేవ చ ॥
ఏతాన్హత్వా ద్విజో మోహాత్త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధయతి ॥ ౧౪౪॥
సర్వాసామేవ జాతీనాం మృగాణాం వనచారిణామ్ ॥
అహోరాత్రోషితస్తిష్ఠేజ్జపన్వై జాతవేదసమ్॥ ౧౪౫ ॥
హంస కాకం బలకాం చ బర్హికారండవావపి ॥
సారసం చాషభాసౌ చ హత్వా త్రిదివసం క్షిపేత్ ॥ ౧౪౬ ॥
చక్రవాకం తథా క్రౌంచం సారికాశుకతిత్తిరీన్ ॥
శ్యేనగృధ్రానుకాంశ్చ పారావతమథాపి వా ॥ ౧౪౭ ॥

టిట్టిభం జాలపాదం చ కోకిలం కుక్కుటం తథా ॥
ఏషాం వధే నరః కుర్యాదేకరాత్రమభోజనమ్ ॥ ౧౪౮ ॥
పూర్వోక్తానాం తు సర్వేషాం హంసాదీనామశేషతః ॥
అహోరాత్రోషితస్తిష్ఠేజ్జపన్వై జాతవేదసమ్ ॥ ౧౪౯ ॥
మండూకం చైవ హత్వా చ సర్పమార్జారమూషకాన్ ॥
త్రిరాత్రోపోషితస్తిష్ఠేత్కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౧౫౦ ॥
అనస్థ్నో బ్రాహ్మణో హత్వా ప్రాణాయామేన శుద్ధ్యతి ॥

అస్థిమతాం వధే విప్రః కించిద్దద్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౫౧ ॥
యశ్చణ్డాలీం ద్విజో గచ్ఛేత్కథంచిత్కామమోహితః ॥
త్రిభిః కృచ్ఛ్రైస్తు శుద్ధ్యేత ప్రాజాపత్యానుపూర్వకైః ॥ ౧౫౨ ॥
పుంశ్చలీగమనం కృత్వా కామతోఽకామతోఽపి వా ॥
కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణే తస్య పావనం పరమం స్మృతమ్ ॥ ౧౫౩ ॥
శైలూషీం రజకీం చైవ వేణుచర్మోపజీవినీమ్ ॥
ఏతా గత్వా ద్విజో మోహాచ్చరేచ్చాంద్రాయణవ్రతమ్ ॥ ౧౫౪ ॥
క్షత్రియామథ వైశ్యాం వా గచ్ఛేద్యః కామమోహితః ॥
తస్య సాంతపనః కృచ్ఛ్రో భవేత్పాపనోదనః ॥ ౧౫౫ ॥
శూద్రాం తు బ్రాహ్మణో గత్వా మాసం మాసార్ద్ధమేవ వా ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ద్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౫౬ ॥
విప్రామస్వజనాం గత్వా ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యతి ॥
స్వజనాం తు ద్విజో గత్వా ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౧౫౭ ॥
క్షత్రియాం క్షత్రియో గత్వా తదేవ వ్రతమాచరేత్ ॥
నరో గోగమనం కృత్వా కుర్యాచ్చాంద్రాయణం వ్రతమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
మాతులానీం తథా శ్వశ్రూం సుతాం వై మాతులస్య చ ॥
ఏతా గత్వా స్త్రియో మోహాత్పరాకేణ విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౫౯ ॥
గురోర్దుహితరం గత్వా స్వసారం పితురేవ చ ॥
తస్యా దుహితరం చైవ చరేచ్చాంద్రాయణం వ్రతమ్ ॥౧౬౦ ॥
పితృవ్యదారగమనే భ్రాతుర్భార్యాగమే తథా ॥
గురుతల్పవ్రతం కుర్యాన్నిష్కృతిర్నాన్యథా భవేత్ ॥౧౬౧ ॥
పితృభార్యాం సమారుహ్య మాతృవర్జాం నరాధమః ॥
భగినీం మాతురాప్తాం చ స్వసారం చాన్యమాతృజామ్ ॥ ౧౬౨ ॥
ఏతాస్తిస్రః స్త్రియో గత్వా తప్తకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్ ॥

కుమారీగమనే చైత్రద్వ్రతమేతత్సమాచరేత్ ॥ ౧౬౩ ॥
పశువేశ్యాభిగమనే ప్రాజాపత్యం విధీయతే ॥
సఖిభార్యాం సమారుహ్య శ్వశ్రూం వా శ్యాలికాం తథా ॥ ౧౬౪॥
మాతరం యోఽధిగచ్ఛేచ్చ స్వసారం పురుషాధమః ॥
న తస్య నిష్కృతిర్గచ్ఛేత్స్వాం చైవ తనుజాం తథా ॥ ౧౬౫ ॥
నియమస్థాం వ్రతస్థాం వా యోఽభిగచ్ఛేత్త్రి్స్త్రియం ద్విజః ॥
స కుర్యాత్ప్రాకృతం కృచ్ఛ్రం ధేనుం దద్యాత్పయస్వినీమ్ ॥౧౬౬॥
రజస్వలాం తు యో గచ్ఛేద్గర్భిణీం పతితాం తథా ॥
తస్య పాపవిశుద్ధ్యర్థమతికృచ్ఛ్రో విధీయతే ॥ ౧౬౭ ॥

వైశ్యజాం బ్రాహ్మణో గత్వా కృచ్ఛ్రమేకం సమాచరేత్ ॥
ఏవం శుద్ధిః సమాఖ్యాతా సంవర్తస్య వచో యథా ॥ ౧౬౮ ॥
కథంచిద్బ్రాహ్మణీం గత్వా క్షత్రియో వైశ్య ఏవ చ।

గోమూత్రయావకాహారో మాసేనైకేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౬౯ ॥
శూద్రస్తు బ్రాహ్మణీం గచ్ఛేత్కదాచిత్కామమోహితః ॥
గోమూత్రపావకాహారో మాసేనైకేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౭౦ ॥
బ్రాహ్మణీం శూద్రసంపర్కే కదాచిత్సముపాగతే ॥
కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణం తస్యాః పావనం పరమం స్మృతమ్ ॥ ౧౭౧ ॥
చణ్డాలం పుల్కసం చైవ శ్వపాకం పతితం తథా ॥
ఏతాన్శ్రేష్ఠాః స్త్రియో గత్వా కుర్యుశ్చాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ ౧౭౨ ॥
అతః పరం ప్రదుష్టానాం నిష్కృతిం శ్రోతుమర్హథ ॥
సంన్యస్థ దుర్మతిః కశ్చిదపత్యార్థం స్త్రియం వ్రజేత్ ॥ ౧౭౩ ॥
కుర్యాత్కృచ్ఛ్రం సమానం తత్షణ్మాసాంస్తదనంతరమ్ ॥

విషాగ్ని శ్యామశబలాస్తేషామేవం వినిర్దిశేత్ ॥ ౧౭౪ ॥
స్త్రీణాం తథా చ చరణే హ్యధిమాసగమే తథా।

పతనేష్వప్యయం దృష్టః ప్రాయశ్చిత్తవిధిః శుభః ॥ ౧౭౫ ॥
నృణాం విప్రతిపత్తౌ చ పావనః ప్రేత్య చేహ చ ॥
గోవిప్రప్రహతే చైవ తథా చైవాత్మఘాతిని ॥ ౧౭౬ ॥
నైవాశ్రుపతనం కార్యం సద్భిః శ్రేయోఽభికాంక్షిభిః

ఏషామన్యతమం ప్రేతం యో వహేత దహేత వా ॥ ౯౭౭ ॥
కృత్వా చోదకదాన తు చరచ్చాంద్రాయణవ్రతమ్

తచ్ఛవం కేవలం స్పృష్ట్వా అశ్రు నో పాతితం యది ॥ ౧౭౮ ॥
పూర్వకేష్వప్యకారీ చేదేకాహం క్షపణం తథా ॥
మహాపాతకినాం చైవ తథా చైవాత్మఘాతినామ్ ॥ ౧౭౯ ॥
ఉదకం పిండదానం చ శ్రాద్ధం చైవ హి యత్కృతమ్ ॥
నోపతిష్ఠతి తత్సర్వం రాక్షసైర్విప్రలుప్యతే ॥ ౧౮౦ ॥
చణ్డాలైస్తు హతా యే చ ద్విజాం దంష్ట్రిసరీసృపైః ॥
శ్రాద్ధం తేషాం న కర్తవ్యం బ్రహ్మదణ్డతాశ్చ యే ॥ ౧౮౧ ॥
కృత్వా మూత్రపురీషే తు భుక్త్వోచ్ఛిష్టస్తథా ద్విజః ॥
శ్వాదిస్పృష్టో జపేద్దేవ్యాః సహస్రం స్నానపూర్వకమ్ ॥ ౧౮౨ ॥
చండాలం పతితం స్పృష్ట్వా శవమంత్యజమేవ చ ॥
ఉదక్యాం సూతికాం నారీం సవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥ ౧౮౩ ॥
స్పృష్టేన సంస్పృశేద్యస్తు స్నానం తస్య విధీయతే ॥
ఊర్ధ్వమాచమనం ప్రోక్తం ద్రవ్యాణాం ప్రోక్షణం తథా ॥ ౧౮౪ ॥
చండాలాద్యైస్తు సంస్పృష్ట ఉచ్ఛిష్టశ్చేద్ద్విజోత్తమః ॥

గోమూత్రయావకాహారస్త్రిరాత్రేణ విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౮౫ ॥

శునా పుష్పవతీ స్పృష్టా పుష్పవత్యాన్యయా తథా ॥

శేషాణ్యహాన్యుపవసేత్స్నాత్వా శుద్ధ్యేద్ధృతాశనాత్ ॥ ౧౮౬ ॥

చణ్డాలభాండసంస్పృష్టం పిబేత్కూపగతం జలమ్ ॥

గోమూత్రయావకాహారస్త్రిరాత్రేణ విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౮౭ ॥

అంత్యజైః స్వీకృతే తీర్థే తడాగేషు నదీషు చ ॥

శుద్ధ్యతే పంచగవ్యేన పీత్వా తోయమకామతః ॥ ౧౮౮ ॥

సురాఘటప్రపాతోఽయం పీత్వా నాలీజలం తథా ॥

అహోరాత్రోషితో భూత్వా పంచగవ్యం పిబేద్ద్విజః ॥ ౧౮౯ ॥

కూపే విణ్మూత్రసంస్పృష్టాః ప్రాశ్య చాపో ద్విజాతయః ॥

త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యంతి కుంభే సాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౧౯౦ ॥

వాపీకూపతడాగానాముపహతానాం విశోధనమ్ ॥

అపాం ఘటశతోద్ధారః పంచగవ్యం చ నిక్షిపేత్ ॥ ౧౯౧ ॥

స్త్రీక్షీరమావికం పీత్వా సంధిన్యాశ్చైవ గోః పయః ॥

తస్య శుద్ధిస్త్రిరాత్రేణ ద్విజానాం చైవ భక్షణే ॥ ౧౯౨ ॥

విణ్మూత్రభక్షణే చైవ ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥

శ్వకాకోచ్ఛిష్టగోచ్ఛిష్టభక్షణే తు త్ర్యహం ద్విజః ॥ ౧౯౩ ॥

విడాలమూషికోచ్ఛిష్టే పంచగవ్యం పిబేద్ద్విజః ॥

శూద్రోచ్ఛిష్టం తథా భుక్త్వా త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౧౯౪ ॥

పాలాండుం లశునం జగ్ధ్వా తథైవ గ్రామకుక్కుటమ్ ॥

ఛత్రాకం విడ్వరాహం చ చరేత్సాంతపనం ద్విజః ॥ ౧౯౫ ॥

శ్వబిడాలఖరోష్ట్రాణాం కపేర్గోమాయుకాకయోః ॥

ప్రాశ్య మూత్రపురీషే వా చరేచ్చాంద్రాయణం వ్రతమ్ ॥ ౧౯౬ ॥

అన్నం పర్యుషితం భుక్త్వా కేశకీటైరుపస్కృతమ్ ॥
పతితైః ప్రేక్షితం వాపి పంచగవ్యం ద్విజః పిబేత్ ॥ ౧౯౭ ॥

అంత్యజాభాజనే భుక్త్వా ఉదక్యాభాజనే తథా ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ద్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౯౮ ॥
గోమాంసం మానుషం చైవ శునో హస్తాత్సమాహృతమ్ ॥
అభక్ష్యం తద్భవేత్సర్వం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౯౯ ॥
చండాలే సంకరే విప్రః శ్వపాకే పుల్కసేఽపి వా ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ద్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౦౦ ॥
పతితేన తు సంపర్కం మాసం ప్రాసార్ద్ధమేవ వా ॥
గోమూత్రయావకాహారాన్మాసార్ద్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౦౧ ॥
పతితాద్ద్రవ్యమాదత్తే భుంక్తే వా బ్రాహ్మణో యది ॥
కృత్వా తస్య సముత్సర్గమతికృచ్ఛ్రం చరేద్ద్విజః ॥ ౨౦౨ ॥
యత్ర యత్ర చ సంకీర్ణమాత్మానం మన్యతే ద్విజః ॥
తత్ర తత్ర తిలైర్హోమో గాయత్ర్యా ప్రత్యహం ద్విజః ॥ ౨౦౩ ॥
ఏష ఏవ మయా ప్రోక్తః ప్రాయశ్చిత్తవిధిః శుభః ॥
అనాదిష్టేషు పాపేషు ప్రాయశ్చిత్తం న చోచ్యతే ॥ ౨౦౪ ॥
దానైర్హోమైర్జపైర్నిత్యం ప్రాణాయామైర్ద్విజోత్తమః ॥
పాతకేభ్యః ప్రముచ్యేత వేదాభ్యాసాన్న సంశయః ॥ ౨౦౫ ॥
సువర్ణదానం గోదానం భూమిదానం తథైవ చ ॥
నాశయత్యాశు పాపాని హ్యన్యజన్మకృతాన్యపి ॥ ౨౦౬ ॥
తిలం ధేనుం చ యో దద్యాత్సంయతాయ ద్విజాతయే ॥
బ్రహ్మహత్యాదిభిః పాపైర్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౨౦౭ ॥
మాఘమాస తు సంప్రాప్తే పౌర్ణమాస్యాముపోషితః ॥

బ్రాహ్మణేభ్యస్తిలాన్దత్త్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౨౦౮ ॥
ఉపవాసీ నరో భూత్వా పౌర్ణమాస్యాం తు కార్తికే ॥
హిరణ్యం వస్త్రమన్నం చ దత్త్వా తరతి దుష్కృతమ్ ॥ ౨౦౯ ॥
అయనే విషువే చైవ వ్యతీపాతే దినక్షయే ॥
చన్ద్రసూర్యగ్రహే చైవ దత్తే భవతి చాక్షయమ్ ॥
అమావాస్యాం చ ద్వాదశ్యాం సంక్రాంతౌ చ విశేషతః ॥
ఏతాః ప్రశస్తాస్తిథయో భానువారస్తథైవ చ ॥ ౨౧౧ ॥
తత్ర స్నానం జపో హోమో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥
ఉపవాసస్తథా దానమేకైకం పావయేన్నరమ్ ॥ ౨౧౨ ॥
స్నాతః శుచిర్ధౌతవాసాః శుద్ధాత్మా విజితేంద్రియః ॥
సాత్త్వికం భావమాస్థాయ దానం దద్యాద్విచక్షణః ॥ ౨౧౩ ॥
సప్తవ్యాహృతిభిః కార్యో ద్విజైర్హోమో జితాత్మభిః ॥
ఉపపాతకశుద్ధ్యర్థం సహస్రపరిసంఖ్యయా ॥ ౨౧౪ ॥
మహాపాతకసంయుక్తో లక్ష హోమం సదా ద్విజః ॥
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో గాయత్ర్యా చైవ పావితః ॥ ౨౧౫ ॥
అభ్యసేచ్చ తథా పుణ్యాం గాయత్రీ వేదమాతరమ్ ॥
గత్వారణ్యే నదీతీరే సర్వపాపవిశుద్ధయే ॥ ౨౧౬ ॥
స్నాత్వా హ్యాచమ్య విధివత్తతః ప్రాణాన్సమాపయేత్ ॥
ప్రాణాయామైస్త్రిభిః పూతో గాయత్రీం తు జపేద్ద్విజః ॥ ౨౧౭ ॥
అక్లిన్నవాసాః స్థలగః శుచౌ దేశే సమాహితః ॥
పవిత్రపాణిరాచాంతోః గాయత్ర్యా జపమాచరేత్ ॥ ౨౧౮ ॥
ఐహికాముష్మికం పాపం సర్వ నిరవశేషతః ॥
పంచరాత్రణే గాయత్రీం జపమానో వ్యపోహతి ॥ ౨౧౯ ॥
గాయత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి శోధనం పాపకర్మణామ్ ॥

మహావ్యాహృతిసంయుక్తాం ప్రణవేన చ సంజపేత్ ॥ ౨౨౦ ॥
బ్రహ్మచారీ నిరాహారః సర్వభూతహితే రతః ॥
గాయత్ర్యా లక్షజప్యేన సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౨౨౧ ॥
అయాజ్యయాజనం కృత్వా భుక్త్వా చాన్నం విగర్హితమ్ ॥
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు జపం కృత్వా విశుధ్యతి ॥ ౨౨౨ ॥
అహన్యహని యోఽధీతే గాయత్రీం వై ద్విజోత్తమః ॥
మాసేన ముచ్యేత పాపాదురగః కంచుకాద్యథా ॥ ౨౨౩ ॥
గాయత్రీం యస్తు విప్రో వై జపేత నియతః సదా ॥
స యాతి పరమం స్థానం వాయుభూతః స్వమూర్తిమాన్ ॥ ౨౨౪ ॥
ప్రణవేన చ సంయుక్తా వ్యాహృతీః సప్త నిత్యశః ॥
గాయత్రీం శిరసా సార్ధం మనసా త్రిః పిబేద్ద్విజః ॥
నిగృహ్య చాత్మనః ప్రాణాన్ప్రాణాయామో విధీయతే ॥
ప్రాణాయామత్రయం కుర్యాన్నిత్యమేవ సమాహితః ॥ ౨౨౬ ॥
మానసం వాచికం పాపం కాయేన వై చ యత్కృతమ్ ॥
తత్సర్వం నాశమాయాతి ప్రాణాయామప్రభావతః ॥ ౨౨౭ ॥
ఋగ్వేదమభ్యసేద్యస్తు యజుఃశాఖామథాపి వా ॥
సామాని సరహస్యాని సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౨౨౮ ॥
పావమానీం తథా కౌత్సీం పౌరుషం సూక్తమేవ చ ॥
జప్త్వా పాపైః ప్రముచ్యేత సపిత్ర్యం మాధుచ్ఛందసమ్ ॥ ౨౨౯ ॥
మండలం బ్రాహ్మణం రుద్రసూక్తోక్తాశ్చ బృహద్యథా ॥
వామదేవ్యం బృహత్సామ సర్వపాపైః ప్రముచ్యేత ॥ ౨౩౦ ॥
చాంద్రాయణం తు సర్వేషా పాపానాం పావనం పరమ్ ॥
కృత్వా శుద్ధిమవాప్నోతి పరమం స్థానమేవ చ ॥ ౨౩౧ ॥
ధర్మశాస్త్రమిదం పుణ్యం సంవర్తేన తు భాషితమ్ ॥

అధీత్యబ్రాహ్మణో గచ్ఛేద్బ్రహ్మణః సద్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౨౩౨ ॥
ఇతి సంవర్త్తప్రణీతం ధర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్ ॥ ౮ ॥
సంవర్త్తస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౮ ॥

శ్రీః ।

కాత్యాయనస్మృతిః ౯.

ప్రథమః ఖండః ౧.

శ్రీగణేశాయ నమః ।

అథాతో గోభిలోక్తానామన్యేషాం చైవ కర్మణామ్ ॥
అస్పష్టానాం విధిం సమ్యగ్దర్శయిష్యే ప్రదీపవత్ ॥ ౧ ॥
త్రివృదూర్ధ్వవృతం కార్యం తంతుత్రయమధోవృతమ్ ॥
త్రివృతం చోపవీతం స్యాత్తస్యైకో గ్రంథిరిష్యతే ॥ ౨ ॥
పృష్ఠవంశే చ నాభ్యాం చ ధృతం యద్విందతే కటిమ్ ॥
తద్ధార్యముపవీతం స్యాన్నాతో లంవం న చోచ్ఛ్రితమ్ ॥ ౩ ॥
సదోపవీతినా భావ్యం సదా బద్ధశిఖేన చ ॥
విశిఖో వ్యుపవీతశ్చ యత్కరోతి న తత్కృతమ్ ॥ ౪ ॥
త్రిః ప్రాశ్యాపో ద్విరున్మృజ్య ముఖమేతాన్యుపస్పృశేత్ ॥
ఆస్యానాసాక్షికర్ణాంశ్చ నాభివక్షఃశిరోంఽసకాన్ ॥ ౫ ॥

సంహతాభిస్త్ర్యంగులిభిరాస్యమేవముపస్పృశేత్ ॥
అంగుష్ఠేన ప్రదేశిన్యాం ఘ్రాణం చైవముపస్పృశేత్ ॥ ౬ ॥
అంగుష్ఠానామికాభ్యాం చ చక్షుః శ్రోత్రం పునః పునః ॥
కనిష్ఠాంగుష్ఠయోర్నాభిం హృదయం తు తలేన వై ॥ ౭ ॥
సర్వాభిస్తు శిరః పశ్చాద్బాహూ చాగ్రేణ సంస్పృశేత్ ॥
యత్రోపదిశ్యతే కర్మ కర్తురగం న తూచ్యతే ॥
దక్షిణస్తత్ర విజ్ఞేయః కర్మణాం పారగః కరః ॥ ౮ ॥
యత్ర దిఙ్నియమో న స్యాజ్జపహోమాదికర్మసు ॥
తిస్రస్తత్ర దిశః ప్రోక్తా ఐంద్రీసౌమ్యాపరాజితాః ॥ ౯ ॥
తిష్ఠన్నాసీనః ప్రహ్వో వా నియమో యత్ర నేదృశః ॥
తదాసీనేన కర్తవ్యం న ప్రహ్వేణ న తిష్ఠతా ॥ ౧౦ ॥
గౌరీ పద్మా శచీ మేధా సావిత్రీ విజయా జయా ॥
దేవసేనా స్వధా స్వాహా మాతరో లోకమాతరః ॥ ౧౧ ॥
ధృతిః పుష్టిస్తథా తుష్టిరాత్మదేవతయా సహ ॥
గణేశేనాధికా హ్యేతా వృద్ధౌ పూజ్యాశ్చ షోడశ ॥౧౨ ॥
కర్మాదిషు తు సర్వేషు మాతరః సగణాధిపాః ॥
పూజనీయాః ప్రయత్నేన పూజితాః పూజయంతి తాః ॥౧౩ ॥
ప్రతిమాసు చ శుభ్రాసు లిఖిత్వా వా పటాదిషు ॥
అపి వాక్షతపుంజేషు నైవేద్యైశ్చ పృథగ్విధైః ॥ ౧౪ ॥
కుడ్యలగ్నాం వసోర్ధారాం సప్తధారాం ఘృతేన తు ॥
కారయేత్పంచధారాం వా నాతినీచాం న చోచ్ఛ్రితామ్ ॥ ౧౫ ॥
ఆయుష్యాణి చ శాంత్యర్థం జప్త్వా తత్ర సమాహితః ॥
షడ్భ్యః పితృభ్యస్తదను భక్త్యా శ్రాద్ధముపక్రమేత్ ॥ ౧౬ ॥
అనిష్ట్వా తు పితౄఞ్ఛ్రాద్ధే న కుర్యాత్కర్మ వైదికమ్ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

తత్రాపి మాతరః పూర్వం పూజనీయాః ప్రయత్నతః ॥ ౧౭ ॥

వసిష్ఠోక్తో విధిః కృత్స్నో ద్రష్టవ్యోఽత్ర నిరామిషః ॥

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి విశేష ఇహ యో భవేత్ ॥ ౧౮ ॥

ఇతి శ్రీకాత్యాయనస్మృతౌ ప్రథమః ఖండః సమాప్తః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయః ఖణ్డః ౨.

ప్రాతరామంత్రితాన్విప్రాన్యుగ్మానుభయతస్తథా ॥

ఉపవేశ్య కుశాన్దద్యాదృజునైవ హి పాణినా ॥ ౧ ॥

హరితా యజ్ఞియా దర్భాః పీతకాః పాకయజ్ఞియాః ॥

సమూలాః పితృదైవత్యాః కల్మాషా వైశ్వదేవికాః ॥ ౨ ॥

హరితా వై సపిఞ్జూలాః శుష్కాః స్నిగ్ధాః సమాహితాః ॥

రత్నిమాత్రప్రమాణేన పితృతీర్థేన సంస్తృతాః ॥ ౩ ॥

పిండార్థం యే స్తృతా దుర్భాస్తర్పణార్థం తథైవ చ ॥

ధృతైః కృతే చ విణ్మూత్రే త్యాగస్తేషాం విధీయతే ॥ ౪ ॥

దక్షిణం పాతయేజ్జానుం దేవాన్పరిచరన్సదా ॥

పాతయేదితరం జానుం పితౄన్పరిచరన్నపి ॥ ౫ ॥

నిపాతో నహి సవ్యస్య జానునో విద్యతే క్వచిత్ ॥

సదా పరిచరేద్భక్త్యా పితౄనప్యత్ర దేవవత్ ॥ ౬ ॥

పితృభ్య ఇతి దత్తేషు ఉపవేశ్య కుశేషు తాన్ ॥

గోత్రనామభిరామంత్ర్య పితునర్ఘ్యం ప్రదాపయేత్ ॥ ౭ ॥

నాత్రాపసవ్యకరణం న పిత్ర్యం తీర్థమిష్యతే ॥

పాత్రాణాం పూరణాదీని దైవేనైవ హి కారయేత్ ॥ ౮ ॥

జ్యేష్ఠోత్తరకరాన్యుగ్మాన్కరాగ్రాగ్రపవిత్రకాన్ ॥
కృత్వార్ఘ్యం సంప్రదాతవ్యం నైకైకస్యాత్ర దీయతే ॥ ౯ ॥
అనంతగర్భిణం సాగ్రం కౌశం ద్విదలమేవ చ ॥
ప్రాదేశమాత్రం విజ్ఞేయం పవిత్రం యత్ర కుత్రచిత్ ॥ ౧౦ ॥
ఏతదేవ హి పింజూల్యా లక్షణం సముదాహృతమ్ ॥
ఆజ్యస్యోత్పవనార్థం యత్తదప్యేతావదేవ తు ॥ ౧౧ ॥
ఏతత్ప్రమాణామేవైకే కౌశీమేవార్ద్రమంజరీమ్ ॥
శుష్కాం వా శీర్ణకుసుమాం పింజూలీం పరిచక్షతే ॥ ౧౨ ॥
పిత్ర్యమంత్రానుద్రవణ ఆత్మాలంభేఽధమేక్షణే ॥
అధోవాయుముత్సర్గే ప్రహాసేఽనృతభాషణే ॥ ౧3 ॥
మార్జారమూషకస్పర్శే ఆక్రుష్టే క్రోధసంభవే ॥
నిమిత్తేష్వేషు సర్వత్ర కర్మ్మ కుర్వన్నపః స్పృశేత్ ॥ ౧౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ ద్వితీయః ఖణ్డః ॥ ౨ ॥

తృతీయః ఖణ్డః 3.

అక్రియా త్రివిధా ప్రోక్తా విద్వద్భిః కర్మ్మకారిణామ్ ॥
అక్రియా చ పరోక్తా చ తృతీయా చాయథాక్రియా ॥ ౧ ॥

స్వశాఖాశ్రయముత్సృజ్య పరశాఖాశ్రయం చ యః ॥
కర్తుమిచ్ఛతి దుర్మేధా మోఘం తత్తస్య చేష్టితమ్ ॥ ౨ ॥
యన్నామ్నాతం స్వశాఖాయాం పరోక్తమవిరోధి చ ॥
విద్వద్భిస్తదనుష్ఠేయమగ్నిహోత్రాదికర్మ్మవత్ ॥ 3 ॥
ప్రవృత్తమన్యథా కుర్యాద్యది మోహాత్కథంచన।

యతస్తదన్యథాభూతం తత ఏవ సమాపయేత్ ॥ ౪ ॥
సమాప్తే యది జానీయాన్మయైతదయథాకృతమ్ ॥
తావదేవ పునః కుర్యాన్నావృత్తిః సర్వ్వకర్మ్మణః ॥ ౯ ॥
ప్రధానస్యాక్రియా యత్ర సాఙ్గం తత్క్రియతే పునః ॥
తదంగస్యాక్రియాయాం చ నావృత్తిర్నైవ తత్క్రియా ॥ ౬ ॥
మధుమధ్వితి యస్తత్ర త్రిర్జపోఽశితుమిచ్ఛతామ్ ॥
గాయత్ర్యనంతరం సోఽత్ర మధుమంత్రవివర్జితః ॥ ౭ ॥
అన్య ఏవ జపః కార్య్యః సోమసామాదికః శుభః ॥ ౮ ॥
యస్తత్ర ప్రకరోఽన్నస్య తిలవద్యవవత్తథా ॥
ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ సోఽత్ర తృప్తేషు విపరీతకః ॥ ౯ ॥
సంపన్నమితి తృప్తాః స్థ ప్రశ్నస్థానే విధీయతే ॥
సుసంపన్నమితి ప్రోక్తే శేషమన్నం నివేదయేత్ ॥ ౧౦ ॥
ప్రాగగ్రేష్వథ దర్భేషు ఆద్యమామంత్ర్య పూర్వవత్ ॥
అపః క్షిపేత్మూలదేశేఽవనేనిక్ష్వేతి పాత్రతః ॥ ౧౧ ॥
ద్వితీయం చ తృతీయం చ మధ్యదేశాగ్రదేశయోః ॥
మాతామహప్రభృతీంస్త్రీనతేషామేవ వామతః॥ ౧౨॥
సర్వస్మాదన్నముద్ధృత్య వ్యంజనైరుపసిచ్య చ ॥
సంయోజ్య యవకర్కన్ధూదధిభిః ప్రాఙ్ముఖస్తతః ॥ ౧౩ ॥
అవనేజనవత్పిణ్డాన్దత్త్వా బిల్వప్రమాణకాన్ ॥
తత్పాత్రక్షాలనేనాథ పునరప్యవనేజయేత్ ॥ ౧౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ తృతీయః ఖండః ॥ ౩ ॥

చతుర్థః ఖణ్డః ౪.

ఉత్తరోత్తరదానేన పిండానాముత్తరోత్తరః ॥
భవేదధశ్చాధరాణామధరః శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౧ ॥
తస్మాచ్ఛ్రాద్ధేషు సర్వేషు వృద్ధిమత్స్వితరేషు చ ॥
మూలమధ్యాగ్రదేశేషు ఈషత్సక్తాంశ్చ నిర్వపేత్ ॥ ౨ ॥
గన్ధాదీన్నిఃక్షిపేత్తూష్ణీం తత ఆచామయేద్ద్విజాన్ ॥
అన్యత్రాప్యేష ఏవ స్యాద్యవాదిరహితో విధిః ॥ ౩ ॥
దక్షిణాప్లవనే దేశే దక్షిణాభిముఖస్య చ ॥
దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు ఏషోఽన్యత్ర విధిః స్మృతః ॥ ౪ ॥
అథాగ్రభూభిమాసించేత్సుసంప్రోక్షితమస్త్వితి ॥
శివా ఆపః సన్త్వితి చ యుగ్మానేవోదకేన చ ॥ ౫ ॥
సౌమనస్యమస్త్వితి చ పుష్పదానమనన్తరమ్ ॥
అక్షతం చారిష్టం చాస్త్విత్యక్షతాన్ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౬ ॥
అక్షయ్యోదకదానం తు అర్ఘ్యదానవదిష్యతే ॥
షష్ఠ్యైవ నిత్యం తత్కుర్యాన్న చతుర్థ్యా కదాచన ॥ ౭ ॥
అర్ఘ్యేఽక్షయ్యోదకే చైవ పిణ్డదానేఽవనేజనే ॥
తంత్రస్య తు నివృత్తిః స్యాత్స్వధావాచన ఏవ చ ॥ ౮ ॥
ప్రార్థనాసు ప్రతిప్రోక్తే సర్వాస్వేవ ద్విజోత్తమైః ॥
పవిత్రాంతర్హితాన్పిండాన్సించేదుత్తానపాత్రకృత్ ॥ ౯ ॥
యుగ్మానేవ స్వస్తివాచ్యమంగుష్ఠాగ్రగ్రహం సహ ॥
కృత్వా ధుర్యస్య విప్రస్య ప్రణమ్యానువ్రజేత్తతః ॥ ౧౦ ॥
ఏష శ్రాద్ధవిధిః కృత్స్న ఉక్తః సంక్షేపతో మయా ॥
యే విదంతి న ముహ్యంతి శ్రాద్ధకర్మసు తే క్వచిత్ ॥ ౧౧ ॥
ఇదం శాస్త్రం చ గుహ్యం చ పరిసంఖ్యానమేవ చ ॥

వసిష్ఠోక్తం చ యో వేద స శ్రాద్ధం వద నేతరః ॥ ౧౨ ॥

ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ చతుర్థః ఖణ్డః ॥ ౪ ॥

పఞ్చమః ఖణ్డః ౫.

అసకృద్యాని కర్మ్మాణి క్రియేరన్కర్మకారిభిః ॥

ప్రతిప్రయోగం నైతాః స్యుర్మాతరః శ్రాద్ధమేవ చ ॥ ౧ ॥

ఆధానే హోమయోశ్చైవ వైశ్వదేవే తథైవ చ ॥

బలికర్మ్మణి దర్శే చ పౌర్ణమాసే తథైవ చ ॥ ౨ ॥

నవయజ్ఞే చ యజ్ఞజ్ఞా వదన్త్యేవం మనీషిణః ॥

ఏకమేవ భవేచ్ఛ్రాద్ధమేతేషు న పృథక్పృథక్ ॥ ౩ ॥

నాష్టకాసు భవేచ్ఛ్రాద్ధం న శ్రాద్ధే శ్రాద్ధామిష్యతే ॥

న సోష్యన్తీజాతకర్మ్మ ప్రోషితాగతకర్మ్మసు ॥ ౪ ॥

వివాహాదిః కర్మ్మగణో య ఉక్తో

గర్భాధానం శుశ్రుమ యస్య చాన్తే ॥

వివాహాదావేకమేవాత్ర కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం

నాదౌ కర్మ్మణః కర్మ్మణః స్యాత్ ॥ ౫ ॥

ప్రదోషే శ్రాద్ధమేకం స్యాద్గోనిష్క్రామప్రవేశయోః ॥

న శ్రాద్ధే యుజ్యతే కర్తుం ప్రథమే పుష్టికర్మ్మణి ॥ ౬ ॥

హలాభియోగాదిషు తు షట్సు కుర్యాత్పృథక్పృథక్ ॥

ప్రతిప్రయోగమప్యేషామాదావేకం తు కారయేత్ ॥ ౭ ॥

బృహత్పత్రక్షుద్రపశుస్వస్త్యర్థం పరివిష్యతోః ॥
సూర్యేన్ద్వోః కర్మణీ యే తు తయోః శ్రాద్ధం న విద్యతే ॥ ౮ ॥
న దశాగ్రంథికే చైవ విషవద్దష్టకర్మణి ॥
కృమిదష్టచికిత్సాయాం నైవ శేషేషు విద్యతే ॥ ౯ ॥
గణశః క్రియమాణేషు మాతృభ్యః పూజనం సకృత్ ॥
సకృదేవ భవేచ్ఛ్రాద్ధమాదౌ న పృథగాదిషు ॥ ౧౦ ॥
యత్ర యత్ర భవేచ్ఛ్రాద్ధం తత్ర తత్ర చ మాతరః ॥
ప్రాసఙ్గికమిదం ప్రోక్తమతః ప్రకృతముచ్యతే ॥ ౧౧ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ పంచమః ఖణ్డః ॥ ౫ ॥

షష్ఠః ఖణ్డః ౬.

ఆధానకాలా యే ప్రోక్తాస్తథా యాశ్చాగ్నియోనయః ॥
తదాశ్రయోఽగ్నిమాదధ్యాదగ్నిమానగ్రజో యది ॥ ౧ ॥
దారాదిగమనాధానే యః కుర్యాదగ్రజాగ్రిమః ॥
పరివేత్తా స విజ్ఞేయః పరివిత్తిస్తు పూర్వజః ॥ ౨ ॥
పరివిత్తిపరివేత్తారౌ నరకం గచ్ఛతో ధ్రువమ్ ॥
అపి చీర్ణప్రాయశ్చిత్తౌ పాదోనఫలభాగినౌ ॥ 3 ॥
దేశాంతరస్థక్లీబైకవృషణానసహోదరాన్ ॥
వేశ్యాతిసక్తపతితశూద్రతుల్యాతిరోగిణః ॥ ౪ ॥
జడమూకాన్ధబధిరకుబ్జవామనకుండకాన్ ॥
అతివృద్ధానభార్యాంశ్చ కృషిసక్తాన్నృపస్య చ ॥ ౫ ॥
ధనవృద్ధిప్రసక్తాంశ్చ కామతః కారిణస్తథా ॥
కులటోన్మత్తచారాంశ్చ పరివిన్దన్న దుష్యతి ॥ ౬ ॥

ధనవార్ధుషికం రాజసేవకం కర్మ్మకం తథా ॥
ప్రోషితం చ ప్రతీక్షేత వర్షత్రయమపి త్వరన్ ॥ ౭ ॥
ప్రోషితం యద్యశృణ్వానమబ్దాదూర్ధ్వం సమాచరేత్ ॥
ఆగతే తు పునస్తస్మిన్పాదం తచ్ఛుద్ధయే చరేత్ ॥ ౮ ॥
లక్షణే ప్రాగ్గతాయాస్తు ప్రమాణం ద్వాదశాంగులమ్ ॥
తన్మూలసక్తా యోదీచీ తస్యా ఏతన్నవోత్తరమ్ ॥ ౯ ॥
ఉదగ్గతోయాః సంలగ్నాః శేషాః ప్రాదేశమాంత్రికాః ॥
సప్తసప్తాంగులస్త్యక్త్వా కుశేనైవ సముల్లిఖేత్ ॥౧౦॥
భానక్రియాయాముక్తాయామనుక్తే మానకర్త్తరి ॥
మానకృద్యజమానః స్యాద్విదుషామేష నిశ్చయః ॥ ౧౧ ॥
పుణ్యవానాదధీతాగ్నిం స హి సర్వైః ప్రశస్యతే ॥
అనర్ద్ధకత్వం యత్తస్య కామ్యైస్తన్నీయతే శమమ్ ॥ ౧౨ ॥
యస్య దత్తా భవేత్కన్యా వాచా సత్యేన కేనచిత్ ॥
సోఽన్త్యాం సమిధమాధాస్యన్నాదధీతైవ నాన్యథా ॥ ౧౩ ॥
అనూఢైవ తు సా కన్యా పఞ్చత్వం యది గచ్ఛతి ॥
న యథా వ్రతలోపోఽస్య తేనైవాన్యాం సముద్వహేత్ ॥ ౧౪ ॥
అథ చేన్న లభేతాన్యాం యాచమానోఽపి కన్యకామ్ ॥
తమగ్నిమాత్మసాత్కృత్వా క్షిప్రం స్యాదుత్తరాశ్రమీ ॥ ౧౫ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ షష్ఠః ఖణ్డః ॥ ౬ ॥

సప్తమః ఖండః ౭.

అశ్వత్థో యః శమీగర్భః ప్రశస్తోర్వీసముద్భవః ॥
తస్య యా ప్రాఙ్ముఖీ శాఖా వోదీచీ వోర్ద్ధ్వగాపి వా ॥ ౧ ॥

అరణిస్తన్మయీ ప్రోక్తా తన్మయ్యేవోత్తరారణిః ॥
సారవద్దారవం చాత్రమోవిలీ చ ప్రశస్యతే ॥ ౨ ॥
సంసక్తమూలో యః శమ్యాః స శమీగర్భ ఉచ్యతే ॥
అలాభే త్వశమీగర్భాదుద్ధరేదవిలమ్బితః ॥ ౩ ॥
చతుర్వింశతిరంగుష్ఠైర్దైర్ఘ్యే షడపి పార్థివమ్ ॥
చత్వార ఉచ్ఛ్రయే మానమరణ్యోః పరికీర్తితమ్ ॥ ౪ ॥
అష్టాంగులః ప్రమన్థః స్యాచ్చాత్రం స్యాద్ద్వాదశాంగులమ్ ॥
ఓవిలీ ద్వాదశైవ స్యాదేతన్మథనయంత్రకమ్ ॥ ౫ ॥
అంగుష్ఠాంగులమానం తు యత్ర యత్రోపదిశ్యతే ॥
తత్ర తత్ర బృహత్పర్వ గ్రంథిభిర్మినుయాత్సదా ॥ ౬ ॥
గోవాలైః శణసంమిశ్రైస్త్రివృత్తమమలాత్మకమ్ ॥
స్యామప్రమాణం నేత్రం స్యాత్ప్రమథ్యస్తేన పావకః ॥ ౭ ॥
మూర్ద్ధాక్షికర్ణవక్త్రాణి కన్ధరా చాపి పఞ్చమీ ॥
అంగుష్ఠమాత్రాణ్యేతాని హ్యంగుష్ఠం వక్ష ఉచ్యతే ॥ ౮ ॥
అంగుష్ఠమాత్రం హృదయం త్ర్యంగుష్ఠముదరం స్మృతమ్ ॥
ఏకాంగుష్ఠా కటిర్జ్ఞేయా ద్వౌ బస్తిర్ద్వే చ గుహ్యకే ॥ ౯ ॥
ఉరూ జంఘే చ పాదౌ చ చతుస్త్ర్యేర్కైర్యథాక్రమమ్ ॥
అరణ్యవయవా హ్యేతే యాజ్ఞికైః పరికీర్తితాః ॥ ౧౦ ॥
యత్తద్గుహ్యమితి ప్రోక్తం దేవయోనిస్తు సోచ్యతే ॥
అస్యాం యో జాయతే వహ్నిః స కల్యాణకృదుచ్యతే ॥ ౧౧ ॥
అన్యేషు యే తు మథ్నన్తి తే రోగభయమాప్నుయుః ॥
ప్రథమే మన్థనే త్వేష నియమో నోత్తరేషు చ ॥౧౨ ॥
ఉత్తరారణినిష్పన్నః ప్రమంథః సర్వదా భవేత్ ॥
యోనిసంకరదోషేణ యుజ్యతే హ్యన్యమన్థకృత్ ॥ ౧౩ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఆర్ద్రా ససుషిరా చైవ ఘూర్ణాంగీ పాటితా తథా ॥
న హితా యజమానానామరణిశ్చోత్తరారణిః ॥ ౧౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ సప్తమః ఖండః ॥ ౭ ॥

అష్టమః ఖణ్డః ౮.

పరిధాయాహతం వాసః ప్రావృత్య చ యథావిధి ॥
బిభృయాత్ప్రాఙ్ముఖో యంత్రమావృతా వక్ష్యమాణయా ॥ ౧ ॥
చాత్రబుధ్నే ప్రమన్థాగ్రం గాఢం కృత్వా విచక్షణః ॥
కృత్వోత్తరాగ్రామరణిం తద్బుధ్నముపరి న్యసేత్ ॥ ౨ ॥
చాత్రాధః కీలకాగ్రస్థామోవిలీముదగగ్రకామ్ ॥
విష్టంభాద్ధారయేద్యంత్రం నిష్కమ్పం ప్రయతః శుచిః ॥ ౩ ॥
త్రిరుద్వేష్ట్యాథ నేత్రేణ చాత్రం పత్న్యోఽహతాంశుకాః ॥
పూర్వం మన్థంత్యరణ్యన్తాః ప్రాచ్యగ్రేః స్యాద్యథా చ్యుతిః ॥ ౪ ॥
నైకయాపి వినా కార్య్యమాధానం భార్య్యయా ద్విజైః ॥
అకృతం తద్విజానీయాత్సర్వాన్వాచా రమన్తి యత్ ॥ ౫ ॥
వర్ణజ్యైష్ఠ్యేన బహ్వీభిః సవర్ణాభిశ్చ జన్మతః ॥
కార్యమగ్నిచ్యుతేరాభిః సాధ్వీభిర్మథనం పునః ॥ ౬ ॥
నాత్ర శూద్రీం ప్రయుఞ్జీత న ద్రోహద్వేషకారిణీమ్ ॥
అవ్రతస్థాం తథా నాన్యపుంసా చ సహ సంగతామ్ ॥ ౭ ॥
తతః శక్తతరా పశ్చాదాసామన్యతరాపి వా ॥
ఉపేతానాం వాన్యతమా మన్థేదగ్నిం నికామతః ॥ ౮ ॥

జాతస్య లక్షణం కృత్వా తం ప్రణీయ సమిధ్య చ ॥

ఆధాయ సమిధం చైవ బ్రాహ్మణం చోపవేశయేత్ ॥ ౯ ॥
తతః పూర్ణాహుతిం హుత్వా సర్వ్వమంత్రసమన్వితామ్ ॥
గాం దద్యాద్యజ్ఞవాన్తే బ్రహ్మణే వాససీ తథా ॥ ౧౦ ॥
హోమపాత్రమనాదేశే ద్రవద్రవ్యే స్రువః స్మృతః ॥
పాణిరేవేతరస్మింస్తు స్రుచైవాత్ర తు హూయతే ॥ ౧౧ ॥
ఖాదిరో వాథ పాలాశో ద్వివితస్తిః స్రువః స్మృతః ॥
స్రుగ్బాహుమాత్రా విజ్ఞేయా వృత్తస్తు ప్రగ్రహస్తయోః ॥ ౧౨ ॥
స్రువాగ్రే ఘ్రాణవత్ఖాతం ద్వ్యంగుష్ఠపరిమండలమ్ ॥
జుహ్వాః శరావవత్ఖాతం సనిర్వ్వాహం షడంగులమ్ ॥ ౧౩ ॥
తేషాం ప్రాక్శః కుశైః కార్య్యః సంప్రమార్గో జుహూషతా ॥
ప్రతాపనం చ లిప్తానాం ప్రక్షాల్యోష్ణేన వారిణా ॥ ౧౪ ॥
ప్రాఞ్చం ప్రాఞ్చముదగగ్నేరుదగగ్రం సమీపతః ॥
తత్తథాఽఽసాదయేద్ద్రవ్యం యద్యథా వినియుజ్యతే ॥ ౧౫ ॥
ఆజ్యం హవ్యమనాదేశే జుహోతిషు విధీయతే ॥
మంత్రస్య దేవతాయాశ్చ ప్రజాపతిరితి స్థితిః ॥ ౧౬ ॥
నాంగుష్ఠాధికా గ్రాహ్యా సమిత్స్థూలతయా క్వచిత్ ॥
న వియుక్తా త్వచా చైవ న సకీటా న పాటితా ॥ ౧౭ ॥
ప్రాదేశాన్నాధికా నోనా న తథా స్యాద్విశాఖికా ।

న సపర్ణా న నిర్వ్వీర్య్యా హోమేషు చ విజానతా ॥౧౮ ॥

ప్రాదేశద్వయమిధ్మస్య ప్రమాణం పరికీర్త్తితమ్ ॥
ఏవంవిధాః స్యురేవేహ సమిధః సర్వకర్మసు ॥ ౧౯ ॥
సమిధోఽష్టాదశేధ్మస్య ప్రవదన్తి మనీషిణః ॥

దర్శే చ పౌర్ణమాసే చ క్రియాస్వన్యాసు వింశతిః ॥ ౨౦ ॥
సమిదాదిషు హోమేషు మంత్రదైవతవర్జితా ॥
పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చ హీన్ధనార్థం సమిద్భవేత్ ॥ ౨౧ ॥
ఇధ్మోఽప్యేధార్థమాచార్య్యైర్హవిరాహుతిషు స్మృతః ॥
యత్ర చాస్య నివృత్తిః స్యాత్తత్స్పష్టీకరవాణ్యహమ్ ॥ ౨౨ ॥
అంగహోమసభిత్తంత్రసోష్యన్త్యాఖ్యేషు కర్మ్మసు ॥
యేషాం చైతదుపర్య్యుక్తం తేషు తత్సదృశేషు చ ॥ ౨౩ ॥
అక్షభంగాదివిపది జలహోమాదికర్మ్మణి ॥
సోమాదితిషు సర్వాసు నైతేష్విధ్మో విధీయతే ॥ ౨౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతావష్టమః ఖణ్డః ॥ ౮ ॥

నవమః ఖణ్డః ౯

సూర్యేఽస్తశైలమప్రాప్తే షట్త్రింశద్భిః సదాంగులైః ॥
ప్రాదుష్కరణమగ్నీనాం ప్రాతర్భాసాం చ దర్శనాత్ ॥ ౧ ॥
హస్తాదూర్ద్వే రవిర్యావద్గిరిం హిత్వా న గచ్ఛతి ॥
తావద్ధోమవిధిః పుణ్యో నాత్యేత్యుదితహోమినామ్ ॥ ౨ ॥
యావత్సమ్యజ్ న భావ్యంతే నభస్యృక్షాణి సర్వతః ॥
న చ లౌహిత్యమాపైతి తావత్సాయం చ హూయతే ॥ ౩ ॥
రజోనీహారధూమాభ్రవృక్షాగ్రాన్తరితే రవౌ ॥
సంధ్యాముద్దిశ్య జుహుయాద్దుతమస్య న లుప్యతే ॥ ౪ ॥
న కుర్యాత్క్షిప్రహోభేషు ద్విజః పరిసమూహనమ్ ॥
వైరూపాక్షం చ న జపేత్ప్రపదం చ వివర్జయేత్ ॥ ౫ ॥
పర్య్యుక్షణం చ సర్వత్ర కర్తవ్యముదితేఽన్వితి ॥

అంతే వ వామదేవ్యస్య గానం కుర్యాదృచస్త్రిధా ॥ ౬ ॥
అహోమకేష్వపి భవేద్యథోక్తం చంద్రదర్శనమ్ ॥
వామదేవ్యం గణేష్వన్తే బల్యన్తే వైశ్వదేవికే ॥ ౭ ॥
యాన్యధస్తరణాన్తాని న తేషు స్తరణం భవేత్ ॥
ఏకకార్యార్థసాధ్యత్వాత్పరిధనిపి వర్జయేత్ ॥ ౮ ॥
బర్హిః పర్యుక్షణం చైవ వామదేవ్యజపస్తథా ॥
కృత్వాహుతిషు సర్వాసు త్రికర్మ తన్న విద్యతే ॥ ౯ ॥
హవిష్యేషు యవా ముఖ్యాస్తదను వ్రీహయః స్మృతాః ॥
మాషకోద్రవగౌరాది సర్వాలాభేఽపవర్జయేత్ ॥ ౧౦ ॥
పాణ్యాహుతిర్ద్వాదశపర్వపూరికా

కంసాదినాచేత్స్రువమాత్రపూరికా ॥
దైవేన తీర్థేన చ హూయతే హవిః

స్వంగారిణి స్వర్చిషి తచ్చ పావకే ॥ ౧౧ ॥
యోనర్చిషి జుహోత్యగ్నౌ వ్యంగారిణి చ మానవః॥
మన్దాగ్నిరామయావీ చ దరిద్రశ్చ స జాయతే ॥ ౧౨ ॥

తస్మాత్సమిద్ధే హోతవ్యం నాసమిద్ధే కదాచన ॥
ఆరోగ్యమిచ్ఛతాయుశ్చ శ్రియమాత్యంతికీం పరామ్ ॥ ౧౩ ॥
హోతవ్యే చ హుతే చైవ పాణిశూర్పస్ప్యదారుభిః

న కుర్యాదగ్నిధమనం కుర్యాద్వా వ్యజనాదినా ॥ ౧౪ ॥
ముఖేనైకే ధమన్త్యగ్నిం ముఖాద్ధ్యేషోఽధ్యజాయత।

నాగ్నిం ముఖేనేతి చ యల్లౌకికే యోజయన్తి తత్ ॥ ౧౫ ॥

ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ నవమః ఖణ్డః॥ ౯ ॥

దశమః ఖణ్డః ౧౦.

యథాహని తథా ప్రాతర్నిత్యం స్నాయాదనాతురః ॥
దన్తాన్ప్రక్షాల్య నద్యాదౌ గృహే చేత్తదమన్త్రవత్ ॥ ౧ ॥
నారదాద్యుక్తవార్క్షం యదష్టాంగులమపాటితమ్ ॥
సత్వచం దన్తకాష్ఠం స్యాత్తదగ్రేణ ప్రధావయేత్ ॥ ౨ ॥
ఉత్థాయ నేత్రే ప్రక్షాల్య శుచిర్భూత్వా సమాహితః ॥
పరిజప్య చ మన్త్రేణ భక్షయేద్ధంతధావనమ్ ॥ ౩ ॥
ఆయుర్బలం యశో వర్చః ప్రజాః పశువసూని చ ॥
బ్రహ్మ ప్రజ్ఞాం చ మేధాం చ త్వం నో దేహి వనస్పతే ॥ ౪ ॥
మాసద్వయం శ్రావణాది సర్వా నద్యో రజస్వలాః ॥
తాసు స్నానం న కుర్వీత వర్జయిత్వా సముద్రగాః ॥ ౫ ॥
ధనుఃసహస్రాణ్యష్టౌ తు గతిర్యాసాం న విద్యతే ॥
న తా నదీశబ్దవహా గర్తాస్తాః పరికీర్తితాః ॥ ౬ ॥

ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే ప్రేతస్నానే తథైవ చ ॥
చన్ద్రసూర్యగ్రహే చైవ రజోదోషో న విద్యతే ॥ ౭ ॥
వేదాశ్ఛన్దాంసి సర్వాణి బ్రహ్మాద్యాశ్చ దివౌకసః ॥
జలార్థినోఽథ పితరో మరీచ్యాద్యాస్తథర్షయః ॥ ౮ ॥
ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే స్నానార్థంబ్రహ్మవాదినః ॥
పిపాసూననుగచ్ఛంతి సంతుష్టాః స్వశరీరిణః ॥ ౯ ॥

సమాగమస్తు యత్రైషాం తత్ర హత్యాదయో మలాః ॥
నూనం సర్వే క్షయం యాన్తి కిముతైకం నదీరజః ॥ ౧౦ ॥
ఋషీణాం సిచ్యమానానామన్తరాలం సమాశ్రితః ॥
సంపిబేద్యః శరీరేణ పర్షన్ముక్తజలచ్ఛటాః ॥ ౧౧ ॥
విద్యాదీన్బ్రాహ్మణః కామాన్వరాదీన్కన్యకా ధ్రువమ్ ॥
ఆముష్మికాన్యపి సుఖాన్యాప్నుయాత్స న సంశయః ॥ ౧౨ ॥
అశుచ్యశుచినా దత్తమామమన్నం జలాదినా ॥
అనిర్గతదశాహాస్తు ప్రేతా రక్షాంసి భుఞ్జతే ॥ ౧౩ ॥
స్వర్ధున్యంభఃసమాని స్యుః సర్వాణ్యమ్భాంసి భూతలే ॥
కూపస్థాన్యపి సోమార్కగ్రహణే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ దశమః ఖణ్డః ॥ ౧౦ ॥
ఇతి కర్మప్రదీపే పరిశిష్టే కాత్యాయనవిరాచేతే ప్రథమః ప్రపాఠకః ౧

ఏకాదశ: ఖండః ౧౧.

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి సంధ్యోపాసనకం విధిమ్ ॥
అనర్హః కర్మణాం విప్రః సంధ్యాహీనో యతః స్మృతః ॥ ౧ ॥
సవ్యే పాణౌ కుశాన్కృత్వా కుర్యాద్దాచమనక్రియామ్ ॥
హ్రస్వాః ప్రచరణీయాః స్యుః కుశా దీర్ఘాస్తు బర్హిషః ॥ ౨ ॥
దర్భాః పవిత్రమిత్యుక్తమతః సంధ్యాదికర్మణి ॥
సవ్యః సోపగ్రహః కార్యో దక్షిణః సపవిత్రకః ॥ ౩ ॥
రక్షయేద్వారిణాత్మానం పరిక్షిప్య సమంతతః ॥
శిరసో మార్జనం కుర్యాత్కుశైః సోదకబిన్దుభిః ॥ ౪ ॥
ప్రణవో భూర్భువః స్వశ్చ సావిత్రీ చ తృతీయకా ॥

అబ్దైవతం త్ర్యృచం చైవ చతుర్థమితి మార్జనమ్ ॥ ౫ ॥
భూరాద్యాస్తిస్ర ఏవైతా మహావ్యాహృతయోఽవ్యయాః ॥
మహర్జనస్తపః సత్యం గాయత్రీ చ శిరస్తథా ॥ ౬ ॥
ఆపోజ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః స్వరితి శిరః ॥
ప్రతిప్రతీకం ప్రణవముచ్చారయేదన్తే చ శిరసః ॥ ౭ ॥
ఏతా ఏతాం సహానేన తథైభిర్దశభిః సహ ॥
త్రిర్జపేదాయతప్రాణః ప్రాణాయామః స ఉచ్యతే ॥ ౮ ॥
కరేణోద్ధృత్య సలిలం ఘ్రాణమాసజ్య తత్ర చ ॥
జపేదనాయతాసుర్వా త్రిః సకృద్వాఘమర్షణమ్ ॥ ౯ ॥

ఉత్థాయార్కం ప్రతి ప్రోహేత్త్రికేణాఞ్జలినామ్భసః ॥
ఓం చిత్రమృగ్ద్వయేనాథ చోపతిష్ఠేదనన్తరమ్ ॥ ౧౦ ॥
సంధ్యాద్వయేఽప్యుపస్థానమేతదాహుర్మనీషిణః ॥
మధ్యే త్వహ్న ఉపర్యస్య విభ్రాడాదీచ్ఛయా జపేత్ ॥ ౧౧ ॥
తదసంసక్తపార్ష్ణిర్వా ఏకపాదర్ద్ధపాదపి ॥
కుర్యాత్కృతాఞ్జలిర్వాపి ఊర్ధ్వబాహురథాపి వా ॥ ౧౨ ॥
యత్ర స్యాత్కృచ్ఛ్రభూయస్త్వం శ్రేయసోఽపి మనీషిణః ॥
భూపస్త్వ బ్రువేత తత్ర కృచ్ఛ్రాచ్ఛ్రేయో హ్యవాప్యతే ॥ ౧౩ ॥
తిష్ఠేదుదయనాత్పూర్వాం మధ్యమామపి శక్తితః ॥
ఆసీమ ఉద్గమాచ్చాన్త్యాం సంధ్యాం పూర్వత్రికం జపన్ ॥ ౧౪ ॥
ఏతత్సన్ధ్యాత్రయం ప్రోక్తం బ్రాహ్మణ్యం యత్ర తిష్ఠతి ॥
యస్య నాస్త్యాదరస్తత్ర న స బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ॥ ౧౫ ॥
సన్ధ్యాలోపాచ్చ చకితః స్నానశీలశ్చ యః సదా ॥
తం దోషా నోపసర్పన్తి గరుత్మన్తమివోరగాః ॥ ౧౬ ॥

వేదమాదిత ఆరభ్య శక్తితోఽహరహర్జపేత్ ॥
ఉపతిష్ఠేత్తతో రుద్రం సర్వాద్వా వైదికాజ్జపేత్ ॥ ౧౭ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతావేకాదశః ఖణ్డః ॥ ౧౧ ॥
ద్వాదశ: ఖండః ౧౨.

అథాద్భిస్తర్పయేద్దేవాన్సతిలాభిః పితౄనపి ॥
నమస్తే తర్పయామీతి ఆదావోమితి చ బ్రువన్ ॥ ౧ ॥
బ్రహ్మాణం విష్ణుం రుద్రం ప్రజాపతిం వేదాన్ దేవాంశ్ఛన్దాం

స్యృషీన్ పురాణాచార్యాన్ గంధర్వానితరాన్మాసం

సంవత్సరం సావయవం దేవీరప్సరసో దేవానుగాన్నాగాన్

సాగరాన్పర్వతాన్ సరితో దివ్యాన్మనుష్యానితరా-

న్మనుష్యాన్ యక్షాన్రాక్షాంసి సుపర్ణాన్ పిశాచాన్

పృథివీమోషధీః పశూన్వనస్పతీన్ భూతగ్రామం చతుర్వి-

ధమిత్యుపవీత్యథ ప్రాచీనావీతీ యమం యమపురుషాన్

కవ్యవాహమనలం సోమం యమమర్యమణమగ్నిష్వాత్తాన్

సోమపీథాన్ బర్హిషదోఽథ స్వాన్ పితౄన్ సకృత్

అష్టాదశస్మృతయః

సకృన్మాతామహాంశ్చేతి ప్రతిపురుషమభ్యస్యేజ్జ్యేష్ఠ-

భ్రాతృశ్వశురపితృవ్యమాతులాశ్చ పితృవంశమాతృవంశౌ

యే చాన్యే మత్త ఉదకమర్హన్తితాంస్తర్పయామీత్యయ

మవసానాఞ్జలిరథ శ్లోకాః ॥ ౨ ॥

ఛాయాం యథేచ్ఛేచ్ఛరదాతపార్తః పయః పిపాసుః క్షుధితోఽలమన్నమ్ ॥

బాలో జనిత్రీం జననీ చ బాలం యోషిత్పుమాంసం పురుషశ్చ యోషామ్ ॥ ౩ ॥

తథా సర్వాణి భూతాని స్థావరాణి చరాణి చ ॥

విప్రాదుదకమిచ్ఛన్తి సర్వాభ్యుదయకృద్ధి సః ॥ ౪ ॥

తస్మాత్సదైవ కర్తవ్యమకుర్వన్మహతైనసా ॥

యుజ్యతే బ్రాహ్మణః కుర్వన్విశ్వమేతద్బిభర్తి హి ॥ ౫ ॥

అల్పత్వాద్ధోమకాలస్య బహుత్వాత్స్నానకర్మణః ॥

ప్రాతర్న తనుయాత్స్నానం హోమలోపో ది గర్హితః ॥ ౬ ॥

ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ ద్వాదశః ఖణ్డః ॥ ౧౨ ॥

త్రయోదశః ఖండః ౧౩.

పఞ్చానామథ సత్రాణాం మహతాముచ్యతే విధిః ॥

యైరిష్ట్వా సతతం విప్రః ప్రాప్నుయాత్సద్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౧ ॥

దేవభూతపితృబ్రహ్మమనుష్యాణామనుక్రమాత్ ॥

మహాసత్రాణి జానీయాత్త ఏవేహ మహామఖాః ॥ ౨ ॥

అధ్యాపనం బ్రహ్మయజ్ఞః పితృయజ్ఞస్తు తర్పణమ్।

హోమో దైవో బలిర్భౌతో నృయజ్ఞోఽతిథిపూజనమ్ ॥ ౩॥
శ్రాద్ధం వా పితృయజ్ఞః స్యాత్పిత్ర్యో బలిరథాపి వా ॥
యశ్చ శ్రుతిజపః ప్రోక్తో బ్రహ్మయజ్ఞః స చోచ్యతే ॥ ౪ ॥
స చార్వాక్తర్పణాత్కార్యః పశ్చాద్వా ప్రాతరాహుతేః ॥
వైశ్వదేవావసానే వా నాన్యత్రర్తౌ నిమిత్తికాత్ ॥ ౫ ॥
అప్యేకమాశయేద్విప్రం పితృయజ్ఞార్థసిద్ధయే ॥
అదైవం నాస్తి చేదన్యో భోక్తా భోజ్యమథాపి వా ॥ ౬ ॥
అప్యుద్ధృస్య యథాశక్తి కించిదన్నం యథావిధి ॥
పితృభ్యోఽథ మనుష్యేభ్యో దద్యాదహరహర్ద్విజే ॥ ౭ ॥

పితృభ్య ఇదమిత్యుక్త్వా స్వధాకారముదీరయేత్ ॥
హన్తకారం మనుష్యేభ్యస్తదర్థం నినయేదపః ॥ ౮ ॥
మునిభిర్ద్విరశనముక్తం విప్రాణాం మర్త్యవాసినాం నిత్యమ్ ॥
అహని చ తథా తమస్విన్యాం సార్ద్ధం ప్రథమయామాన్తః ॥ ౯ ॥
సాయంప్రాతర్వైశ్వదేవః కర్తవ్యో బలికర్మ చ ॥
అనశ్నతాపి సతతమన్యథా కిల్బిషీ భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
అముష్మై నమ ఇత్యేవం బలిదానం విధీయతే ॥
బలిదానప్రదానార్థం నమస్కారః కృతో యతః ॥ ౧౧ ॥
స్వాహాకారవషట్కారనమస్కారా దివాకసామ్ ॥
స్వధాకారః పితౄణాం చ హన్తకారో నృణాం కృతః ॥ ౧౨ ॥
స్వధాకారేణ నినయేత్పిత్ర్యం బలిమతః సదా ॥
తదప్యేకే నమస్కారం కుర్వతే నేతి గౌతమః ॥ ౧౩ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

నవరార్ద్ధ్వ్య బలయో భవంతి మహామార్జారశ్రవణప్రమాణాత్ ॥
ఏకత్ర చేదవికృష్టా భవంతీతరేతరసంసక్తాశ్చ ॥ ౧౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ త్రయోదశః ఖణ్డః ॥ ౧౩ ॥

చతుర్దశ: ఖండః ౧౪.

అతస్తద్విన్యాసో వృద్ధిపిండానివోత్తరశ్చతురో బలీ

న్నిదధ్యాత్ ॥ పృథివ్యై వాయవే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః

ప్రజాపతయ' ఇతి సవ్యత ఏతేషామేకైకమద్బ్య

ఓషధివనస్పతిభ్యఆకాశాయకామాయేత్యేతేషామప

మన్యవ ఇన్ద్రాయ వాసుకయే బ్రహ్మణ ఇత్యేతేషామపి

రక్షోజనేభ్య ఇతి సర్వేషాం దక్షిణతః పితృభ్య ఇతి

చతుర్ద్దశ నిత్యా ఆకాశప్రభృతయః కామ్యాః సర్వే-

షాముభయతోఽద్భిః పరిషేకః పిండవచ్చ పశ్చిమా

ప్రతిపత్తిః ॥ ౧ ॥
న స్యాతాం కామ్యసామాన్యే జుహోతిబలికర్మణీ॥

అష్టాదశస్మృతయః

పూర్వం నిత్యవిశేషోక్తం జుహోతిబలికర్మణోః ॥ ౨ ॥
కామమంతే భవేయాతాం న తు మధ్యే కదాచన ॥
నైకస్మిన్కర్మణి తతే కర్మాన్యదాపతేద్యతః ॥ ౩ ॥
అగ్న్యాదిర్గోతమాద్యుక్తో హోమః శాకల ఏవ చ ॥
అనాహితాగ్నిరప్యేష యుజ్యతే బలిభిః సహ ॥ ౪ ॥
స్పృష్ట్వా యో వీక్ష్యమాణోఽగ్నిం కృతాంజలిపుటస్తతః ॥
వామదేవ్యజపాత్పూర్వం ప్రార్థయేద్ద్రవిణోదయమ్ ॥ ౫ ॥
ఆరోగ్యమాయురైశ్వర్యం ధీర్ధృతిః శం బలం యశః ॥
ఓజో వర్చ్చః పశూన్వీర్యం బ్రహ్మ బ్రాహ్మణ్యమేవ చ ॥ ౬ ॥
సౌభాగ్యం కర్మసిద్ధిశ్చ కులజ్యైష్ఠ్యం సుకర్తృతామ్ ॥
సర్వమేతత్సర్వమాక్షిన్ద్రవిణోద రిరీహి నః ॥ ౭ ॥
న బ్రహ్మయజ్ఞాదధికోఽస్తి యజ్ఞో న తత్ప్రదానాత్పరమస్తి దానమ్ ॥
సర్వే తదన్తాః క్రతవస్సదానానాన్తోదృష్టః కైశ్చిదస్యద్వికస్య ॥౮॥

ఋచః పఠన్మధుపయఃకుల్యాభిస్తర్పయేత్సురాన్ ॥
ఘృతామృతౌఘకుల్యాభిర్యజూంష్యపి పఠన్సదా ॥ ౯ ॥
సామాన్యపి పఠన్సోమఘృతకుల్యాభిరన్వహమ్ ॥
మేదఃకుల్యాభిరపి చ అథర్వాంగిరసః పఠన్ ॥ ౧౦ ॥
మాంసక్షీరోదనమధుకుల్యాభిస్తర్పయేత్పఠన్ ॥
వాకోవాక్యపురాణాని ఇతిహాసాని చాన్వహమ్ ॥ ౧౧ ॥
ఋగాదీనామన్యతమమేతేషాం శక్తితోఽన్వహమ్ ॥
పఠన్మధ్వాజ్యకుల్యాభిః పితౄనపి చతపర్యత్ ॥౧౨ ॥
తే తృప్తాస్తర్పయంత్యేనం జీవంతం ప్రేతమేవ చ ॥
కామచారీ చ భవతి సర్వేషు సురసద్మసు ॥ ౧౩ ॥

గుర్వప్యేనో న తం స్పృశేత్పంక్తిం చైవ పునాతి సః ॥
యం యం క్రతుం చ పఠతి ఫలభాక్తస్య తస్య చ ॥ ౧౪ ॥
వసుపూర్ణా వసుమతీ త్రిర్దానఫలమాప్నుయాత్ ॥
బ్రహ్మయజ్ఞాదపి బ్రహ్మనమేవాతిరిచ్యతేః ॥ ౧౫ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ చర్తుదశః ఖణ్డః ॥ ౧౪ ॥

పంచదశః ఖండః ౧౫.

బ్రహ్మణే దక్షిణా దేయా యత్ర యా పరికీర్తితా ॥
కర్మాంతేఽనుచ్యమానాపి పూర్ణపాత్రాదికా భవేత్ ॥ ౧ ॥
యావతా బహుభోక్తుస్తు తృప్తిః పూర్ణేన విద్యతే ॥
నావరార్ధ్యమతః కుర్యాత్పూర్ణపాత్రమితి స్థితిః ॥ ౨ ॥
విదధ్యాద్ధౌత్రమన్యశ్చేద్దక్షిణార్ధహరో భవేత్ ॥
స్వయం చేదుభయం కుర్యాదన్యస్మై ప్రతిపాదయేత్ ॥ 3 ॥
కులర్త్విజమధీయానం సన్నికృష్టం తథా గురుమ్ ॥
నాతిక్రమేత్సదా దిత్సన్య ఇచ్చేదాత్మనో హితమ్ ॥ ౪ ॥
అహమస్మై దదామీతి ఏవమాభాష్య దీయతే ॥
నైతావపృష్ట్వా దదతః పాత్రేఽపి ఫలమస్తి హి ॥ ౫ ॥
దూరస్థాభ్యామపి ద్వాభ్యాం ప్రదాయ మనసా వరమ్ ॥
ఇతరేభ్యస్తతో దేయాదేష దానవిధిః పరః ॥ ౬ ॥
సన్నికృష్టమధీయానం బ్రాహ్మణో యో వ్యతిక్రమేత్ ॥
యద్దదాతి తముల్లంఘ్య తతః స్తేయేన యుజ్యతే ॥ ౭ ॥
యస్య త్వేకగృహే మూర్ఖో దురస్థశ్చ గుణాన్వితః ॥
గుణాన్వితాయ దాతవ్యం నాస్తి మూర్ఖే వ్యతిక్రమః ॥ ౮ ॥

బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే ॥
జ్వలన్తమగ్నిముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే ॥ ౯ ॥
ఆజ్యస్థాలీ చ కర్తవ్యా తైజసద్రవ్యసంభవా ॥
మహీమయీ వా కర్తవ్యా సర్వాస్వాజ్యాహుతీషు చ ॥ ౧౦ ॥
ఆజ్యస్థాల్యాః ప్రమాణం తు యథాకామం తు కారయేత్ ॥
సుదృఢామవ్రణాం భద్రామాజ్యస్థాలీం ప్రచక్షతే ॥ ౧౧ ॥
తిర్యగూర్ధ్వం సమిన్మాత్రా దృఢా నాతిబృహన్ముఖీ ॥

మృన్మయ్యౌదుంబరీ వాపి చరుస్థాలీ ప్రశస్యతే ॥ ౧౨ ॥
స్వశాఖోక్తః ప్రసుస్విన్నో హ్యదగ్ధోఽకఠినః శుభః ॥
న చాతిశిథిలః పాచ్యో న చరుశ్చారసస్తథా ॥ ౧౩ ॥
ఇధ్మజాతీయమిధ్మార్ధప్రమాణం మేక్షణం భవేత్ ॥
వృత్తం చాంగుష్ఠపృథ్వగ్రమవదానక్రియాక్షమమ్ ॥ ౧౪ ॥
ఏషైవ దర్వీ యస్తత్ర విశేషస్తమహం బ్రువే ॥
దర్వీ ద్వ్యంగులపృథ్వగ్రా తురీయోనం తు మేక్షణమ్ ॥ ౧౫ ॥
ముసలోలూఖలే వార్క్షే స్వాయతే సుదృఢే తథా ॥
ఇచ్ఛాప్రమాణే భవతః శూర్పం వైణవమేవ చ ॥ ౧౬ ॥
దక్షిణం వామతో బాహ్యమాత్మాభిముఖమేవ చ ॥
కరం కరస్య కుర్వీత కరణేఽన్యచ్చ కర్మణః ॥ ౧౭ ॥
కృత్వాగ్న్యభిముఖౌ పాణీ స్వస్థానస్థౌ సుసంయతౌ ॥
ప్రదక్షిణం తథాసీనః కుర్యాత్పరిసమూహనమ్ ॥ ౧౮ ॥
బహుమాత్రా పరిధయ ఋజవః సత్వచోఽవ్రణాః ॥
త్రయో భవన్తి శీర్ణాగ్రా ఏకేషాం తు చతుర్దిశమ్ ॥ ౧౯ ॥
ప్రాగగ్రావభిభిః పశ్చాదుదగ్రమథాపరమ్ ॥

న్యసేత్పరిధిమన్యం చేదుదగగ్రః సపూర్వతః ॥ ౨౦ ॥
యథోక్తవస్త్వసంపత్తౌ గ్రాహ్యం తదనుకారి యత్ ॥
యవానామివ గోధూమా వ్రీహీణామివ శాలయః ॥ ౨౧ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ పంచదశః ఖణ్డః॥ ౧౫ ॥

షోడశః ఖండః ౧౬.

పిండాన్వాహార్య్యకం శ్రాద్ధం క్షీణే రాజని శస్యతే ॥
వాసరస్య తృతీయాంశే నాతిసన్ధ్యాసమీపతః ॥ ౧ ॥
యదా చతుర్ధశీ యామం తురీయమనుపూరయేత్ ॥
అమావాస్యా క్షీయమాణా తదైవ శ్రాద్ధమిష్యతే ॥ ౨ ॥
యదుక్తం యదహస్త్వేవ దర్శనం నైతి చన్ద్రమాః ॥
అనయాపేక్షయా జ్ఞేయం క్షీణే రాజాని చేత్యపి ॥ ౩ ॥
యచ్చోక్తం దృశ్యమానేఽపి తచ్చతుర్ధశ్యపేక్షయా ॥
అమావాస్యాం ప్రతీక్షేత తదన్తే వాపి నిర్వ్వపేత్ ॥ ౪ ॥
అష్టమేంఽశే చతుర్ద్దశ్యాః క్షీణో భవతి చన్ద్రమాః ॥
అమావాస్యాష్టమాంశే చ పునః కిల భవేదణుః ॥ ౫ ॥
ఆగ్రహాయణ్యమావాస్యా తథా జ్యేష్ఠస్య యా భవేత్ ॥
విశేషమాభ్యాం బ్రువతే చన్ద్రచారవిదో జనాః ॥ ౬ ॥
అత్రేన్దురాద్యే ప్రహరేఽవతిష్ఠతే చతుర్థభాగోనకలావశిష్టః ॥
తదన్త ఏవ క్షయమేతి కృత్స్నమేవం జ్యోతిశ్చక్రవిదో వదన్తి ॥ ౭ ॥
యస్మిన్నబ్దేద్వాదశైకశ్చయవ్యస్తస్మింస్తృతీయయాపరిదృశ్యోనోపజాయతే

ఏవం చారం చన్ద్రమసో విదిత్వా క్షీణే తస్మిన్నపరాహ్ణే చ దద్యాత్ ॥ ౮ ॥
సమ్మిశ్రా యా చతుర్ద్దశ్యా అమావాస్యా భవేత్క్వచిత్ ॥

ఖర్వితాం తాం విదుః కేచిద్గతాధ్వామితి చాపరే ॥ ౯ ॥

వర్ద్ధమానామమావాస్యాం లభేచ్చేదపరేఽహని ॥
యామాంస్త్రీనధికాన్వాపి పితృయజ్ఞస్తతో భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
పక్షాదావేవ కుర్వీత సదా పక్షాదికం చరుమ్ ॥
పూర్వాహ్ణ ఏవ కుర్వన్తి విద్ధేఽప్యన్యే మనీషిణః ॥ ౧౧ ॥
సపితుః పితృకృత్యేషు హ్యధికారో న విద్యతే ॥
న జీవన్తమతిక్రమ్య కించిద్దద్యాదితి శ్రుతిః ॥ ౧౨ ॥
పితామహే జీవతి చ పితుః ప్రేతస్య నిర్వపేత్ ॥
పితుస్తస్య చ వృత్తస్య జీవేచ్చేత్ప్రపితామహః ॥ ౧౩ ॥
పితుః పితుః పితుశ్చైవ తస్యాపి పితురేవ చ ॥
కుర్యాత్పిణ్డత్రయం యస్య సంస్థితః ప్రపితామహః ॥౧౪ ॥
జీవన్తమతిదద్యాద్వా ప్రేతాయాన్నోదకే ద్విజః ॥
పితుః పితృభ్యో వా దద్యాత్స పితేత్యపరా శ్రుతిః ॥ ౧౫ ॥
పితామహః పితుః పశ్చాత్పంచత్వం యది గచ్ఛతి ॥
పౌత్రేణైకాదశాహాది కర్తవ్యం శ్రాద్ధషోడశమ్ ॥ ౧౬ ॥
నైతత్పౌత్రేణ కర్తవ్యం పుత్రవాంశ్చేత్పితామహః ॥
పితుః సపిణ్డనం కృత్వా కుర్యాన్మాసానుమాసికమ్ ॥ ౧౭ ॥
అసంస్కృతౌ న సంస్కార్యౌ పూర్వౌ పౌత్రప్రపౌత్రకైః ॥
పితరం తత్ర సంస్కుర్యాదితి కాత్యాయనోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౮ ॥
పాపిష్ఠమపి శుద్ధేన శుద్ధం పాపకృతాపి వా ॥
పితామహేన పితరం సంస్కుర్యాదితి నిశ్చయః ॥ ౧౯ ॥
బ్రాహ్మణాదిహతే తాతే పతితే సంగవర్జితే ॥
వ్యుత్క్రమాచ్చ మృతే దేయం యేభ్య ఏవ దదాత్యసౌ ॥ ౨౦ ॥

మాతుః సపిండీకరణం పితామహ్యా సహోదితమ్ ॥
యథోక్తేనైవ కల్పేన పుత్రికాయా న చేత్సుతః ॥ ౨౧ ॥
న యోషిద్భ్యః పృథగ్దద్యాదవసానాదినాదృతే ॥
స్వభర్తృపిండమాత్రాభ్యస్తృప్తిరాసాం యతః స్మృతా ॥ ౨౨ ॥
మాతుః ప్రథమతః పిండం నిర్వ్వపేత్పుత్రికాసుతః ॥
ద్వితీయం తు పితుస్తస్యాస్తృతీయం తు పితుః పితుః ॥ ౨౩ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ షోడశః ఖణ్డః ॥ ౧౬ ॥
సప్తదశ: ఖండః ౧౭.

పురతో యాత్మనః కుర్యాత్సా పూర్వా పరికీర్త్యతే ॥
మధ్యమా దక్షిణేనాస్యాస్తద్దక్షిణత ఉత్తమా ॥ ౧ ॥
వాయ్వగ్నిదిఙ్ముఖాన్తాస్తాః కార్య్యాః సార్ద్ధాంగులాన్తరాః ॥
తీక్ష్ణాన్తా యవమధ్యాశ్చ మధ్యం నావ ఇవోత్కిరేత్ ॥ ౨ ॥
శంకుశ్చ ఖాదిరః కార్య్యో రజతేన విభూషితః ॥
శంకుశ్చైవోపవేశశ్చ ద్వాదశాంగుల ఇష్యతే ॥ ౩ ॥
అగ్న్యాశాగ్రైః కుశైః కార్య్యం కర్షూణాం స్తరణం ఘనైః ॥
దక్షిణాన్తం తదగ్రైస్తు పితృయజ్ఞే పరిస్తరేత్ ॥ ౪ ॥

స్వగరం సురభి జ్ఞేయం చందనాదివిలేపనమ్ ॥
సౌవీరాంజనమిత్యుక్తం పింజలీనాం యదంజనమ్ ॥ ౫ ॥
సంస్తరే సర్వమాసాద్య యథావదుపయుజ్యతే ॥
దేవపూర్వ్వం తతః శ్రాద్ధమత్వరః శుచిరారభేత్ ॥ ౬ ॥
ఆసనాద్యర్ఘపర్యన్తం వసిష్ఠేన యథేరితమ్ ॥
కృత్వా కర్మాథ పాత్రేషు ఉక్తం దద్యాత్తిలోదకమ్ ॥ ౭ ॥

తూష్ణీం పృథగపో దత్త్వా మన్త్రేణ తు తిలోదకమ్ ॥
గన్ధోదకం చ దాతవ్యం సన్నికర్షక్రమేణ తు ॥ ౮ ॥
ఆసురేణ తు పాత్రేణ యస్తు దద్యాత్తిలోదకమ్ ॥
పితరస్తస్య నాశ్నన్తి దశవర్షాణి పంచ చ ॥ ౯ ॥
కులాలచక్రనిష్పన్నమాసురం మృన్మయం స్మృతమ్ ॥
తదేవ హస్తఘటితం స్థాల్యాది దైవికం భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
గంధాన్బ్రాహ్మణసాత్కృత్వా పుష్పాణ్యతుభవాని చ ॥
ధూపం చైవానుపూర్వ్యేణ హ్యగ్నౌ కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౧౧ ॥
అగ్నౌకరణహోమశ్చ కర్తవ్య ఉపవీతినా ॥
ప్రాఙ్ముఖేనైవ దేవేభ్యో జుహోతీతి శ్రుతిః శ్రుతా ॥ ౧౨ ॥
అపసవ్యేన వా కార్యో దక్షిణాభిముఖేన చ ॥
నిరూప్య హవిరన్యస్మా అన్యస్మై నహి హూయతే ॥ ౧౩ ॥
స్వాహా కుర్యాన్న చాత్రాన్తే న చైవ జుహుయాద్ధవిః ॥
స్వాహాకారేణ హుత్వాఽగ్నౌ పశ్చాన్మంత్రం సమాపయేత్ ॥ ౧౪ ॥

పిత్ర్యే యః పంక్తిమూర్ధన్యస్తస్య పాణావనగ్నిమాన్ ॥
హుత్వా మంత్రవదన్యేషాం తూష్ణీం పాత్రేషు నిఃక్షిపేత్॥ ౧౫ ॥
నో కుర్యాద్ధోమమంత్రాణాం పృథగాదిషు కుత్రచిత్ ॥
అన్యేషాం చావికృష్టానాం కాలేనాచమనాదినా ॥ ౧౬ ॥
సవ్యేన పాణినేత్యేవం యదత్ర సముదీరితమ్ ॥
పరిగ్రహణమాత్రం తత్సవ్యస్యాదిశతి వ్రతమ్ ॥ ౧౭ ॥
పింజల్యాద్యభిసంగృహ్య దక్షిణేనేతరాత్కరాత్ ॥
అన్వారభ్య చ సవ్యేన కుర్యాదుల్లేఖనాదికమ్ ॥ ౧౮ ॥
యావదర్థముపాదాయ హవిషోఽర్భకమర్భకమ్ ॥

చరుణా సహ సన్నీయ పిండాన్దాతుముపక్రమేత్ ॥ ౧౯ ॥
పితురుత్తరకర్ణ్వంశే మధ్యమే మధ్యమస్య తు ॥
దక్షిణే తత్పితుశ్చైవ పిణ్డాన్పర్వణి నిర్వపేత్ ॥ ౨౦ ॥
వామమావర్తనం కేచిదుదగంతం ప్రచక్షతే ॥
సర్వం గౌతమశాండిల్యౌ శాండిల్యాయన ఏవ చ ॥ ౨౧ ॥
ఆవృత్య ప్రాణమాయమ్య పితౄన్ధ్యాయన్యథార్థతః ॥
జపంస్తేనైవ చావృత్య తతః ప్రాణం ప్రమోచయేత్ ॥ ౨౨ ॥
శాకం చ ఫాల్గునాష్టమ్యాం స్వయం పత్న్యపి వా పచేత్ ॥
యస్తు శాకాదికో హోమః కార్యోఽపూపాష్టకావృతః ॥ ౨౩ ॥
అన్వష్టక్యం మధ్యమాయామితి గోభిలగౌతమౌ ॥
వార్కఖండిశ్చ సర్వాసు కౌత్సో మేనేఽష్టకాసు చ ॥ ౨౪ ॥
స్థాలీపాకం పశుస్థానే కుర్యాద్యద్యనుకల్పితమ్ ॥
శ్రపయేత్తం సవత్సాయాస్తరుణ్యా గోపయస్యను ॥ ౨౫ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ సప్తదశః ఖండః ॥ ౨౫ ॥

అష్టాదశః ఖండః ౧౮.

సాయమాదిప్రాతరంతమేకం కర్మ ప్రచక్షతే ॥
దర్శాన్తం పౌర్ణమాస్యాద్యమేకమేవ మనీషిణః ॥ ౧ ॥
ఊర్ధ్వం పూర్ణాహుతేర్దర్శః పౌర్ణమాసోఽపి వాగ్రిమః ॥
య ఆయాతి స హోతవ్యః స ఏవాదిరితి శ్రుతిః ॥ ౨ ॥
ఊర్ధ్వం పూర్ణాహుతేః కుర్యాత్సాయం హోమాదనంతరమ్ ॥
వైశ్వదేవం తు పాకాంతే బలికర్మసమన్వితమ్ ॥ ౩ ॥
బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాదభిరూపాన్స్వశక్తితః ॥

యజమానస్తతోఽశ్నీయాదితి కాత్యాయనోఽబ్రవీత్ ॥ ౪ ॥
వైవాహికాగ్నౌ కుర్వీత సాయంప్రాతస్త్వతంద్రితః ॥
చతుర్థీకర్మ కృత్వైతదేతచ్చాట్యాయనేర్మతమ్ ॥ ౫ ॥
ఊర్ధ్వం పూర్ణాహుతేః ప్రాతర్హుత్వా తాం సాయమాహుతిమ్ ॥
ప్రాతర్హోమస్తదైవ స్యాదేష ఏవోత్తరో విధిః ॥ ౬ ॥
పౌర్ణమాస్యత్యయే హవ్యం హోతా వా యదహర్భవేత్ ॥
తదహర్జుహుయాదేవమమావాస్యాత్యయేఽపి చ ॥ ౭ ॥

అహూయమానేఽనశ్నంశ్చేన్నయేత్కాలం సమాహితః ॥
సమ్పన్నే తు యథా తత్ర హూయతే యదిహోచ్యతే ॥ ౮ ॥
ఆహుత్యః పరిసంఖ్యాయ పాత్రే కృత్వాహుతీః సకృత్ ॥
మంత్రేణ విధివద్ధుత్వాఽధికమేవాపరా అపి ॥ ౯ ॥
యత్ర వ్యాహృతిభిర్హోమః ప్రాయశ్చిత్తాత్మకో భవేత్ ॥
చతస్రస్తత్ర విజ్ఞేయాః స్త్రీపాణిగ్రహణే యథా ॥ ౧౦ ॥
అప్యనాజ్ఞాతభిత్యేషా ప్రాజాపత్యాపి వాహుతిః ॥
హోతవ్యాఽత్ర వికల్పోఽయం ప్రాయశ్చిత్తవిధిః స్మృతః ॥౧౧॥
యద్యగ్నిరగ్నినాన్యేన సంభవేదాహితః క్వచిత్ ॥
అగ్నయే వివిచయ ఇతి జుహుయాద్వా ఘృతాహుతిమ్ ॥ ౧౨ ॥
అగ్నయేఽప్సుమతే చైవ జుహుయాద్వై ఘృతేన చేత్ ॥
అగ్నయే శుచయే చైవ జుహుయాచ్చ దురగ్నినా ॥ ౧౩ ॥
గృహదాహాగ్నినాఽగ్నిస్తు యష్టవ్యః క్షామవాన్ద్విజైః ॥
దావాగ్నినా చ సంసర్గే హృదయం యది తప్యతే ॥ ౧౪ ॥
ద్వియ్యాతో యది సంసృజ్యేత్సంసృష్టముపశామయేత్ ॥
అసంసృష్టం జాగరయేద్గిరిశర్త్సైవముక్తవాన్ ॥ ౧౫ ॥

న స్వేఽగ్నావన్య హోమః స్యాన్ముక్త్వైకాం సమిదాహుతిమ్ ॥
స్వర్గవాసక్రియార్థాంశ్చ యావన్నాసౌ ప్రజాయతే ॥ ౧౬ ॥
అగ్నిస్తు నామధేయాదౌ హోమే సర్వత్ర లౌకికః ॥
నహి పిత్రా సమానీతః పుత్రస్య భవతి క్వచిత్ ॥ ౧౭ ॥
యస్యాగ్నావన్య హోమః స్యాత్స వైశ్వానరదైవతమ్ ॥
చరుం నిరుప్య జుహుయాత్ప్రాయశ్చిత్తం తు తస్య తత్ ॥ ౧౮ ॥
పరేణాగ్నౌ హుతే స్వార్థం పరస్యాగ్నౌ హుత స్వయమ్ ॥
పితృయజ్ఞాత్యయే చైవ వైశ్వదేవద్వయస్య చ ॥ ౧౯ ॥
అనిష్ట్వా నవయజ్ఞేన నవాన్నప్రాశనే తథా ॥
భోజనే పతితాన్నస్య చరుర్వైశ్వానరో భవేత్ ॥ ౨౦ ॥
స్వపితృభ్యః పితా దద్యాత్సుతసంస్కారకర్మసు ॥
పిండనోద్వహనాత్తేషాం తస్యాభావే తు తత్క్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥
భూతిప్రవాచనే పత్నీ యద్యసన్నిహితా భవేత్ ॥
రజోరోగాదినా తత్ర కథం కుర్వన్తి యాజ్ఞికాః ॥ ౨౨ ॥
మహానసేఽన్నం యా కుర్యాత్సవర్ణాం తాం ప్రవాచయేత్ ॥
ప్రణవాద్యపి వా కుర్యాత్కాత్యాయనవచో యథా ॥ ౨౩ ॥
యజ్ఞవాస్తుని ముష్ట్యాం చ స్తంబే దర్భవటౌ తథా ॥
దర్భసంఖ్యా న విహితా విష్టరాస్తరణేషు చ ॥ ౨౪ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతావష్టాదశః ఖణ్డః॥ ౧౮ ॥

ఏకోనవింశః ఖండః ౧౯.

నిక్షిప్యాగ్నిం స్వదారేషు పరికల్ప్యర్త్విజం తథా ॥
ప్రవసేత్కార్యవాన్విప్రో వృథైవ న చిరం క్వచిత్ ॥ ౧ ॥

మనసా నైత్యకం కర్మ ప్రవసన్నప్యతంద్రితః ॥
ఉపవిశ్య శుచిః సర్వం యథాకాలమనువ్రజేత్ ॥ ౨ ॥
పత్న్యా చాప్యవియోగిన్యా శుశ్రూష్యోఽగ్నిర్వినీతయా ॥
సౌభాగ్యవిత్తావైధవ్యకామయా భర్తృభక్తయా ॥ ౩ ॥
యా వా స్యాద్వీరసూరాసామాజ్ఞాసంపాదినీ ప్రియా ॥
దక్షా ప్రియంవదా శుద్ధా తామత్ర వినియోజయేత్ ॥ ౪ ॥
దినత్రయేణ వా కర్మ యథాజ్యైష్ఠ్యం స్వశక్తితః ॥
విభజ్య సహ వా కుర్య్యుర్యథాజ్ఞానం చ శాస్త్రవత్ ॥ ౫ ॥
స్త్రీణాం సాభాగ్యతో జ్యేష్ఠ్యం విద్యయైవ ద్విజన్మనామ్ ॥
నహి ఖ్యాత్యా న తపసా భర్తా తుష్యతి యోషితామ్ ॥ ౬ ॥
భర్తురాదేశవర్తిన్యా యథోమా బహుభిర్వ్రతైః ॥
అగ్నిశ్చ తోషితోఽముత్ర సా స్త్రీ సౌభాగ్యమాప్నుయాత్ ॥౭॥
వినయావనతాపి స్త్రీ భర్తుర్యా దుర్భగా భవేత్ ॥
అముత్రోమాగ్నిభర్తృణామవజ్ఞాతిః కృతా తయా ॥ ౮ ॥
శ్రోత్రియం సుభగాం గాం చ అగ్నిమగ్నిచితిం తథా ॥
ప్రాతరుత్థాయ యః పశ్యేదాపద్భ్యః స ప్రముచ్యతే ॥ ౯ ॥
పాపిష్ఠం దుర్భగామన్యం నగ్నముత్కృత్తనాసికమ్ ॥
ప్రాతరుత్థాయ యః పశ్యేత్స కలేరుపయుజ్యతే ॥ ౧౦ ॥
పతిముల్లంఘ్య మోహాత్స్త్రీ కిం కిం న నరకం వ్రజేత్ ॥
కృచ్ఛ్రాన్మనుష్యతాం ప్రాప్య కిం కిం దుఃఖం న విన్దతి ॥ ౧౧ ॥
పతిశుశ్రూషయైవ స్త్రీ కాన్న లోకాన్సమశ్నుతే ॥
దివః పునరిహాయాతా సుఖానామమ్బుధిర్భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
సదారోఽన్యాన్పునర్దారాన్కథంచిత్కారణాంతరాత్ ॥

య ఇచ్ఛేదగ్నిమాన్కర్తుం క్వ హోమోఽస్య విధీయతే ॥ ౧౩ ॥
స్వేఽగ్నావేవ భవేద్ధోమో లౌకికే న కదాచన ॥
న హ్యాహితాగ్నేః స్వం కర్మలౌకికేఽగ్నౌ విధీయతే ॥ ౧౪ ॥
పడాహుతికమన్యేన జుహుయాద్ ధ్రువదర్శనాత్ ॥
న హ్యాత్మనోఽర్థే స్యాత్తావద్యావన్న పరిణీయతే ॥ ౧౫ ॥
పురస్తాత్స్త్రివికల్పం యత్ప్రాయశ్చిత్తముదాహృతమ్ ॥
తత్షడాహుతికం శిష్టైర్యజ్ఞవిద్భిః ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౬ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతావేకోనవింశః ఖణ్డః ॥ ౧౯ ॥
ఇతి కాత్యాయనవిరచితే కర్మప్రదీపే ద్వితీయః ప్రపాఠకః ॥ ౨ ॥

వింశః ఖణ్డః ౨౦.

అసమక్షం తు దంపత్యోర్హోతవ్యం నర్త్విగాదినా ॥
ద్వయోరప్యసమక్షం హి భవేద్ధుతమనర్థకమ్ ॥ ౧ ॥
విహాయాగ్నిం సభార్యశ్చేత్సీమాముల్లంఘ్య గచ్ఛతి ॥
హోమకాలాత్యయే తస్య పునరాధానమిష్యతే ॥ ౨ ॥
అరణ్యోః క్షయనాశాగ్నిదాహేష్వగ్నిం సమాహితః ॥
పాలయేదుపశాంతేఽస్మిన్పునరాధానమిష్యతే ॥ ౩ ॥

జ్యేష్ఠా చేద్బహుభార్యస్య అతిచారేణ గచ్ఛతి ॥
పునరాధానమత్రైక ఇచ్ఛన్తి న తు గౌతమః ॥ ౪ ॥
దాహయిత్వాగ్నిభిర్భార్యాం సదృశీం పూర్వసంస్థితామ్ ॥
పాత్రైశ్చాథాగ్నిమాదధ్యాత్కృతదారోఽవిలంబితః ॥ ౫ ॥
ఏవంవృత్తాం సవర్ణాం స్త్రీం ద్విజాతిః పూర్వమారణీమ్ ॥

దాహయిత్వాగ్ని హోత్రేణ యజ్ఞపాత్రైశ్చ ధర్మవిత్ ॥ ౬ ॥
ద్వితీయాం చైవ యః పత్నీం దహేద్వైతానికాగ్నిభిః ॥
జీవంత్యాం ప్రథమాయాం తు బ్రహ్మఘ్నేనన సమో హి సః ॥ ౭ ॥
మృతాయాం తు ద్వితీయాయాం యోఽగ్ని హోత్రం సముత్సృజేత్ ॥
బ్రహ్మోజ్ఝితం విజానీయాద్యశ్చ కామాత్సముత్సృజేత్ ॥ ౮ ॥
మృతాయామపి భార్యాయాం వైదికాగ్నిం నహి త్యజేత్ ॥
ఉపాధినాపి తత్కర్మ యావజ్జీవం సమాపయేత్ ॥ ౯ ॥
రామోఽపి కృత్వా సౌవర్ణీం సీతాం పత్నీం యశస్వినీమ్ ॥
ఈజే యజ్ఞైర్బహువిధైః సహ భ్రాతృభిరచ్యుతః ॥ ౧౦ ॥
యో దహేదగ్ని హోత్రేణ స్వేన భార్యాం కథంచన।

సా స్త్రీ సంపద్యతే తేన భార్యా వాస్య పుమాన్భవేత్ ॥ ౧౧ ॥
భార్యా మరణమాపన్నా దేశాంతరగతాపి వా ॥
అధికారీ భవేత్పుత్రో మహాపాతకిని ద్విజే ॥ ౧౨ ॥
మాన్యా చేన్మ్రియతే పూర్వం భార్యా పతివిమానితా ॥
త్రీణి జన్మాని సా పుంస్త్వం పురుషః స్త్రీత్వమర్హతి ॥ ౧౩ ॥

పూర్వేవ యోనిః పూర్వావృత్పునరాధానకర్మణి ॥
విశేషోఽత్రాగ్న్యుపస్థానమాజ్యాహుత్యష్టకం తథా ॥ ౧౪ ॥
కృత్వా వ్యాహృతి హోమాన్తముపతిష్ఠేత పావకమ్ ॥
అధ్యాయః కేవలాగ్నేయః కస్తేజాభిరమానసః ॥ ౧౫ ॥
అగ్నిమీడే అగ్న ఆయాహ్యగ్న ఆయాహి వీతయే ॥
తిస్రోఽగ్నిర్జ్యోతిరిత్యగ్నిం దూతమగ్నే మృడేతి చ ॥ ౧౬ ॥
ఇత్యష్టావాహుతీర్హుత్వా యథావిధ్యనుపూర్వశః ॥

పూర్ణాహుత్యాదికం సర్వమన్యత్పూర్వవదాచరేత్ ॥ ౧౭ ॥
అరణ్యోరల్పమప్యఙ్గం యావత్తిష్ఠతి పూర్వయోః ॥
న తావత్పునరాధానమన్యారణ్యోర్విధీయతే ॥ ౧౮ ॥
వినష్టస్రుక్స్రువం న్యబ్జం ప్రత్యక్స్థలముదర్చిషి ॥
ప్రత్యగగ్రం చ ముశలం ప్రహరేజ్జాతవేదసి ॥ ౧౯ ॥

ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ వింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౦॥

ఏకవింశః ఖండః ౨౧.

స్వయం హోమాసమర్థస్య సమీపముపసర్పణమ్ ॥
తత్రాప్యశక్తస్య తతః శయనాచ్చోపవేశనమ్ ॥ ౧ ॥
హుతాయాం సాయమాహుత్యాం దుర్బలశ్చేద్ గృహీ భవేత్ ॥
ప్రాతర్హోమస్తదైవ స్యాజ్జీవేచ్చేచ్ఛః పునర్న వా ॥ ౨ ॥
దుర్బలం స్నాపయిత్వా తు శుద్ధచైలాభిసంవృతమ్ ॥
దక్షిణాశిరసం భూమౌ బర్హిష్మత్యాం నివేశయేత్ ॥ ౩॥
ఘృతేనాభ్యక్తమాప్లావ్య సవస్త్రముపవీతినమ్ ॥
చందనక్షితసర్వాంగం సుమనోభిర్విభూషితమ్ ॥ ౪ ॥
హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్త్వా ఛిద్రేషు సప్తసు ॥
ముఖేష్వథాపిధాయైనం నిర్హరేయుః సుతాదయః ॥ ౫ ॥
ఆమపాత్రేఽన్నమాదాయ ప్రేతమగ్నిపురఃసరమ్ ॥
ఏకోఽనుగచ్ఛేత్తస్యార్ధమర్ధం పర్యుత్సృజేద్భువి ॥ ౬ ॥
అర్ధమాదహనం ప్రాప్త ఆసీనో దక్షిణాముఖః ॥
సవ్యం జాన్వాచ్య శనకైః సతిలం పిణ్డదానవత్ ॥ ౭ ॥
అథ పుత్రాదిరాప్లుత్య కుర్యాద్దారుచయం మహత్ ॥
భూప్రదేశే శుచౌ దేశే పశ్చాచ్చిత్యాదిలక్షణే ॥ ౮ ॥

తత్రోత్తానం నిపాత్యైనం దక్షిణాశిరసం ముఖే ॥
ఆజ్యపూర్ణాం స్రుచం దద్యాద్దక్షిణాగ్రాం నసి స్రువమ్ ॥ ౯ ॥
పాదయోరధరాం ప్రాచీమరణీమురసీతరామ్ ॥
పార్శ్వయోః శూర్పచమసే సవ్యదక్షిణయోః క్రమాత్ ॥ ౧౦ ॥
ముసలేన సహ న్యుబ్జమన్తరూర్వోరులూఖలమ్ ॥
చాత్రే విలీకమత్రైవమనశ్రునయనో విభీః ॥ ౧౧ ॥
అపసవ్యేన కృత్వైతద్వాగ్యతః పితృదిఙ్ముఖః ॥
అథాగ్నిం సవ్యజాన్వక్తో దద్యాద్దక్షిణతః శనైః ॥ ౧౨ ॥
అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి త్వదయం జాయతాం పునః ॥
అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహేతి యజురీరయన్ ॥ ౧౩ ॥
ఏవ గృహపతిర్దగ్ధః సర్వం తరతి దుష్కృతమ్ ॥
యశ్చైనం దాహయేత్ సోఽపి ప్రజాం ప్రాప్నోత్యనిన్దితామ్ ॥౧౪॥
యథా స్వాయుధధృక్ పాంథో హ్యరణ్యాన్యపి నిర్భయః ॥
అతిక్రమ్యాత్మనోఽభీష్టం స్థానమిష్టం చ విన్దతి ॥ ౧౫ ॥
ఏవమేషోఽగ్నిమాన్యజ్ఞపాత్రాయుధవిభూషితః ॥
లోకానన్యానతిక్రమ్య పరం బ్రహ్మైవ విన్దతి ॥ ౧౬ ॥

ఇతి కాత్యాయనస్మృతావేకవింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౧ ॥

ద్వావింశః ఖణ్డః ౨౨.

అథానవేక్ష్య చ చితాం సర్వ ఏవ శవస్పృశః ॥
స్నాత్వా సచైలమాచమ్య దద్యురస్యోదకం స్థలే ॥ ౧ ॥
గోత్రనామానువాదాన్తే తర్పయామీత్యనంతరమ్ ॥
దక్షిణాగ్రాన్కుశాన్కృత్వా సతిలం తు పృథక్పృథక్ ॥ ౨ ॥

ఏవం కృతోదకాన్సమ్యక్సర్వాఞ్ఛాద్వలసంస్థితాన్ ॥
ఆప్లుత్య పునరాచాన్తాన్వదేయుస్తేఽనుయాయినః ॥ ३ ॥
మా శోకం కురుతానిత్యే సర్వస్మిన్ప్రాణధర్మణి ॥
ధర్మ్మం కురుత యత్నేన యో వః సహ గమిష్యతి ॥ ४ ॥
మానుష్యే కదలీస్తంభే నిఃసారే సారమార్గణమ్ ॥
యః కరోతి స సంమూఢో జలబుద్బుదసన్నిభే ॥ ५ ॥
గంత్రీ వసుమతీ నాశముదధిర్దైవతాని చ ॥
కేన ప్రఖ్యః కథ నాశం మర్త్యలోకో న యాస్యతి ॥ ६ ॥

పంచధా సంభృతః కాయో యది పంచత్వమాగతః ॥
కర్మభిః స్వశరీరోత్థైస్తత్ర కా పరిదేవనా ॥ ७ ॥
సర్వే క్షయాంతా నిచయాః పతనాంతాః సముచ్ఛ్రయాః ॥
సంయోగా విప్రయోగాంతా మరణాంతం హి జీవితమ్ ॥ ८ ॥
శ్లేష్మాశ్రు బాంధవైర్ముక్తం ప్రేతో భుంక్తే యతోఽవశః ॥
అతో న రోదితవ్యం హి క్రియాః కార్య్యాః ప్రయత్నతః ॥ ९ ॥
ఏవముక్త్వా వ్రజేయుస్తే గృహాఁల్లఘుపురఃసరాః ॥
స్నానాగ్నిస్పర్శనాజ్యాశైః శుధ్యేయురితరేతరైః ॥ ౧౦ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ ద్వావింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౨ ॥

త్రయోవింశః ఖండః ౨३.

ఏవమేవాహితాగ్నేస్తు పాత్రన్యాసాదికం భవేత్ ॥
కృష్ణాజినాదికశ్చాత్ర విశేషః సూత్రచోదితః ॥ ౧ ॥
విదేశమరణేఽస్థీని హ్యాహుత్యాభ్యజ్య సర్పిషా ॥

దాహయేదూర్ణయాచ్ఛాద్య పాత్రన్యాసాది పూర్వవత్ ॥ ౨ ॥
అస్థ్నామలాభే పర్ణాని సకలాన్యుక్తయావృతా ॥
భర్జయేదస్థిసంఖ్యాని తతః ప్రభృతి సూతకమ్ ॥ ౩ ॥
మహాపాతకసయుంక్తో దైవాత్స్యాదగ్నిమాన్యది॥
పుత్రాదిః పాలయేదగ్నీన్యుక్త ఆదోషసంక్షయాత్ ॥ ౪ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం న కుర్యాద్యః కుర్వన్వా మ్రియతే యది ॥
గృహ్యం నిర్వాపయేచ్ఛ్రౌతమప్స్వస్యేత్సపరిచ్ఛదమ్ ॥ ౫ ॥
సాదయేదుభయం వాప్సు హ్యాద్యోఽగ్నిరభవద్యతః ॥
పాత్రాణి దద్యాద్విప్రాయ దహేదప్స్వేవ వా క్షిపేత్ ॥ ౬ ॥
అనయైవావృతా నారీ దగ్ధప్రాయా వ్యవస్థితా ॥
అగ్నిప్రదానమంత్రోఽస్యా న ప్రయోజ్య ఇతి స్థితిః ॥ ౭ ॥
అగ్నినైవ దహేద్భార్యాం స్వతంత్రా పతితా న చేత్ ॥
తదుత్తరేణ పాత్రాణి దాహయేత్పృథగంతికే ॥ ౮ ॥
అపరేద్యుస్తృతీయే వా అస్థ్నాం సంచయనం భవేత్ ॥
యస్తత్ర విధిరాదిష్ట ఋషిభిః సోఽధునోచ్యతే ॥ ౯ ॥
స్నానాంతం పూర్వవత్కృత్వా గవ్యేన పయసా తతః ॥
సించేదస్థీని సర్వాణి ప్రాచీనావీత్యభాషయన్ ॥ ౧౦ ॥
శమీపలాశశాఖాభ్యాముద్ధృత్యోద్ధృత్య భస్మనః ॥
ఆజ్యనాభ్యజ్య గవ్యేన సేచయేద్గంధవారిణా ॥ ౧౧॥
మృత్పాత్రసంపుట కృత్వా సూత్రేణ పరివేష్ట్య చ ॥
శ్వభ్రం ఖాత్వా శుచౌ భూమౌ నిఖనేద్దక్షిణాముఖః ॥ ౧౨ ॥
పూరయిత్వా ఘటం పంకపిణ్డశైవాలసంయుతమ్ ॥
దత్త్వోపరి సమం శేషం కుర్యాత్పూర్వాష్టకర్మణా ॥ ౧౩ ॥
ఏవమేవాగృహీతాగ్నేః ప్రేతస్య విధిరిష్యతే ॥

స్త్రీణామివాగ్నిదానం స్యాదథాతోఽనుక్తముచ్యతే ॥ ౧౪ ॥
 ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ త్రయోవింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౩ ॥

చతుర్వింశః ఖణ్డః ౨౪.

ఉతకే కర్మణాం త్యాగః సంధ్యాదీనాం విధీయతే ॥
హోమః శ్రౌతే తు కర్తవ్యః శుష్కాన్నేనాపి వా ఫలైః ॥ ౧ ॥
అకృతం హోమయేత్స్మార్తే తదభావే కృతాకృతమ్ ॥
కృతం వా హోమయేదన్నమన్వారంభవిధానతః ॥ ౨ ॥
కృతమోదనసక్త్వాది తండులాది కృతాకృతమ్ ॥
వ్రీహ్యాది చాకృతం ప్రోక్తమితి హవ్యం త్రిధా బుధైః ॥ ౩ ॥
సూతకే చ ప్రవాసేషు చాశక్తౌ శ్రాద్ధభోజనే ॥
ఏవమాదినిమిత్తేషు హోమయేదితి యోజయేత్ ॥ ౪ ॥
న త్యజేత్సూతకే కర్మ బ్రహ్మచారీ స్వకం క్వచిత్ ॥
న దక్షిణాత్ పరం యజ్ఞే న కృచ్ఛ్రాది తపశ్చరన్ ॥ ౫ ॥
పితర్యపి మృతే నైషాం దోషో భవతి కర్హిచిత్ ॥
అశౌచం కర్మణోఽన్తే స్యాత్త్ర్యహం వా బ్రహ్మచారిణః ॥ ౬ ॥
శ్రాద్ధమగ్నిమతః కార్యం దాహాదేకాదశేఽహని ॥
ప్రత్యాబ్దికం తు కుర్వీత ప్రమీతాహని సర్వదా ॥ ౭ ॥
ద్వాదశ ప్రతిమాస్యాని ఆద్యం షాణ్మాసికం తథా ॥
సపిండీకరణం చైవ ఏతద్వై శ్రాద్ధషోడశమ్ ॥ ౮ ॥
ఏకాహేన తు షణ్మాసా యదా స్యురపి వా త్రిభిః ॥
న్యూనః సంవత్సరశ్చైవ స్యాతాం షాణ్మాసికే తదా ॥ ౯ ॥

యాని పంచదశాద్యాని అపుత్రస్యేతరాణి తు ॥
ఏకస్మిన్నహ్ని దేయాని సపుత్రస్యైవ సర్వదా ॥ ౧౦ ॥
న యోషాయాః పతిర్దద్యాదపుత్రాయా అపి క్వచిత్ ॥
న పుత్రస్య పితా దద్యాన్నానుజస్య తథాఽగ్రజః ॥ ౧౧ ॥
ఏకాదశేఽహ్ని నిర్వర్త్య అర్వాగ్దర్శాద్యథావిధి ॥
ప్రకుర్వీతాగ్నిమాన్పుత్రో మాతాపిత్రోః సపిండతామ్ ॥ ౧౨ ॥
సపిండీకరణాదూర్ధ్వం న దద్యాత్ప్రతిమాసికమ్ ॥
ఏకోద్దిష్టేన విధినా దద్యాదిత్యాహ గౌతమః ॥ ౧౩ ॥
కర్షూసమన్వితం ముక్త్వా తథాద్యం శ్రాద్ధషోడశమ్ ॥
ప్రత్యాబ్దికం చ శేషేషు పిండాఃస్యుః షడితి స్థితిః ॥ ౧౪ ॥
అర్ఘ్యేఽక్షయ్యోదకే చైవ పిండదానేఽవనేజనే ॥
తంత్రస్య తు నివృత్తిః స్యాత్స్వధావాచన ఏవ చ ॥ ౧౫ ॥
బ్రహ్మదండాదియుక్తానాం యేషాం నాస్త్యగ్నిసత్క్రియా ॥
శ్రాద్ధాదిసత్క్రియాభాజో న భవన్తీహ తే క్వచిత్ ॥ ౧౬ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ చతుర్వింశతితమః ఖండః ॥ ౨౪ ॥

పఞ్చవింశః ఖణ్డః ౨౫.

మంత్రామ్నాయేఽగ్న ఇత్యేతత్పంచకం లాఘువార్థిభిః ॥
పఠ్యతే తత్ప్రయోగే స్యాన్మంత్రాణామేవ వింశతిః ॥ ౧ ॥
అగ్నేః స్థానే వాపుచన్ద్రసూర్యా బహువదూహ్య చ ॥
సమస్య పంచమీసూత్రే చతుశ్చతురితి శ్రుతేః ॥ ౨ ॥
ప్రథమే పంచకే పాపీ లక్ష్మీరితి పదం భవేత్ ॥
అపి పంచసు మంత్రేషు ఇతి యజ్ఞవిదో విదుః ॥ ౩ ॥

ద్వితీయే తు పతిఘ్నీ స్యాదపుత్రేతి తృతీయకే ॥
చతుర్థే త్వపసవ్యేతి ఇదమాహుతివింశకమ్ ॥౪॥
ఘృతహోమే న ప్రయుంజ్యాద్గోనామసు తథాఽష్టసు ॥
చతుర్థ్యామఘ్న్య ఇత్యేతద్గోనామసు హి హూయతే ॥ ౫ ॥
లతాగ్రపల్లవో గూఢః శుంగేతి పరికీర్త్యతే ॥
పతివ్రతా వ్రతవతీ బ్రహ్మబంధుస్తథాఽశ్రుతః ॥ ౬ ॥
శలాటునీలమిత్యుక్తం గ్రంథః స్తబక ఉచ్యతే ॥
కపుష్ణికాభితః కేశా మూర్ధ్ని పశ్చాత్కపుచ్ఛలమ్ ॥ ౭ ॥
శ్వావిచ్ఛలాకా శలలీ తథా వీరతరః శరః ॥
తిలతండులసమ్పక్వః కృసరః సోఽభిధీయతే ॥ ౮ ॥
నామధేయే మునివసుపిశాచా బహువత్సదా ॥
యక్షాశ్చ పితరో దేవా యష్టవ్యాతిథిదేవతాః ॥ ౯ ॥
ఆగ్నేయాద్యేఽథ సర్పాద్యే విశాఖాద్యే తథైవ చ ॥
ఆషాఢాద్యే ధనిష్ఠాద్యే అశ్విన్యాద్యే తథైవ చ ॥ ౧౦ ॥
ద్వంద్వాన్యేతాని బహువదృక్షాణాం జుహుయాత్సదా ॥
ద్వంద్వద్వయం ద్వివచ్ఛేషమవశిష్టాన్యథైకవత్ ॥ ౧౧ ॥
దేవతాస్వపి హూయంతే బహువత్సార్వపిత్తయః ॥
దేవాశ్చ వసవశ్చైవ ద్విషద్దేవాశ్వినౌ సదా ॥ ౧౨ ॥
బ్రహ్మచారీ సమాదిష్టో గురుణా వ్రతకర్మణి ॥
బాఢమోమితి వా బ్రూయాత్తథైవానుపపాలయేత్ ॥ ౧౩ ॥
సశిఖం వపనం కార్యమాస్నానాద్బ్రహ్మచారిణా ॥
ఆశరీరవిమోక్షాయ బ్రహ్మచర్యం న చేద్భవేత్ ॥ ౧౪ ॥
న గాత్రోత్సాదనం కుర్యాదనాపది కదాచన ॥
జలక్రీడామలంకారాన్వ్రతీ దండ ఇవాప్లవేత్ ॥ ౧౫ ॥

దేవతానాం విపర్యాసే జుహోతిషు కథం భవేత్ ॥
సర్వం ప్రాయశ్చిత్తం హుత్వా క్రమేణ జుహుయాత్పునః ॥ ౧౬ ॥
సంస్కారా అతిపత్యేరన్స్వకాలాచ్చేత్కథంచన ॥
హుత్వా తదైవ కర్తవ్యా యే తూపనయనాదధః ॥ ౧౭ ॥
అనిష్ట్వా నవయజ్ఞేన నవాన్నం యోఽత్త్యకామతః ॥
వైశ్వానరశ్చరుస్తస్య ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ ౧౮ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ పంచవింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౫ ॥

షడ్వింశః ఖణ్డః ౨౬

చరుః సమశనీయో యంస్తథా గోయజ్ఞకర్మణి ॥

వృషభోత్సర్జనే చైవ అశ్వయజ్ఞే తథైవ చ ॥ ౧ ॥
శ్రావణ్యాం వా ప్రదోషే యః కృష్యారంభే తథైవ చ ॥
కథమేతేషు నిర్వాపాః కథం చైవ జుహోతయః ॥౨ ॥

దేవతాసంఖ్యయా గ్రాహ్య నిర్వాపాస్తు పృథక్పృథక్ ॥
తూష్ణీం ద్విరేవ గృహ్ణీయాద్ధోమశ్చాపి పృథక్పృథక్ ॥ 3 ॥
యావతా హోమనిర్వృత్తిర్భవేద్వా యత్ర కీర్తితా ॥
శేషం చైవ భవేత్కించిత్తావన్తం నిర్వపేచ్చరుమ్ ॥ ౪ ॥
చరౌ సమశనీయే తు పితృయజ్ఞే చరౌ తథా ॥
హోతవ్యం మేక్షణే వాన్య ఉపస్తీర్యాభిఘారితమ్ ॥ ౫ ॥
కాలః కాత్యాయనేనోక్తో విధిశ్చైవ సమాసతః ॥
వృషోత్సర్గో యతో నాత్ర గోభిలేన తు భాషితః ॥ ౬ ॥

పారిభాషిక ఏవ స్యాత్కాలో గోవాజియజ్ఞయోః ॥
అన్యాస్మాదుపదేశాత్తు స్వస్తరారోహణస్య చ ॥ ౭ ॥
అథవా మార్గపాల్యేఽహ్ని కాలో గోయజ్ఞకర్మణః ॥
నీరాజనేఽహ్ని వాశ్వానామితి తంత్రాంతరే విధిః ॥ ౮ ॥
శరద్వసన్తయోః కేచిన్నవయజ్ఞం ప్రచక్షతే ॥
ధాన్యపాకవశాదన్యే శ్యామాకో వనినః స్మృతః ॥ ౯ ॥
ఆశ్వయుజ్యాం తథా కృష్యాం వాస్తుకర్మణి యాజ్ఞికాః ॥
యజ్ఞార్థతత్త్వవేత్తారో హోమమేవం ప్రచక్షతే ॥ ౧౦ ॥
ద్వే పంచ ద్వే క్రమేణైతా హవిరాహుతయః స్మృతాః ॥
శేషా ఆజ్యేన హోతవ్యా ఇతి కాత్యాయనోఽబ్రవీత ॥౧౧॥
పయో యదాజ్యసంయుక్తం తత్పృషాతకముచ్యతే ॥
దధ్యేకే తదుపాసాద్య కర్త_వ్యః పాయసశ్చరుః ॥ ౧౨ ॥

వ్రీహయః శాలయో ముద్గా గోధూమాః సర్షపాస్తిలాః ॥
యవాశ్చోషధయః సప్త విపదం ఘ్నంతి ధారితాః ॥ ౧౩ ॥
సంస్కారాః పురుషస్యైతే స్మర్య్యంతే గౌతమాదిభిః ॥
అతోఽష్టకాదయః కార్య్యాః సర్వకాలప్రమోదినామ్ ॥ ౧౪ ॥
సకృదప్యష్టకాదీని కుర్యాత్కర్మాణి యో ద్విజః ॥
స పంక్తిపావనో భూత్వా లోకాన్ప్రైతి ఘృతశ్చ్యుతః ॥ ౧౫ ॥
ఏకాహమపి కర్మస్థో యోఽగ్నిశుశ్రూషకః శుచిః ॥
నయత్యత్ర తదేవాస్య శతాహం దివి జాయతే ॥ ౧౬ ॥
యస్త్వాధాయాగ్నిమాశాస్య దేవాదీన్నైభిరిష్టవాన్ ॥
నిరాకర్తా_ఽమరాదీనాం స విజ్ఞేయో నిరాకృతిః ॥ ౧౭ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ షడ్వింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౬ ॥

సప్తవింశః ఖణ్డః ౨౭

యచ్ఛ్రాద్ధం కర్మణామాదౌ యా చాన్తే దక్షిణా భవేత్ ॥
అమావాస్యాం ద్వితీయం యదన్వాహార్యం తదుచ్యతే ॥ ౧ ॥
ఏకసాధ్యేషు బర్హిఃషు న స్యాత్పరిసమూహనమ్ ॥
నోదగాసాదనం చైవ క్షిప్రహోమా హి తే మతాః ॥ ౨ ॥
అభావే వ్రీహియవయోర్దధ్నా వా పయసాపి వా ॥
తదభావే యవాగ్వా వా జుహుయాదుదకేన వా ॥ ౩ ॥
రౌద్రం తు రాక్షసం పిత్ర్యమాసురం చాభిసారికమ్ ॥
ఉక్త్వా మంత్రం స్పృశేదాప ఆలభ్యాత్మానమేవ చ ॥ ౪ ॥

యజనీయేఽహ్ని సోమశ్చేద్వారుణ్యాం దిశి దృశ్యతే ॥
తత్ర వ్యాహృతిభిర్హుత్వా దండం దద్యాద్ద్విజాతయే ॥ ౫ ॥
లవణం మధు మాంసం చ సారాంశో యేన హూయతే ॥
ఉపవాసేన భుఞ్జీత నోరు రాత్రౌ న కించన ॥ ౬ ॥
స్వకాలే సాయమాహుత్యా అప్రాప్తౌ హోతృహవ్యయోః ॥
ప్రాక్ప్రాతరాహుతేః కాలః ప్రాయశ్చిత్తే హుతే సతి ॥ ౭ ॥
ప్రాక్సాయమాహుతేః ప్రాతర్హోమకాలానతిక్రమః ॥
ప్రాక్పౌర్ణమాసాద్దర్శస్య ప్రాగ్దర్శాదితరస్య తు ॥ ౮ ॥
వైశ్వదేవే త్వతికాన్తే అహోరాత్రమభోజనమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తమథో హుత్వా పునః సన్తనుయాద్వ్రతమ్ ॥ ౯ ॥
హోమద్వయాత్యయే దర్శపౌర్ణమాసాత్యయే తథా ॥
పునరేవాగ్నిమాదధ్యాదితి భార్గవశాసనమ్ ॥ ౧౦ ॥

రురుర్గౌరమృగః ప్రోక్తస్తంబలః శోణ ఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥
కేశాన్తికో బ్రాహ్మణస్య దండః కార్యః ప్రమాణతః ॥
లలాటసంమితో రాజ్ఞః స్యాత్తు నాసాంతికో విశః ॥ ౧౨ ॥
ఋజవస్తే తు సర్వే స్యురవ్రణాః సౌమ్యదర్శనాః ॥
అనుద్వేగకరా నౄణాం సత్వచోఽనగ్నిదూషితాః ॥ ౧౩ ॥
గౌర్విశిష్టతమా విప్రైర్వేదేష్వపి నిగద్యతే ॥
న తతోఽన్యద్వరం యస్మాత్తస్మాద్గౌర్వర ఉచ్యతే ॥ ౧౪ ॥

యేషాం వ్రతానామన్తేషు దక్షిణా న విధీయతే ॥
వరస్తత్ర భవేద్దానమపి వాఽఽచ్ఛాదయేద్గురుమ్ ॥ ౧౫ ॥
అనృచో మాణవో జ్ఞేయ ఏణః కృష్ణమృగః స్మృతః॥
అస్థానోచ్ఛ్వాసవిచ్ఛేదఘోషణాధ్యాపనాదికమ్ ॥
ప్రామాదికం శ్రుతౌ యత్స్యాద్యాతయామత్వకారి తత్ ॥ ౧౬ ॥
ప్రత్యబ్దం యదుపాకర్మ సోత్సర్గం విధివద్ద్విజైః ॥
క్రియతే ఛన్దసాం తేన పునరాప్యాయనం భవేత్ ॥ ౧౭ ॥
అయాతయామైశ్ఛన్దోభిర్యత్కర్మ క్రియతే ద్విజైః ॥
క్రీడమానైరపి సదా తత్తేషాం సిద్ధికారకమ్ ॥ ౧౮ ॥
గాయత్రీఞ్చ సగాయత్రాం బార్హస్పత్యమితి త్రికమ్ ॥
శిష్యేభ్యోఽనూచ్య విధివదుపాకుర్యాత్తతః శ్రుతిమ్ ॥ ౧౯ ॥
ఛన్దసామేకవింశానాం సంహితాయాం యథాక్రమమ్ ॥
తచ్ఛన్దస్కాభిరేవర్గ్భిరాద్యాభిర్హోమ ఇష్యతే ॥ ౨౦ ॥
పర్వభిశ్చైవ గానేషు బ్రాహ్మణేషూత్తరాదిభిః ॥
అఙ్గేషు చర్చామన్త్రేషు ఇతి షష్టిర్హుతయః ॥ ౨౧ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ సప్తవింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౭ ॥

అష్టావింశ: ఖండః ౨౮.

అక్షతాస్తు యవాః ప్రోక్తా భృష్టా ధానా భవన్తి తే ॥
భృష్టాస్తు వ్రీహయో లాజా ఘటః ఖాణ్డిక ఉచ్యతే ॥ ౧ ॥
నాధీయీత రహస్యాని సాన్తరాణి విచక్షణః ॥
న చోపనిషదశ్చైవ షణ్మాసాన్దక్షిణాయనాత్ ॥ ౨ ॥
ఉపాకృత్యోదగయనే తతోఽధీయీత ధర్మవిత్।

ఉత్సర్గశ్చైక ఏవైషాం తైష్యాం ప్రోష్ఠపదేఽపి వా ॥ ౩ ॥
అజాతవ్యఞ్జనాఽలోమ్నీ న తయా సహ సంవిశేత్ ॥
అయుగూః కాకవన్ధ్యా యా జాతా తాం న వివాహయేత్ ॥౪॥
సంసక్తపదవిన్యాసస్త్రిపదః ప్రక్రమః స్మృతః ॥
స్మార్తే కర్మణి సర్వత్ర శ్రౌతే త్వధ్వర్యుణోదితః ॥ ౫ ॥
యస్యాం దిశి బలిం దద్యాత్తామేవాభిముఖో విశేత్ ॥
శ్రవణాకర్మణి భవేద్యచ్చ కర్మ న సర్వదా ॥ ౬ ॥
బలిశేషస్య హవనమగ్నిప్రణయనస్తథా ॥
ప్రత్యహం న భవేయాతాముల్మకన్తు భవేత్సదా ॥ ౭ ॥
పృషాతకప్రేషణయోర్నవస్య హవిషస్తథా ॥
శిష్టస్య ప్రాశనే మన్త్రస్తత్ర సర్వేఽధికారిణః ॥ ౮ ॥
బ్రాహ్మణానామసాన్నిధ్యే స్వయమేవ పృషాతకమ్ ॥
అవేక్షేద్ధవిషః శేషం నవయజ్ఞేఽపి భక్షయేత్ ॥ ౯ ॥
సఫలా బదరీశాఖా ఫలవత్యభిధీయతే ॥

ఘనా విసికతాశంకాః స్మృతా జాతశిలాస్తు తాః ॥ ౧౦ ॥
నష్టో వినష్టో మణికః శిలానాశే తథైవ చ ॥
తదైవాహృత్య సంస్కార్యో నాపేక్షేతాగ్రహాయణీమ్ ॥ ౧౧ ॥
శ్రవణాకర్మ్మ లుప్తం చేత్కథఞ్చిత్సూతకాదినా ॥

ఆగ్రహాయణికం కుర్యాద్బలివర్జ్జమశేషతః ॥ ౧౨ ॥
ఊర్ధ్వస్వస్తరశాయీ స్యాన్మాసమర్ద్ధమథాపి వా ॥
సప్తరాత్రం త్రిరాత్రం వా ఏకాం వా సద్య ఏవ వా ॥ ౧౩ ॥
నోర్ధ్వం మంత్రప్రయోగః స్యాన్నాగ్న్యగారం నియమ్యతే ॥
నాహతాస్తరణం చైవ న పార్శ్వం చాపి దక్షిణమ్ ॥ ౧౪ ॥
దృఢశ్చేదాగ్రహాయణ్యామావృత్త్యా వాపి కర్మ్మణః ॥
కుంభం మంత్రవదాసించేత్ప్రతికుంభమృచం పఠేత్ ॥ ౧౫ ॥
అల్పానాం యో విఘాతః స్యాత్స బాధో బహుభిః స్మృతః ॥
ప్రాణసామ్మత ఇత్యాది వసిష్ఠబోధితం యథా ॥ ౧౬ ॥
విరోధో యత్ర వాక్యానాం ప్రామాణ్యం తత్ర భూయసామ్ ॥
తుల్యప్రమాణకత్వే తు న్యాయ ఏవం ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧౭ ॥
త్రైయంబకం కరతలమపూపా మండకాః స్మృతాః ॥
పాలాశగోలకాశ్చైవ లోహచర్ణం చ చీవరమ్ ॥ ౧౮ ॥
స్పృశన్ననామికాగ్రేణ క్వచిదాలోకయన్నపి ॥
అనుమంత్రణీయం సర్వత్ర సదైవమనుమంత్రయేత్ ॥ ౧౯ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతౌ అష్టావింశతితమః ఖణ్డః ॥ ౨౮ ॥

ఏకోనత్రింశః ఖణ్డః ౨౯.

క్షాలనం దర్భకూర్చేన సర్వత్ర స్రోతసాం పశోః ॥
తృష్ణీమిచ్ఛాక్రమేణ స్యాద్వపార్థే ప్రాణదారుణి ॥ ౧ ॥
సప్త తావన్మూర్ధన్యాని తథా స్తనచతుష్టయమ్ ॥
నాభిః శ్రోణిరపానం చ గోస్రోతాంసి చతుర్దశ ॥ ౨ ॥
క్షురో మాంసావదానార్థః కృతాన్ని స్విష్టకృదావృతా ॥
వపామాదాయ జుహుయాత్తత్ర మంత్రం సమాపయేత్ ॥ ౩ ॥
హృజ్జిహ్వాక్రోడమస్థీని యకృద్రవృక్కౌ గుదం స్తనాః ॥
శ్రోణిస్కంధసటాపార్శ్వం పశ్వంగాని ప్రచక్షతే ॥ ౪ ॥
ఏకాదశానామంగానామవదానాని సంఖ్యయా ॥
పార్శ్వస్య వృక్కసక్థ్నోశ్చ ద్విత్వాదాహుశ్చతుర్దశ ॥ ౫ ॥
చరితార్థా శ్రుతిః కార్యా యస్మాదప్యనుకల్పశః ॥
అతోఽష్టచర్చ్నే హోమః స్యాచ్ఛాగపక్షే చరావపి ॥ ౬ ॥
అవదానాని యావన్తిక్రియేరన్నప్స్తరే పశోః ॥
తావతః పాయసాపిండాన్పశ్వభావేఽపి కారయేత్ ॥ ౭ ॥
ఊహనవ్యంజనార్థం తు పశ్వభావేఽపి పాయసమ్ ॥
సద్రవం శ్రపయేత్తద్వదన్వష్టక్యేఽపి కర్మణి ॥ ౮ ॥
ప్రాధాన్యం పిండదానస్య కేచిదాహుర్మనీషిణః ॥
గయాదౌ పిండమాత్రస్య దీయమానత్వదర్శనాత్ ॥ ౯ ॥
భోజనస్య ప్రధానత్వం వదంత్యన్యే మహర్షయః ॥
బ్రాహ్మణస్య పరీక్షాయాం మహాయత్నప్రదర్శనాత్ ॥ ౧౦ ॥
ఆమశ్రాద్ధవిధానస్య వినా పిండైః క్రియావిధిః ॥
తదాలభ్యాప్యనధ్యాపవిధానశ్రవణాదపి ॥ ౧౧ ॥
విద్వన్మతముపాదాయ మమాప్యేతద్ధృది స్థితమ్

ప్రాధాన్యముభయోర్యస్మాత్తస్మాదేష సముచ్చయః ॥౧౨ ॥
ప్రాచీనావీతినా కార్యం పిత్ర్యేషు ప్రోక్షణం పశోః ॥
దక్షిణోద్వాసనాన్తం చ చరోర్నిర్వపణాదికమ్ ॥ ౧౩ ॥
సన్నయశ్చావదానానాం ప్రధానార్థో నహీతరః ॥
ప్రధానం హవనం చైవ శేషం ప్రకృతివద్భవేత్ ॥ ౧౪ ॥
ద్వీపమున్నతమాఖ్యాతం శాదా చైవేష్టకా స్మృతా ॥
కీలినం సజలం ప్రోక్తం దూరఖాతోదకో మరుః ॥ ౧౫ ॥
ద్వారే గవాక్షస్తమ్భైః కర్దమభిత్త్యన్తకోణవేధైశ్చ ॥
నేష్టం వాస్తుద్వారం విద్ధమనాక్రాంతమార్యైశ్చ ॥ ౧౬ ॥
వశం గమావితి వ్రీహీంశ్చఖ్నశ్చేతి యవాంస్తథా ॥
అసావిత్యత్ర నామోక్త్వా జుహుయాత్త్రిప్రహోమవత్ ॥ ౧౭ ॥
సాక్షతం సుమనాయుక్తముదకం దధిసంయుతమ్ ॥
అర్ఘ్యం దధిమధుభ్యాం చ మధుపర్కో విధీయతే ॥ ౧౮ ॥
కాంస్యేనైవార్హణీయస్య నినయేదర్ఘ్యమంజలౌ ॥
కాంస్యాపిధానం కాంస్యస్థం మధుపర్కం సమర్పయేత్ ॥ ౧౯ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతావేకోనత్రింశత్తమః ఖణ్డః ॥ ౨౯ ॥
ఇతి కాత్యాయనవిరచితే కర్మప్రదీపే తృతీయః ప్రపాఠకః సమాప్తః ॥ ౩ ॥
ఇతి కాత్యాయనస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౯ ॥

శ్రీః।

అథ బృహస్పతిస్మృతిః ౧౦.

అథ బృహస్పతిస్మృతిప్రారంభః ॥
ఇష్ట్వా క్రతుశతం రాజా సమాప్తవరదక్షిణమ్ ॥
భగవంతం గురుం శ్రేష్ఠం పర్యపృచ్ఛద్బృహస్పతిమ్ ॥ ౧ ॥
భగవన్కేన దానేన సర్వతః సుఖమేధతే ॥
యదక్షయం మహార్ఘం చ తన్మే బ్రూహి మహత్తమ ॥ ౨ ॥
ఏవమింద్రేణ పృష్టోఽసౌ దేవదేవపురోహితః ॥
వాచస్పతిర్మహాప్రాజ్ఞో బృహస్పతిరువాచ హ ॥ ౩ ॥
సువర్ణదానం భూదానం గోదానం చైవ వాసవ ॥
ఏతత్ప్రయచ్ఛమానస్తు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౪ ॥
సువర్ణం రజతం వస్త్రం మణిం రత్నం చ వాసవ ॥
సర్వమేవ భవేద్దత్తం వసుధాం యః ప్రయచ్ఛతి ॥ ౫ ॥
ఫాలకృష్టాం మహీం దత్త్వా సబీజాం సస్యమాలినీమ్ ॥
యావత్సూర్యకృతా లోకాస్తావత్స్వర్గే మహీయతే ॥ ౬ ॥
యత్కించిత్కురుతే పాపం పురుషో వృత్తికర్శితః ॥
అపి గోచర్మమాత్రేణ భూమిదానేన శుధ్యతి ॥౭॥
దశహస్తేన దండేన త్రింశద్దండాన్నివర్త్తనమ్ ॥

దశ తాన్యేవ విస్తారో గోచర్మైతన్మహాఫలమ్ ॥ ౮ ॥
వృషం గోసహస్రం తు యత్ర తిష్ఠత్యతంద్రితమ్ ॥
బాలవత్సప్రసూతానాం తద్గోచర్మ ఇతి స్మృతమ్ ॥ ౯ ॥
విప్రాయ దద్యాచ్చ గుణాన్వితాయ తపోనియుక్తాయ జితేంద్రియాయ ॥
యావన్మహీ తిష్ఠతి సాగరాంతా తావత్ఫలం తస్య భవేదనంతమ్ ॥ ౧౦ ॥
యథా బీజాని రోహంతి ప్రకీర్ణాని మహీతలే ॥

ఏవం కామాః ప్రరోహంతి భూమిదానసమర్జితాః ॥ ౧౧ ॥
యథాప్సు పతితః శక్ర తైలబిందుః ప్రసర్పతి ॥
ఏవం భూమ్యాః కృతం దానం సస్యే సస్యే ప్రరోహతి ॥ ౧౨ ॥
అన్నదాః సుఖినో నిత్యం వస్త్రదశ్చైవ రూపవాన్ ॥
స నరః సర్వదో భూపో యో దదాతి వసుంధరామ్ ॥ ౧౩ ॥
యథా గౌర్భరతే వత్సం క్షీరముత్సృజ్య క్షీరిణీ ॥
స్వయం దత్తా సహస్రాక్ష భూమిర్భరతి భూమిదమ్ ॥ ౧౪ ॥
శంఖం భద్రాసనం ఛత్రం చరస్థావరవారణాః ॥
భూమిదానస్య పుణ్యాని ఫలం స్వర్గః పురందర ॥ ౧౫ ॥
ఆదిత్యో వరుణో వహ్నిర్బ్రహ్మా సోమో హుతాశనః ॥
శూలపాణిశ్చ భగవానభినందంతిభూమిదమ్ ॥ ౧౬ ॥
ఆస్ఫోటయంతి పితరః ప్రవల్గంతి పితామహాః ॥
భూమిదాతా కులే జాతః స చ త్రాతా భవిష్యతి ॥ ౧౭ ॥
త్రీణ్యాహురతిదానాని గావః పృథ్వీ సరస్వతీ ॥

తారయంతీహ దాతారం జపవాపనదోహనైః ॥ ౧౮ ॥
ప్రావృతా వస్త్రదా యాంతి నగ్నా యాంతి త్వవస్త్రదాః ॥
తృప్తా యాంత్యన్నదాతారః క్షుధితా యాంత్యనన్నదాః ॥ ౧౯ ॥
కాంక్షంతి పితరః సర్వే నరకాద్భయభీరవః ॥
గయాం యాస్యతి యః పుత్రః స నస్త్రాతా భవిష్యతి ॥ ౨౦ ॥
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్ ॥
యజేత వాశ్వమేధేన నీలం వా వృషముత్సృజేత్ ॥ ౨౧ ॥
లోహితో యస్తు వర్ణేన పుచ్ఛాగ్రే యస్తు పాండురః ॥
శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం స నీలో వృష ఉచ్యతే ॥ ౨౨ ॥

నీలః పాండురలాంగూలస్తృణముద్ధరతే తు యః ॥
షష్టివర్షసహస్రాణి పితరస్తేన తర్పితాః ॥ ౨౩ ॥
యస్య శృగగతం పంకం కూలాత్తిష్ఠతి చోద్ధృతమ్ ॥
పితరస్తస్య చాశ్నంతి సోమలోకం మహాద్యుతిమ్ ॥ ౨౪ ॥
పృథోర్యదోర్దిలీపస్య నృగస్య నహుషస్య చ ॥
అన్యేషాం చ నరేంద్రాణాం పునరన్యో భవిష్యతి ॥ ౨౫ ॥
బహుభిర్వసుధా దత్తా రాజభిః సగరాదిభిః ॥
యస్య యస్య యథా భూమిస్తస్య తస్య తథా ఫలమ్ ॥ ౨౬ ॥
యస్తు బ్రహ్మఘ్నః స్త్రీఘ్నో వా యస్తు వై పితృఘాతకః ॥
గవాం శతసహస్రాణాం హంతా భవతి దుష్కృతీ ॥ ౨౭ ॥
స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేత వసుంధరామ్ ॥
శ్వవిష్ఠాయాం కృమిభూత్వా పితృభిః సహ పచ్యతే ॥ ౨౮ ॥
ఆక్షేప్తా చానుమంతా చ తమేవ నరకం వ్రజేత్ ॥
భూమిదో భూమిహర్తా చ నాపరం పుణ్యపాపయోః ॥
ఊర్ధ్వం చాధోఽవతిష్ఠేత యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౨౯ ॥
అగ్నేరపత్యం ప్రథమం సువర్ణం భూర్వైష్ణవీ సూర్యసుతాశ్చ గావః ॥
లోకాస్త్రయస్తేన భవంతి దత్తా యః కాంచనం గాం చ మహీం చ దద్యాత్ ॥ ౩౦ ॥
షడశీతిసహస్రాణాం యోజనానాం వసుంధరా ॥
స్వయం దత్తా తు సర్వత్ర సర్వకామప్రదాయినీ ॥ ౩౧ ॥
భూమిం యః ప్రతిగృహ్ణాతి భూమిం యశ్చ ప్రయచ్ఛతి ॥
ఉభౌ తౌ పుణ్యకర్మాణౌ నియతం స్వర్గగామినౌ ॥ ౩౨ ॥
సర్వేషామేవ దానానామేకజన్మానుగం ఫలమ్ ॥
హాటకక్షితిగౌరీణాం సప్తజన్మానుగం ఫలమ్ ॥౩౩ ॥
యో న హింస్యాదహం హ్యాత్మా భూతగ్రామం చతుర్విధమ్ ॥

తస్య దేహాద్వియుక్తస్య భయం నాస్తి కదాచన ॥ ౩౪ ॥
అన్యాయేన హృతా భూమిర్యైర్నరైరపహారితా ॥
హరంతో హారయంతశ్చ హన్యురాసప్తమం కులమ్ ॥ ౩౫ ॥
హరతే హారయేద్యస్తు మందబుద్ధిస్తమోవృతః ॥
స బద్ధో వారుణైః పాశైస్తిర్యగ్యోనిషు జాయతే ॥ ౩౬ ॥
అసుభిః పతితైస్తేషాం దానానామవకీర్తనమ్ ॥
బ్రాహ్మణస్య హృతే క్షేత్రే హంతి త్రిపురుషం కులమ్ ॥ ౩౭ ॥
వాపీకూపసహస్రేణ అశ్వమేధశతేన చ ॥
గవాం కోటిప్రదానేన భూమిహర్తా న శుద్ధ్యతి ॥ ౩౮ ॥
గామేకాం స్వర్ణమేకం వా భూమేరప్యర్ధ్వమంగులమ్ ॥
హరన్నరకమాయాతి యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౩౯ ॥
హుతం దత్తం తపోఽధీతం యత్కించిద్ధర్మసంచితమ్ ॥
అర్ధాంగులస్య సీమాయాం హరణేన ప్రణశ్యతి ॥ ౪౦ ॥
గోవీథీం గ్రామరథ్యాం చ శ్మశానం గోపితం తథా ॥
సంపీడ్య నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౪౧ ॥
ఊషరే నిర్జలే స్థానే ప్రాస్తం సస్యం వివర్జయేత్ ॥
జలాధారస్య కర్తవ్యో వ్యాసస్య వచనం యథా ॥ ౪౨ ॥
పంచ కన్యానృతం హంతి దశ హంతి గవానృతమ్ ॥
శతమశ్వానృతం హంతి సహస్రం పురుషానృతమ్ ॥ ౪౩ ॥
హంతి జాతానజాతశ్చ హిరణ్యార్థేఽనృతం వదన్ ॥
సర్వం భూమ్యనృతం హంతి మా స్మ భూమ్యనృతం వదీః ॥ ౪౪ ॥
బ్రహ్మస్వే న రతిం కుర్యాత్ప్రాణైః కంఠగతైరపి ॥
అనౌషధమభైషజ్యం విషమేతద్ధలాహలమ్ ॥ ౪౫ ॥
న విషం విషమిత్యాహుర్బ్రహ్మస్వం విషముచ్యతే ॥

విషమేకాకినం హంతి బ్రహ్మస్వం పుత్రపౌత్రకమ్ ॥ ౪౬ ॥
లోహచూర్ణాశ్మచూర్ణం చ విషం చ జరయేన్నరః ॥
బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాఞ్జరయిష్యతి ॥ ౪౭ ॥
మన్యుప్రహరణా విప్రా రాజానః శస్త్రపాణయః ॥
శస్త్రమేకాకినం హంతి బ్రహ్మమన్యుః కులత్రయమ్ ॥ ౪౮ ॥
మన్యుప్రహరణా విప్రాశ్చక్రప్రహరణో హరిః ॥
చక్రాత్తీవ్రతరో మన్యుస్తస్మాద్విప్రం న కోపయేత్ ॥ ౪౯ ॥
అగ్నిదగ్ధాః ప్రరోహంతి సూర్యదగ్ధాస్తథైవ చ ॥
మన్యుదగ్ధస్య విప్రాణామంకురో న ప్రరోహతి ॥ ౫౦ ॥
తేజసాగ్నిశ్చ దహతి సూర్యో దహతి రశ్మినా ॥
రాజా దహతి దండేన విప్రో దహతి మన్యునా ॥ ౫౧ ॥
బ్రహ్మస్వేన తు యత్సౌఖ్యం దేవస్వేన తు యా రతిః ॥
తద్ధనం కులనాశాయ భవత్యాత్మవినాశనమ్ ॥ ౫౨ ॥
బ్రహ్మస్వం బ్రహ్మహత్యా చ దరిద్రస్య చ యద్ధనమ్ ॥
గురుమిత్రహిరణ్యం చ స్వర్గస్థమపి పీడయేత్ ॥ ౫౩ ॥
బ్రహ్మస్వేన తు యచ్ఛిద్రం తచ్ఛిద్రం న ప్రరోహతి ॥
ప్రచ్ఛాదయతి తచ్ఛిద్రమప్యత్ర తు విసర్పతి ॥ ౫౪ ॥
బ్రహ్మస్వేన తు పుష్టాని సాధనాని బలాని చ ॥
సంగ్రామే తాని లీయంతే సికతాసు యథోదకమ్ ॥౫౫ ॥
శ్రోత్రియాయ కులీనాయ దరిద్రాయ చ వాసవ ॥
సంతుష్టాయ వినీతాయ సర్వభూతహితాయ చ ॥ ౫౬ ॥
వేదాభ్యాసస్తపో జ్ఞానమింద్రియాణాం చ సంయమః ॥
ఈదృశాయ సురశ్రేష్ఠ యద్దత్తం హి తదక్షయమ్ ॥ ౫౭ ॥
ఆమపాత్రే యథా న్యస్తం క్షీరం దధి ఘృతం మధు ॥

వినశ్యేత్పాత్రదౌర్బల్యాత్తచ్చ పాత్రం వినశ్యతి ॥ ౫౮ ॥
ఏవం గాం చ హిరణ్యం చ వస్త్రమన్నం మహీం తిలాన్ ॥
అవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణాతి భస్మీభవతి కాష్ఠవత్ ॥ ౫౯ ॥
యస్య చైవ గృహే మూర్ఖో దూరే చాపి బహుశ్రుతః ॥
బహుశ్రుతాయ దాతవ్యం నాస్తి మూర్ఖే వ్యతిక్రమః ॥ ౬౦ ॥
కులం తారయతే ధీరః సప్త సప్త చ వాసవ ॥ ౬౧ ॥
యస్తడాగం నవం కుర్యాత్పురాణం వాపి ఖానయేత్ ॥
స సర్వ కులముద్ధృత్య స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౬౨ ॥
వాపీకూపతడాగాని ఉద్యానోపవనాని చ ॥
పునః సంస్కారకర్తా చ లభతే మౌక్తికం ఫలమ్ ॥ ౬౩ ॥
నిదాఘకాలే పానీయం యస్య తిష్ఠతి వాసవ ॥
స దుర్గవిషమం కృత్స్నం న కదాచిదవాప్నుయాత్ ॥ ౬౪ ॥
ఏకాహం తు స్థితం తోయం పృథివ్యాం రాజసత్తమ ॥
కులాని తారయేత్తస్య సప్త సప్త పరాణ్యపి ॥ ౬౫ ॥
దీపాలోకప్రదానేన వపుష్మాన్స భవన్నరః ॥
ప్రేక్షణీయప్రదానేన స్మృతిం మేధాం చ విందతి ॥ ౬౬ ॥
కృత్వాపి పాపకర్మాణి యో దద్యాదన్నమర్థినే ॥
బ్రాహ్మణాయ విశేషేణ న స పాపేన లిప్యతే ॥ ౬౭ ॥
భూమిర్గావస్తథా దారాః ప్రసహ్య హ్రియతే యదా ॥
న చావేదయతే యస్తు తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్ ॥ ౬౮ ॥
నివేదితశ్చ రాజా వై బ్రాహ్మణైర్మన్యుదీపితైః ॥
న నివారయతే యస్తు తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్ ॥ ౬౯ ॥
ఉపస్థితే వివాహే చ యజ్ఞే దానే చ వాసవ ॥
మోహాచ్చరతి విఘ్నం యః స మృతో జాయతే కృమిః ॥ ౭౦ ॥

ధనం ఫలతి దానేన జీవితం జీవరక్షణాత్ ॥
రూపమారోగ్యమైశ్వర్యమహింసాఫలమశ్నుతే ॥ ౭౧ ॥
ఫలమూలాశనాత్పూజా స్వర్గస్సత్యేన లభ్యతే ॥
ప్రాయోపవేశనాద్రాజ్యం సర్వం చ సుఖమశ్నుతే ॥ ౭౨ ॥
గవాఢ్యః శక్ర దీక్షాయాః స్వర్గగామీ తృణాశనః ॥
స్త్రియస్త్రిషవణస్నాయీ వాయుం పీత్వా క్రతుం లభేత్ ॥ ౭౩ ॥
నిత్యస్నాయీ భవేదర్కః సంధ్యే ద్వే చ జపన్ద్విజః ॥
నవం సాధయతే రాజ్యం నాకపృష్ఠమనాశకమ్ ॥ ౭౪ ॥
అగ్నిప్రవేశే నియతం బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥
రసనాప్రతిసంహారే పశూన్పుత్రాంశ్చ విందతి ॥ ౭౫ ॥
నాకే చిరం స వసతే ఉపవాసీ చ యో భవేత్ ॥
సతతం చైకశాయీ యః స లభేతేప్సితాం గతిమ్ ॥ ౭౬ ॥
వీరాసనం వీరశయ్యాం వీరస్థానముపాశ్రితః ॥
అక్షయ్యాస్తస్య లోకాః స్యుస్సర్వకామాగమాస్తథా ॥౭౭॥

ఉపవాసం చ దీక్ష చాఽభిషేకం చ వాసవ ॥
కృత్వా ద్వాదశవర్షాణి వీరస్థానాద్విశిష్యతే ॥ ౭౮ ॥
అధీత్య సర్వవేదాన్వై సద్యో దుఃఖాత్ప్రముచ్యతే ॥
పావనం చరతే ధర్మం స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౭౯ ॥
బృహస్పతిమతం పుణ్యం యే పఠంతి ద్విజాతయః ॥
చత్వారి తేషాం వర్ధంతే ఆయుర్విద్యా యశో బలమ్ ॥ ౮౦ ॥
ఇతి శ్రీబృహస్పతిప్రణీతం ధర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్ ॥ ౧౦ ॥
। శ్రీః ।

అథ పారాశరస్మృతిః ౧౧.

ప్రథమః ఖణ్డః।

అథాతో హిమశైలాగ్రే దేవదారువనాలయే ॥
వ్యాసమేకాగ్రమాసీనమపృచ్ఛన్నృషయః పురా ॥ ౧ ॥
మానుషాణాం హితం ధర్మం వర్తమానే కలౌ యుగే ॥
శౌచాచారం యథావచ్చ వద సత్యవతీసుత ॥ ౨ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా ఋషివాక్యం తు సశిష్యోఽగ్న్యర్కసన్నిభః ॥
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః శ్రుతిస్మృతివిశారదః ॥ ౩ ॥
న చాహం సర్వతత్త్వజ్ఞః కథం ధర్మం వదామ్యహమ్ ॥
అస్మత్పితైవ ప్రష్టవ్య ఇతి వ్యాసః సుతోఽవదత్ ॥ ౪ ॥
తత స్తే ఋషయః సర్వే ధర్మతత్త్వార్థకాంక్షిణః ॥
ఋషిం వ్యాసం పురస్కృత్య గతా బదరికాశ్రమమ్ ॥ ౫ ॥
నానాపుష్పలతాకీర్ణం ఫలపుష్పైరలంకృతమ్ ॥
నదీప్రస్రవణోపేతం పుణ్యతీర్థోపశోభితమ్ ॥ ౬ ॥
మృగపక్షినినాదాఢ్యం దేవతాయతనావృతమ్ ॥
యక్షగంధర్వసిద్ధేశ్చ నృత్యగీతైరలంకృతమ్ ॥ ౭ ॥
తస్మిన్నృషిసభామధ్యే శక్తిపుత్రం పరాశరమ్ ॥
సుఖాసీనం మహాతేజా మునిముఖ్యగణావృతమ్ ॥ ౮ ॥
కృతాంజలిపుటో భూత్వా వ్యాసస్తు ఋషిభిః సహ ॥
ప్రదక్షిణాభివాదేశ్చ స్తుతిభిః సమపూజయత్ ॥ ౯ ॥
అథ సంతుష్టహృదయః పరాశరమహామునిః ॥

ఆహ సుస్వాగతం బ్రూహీత్యాసీనో మునిపుంగవః ॥ ౧౦ ॥
కుశలం సమ్యగిత్యుక్త్వా వ్యాసః పృచ్ఛత్యనంతరమ్ ॥
యది జానాసి మే భక్తిం స్నేహాద్వా భక్తవత్సల ॥ ౧౧ ॥
ధర్మం కథయ మే తాత అనుగ్రాహ్యో హ్యహం తవ ॥
శ్రుతా మ మానవా ధర్మా వాసిష్ఠాః కాశ్యపాస్తథా ॥ ౧౨ ॥
గార్గీయా గౌతమీయాశ్చ తథా చౌశనసాః స్మృతాః ॥
అత్రేర్విష్ణోశ్చ సంవర్తాద్దక్షాదంగిరసస్తథా ॥ ౧౩ ॥
శాతాతపాచ్చ హారీతాద్యాజ్ఞవల్క్యాత్తథైవ చ ॥
ఆపస్తంబకృతా ధర్మాః శంఖస్య లిఖితస్య చ ॥ ౧౪ ॥
కాత్యాయనకృతాశ్చైవ తథా ప్రాచేతసాన్మునేః ॥
శ్రుతా హ్యేతే భవత్ప్రోక్తాః శ్రౌతార్థా మే న విస్మృతాః ॥ ౧౫ ॥
అస్మిన్మన్వంతరే ధర్మాః కృతత్రేతాదికే యుగే ॥
సర్వే ధర్మాః కృతే జాతాః సర్వే నష్టాః కలౌ యుగే ॥ ౧౬ ॥
చాతువర్ణ్యసమాచారం కించిత్సాధారణం వద ॥
చతుర్ణామపి వర్ణానాం కర్త్తవ్యం ధర్మకోవిదైః ॥ ౧౭ ॥
బ్రూహి ధర్మస్వరూపజ్ఞ సూక్ష్మం స్థూలం చ విస్తరాత్ ॥
వ్యాసవాక్యావసానేషు మునిముఖ్యః పరాశరః ॥
ధర్మస్య నిర్ణయం ప్రాహ సూక్ష్మం స్థూలం చ విస్తరాత్ ॥ ౧౮ ॥
శృణు పుత్ర ప్రవక్ష్యామి శృణ్వంతు మునయస్తథా ॥ ౧౯ ॥
కల్పే కల్పే క్షయే సత్యా బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥
శ్రుతిస్మృతిసదాచారనిర్ణేతారశ్చ సర్వదా ॥ ౨౦ ॥
న కశ్చిద్వేదకర్తా చ వేదం స్మృత్వా చతుర్ముఖః ॥
తథైవ ధర్మాన్స్మరతి మనుః కల్పాంతరేంఽతరే ॥ ౨౧ ॥
అన్యే కృతయుగే ధర్మాస్త్రేతాయాం ద్వాపరే యుగే ॥

అన్యే కలియుగే నృణాం యుగరూపానుసారతః ॥ ౨౨ ॥
తపఃపరం కృతయుగే త్రేతాయాం జ్ఞానముచ్యతే ॥
ద్వాపరే యజ్ఞమేవార్ధానమేవ కలౌ యుగే ॥ ౨3 ॥
కృతే తు మానవా ధర్మా స్త్రేతాయాం గౌతమాః స్మృతాః ॥
ద్వాపరే శంఖలిఖితాః కలౌ పారాశరాః స్మృతాః ॥ ౨౪ ॥
త్యజేద్దేశం కృతయుగే త్రేతాయాం గ్రామముత్సృజేత్ ॥
ద్వాపరే కులమేకం తు కర్తారం తు కలౌ యుగే ॥ ౨౫ ॥
కృతే సంభాషణాదేవ త్రేతాయాం స్పర్శనేన చ ॥
ద్వాపరే త్వన్నమాదాయ కలౌ పతతి కర్మణా ॥ ౨౬ ॥
కృతే తాత్క్షణికః శాప స్త్రేతాయాం దశభిర్దినైః ॥
ద్వాపరే చైకమాసేన కలౌ సంవత్సరేణ తు ॥ ౨౭ ॥
అభిగమ్య కృతే దానం త్రేతాస్వాహూయ దీయతే ॥
ద్వాపరే యాచమానాయ సేవయా దీయతే కలౌ ॥ ౨౮ ॥
అభిగమ్యోత్తమం దానమాహూయైవ తు మధ్యమమ్ ॥
అధమం యాచమానాయ సేవాదానం తు నిష్ఫలమ్ ॥ ౨౯॥
జితో ధర్మో హ్యధర్మేణ సత్యం చైవానృతేన చ ॥
జితాశ్చోరైశ్చ రాజానః స్త్రీభిశ్చ పురుషా జితాః ॥ 3౦ ॥
సీదంతి చాగ్నిహోత్రాణి గురుపూజా ప్రణశ్యతి ॥
కుమార్యశ్చ ప్రసూయంతే తస్మిన్కలియుగే సదా ॥ 3౧ ॥
కృతే త్వస్థిగతాఃప్రాణా స్త్రేతాయాం మాంసమాశ్రితాః ॥
ద్వాపరే రుధిరం చైవ కలౌ త్వన్నాదిషు స్థితాః ॥ 3౨ ॥
యుగే యుగే చ యే ధర్మాస్తత్ర తత్ర చ యే ద్విజాః ॥
తేషాం నిందా న కర్తవ్యా యుగరూపా హి తే ద్విజాః ॥ 33॥
యుగే యుగే తు సామర్థ్యం శేషం మునివిభాషితమ్ ॥

పరాశరేణ చాప్యుక్తం ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ ౩౪ ॥
చాతువర్ణ్యసమాచారం శృణ్వంతు ఋషిపుంగవాః ॥ ౩౫ ॥
పరాశరమతం పుణ్యం పవిత్రం పాపనాశనమ్ ॥
చింతితం బ్రాహ్మణార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ ॥ ౩౬ ॥
చతుర్ణామపి వర్ణానామాచారో ధర్మపాలకః ॥
ఆచారభ్రష్టదేహానాం భవేద్ధర్మః పరాఙ్ముఖః ॥ ౩౭ ॥
షట్కర్మాభిరతో నిత్యం దేవతాతిథిపూజకః ॥
హుతశేషం తు భుంజానో బ్రాహ్మణో నావసీదతి ॥ ౩౮ ॥
సంధ్యా స్నానం జపో హోమో దేవతానాం చ పూజనమ్ ॥
ఆతిథ్యం వైశ్వదేవం చ షట్కర్మాణి దినే దినే ॥ ౩౯ ॥
ఇష్టో వా యది వా ద్వేష్యో మూర్ఖః పణ్డిత ఏవ వా ॥
సంప్రాప్తో వైశ్వదేవాం తే సోఽతిథిః స్వర్గసంక్రమః ॥ ౪౦ ॥
దూరాచ్చోపగతం శ్రాంతం వైశ్వదేవ ఉపస్థితమ్ ॥
అతిథిం తం విజానీయాన్నాతిథిః పూర్వమాగతః ॥ ౪౧ ॥
నైకగ్రామీణమతిథిం సంగృహ్ణీత కదాచన ॥
అనిత్యమాగతో యస్మాత్తస్మాదతిథిరుచ్యతే ॥ ౪౨ ॥
అతిథిం తత్ర సంప్రాప్తం పూజయేత్స్వాగతాదినా ॥
తథాసనప్రదానేన పాదప్రక్షాలనేన చ ॥ ౪౩ ॥
శ్రద్ధయా చాన్నదానేన ప్రియప్రశ్నోత్తరేణ చ ॥
గచ్ఛతశ్చానుయానేన ప్రీతిముత్పాదయేద్ గృహీ ॥ ౪౪ ॥
అతిథిర్యస్య భగ్నాశో గృహాత్ప్రతినివర్తతే ॥
పితరస్తస్య నాశ్నంతి దశ వర్షాణి పంచ చ ॥ ౪౫ ॥
కాష్ఠభారసహస్రేణ ఘృతకుంభశతేన చ ॥
అతిథిర్యస్య భగ్నాశస్తస్య హోమో నిరర్థకః ॥ ౪౬ ॥

సుక్షేత్రే వాపయేద్బీజం సుపాత్రే నిక్షిపేద్ధనమ్ ॥
సుక్షేత్రే చ సుపాత్రే చ హ్యుప్తం దత్తం న నశ్యతి ॥ ४८ ॥
న పృచ్ఛేద్గోత్రచరణే న స్వాధ్యాయం శ్రుతం తథా ॥
హృదయే కల్పయేద్దేవం సర్వదేవమయో హి సః ॥ ४७ ॥
అపూర్వః సువ్రతీ విప్రో హ్యపూర్వశ్చాతిథిస్తథా ॥
వేదాభ్యాసరతో నిత్యం త్రయోఽపూర్వా దినే దినే ॥ ४८ ॥
వైశ్వదేవే తు సంప్రాప్తే భిక్షుకే గృహమాగతే ॥
ఉద్ధృత్య వైశ్వదేవార్థం భిక్షాం దత్త్వా విసర్జయేత్ ॥ ५० ॥
తయోరన్నమదత్త్వా చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ५१ ॥
దద్యాచ్చ భిక్షాత్రితయం పరివ్రాడ్బ్రహ్మచారిణామ్ ॥
ఇచ్ఛయా చ తతో దద్యాద్విభవే సత్యవారితమ్ ॥ ५२ ॥
యతిహస్తే జలం దద్యాద్భైక్షం దద్యాత్పునర్జలమ్

తద్భైక్షం మేరుణా తుల్యం తజ్జలం సాగరోపమమ్ ॥ ५३ ॥
యస్య చ్ఛత్రం హయశ్చైవ కుంజరారోహమృద్ధిమత్ ॥
ఐంద్రస్థానముపాసీత తస్మాత్తం న విచారయేత్ ॥ ५४ ॥
వైశ్వదేవకృతం పాపం శక్తో భిక్షుర్వ్యపోహితుమ్ ॥
నహి భిక్షుకృతం దోషం వైశ్వదేవో వ్యపోహతి ॥ ५५ ॥
అకృత్వా వైశ్వదేవం తు భుంజతే యే ద్విజాతయః ॥
తేషామన్నం న భుంజీత కాకయోనిం వ్రజంతి తే ॥ ५६ ॥
అకృత్వా వైశ్వదేవం తు భుంజతే యే ద్విజాధమాః ॥
సర్వే తే నిష్ఫలా జ్ఞేయాః పతంతి నరకేఽశుచౌ ॥ ५८ ॥
వైశ్వదేవవిహీనా యే ఆతిథ్యేన బహిష్కృతాః ॥
సర్వే తే నరకం యాంతి కాకయోనిం వ్రజంతి చ ॥ ५७ ॥

శిరో వేష్ట్య తు యో భుంక్తే దక్షిణాభిముఖస్తు యః ॥
వామపాదకరః స్థిత్వా తద్వై రక్షాంసి భుంజతే ॥ ౫౯ ॥
యతయే కాంచనం దత్త్వా తాంబూలం బ్రహ్మచారిణే ॥
చోరేభ్యోఽప్యభయం దత్త్వా దాతాపి నరకం వ్రజేత్ ॥ ౬౦ ॥
శుక్లవస్త్రం చ యానం చ తాంబూలం ధాతుమేవ చ ॥
ప్రతిగృహ్య కులం హన్యాత్ప్రతిగృహ్ణాతి యస్య చ ॥ ౬౧ ॥
చోరో వా యది చండాలః శత్రుర్వా పితృఘాతకః ॥
వైశ్వదేవే తు సంప్రాప్తే సోఽతిథిః స్వర్గసంక్రమః ॥ ౬౨ ॥
న గృహ్ణాతి తు యో విప్రో హ్యతిథిం వేదపారగమ్ ॥
అదత్తం చాన్నపాత్రం తు భుక్త్వా భుంక్తే తు కిల్బిషమ్ ॥ ౬౩ ॥
బ్రాహ్మణస్య ముఖం క్షేత్రం నిరుపమమకంటకమ్ ॥
వాపయేత్సర్వబీజాని సా కృషిః సర్వకామికా ॥ ౬౪ ॥
సుక్షేత్రే వాక్యేద్బీజం సుపాత్రే నిక్షిపేద్ధనమ్ ॥
సుక్షేత్రే చ సుపాత్రే చ హ్యుప్తం తన్న వినశ్యతి ॥ ౬౫ ॥
అవ్రతా హ్యనధీయానా యత్ర భైక్షచరా ద్విజాః ॥
తం గ్రామం దండయేద్రాజా చోరభక్తప్రదో హి సః ॥ ౬౬ ॥
క్షత్రియో హి ప్రజా రాజఞ్ఛస్త్రపాణిః ప్రదండవాన్ ॥
నిర్జిత్య పరసైన్యాని క్షితిం ధర్మేణ పాలయేత్ ॥ ౬౭ ॥
న శ్రీః కులక్రమాయాతా భూషణోల్లిఖితాఽపి వా ॥
ఖడ్గేనాక్రమ్య భుంజీత వీరభోగ్యాం వసుంధరామ్ ॥ ౬౮ ॥
ఫలం పుష్పం విచినుయాన్మూలచ్ఛేదం న కారయేత్ ॥
మాలాకార ఇవారామే న యథాంగారకారకః ॥ ౬౯ ॥
లాభకర్మ తథా రత్నం గవాం చ పరిపాలనమ్ ॥
కృషికర్మ చ వాణిజ్యం వైశ్యవృత్తిరుదాహృతా ॥ ౭౦ ॥

శూద్రస్య ద్విజశుశ్రూషా పరమో ధర్మ ఉచ్యతే ॥
అన్యథా కురుతే కించిత్తద్భవేత్తస్య నిష్ఫలమ్ ॥ ౭౧ ॥
లవణం మధు తైలం చ దధి తక్రం ఘృతం పయః ॥
న దుష్యేచ్ఛూద్రజాతీనాం కుర్యాత్సర్వేషు విక్రయమ్ ॥ ౭౨ ॥
విక్రీణన్మద్యమాంసాని హ్యభక్ష్యస్య చ భక్షణమ్ ॥
కుర్వన్నగమ్యాగమనం శూద్రః పతతి తత్క్షణాత్ ॥ ౭౩ ॥
కపిలాక్షీరపానేన బ్రాహ్మణీగమనేన చః ॥
వేదాక్షరవిచారేణ శూద్రస్య నరకో ధ్రువమ్ ॥ ౭౪ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨

అతః పరం గృహస్థస్య కర్మాచారం కలౌ యుగే ॥
ధర్మ సాధారణం శక్త్యా చాతుర్వర్ణ్యాశ్రమాగతమ్ ॥ ౧ ॥
తం ప్రవక్ష్యామ్యహం పూర్వం పారాశరవచో యథా ॥
షట్కర్మసహితో విప్రః కృషికర్మ చ కారయేత్ ॥ ౨ ॥
క్షుధితం తృషితం శ్రాంతం బలీవర్దం న యోజయేత్ ॥
హీనాంగం వ్యాధితం క్లీబం వృషం విప్రో న వాహయేత్ ॥ ౩ ॥
స్థిరాంగం నీరుజం తృప్తం సునర్దం షంఢవర్జితమ్ ॥
వాహయేద్దివసస్యార్ద్ధం పశ్చాత్స్నానం సమాచరేత్ ॥ ౪ ॥
జపం దేవార్చనం హోమం స్వాధ్యాయం చైవమభ్యసేత్ ॥
ఏకద్విత్రిచతుర్విప్రాన్భోజయేత్స్నాతకాన్ద్విజః ॥ ౫ ॥
స్వయం కృష్టే తథా క్షేత్రే ధాన్యైశ్చ స్వయమర్జితైః ॥
నిర్వపేత్పంచయజ్ఞాంశ్చ క్రతుదీక్షాం చ కారయేత్ ॥ ౬ ॥
తిలా రసా న విక్రేయా విక్రేయా ధాన్యతత్సమాః ॥

విప్రస్యైవంవిధా వృత్తిస్తృణకాష్ఠాదివిక్రయః ॥ ౭ ॥
బ్రాహ్మణశ్చేత్కృషిం కుర్యాత్తన్మహాదోషమాప్నుయాత్ ॥
అష్టాగవం ధర్మహలం షడ్గవం వృత్తిలక్షణమ్ ॥ ౮ ॥
చతుర్గవం నృశంసానాం ద్విగంవ గోజిఘాంసువత్ ॥
ద్విగవం వాహయేత్పాదం మధ్యాహ్నే తు చతుర్గవమ్ ॥ ౯ ॥
షడ్గవం తు త్రియామాహేఽష్టభిః పూర్ణం తు వాహయేత్ ॥
న యాతి నరకేష్వేవం వర్తమానస్తు వై ద్విజః ॥ ౧౦ ॥
దానం దద్యాచ్చ వై తేషాం ప్రశస్తం స్వర్గసాధనమ్ ॥
సంవత్సరేణ యత్పాపం మత్స్యఘాతీ సమాప్నుయాత్ ॥ ౧౧ ॥
అయోముఖేన కాష్ఠేన తదేకాహేన లాంగలీ ॥
పాశకో మత్స్యఘాతీ చ వ్యాధః శాకునికస్తథా ॥ ౧౨ ॥
అదాతా కర్షకశ్చైవ పంచైతే సమభాగినః ॥
కండనా పేషణీ చుల్లీ ఉదకుంభీ చ మార్జనీ ॥ ౧౩ ॥
పంచ సూనా గృహస్థస్య అహన్యహని వర్తతే ॥
వైశ్వదేవో బలిర్భిక్షా గోగ్రాసో దంతకారకః ॥ ౧౪ ॥
గృహస్థః ప్రత్యహం కుర్యాత్సూనాదోషైర్న లిప్యతే ॥
వృక్షం ఛిత్త్వా మహీం భిత్త్వా హత్వా చ కృమికీటకాన్ ॥ ౧౫ ॥
కర్షకః ఖలయజ్ఞేన సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥
యో న దద్యాద్ద్విజాతిభ్యో రాశిమూలముపాగతః ॥ ౧౬ ॥
స చోరః స చ పాపిష్ఠో బ్రహ్మఘ్నం తం వినిర్దిశేత్ ॥
రాజ్ఞే దత్త్వా తు షడ్భాగం దేవానాం చైకవింశకమ్ ॥ ౧౭ ॥
విప్రాణాం త్రింశకం భాగం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥
క్షత్రియోఽపి కృషిం కృత్వా దేవాన్విప్రాంశ్చ పూజయేత్ ॥ ౧౮ ॥
వైశ్యః శూద్రస్తథా కుర్యాత్కృషివాణిజ్యశిల్పకమ్ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

వికర్మం కుర్వతే శూద్రా ద్విజశుశ్రూషయోజ్ఝితాః ॥ ౧౯ ॥
భవంత్యల్పాయుషస్తే వై నిరయం యాంత్యసంశయమ్ ॥
చతుర్ణామపి వర్ణానామేష ధర్మః సనాతనః ॥ ౨౦ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

అతః శుద్ధిం ప్రవక్ష్యామి జననే మరణే తథా

దినత్రయేణ శుద్ధ్యంతి బ్రాహ్మణాః ప్రేతసూతకే ॥ ౧ ॥
క్షత్రియో ద్వాదశాహేన వైశ్యః పంచదశాహకైః ॥
శూద్రః శుద్ధ్యతి మాసేన పరాశరవచో యథా ॥ ౨ ॥
ఉపాసనే తు విప్రాణామంగశుద్ధిశ్చ జాయతే ॥
బ్రాహ్మణానాం ప్రసూతౌ తు దేహస్పర్శో విధీయతే ॥ 3 ॥
జాతౌ విప్రో దశాహేన ద్వాదశాహేన భూమిపః ॥
వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ ౪ ॥
ఏకాహాచ్ఛుద్ధ్యతే విప్రో యోఽగ్నివేదసమన్వితః ॥
త్ర్యహాత్కేవలవేదస్తు ద్విహీనో దశభిర్దినైః ॥ ౫ ॥
జన్మకర్మపరిభ్రష్టః సన్ధ్యోపాసనవర్జితః ॥
నామధారకవిప్రస్తు దశాహం సూతకీ భవేత్ ॥ ౬ ॥
అజా గావో మహిష్యశ్చ బ్రాహ్మణీ నవసూతికాః ॥
దశరాత్రేణ సంశుద్ధ్యద్భూమిష్ఠం చ నవోదకమ్ ॥ ౭ ॥
ఏకపిండాస్తు దాయాదాః పృథగ్దారనికేతనాః ॥
జన్మన్యపి విపత్తౌ చ తేషాం తత్సూతకం భవేత్ ॥ ౮ ॥

తావత్తత్సూతకం గోత్రే చతుర్థపురుషేణ తు ॥
దాయాద్విచ్ఛేదమాప్నోతి పంచమో వాత్మవంశజః ॥ ౯ ॥
చతుర్థే దశరాత్రం స్యాత్షణ్నిశాః పుంసి పంచమే ॥
షష్ఠే చతురహాచ్ఛుద్ధిః సప్తమే తు దినత్రయాత్ ॥ ౧౦ ॥
భృగ్వగ్నిమరణే చైవ దేశాంతరమృతే తథా ॥
బాలే ప్రేతే చ సంన్యస్తే సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ ౧౧ ॥
దేశాంతరమృతః కశ్చిత్సగోత్రః శ్రూయతే యది ॥
న త్రిరాత్రమహోరాత్రం సద్యః స్నాత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
దేశాంతరగతో విప్రః ప్రయాసాత్కాలకారితాత్ ॥
దేహనాశమనుప్రాప్తస్తిథిర్న జ్ఞాయతే యది ॥ ౧౩ ॥
కృష్ణాష్టమీ త్వమావాస్యా కృష్ణా చైకాదశీ చ యా ॥
ఉదకం పిండదానం చ తత్ర శ్రాద్ధం చ కారయేత్ ॥ ౧౪ ॥
అజాతదంతా యే బాలా యే చ గర్భాద్వినిఃసృతాః ॥
న తేషామగ్నిసంస్కారో నాశౌచం నోదకక్రియా ॥ ౧౫ ॥
యది గర్భో విపద్యేత స్రవతే వాపి యోషితః ॥
యావన్మాసం స్థితో గర్భో దినం తావత్తు సూతకమ్ ॥ ౧౬ ॥
ఆచతుర్థాద్భవేత్స్రావః పాతః పంచమషష్ఠయోః ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రసూతిః స్యాద్దశాహం సూతకం భవేత్ ॥ ౧౭ ॥
దంతజాతేఽనుజాతే చ కృతచూడే చ సంస్థితే ॥
అగ్నిసంస్కరణం తేషాం త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౮ ॥
ఆదంతాజ్జన్మతః సద్య ఆచూడాన్నైశికీ స్మృతా ॥
త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరాత్రమతః పరమ్ ॥ ౧౯ ॥
బ్రహ్మచారీ గృహే యేషాం హూయతే చ హుతాశనః ॥
సంపర్కం చేన్న కుర్వంతి న తేషాం సూతకం భవేత్ ॥ ౨౦ ॥

సంపర్కాదదుష్యతే విప్రో జననే మరణే తథా ॥
సంపర్కాచ్చ నివృత్తస్య న ప్రేతం నైవ సూతకమ్ ॥ ౨౧ ॥
శిల్పినః కారుకా వైద్యా దాసీదాసాశ్చ నాపితాః ॥
రాజానః శ్రోత్రియాశ్చైవ సద్యఃశౌచాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౨ ॥
సవ్రతో మంత్రపూతశ్చ ఆహితాగ్నిశ్చ యో ద్విజః ॥
రాజ్ఞశ్చ సూతకం నాస్తి యస్య చేచ్ఛతి పార్థివః ॥ ౨౩ ॥
ఉద్యతో నిధనే దానే ఆర్తో విప్రో నిమంత్రితః ॥
తదైవ ఋషిభిర్దృష్టం యథా కాలేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౪ ॥
ప్రసవే గృహమేధీ తు న కుర్యాత్సంకరం యది ॥
దశాహాచ్ఛుధ్యతే మాతా త్వవగాహ్య పితా శుచిః ॥ ౨౫ ॥
సర్వేషాం శావమాశౌచం మాతాపిత్రోస్తు సూతకమ్ ॥
సూతకం మాతురేవ స్యాదుపస్పృశ్య పితా శుచిః ॥౨౬ ॥
యది పత్న్యాం ప్రసూతాయాం సంపర్కం కురుతే ద్విజః ॥
సూతకం తు భవేత్తస్య యది విప్రః షడంగవిత్ ॥ ౨౭ ॥
సంపర్కాజ్జాయతే దోషో నాన్యో దోషోఽస్తి వై ద్విజే ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సంపర్కం వర్జయేద్బుధః ॥ ౨౮ ॥
వివాహోత్సవయజ్ఞేషు త్వంతరా మృతసూతకే ॥
పూర్వసంకల్పితం ద్రవ్యం దీయమానం న దుష్యతి ॥ ౨౯ ॥
అంతరా తు దశాహస్య పునర్మరణజన్మనీ ॥
తావత్స్యాదశుచిర్విప్రో యావత్పూర్వం న గచ్ఛతి ॥ ౩౦ ॥
బ్రాహ్మణార్థం విపన్నానాం బందీగోగ్రహణే తథా ॥
ఆహవేషు విపన్నానామేకరాత్రమశౌచకమ్ ॥ ౩౧ ॥
ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే సూర్యమండలభేదినౌ ॥
పరివ్రాడ్ యోగయుక్తశ్చ రణే చాభిముఖో హతః ॥ ౩౨ ॥

యత్ర యత్ర హతః శూరః శత్రుభిః పరివేష్టితః ॥
అక్షయాఀల్లభతే లోకాన్యది క్లీబం న భాషతే ॥ ౩౩ ॥
సంన్యస్తం బ్రాహ్మణం దృష్ట్వా స్థానాచ్చలతి భాస్కరః ॥
ఏష మే మండలం భిత్త్వా పరం స్థానం ప్రయాస్యతి ॥ ౩౪ ॥
యస్తు భగ్నేషు సైన్యేషు విద్రవత్సు సమంతతః ॥
పరిత్రాతా యదా గచ్ఛేత్స చ క్రతుఫలం లభేత్ ॥ ౩౫ ॥
యస్య చ్ఛేదక్షతం గాత్రం శరముద్గరయష్టిభిః ॥
దేవకన్యాస్తు తం వీరం హరంతి రమయంతి చ ॥ ౩౬ ॥
దేవాంగనాసహస్రాణి శూరమాయోధనే హతమ్ ॥
త్వరమాణాః ప్రధావంతి మమ భర్తా మమేతి చ ॥ ౩౭ ॥
యం యజ్ఞసంఘైస్తపసా చ విప్రాః స్వర్గైషిణో వాత్ర యథైవ యాంతి ॥
క్షణేన యాంత్యేవ హి తత్ర వీరాః ప్రాణాన్సుయుద్ధేన పరిత్యజంతి ॥ ౩౮ ॥
జితేన లభ్యతే లక్ష్మీర్మృతేనాపి వరాంగనా ॥
క్షణధ్వంసిని కాయేఽస్మిన్కా చింతా మరణే రణే ॥ ౩౯ ॥
లలాటదేశే రుధిరం స్రవచ్చ యస్యాహవే తు ప్రవిశేత వక్రమ్ ॥
తత్సోమపానేన కిలాస్య తుల్యం సంగ్రామయజ్ఞే విధివచ్చ దృష్టమ్ ॥౪౦॥
అనాథం బ్రాహ్మణం ప్రేతం యే వహంతి ద్విజాతయః ॥
పదే పదే యజ్ఞఫలమానుపూర్వ్యాల్లభంతి తే ॥ ౪౧ ॥
న తేషామశుభం కించిత్పాపం వా శుభకర్మణామ్ ॥
జలావగాహనాత్తేషాం సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ ౪౨ ॥
అసగోత్రమబంధుం చ ప్రేతీభూతం ద్విజోత్తమమ్ ॥
వహిత్వా చ దహిత్వా చ ప్రాణాయామేన శుద్ధ్యతి ॥ ౪౩ ॥
అనుగమ్యేచ్ఛయా ప్రేతం జ్ఞాతిమజ్ఞాతిమేవ వా ॥
స్నాత్వా సచైలం స్పృష్ట్వాఽగ్నిం ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౪౪ ॥

క్షత్రియం మృతమజ్ఞానాద్బ్రాహ్మణో యోఽనుగచ్ఛతి ॥
ఏకాహమశుచిర్భూత్వా పఞ్చగవ్యేన శుంధ్ద్యతి ॥ ౪౫ ॥
శవం చ వైశ్యమజ్ఞానాద్బ్రాహ్మణో హ్యనుగచ్ఛతి ॥
కృత్వా శౌచం ద్విరాత్రం చ ప్రాణాయామాన్షడాచరేత్ ॥ ౪౬ ॥
ప్రేతీభూతం తు యః శూద్రం బ్రాహ్మణో జ్ఞానదుర్బలః ॥
అనుగచ్ఛేన్నీయమానం త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥ ౪౭ ॥
త్రిరాత్రే తు తతః పూర్ణే నదీం గత్వా సముద్రగామ్ ॥
ప్రాణాయామశతం కృత్వా ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౪౮ ॥
వినివర్త్య యదా శూద్రా ఉదకాంతముపస్థితాః ॥
ద్విజైస్తదానుగంతవ్యా ఏష ధర్మః సనాతనః ॥ ౪౯ ॥
తస్మాద్ద్విజో మృతం శూద్రం న స్పృశేత చ దాహయేత ॥
దృష్టే సూర్యావలోకేన శుద్ధిరేషా పురాతనీ ॥ ౫౦ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

అతిమానాదతిక్రోధాత్స్నేహాద్వా యది వా భయాత్ ॥
ఉద్బధ్నీయాత్స్త్రీ పుమాన్వా గతిరేషా విధీయతే ॥ ౧ ॥
పూయశోణితసంపూర్ణే త్వంధే తమసి మజ్జతి ॥
షష్టివర్షసహస్రాణి నరకం ప్రతిపద్యతే ॥ ౨ ॥
నాశౌచం నోదకం నాగ్నిం నాశ్రుపాతం చ కారయేత ॥
వోఢారోఽగ్నిప్రదాతారః పాశచ్ఛేదకరాస్తథా ॥ ౩ ॥
తప్తకృచ్ఛ్రేణ శుధ్యంతీత్యేవమాహ ప్రజాపతిః ॥
గోభిర్హతం తథోద్బద్ధం బ్రాహ్మణేన తు ఘాతితమ్ ॥ ౪ ॥

సంస్పృశంతి తు యే విప్రా వోఢారభాగ్నిదాశ్చ యే।

అన్యే యే చానుగంతారః పాశచ్ఛేదకరాశ్చ యే ॥ ౫ ॥
తప్తకృచ్ఛ్రేణ శుద్ధాస్తే కుర్యుర్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
అనడుత్సహితాం గాం చ దద్యుర్విప్రాయ దక్షిణామ్ ॥ ౬ ॥
త్ర్యహముష్ణం పిబేద్వారి త్ర్యహముష్ణం పయః పిబేత్ ॥
త్ర్యహముష్ణం పిబేత్సర్పిర్వాయుభక్షో దినత్రయమ్ ॥ ౭ ॥
షట్పలం తు పిబేదంభస్త్రిపలం తు పయః పిబేత్ ॥
పలమేకం పిబేత్సర్పిస్తప్తకృచ్ఛ్రం విధీయతే ॥ ౮ ॥
యో వై సమాచరేద్విప్రః పతితాదిష్వకామతః ॥
పంచాహం వా దశాహం వా ద్వాదశాహమథాపి వా ॥ ౯ ॥
మాసార్ద్ధం మాసమేక వా మాసద్వయమథాపి వా ॥
అష్టార్ద్ధమర్ద్ధమేకం వా భవేదూర్ధ్వం హి తత్సమః ॥ ౧౦ ॥
త్రిరాత్రం ప్రథమే పక్షే ద్వితీయే కృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥
తృతీయే చైవ పక్షే తు కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౧౧ ॥
చతుర్థే దశరాత్రం స్యాత్పరాకః పంచమే మతః ॥
కుర్యాచ్చాంద్రాయణం షష్ఠే సప్తమే త్వైందవద్వయమ్ ॥ ౧౨ ॥
శుద్ధ్యర్థమష్టమే చైవ షణ్మాసం కృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥
పక్షసంఖ్యాప్రమాణేన సువర్ణాన్యపి దక్షిణా ॥ ౧౩ ॥
ఋతుస్నాతా తు యా నారీ భర్తారం నోపసర్పతి ॥
సా మృతా నరకం యాతి విధవా చ పునః పునః ॥ ౧౪ ॥

ఋతుస్నాతాం తు యో భార్యాం సన్నిధౌ నోపగచ్ఛతి ॥
ఘోరాయాం భ్రూణహత్యాయాం యుజ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౫ ॥

దరిద్రం వ్యాధితం ధూర్తం భర్తారం యాఽవమన్యతే ॥
సా శునీ జాయతే మృత్వా సూకరీ చ పునః పునః ॥ ౧౬ ॥
పత్యౌ జీవతి యా నారీ ఉపోష్య వ్రతమాచరేత్ ॥
ఆయుష్యం హరతే భర్తుః సా నారీ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౧౭ ॥
అపృష్ట్వా చైవ భర్తా్రరం యా నారీ కురుతే వ్రతమ్ ॥
సర్వం తద్రాక్షసాన్గచ్ఛేదిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥ ౧౮ ॥
బాంధవానాం సజాతీనాం దుర్వృత్తం కురుతే తు యా ॥
గర్భపాతం చ యా కుర్యాన్న తాం సంభాషయేత్క్వచిత్ ॥ ౧౯ ॥
యత్పాపం బ్రహ్మహత్యాయా ద్విగుణం గర్భపాతనే ॥
ప్రాయశ్చిత్తం న తస్యాస్తి తస్యాస్త్యాగో విధీయతే ॥ ౨౦ ॥
న కార్యమావసథ్యేన నాగ్నిహోత్రేణ వా పునః ॥
స భవేత్కర్మచాండాలో యస్తు ధర్మపరాఙ్ముఖః ॥ ౨౧ ॥
స క్షేత్రీ లభతే బీజం న బీజీ భాగమర్హతి ॥ ౨౨ ॥
తద్వత్పరస్త్రియః పుత్రౌ ద్వౌ సుతౌ కుండగోలకౌ ॥
పత్యౌ జీవతి కుండస్తు మృతే భర్తరి గోలకః ॥ ౨౩ ॥
ఔరసః క్షేత్రజశ్చైవ దత్తః కృత్రిమకః సుతః ॥
దద్యాన్మాతా పితా వాపి స పుత్రో దత్తకో భవేత్ ॥ ౨౪ ॥
పరివిత్తిః పరివేత్తా యయా చ పరివిద్యతే ॥
సర్వే తే నరకం యాంతి దాతృయాజకపంచమాః ॥ ౨౫ ॥
ద్వౌ కృచ్ఛ్రౌ పరివిత్తేస్తు కన్యాయాః కృచ్ఛ్ర ఏవ చ ॥
కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ దాతుస్తు హోతా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥౨౬॥
కుబ్జవామనషండేషు గద్గదేషు జడేషు చ ॥
జాత్యంధే బధిరే మూకే న దోషః పరివిందతః ॥ ౨౭ ॥
పితృవ్యపుత్రః సాపత్నః పరనారీసుతస్తథా ॥

దారాగ్ని హోత్రసంయోగే న దోషః పరివేదనే ॥ ౨౮ ॥
జ్యేష్ఠో భ్రాతా యదా తిష్ఠేదాధానం నైవ కారయేత్ ॥
అనుజ్ఞాతస్తు కుర్వీత శంఖస్య వచనం యథా ॥ ౨౯ ॥
నష్టే మృతే ప్రవ్రజితే క్లీబే చ పతితేఽపతౌ ॥
పంచస్వాపత్సు నారీణాం పతిరన్యో విధీయతే ॥ ౩౦ ॥
మృతే భర్త్తరి యా నారీ బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితా ॥
సా మృతా లభతే స్వర్గం యథా తే బ్రహ్మచారిణః ॥ ౩౧ ॥
తిస్రః కోట్యోఽర్ధకోటీ చ యాని లోమాని మానవే ॥
తావత్కాలం వసేత్స్వర్గే భర్త్తారం యాఽనుగచ్ఛతి ॥ ౩౨ ॥
వ్యాలగ్రాహీ యథా వ్యాలం బలాదుద్ధరతే బిలాత్ ॥
ఏవం స్త్రీ పతిముద్ధృత్య తేనైవ సహ మోదతే ॥ ౩౩ ॥

॥ ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పంచమోఽధ్యాయః ౫.

వృకశ్వానశృగాలాదిదష్టో యస్తు ద్విజోత్తమః ॥
స్నాత్వా జపేత్స గాయత్రీం పవిత్రాం వేదమాతరమ్ ॥ ౧ ॥
గవాం శృంగోదకస్నానాన్మహానద్యోస్తు సంగమే ॥
సముద్రదర్శనాద్వాపి శునా దష్టః శుచిర్భవేత్ ॥ ౨ ॥
వేదవిద్యావ్రతస్నాతః శునా దష్టో ద్విజో యది ॥
స హిరణ్యోదకే స్నాత్వా ఘృతం ప్రాశ్య విశుద్ధ్యతి ॥ ౩ ॥
సవ్రతస్తు శునా దష్టో యస్త్రిరాత్రముపావసేత్ ॥
ఘృతం కుశోదకం పీత్వా వ్రతశేషం సమాపయేత్ ॥ ౪ ॥

అవ్రతః సవ్రతో వాపి శునా దష్టో భవేద్ద్విజః ॥
ప్రణిపత్య భవేత్పూతో విప్రైశ్చక్షుర్నిరీక్షితః ॥ ౫ ॥
శునా ఘ్రాతాఽవలీఢస్య నఖైర్విలిఖితస్య చ ॥
అద్భిః ప్రక్షాలనం ప్రోక్తమగ్నినా చోపచూలనమ్ ॥ ౬ ॥
బ్రాహ్మణీ తు శునా దష్టా జంబుకేన వృకేణ వా ॥
ఉదితం గ్రహనక్షత్రం దృష్ట్వా సద్యః శుచిర్భవేత్ ॥ ౭ ॥
కృష్ణపక్షే యదా సోమో న దృశ్యేత కదాచన ॥
యాం దిశం వ్రజతే సోమస్తాం దిశం చావలోకయేత్ ॥ ౮ ॥
అసద్బ్రాహ్మణకే గ్రామే శునా దష్టో ద్విజోత్తమః ॥
వృషం ప్రదక్షిణీకృత్య సద్యః స్నాత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ ౯ ॥
చండాలేన శ్వపాకేన గోభిర్విప్రైర్హతో యది ॥
ఆహితాగ్నిర్మృతో విప్రో విషేణాత్మా హతో యది ॥ ౧౦ ॥
దహేత్తం బ్రాహ్మణం విప్రో లోకాగ్నౌ మంత్రవర్జితమ్ ॥
స్పృష్ట్వా చోహ్య చ దగ్ధ్వా చ సపిండేషు చ సర్వదా ॥ ౧౧ ॥
ప్రాజాపత్యం చరేత్పశ్చాద్విప్రాణామనుశాసనాత్ ॥
దగ్ధ్వాస్థీని పునర్గృహ్య క్షీరైః ప్రక్షాలయేద్ద్విజః ॥ ౧౨ ॥
స్వేనాగ్నినా స్వమంత్రేణ పృథగేతత్పునర్దహేత్ ॥
ఆహితాగ్నిర్ద్విజః కశ్చిత్ప్రవసన్కాలచోదితః ॥ ౧౩ ॥
దేహనాశమనుప్రాప్తస్తస్యాగ్నిర్వసతే గృహే ॥
ప్రేతాగ్నిహోత్రసంస్కారః శ్రూయతాం మునిపుంగవాః ॥ ౧౪ ॥
కృష్ణాజినం సమాస్తీర్య కుశైస్తు పురుషాకృతిమ్ ॥
షట్శతాని శతం చైవ పలాశానాం చ వృంతతః ॥ ౧౫ ॥
చత్వారింశచ్ఛిరే దద్యాచ్ఛతం కంఠే తు విన్యసేత్ ॥
బాహుభ్యాం దశకం దద్యాదంగులీషు దశైవ తు ॥ ౧౬ ॥

శతం తు జఘనే దద్యాద్ద్విశతం తూదరే తథా ॥
దద్యాదష్టౌ వృషణయోః పంచ మేఢ్రే తు విన్యసేత్ ॥ ౧౭ ॥
ఏకవింశతిమూరుభ్యాం ద్విశతం జానుజంఘయోః ॥
పాదాంగుష్ఠేషు దద్యాత్షట్ యజ్ఞపాత్రం తతో న్యసేత్ ॥ ౧౮ ॥

శమ్యాం శిశ్నే వినిక్షిప్య అరణిం ముష్కయోరపి ॥
జుహూం చ దక్షిణే హస్తే వామే తూపభృతం న్యసేత్ ॥ ౧౯ ॥
పృష్ఠే తూలూఖలం దద్యాత్పృష్ఠే చ ముశలం న్యసేత్ ॥
ఉరసి క్షిప్య దృషదం తండులాజ్యతిలాన్ముఖే ॥ ౨౦ ॥
శ్రోత్రే చ ప్రోక్షణీం దద్యాదాజ్యస్థాలీం చ చక్షుషోః ॥
కర్ణే నేత్రే ముఖే ఘ్రాణే హిరణ్యశకలం న్యసేత్ ॥ ౨౧ ॥
అగ్నిహోత్రోపకరణమశేషం తత్ర విన్యసేత్ ॥
అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహేత్యేకాహుతిం సకృత్ ॥ ౨౨ ॥
దద్యాత్పుత్రోఽథవా భ్రాతాఽప్యన్యో వాపి చ బాంధవః ॥
యథా దహనసంస్కారస్తథా కార్యం విచక్షణైః ॥ ౨౩ ॥
ఈదృశం తు విధిం కుర్యాద్బ్రహ్మలోకే గతిః స్మృతా ॥
దహంతి యే ద్విజాస్తం తు తే యాంతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౨౪ ॥
అన్యథా కుర్వతే కర్మ త్వాత్మబుద్ధ్యా ప్రచోదితాః ॥
భవంత్యల్పాయుషస్తే వై పతంతి నాకేఽశుచౌ ॥ ౨౫ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రాణిహత్యాసు నిష్కృతిమ్ ॥
పరాశరేణ పూర్వోక్తం మన్వర్థేఽపి చ విస్తృతామ్ ॥ ౧ ॥
క్రౌంచసారసహంసాంశ్చ చక్రవాకం చ కుక్కుటమ్ ॥
జాలపాదం చ శరభం హత్వాఽహోరాత్రతః శుచిః ॥ ౨ ॥
బలాకాటిట్టిభౌ వాపి శుకపారావతావపి ॥
అటీనబకఘాతీ చ శుధ్యతే నక్తభోజనాత్ ॥౩ ॥
వృక్కాకకపోతానాం సారీతిత్తిరఘాతకః ॥
అంతర్జలే ఉభే సధ్యే ప్రాణాయామేన శుధ్యతి ॥ ౪ ॥
గృధ్రశ్యేనశశాదీనాములూకస్య చ ఘాతకః ॥
అపక్వాశీ దినం తిష్ఠేత్త్రికాలం మారుతాశనః ॥ ౫ ॥
వల్గులీటిట్టిభానాం చ కోకిలాఖంజరీటకే ॥
లావికారత్కపక్షేషు శుధ్యతే నక్తభోజనాత్ ॥ ౬ ॥
కాంరడవచకోరాణాం పింగలాకురరస్య చ ॥
భారద్వాజాదికం హత్వా శివం సంపూజ్య శుధ్యతి ॥ ౭ ॥
భేరుండచాషభాసాంశ్చ పారావతకపింజలౌ ॥
పక్షిణాం చైవ సర్వేషామహోరాత్రమభోజనమ్ ॥ ౮ ॥
హత్వా మూషకమార్జారసర్పాజగరడుండుభాన్ ॥
కృసరం భోజయేద్విప్రాంల్లోహదండం చ దక్షిణామ్ ॥ ౯ ॥
వృకజంబుకఋక్షాణాం తరక్షూణాం చ ఘాతకః ॥
తిలప్రస్థం ద్విజే దద్యాద్వాయుభక్షో దినత్రయమ్ ॥ ౧౧ ॥
గజస్య చ తురంగస్య మహిషోష్ట్రనిపాతనే।

ప్రాయశ్చిత్తమహోరాత్రం త్రిసంధ్యమవగాహనమ్ ॥ ౧౨ ॥

కురంగం వానరం సింహం చిత్రం వ్యాఘ్రం చ ఘాతయన్ ॥
శుద్ధ్యతే స త్రిరాత్రేణ విప్రాణాం తర్పణేన చ ॥ ౧౩ ॥
మృగరోహిద్వరాహాణామవేర్బస్తస్య ఘాతకః ॥
అఫాలకృష్టమశ్నీయాదహోరాత్రముపోష్య సః ॥ ౧౪ ॥
ఏవం చతుష్పదానాం చ సర్వేషాం వనచారిణామ్ ॥
అహోరాత్రోషితస్తిష్ఠేజ్జపన్వై జాతవేదసమ్ ॥ ౧౫ ॥
శిల్పినం కారుకం శూద్రం స్త్రియం వా యస్తు ఘాతయేత్ ॥
ప్రాజాపత్యద్వయం కృత్వా వృషైకాదశ దక్షిణా ॥ ౧౬ ॥
వైశ్యం వా క్షత్రియం వాపి నిర్దోషం యోఽభిఘాతయేత్ ॥
సోఽతికృచ్ఛ్రద్వయం కుర్యాద్గోవింశద్దక్షిణాం దదేత్ ॥ ౧౭ ॥
వైశ్యం శూద్రం క్రియాసక్తం వికర్మస్థం ద్విజోత్తమమ్ ॥
హత్వా చాంద్రాయణం తస్య త్రింశద్గాశ్చైవ దక్షిణా ॥ ౧౮ ॥
చండాలం హతవాన్కశ్చిద్బ్రాహ్మణో యది కంచన ॥
ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛ్రం గోద్వయం దక్షిణాం దదేత్ ॥ ౧౯ ॥
క్షత్రియేణాపి వైశ్యేన శూద్రేణైవేతరేణ చ ॥
చండాలస్య వధే ప్రాప్తే కృచ్ఛ్రార్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨౦ ॥
చోరః శ్వపాకశ్చండాలో విప్రేణాభిహతో యది ॥
అహోరాత్రోషితః స్నాత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౨౧ ॥

శ్వపాకం చాపి చండాలం విప్రః సంభాషతే యది।

ద్విజసంభాషణం కుర్యాత్సావిత్రీం చ సకృజ్జపేత్ ॥ ౨౨ ॥
చండాలైః సహ సుప్త్వా తు త్రిరాత్రముపవాసయేత్ ॥
చండాలకపథం గత్వా గాయత్రీస్మరణాచ్ఛుచిః ॥ ౨౩ ॥

చండాలదర్శనే సద్య ఆదిత్యమవలోకయేత్ ॥
చండాలస్పర్శనే చైవ సచైలం స్నానమాచరేత్ ॥ ౨౪ ॥
చండాలఖాతవాపీషు పీత్వా సలిలమగ్రతః ॥
అజ్ఞానాచ్చైకనక్తేన త్వహోరాత్రేణ శుద్ధ్యతి ॥ ౨౫ ॥
చండాలభాండం సంస్పృశ్య పీత్వా కూపగతం జలమ్ ॥
గోమూత్రయావకాహారస్త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౬ ॥
చండాలఘటసంస్థం తు యత్తోయం పిబతి ద్విజః ॥
తత్క్షణాత్క్షిపతే యస్తు ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥
యది న క్షిపతే తోయం శరీరే యస్య జీర్యతి ॥
ప్రాజాపత్యం న దాతవ్యం కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౨౮ ॥
చరేత్సాంతపనం విప్రః ప్రాజాపత్యమనంతరః ॥
తదర్ధం తు చరేద్వైశ్యః పాదం శూద్రస్య దాపయేత్ ॥ ౨౯ ॥
భాండస్థమంత్యజానాం తు జలం దధి పయః పిబేత్ ॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యః శూద్రశ్చైవ ప్రమాదతః॥ ॥ ౩౦ ॥
బ్రహ్మకూర్చోపవాసేన ద్విజాతీనాం తు నిష్కృతిః ॥
శూద్రస్య చోపవాసేన తథా దానేన శక్తితః ॥ ౩౧ ॥
భుంక్తేఽజ్ఞానాద్ద్విజశ్రేష్ఠశ్చండాలాన్నం కథంచన ॥
గోమూత్రపావకాహారో దశరాత్రేణ శుద్ధ్యతి ॥ ౩౨ ॥
ఏకైకం గ్రాసమశ్నీయాద్గోమూత్రే యావకస్య చ ॥
దశాహం నియమస్థస్య వ్రతం తత్తు వినిర్దిశేత్ ॥ ౩౩ ॥
అవిజ్ఞాతస్తు చండాలో యత్ర వేశ్మని తిష్ఠతి ॥
విజ్ఞాతే తూపసంన్యస్య ద్విజాః కుర్యురనుగ్రహమ్ ॥ ౩౪ ॥
మునివక్త్రోద్గతాన్ధర్మాన్గాయంతో వేదపారగాః ॥
పతంతముద్ధరేయుస్తం ధర్మజ్ఞాః పాపసంకరాత్ ॥ ౩౫ ॥

దధ్నా చ సర్పిషా చైవ క్షీరగోమూత్రయావకమ్ ॥
భుంజీత సహ భృత్యైశ్చ త్రిసంధ్యమవగాహనమ్ ॥ ౩౬ ॥
త్ర్యహం భుంజీత దధ్నా చ త్ర్యహం భుంజీత సర్పిషా ॥
త్ర్యహం క్షీరేణ భుంజీత ఏకైకేన దినత్రయమ్ ॥ ౩౭ ॥
భావదుష్టం న భుంజీత నోచ్ఛిష్టం కృమిదూషితమ్ ॥
దధిక్షీరస్య త్రిపలం పలమేకం ఘృతస్య తు ॥ ౩౮ ॥
భస్మనా తు భవేచ్ఛుద్ధిరుభయోః కాంస్యతామ్రయోః ॥
జలశౌచేన వస్త్రాణాం పరిత్యాగేన మృణ్మయమ్ ॥ ౩౯ ॥
కుసుంభగుడకార్పాసలవణం తైలసర్పిషీ।

ద్వారే కృత్వా తు ధాన్యాని దద్యాద్వేశ్మని పావకమ్ ॥ ౪౦॥
ఏవం శుద్ధస్తతః పశ్చాత్కుర్యాద్బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ॥
త్రిశతం గా వృషం చైకం దద్యాద్విప్రేషు దక్షిణామ్ ॥ ౪౧ ॥
పునర్లేపనఖాతేన హోమజాప్యేన శుద్ధ్యతి ॥
ఆధారేణ చ విప్రాణాం భూమిదోషో న విద్యత ॥ ౪౨ ॥
చండాలైః సహ సంపర్కం మాసం మాసార్ధమేవ వా ॥
గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౪౩ ॥
రజకీ చర్మకారీ చ లుబ్ధకీ వేణుజీవినీ ॥
చాతుర్వర్ణ్యస్య తు గృహే త్వవిజ్ఞాతానుతిష్ఠతి ॥ ౪౪ ॥
జ్ఞాత్వా తు నిష్కృతిం కుర్యాత్పూర్వోక్తస్యార్ధమేవ తు ॥
గృహదాహం న కుర్వీత శేషం సర్వం చ కారయేత్ ॥ ౪౫ ॥
గృహస్యాభ్యంతరం గచ్ఛేచ్చండాలో యది కస్యచిత్ ॥
తమాగారాద్వినిఃసార్య మృద్భాండం తు విసర్జయేత్ ॥ ౪౬ ॥
రసపూర్ణం తు మృద్భాండం న త్యజేత్తు కదాచన ॥

గోమయేన తు సంమిశ్రైర్జలేః ప్రోక్షేద్గృహం తథా ॥ ౪౭ ॥
బ్రాహ్మణస్య వ్రణద్వారే పూయశోణితసంభవే ॥
కృమిరుత్పద్యతే యస్య ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౪౮ ॥
గవాం మూత్రపురీషేణ దధిక్షీరేణ సర్పిషా ॥
త్ర్యహం స్నాత్వా చ పీత్వా చ కృమిదష్టః శుచిర్భవేత్ ॥౪౯॥
క్షత్రియోఽపి సువర్ణస్య పంచ మాషాన్ప్రదాయ తు ॥
గోదక్షిణాం తు వైశ్యస్యాప్యుపవాసం వినిర్దిశేత్

శూద్రాణాం నోపవాసః స్యాచ్ఛూద్రో దానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౫౦ ॥
అచ్ఛిద్రమితి యద్వాక్యం వదంతి క్షితిదేవతాః ॥
ప్రణమ్య శిరసా గ్రాహ్యమగ్నిష్టోమఫలం హి తత్ ॥ ౫౧ ॥
జపచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం యజ్ఞకర్మణి ॥
సర్వం భవతి నిశ్ఛిద్రం బ్రాహ్మణైరుపపాదితమ్ ॥ ౫౨ ॥
వ్యాధివ్యసనిని శ్రాంతే దుర్భిక్షే డామరే తథా ॥
ఉపవాసో వ్రతం హెూమో ద్విజసంపాదితాని వా ॥ ౫౩ ॥
అథవా బ్రాహ్మణాస్తుష్టాః సర్వే కుర్వంత్యనుగ్రహమ్ ॥
సర్వాన్కామానవాప్నోతి ద్విజసంపాదితైరిహ॥ ౫౪ ॥
దుర్బలేఽనుగ్రహః ప్రోక్తస్తథా వై బాలవృద్ధయోః ॥
తతోఽన్యథా భవేద్దోషస్తస్మాన్నానుగ్రహః స్మృతః ॥ ౫౫ ॥
స్నేహాద్వా యది వా లోభాద్భయాదజ్ఞానతోఽపి వా ॥
కుర్వత్యనుగ్రహం యే తు తత్పాపం తేషు గచ్ఛతి ॥ ౫౬ ॥
శరీరస్యాత్యయే ప్రాప్తే వదంతి నియమం తు యే ॥
మహత్కార్యోపరోధేన నాస్వస్థస్య కదాచన ॥ ౫౭ ॥
స్వస్థస్య మూఢాః కుర్వంతి వదంతి నియమం తు యే ॥

తే తస్య విఘ్నకర్తారః పతంతి నరకేఽశుచౌ ॥ ౫౮ ॥
స్వయమేవ వ్రతం కృత్వా బ్రాహ్మణం యోఽవమన్యతే ॥
వృథా తస్యోపవాసః స్యాన్న స పుణ్యేన యుజ్యతే ॥ ౫౯ ॥
స ఏవ నియమో గ్రాహ్యో యమేకోఽపి వదేద్ద్విజః ॥
కుర్యాద్వాక్యం ద్విజానాం తు హ్యన్యథా భ్రూణహా భవేత్ ॥౬౦॥
బ్రాహ్మణా జంగమం తీర్థం తీర్థభూతా హి సాధవః ॥
తేషాం వాక్యోదకేనైవ శుద్ధ్యంతి మలినా జనాః ॥ ౬౧ ॥
బ్రాహ్మణా యాని భాషంతే మన్యంతే తాని దేవతాః ॥
సర్వదేవమయో విప్రో న తద్వచనమన్యథా ॥ ౬౨ ॥
ఉపవాసో వ్రతం చైవ స్నానం తీర్థం జపస్తపః ॥
విప్రైః సంపాదితం యస్య సంపూర్ణం తస్య తత్ఫలమ్ ॥ ౬౩ ॥
అన్నాద్యే కీటసంయుక్తే మక్షికాకేశదూషితే ॥
తదంతరా స్పృశేచ్చాపస్తదన్నం భస్మనా స్పృశేత్ ॥ ౬౪ ॥
భుంజానశ్చైవ యో విప్రః పాదం హస్తేన సంస్పృశేత్ ॥
స్వముచ్ఛిష్టమసౌ భుంక్తే యో భుంక్తే భుక్తభాజనే ॥ ౬౫ ॥
పాదుకాస్థో న భుంజతి పర్యంకస్థః స్థితోఽపి వా ॥
శ్వానచణ్డాలదృష్ట్యైవ భోజనం పరివర్జయేత్ ॥ ౬౬ ॥
యదన్నం ప్రతిషిద్ధం స్యాదన్నశుద్ధిస్తథైవ చ ॥
యథా పరాశరేణోక్తం తథైవాహం వదామి వః ॥ ౬౭ ॥
శృతం ద్రోణాఢకస్యాన్నం కాకశ్వానోపఘాతితమ్ ॥
కేనేదం శుద్ధ్యతే చేతి బ్రాహ్మణేభ్యో నివేదయేత్ ॥ ౬౮ ॥
కాకశ్వానావలీఢం తు ద్రోణాన్నం న పరిత్యజేత్ ॥
వేదవేదాంగవిద్విప్రైర్ధర్మశాస్త్రానుపాలకైః ॥ ౬౯ ॥
ప్రస్థా ద్వాత్రింశతిర్ద్రోణః స్మృతో విప్రస్య ఆఢకః ॥

తతో ద్రోణాఽఽఢకస్యాన్నం శ్రుతిస్మృతివిదో విదుః ॥ ౨౦ ॥
కాకశ్వానావలీఢం తు గవాఘ్రాతం ఖరేణ వా ॥
స్వల్పమన్నం త్యజేద్విప్రః శుద్ధిర్ద్రోణాఢకే భవేత్ ॥ ౨౧ ॥
అన్నస్యోద్ధృత్య తన్మాత్రం యచ్చ లాలాహతం భవేత్ ॥
సువర్ణోదకమభ్యుక్ష్య హుతాశేనైవ తాపయేత్ ॥ ౨౨ ॥
హుతాశనేన సంస్పృష్టం సువర్ణసలిలేన చ ॥
స్నేహో వా గోరసో వాపి తత్ర శుద్ధిః కథం భవేత్ ॥౨౪॥
అల్పం పరిత్యజేత్తత్ర స్నేహస్యోత్పవనేన చ ॥
అనలజ్వాలయా శుద్ధిర్గోరసస్య విధీయతే ॥ ౨౫ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

అథాతో ద్రవ్యశుద్ధిస్తు పరాశరవచో యథా ॥
దారవాణాం సుపాత్రాణాం తత్క్షణాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౧ ॥
మార్జనాద్యజ్ఞపాత్రాణాం పాణినా యజ్ఞకర్మణి ॥
చమసానాం గ్రహాణాం చ శుద్ధిః ప్రక్షాలనేన చ ॥ ౨ ॥
చరూణాం సుక్స్రువాణాం చ శుద్ధిరుష్ణేన వారిణా ॥
భస్మనా శుద్ధ్యతే కాంస్యం తామ్రమమ్లేన శుద్ధ్యతి ॥ ౩ ॥
రజసా శుద్ధ్యతే నారీ వికలం యా న గచ్ఛతి ॥
నదీ వేగేన శుద్ధ్యేత లేపో యది న దృశ్యతే ॥ ౪ ॥
వాపీకూపతడాగేషు దూషితేషు కథంచన ॥
ఉద్ధృత్య వై కుంభశతం పఞ్చగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౫ ॥
అష్టవర్షా భవేద్గౌరీ నవవర్షా తు రోహిణీ ॥

దశవర్షా భవేత్కన్యా అత ఊర్ధ్వం రజస్వలా ॥ ౬ ॥
ప్రాప్తే తు ద్వాదశే వర్షే యః కన్యాం న ప్రయచ్ఛతి ॥
మాసి మాసి రజస్తస్యాః పిబన్తి పితరోఽనిశమ్ ॥ ౭ ॥
మాతా చైవ పితా చైవ జ్యేష్ఠో భ్రాతా తథైవ చ ॥
త్రయస్తే నరకం యాంతి దృష్ట్వా కన్యాం రజస్వలామ్ ॥ ౮ ॥
యస్తాం సముద్వహేత్కన్యాం బ్రాహ్మణో మదమోహితః ॥
అసంభాష్యో హ్యపాంక్తేయః స విప్రో వృషలీపతిః ॥ ౯ ॥
యః కరోత్యేకరాత్రేణ వృషలీసేవనం ద్విజః ॥
స భైక్ష్యభుగ్జపన్నిత్యం త్రిభిర్వర్షైర్విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౦ ॥
అస్తంగతే యదా సూర్యే చాండాలం పతితం స్త్రియః ॥
సూతికాం స్పృశతే చైవ కథం శుద్ధిర్విధీయతే ॥ ౧౧ ॥
జాతవేదం సువర్ణం చ సోమమార్గం విలోక్య చ ॥
బ్రాహ్మణానుమతశ్చైవ స్నానం కృత్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
స్పృష్ట్వా రజస్వలాఽన్యోన్యం బ్రాహ్మణీ బ్రాహ్మణీం తథా ॥
తావత్తిష్ఠేన్నిరాహారా త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౧౩ ॥
స్పృష్ట్వా రజస్వలాఽన్యోన్యం బ్రాహ్మణీ క్షత్రియాం తథా ॥
అర్ద్ధకృచ్ఛ్రం చరేత్పూర్వా పాదమేకం త్వనన్తరా ॥ ౧౪ ॥
స్పృష్ట్వా రజస్వలాఽన్యోన్యం బ్రాహ్మణీ వైశ్యజాం తథా ॥
పాదహీనం చరేత్పూర్వా పాదమేకమనంతరా ॥ ౧౫ ॥
స్పృష్ట్వా రజస్వలాఽన్యోన్యం బ్రాహ్మణీ శూద్రజాం తథా ॥
కృచ్ఛ్రేణ శుద్ధ్యతే పూర్వా శూద్రా దానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౬ ॥
స్నాతా రజస్వలా యా తు చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి ॥
కుర్యాద్రజోనివృత్తౌ తు దైవపిత్ర్యాదికర్మం చ ॥ ౧౭ ॥
రోగేణ యద్రజః స్త్రీణామన్వహం తు ప్రవర్త్తతే ॥

నాశుచిః సా తత స్తేన తత్స్యాద్వైకారికం మలమ్ ॥ ౧౮ ॥
సాధ్వాచారా న తావత్స్యాద్రజో యావత్ప్రవర్త్తతే ॥
రజోనివృత్తౌ గమ్యా స్త్రీ గృహకర్మణి చైవ హి ॥ ౧౯ ॥
ప్రథమేఽహని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ।

తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుధ్యతి ॥ ౨౦ ॥
ఆతురే స్నాన ఉత్పన్నే దశకృత్వో హ్యనాతురః ॥
స్నాత్వా స్నాత్వా స్పృశేదేనం తతః శుద్ధ్యేత్స ఆతురః ॥ ౨౧ ॥
ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః శునా శూద్రేణ వా పునః ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పఞ్చగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౨౨ ॥
అనుచ్ఛిష్టేన శూద్రేణ స్పర్శే స్నానం విధీయతే ॥
తేనోచ్ఛిష్టేన సంస్పృష్టః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥
భస్మనా శుధ్యతే కాంస్యం సురయా యన్న లిప్యతే ॥
సురామాత్రేణ సంస్పృష్టం శుధ్యతేఽగ్న్యుపలేపనైః ॥ ౨౪ ॥
గవాఘ్రాతాని కాంస్యాని శ్వకాకోపహతాని చ ॥
శుధ్యంతి దశభిః క్షారైః శూద్రోచ్ఛిష్టాని యాని చ ॥ ౨౫ ॥
గండూషం పాదశౌచం చ కృత్వా వే కాంస్యభాజనే ॥
షణ్మాసాన్భువి నిక్షిప్య ఉద్ధృత్య పునరాహరేత్ ॥ ౨౬ ॥
ఆయసేష్వాయసానాం చ సీసస్యాగ్నౌ విశోధనమ్ ॥
దంతమస్థి తథా శృంగం రౌప్యం సౌవర్ణభాజనమ్ ॥ ౨౭ ॥
మణిపాత్రాణి శంఖశ్చేత్యేతాన్ప్రక్షాలయేజ్జలైః ॥
పాషాణే తు పునర్ఘర్ష ఏషా శుద్ధిరుదాహృతా ॥ ౨౮ ॥
మృన్మయే దహనాచ్ఛుద్ధిర్ధాన్యానాం మార్జనాదపి ॥
వేణువల్కలచీరాణాం క్షౌమకార్పాసవాససామ్ ॥ ౨౯ ॥

ఔర్ణనేత్రపటానాం చ ప్రోక్షణాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౩౦ ॥
ముంజోపస్కరశూర్పాణాం శణస్య ఫలచర్మణామ్ ॥
తృణకాష్ఠస్య రజ్జూనాముదకాభ్యుక్షణం మతమ్ ॥ ౩౧ ॥
తూలికాద్యుపధానాని రక్తవస్త్రాదికాని చ ॥
శోషయిత్వార్కతాపేన ప్రోక్షణాచ్ఛుద్ధతామియుః ॥ ౩౨ ॥
మార్జారమక్షికాకీటపతంగకృమిదర్దురాః ॥
మేధ్యామేధ్యం స్పృశంతో నోచ్ఛిష్టం మనురబ్రవీత్ ॥ ౩౩ ॥
మహీం స్పృష్ట్వా గతం తోయం యాశ్చాప్యన్యోన్యవిప్రుషః ॥
భుక్తోచ్ఛిష్టం తథా స్నేహం నేచ్ఛిష్టం మనురబ్రవీత్ ॥ ౩౪ ॥
తాంబూలేక్షుఫలాన్యేవ భుక్తే స్నేహానులేపనే ॥
మధుపర్కే చ సోమే చ నోచ్ఛిష్టం ధర్మతో విదుః ॥ ౩౫ ॥
రథ్యాకర్దమతోయాని నావః పంథాస్తృణాని చ ॥
మారుతార్కేణ శుద్ధ్యంతి పక్వేష్టకచితాని చ ॥ ౩౬ ॥
అదుష్టా సంతతా ధారా వాతోద్ధూతాశ్చ రేణవః ॥
స్త్రియో వృద్ధాశ్చ బాలాశ్చ న దుష్యంతి కదాచన ॥ ౩౭ ॥
క్షుతే నిష్ఠీవనే చైవ దంతోచ్ఛిష్టే తథానృతే ॥
పతితానాం చ సంభాషే దక్షిణం శ్రవణం స్పృశేత్ ॥ ౩౮ ॥
అగ్నిరాపశ్చ వేదాశ్చ సోమసూర్యానిలాస్తథా ॥
ఏతే సర్వేఽపి విప్రాణాం శ్రోత్రే తిష్ఠంతి దక్షిణే ॥ ౩౯ ॥
ప్రభాసాదీని తీర్థాని గంగాద్యాః సరితస్తథా ॥
విప్రస్య దక్షిణే కర్ణే సాన్నిధ్యం మనురబ్రవీత్ ॥ ౪౦ ॥
దేశభంగే ప్రవాసే వా వ్యాధిషు వ్యసనేష్వపి ॥
రక్షేదేవ స్వదేహాది పశ్చాద్ధర్మం సమాచరేత్ ॥ ౪౧ ॥
యేన కేన చ ధర్మేణ మృదునా దారుణేన వా ॥

ఉద్ధరేద్దీనమాత్మానం సమర్థో ధర్మమాచరేత్ ॥ ४२ ॥
ఆపత్కాలే తు నిస్తీర్ణే శౌచాచారం న చింతయేత్ ॥
శుద్ధిం సముద్ధరేత్పశ్చాత్స్వస్థో ధర్మం సమాచరేత్ ॥ ४३ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽధ్యాయః ౮.

గవాం బంధనయోక్త్రేషు భవేన్మృత్యురకామతః ॥
అకామకృతపాపస్య ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౧ ॥
వేదవేదాంగవిదుషాం ధర్మశాస్త్రం విజానతామ్ ॥
స్వకర్మరతవిప్రాణాం స్వకం పాపం నివేదయేత్ ॥ ౨ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ఉపస్థానస్య లక్షణమ్ ॥
ఉపస్థితో హి న్యాయేన వ్రతాదేశం సమర్హతి ॥ ३ ॥
సద్యో నిఃసంశయే పాపే న భుంజీతానుపస్థితః ॥
భుంజానో వర్ద్ధయేత్పాపం పర్షద్యత్ర న విద్యతే ॥ ४ ॥
సంశయే తు న భోక్తవ్యం యావత్కార్యవినిశ్చయః ॥
ప్రమాదస్తు న కర్తవ్యో యథైవాసంశయస్తథా ॥ ౫ ॥
కృత్వా పాపం న గూహేత గుహ్యమానం వివర్ద్ధతే ॥
స్వల్పం వా ప్రభూతం వా ధర్మవిద్భ్యో నివేదయేత్ ॥ ౬ ॥
తేఽపి పాపకృతాం వైద్యా హంతారశ్చైవ పాప్మనామ్ ॥
వ్యాధితస్య యథా వైద్యా బుద్ధిమంతో రుజాపహాః ॥ ౭ ॥
ప్రాయశ్చిత్తే సముత్పన్నే హ్రీమాన్సత్యపరాయణః ॥
మృదురార్జవసంపన్నః శుద్ధిం గచ్ఛేత మానవః ॥ ౮ ॥
సచైలం వాగ్యతః స్నాత్వా క్లిన్నవాసాః సమాహితః।

క్షత్రియో వాథ వైశ్యో వా తతః పర్షదమావ్రజేత్ ॥ ౯ ॥

ఉపస్థాయ తతః శీఘ్రమార్తిమాన్ధరణిం వ్రజేత్ ॥
గాత్రైశ్చ శిరసా చైవ న చ కించిదుదాహరేత్ ॥ ౧౦ ॥
సావిత్ర్యాశ్చాపి గాయత్ర్యాః సంధ్యోపాస్త్యగ్నికార్యయోః ॥
అజ్ఞానాత్కృషికర్తారో బ్రాహ్మణా నామధారకాః ॥ ౧౧ ॥
అవ్రతానామమంత్రాణాం జాతిమాత్రోపజీవినామ్ ॥
సహస్రశః సమేతానాం పరిషత్త్వం న విద్యతే ॥ ౧౨ ॥
యద్వదంతి తమోమూఢా మూర్ఖా ధర్మమతద్విదః ॥
తత్పాపం శతధా భూత్వా తద్వక్తౄనధిగచ్ఛతి ॥ ౧౩ ॥
అజ్ఞాత్వా ధర్మశాస్త్రాణి ప్రాయశ్చిత్తం దదాతి యః ॥
ప్రాయశ్చిత్తీ భవేత్పూతః కిల్బిషం పర్షది వ్రజేత్ ॥ ౧౪ ॥
చత్వారో వా త్రయో వాపి యం బ్రూయుర్వేదపారగాః ॥
స ధర్మ ఇతి విజ్ఞేయో నేతరైస్తు సహస్రశః ॥ ౧౫ ॥
ప్రమాణమార్గం మార్గంతో యేఽధర్మం ప్రవదంతి వై ॥
తేషాముద్విజతే పాపం సద్భూతగుణవాదినామ్ ॥ ౧౬ ॥
యథాశ్మని స్థితం తోయం మారుతార్కేణ శుద్ధ్యతి ॥
ఏవం పరిషదాదేశాన్నాశయేత్తత్ర దుష్కృతమ్ ॥ ౧౭ ॥
నైవ గచ్ఛతి కర్తారం నైవ గచ్ఛతి పర్షదమ్ ॥
మారుతార్కాదిసంయోగాత్పాపం నశ్యతి తోయవత్ ॥ ౧౮ ॥

చత్వారో వా త్రయో వాపి వేదవంతోఽగ్నిహోత్రిణః ॥
బ్రాహ్మణానాం సమర్థా యే పరిషత్సా విధీయతే ॥ ౧౯ ॥
అనాహితాగ్నయో యేఽన్యే వేదవేదాంగపారగాః ॥

పంచ త్రయో వా ధర్మజ్ఞాః పరిషత్సా ప్రకీర్తితా ॥ ౨౦ ॥
మునీనామాత్మవిద్యానాం ద్విజానాం యజ్ఞయాజినామ్ ॥
వేదవ్రతేషు స్నాతానామేకోఽపి పరిషద్భవేత్ ॥ ౨౧ ॥
పంచ పూర్వం మయా ప్రోక్తాస్తేషాం చాసంభవే త్రయః ॥
స్వవృత్తిపరితుష్టా యే పరిషత్సా ప్రకీర్తితా ॥ ౨౨ ॥
అత ఊర్ధ్వం తు యే విప్రాః కేవలం నామధారకాః ॥
పరిషత్త్వం న తేష్వస్తి సహస్రగుణితేష్వపి ॥ ౨౩ ॥
యథా కాష్ఠమయో హస్తీ యథా చర్మమయో మృగః ॥
బ్రాహ్మణస్త్వనధీయానస్త్రయస్తే నామధారకాః ॥ ౨౪ ॥
గ్రామస్థానం యథా శూన్యం యథా కూపస్తు నిర్జలః ॥
యథా హుతమనగ్నౌ చ అమంత్రో బ్రాహ్మణస్తథా ॥ ౨౫ ॥
యథా షంఢోఽఫలః స్త్రీషు యథా గౌరుషరాఽఫలా ॥
యథా చాజ్ఞేఽఫలం దానం తథా విప్రోఽనృచోఽఫలః ॥ ౨౬ ॥
చిత్రకర్మ యథానేకైరంగైరున్మీల్యతే శనైః ॥
బ్రాహ్మణ్యమపి తద్విద్ధి సంస్కారైర్మంత్రపూర్వకైః ॥ ౨౭ ॥

ప్రాయశ్చిత్తం ప్రయచ్ఛంతి యే ద్విజా నామధారకాః ॥
తే ద్విజాః పాపకర్మాణః సమేతా నరకం యయుః ॥ ౨౮ ॥
యే పఠంతి ద్విజా వేదం పంచయజ్ఞరతాశ్చ యే ॥
త్రైలోక్యం తారయంత్యేవ పంచేంద్రియరతా అపి ॥ ౨౯ ॥
సంప్రణీతః శ్మశానేషు దీప్తోఽభిః సర్వభక్షకః ॥
తథా చ వేదవిద్విప్రః సర్వభక్షోఽపి దైవతమ్ ॥ ౩౦ ॥
అమేధ్యాని తు సర్వాణి ప్రక్షిప్యంతే యథోదకే ॥
తథైవ కిల్బిషం సర్వం ప్రక్షిపేచ్చ ద్విజానలే ॥ ౩౧ ॥

గాయత్రీరహితో విప్రః శూద్రాదప్యశుచిర్భవేత్ ॥
గాయత్రీబ్రహ్మతత్త్వజ్ఞాః సంపూజ్యంతే జనైర్ద్విజాః ॥ ౩౨ ॥
దుఃశీలోఽపి ద్విజః పూజ్యో న తు శూద్రో జితేంద్రియః ॥
కః పరిత్యజ్య గాం దుష్టాం దుహేచ్ఛీలవతీం ఖరీమ్ ॥ ౩౩ ॥
ధర్మశాస్త్రరథారూఢా వేదఖడ్గధరా ద్విజాః ॥
క్రీడార్థమపి యద్బ్రూయుః స ధర్మః పరమః స్మృతః ॥ ౩౪॥
చాతుర్వేద్యోఽవికల్పీ వ అంగవిద్ధర్మపాఠకః ॥
త్రయశ్చాశ్రమిణో ముఖ్యాః పర్షదేషా దశావరా ॥ ౩౫॥
రాజ్ఞశ్చానుమతే స్థిత్వా ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥
స్వయమేవ న కర్తవ్యం కర్తవ్యా స్వల్పనిష్కృతిః ॥ ౩౬ ॥
బ్రాహ్మణాంస్తానతిక్రమ్య రాజా కర్తుం యదీచ్ఛతి ॥
తత్పాపం శతధా భూత్వా రాజానమనుగచ్ఛతి ॥ ౩౭ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం సదా దద్యాద్దేవతాయతనాగ్రతః ॥
ఆత్మకృచ్ఛ్రం తతః కృత్వా జపేద్వై వేదమాతరమ్ ॥౩౮॥
సశిఖం వపనం కృత్వా త్రిసంధ్యమవగాహనమ్ ॥
గవాం మధ్యే వసేద్రాత్రౌ దివా గాశ్చాప్యనువ్రజేత్ ॥ ౩౯ ॥
ఉష్ణే వర్షతి శీతే వా మారుతే వాతి వా భృశమ్ ॥
న కుర్వీతాత్మనస్త్రాణం గోరకృత్వా తు శక్తితః ॥ ౪౦ ॥
ఆత్మనో యది వాఽన్యేషాం గృహే క్షేత్రేఽథవా ఖలే ॥
భక్షయంతీం న కథయేత్పిబంతం చైవ వత్సకమ్ ॥ ౪౧ ॥
పిబంతీషు పిబేత్తోయం సంవిశంతీషు సంవిశేత్ ॥
పతితాం పంకలగ్నాం వా సర్వప్రాణైః సముద్ధరేత్ ॥ ౪౨ ॥
బ్రాహ్మణార్థే గవార్థే వా యస్తు ప్రాణాన్పరిత్యజేత్ ॥
ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యాయా గోప్తా గోబ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౪౩ ॥

గోవధస్యానురూపేణ ప్రాజాపత్యం వినిర్దిశేత్ ॥
ప్రాజాపత్యం తతః కృచ్ఛ్రం విభజేత చతుర్విధమ్ ॥౪౪॥
ఏకాహమేకభక్తాశీ ఏకాహం నక్తభోజనః ॥
అయాచితాశ్యేకమహరేకాహం మారుతాశనః ॥ ౪౫ ॥
దినద్వయం చైకభక్తో ద్విదినం నక్తభోజనః ॥
దినద్వయమయాచీ స్యాద్ద్విదినం మారుతాఽశనః ॥ ౪౬ ॥

త్రిదినం చైకభక్తాశీ త్రిదినం నక్తభోజనః ॥
దినత్రయమయాచీ స్యాత్త్రిదినం మారుతాశనః ॥ ౪౭ ॥
చతురహం త్వేకభక్తాశీ చతురహం నక్తభోజనః ॥
చతుర్దినమయాచీ స్యాచ్చతురహం మారుతాశనః ॥ ౪౮ ॥
ప్రాయశ్చిత్తే తతస్తీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
విప్రాణాం దక్షిణాం దద్యాత్పవిత్రాణి జపేద్ద్విజః ॥ ౪౯ ॥
బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తు గోఘ్నః శుద్ధ్యేన్న సంశయః ॥ ౫౦॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రేఽష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮ ॥

నవమోఽధ్యాయః ౯.

గవాం సంరక్షణార్థాయ న దుష్యేద్రోధబంధయోః ॥
తద్వధం తు న తం విద్యాత్కామాకామకృతం తథా ॥ ౧ ॥
దండాదూర్ధ్వం యదాన్యేన ప్రహారాద్యది పాతయేత్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం తదా ప్రోక్తం ద్విగుణం గోవధే చరేత్ ॥ ౨ ॥
రోధబంధనయోక్త్రాణి ఘాతశ్చేతి చతుర్విధమ్ ॥
ఏకపాదం చరేద్రోధే ద్వౌ పాదౌ బంధనే చరేత్ ॥ 3 ॥

యోక్త్రేషు తు త్రిపాదం స్యాచ్చరేత్సర్వం నిపాతనే।

గోఘాటే వా గృహే వాపి దుర్గేష్వప్యసమస్థలే ॥ ౪ ॥
నదష్వథ సముద్రేషు త్వన్యేషు చ నదీముఖే ॥
దగ్ధదేశే మృతా గావః స్తంభనాద్రోధ ఉచ్యతే ॥ ౫ ॥

యోక్త్రదామకరారైశ్చ కంఠాభరణభూషణైః ॥
గృహే చాపి వనే వాపి బద్ధా స్యాద్గౌర్మృతా యది ॥ ౬ ॥
తదేవ బంధనం విద్యాత్కామాకామకృతం చ యత్ ॥
హలే వా శకటే పంక్తౌ పృష్ఠే వా పీడితో నరైః ॥ ౭ ॥
గోపతిర్మృత్యుమాప్నోతి యోక్త్రో భవతి తద్వధః ॥
మత్తః ప్రమత్త ఉన్మత్తశ్చేతనో వాఽప్యచేతనః ॥ ౮ ॥
కామాకామకృతక్రోధో దండైర్హన్యాదథోపలైః ॥
ప్రహృతా వా మృతా వాపి తద్ధి హేతుర్నిపాతనే ॥ ౯ ॥
అంగుష్ఠమాత్రస్థూలస్తు బాహుమాత్రః ప్రమాణతః ॥
ఆర్ద్రస్తు సపలాశశ్చ దండ ఇత్యభిధీయతే ॥ ౧౦ ॥
మూర్చ్ఛితః పతితో వాపి దండేనాభిహతః స తు ॥
ఉత్థితస్తు యదా గచ్ఛేత్పంచ సప్త దశాథవా ॥ ౧౧ ॥
గ్రాసం వా యది గృహ్ణీయాత్తోయం వాపి పిబద్యేది ॥
పూర్వవ్యాధ్యుపసృష్టశ్చేత్ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥
పిండస్థే పాదమేకం తు ద్వౌ పాదౌ గర్భసంమితే ॥
పాదోనం వ్రతముద్దిష్టం హత్వా గర్భమచేతనమ్ ॥ ౧౩ ॥
పాదేంఽగరోమవపనం ద్విపాదే శ్మశ్రుణోఽపి చ ॥
త్రిపాదే తు శిఖావర్జం సశిఖం తు నిపాతనే ॥ ౧౪ ॥

పాదే వస్త్రయుగం చైవ ద్విపాదే కాంస్యభాజనమ్ ॥
త్రిపాదే గోవృషం దద్యాచ్చతుర్థే గోద్వయం స్మృతమ్ ॥ ౧౫ ॥
నిష్పన్నసర్వగాత్రేషు దృశ్యతే వా సచేతనః ॥
అంగప్రత్యంగసంపూర్ణో ద్విగుణం గోవ్రతం చరేత్ ॥ ౧౬ ॥
పాషాణేనైవ దండేన గావో యేనాభిఘాతితాః ॥
శృంగభంగే చరేత్పాదం ద్వౌ పాదౌ నేత్రవాతనే ॥ ౧౭ ॥
లాంగూలే పాదకృచ్ఛ్రం తు ద్వౌ పాదావస్థిభంజనే ॥
త్రిపాదం చైవ కర్ణే తు చరేత్సర్వం నిపాతనే ॥ ౧౮ ॥
శృంగభంగేఽస్థిభంగే చ కటిభంగే తథైవ చ ॥
యది జీవతి షణ్మాసాన్ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౧౯ ॥
వ్రణభంగే చ కర్తవ్యః స్నేహాభ్యంగస్తు పాణినా ॥
యవసశ్చోపహర్తవ్యో యావద్దృఢవలో భవేత్ ॥ ౨౦ ॥
యావత్సంపూర్ణంసర్వాంగస్తావత్తం పోషయేన్నరః ॥
గోరూపం బ్రాహ్మణస్యాగ్రే నమస్కృత్వా విసర్జయేత్ ॥ ౨౧ ॥
యద్య సంపూర్ణసర్వాంగో హీనదేహో భవేత్తదా ॥
గోఘాతకస్య తస్యార్ధం ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨౨ ॥
కాష్ఠలోష్టకపాషాణైః శస్త్రైర్బోద్ధతో బలాత్ ॥
వ్యాపాదయతి యో గాం తు తస్య శుద్ధిం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨౩ ॥
చరేత్సాంతపనం కాష్ఠే ప్రాజాపత్యం తు లోష్టకే ॥
తప్తకృచ్ఛ్రం తు పాషాణే శస్త్రైణైవాతికృచ్ఛ్రకమ్ ॥ ౨౪ ॥
పంచ సాంతపనే గావః ప్రాజాపత్యే తథా త్రయః ॥
తప్తకృచ్ఛ్రే భవంత్యష్టావతికృచ్ఛ్రే త్రయోదశ ॥ ౨౫ ॥
ప్రమాపణే ప్రాణభృతాం దద్యాత్తత్ప్రతిరూపకమ్ ॥
తస్యానురూపం మూల్యం వా దద్యాదిత్యబ్రవీన్మనుః ॥ ౨౬ ॥

అన్యత్రాంకనలక్ష్మభ్యాం వాహనే మోచనే తథా ॥

సాయం సంగోపనార్థం చ న దుష్యేద్రోధబంధయోః ॥ ౨౭ ॥

అతిదాహేఽతివాహే చ నాసికాభేదనే తథా ॥

నదీసర్వతసంచారే ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨౮ ॥

అతిదాహే చరేత్పాదం ద్వౌ పాదౌ వాహనే చరేత్ ॥

నాసిక్యే పాదహీనం తు చరేత్సర్వం నిపాతనే ॥ ౨౯ ॥

దహనాత్తు విపద్యేత అనాడ్వాన్యోక్త్రయంత్రితః ॥

ఉక్తం పరాశరేణైవ హ్యేకపాదం యథావిధి ॥ ౩౦ ॥

రోధనం బన్ధనం చైవ భారప్రహరణం తథా ॥

దుర్గప్రేరణయోక్త్రం చ నిమిత్తాని వధస్య షట్ ॥ ౩౧ ॥

బంధపాశసుగుప్తాంగో మ్రియతే యది గోపశుః ॥

భువనే తస్య పాపీ స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తార్ద్ధమర్హతి ॥ ౩౨ ॥

న నారికైలైర్న చ శాణవాలైర్న చాపి మౌంజైర్న చ వల్కశృంఖలైః ॥

ఏతైస్తు గావో న నిబంధనీయా బద్ధా తు తిష్ఠేత్తరశుం గృహీత్వా ॥ ౩౩ ॥

కుశైః కాశైశ్చ బధ్నీయాద్గోపశుం దక్షిణాముఖమ్ ॥

పాశలగ్నాగ్నిదగ్ధేషు ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౩౪ ॥

యది తత్ర భవేత్కాష్ఠం ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥

జపిత్వా పావనీం దేవీం ముచ్యతే తత్ర కిల్బిషాత్ ॥ ౩౫ ॥

ప్రేరయన్కూపవాపీషు వృక్షచ్ఛేదేషు పాతయన్ ॥

గవాశనేషు విక్రీణంస్తతః ప్రాప్నోతి గోవధమ్ ॥ ౩౬ ॥

ఆరాధితస్తు యః కశ్చిద్భిన్నకక్షో యదా భవేత్ ॥

శ్రవణం హృదయం భిన్నం భగ్నో వా కూపసంకటే ॥ ౩౭ ॥

కూపాదుత్క్రమణే చైవ భగ్నో వా గ్రీవపాదయోః ॥

స ఏవ మ్రియతే తత్ర త్రీన్పాదాంస్తు సమాచరేత్ ॥ ౩౮ ॥

కూపఖాతే తటాబంధే నదీబంధే ప్రపాసు చ ॥
పానీయేషు విపన్నానాం ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౩౯॥
కూపఖాతే తటాఖాతే దీర్ఘఖాతే తథైవ చ ॥
స్వల్పేషు ధర్మఖాతేషు ప్రాయశ్చితం న విద్యతే ॥ ౪౦ ॥
వేశ్మద్వారే నివాసేషు యో నరః ఖాతమిచ్ఛతి ॥
స్వకార్యే గృహఖాతేషు ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౪౧ ॥
నిశి బంధనిరుద్ధేషు సర్వవ్యాఘ్రహతేషు చ ॥
అగ్నివిద్యుద్విపన్నానాం ప్రాయశ్చితం న విద్యతే ॥ ౪౨ ॥
గ్రామఘాతే శరౌఘేణ వేశ్మభంగనిపాతనే ॥
అతివృష్టిహతానాం చ ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౪౨ ॥
సంగ్రామేఽపహృతానాం చ యే దగ్ధా వేశ్మకేషు చ ॥
దావాగ్నిగ్రామఘాతేషు ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౪౪ ॥
యంత్రిత గౌశ్చికిత్సార్థం మూఢగర్భవిమోచనే ॥
యత్నే కృతే విపద్యేత ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౪౫ ॥
వ్యాపన్నానాం బహూనాం చ రోధనే బంధనేఽపి వా ॥
భిషఙ్మిథ్యాపచారేణ ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౪౬ ॥
గోవృషాణాం విపత్తౌ చ యావంతః ప్రేక్షకా జనాః ॥
అనివారయతాం తేషాం సర్వేషాం పాతకం భవేత్ ॥ ౪౭ ॥
ఏకో హతో యైర్బహుభిః సమేతైర్న జ్ఞాయతే యస్య హతోఽభిఘాతాత్ ॥
దివ్యేన తేషాముపలభ్య హంతా నివర్తనీయో నృపసన్నియుక్తైః ॥ ౪౮ ॥
ఏకా చేద్బహుభిః కాచిద్దైవాద్వ్యాపాదితా క్వచిత్ ॥
పాదం పాదం తు హత్యాయాశ్చరేయుస్తే పృథక్పృథక్ ॥ ౪౯ ॥
హతే తు రుధిరం దృశ్యం వ్యాధిగ్రస్తః కృశో భవేత్ ॥
లాలా భవతి దంష్ట్రేషు ఏవమన్వేషణం భవేత్ ॥ ౫౦ ॥

గ్రాసార్థం చోదితో వాపి హ్యధ్వానం నైవ గచ్ఛతి ॥
మనునా చైవమేకేన సర్వశాస్త్రాణి జానతా ॥
ప్రాయశ్చిత్తం తు తేనోక్తం గోఘ్నశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౫౧ ॥
కేశానాం రక్షణార్థాయ ద్విగుణం వ్రతమాచరేత్ ॥
ద్విగుణే వ్రత ఆదిష్టే దక్షిణా ద్విగుణా భవేత్ ॥ ౫౨ ॥
రాజా వా రాజపుత్రో వా బ్రాహ్మణో వా బహుశ్రుతః ॥
అకృత్వా వపనం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం వినిర్దిశేత్ ॥ ౫౩ ॥
యస్య న ద్విగుణం దానం కేశశ్చ పరిరక్షితః ॥
తత్పాపం తస్య తిష్ఠేత వక్త్వా చ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౫౪ ॥
యత్కించిత్క్రియతే పాపం సర్వం కేశేషు తిష్ఠతి ॥
సర్వాన్కేశాన్సముద్ధృత్య చ్ఛేదయేదంగులిద్వయమ్ ॥ ౫౫ ॥
ఏవం నారీకుమారీణాం శిరసో ముండనం స్మృతమ్ ॥
న స్త్రియాం కేశవపనం న దూరే శయనాసనమ్ ॥ ౫౬ ॥
న చ గోష్ఠే వసేద్రాత్రౌ న దివా గా అనువ్రజేత్ ॥
నదీషు సంగమే చైవ అరణ్యేషు విశేషతః ॥ ౫౭ ॥
న స్త్రీణామజినం వాసో వ్రతమేవం సమాచరేత్ ॥
త్రిసంధ్యం స్నానమిత్యుక్తం సురాణామర్చనం తథా ॥ ౫౮ ॥
బంధుమధ్యే వ్రతం తాసాం కృచ్ఛచాంద్రాయణాదికమ్ ॥
గృహేషు సతతం తిష్ఠేచ్ఛుచిర్నియమమాచరేత్ ॥ ౫౯ ॥
ఇహ యో గోవధం కృత్వా ప్రచ్ఛాదయితుమిచ్ఛతి ॥
స యాతి నరకం ఘోరం కాలసూత్రమసంశయమ్ ॥ ౬౦ ॥
విముక్తో నరకాత్తస్మాన్మర్త్యలోకే ప్రజాయతే ॥
క్లీబో దుఃఖీ చ కుష్ఠీ చ సప్తజన్మాని వై నరః ॥ ౬౧ ॥
తస్మాత్ప్రకాశయేత్పాపం స్వధర్మం సతతం చరేత్ ॥

స్త్రీబాలభృత్యరోగార్తేష్వతికోపం వివర్జయేత్ ॥ ౬౨ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯ ॥

దశమోఽధ్యాయః ౧౦.

చాతుర్వర్ణ్యేషు సర్వేషు హితాం వక్ష్యామి నిష్కృతిమ్ ॥
అగమ్యాగమనే చైవ శుద్ధౌ చాంద్రాయణం చరేత్ ॥౧॥
ఏకైకం హ్రాసయేద్గ్రాసం కృష్ణే శుక్లే చ వర్ద్ధయేత్ ॥
అమావస్యాం న భుంజీత హ్యేష చాంద్రాయణో విధిః ॥ ౨ ॥
కుక్కుటాండప్రమాణం తు గ్రాసం వై పరికల్పయేత్ ॥
అన్యథా జాతదోషేణ న ధర్మో న చ శుద్ధ్యతే ॥ ౩ ॥
ప్రాయశ్చిత్తే తతశ్చీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
గోద్వయం వస్త్రయుగ్మం చ దద్యాద్విప్రేషు దక్షిణామ్ ॥ ౪ ॥
చండాలీం వా శ్వపాకీం వా హ్యనుగచ్ఛతి యో ద్విజః ॥
త్రిరాత్రముపవాసీ చ విప్రాణామనుశాసనాత్ ॥ ౫ ॥
సశిఖం వపనం కృత్వా ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥
బ్రహ్మకూర్చం తతః కృత్వా కుర్యాద్బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ॥ ౬ ॥
గాయత్రీం చ జపేన్నిత్యం దద్యాద్గోమిథునద్వయమ్ ॥
విప్రాయ దక్షిణాం దద్యాచ్ఛుద్ధిమాప్నోత్యసంశయమ్ ॥ ౭ ॥
గోద్వయం దక్షిణాం దద్యాచ్ఛుద్ధిం పారాశరోఽబ్రవీత్ ॥
క్షత్రియో వాథ వైశ్యో వా చణ్డాలీం గచ్ఛతో యది ॥ ౮ ॥
ప్రాజాపత్యద్వయం కుర్యాద్దద్యాద్గోమిథునద్వయమ్ ॥ ౯ ॥
శ్వపాకీం వాథ చాండాలీం శూద్రో వా యది గచ్ఛతి ॥
ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛ్రం చతుర్గోమిథునం దదేత్ ॥ ౧౦ ॥

మాతరం యది గచ్ఛేత్తు భగినీం స్వసుతాం తథా ॥
ఏతాస్తు మోహితో గత్వా త్రీణి కృచ్ఛ్రాణి సంచరేత్ ॥ ౧౧ ॥
చాంద్రాయణత్రయం కుర్యాచ్ఛిశ్నచ్ఛేదేన శుద్ధ్యతి ॥
మాతృష్వసృగమే చైవ ఆత్మమేఢ్రనికృంతనమ్ ॥ ౧౨ ॥
అజ్ఞానేన తు యో గచ్ఛేత్కుర్యాచ్చాంద్రాయణద్వయమ్ ॥
దశ గోమిథునం దద్యాచ్ఛుద్ధిం పారాశరోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౩ ॥
పితృదారాన్సమారుహ్య మాతురాప్తం చ భ్రాతృజామ్ ॥
గురుపత్నీం స్నుషాం చైవ భ్రాతృభార్యాం తథైవ చ ॥ ౧౪ ॥
మాతులానీం సగోత్రాం చ ప్రాజాపత్యత్రయం చరేత్ ॥
గోద్వయం దక్షిణాం దత్త్వా ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥౧౫॥
పశువేశ్యాదిగమనే మహిష్యుష్ట్రయౌ కపీం తథా ॥
ఖరీం చ శూకరీం గత్వా ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౧౬ ॥
గోగామీ చ త్రిరాత్రేణ గామేకాం బ్రాహ్మణే దదేత్ ॥
మహిష్యుష్ట్రీఖరీగామీ త్వహోరాత్రేణ శుద్ధ్యతి ॥౧౭॥
డామరే సమరే వాపి దుర్భిక్షే వా జనక్షయే ॥
బందిగ్రాహే భయార్తో వా సదా స్వస్త్రీం నిరీక్షయేత్ ॥ ౧౮ ॥
చణ్డాలైః సహ సంపర్కం యా నారీ కురుతే తతః ॥
విప్రాన్దశవరాన్కృత్వా స్వయం దోషం ప్రకాశయేత్ ॥ ౧౯ ॥
ఆకంఠసంమితే కూపే గోమయోదకకర్దమే ॥
తత్ర స్థిత్వా నిరాహారా త్వహోరాత్రేణ నిష్క్రమేత్ ॥ ౨౦ ॥
సశిఖం వపనం కృత్వా భుంజీయాద్యావకౌదనమ్ ॥
త్రిరాత్రముపవాసిత్వా త్వేకరాత్రం జలే వసేత్ ॥ ౨౧ ॥
శంఖపుష్పీలతామూలం పత్రం వా కుసుమం ఫలమ్ ॥
సువర్ణం పంచగవ్యం చ క్వాథయిత్వా పిబేజ్జలమ్ ॥ ౨౨ ॥

ఏకభక్తం చరేత్పశ్చాద్యావత్పుష్పవతీ భవేత్ ॥
వ్రతం చరతి తద్యావత్తావత్సంవసతే బహిః ॥ ౨౩ ॥
ప్రాయశ్చిత్తే తతశ్చీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥
గోద్వయం దక్షిణాం దద్యాచ్ఛుద్ధిం పారాశరోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౪ ॥
చాతుర్వర్ణ్యస్య నారీణాం కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణం వ్రతమ్ ॥
యథా భూమిస్తథా నారీ తస్మాత్తాం న తు దూషయేత్ ॥ ౨౫ ॥
బందిగ్రాహేణ యా భుక్తా హత్వా బద్ధా బలాద్భయాత్ ॥
కృత్వా సాంతపనం కృచ్ఛ్రం శుద్ధ్యేత్పారాశరోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౬ ॥
సకృద్భుక్తా తు యా నారీ నేచ్ఛంతీ పాపకర్మభిః ॥
ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యేత ఋతుప్రస్రవణేన చ ॥ ౨౭ ॥
పతత్యర్ధం శరీరస్య యస్య భార్యా సురాం పిబేత్ ॥
పతితార్ధశరీరస్య నిష్కృతిర్న విధీయతే ॥ ౨౮ ॥
గాయత్రీం జపమానస్తు కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౨౯ ॥
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్ ॥
ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౩౦ ॥
జారేణ జనయేద్గర్భం మృతే త్యక్తే గతే పతౌ ॥
తాం త్యజేదపరే రాష్ట్రే పతితాం పాపకారిణీమ్ ॥ ౩౧ ॥
బ్రాహ్మణీ తు యదా గచ్ఛేత్పరపుంసా సమన్వితా ॥
సా తు నష్టా వినిర్దిష్టా న తస్యా గమనం పునః ॥ ౩౨ ॥
కామాన్మోహాచ్చ యా గచ్ఛేత్త్యక్త్వా బంధూన్సుతాన్పతిమ్ ॥
సాపి నష్టా పరే లోకే మానుషేషు విశేషతః ॥ ౩౩ ॥
మదమోహగతా నారీ క్రోధాద్దండాదితాడితా ॥
అద్వితీయం గతా చైవ పునరాగమనం భవేత్ ॥ ౩౪ ॥
దశమే తు దినే ప్రాప్తే ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥

దశాహం న త్యజేన్నారీ త్యజేదవ్వష్టశ్రుతాం తథా ॥ ౩౫ ॥
భర్తా చైవ చరేత్కృచ్ఛ్రం కృచ్ఛ్రార్ధం చైవ బాంధవాః ॥
తేషాం భుక్త్వా చ పీత్వా చ త్వహోరాత్రేణ శుద్ధ్యతి ॥ ౩౬ ॥
బ్రాహ్మణీ తు యదా గచ్ఛేత్పరపుంసా వివర్జితా ॥
గత్వా పుంసాం శతం యాతి త్యజేయుస్తాం తు గోత్రిణః ॥ ౩౭ ॥
పుంసో యది గృహం గచ్ఛేత్తదాఽశుద్ధం గృహం భవేత్ ॥
పితృమాతృగృహం యచ్చ జారస్యైవ తు తద్ గృహమ్ ॥ ౩౮ ॥
ఉల్లిఖ్య తద్ గృహం పశ్చాత్పంచగవ్యేన సేచయేత్ ॥
త్యజేచ్చ మృన్మయం పాత్రం వస్త్రం కాష్ఠం చ శోధయేత్ ॥ ౩౯ ॥
సంభారాఞ్ఛోధయేత్సర్వాన్గోకేశైశ్చ ఫలోద్భవాన్ ॥
తామ్రాణి పంచగవ్యేన కాంస్యాని దశభస్మభిః ॥ ౪౦ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం చరేద్విప్రో బ్రాహ్మణైరుపపాదయేత్ ॥
గోద్వయం దక్షిణాం దద్యాత్ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥ ౪౧ ॥

ఇతరేషామహోరాత్రం పంచగవ్యం చ శోధనమ్ ॥
ఉపవాసైర్వ్రతైః పుణ్యైః స్నానసంధ్యార్చనాదిభిః ॥ ౪౨ ॥
జపహోమదయాదానైః శుద్ధ్యన్తే బ్రాహ్మణాదయః ॥
ఆకాశం వాయురగ్నిశ్చ మేధ్యం భూమిగతం జలమ్ ॥ ౪౩ ॥
న దుష్యంతి చ దర్భాశ్చ యజ్ఞేషు చమసా యథా ॥ ౪౪ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦ ॥

ఏకాదశోఽధ్యాయః ౧౧.

అమేధ్యరేతో గోమాంసం చండాలాన్నమథాపి వా ॥

యది భుక్తం తు విప్రేణ కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧ ॥
క్షత్రియో వాథ వైశ్యశ్చేదర్ధకృచ్ఛ్రం చ కాయికమ్ ॥ ౨ ॥
పంచగవ్యం పిబేచ్ఛూద్రో బ్రహ్మకూర్చం పిబేద్ద్విజః ॥
ఏకద్విత్రిచతుర్గావో దద్యాద్విప్రాద్యనుక్రమాత్ ॥ ౩ ॥
శుద్రాన్నం సూతకాన్నం చ హ్యభోజ్యస్యాన్నమేవ చ ॥
శంకితం ప్రతిషిద్ధాన్నం పూర్వోచ్ఛిష్టం తథైవ చ ॥ ౪ ॥
యది భుక్తం తు విప్రేణ అజ్ఞానాదాపదాపి వా ॥
జ్ఞాత్వా సమాచరేత్కృచ్ఛ్రం బ్రహ్మకూర్చం తు పావనమ్ ॥ ౫ ॥
వ్యాలైర్నకులమార్జారైరన్నముచ్ఛిష్టితం యదా ॥
తిలదర్భోదకైః ప్రోక్ష్య శుద్ధ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౬ ॥
శూద్రోఽప్యభోజ్యం భుక్త్వాన్నం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥
క్షత్రియో వాపి వైశ్యశ్చ ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౭ ॥

ఏకపంక్త్యుపవిష్టానాం విప్రాణాం సహభోజనే ॥
యద్యేకోఽపి త్యజేత్పాత్రం శేషమన్నం న భోజయేత్ ॥ ౮ ॥
మోహాద్భుంజీత యస్తత్ర పంక్తావుచ్ఛిష్టభోజనే ॥
ప్రాయశ్చిత్తం చరేద్విప్రః కృచ్ఛ్రం సాంతపనం తథా ॥ ౯ ॥
పీయూషం శ్వేతలశునం వృంతాకఫలగృంజనే ॥
పలాండుం వృక్షనిర్యాసాన్దేవస్వం కవకాని చ ॥ ౧౦ ॥
ఉష్ట్రీక్షీరమవీక్షీరమజ్ఞానాద్భుంజతే ద్విజః ॥
త్రిరాత్రముపవాసేన పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౧ ॥
మండూకం భక్షయిత్వా తు మూషికామాంసమేవ చ ॥
జ్ఞాత్వా విప్రస్త్వహోరాత్రం యావకాన్నేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
క్షత్రియశ్చాపి వైశ్యశ్చ క్రియావంతౌ శుచివ్రతౌ ॥

తద్గృహేషు ద్విజైర్భోజ్యం హవ్యకవ్యేషు నిత్యశః ॥౧౩ ॥

ఘృతం క్షీరం తథా తైలం గుడం తైలేన పాచితమ్ ॥

గత్వా నదీతటే విప్రో భుంజీయాచ్ఛూద్రభాజనే ॥ ౧౪ ॥

మద్యమాంసరతం నిత్యం నీచకర్మప్రవర్తకమ్ ॥

తం శూద్రం వర్జయేద్విప్రః శ్వపాకమివ దూరతః ॥ ౧౫ ॥

ద్విజశుశ్రూషణరతాన్మద్యమాంసవివర్జితాన్ ॥

స్వకర్మనిరతాన్నిత్యం తాఞ్ఛూద్రాన్న త్యజేద్ద్విజః ॥ ౧౬ ॥

అజ్ఞానాద్భుంజతే విప్రాః సూతకే మృతకేఽపి వా ॥

ప్రాయశ్చిత్తం కథం తేషాం వర్ణే వర్ణే వినిర్దిశేత్ ॥ ౧౭ ॥

గాయత్ర్యష్టసహస్రేణ శుద్ధిః స్యాచ్ఛూద్రసూతకే ॥

వైశ్యే పంచసహస్రేణ త్రిసహస్త్రేణ క్షత్రియే ॥ ౧౮ ॥

బ్రాహ్మణస్య యదా భుంక్తే ద్విసహస్రం తు దాపయేత్ ॥

అథవా వామదేవ్యేన సామ్నా చైకేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౯ ॥

శుష్కాన్నం గోరసం స్నేహం శూద్రవేషేణ చాహృతమ్ ॥

పక్వం విప్రగృహే భుంక్తే భోజ్యం తం మనురబ్రవీత్ ॥ ౨౦ ॥

ఆపత్కాల తు విప్రేణ భుంక్తే శూద్రగృహే యది ॥

మనస్తాపేన శుద్ధ్యేత ద్రుపదాం వా సకృజ్జపేత్ ॥ ౨౧ ॥

దాసనాపితగోపాలకులమిత్రార్ధసీరిణః।

ఏతే శూద్రేషు భోజ్యాన్నా యశ్చాత్మానం నివేదయేత్ ॥ ౨౨ ॥

శూద్రకన్యాసముత్పన్నో బ్రాహ్మణేన తు సంస్కృతః ॥

అసంస్కారాద్భవేద్దాసః సంస్కారాదేవ నాపితః ॥ ౨౩ ॥

క్షత్రియాచ్ఛూద్రకన్యాయాం సముత్పన్నస్తు యః సుతః ॥

స గోపాల ఇతి ఖ్యాతో భోజ్యో విప్రైర్న సంశయః ॥ ౨౪ ॥

వైశ్యకన్యాసముద్భూతో బ్రాహ్మణేన తు సంస్కృతః ॥
స హ్యార్ధిక ఇతి జ్ఞేయో భోజ్యో విప్రైర్న సంశయః ॥ ౨౫ ॥
భాండస్థిమభోజ్యేషు జలం దధి ఘృతం పయః ॥
అకామతస్తు యో భుంక్తే ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్ ॥ ౨౬ ॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యః శూద్రో తూపసర్పతి ॥
బ్రహ్మకూర్చోపవాసేన యాజ్యవర్ణస్య నిష్కృతిః ॥ ౨౭॥
శూద్రాణాం నోపవాసః స్యాచ్ఛూద్రో దానేన శుద్ధ్యతి ॥
బ్రహ్మకూర్చమహోరాత్రం శ్వపాకమపి శోధయేత్ ॥ ౨౮ ॥
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్ ॥
నిర్దిష్టం పంచగవ్యం చ పవిత్రం పాపశోధనమ్ ॥ ౨౯ ॥
గోమూత్రం కృష్ణవర్ణాయాః శ్వేతాయాశ్చైవ గోమయమ్ ॥
పయశ్చ తామ్రవర్ణాయా రక్తాయా గృహ్యతే దధి ॥ ౩౦ ॥
కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం సర్వం కాపిలమేవ వా ॥
మూత్రమేకపలం దద్యాదంగుష్ఠార్ధం తు గోమయమ్ ॥ ౩౧ ॥
క్షీరం సప్తపలం దద్యాద్దధి త్రిపలముచ్యతే ॥
ఘృతమేకపలం దద్యాత్పలమేకం కుశోదకమ్ ॥ ౩౨ ॥
గాయత్ర్యాదాయ గోమూత్రం గంధద్వారేతి గోమయమ్ ॥
ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణస్తథా దధి ॥ ౩౩ ॥
తేజోఽసి శుక్రమిత్యాజ్యం దేవస్య త్వా కుశోదకమ్ ॥
పంచగవ్యమృచా పూతం స్థాపయేదగ్నిసన్నిధౌ ॥ ౩౪ ॥
ఆపోహిష్ఠేతి చాలోడ్య మానస్తోకేతి మంత్రయేత్ ॥
సప్తావరాసు యే దర్భా అచ్ఛిన్నాగ్రాః శుకత్విషః ॥ ౩౫ ॥
ఏతైరుద్ధృత్య హోతవ్యం పంచగవ్యం యథావిధి ॥
ఇరావతీ ఇదంవిష్ణుర్మానస్తోకే చ శంవతీ ॥ ౩౬ ॥

ఏతాభిశ్చైవ హోతవ్యం హుతశేషం పిబేద్ద్విజః ॥
ఆలోడ్య ప్రణవేనైవ నిర్మథ్య ప్రణవేన తు ॥ ౩౭ ॥

ఉద్ధృత్య ప్రణవేనైవం పిబేచ్చ ప్రణవేన తు ॥
యత్త్వగస్థిగతం పాపం దేహే తిష్ఠతి దేహినామ్ ॥ ౩౮ ॥
బ్రహ్మకూర్చం దహేత్సర్వం యథైవాగ్నిరివేంధనమ్ ॥
పవిత్రం త్రిషు లోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్ ॥ ౩౯ ॥
వరుణశ్చైవ గోమూత్రే గోమయే హవ్యవాహనః ॥
దధ్ని వాయుః సముద్దిష్టః సోమః క్షీరే ఘృతే రవిః ॥ ౪౦ ॥
పిబతః పతితం తోయం భాజనే ముఖనిఃసృతమ్ ॥
అపేయం తద్విజానీయాద్భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥౪౧ ॥
కూపే చ పతితం దృష్ట్వా శ్వశృగాలౌ చ మర్కటమ్ ॥
అస్థిచర్మాదిపతితః పీత్వాఽమేధ్యా అపో ద్విజః ॥౪౨॥
నారం తు కుణపం కాకం విడ్వరాహం ఖరోష్ట్రకమ్ ॥
గావయం సౌప్రతీకం చ మాయూరం ఖడ్గకం తథా ॥ ౪౩ ॥
వైయాఘ్రమార్క్షం సైంహం వా కూపే యది నిమజ్జతి ॥
తడాగస్యాప్యదుష్టస్య పీతం స్యాదుదకం యది ॥౪౪ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం భవేత్పుంసః క్రమేణైతేన సర్వశః ॥
విప్రః శుధ్యేత్త్రిరాత్రేణ క్షత్రియస్తు దినద్వయాత్ ॥ ౪౫ ॥
ఏకాహేన తు వైశ్యస్తు శూద్రో నక్తేన శుద్ధ్యతి ॥౪౬ ॥
పరపాకనివృత్తస్య పరపాకరతస్య చ ॥
అపచస్య చ భుక్త్వాన్నం ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౪౭

అపచస్య తు యద్దానం దాతురస్య కుతః ఫలమ్ ॥

దాతా ప్రతిగృహీతా చ ద్వౌ తౌ నిరయగామినౌ ॥ ౪౮ ॥

గృహీత్వాగ్నిం సమారోప్య పంచయజ్ఞాన్న నిర్వపేత్ ॥
పరపాకనివృత్తోఽసౌ మునిభిః పరికీర్తితః ॥ ౪౯ ॥
పంచయజ్ఞాన్స్వయం కృత్వా పరాన్నేనోపజీవతి ॥
సతతం ప్రాతరుత్థాయ పరపాకరతస్తు సః ॥ ౫౦ ॥
గృహస్థధర్మో యో విప్రో దదాతి పరివర్జితః ॥
ఋషిభిర్ధర్మతత్త్వజ్ఞైరపచః పరికీర్తితః ॥ ౫౧ ॥
యుగే యుగే తు యే ధర్మాస్తేషు తేషు చ యే ద్విజాః ॥
తేషాం నిందా న కర్తవ్యా యుగరూపా హి తే ద్విజాః ॥ ౫౨ ॥
హుంకారం బ్రాహ్మణస్యోక్త్వా త్వంకారం చ గరీయసః ॥
స్నాత్వా తిష్ఠన్నహఃశేషమభివాద్య ప్రసాదయేత్ ॥ ౫౩ ॥
తాడయిత్వా తృణేనాపి కంఠే బద్ధ్వాపి వాససా ॥
వివాదేనాపి నిర్జిత్య ప్రణిపత్య ప్రసాదయేత్ ॥ ౫౪ ॥
అవగూర్య త్వహోరాత్రం త్రిరాత్రం క్షితిపాతనే ॥
అతికృచ్ఛ్రం చ రుధిరే కృచ్ఛ్రోఽభ్యంతరశోణితే ॥ ౫౫ ॥
నవాహమతికృచ్ఛ్రీ స్యాత్పాణిపూరాన్నభోజనః ॥
త్రిరాత్రముపవాసః స్యాదతికృచ్ఛ్రః స ఉచ్యతే ॥ ౫౬ ॥
సర్వేషామేవ పాపానాం సంకరే సముపస్థితే ॥
దశసాహస్రమభ్యస్తా గాయత్రీ శోధనం పరమ్ ॥ ౫౭ ॥
ఇతి పరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧ ॥

ద్వాదశోఽధ్యాయః ౧౨.

దుఃస్వప్నం యది పశ్యేత్తు వాంతే వా క్షురకర్మణి ॥
మైథునే ప్రేతధూమ్రే వ స్నానమేవ విధీయతే ॥ ౧ ॥
అజ్ఞానాత్ప్రాశ్య విణ్మూత్రం సురాసంస్పృష్టమేవ చ ॥
పునః సంస్కారమర్హంతి త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ॥ ౨ ॥
అజినం మేఖలా దండో భైక్షచర్యా వ్రతాని చ ॥
నివర్తంతే ద్విజాతీనాం పునఃసంస్కారకర్మణి ॥ ౩ ॥
విణ్మూత్రస్య చ శుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥
పంచగవ్యం చ కుర్వీత స్నాత్వా పీత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ ౪ ॥
జలాగ్నిపతనే చైవ ప్రవ్రజ్యానాశకేషు చ ॥
ప్రత్యవసితవర్ణానాం కథం శుద్ధిర్విధీయతే ॥ ౫ ॥
ప్రాజాపత్యద్వయేనైవ తీర్థాభిగమనేన చ ॥
వృషైకాదశదానేన వర్ణాః శుద్ధ్యంతి తే త్రయః ॥ ౬ ॥
బ్రాహ్మణస్య ప్రవక్ష్యామి వనం గత్వా చతుష్పథే ॥
సశిఖం వపనం కృత్వా ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥ ౭ ॥
గోద్వయం దక్షిణాం దద్యాచ్ఛుద్ధిం పారాశరోఽబ్రవీత్ ॥
ముచ్యతే తేన పాపేన బ్రాహ్మణత్వం చ గచ్ఛతి ॥ ౮ ॥
స్నానాని పంచ పుణ్యాని కీర్తితాని మనీషిభిః ॥
ఆగ్నేయం వారుణం బ్రాహ్మం వాయవ్యం దివ్యమేవ చ ॥ ౯ ॥

ఆగ్నేయం భస్మనా స్నానమవగాహ్య తు వారుణమ్ ॥
ఆపోహిష్ఠేతి చ బ్రాహ్మం వాయవ్యం గోరజః స్మృతమ్ ॥౧౦॥
యత్తు సాతపవర్షేణ స్నానం తద్దివ్యముచ్యతే ॥
తత్ర స్నాత్వా తు గంగాయాం స్నాతో భవతి మానవః ॥ ౧౧ ॥
స్నాతుం యాంతం ద్విజం సర్వే దేవాః పితృగణైః సహ ॥

వాయుభూతాస్తు గచ్ఛంతి తృషార్తాః సలిలార్థినః ॥ ౧౨ ॥
నిరాశాస్తే నివర్త్తంతే వస్త్రనిష్పీడనే కృతే ॥
తస్మాన్న పీడయేద్వస్త్రమకృత్వా పితృతర్పణమ్ ॥ ౧౩ ॥
రోమకూపేష్వవస్థాప్య యస్తిలైస్తర్పయేత్పితౄన్ ॥
తర్పితాస్తేన తే సర్వే రుధిరేణ మలేన చ ॥ ౧౪ ॥
అవధూనోతి యః కేశాన్స్నాత్వా ప్రస్రవతో ద్విజః ॥
ఆచామేద్వా జలస్థోఽపి స బాహ్యః పితృదైవతైః ॥ ౧౫ ॥
శిరః ప్రావృత్య కంఠం వా ముక్తకక్షశిఖోఽపి వా ॥
వినా యజ్ఞోపవీతేన ఆచాంతోఽప్యశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౬ ॥
జలే స్థలస్థో నాచామేజ్జలస్థశ్చేద్బహిః స్థలే ॥
ఉభే స్పృష్ట్వా సమాచామేదుభయత్ర శుచిర్భవేత్ ॥ ౧౭ ॥
స్నాత్వా పీత్వా క్షుతే సుప్తే భుక్త్వా రథ్యోపసర్పణే ॥
ఆచాంతః పునరాచామేద్వాసో విపరిధాయ చ ॥ ౧౮ ॥
క్షుతే నిష్ఠీవనే చైవ దంతోచ్ఛిష్టే తథాఽనృతే ॥
పతితానాం చ సంభాషే దక్షిణం శ్రవణం స్పృశేత్ ॥ ౧౯ ॥

భాస్కరస్య కరైః పూతం దివా స్నానం ప్రశస్యతే ॥
అప్రశస్తం నిశి స్నానం రాహోరన్యత్ర దర్శనాత్ ॥ ౨౦ ॥
మరుతో వసవో రుద్రా ఆదిత్యాశ్చాథ దేవతాః ॥
సర్వే సోమే ప్రలీయంతే తస్మాద్దానం తు సంగ్రహే ॥ ౨౧ ॥
ఖలయజ్ఞే వివాహే చ సంక్రాంతౌ గ్రహణే తథా ॥
శర్వర్యాం దానమస్త్యేవ నాన్యత్ర తు విధీయతే ॥ ౨౨ ॥
పుత్రజన్మని యజ్ఞే చ తథా చాత్యయకర్మణి ॥
రాహోశ్చ దర్శనే దానం ప్రశస్తం నాన్యదా నిశి ॥ ౨౩ ॥

మహానిశా తు విజ్ఞేయా మధ్యస్థం ప్రహరద్వయమ్ ॥
ప్రదోషపశ్చిమౌ యామౌ దినవత్స్నానమాచరేత్ ॥ ౨౪ ॥
చైత్యవృక్షశ్చితిః పూయశ్చండాలః సోమవిక్రయీ ॥
ఏతాంస్తు బ్రాహ్మణః స్పృష్ట్వా సవాసా జలమావిశేత్ ॥ ౨౫ ॥
అస్థిసంచయనాత్పూర్వం రుదిత్వా స్నానమాచరేత్ ॥
అంతర్దశాహే విప్రస్య హ్యూర్ధ్వమాచమనం స్మృతమ్ ॥ ౨౬ ॥
సర్వం గంగాసమం తోయం రాహుగ్రస్తే దివాకరే।

సోమగ్రహే తథైవోక్తం స్నానదానాదికర్మసు ॥ ౨౭ ॥
కుశైః పూతం భవేత్స్నానం కుశేనోపస్పృశేద్ద్విజః ॥
కుశేన చోద్ధృతం తోయం సోమపానసమం భవేత్ ॥ ౨౮ ॥
అగ్నికార్యాత్పరిభ్రష్టాః సంధ్యోపాసనవర్జితాః ॥
వేదం చైవానధీయానాః సర్వే తే వృషలాః స్మృతాః ॥ ౨౯ ॥
తస్మాద్వృషలభీతేన బ్రాహ్మణేన విశేషతః ॥
అధ్యేతవ్యోఽప్యేకదేశో యది సర్వం న శక్యతే ॥ ౩౦ ॥
శూద్రాన్నరసపుష్టస్యాధీయమానస్య నిత్యశః ॥
జపతో జుహ్వతో వాపి గతిరూర్ధ్వా న విద్యతే ॥ ౩౧ ॥
శూద్రాన్నం శూద్రసంపర్కః శూద్రేణ తు సహాసనమ్ ॥
శూద్రాజ్జ్ఞానాగమశ్చాపి జ్వలంతమపి పాతయేత్ ॥ ౩౨ ॥
యః శూద్ర్యా పాచయేన్నిత్యం శూద్రీ చ గృహమేధినీ ॥
వర్జితః పితృదేవేభ్యో రౌరవం యాతి స ద్విజః ॥ ౩౩ ॥
మృతసూతకపుష్టాంగం ద్విజం శూద్రాన్న భోజినమ్ ॥
అహం తం న విజానామి కాం కాం యోనిం గమిష్యతి ॥ ౩౪॥
గృధ్రో ద్వాదశజన్మాని దశజన్మాని సూకరః ॥

శ్వయోనౌ సప్తజన్మాని హిత్వైవం మనురబ్రవీత్ ॥ ౩౫ ॥
దక్షిణార్థం తు యో విప్రః శూద్రస్య జుహుయాద్ధవిః ॥
బ్రాహ్మణస్తు భవేచ్ఛూద్రః శూద్రస్తు బ్రాహ్మణో భవేత్ ॥౩౬ ॥
మౌనవ్రతం సమాశ్రిత్య ఆసీనో న వదేద్ద్విజః ॥
భుంజానో హి వదేద్యస్తు తదన్నం పరివర్జయేత్ ॥ ౩౭ ॥
అర్ద్ధభుక్తే తు యో విప్రస్తస్మిన్పాత్రే జలం పిబేత్ ॥
హతం దైవం చ పిత్ర్యం చ హ్యాత్మానం చోపఘాతయేత్ ॥ ౩౮ ॥
భుంజానేషు తు విప్రేషు యోఽగ్రే పాత్రం విముంచతి ॥
స మూఢః స చ పాపిష్ఠో బ్రహ్మఘ్నః స ఖలూచ్యతే ॥ ౩౯ ॥
భాజనేషు చ తిష్ఠత్సు స్వస్తి కుర్వంతి యే ద్విజాః ॥
న దేవాస్తృప్తిమాయాంతి నిరాశాః పితరస్తథా ॥ ౪౦ ॥
అస్నాత్వా వై న భుంజీత తథైవాగ్రిమపూజ్య చ ॥
న పర్ణపృష్ఠే భుంజీత రాత్రౌ దీపం వినా తథా ॥ ౪౧ ॥
గృహస్థస్తు దయాయుక్తో ధర్మమేవానుచింతయేత్ ॥
పోష్యవర్గార్థసిద్ధ్యర్థం న్యాయవర్తీ స బుద్ధిమాన్ ॥ ౪౨ ॥
న్యాయోపార్జితవిత్తేన కర్త్తవ్యం హ్యాత్మరక్షణమ్ ॥
అన్యాయేన తు యో జీవేత్సర్వకర్మబహిష్కృతః ॥ ౪౩ ॥
అగ్నిచిత్కపిలా సత్రీ రాజా భిక్షుర్మహోదధిః ॥
దృష్టమాత్రాః పునంత్యేతే తస్మాత్పశ్యేత్తు నిత్యశః ॥ ౪౪ ॥
అరణిం కృష్ణమార్జారం చన్దనం సుమణిం ఘృతమ్ ॥
తిలాన్కృష్ణాజినం ఛాగం గృహే చైతాని రక్షయేత్ ॥ ౪౫ ॥
గవాం శతం సైకవృషం యత్ర తిష్ఠత్యయంత్రితమ్ ॥
తత్క్షేత్రం దశగుణితం గోచర్మ పరికీర్తితమ్ ॥ ౪౬ ॥
బ్రహ్మహత్యాదిభిర్మర్త్యో మనోవాక్కాయకర్మభిః ॥

ఏతద్గోచర్మదానేన ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః ॥ ౪౭ ॥
కుటుంబినే దరిద్రాయ శ్రోత్రియాయ విశేషతః ॥
యద్దానం దీయతే తస్మై తద్దానం శుభకారకమ్ ॥ ౪౮ ॥
వాపీకూపతడాగాద్యైర్వాజపేయశతైర్మఖైః ॥
గవాం కోటిప్రదానేన భూమిహర్తా న శుద్ధ్యతి ॥ ౪౯ ॥

అష్టాదశదినాదర్వాక్స్నానమేవ రజస్వలా ॥
అత ఊర్ధ్వం త్రిరాత్రం స్యాదుశనా మునిరబ్రవీత్ ॥౫౦ ॥
యుగం యుగద్వయం చైవ త్రియుగం చ చతుర్యుగమ్ ॥
చణ్డాలసూతికోదక్యాపతితానామధః క్రమాత్ ॥ ౫౧ ॥
తతః సన్నిధిమాత్రేణ సచైలం స్నానమాచరేత్ ॥
స్నాత్వావలోకయేత్సూర్యమజ్ఞానాత్స్పృశతే యది ॥ ౫౨ ॥
విద్యమానేషు హస్తేషు బ్రాహ్మణో జ్ఞానదుర్బలః ॥
తోయం పిబతి వక్త్రేణ శ్వయోనౌ జాయతే ధ్రువమ్ ॥ ౫౩॥
యస్తు క్రుద్ధః పుమాన్బ్రూయాజ్జాయాయాస్తు అగమ్యతామ్ ॥
పునరిచ్ఛతి చేదేనాం విప్రమధ్యే తు శ్రావయేత్ ॥ ౫౪ ॥
శ్రాంతః క్రుద్ధస్తమోఽంధో వా క్షుత్పిపాసాభయార్దితః ॥
దానం పుణ్యమకృత్వా వా ప్రాయశ్చిత్తం దినత్రయమ్ ॥ ౫౫ ॥
ఉపస్పృశేత్త్రిషవణం మహానద్యుపసంగమే ॥
చీర్ణాంతే చైవ గాం దద్యాద్బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్దశ ॥ ౫౬ ॥
దురాచారస్య విప్రస్య నిషిద్ధాచరణస్య చ ॥
అన్నం భుక్త్వా ద్విజః కుర్యాద్దినమేకమభోజనమ్ ॥ ౫౭ ॥
సదాచారస్య విప్రస్య తథా వేదాంగవేదినః ॥
భుక్త్వాన్నం ముచ్యతే పాపాదహోరాత్రాంతరాన్నరః ॥ ౫౮ ॥

ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టమధోచ్ఛిష్టమంతరిక్షమృతౌ తథా ॥
కుచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత హ్యాశౌచమరణే తథా ॥ ౫౯ ॥
కృచ్ఛ్రం దేవ్యయుతం చైవ ప్రాణాయామశతద్వయమ్ ॥
పుణ్యతీర్థే చార్ద్రశిరాః స్నానం ద్వాదశసంఖ్యయా ॥ ౬౦ ॥
ద్వియోజనం తీర్థయాత్రా కృచ్ఛ్రమేకం ప్రకల్పితమ్ ॥ ౬౧ ॥
గృహస్థః కామతః కుర్యాద్రేతసః స్ఖలనం యది ॥
సహస్రం తు జపేద్దేవ్యాః ప్రాణాయామైస్త్రిభిః సహ ॥ ౬౨ ॥
చతుర్విద్యోపపన్నస్తు విధివద్బ్రహ్మఘాతకే ॥
సముద్రసేతుగమనం ప్రాయశ్చిత్తం సమాదిశేత్ ॥ ౬౩ ॥
సేతుబంధపథే భిక్షాం చాతుర్వర్ణ్యాత్సమాచరేత్ ॥
వర్జయిత్వా వికర్మస్థాంశ్ఛత్రోపానహవర్జితః ॥ ౬౪ ॥
అహం దుష్కృతకర్మా వై మహాపాతకకారకః॥
గృహద్వారేషు తిష్ఠామి భిక్షార్థీ బ్రహ్మఘాతకః ॥ ౬౫ ॥
గోకులేషు వసేచ్చైవ గ్రామేషు నగరేషు చ ॥
తపోవనేషు తీర్థేషు నదీప్రస్రవణేషు చ ॥ ౬౬ ॥
ఏతేషు ఖ్యాపయన్నేనః పుణ్యం గత్వా తు సాగరమ్ ॥
దశయోజనవిస్తీర్ణం శతయోజనమాయతమ్ ॥ ౬౭ ॥
రామచంద్రసమాదిష్టం నలసంచయసంచితమ్ ॥
సేతుం దృష్ట్వా సముద్రస్య బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి ॥ ౬౮ ॥
సేతుం దృష్ట్వా విశుద్ధాత్మా త్వవగాహేత సాగరమ్ ॥
యజేత్ వాశ్వమేధేన రాజా తు పృథివీపతిః ॥ ౬౯ ॥
పునః ప్రత్యాగతో వేశ్మ వాసార్థముపసర్పతి ॥
సపుత్రః సహభృత్యశ్చ కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౭౦ ॥
గాశ్చైవైకశతం దద్యాచ్చాతుర్విద్యేషు దక్షిణామ్ ॥

బ్రాహ్మణానాం ప్రసాదేన బ్రహ్మహా తు విముచ్యతే ॥ ౭౧ ॥
వింధ్యాదుత్తరతో యస్య సంవాసః పరికీర్తితః ॥
పరాశరమతం తస్య సేతుబంధస్య దర్శనాత్ ॥ ౭౨ ॥
సవనస్థాం స్త్రియం హత్వా బ్రహ్మహత్యావ్రతం చరేత్ ॥ ౭౩ ॥
సురాపశ్చ ద్విజః కుర్యాన్నదీం గత్వా సముద్రగామ్ ॥
చాంద్రాయణే తతశ్చీర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౭౪ ॥
అనడుత్సహితాం గాం చ దద్యాద్విప్రేషు దక్షిణామ్ ॥ ౭౫ ॥
సురాపానం సకృత్కృత్వా అగ్నివర్ణాం సురాం పిబేత్ ॥
స పావయేదిహాత్మానమిహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౭౬ ॥
అపహృత్య సువర్ణం తు బ్రాహ్మణస్య తతః స్వయమ్ ॥
గచ్ఛేన్ముశలమాదాయ రాజానం స్వవధాయ తు ॥ ౭౭ ॥
హతః శుద్ధిమవాప్నోతి రాజ్ఞాఽసౌ ముక్త ఏవ చ ॥
కామతస్తు కృతం యత్స్యాన్నాన్యథా వధమర్హతి ॥ ౭౮ ॥

ఆసనాచ్ఛయనాద్యానాత్సంభాషాత్సహభోజనాత్ ॥
సంక్రామంతీహ పాపాని తైలబిందురివాంభసి ॥ ౭౯ ॥
చాంద్రాయణం యావకం చ తులాపురుష ఏవ చ ॥
గవాం చైవానుగమనం సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౮౦ ॥
ఏతత్పారాశరం శాస్త్రం శ్లోకానాం శతపంచకమ్ ॥
ద్విర్నవత్యా సమాయుక్తం ధర్మశాస్త్రస్య సంగ్రహః ॥ ౮౧ ॥
యథాధ్యయనకర్మాణి ధర్మశాస్త్రమిదం తథా ॥
అధ్యేతవ్యం ప్రయత్నేన నియతం స్వర్గకామినా ॥ ౮౨ ॥
ఇతి శ్రీపరాశరీయే ధర్మశాస్త్రే సకలప్రాయశ్చిత్తనిర్ణయే పంం శ్యామసున్దర

లాలత్రిపాఠికృత భాషాటీకాయాం ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨ ॥

ఇతి పారాశరస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౧ ॥

శ్రీః।

వ్యాసస్మృతిః ౧౨.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

వారాణస్యాం సుఖాసీనం వేదవ్యాసం తపోనిధిమ్ ॥
పప్రచ్ఛుర్మునయోఽభ్యేత్య ధర్మాన్వర్ణవ్యవస్థితాన్ ॥ ౧ ॥
స పృష్టః స్మృతిమాన్స్మృత్వా స్మృతిం వేదార్థగర్భితామ్ ॥
ఉవాచాథ ప్రసన్నాత్మా మునయః శ్రూయతామితి ॥ ౨ ॥
యత్ర యత్ర స్వభావేన కృష్ణసారో మృగః సదా ॥
చరతే తత్ర వేదోక్తో ధర్మోం భవితుమర్హతి ॥ ౩ ॥
శ్రుతిస్మృతిపురాణానాం విరోధో యత్ర దృశ్యతే ॥
తత్ర శ్రౌతం ప్రమాణం తు తయోర్ద్వైధే స్మృతిర్వరా ॥ ౪ ॥
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశస్త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ॥
శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్తధర్మయోగ్యాస్తు నేతరే ॥ ౫ ॥
శూద్రో వర్ణశ్చతుర్థోఽపి వర్ణత్వాద్ధర్మమర్హతి ॥
వేదమంత్రస్వధాస్వాహావషట్కారాదిభిర్వినా ॥ ౬ ॥
విప్రవద్విప్రవిన్నాసు క్షత్రవిన్నాసు క్షత్రవత్ ॥
జాతకర్మాణి కుర్వీత తతః శూద్రాసు శూద్రవత్ ॥ ౭ ॥

వైశ్యాసు విప్రక్షత్రాభ్యాం తతః శూద్రాసు శూద్రవత్ ॥
అధమాదుత్తమాయాం తు జాతః శూద్రాధమః స్మృతః ॥ ౮ ॥
బ్రాహ్మణ్యాం శూద్రజనితశ్చండాలో ధర్మవర్జితః ॥ ౯ ॥
కుమారీసంభవస్త్వేకః సగోత్రాయాం ద్వితీయకః ॥
బ్రాహ్మణ్యాం శూద్రజనితశ్చణ్డాలస్త్రివిధః స్మృతః ॥ ౧౦ ॥
వర్ద్ధకిర్నాపితో గోప ఆశాపః కుంభకారకః ॥
వణిక్కిరాతకాయస్థమాలాకారకుటుంబినః ॥
వరటో మేదచండాలదాసశ్వపచకోలకాః ॥ ౧౧ ॥
ఏతేంఽత్యజాః సమాఖ్యాతా యే చాన్యే చ గవాశనాః ॥
ఏషాం సంభాషణాత్స్నానం దర్శనాదర్కవీక్షణమ్ ॥ ౧౨ ॥
గర్భాధానం పుంసవనం సీమంతో జాతకర్మ చ ॥
నామక్రియానిష్క్రమణేఽన్నాశనం వపనక్రియా ॥ ౧౩ ॥
కర్ణవేధో వ్రతాదేశో వేదారంభక్రియావిధిః ॥
కేశాంతః స్నానముద్వాహో వివాహాగ్నిపరిగ్రహః ॥ ౧౪ ॥
త్రేతాగ్నిసంగ్రహశ్చేతి సంస్కారాః షోడశ స్మృతాః ॥
నవైతాః కర్ణవేధాంతా మంత్రవర్జం క్రియాః స్త్రియాః ॥ ౧౫ ॥
వివాహో మంత్రతస్తస్యాః శూద్రస్యామంత్రతో దశ ॥ ౧౬ ॥
గర్భాధానం ప్రథమతస్తృతీయే మాసి పుంసవః ॥
సీమంతశ్చాష్టమే మాసి జాతే జాతక్రియా భవేత్ ॥ ౧౭ ॥

ఏకాదశేఽహ్ని నామార్కస్యేక్షా మాసి చతుర్థకే ॥
షష్ఠే మాస్యన్నమశ్నీయాచ్చూడాకర్మ కులోచితమ్ ॥ ౧౮ ॥
కృతచూడే చ బాలే హి కర్ణవేధో విధీయతే ॥

విప్రో గర్భాష్టమే వర్షే క్షత్ర ఏకాదశే తథా ॥ ౧౯ ॥
ద్వాదశే వైశ్యజాతిస్తు వ్రతోపనయమర్హతి ॥
తస్య ప్రాప్తవ్రతస్యాయం కాలః స్యాద్ద్విగుణాధికః ॥ ౨౦ ॥
వేదవ్రతచ్యుతో వ్రాత్యః స వ్రాత్యస్తోమమర్హతి ॥ ౨౧॥
ద్వే జన్మనీ ద్విజాతీనాం మాతుః స్యాత్ప్రథమం తయోః ॥
ద్వితీయం ఛందసాం మాతుర్గ్రహణాద్విధివద్గురోః ॥ ౨౨ ॥
ఏవం ద్విజాతిమాపన్నో విముక్తో వాన్యదోషతః ॥
శ్రుతిస్మృతిపురాణానాం భవేదధ్యయనక్షమః ॥ ౨౩ ॥
ఉపనీతో గురుకులే వసేన్నిత్యం సమాహితః ॥
విభృయాద్దండకౌపీనోపవీతాజినమేఖలాః ॥ ౨౪ ॥
పుణ్యేఽహ్ని గుర్వనుజ్ఞాతః కృతమంత్రాహుతిక్రియః ॥
స్మృత్వోంకారం చ గాయత్రీమారభేద్వేదమాదితః ॥ ౨౫ ॥
శౌచాచారవిచారార్థం ధర్మశాస్త్రమపి ద్విజః ॥
పఠేత గురుతః సమ్యక్కర్మ తద్దిష్టమాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥
తతోఽభివాద్య స్థవిరాన్గురుం చైవ సమాశ్రయేత్ ॥
స్వాధ్యాయార్థం తదాపన్నః సర్వదా హితమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥
నాపక్షిప్తోఽపి భాషేత నావ్రజేత్తాడితోఽపి వా ॥
విద్వేషమథ పైశున్యం హింసనం చార్కవీక్షణమ్ ॥ ౨౮ ॥

తౌర్యత్రికానృతోన్మాదపరివాదానలంక్రియామ్ ॥
అఞ్జనోద్వర్తనాదర్శస్రగ్విలేపనయోషితః ॥ ౨౯ ॥
వృథాటనమసంతోషం బ్రహ్మచారీ వివర్జయేత్ ॥
ఈషచ్చలితమధ్యాహ్నేఽనుజ్ఞాతో గురుణా స్వయమ్ ॥ ౩౦ ॥
అలోలుపశ్చరేద్భైక్షం వృత్తిషూత్తమవృత్తిషు ॥

సద్యో భిక్షాన్నమాదాయ విత్తవత్తదుపస్పృశేత్ ॥ ౩౧ ॥
కృతమాధ్యాహ్నికోఽశ్నీయాదనుజ్ఞాతో యథావిధి ॥
నాద్యాదేకాన్నముచ్ఛిష్టం భుక్త్వా చాచామితామియాత్ ॥౩౨॥
నాన్యాద్భిక్షితమాదద్యాదాపన్నో ద్రవిణాదికమ్ ॥
అనింద్యామంత్రితః శ్రాద్ధే పైత్రేఽద్యాద్గురుచోదితః ॥ ౩౩ ॥
ఏకాన్నమప్యవిరోధే వ్రతానాం ప్రథమాశ్రమీ ॥
భుక్త్వా గురుముపాసీత కృత్వా సంధుక్షణాదికమ్ ॥ ౩౪ ॥
సమిధోఽగ్నావాదధీత తతః పరిచరేద్గురుమ్ ॥
శయీత గుర్వనుజ్ఞాతః ప్రహ్వశ్చ ప్రథమం గురోః ॥ ౩౫ ॥
ఏవమన్వహమభ్యాసీ బ్రహ్మచారీ వ్రతం చరేత్ ॥
హితోపవాదః ప్రియవాక్సమ్యగ్గుర్వర్థసాధకః ॥ ౩౬ ॥
నిత్యమారాధయేదేనమాసమాప్తేః శ్రుతిగ్రహాత్ ॥
అనేన విధినాంధీతో వేదమంత్రో ద్విజం నయేత్ ॥ ౩౭ ॥
శాపానుగ్రహసామర్థ్యమృషీణాం చ సలోకతామ్ ॥
పయోఽమృతాభ్యాం మధుభిః సాజ్యైః ప్రీణంతి దేవతాః॥ ౩౮ ॥

తస్మాదహరహర్వేదమనధ్యాయమృతే పఠేత్ ॥
యదంగం తదనధ్యాయే గురోర్వచనమాచరేత్ ॥ ౩౯ ॥
వ్యతిక్రమాదసంపూర్ణమనహంకృతిరాచరేత్ ॥
పరత్రేహ చ తద్బ్రహ్మ నత్వధీతమపి ద్విజమ్ ॥ ౪౦ ॥
యస్తూపనయనాదేతదామృత్యోర్వ్రతమాచరేత్ ॥
స నైష్ఠికో బ్రహ్మచారీ బ్రహ్మసాయుజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౪౧ ॥
సమాప్య వేదాన్వేదౌ వా వేదం వా ప్రసభం ద్విజః ॥
స్నాయీత గుర్వనుజ్ఞాతః ప్రవృత్తోదితదక్షిణః ॥ ౪౩ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఇతి శ్రీవేదవ్యాసీయే ధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

ఏవం స్నాతకతాం ప్రాప్తో ద్వితీయాశ్రమకాంక్షయా ॥
ప్రతీక్షేత వివాహార్థమనిన్ద్యాన్వయసంభవామ్ ॥ ౧ ॥
అరోగో దుష్టవంశోత్థామశుల్కాదానదూషితామ్ ॥
సవర్ణామసమానార్షామమాతృపితృగోత్రజామ్ ॥ ౨ ॥
అనన్యపూర్వికాం లఘ్వీం శుభలక్షణసంయుతామ్ ॥
ధృతాధోవసనాం గౌరీం విఖ్యాతదశపూరుషామ్ ॥ ౩ ॥
ఖ్యాతనామ్నః పుత్రవతః సదాచారవతః సతః ॥
దాతుమిచ్ఛోర్దుహితరం ప్రాప్య ధర్మేణ చోద్వహేత్ ॥ ౪ ॥

బ్రాహ్మోద్వాహవిధానేన తదభావే పరో విధిః ॥
దాతవ్యైషా సదృక్షాయ వయోవిద్యాన్వయాదిభిః ॥ ౫ ॥
పితృతత్పితృభ్రాతృషు పితృవ్యజ్ఞాతిమాతృషు ॥
పూర్వాభావే పరో దద్యాత్సర్వాభావే స్వయం వ్రజేత్ ॥ ౬ ॥
యది సా దాతృవైకల్యాద్రజః పశ్యేత్కుమారికా ॥
భ్రూణహత్యాశ్చ యావత్యః పతితః స్యాత్తదప్రదః ॥ ౭ ॥
తుభ్యం దాస్యామ్యహమితి గ్రహీష్యామీతి పస్తయోః ॥
కృత్వా సమయమన్యోన్యం భజతే న స దండభాక్ ॥ ౮ ॥
త్యజన్నదుష్టాం దండ్యః స్యాద్ దూషయంశ్చాప్యదూషితామ్ ॥
ఊఢాయాం హి సవర్ణాయామన్యాం వా కామముద్వహేత్ ॥ ౯ ॥
తస్యాముత్పాదితః పుత్రో న సవర్ణాత్ప్రహీయతే ॥
ఉద్వహేత్క్షత్రియాం విప్రో వైశ్యాం చ క్షత్రియో విశామ్ ॥

న తు శూద్రాం ద్విజః కశ్చిన్నాధమః పూర్వవర్ణజామ్ ॥ ౧౦ ॥
నానావర్ణాసు భార్యాసు సవర్ణా సహచారిణీ ॥
ధర్మ్యాధర్మేషు ధర్మిష్ఠా జ్యేష్ఠా తస్య స్వజాతిషు ॥ ౧౧ ॥
పాటితోఽయం ద్విజాః పూర్వమేకదేహః స్వయంభువా ॥ ౧౨ ॥
పతయోఽర్ద్ధేన చార్ద్ధేన పత్న్యోఽభూవన్నితి శ్రుతిః ॥
యావన్న విందతే జాయాం తావదర్ద్ధో భవేత్పుమాన్ ॥౧౩ ॥
నార్ద్ధం ప్రజాయతే సర్వం ప్రజాయేతేత్యపి శ్రుతిః ॥
గుర్వీ సా భూస్త్రివర్గస్య వోఢుం నాన్యేన శక్యతే ॥౧౪ ॥
యతస్తతోఽన్వహం భూత్వా స్వవశో బిభృయాచ్చ తామ్ ॥
కృతదారోఽగ్నిపత్నీభ్యాం కృతవేశ్మా గృహం వసేత్ ॥ ౧౫ ॥
స్వకృతం విత్తమాసాద్య వైతానాగ్నిం న హాపయేత్ ॥
స్మార్తం వైవాహికే వహ్నౌ శ్రౌతం వైతానికాగ్నిషు ॥౧౬ ॥
కర్మ కుర్యాత్ప్రతిదినం విధివత్ప్రీతిపూర్వకః ॥
సమ్యగ్ధర్మార్థకామేషు దంపతిభ్యామహర్నిశమ్ ॥౧౭ ॥
ఏకచిత్తతయా భావ్యం సమానవ్రతవృత్తితః ॥
న పృథగ్విద్యతే స్త్రీణాం త్రివర్గవిధిసాధనమ్ ॥ ౧౮ ॥
భావతోహ్యతిదేశాద్వా ఇతి శాస్త్రవిధిః పరః ॥
పత్యుః పూర్వం సముత్థాయ దేహశుద్ధిం విధాయ చ ॥ ౧౯ ॥
ఉత్థాప్య శయనాద్యాని కృత్వా వేశ్మవిశోధనమ్ ॥
మార్జనైర్లేపనైః ప్రాప్య సాగ్నిశాలం స్వమంగణమ్ ॥ ౨౦ ॥
శోధయేదగ్నికార్యాణి స్నిగ్ధాన్యుష్ణేన వారిణా ॥
ప్రోక్షణ్యైరితి తాన్యేవ యథాస్థానం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౧ ॥
ద్వంద్వంపాత్రాణి సర్వాణి న కదాచిద్వియోజయేత్ ॥
శోధయిత్వా తు పాత్రాణి పూరయిత్వా తు ధారయేత్ ॥ ౨౨ ॥

మహానసస్య పాత్రాణి బహిః ప్రక్షాల్య సర్వథా ॥
మృద్భిశ్చ శోధయేచ్చుల్లీం తంత్రాగ్నిం విన్యసేత్తతః ॥ ౨౩ ॥
స్మృత్వా నియోగపాత్రాణి రసాంశ్చ ద్రవిణాని చ ॥
కృతపూర్వాహ్ణకార్యా చ స్వగురూనభివాదయేత్ ॥ ౨౪ ॥
తాభ్యాం భర్తృపితృభ్యాం వా భ్రాతృమాతులబాంధవైః ॥
వస్త్రాలంకారరత్నాని ప్రదత్తాన్యేవ ధారయేత్ ॥ ౨౫ ॥
మనోవాక్కర్మభిః శుద్ధా పతిదేశానువర్తినీ ॥
ఛాయేవానుగతా స్వచ్ఛా సఖీవ హితకర్మసు ॥ ౨౬ ॥
దాసీవాదిష్టకార్యేషు భార్యా భర్తుః సదా భవేత్ ॥
తతోఽన్నసాధనం కృత్వా పతయే వినివేద్య తత్ ॥ ౨౭ ॥
వైశ్వదేవకృతైరన్నైర్భోజనీయాంశ్చ భోజయేత్ ॥
పతిం చైవాభ్యనుజ్ఞాతా సిద్ధమన్నాదినాత్మనా ॥ ౨౮ ॥
భుక్త్వా నయేదహఃశేషమాయవ్యయవిచింతయా ॥
పునః సాయం పునః ప్రాతర్గృహశుద్ధిం విధాయ చ ॥ ౨౯ ॥
కృతాన్నసాధనా సాధ్వీ సుభృశం భోజయేత్పతిమ్ ॥
నాతితృప్త్యా స్వయం భుక్త్వా గృహనీతిం విధాయ చ ॥ ౩౦ ॥
ఆస్తీర్య సాధు శయనం తతః పరిచరేత్పతిమ్ ॥
సుప్తే పతౌ తదభ్యాశే స్వపేత్తద్గతమానసా ॥ ౩౧ ॥
అనగ్నా చాప్రమత్తా చ నిష్కామా చ జితేంద్రియా ॥
నోచ్చైర్వదన్న పరుషం న బహూన్పత్యురప్రియమ్ ॥ ౩౨ ॥
న కేనచిద్వివదేచ్చ అప్రలాపవిలాసినీ ॥
న చాపి వ్యయశీలా స్యాన్న ధర్మార్థవిరోధినీ ॥ ౩౩ ॥
ప్రమాదోన్మాదరోషేర్ష్యావంచనం చాతిమానితామ్ ॥
పైశున్యహింసావిద్వేషమదాహంకారధూర్తతాః ॥ ౩౪ ॥

నాస్తిక్యం సాహసం స్తేయం దంభాన్సాధ్వీ వివర్జయేత్ ॥
ఏవం పరిచరంతీ సా పతిం పరమదైవతమ్ ॥ ౩౫ ॥
యశః శమిహ యాత్యేవ పరత్ర చ సలోకతామ్ ॥
యోషితో నిత్యకర్మోక్తం నైమిత్తికమథోచ్యతే ॥ ౩౬ ॥
రజోదర్శనతో దోషాత్సర్వమేవ పరిత్యజేత్ ॥
సర్వైరలక్షితా శీఘ్రం లజ్జితాంతర్గృహే వసేత్ ॥ ౩౭ ॥
ఏకాంబరావృతా దీనా స్నానాలంకారవర్జితా ॥
మౌనిన్యధోముఖీ చక్షుఃపాణిపద్భిరచంచలా ॥ ౩౮ ॥
అశ్నీయాత్కేవలం భక్తం నక్తం మృన్మయభాజనే ॥
స్వపేద్భూమావప్రమత్తా క్షపేదేవమహస్త్రయమ్ ॥ ౩౯ ॥
స్నాయీత చ త్రిరాత్రాంతే సచైలముదితే రవౌ ॥
విలోక్య భర్తుర్వదనం శుద్ధా భవతి ధర్మతః ॥ ౪౦ ॥
కృతశౌచా పునః కర్మ పూర్వవచ్చ సమాచరేత్ ॥
రజోదర్శనతో యాః స్యూ రాత్రయః షోడశర్తవః ॥ ౪౧ ॥
తతః పుంబీజమక్లిష్టం శుద్ధే క్షేత్రే ప్రరోహతి ॥
చతస్రశ్చాదిమా రాత్రీః పర్వవచ్చ వివర్జయేత్ ॥ ౪౨ ॥

గచ్ఛేద్యుగ్మాసు రాత్రీషు పౌష్ణపిత్రర్క్షరాక్షసాన్ ॥
ప్రచ్ఛాదితాదిత్యపథే పుమాన్గచ్ఛేత్స్వయోషితః ॥ ౪౩ ॥
క్షమాలంకృదవాప్నోతి పుత్రం పూజితలక్షణమ్ ॥
ఋతుకాలేఽభిగమ్యైవం బ్రహ్మచర్యే వ్యవస్థితః ॥ ౪౪ ॥
గచ్ఛన్నపి యథాకామం న దుష్టః స్యాదనన్యకృత్ ॥
భ్రూణహత్యామవాప్నోతి ఋతౌ భార్యాపరాఙ్ముఖః ॥ ౪౫ ॥
సా త్వవాప్యాన్యతో గర్భం త్యాజ్యా భవతి పాపినీ ॥

మహాపాతకదుష్టా చ పతిగర్భవినాశినీ ॥ ౪౬ ॥
సద్వృత్తచారిణీం పత్నీం త్యక్త్వా పతతి ధర్మతః ॥
మహాపాతకదుష్టోఽపి స ప్రతీక్ష్యస్తయా పతిః ॥ ౪౭ ॥
అశుద్ధే క్షయమాదూరం స్థితాయామనుచిన్తయా ॥
వ్యభిచారేణ దుష్టానాం పతీనాం దర్శనాదృతే ॥ ౪౮ ॥
ధిక్కృతాయామవాచ్యాయామన్యత్ర వాసయేత్పతిః ॥
పునస్తామార్తవస్నాతాం పూర్వవద్వ్యవహారయేత్ ॥ ౪౯ ॥
ధూర్తాం చ ధర్మకామఘ్నీమపుత్రాం దీర్ఘరోగిణీమ్ ॥
సుదుష్టాం వ్యసనాసక్తామహితామధివాసయేత్ ॥ ౫౦ ॥
అధివిన్నామపి విభుః స్త్రీణాం తు సమతామియాత్ ॥
వివర్ణా దీనవదనా దేహసంస్కారవర్జితా ॥ ౫౧ ॥
పతివ్రతా నిరాహారా శోష్యతే ప్రోషితే పతౌ ॥
మృతం భర్తారమాదాయ బ్రాహ్మణీ వహ్నిమావిశేత్ ॥ ౫౨ ॥

జీవంతీ చేత్త్యక్తకేశా తపసా శోధయేద్వపుః ॥
సర్వావస్థాసు నారీణాం న యుక్తం స్యాదరక్షణమ్ ॥ ౫3 ॥
తదేవానుక్రమాత్కార్యం పితృభర్తృసుతాదిభిః ॥
జాతాః సురక్షితాః పాపాత్పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రికాః ॥
యే యజంతి పితౄన్యజ్ఞైర్మోక్షప్రాప్తిమహోదయైః ॥ ౫౪ ॥
మృతానామగ్నిహోత్రేణ దాహయేద్విధిపూర్వకమ్ ॥
దాహయేదవిలంబేన భార్యా చాత్ర వ్రజేత సా ॥ ౫౫ ॥

ఇతి శ్రీవేదవ్యాసీయే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యమితి కర్మ త్రిధా మతమ్ ॥
త్రివిధం తచ్చ వక్ష్యామిగృహస్థస్యావధార్యతామ్ ॥ ౧ ॥
యామిన్యాః పశ్చిమే యామే త్యక్తనిద్రో హరిం స్మరేత్ ॥
ఆలోక్య మంగలద్రవ్యం కర్మావశ్యకమాచరేత్ ॥ ౨ ॥
కృతశౌచో నిషేవ్యాగ్నీన్దన్తాప్రక్షాల్య వారిణా ॥
స్నాత్వోపాస్య ద్విజః సంధ్యాం దేవాదీంశ్చైవ తర్పయేత్ ॥ ౩ ॥
వదేవదాంగశాస్త్రాణి ఇతిహాసాని చాభ్యసేత్ ॥
అధ్యాపయేచ్చ సచ్ఛిష్యాన్సద్విప్రాంశ్చ ద్విజోత్తమః ॥ ౪ ॥
అలబ్ధం ప్రాపయేల్లబ్ధ్వా క్షణమాత్రం సమాపయేత్ ॥
సమర్థో హి సమర్థేన నావిజ్ఞాతః క్వచిద్వసేత్ ॥ ౫ ॥
సరిత్సరఃసు వాపీషు గర్తప్రస్రవణాదిషు ॥
స్నాయీత యావదుద్ధృత్య పంచపిండాని వారిణా ॥ ౬ ॥
తీర్థాభావేఽప్యశక్తో వా స్నాయాత్తోయైః సమాహృతైః ॥
గృహాంగణగతస్తత్ర యావదంబరపీడనమ్ ॥ ౭ ॥
స్నానమబ్దైవతైః కుర్యాత్పావనైశ్చాపి మార్జనమ్ ॥
మంత్రైః ప్రాణాంస్త్రిరాచమ్య సౌరైశ్చార్కం విలోకయేత్ ॥ ౮ ॥
తిష్ఠన్స్థిత్వా తు గాయత్రీం తతః స్వాధ్యాయమారభేత్ ॥
ఋచాం చ యజుషాం సామ్నామథర్వాంగిరసామపి ॥ ౯ ॥
ఇతిహాసపురాణానాం వేదోపనిషదాం ద్విజః ॥
శక్త్యా సమ్యక్పఠేన్నిత్యమల్పమప్యాసమాపనాత్ ॥ ౧౦ ॥
స యజ్ఞదానతపసామఖిలం ఫలమాప్నుయాత్ ॥
తస్మాదహరహర్వేదం ద్విజోఽధీయీత వాగ్యతః ॥ ౧౧ ॥
ధర్మశాస్త్రేతిహాసాది సర్వేషాం శక్తితః పఠేత్ ॥
కృతస్వాధ్యాయః ప్రథమం తర్పయేచ్చాథ దేవతాః ॥ ౧౨ ॥

జాన్వాచ్య దక్షిణాం దర్భైః ప్రాగగ్రైః సయవైస్తిలైః ॥
ఏకైకాంజలిదానేన ప్రకృతిస్థోపవీతకః ॥ ౧౩ ॥
సమాజానుద్వయో బ్రహ్మసూత్రహార ఉదఙ్ముఖః ॥
తిర్యగ్దర్భైశ్చ వామాగ్రైర్యవైస్తిలవిమిశ్రితైః ॥ ౧౪ ॥

అంభోభిరుత్తరక్షిప్తైః కనిష్ఠామూలనిర్గతైః ॥
ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యామంజలిభ్యాం మనుష్యాంస్తర్పయేత్తతః ॥ ౧౫ ॥
దక్షిణాభిముఖః సవ్యం జాన్వాచ్య ద్విగుణైః కుశైః ॥
తిలైర్జలైశ్చ దేశిన్యా మూలదర్భాద్వినిఃసృతైః ॥ ౧౬ ॥
దక్షిణాంసోపవీతః స్యాత్క్రమేణాంజలిభిస్త్రిభిః ॥
సంతర్పయే ద్దివ్యపితౄస్తత్పరాంశ్చ పితౄన్స్వకాన్ ॥ ౧౭ ॥
మాతృమాతామహాంస్తద్వత్త్రీనేవం హి త్రిభిస్త్రిభిః ॥
మాతామహాశ్చ యేఽప్యన్యే గోత్రిణో దాహవర్జితాః ॥ ౧౮ ॥
తానేకాంజలిదానేన తర్పయేచ్చ పృథక్పృథక్ ॥
అసంస్కృతప్రమీతా యే ప్రేతసంస్కారవర్జితాః ॥ ౧౯ ॥
వస్త్రనిష్పీడితాంభోభి స్తేషామాప్యాయనం భవేత్ ॥
అతర్పితేషు పితృషు వస్త్రం నిష్పీడయేచ్చ యః ॥ ౨౦ ॥
నిరాశాః పితరస్తస్య భవంతి సురమానుషైః ॥
పయోదర్భస్వధాకారగోత్రనామతిలైర్భవేత్ ॥ ౨౧ ॥
సుదత్తం తత్పునస్తేషామేకేనాపి వృథా వినా ॥
అన్యచిత్తేన యద్దత్తం యద్దత్తం విధివర్జితమ్ ॥ ౨౨ ॥
అనాసనస్థితేనాపి తజ్జలం రుధిరాయతే ॥
ఏవం సంతర్పితాః కామైస్తర్పకాంస్తర్పయంతి చ ॥ ౨౩ ॥
బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిత్యమిత్రావరుణనామభిః ॥

పూజయేల్లక్షితైర్మంత్రైర్జలమంత్రోక్తదేవతాః ॥ ౨౪ ॥
ఉపస్థాయ రవిం కాష్ఠాం పూజయిత్వా చ దేవతాః ॥
బ్రహ్మాగ్నీంద్రౌషధీజీవవిష్ణూనాం నిహతాంహసామ్ ॥ ౨౫ ॥
తత్తన్మన్త్రైశ్చ సత్కారం నమస్కారైః స్వనామభిః ॥
కృత్వా ముఖం సమాలభ్యస్నానమేవం సమాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥
తతః ప్రవిశ్య భవనమావసథ్యే హుతాశనే ॥
పాకయజ్ఞాంశ్చ చతురో విదధ్యాద్విధివద్ద్విజః ॥ ౨౭ ॥
అనాహితావసథ్యాగ్నిరాదాయాన్నం ఘృతప్లుతమ్ ॥
శాకలేన విధానేన జుడుయాల్లౌకికేఽనలే ॥ ౨౮ ॥
వ్యస్తాభిర్వ్యాహృతీభిశ్చ సమస్తాభిస్తతః పరమ్ ॥
షడ్భర్దేవకృతస్యేతి మంత్రవిద్భిర్యథాక్రమమ్ ॥ ౨౯ ॥
ప్రాజాపత్యం స్విష్టకృతం హుత్వైవం ద్వాదశాహుతీః ॥
ఓంకారపూర్వః స్వాహాంతస్త్యాగః స్విష్టవిధానతః ॥ ౩౦ ॥
భువి దర్భాన్సమాస్తీర్య బలికర్మ సమాచరేత్ ॥
విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇతి సర్వేభ్యో భూతేభ్య ఏవ చ ॥ ౩౧॥
భూతానాం పతయే చేతి నమస్కారేణ శాస్త్రవిత్ ॥
దద్యాద్బలిత్రయం చాగ్రే పితృభ్యశ్చ స్వధానమః ॥ ౩౨ ॥
పాత్రనిర్ణేజనం వారి వాయవ్యాం దిశి నిఃక్షిపేత్ ॥
ఉద్ధృత్య షోడశగ్రాసమాత్రమన్నం ఘృతోక్షితమ్ ॥ ౩౩ ॥
ఇదమన్నం మనుష్యేభ్యో హంతేత్యుక్త్వా సముత్సృజేత్ ॥
గోత్రనామస్వధాకారైః పితృభ్యశ్చాపి శక్తితః ॥ ౩౪ ॥
షడ్భ్యోఽన్నమన్వహం దద్యాత్పితృయజ్ఞవిధానతః ॥
వేదాదీనాం పఠేత్కించిదల్పం బ్రహ్మమఖాప్తయే ॥ ౩౫ ॥
తతోఽన్యదన్నమాదాయ నిర్గత్య భవనాద్బహిః ॥

కాకేభ్యః శ్వపచేభ్యశ్చ ప్రక్షిపేద్గ్రసమేవ చ ॥ ౩౬ ॥
ఉపవిశ్య గృహద్వారి తిష్ఠేద్యావన్ముహూర్తకమ్ ॥
అప్రముక్తోఽతిథిం లిప్సుర్భావశుద్ధః ప్రతీక్షకః ॥ ౩౭ ॥
ఆగతం దూరతః శ్రాంతం భోక్తుకమింమాకచనమ్ ॥
దృష్ట్వా సంముఖమభ్యేత్య సత్కృత్య ప్రశ్రయార్చ్చనైః ॥ ౩౮ ॥
పాదధావనసంమానాభ్యంజనాదిభిరర్చ్చితః ॥
త్రిదివం ప్రాపయేత్సద్యో యజ్ఞస్యాభ్యధికోఽతిథిః ॥ ౩౯ ॥
కాలాగతోఽతిథిర్దృష్టవేదపారో గృహాగతః ॥
ద్వావేతౌ పూజితౌ స్వర్గం నయతోఽధస్త్వపూజితౌ ॥ ౪౦ ॥
వివాహ్యస్నాతకక్ష్మాభృదాచార్యసుహృదృత్విజః ॥
అర్ఘ్యా భవంతి ధర్మేణ ప్రతివర్షం గృహాగతాః ॥ ౪౧ ॥
గృహాగతాయ సత్కృత్య శ్రోత్రియాయ యథావిధి ॥
భక్త్యోపకల్పయేదేకం మహాభాగం విసర్జయేత్ ॥ ౪౨ ॥
విసర్జయేదనువ్రజ్య సుతృప్తశ్రోత్రియాతిథీన్ ॥
మిత్రమాతులసంబంధిబాంధవాన్సముపాగతాన్ ॥ ౪౩ ॥
భోజయేద్గృహిణో భిక్షాం సత్కృతాం భిక్షుకోఽర్హతి ॥
స్వాద్వన్నమశ్నన్నస్వాదు దదద్గచ్ఛత్యధోగతిమ్ ॥ ౪౪ ॥

గర్భిణ్యాతురభృత్యేషు బాలవృద్ధాతురాదిషు ॥
బుభుక్షితేషు భుంజానో గృహస్థోఽశ్నాతి కిల్బిషమ్ ॥ ౪౫ ॥
నాద్యాద్గృహ్యేఽన్నపాకాద్యం కదాచిదనిమంత్రితః ॥
నిమంత్రితోఽపి నిందేత ప్రత్యాఖ్యానం ద్విజోఽర్హతి ॥ ౪౬ ॥
శూద్రాభిశస్తవార్ధుష్యవాగ్దుష్టక్రూరతస్కరాః ॥
క్రుద్ధాపవిద్ధబద్ధోగ్రవధబంధనజీవినః ॥ ౪౭ ॥

శైలూషశౌండికోన్నద్ధోన్మత్తవ్రాత్యవ్రతచ్యుతాః ॥
నగ్ననాస్తికనిర్లజ్జపిశునవ్యసనాన్వితాః ॥ ౪౮ ॥
కదర్యస్త్రీజితానార్యపరవాదకృతా నరాః ॥
అనీశాః కీర్తిమంతోఽపి రాజదేవస్వహారకాః ॥ ౪౯ ॥
శయనాసనసంసర్గకృతకర్మాదిదూషితాః ॥
అశ్రద్దధానాః పతితా భ్రష్టాచారాదయశ్చ యే ॥
అభోజ్యాన్నాః స్యురన్నాదో యస్య యః స్యాత్సతత్సమః ॥ ౫౦ ॥
నాపితాన్వయమిత్రార్ధసీరిణో దాసగోపకాః ॥
శూద్రాణామప్యభీషాం తు భుక్త్వాన్నం నైవ దుష్యతి ॥ ౫౧ ॥
ధర్మేణాన్యోన్యభోజ్యాన్నా ద్విజాస్తు విదితాన్వయాః ॥ ౫౨ ॥
స్వవృత్త్యోపార్జితం మేధ్యమాకరస్థమమాక్షికమ్ ॥
అశ్వలీఢమగోఘ్రాతమస్పృష్టం శూద్రవాయసైః ॥ ౫౩ ॥
అనుచ్ఛిష్టమసందుష్టమపర్యుషితమేవ చ ॥
అమ్లానబాహ్యమన్నాద్యమాద్యం నిత్యం సుసంస్కృతమ్ ॥
కృసరాపూపసంయావపాయసం శష్కులీతి చ ॥ ౫౪ ॥
నాశ్నీయాద్బ్రాహ్మణో మాంసమనియుక్తః కథంచన ॥
క్రతౌ శ్రాద్ధే నియుక్తో వా అనశ్నన్పతతి ద్విజః ॥ ౫౫ ॥
మృగయోపార్జితం మాంసమభ్యర్చ్య పితృదేవతాః ॥
క్షత్రియో ద్వాదశోనం తత్క్రీత్వా వైశ్యోఽపి ధర్మతః ॥ ౫౬ ॥
ద్విజో జగ్ధ్వా వృథా మాంసం హత్వాప్యవిధినా పశూన్ ॥
నిరయేష్వక్షయం వాసమాప్నోత్యాచన్ద్రతారకమ్ ॥ ౫౭ ॥
సర్వాన్కామాన్సమాసాద్య ఫలమశ్వమఖస్య చ ॥
మునిసామ్యమవాప్నోతి గృహస్థోఽపి ద్విజోత్తమః ॥ ౫౮ ॥
ద్విజభోజ్యాని గవ్యాని మాహిష్యాణి పయాంసి చ ॥

నిర్దశాసంధిసంబంధివత్సవంతీపయాంసి చ ॥ ౫౯ ॥
పలాండు శ్వేతవృంతాకం రక్తమూలకమేవ చ ॥
గృంజనారుణవృక్షాసృగ్జంతుగర్భఫలాని చ ॥ ౬౦ ॥
అకాలకుసుమాదీని ద్విజో జగ్ధ్వైందవం చరేత్ ॥
వాగ్దూషితమవిజ్ఞాతమన్యపీడితకార్యపి ॥ ౬౧ ॥
భూతేభ్యోఽన్నమదత్త్వా చ తదన్నం గృహిణో దహేత్ ॥
హైమరాజతకాంస్యేషు పాత్రేష్వద్యాత్సదా గృహీ ॥ ౬౨ ॥
అభావే సాధుగన్ధేషు లోధ్రద్రుమలతాసు చ ॥
పలాశపద్మపత్రేషు గృహస్థో భోక్తుమర్హతి ॥ ౬౩ ॥
బ్రహ్మచారీ యతిశ్చైవ శ్రేయో యద్భోక్తుమర్హతి ॥ ౬౪ ॥
అభ్యుక్ష్యాన్నం నమస్కారైర్భువి దద్యాద్వలిత్రయమ్ ॥
భూపతయే భువః పతయే భూతానాం పతయే తథా ॥ ౬౫ ॥

అపః ప్రాశ్య తతః పశ్చాత్పంచ ప్రాణాహుతీః క్రమాత్ ॥
స్వాహాకారేణ జుహుయాచ్ఛేషమద్యాద్యథాసుఖమ్ ॥ ౬౬ ॥
అనన్యచిత్తో భుంజీత వాగ్యతోఽన్నమకుత్సయన్ ॥
ఆతృప్తేరన్నమశ్నీయాదక్షుణ్ణం పాత్రముత్సృజేత్ ॥ ౬౭ ॥
ఉచ్ఛిష్టమన్నముద్ధృత్య గ్రాసమేకం భువి క్షిపేత్ ॥ ౬౮ ॥
ఆచాంతః సాధుసంగేన సద్విద్యాపఠనేన చ ॥
వృత్తవృద్ధకథాభిశ్చ శేషాహమతివాహయేత్ ॥ ౬౯ ॥
సాయం సంధ్యాముపాసీత హుత్వాగ్నిం భృత్యసంయుతః ॥
ఆపోశానక్రియాపూర్వమశ్నీయాదన్వహం ద్విజః ॥ ౭౦ ॥
సాయమప్యతిథిః పూజ్యో హోమకాలాగతోఽనిశమ్ ॥
శ్రద్ధయా శక్తితో నిత్యం శ్రుతం హన్యాదపూజితః ॥ ౭౧ ॥

నాతితృప్త ఉపస్పృశ్య ప్రక్షాల్య చరణౌ శుచిః ॥
అప్రత్యగుత్తరశిరాః శయీత శయనే శుభే ॥
శక్తిమానుదితే కాలే స్నానం సంధ్యాం న హాపయేత్ ॥ ౭౨ ॥
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ చింతయేద్ధితమాత్మనః ॥
శక్తిమాన్మతిమాన్నిత్యం వ్రతమేతత్సమాచరేత్ ॥ ౭౩ ॥
ఇతి శ్రీవేదవ్యాసీయే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

ఇతి వ్యాసకృతం శాస్త్రం ధర్మసారసముచ్చయమ్ ॥
ఆశ్రమే యాని పుణ్యాని మోక్షధర్మాశ్రితాని చ ॥ ౧ ॥

గృహాశ్రమాత్పరో ధర్మో నాస్తి నాస్తి పునః పునః ॥
సర్వతీర్థఫలం తస్య యథోక్తం యస్తు పాలయేత్ ॥ ౨ ॥
గురుభక్తో భృత్యపోషీ దయావాననసూయకః ॥
నిత్యజాపీ చ హోమీ చ సత్యవాదీ జితేంద్రియః ॥ ౩ ॥
స్వదారే యస్య సంతోషః పరదారనివర్తనమ్ ॥
అపవాదోఽపి నో యస్య తస్య తీర్థఫలం గృహే ॥ ౪ ॥
పరదారాన్పరద్రవ్యం హరతే యో దినే దినే ॥
సర్వతీర్థాభిషేకేణ పాపం తస్యా న నశ్యతి ॥ ౫ ॥
గృహేషు సవనీయేషు సర్వతీర్థఫలం తతః ॥
అన్నదస్య త్రయో భాగాః కర్తా భాగేన లిప్యతే ॥ ౬ ॥
ప్రతిశ్రయం పాదశౌచం బ్రాహ్మణానాం చ తర్పణమ్ ॥
న పాపం సంస్పృశేత్తస్య బలిభిక్షాం దదాతి యః ॥ ౭ ॥
పాదోదకం పాదఘృతం దీపమన్నం ప్రతిశ్రయమ్ ॥

యో దదాతి బ్రాహ్మణేభ్యో నోపసర్పతి తం యమః ॥ ౮ ॥
విప్రపాదోదకక్లిన్నా యావత్తిష్ఠతి మేదినీ ॥
తావత్పుష్కరపాత్రేషు పిబంతి పితరోఽమృతమ్ ॥ ౯ ॥
యత్ఫలం కపిలాదానే కార్తిక్యాం జ్యేష్ఠపుష్కరే ॥
తత్ఫలం హ్యృషయః శ్రేష్ఠా విప్రాణాం పాదశోధనే ॥ ౧౦ ॥
స్వాగమేనాగ్నయః ప్రీతా ఆసనేన శతక్రతుః ॥
పితరః పాదశౌచేన అన్నాద్యేన ప్రజాపతిః ॥ ౧౧ ॥
మాతాపిత్రోః పరం తీర్థం గంగా గావో విశేషతః ॥
బ్రాహ్మణాత్పరమం తీర్థం న భూతం న భవిష్యతి ॥ ౧౨ ॥
ఇంద్రియాణి వశీకృత్య గృహ ఏవ వసేన్నరః ॥
తత్ర తస్య కురుక్షేత్రం నైమిషం పుష్కరాణి చ ॥ ౧౩ ॥
గంగాద్వారం చ కేదారం సన్నిహత్యం తథైవ చ ॥
ఏతాని సర్వతీర్థాని కృత్వా పాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧౪ ॥
వర్ణానామాశ్రమాణాం చ చాతుర్వర్ణ్యస్య భో ద్విజాః ॥
దానధర్మం ప్రవక్ష్యామి యథా వ్యాసేన భాషితమ్ ॥ ౧౫ ॥
యద్దదాతి విశిష్టేభ్యో యచ్చాశ్నాతి దినే దినే ॥
తచ్చ విత్తమహం మన్యే శేషం కస్యాపి రక్షతి ॥ ౧౬ ॥
యద్దదాతి యదశ్నాతి తదేవ ధనినో ధనమ్ ॥
అన్యే మృతస్య క్రీడంతి దారైరపి ధనైరపి ॥ ౧౭ ॥
కిం ధనేన కరిష్యంతి దేహినోఽపి గతాయుషః ॥
యద్వర్ద్ధయితుమిచ్ఛంతస్తచ్ఛరీరమశాశ్వతమ్ ॥ ౧౮ ॥
అశాశ్వతాని గాత్రాణి విభవో నైవ శాశ్వతః ॥
నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః ॥ ౧౯ ॥
యది నామ న ధర్మాయ న కామాయ న కీర్తయే ॥

యత్పరిత్యజ్య గంతవ్యం తద్ధనం కిం న దీయతే ॥ ౨౦ ॥

జీవంతి జీవితే యస్య విప్రమిత్రాణి బాంధవాః ॥
జీవితం సఫలం తస్య చాత్మార్థే కో న జీవతి ॥ ౨౧ ॥
పశవోఽపి హి జీవంతి కేవలాత్మోదరంభరాః ॥
కిం కాయేన సుగుప్తేన బలినా చిరజీవినా ॥ ౨౨ ॥
గ్రాసాదర్ద్ధమపి గ్రాసమర్థిభ్యః కిం న దీయతే ॥
ఇచ్ఛానురూపో విభవః కదా కస్య భవిష్యతి ॥ ౨౩ ॥
అదాతా పురుషస్త్యాగీ ధనం సంత్యజ్య గచ్ఛతి ॥
దాతారం కృపణం మన్యే మృతోఽప్యర్థ న ముంచతి ॥ ౨౪ ॥
ప్రాణనాశస్తు కర్తవ్యో యః కృతార్థో న స మృతః ॥
అకృతార్థస్తు యో మృత్యుం ప్రాప్తః ఖరసమో హి సః ॥ ౨౫ ॥
అనాహూతేషు యద్దత్తం యచ్చ దత్తమయాచితమ్ ॥
భవిష్యతి యుగస్యాంతస్తస్యాంతో న భవిష్యతి ॥ ౨౬ ॥
మృతవత్సా యథా గౌశ్చ కృష్ణా లోభేన దుహ్యతే ॥
పరస్పరస్య దానాని లోకయాత్రా న ధర్మతః ॥ ౨౭ ॥
అదృష్టే చాశుభే దానం భోక్తా చైవ న దృశ్యతే ॥
పునరాగమనం నాస్తి తత్ర దానమనంతకమ్ ॥ ౨౮ ॥
మాతాపితృషు యద్దద్యాద్భ్రాతృషు శ్వశురేషు చ ॥
జాయాపత్యేషు యద్దద్యాత్సోఽనన్తః స్వర్గసంక్రమః ॥ ౨౯ ॥
పితుః శతగుణ దానం సహస్రం మాతురుచ్యతే ॥
భగిన్యాం శతసాహస్రం సోదరే దత్తమక్షయమ్ ॥ ౩౦ ॥

అహన్యహని దాతవ్యం బ్రాహ్మణేషు మునీశ్వరాః ॥

ఆగమిష్యతి యత్పాత్ర తత్పాత్రం తారయిష్యతి ॥ ౩౧ ॥
కించిద్వేదమయం పాత్రం కించిత్పాత్రం తపోమయమ్ ॥
పాత్రాణాముత్తమం పాత్రం శూద్రాన్నం యస్య నోదరే ॥ ౩౨ ॥
యస్య చైవ గృహే మూర్ఖో దూరే చాపి గుణాన్వితః ॥
గుణాన్వితాయ దాతవ్యం నాస్తి మూర్ఖే వ్యతిక్రమః ॥ ౩౩ ॥
దేవద్రవ్యవినాశేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ ॥
కులాన్యకులతాం యాంతి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ ॥ ౩౪ ॥
బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే ॥
జ్వలంతమగ్నిముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే ॥ ౩౫ ॥
సన్నికృష్టమధీయానం బ్రాహ్మణం యో వ్యతిక్రమేత్ ॥
భోజనం చైవ దానం చ హన్యాత్రిపురుషం కులమ్ ॥ ౩౬ ॥
యథా కాష్ఠమయో హస్తీ యథా చర్మమయో మృగః ॥
యశ్చ విప్రోఽనధీయానస్త్రయస్తే నామధారకాః ॥ ౩౭ ॥
గ్రామస్థానం యథా శూన్యం యథా కూపశ్చ నిర్జలః ॥
యశ్చ విప్రోఽనధీయానస్త్రయస్తే నామధారకాః ॥ ౩౮ ॥
బ్రాహ్మణేషు చ యద్దత్తం యచ్చ వైశ్వానరే హుతమ్ ॥
తద్ధనం ధనమాఖ్యాతం ధనం శేషం నిరర్థకమ్ ॥ ౩౯ ॥
సమమబ్రాహ్మణే దానం ద్విగుణం బ్రాహ్మణబ్రువే ॥
సహస్రగుణమాచార్యే హ్యనంతం వేదపారగే ॥ ౪౦ ॥

బ్రహ్మబీజసముత్పన్నో మంత్రసంస్కారవర్జితః ॥
జాతిమాత్రోపజీవీ చ స భవేద్బ్రాహ్మణః సమః ॥ ౪౧ ॥
గర్భాధానాదిభిర్మంత్రైర్వేదోపనయనేన చ ॥
నాధ్యాపయతి నాధీతే స భవేద్బ్రాహ్మణబ్రువః ॥ ౪౨ ॥

అగ్ని హోత్రీ తపస్వీ చ వేదమధ్యాపయేచ్చ యః ॥
సకల్పం సరహస్యం చ తమాచార్యం ప్రచక్షతే ॥ ४३ ॥
ఇష్టిభిః పశుబంధైశ్చ చాతుర్మాస్యైస్తథైవ చ ॥
అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైర్యేన చేష్టం స ఇష్టవాన్ ॥ ४४ ॥
మీమాంసతే చ యో వేదాన్షడ్భిరంగైః సవిస్తరైః ॥
ఇతిహాసపురాణాని స భవేద్వేదపారగః ॥ ४५ ॥
బ్రాహ్మణా యేన జీవంతి నాన్యో వర్ణః కథంచన ॥
ఈదృక్పథముపస్థాయ కోఽన్యస్తం త్యక్తుముత్సహేత్ ॥ ४६ ॥
బ్రాహ్మణః స భవేచ్చైవ దేవానామపి దైవతమ్ ॥
ప్రత్యక్షం చైవ లోకస్య బ్రహ్మతేజో హి కారణమ్ ॥ ४७ ॥
బ్రాహ్మణస్య ముఖం క్షేత్రం నిష్కర్కరమకంటకమ్ ॥
వాపయేత్తత్ర బీజాని సా కృషిః సార్వకామికీ ॥ ४८ ॥
సుక్షేత్రే వాపయేద్బీజం సుపాత్రే దాపయేద్ధనమ్ ॥
సుక్షేత్రే చ సుపాత్రే చ క్షిప్తం నైవ హి దుష్యతి ॥ ४९ ॥
విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గృహమాగతే ॥
క్రీడంత్యోషధయః సర్వా యాస్యామః పరమాం గతిమ్ ॥ ५० ॥

నష్టశౌచే వ్రతభ్రష్టే విప్రే వేదవివర్జితే ॥
దీయమానం రుదత్యన్నం భయాద్వై దుష్కృతం కృతమ్ ॥ ५१ ॥
వేదపూర్ణం ముఖం విప్రం సుభుక్తమపి భోజయేత్ ॥
న చ మూర్ఖం నిరాహారం షడ్రాత్రముపవాసినమ్ ॥ ५२ ॥
యాని యస్య పవిత్రాణి కుక్షౌ తిష్ఠంతి భో ద్విజాః ॥
తాని తస్య ప్రయోజ్యాని న శరీరాణి దేహినామ్ ॥ ५३ ॥
యస్య దేహే సదాశ్నంతి హవ్యాని త్రిదివౌకసః ॥

కవ్యాని చైవ పితరః కింభూతమధికం తతః ॥ ౫౪ ॥
యద్భుంక్తే వేదవిద్విప్రః స్వకర్మనిరతః శుచిః ॥
దాతుః ఫలమసంఖ్యాతం ప్రతిజన్మ తదక్షయమ్ ॥ ౫౫ ॥
హస్త్యశ్వరథయానాని కేచిదిచ్ఛంతి పండితాః ॥
అహం నేచ్ఛామి మునయః కస్యైతాః సర్వసంపదః ॥ ౫౬ ॥
వేదలాంగలకృష్టేషు ద్విజశ్రేష్ఠేషు సత్సు చ ॥
యత్పురా పాతితం బీజం తస్యైతాః సస్యసంపదః॥ ౫౭ ॥
శతేషు జాయతే శూరః సహస్రేషు చ పండితః ॥
వక్తా శతసహస్రేషు దాతా భవతి వా న వా ॥
న రణే విజయాచ్ఛూరోఽధ్యయనాన్న చ పండితః ॥
న వక్తా వాక్పటుత్వేన న దాతా చార్థదానతః ॥ ౫౯ ॥
ఇంద్రియాణాం జయే శూరో ధర్మం చరతి పండితః ॥
హితప్రాయోక్తిభిర్వక్తా దాతా సన్మానదానతః ॥ ౬౦ ॥
యద్యేకపంక్త్యాం విషమం దదాతి స్నేహాద్భయాద్వా యది వార్థహేతోః ॥
వదేషు దృష్టం హ్యృషిభిశ్చ గీతం తద్బ్రహ్మహత్యాం మునయో వదంతి ॥ ౬౧॥
ఊషరే వాపితం బీజం భిన్నభాండేషు గోదుహమ్ ॥
హుతం భస్మని హవ్యం చ మూర్ఖే దానమశాశ్వతమ్ ॥ ౬౨ ॥
మృతసూతకపుష్టాంగో ద్విజః శూద్రాన్నభోజనే ॥
అహమేవం న జానామి కాం యోనిం స గమిష్యతి ॥ ౬౩ ॥
శూద్రాన్నేనోదరస్థేన యది కశ్చిన్మ్రియేత యః ॥
స భవేత్సూకరో నూనం తస్య వా జాయతే కులే ॥ ౬౪ ॥
గృధ్రో ద్వాదశ జన్మాని సప్తజన్మాని సూకరః ॥
శ్వానశ్చ సప్తజన్మాని హీత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥ ౬౫ ॥
అమృతం బ్రాహ్మణాన్నేన దారిద్ర్యం క్షత్రియస్య చ ॥

వైశ్యాన్నేన తు శూద్రత్వం శూద్రాన్నాన్నరకం వ్రజేత్ ॥ ౬౬ ॥
యశ్చ భుంక్తేఽథ శూద్రాన్నం మాసమేకం నిరంతరమ్ ॥
ఇహ జన్మని శూద్రత్వం మృతః శ్వా చైవ జాయతే ॥ ౬౭ ॥
యస్య శూద్రా పచేన్నిత్యం శూద్రా వా గృహమేధినీ ॥
వర్జితః పితృదేవైస్తు రౌరవం యాతి స ద్విజః ॥ ౬౮ ॥
భాండసంకరసంకీర్ణా నానాసంకరసంకరాః ॥
యోనిసంకరసంకీర్ణా నిరయం యాంతి మానవాః ॥ ౬౯ ॥
పంక్తిభేదీ వృథాపాకీ నిత్యం బ్రాహ్మణనిందకః ॥
ఆదేశీ వేదవిక్రేతా పంచైతే బ్రహ్మఘాతకాః ॥ ౭౦ ॥

ఇదం వ్యాసమతం నిత్యమధ్యేతవ్యం ప్రయత్నతః ॥
ఏతదుక్తాచారవతః పతనం నైవ విద్యతే ॥ ౭౧ ॥
ఇతి వేదవ్యాసీయే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః సమాప్తః ॥ ౪ ॥
ఇతి వ్యాసస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౨ ॥

శ్రీః

శంఖస్మృతిః ౧౩.

స్వయంభువే నమస్కృత్య సృష్టిసంహారకారిణే ॥
చాతుర్వర్ణ్యహితార్థాయ శంఖః శాస్త్రమకల్పయత్ ॥ ౧ ॥
యజనం యాజనం దానం తథైవాధ్యాపనక్రియా ॥
ప్రతిగ్రహశ్చాధ్యయనం విప్రకర్మాణి నిర్దిశేత్ ॥ ౨ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

దానం చాధ్యయనం చైవ యజనం చ యథావిధి ॥
క్షత్రియస్య చ వైశ్యస్య కర్మేదం పరికీర్తితమ్ ॥ ३ ॥
క్షత్రియస్య విశేషేణ ప్రజానాం పరిపాలనమ్ ॥
కృషిగోరక్షవాణిజ్యం విశశ్చ పరికీర్తితమ్ ॥
శూద్రస్య ద్విజశుశ్రూషా సర్వశిల్పాని వాప్యథ ॥
క్షమా సత్యం దమః శౌచం సర్వేషామవిశేషతః ॥ ౫ ॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యస్త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ॥
తేషాం జన్మ ద్వితీయం తు విజ్ఞేయం మౌంజిబంధనమ్ ॥ ౬ ॥
ఆచార్యస్తు పితా ప్రోక్తః సావిత్రీ జననీ తథా ॥
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం మౌంజీబంధనజన్మని ॥ ౭ ॥
వృత్త్యా శూద్రసమాస్తావద్విజ్ఞేయాస్తే విచక్షణైః ॥
యావద్వేదే న జాయంతే ద్విజా జ్ఞేయాస్తతః పరమ్ ॥ ౮ ॥
ఇతి శ్రీశంఖస్మృతౌ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥
ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

గర్భస్య స్ఫుటతాజ్ఞానం నిషేకః పరికీర్తితః।

పురా తు స్పందనారత్కార్యం పుంసవనం విచక్షణైః ॥ ౧ ॥
షష్ఠేఽష్టమే వా సీమంతో జాతే వై జాతకర్మ చ ॥
ఆశౌచే చ వ్యతిక్రాంతే నామకర్మ విధీయతే ॥ ౨ ॥
నామధేయం చ కర్తవ్యం వర్ణానాం చ సమాక్షరమ్ ॥
మాంగల్యం బ్రాహ్మణస్యోక్తం క్షత్రియస్య బలాన్వితమ్ ॥ ३ ॥
వైశ్యస్య ధనసంయుక్తం శూద్రస్య తు జుగుప్సితమ్ ॥
శర్మేతం బ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్మేతం క్షత్రియస్య తు ॥ ४ ॥

ధనాంతం చైవ వైశ్యస్య దాసాన్తం చాంత్యజన్మనః ॥
చతుర్థే మాసి కర్తవ్యం బాలస్యాదిత్యదర్శనమ్ ॥ ౫ ॥
షష్ఠేఽన్నప్రాశనం మాసి చూడా కార్యా యథాకులమ్ ॥
గర్భాష్టమేఽబ్దే కర్తవ్యం బ్రాహ్మణస్యోపనాయనమ్ ॥ ౬ ॥
గర్భాదేకాదశే రాజ్ఞో గర్భాద్ద్వాదశమే విశః ॥
షోడశాబ్దాని విప్రస్య రాజన్యస్య ద్వివింశతిః ॥ ౭ ॥
వింశతిః సచతుష్కా తు వైశ్యస్య పరికీర్తితా ॥
నాతివర్తేత సావిత్రీమత ఊర్ధ్వం నివర్తతే ॥ ౮ ॥
విజ్ఞాతవ్యాస్త్రయోఽప్యేతే యథాకాలమసంస్కృతాః ॥
సావిత్రీపతితా వ్రాత్యాః సర్వధర్మబహిష్కృతాః ॥ ౯ ॥

మౌంజీజ్యాబంధనానాం తు క్రమాన్మౌంజ్యః ప్రకీర్తితాః ॥
మార్గవైయాఘ్రబాస్తాని చర్మాణి బ్రహ్మచారిణామ్ ॥ ౧౦ ॥
పర్ణపిప్పలబిల్వానాం క్రమాద్దండాః ప్రకీర్తితాః ॥
కేశదేశలలాటాస్య తుల్యాః ప్రోక్తాః క్రమేణ తు ॥ ౧౧ ॥
అవక్రాః సత్వచఃసర్వే అనగ్న్యేధాస్తథైవ చ ॥
వస్త్రోపవీతే కార్పాసక్షౌమోర్ణానాం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౨ ॥
ఆదిమధ్యావసానేషు భవచ్ఛబ్దోపలక్షితమ్ ॥
భైక్ష్యస్యాచరణం ప్రోక్తం వర్ణానామనుపూర్వశః ॥ ౧3 ॥
ఇతి శ్రీశంఖస్మృతౌ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

ఉపనీయ గురుః శిష్యం శిక్షయేచ్ఛౌచమాదితః ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఆచారమగ్నికార్యం చ సన్ధ్యోపాసనమేవ చ ॥ ౧ ॥

స గురుర్యః క్రియాః కృత్వా వేదమస్మై ప్రయచ్ఛతి ॥

భృతకాధ్యాపకో యస్తు ఉపాధ్యాయః స ఉచ్యతే ॥ ౨ ॥

మాతా పితా గురుశ్చైవ పూజనీయాః సదా నృణామ్ ॥

క్రియాస్తస్యాఫలాః సర్వా యస్యైత నాదృతాస్త్రయః ॥ ౩ ॥

ప్రయతః కల్య ఉత్థాయ స్నాతో హుతహుతాశనః ॥

కుర్వీత ప్రణతో భక్త్యా గురూణామభివాదనమ్ ॥ ౪ ॥

అనుజ్ఞాతస్తు గురుణా తతోఽధ్యయనమాచరేత్ ॥

కృత్వా బ్రహ్మాంజలిం పశ్యన్గురోర్వదనమానతః ॥ ౫ ॥

బ్రహ్మావసానే ప్రారంభే ప్రణవం చ ప్రకీర్తయేత్ ॥

అనధ్యాయేష్వధ్యయనం వర్జయేచ్చ ప్రయత్నతః ॥ ౬ ॥

చతుర్దశీం పంచదశీమష్టమీం రాహుసూతకమ్ ॥

ఉల్కాపాతం మహీకంపమాశౌచం గ్రామవిప్లవమ్ ॥ ౭ ॥

ఇంద్రప్రయాణం శ్వహతం సర్వసంఘాతనిస్వనమ్ ॥

వాద్యకోలాహలం యుద్ధమనధ్యాయాన్వివర్జయేత్ ॥ ౮ ॥

నాధీయీతాభియుక్తోఽపి యానగో న చ నౌగతః ॥

దేవాయతనవల్మీకశ్మశానశవసన్నిధౌ ॥ ౯ ॥

భైక్ష్యచర్యాం తథా కుర్యాద్బ్రాహ్మణేషు యథావిధి ॥

గురుణా చాప్యనుజ్ఞాతః ప్రాశ్నీయాత్ప్రాఙ్ముఖః శుచిః ॥ ౧౦ ॥

హితం ప్రియం గురోః కుర్యాదంహకారవివర్జితః ॥

ఉపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం పూజయిత్వా హుతాశనమ్ ॥ ౧౧ ॥

అభివాద్య గురుం పశ్చాద్గురోర్వచనకృద్భవేత్ ॥

గురోః పూర్వం సముత్తిష్ఠేచ్ఛయీత చరమం తథా ॥ ౧౨ ॥

మధు మాంసాంజనం శ్రాద్ధం గీతం నృత్యం చ వర్జయేత్ ॥
హింసాం పరాపవాదం చ స్త్రీలీలాం చ విశేషతః ॥ ౧౩ ॥
మేఖలామజినం దండం ధారయేచ్చ విశేషతః ॥
అధఃశాయీ భవేన్నిత్యం బ్రహ్మచారీ సమాహితః ॥ ౧౪ ॥

ఏవం వ్రతం తు కుర్వీత వేదస్వీకరణం బుధః ॥
గురవే చ ధనం దత్త్వా స్నాయీత తదనుజ్ఞయా ॥ ౧౫ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

విందేత విధివద్భార్యామసమానార్షగోత్రజామ్ ॥
మాతృతః పంచమీం చాపి పితృతస్త్వథ సప్తమీమ్ ॥ ౧ ॥
బ్రాహ్మో దైవస్తథైవార్షః ప్రాజాపత్యస్తథాసురః ॥
గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాష్టమోఽధమః ॥ ౨ ॥
ఏభ్యో ధర్మ్యాస్తు చత్వారః పూర్వం యే పరికీర్తితాః ॥
గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ క్షత్రియస్య తు శస్యతే ॥ ౩ ॥
సంప్రార్థితః ప్రయత్నేన బ్రాహ్మస్తు పరికీర్తితః ॥
యజ్ఞస్థాయర్త్విజే దైవ ఆదాయార్షస్తు గోద్వయమ్ ॥ ౪ ॥
ప్రార్థితః సంప్రదానేన ప్రాజాపత్యః ప్రకీర్తితః ॥
ఆసురో ద్రవిణాదానాద్గాంధర్వః సమయాన్మిథః ॥ ౫ ॥
రాక్షసో యుద్ధహరణాత్పైశాచః కన్యకాఛలాత్ ॥
తిస్రస్తు భార్యా విప్రస్య ద్వే భార్యే క్షత్రియస్య తు ॥ ౬ ॥
ఏకైవ భార్యా వైశ్యస్య తథా శూద్రస్య కీర్తితా ॥

బ్రాహ్మణీ క్షత్రియా వైశ్యా విప్రభార్యాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౭ ॥
క్షత్రియా చైవ వైశ్యా చ క్షత్రియస్య విధీయతే ॥
వైశ్యా చ భార్యా వైశ్యస్య శూద్రా శూద్రస్య కీర్తితా ॥ ౮ ॥
ఆపద్యపి న కర్తవ్యా శూద్రా భార్యా ద్విజన్మనా।

తస్యాం తస్య ప్రసూతస్య నిష్కృతిర్న విధీయతే ॥ ౯ ॥
తపస్వీ యజ్ఞశీలస్తు సర్వధర్మభృతాం వరః ॥
ధ్రువం శూద్రత్వమాయాతి శూద్రశ్రాద్ధే త్రయోదశే ॥ ౧౦ ॥
#నీయతే తు సపిండత్వం యేషాం శూద్రః కులోద్భవః॥
సర్వే శూద్రత్వమాయాంతి యది స్వర్గజితశ్చ తే ॥
సపిండీకరణం కార్యం కులజస్య తథా ధ్రువమ్ ॥
శ్రాద్ధద్వాదశకం కృత్వా శ్రాద్ధే ప్రాప్తే త్రయోదశే ॥ ౧౨ ॥
సపిండీకరణం చార్హేన్న చ శూద్రః కథంచన ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శూద్రాం భార్యాం వివర్జయేత్ ॥ ౧౩ ॥
పాణిర్గ్రాహ్యః సవర్ణాసు గృహ్ణీయాత్క్షత్రియా శరమ్ ॥
వైశ్యా ప్రతోదమాదద్యాద్వేదేన త్వగ్రజన్మనః ॥ ౧౪ ॥
సా భార్యా యా గృహే దక్షా సా భార్యా యా పతివ్రతా ॥
సా భార్యా యా పతిప్రాణా సా భార్యా యా ప్రజావతీ ॥ ౧౫ ॥
లాలనీయా సదా భార్యా తాడనీయా తథైవ చ ॥
తాడితా లాలితా చైవ స్త్రీ శ్రీర్భవతి నాన్యథా ॥ ౧౬ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పంచమోఽధ్యాయః ౫.

పంచసూనా గృహస్థస్య చుల్లీ పేషణ్యుపస్కరః ॥

కండనీ చోదకుంభశ్చ తస్య పాపస్య శాంతయే ॥ ౧ ॥
పంచయజ్ఞవిధానం తు గృహీ నిత్యం న హాపయేత్ ॥
పంచయజ్ఞవిధానేన తత్పాపం తస్య నశ్యతి ॥ ౨ ॥
దేవయజ్ఞో భూతయజ్ఞః పితృయజ్ఞస్తథైవ చ ॥
బ్రహ్మయజ్ఞో నృయజ్ఞశ్చ పంచ యజ్ఞాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩ ॥
హోమో దేవో బలిర్భౌతః పిత్ర్యః పిండక్రియా స్మృతః ॥
స్వాధ్యాయో బ్రహ్మయజ్ఞశ్చ నృయజ్ఞోఽతిథిపూజనమ్ ॥ ౪ ॥
వానప్రస్థో బ్రహ్మచారీ యతిశ్చైవ తథా ద్విజః ॥
గృహస్థస్య ప్రసాదేన జవింత్యేతే యథావిధి ॥ ౫ ॥
గృహస్థ ఏవ యజతే గృహస్థస్తపతే తపః ॥
దదాతి చ గృహస్థశ్చ తస్మాచ్ఛ్రేయాన్గృహాశ్రమీ ॥ ౬ ॥
యథా భర్తా ప్రభుః స్త్రీణాం వర్ణానాం బ్రాహ్మణో యథా ॥
అతిథిస్తద్వదేవాస్య గృహస్థస్య ప్రభుః స్మృతః ॥ ౭ ॥
న వ్రతైర్నోపవాసైశ్చ ధర్మేణ వివిధేన చ ॥
నారీ స్వర్గమవాప్నోతి ప్రాప్నోతి పతిపూజనాత్ ॥ ౮ ॥
న వ్రతైర్నోపవాసైశ్చ న చ యజ్ఞైః పృథగ్విధైః ॥
రాజా స్వర్గమవాప్నోతి ప్రాప్నోతి పరిపాలనాత్ ॥ ౯ ॥

న స్నానేన న మౌనేన నైవాగ్నిపరిచర్యయా ॥
బ్రహ్మచారీ దివం యాతి సంయాతి గురుపూజనాత్ ॥ ౧౦ ॥
నాగ్నిశుశ్రూషయా క్షాంత్యా స్నానేన వివిధేన చ ॥
వానప్రస్థో దివం యాతి యాతి భోజనవర్జనాత్ ॥ ౧౧ ॥
న దండైర్న చ మౌనేన శూన్యాగారాశ్రయేణ చ ॥
యతిః సిద్ధిమవాప్నోతి యోగేనాప్నోత్యనుత్తమమ్ ॥ ౧౨ ॥

న యజ్ఞైర్దక్షిణావద్భిర్వహ్ని శుశ్రూషయా తథా ॥
గృహీ స్వర్గమవాప్నోతి యథా చాతిథిపూజనాత్ ॥ ౧౩ ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన గృహస్థోఽతిథిమాగతమ్ ॥
ఆహారశయనాద్యేన విధివత్ప్రతిపూజయేత్ ॥ ౧౪ ॥
సాయం ప్రాతశ్చ జుహుయాదగ్నిహోత్రం యథావిధి ॥
దర్శం చ పౌర్ణమాసం చ జుహుయాద్విధివత్తథా ॥ ౧౫ ॥
యజేత పశుబంధైశ్చ చాతుర్మాస్యైస్తథైవ చ ॥
త్రైవర్షికాధికాలస్తు పిబేత్సోమమతంద్రితః ॥ ౧౬ ॥
ఇష్టిం వైశ్వానరీం కుర్యాత్తథా చాల్పధనో ద్విజః ॥
న భిక్షేత ధనం శూద్రాత్సర్వం దద్యాచ్చ భిక్షితమ్ ॥ ౧౭ ॥
వ్రతం తు న త్యజేద్విద్వానృత్విజం పూర్వమేవ చ ॥
కర్మణా జన్మనా శుద్ధం విద్యయా చ వృణీత తమ్ ॥ ౧౮ ॥
ఏతైరేవ గుణైర్యుక్తం ధర్మార్జితధనం తథా ॥
యాజయేత సదా విప్రో గ్రాహ్యస్తస్మాత్ప్రతిగ్రహః ॥ ౧౯ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

గృహస్థస్తు యదా పశ్యేద్వలీపలితమాత్మనః ॥
అపత్యస్యైవ చాపత్యం తదారణ్యం సమాశ్రయేత్ ॥ ౧ ॥
పుత్రేషు దారాన్నిక్షిప్య తయా వానుగతో వనమ్ ॥
అగ్నీనుపచరేన్నిత్యం వన్యమాహారమాహరేత్ ॥ ౨ ॥
య ఆహారో భవేత్తేన పూజయేత్పితృదేవతాః ॥
తేనైవ పూజయేన్నిత్యమతిథిం సముపాగతమ్ ॥ ౩ ॥

గ్రామాదాహృత్య వాశ్నీయాదష్టౌ గ్రాసాన్సమాహితః ॥
స్వాధ్యాయం చ తథా కుర్యాజ్జటాశ్చ బిభృయాత్తథా ॥ ४ ॥
తపసా శోషయేన్నిత్యం స్వయం చైవ కలేవరమ్ ॥
ఆర్ద్రవాసాస్తు హేమంతే గ్రీష్మే పఞ్చతపాస్తథా ॥ ౫ ॥
ప్రావృష్యాకాశశాయీ చ నక్తాశీ చ సదా భవేత్ ॥
చతుర్థకాలికో వా స్యాత్షష్ఠకాలిక ఏవ వా ॥ ౬ ॥
వృక్షైర్వాపి నయేత్కాలం బ్రహ్మచర్యం చ పాలయేత్ ॥
ఏవం నీత్వా వనే కాలం ద్విజో బ్రహ్మాశ్రమీ భవేత్ ॥ ౭ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

కృత్వేష్టిం విధివత్పశ్చాత్సర్వవేదసదక్షిణామ్ ॥
ఆత్మన్యగ్నీన్సమారోప్య ద్విజో బ్రహ్మాశ్రమీ భవేత్ ॥ ౧ ॥
విధూమే న్యస్తముసలే వ్యంగారే భుక్తవజ్జనే ॥
అతీతే పాత్రసంపాతే నిత్యం భిక్షాం యతిశ్చరేత్ ॥
సప్తాగారాంశ్చరేద్భైక్ష్యం భిక్షితం నానుభిక్షయేత్ ॥ ౨ ॥
న వ్యథేచ్చ తథాఽలాభే యథాలబ్ధేన వర్తయేత్ ॥
న స్వాదయేత్తథైవాన్నం నాశ్నీయాత్కస్యచిద్గృహే ॥ ౩ ॥
మృన్మయాలాబుపాత్రాణి యతీనాం చ వినిర్దిశేత్ ॥
తేషాం సంమార్జనాచ్ఛుద్ధిరద్భిశ్చైవ ప్రకీర్తితా ॥ ४ ॥
కౌపీనాచ్ఛాదనం వాసో విభృయాదవ్యథశ్చరన్ ॥
శూన్యాగారనికేతః స్యాద్యత్ర సాయంగృహో మునిః ॥ ౫ ॥
దృష్టిపూతం న్యసేత్పాదం వస్త్రపూతం జలం పిబేత్ ॥
సత్యపూతాం వదేద్వాచం మనఃపూతం సమాచరేత్ ॥ ౬ ॥

సర్వభూతసమో మేఘః సమలోష్టాశ్మకాంచనః ॥
ధ్యానయోగరతో భిక్షుః ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౭ ॥
జన్మనా యస్తు నిర్ముక్తో మరణేన తథైవ చ ॥
ఆధిభిర్వ్యాధిభిశ్చైవ తం దేవా బ్రాహ్మణం విదుః ॥ ౮ ॥
అశుచిత్వం శరీరస్య ప్రియాప్రియవిపర్యయః ॥
గర్భవాసే చ వసతే తస్మాన్ముచ్యేత నాన్యథా ॥ ౯ ॥

జగదేతన్నిరాక్రందం నిఃసారకమనర్థకమ్ ॥
భోక్తవ్యమితి నిర్ద్విష్టో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౦ ॥
ప్రాణాయామైర్దహేద్దోషాన్ధారణాభిశ్చ కిల్బిషమ్ ॥
ప్రత్యాహారేణ సంసర్గాన్ధ్యానేనానీశ్వరాన్గుణాన్ ॥ ౧౧ ॥
సవ్యాహృతిం సప్రణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ ॥
త్రిః పఠేదాయతప్రాణః ప్రాణాయామః స ఉచ్యతే ॥ ౧౨ ॥
మనసః సంయమస్తజ్జ్ఞైర్ధారణేతి నిగద్యతే ॥
సంహారశ్చేంద్రియాణాం చ ప్రత్యాహారః ప్రకీర్తితః ॥ ౧౩ ॥
హృదిస్థధ్యానయోగేన దేవదేవస్య దర్శనమ్ ॥
ధ్యానం ప్రోక్తం ప్రవక్ష్యామి ధ్యానయోగమతః పరమ్ ॥ ౧౪ ॥
హృదిస్థా దేవతాః సర్వా హృది ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః ॥
హృది జ్యోతీంషి సూర్యశ్చ హృది సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౫ ॥
స్వదేహమరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్ ॥
ధ్యాననిర్మంథనాభ్యాసాద్విష్ణుం పశ్యేద్ధృది స్థితమ్ ॥ ౧౬ ॥
హృద్యర్కశ్చంద్రమాః సూర్యః సోమమధ్యే హుతాశనః ॥
తేజోమధ్యే స్థితం సత్త్వం సత్త్వమధ్యే స్థితోఽచ్యుతః ॥ ౧౭ ॥
అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మాస్య జంతోర్నిహితో గుహాయామ్ ॥

తేజోమయం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమాత్మనః ॥ ౧౮ ॥
వాసుదేవస్తమోంఽధానాం పర్దైరపి విధీయతే ॥
అజ్ఞానపటసంవీతైరింద్రియైర్విషయేచ్ఛుభిః ॥ ౧౯ ॥

ఏష వై పురుషో విష్ణుర్వ్యక్తావ్యక్తః సనాతనః ॥
ఏష ధాతా విధాతా చ పురాణో నిష్కలః శివః ॥ ౨౦ ॥
వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ ॥
యం వై విదిత్వా న బిభేతి మృత్యోర్నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ ॥౨౧॥
పృథివ్యాపస్తథా తేజో వాయురాకాశమేవ చ ॥
పంచైతాని విజానీయాన్మహాభూతాని పండితః ॥ ౨౨ ॥
చక్షుః శ్రోత్రం స్పర్శనం చ రసనం ఘ్రాణమేవ చ ॥
బుద్ధీంద్రియాణి జానీయాత్పంచేమాని శరీరకే ॥ ౨౩ ॥
రూపం శబ్దస్తథా స్పర్శో రసో గంధస్తథైవ చ ॥
ఇంద్రియార్థాన్విజానీయాత్పంచైవ సతతం బుధః ॥ ౨౪ ॥
హస్తౌ పాదావుపస్థం చ జిహ్వా పాయుస్తథైవ చ ॥
కర్మేంద్రియాణి పంచైవ నిత్యమస్మిఞ్ఛరీరకే ॥ ౨౫ ॥
మనో బుద్ధిస్తథైవాత్మా హ్యవ్యక్తం చ తథైవ చ ॥
ఇంద్రియేభ్యః పరాణీహ చత్వారి కథితాని చ ॥ ౨౬ ॥
చతుర్వింశత్యథైతాని తత్త్వాని కథితాని చ ॥
తథాత్మానం తద్వ్యతీతం పురుషం పంచవిశకమ్ ॥ ౨౭ ॥
యం తు జ్ఞాత్వా విముచ్యంతే యే జనాః సాధువృత్తయః ॥
తదిదం పరమం గుహ్యమేతదక్షరముత్తమమ్ ॥ ౨౮ ॥
అశబ్దరసమస్పర్శమరూపం గంధవర్జితమ్ ॥
నిర్దుఃఖమసుఖం శుద్ధం తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ॥ ౨౯ ॥

అజం నిరంజనం శాంతమవ్యక్తం ధ్రువమక్షరమ్ ॥
అనాదినిధనం బ్రహ్మ తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ॥ ౩౦ ॥
విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మనఃప్రగ్రహబంధనః ॥
సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ॥ ౩౧ ॥
వాలాగ్రశతశో భాగః కల్పితస్తు సహస్రధా ॥
తస్య శతతమాద్భాగాజ్జీవః సూక్ష్మ ఉదాహృతః ॥ ౩౨ ॥
ఇంద్రియేభ్యః పరా హ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరం మనః ॥
మనసస్తు పరా బుద్ధిర్బుద్ధేరాత్మా తథా పరః ॥ ౩౩ ॥
మహతః పరమవ్యక్తమవ్యక్తాత్పురుషః పరః ॥
పురుషాన్న పరం కించిత్సా కాష్ఠా సా పరా గతిః ॥ ౩౪ ॥
ఏష సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠత్యవికలః సదా ॥
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మబుద్ధిభిః ॥ ౩౫ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽధ్యాయః ౮.

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం క్రియాంగ మలకర్షణమ్ ॥
క్రియాస్నానం తథా షష్ఠం షోఢా స్నానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧ ॥
అస్నాతః పురుషోఽనర్హో జప్యాగ్నిహవనాదిషు ॥
ప్రాతఃస్నానం తదర్థం చ నిత్యస్నానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨ ॥
చండాలశవభూపాద్యం స్పృష్ట్వా స్నానం రజస్వలామ్ ॥

స్నానానర్హస్తు యః స్నాతి స్నానం నైమిత్తికం చ తత్ ॥ ౩ ॥
పుష్పస్నానాదికం స్నానం దైవజ్ఞవిధిచోదితమ్ ॥
తద్ధి కామ్యం సముద్దిష్టం నాకామస్తత్ప్రయోజయేత్ ॥ ౪ ॥

జప్తుకామః పవిత్రాణి అర్చిష్యన్దేవతాం పితౄన్ ॥
స్నానం సమాచరేద్యస్తు క్రియాంగం తత్ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౫ ॥
#మలాపకర్షణార్థాయ స్నానమభ్యంగపూర్వకమ్ ॥
మలాపకర్షణార్థాయ ప్రవృత్తిస్తస్య నాన్యథా ॥ ౬ ॥
సరిత్సు దేవఖాతేషు తీర్థేషు చ నదీషు చ ॥
క్రియాస్నానం సముద్దిష్టం స్నానం తత్ర మహాక్రియా ॥ ౭ ॥
తత్ర కామ్యం తు కర్తవ్యం యథావద్విధిచోదితమ్ ॥
నిత్యం నైమిత్తికం చైవ క్రియాంగం మలకర్షణమ్ ॥ ౮ ॥
తీర్థాభావే తు కర్తవ్యముష్ణోదకపరోదకైః ॥
స్నానం తు వహ్నితప్తేన తథైవ పరవారిణా ॥ ౯ ॥
శరీరశుద్ధిర్విజ్ఞాతా న తు స్నానఫలం భవేత్ ॥
అద్భిర్గాత్రాణి శుద్ధ్యంతి తీర్థస్నానాత్ఫలం భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
సరఃసుం దేవఖాతేషు తీర్థేషు చ నదీషు చ ॥
స్నానమేవ క్రియా తస్మాత్స్నానాత్పుణ్యఫలం స్మృతమ్ ॥ ౧౧ ॥
తీర్థం ప్రాప్యానుషంగేణ స్నానం తీర్థే సమాచరేత్ ॥
స్నానజం ఫలమాప్నోతి తీర్థయాత్రాఫలేన తు ॥ ౧౨ ॥
సర్వతీర్థాని పుణ్యాని పాపఘ్నాని సదా నృణామ్ ॥
పరాస్పరానపేక్షాణి కథితాని మనీషిభిః ॥ ౧౩ ॥
సర్వే ప్రస్రవణాః పుణ్యాః సరాంసి చ శిలోచ్చయాః ॥
నద్యః పుణ్యాస్తథా సర్వా జాహ్నవీ తు విశేషతః ॥ ౧౪ ॥
యస్య పాదౌ చ హస్తౌ చ మనశ్చైవ సుసంయతమ్ ॥
విద్యా తపశ్చ కీర్తిశ్చ స తీర్థఫలమశ్నుతే ॥ ౧౫ ॥
నృణాం పాపకృతాం తీర్థే పాపస్య శమనం భవేత్ ॥
యథోక్తఫలదం తీర్థం భవేచ్ఛుద్ధాత్మనాం నృణామ్ ॥ ౧౬ ॥

ఇతి శ్రీశంఖస్మృతౌ అష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮ ॥

నవమోఽధ్యాయః ౯.

క్రియాస్నానం తు వక్ష్యామి యథావద్విధిపూర్వకమ్ ॥
మృద్భిరద్భిశ్చ కర్త్తవ్యం శౌచమాదౌ యథావిధి ॥ ౧ ॥
జలే నిమగ్న ఉన్మజ్జ్య ఉపస్పృశ్య యథావిధి ॥
జలస్యావాహనం కుర్యాత్తత్ప్రవక్ష్యామ్యతః పరమ్ ॥ ౨ ॥
ప్రపద్యే వరుణం దేవమంభసాం పతిమూర్జితమ్ ॥
యాచితం దేహి మే తీర్థం సర్వపాపాపనుత్తయే ॥ ౩ ॥
తీర్థమావాహయిష్యామి సర్వాఘవినిషూదనమ్ ॥
సాన్నిధ్యమస్మిన్స్తోయే భజ త్వం మదనుగ్రహాత్ ॥ ౪ ॥

రుద్రాన్ప్రపద్యే వరదాన్సర్వానప్సుసదస్తథా ॥
సర్వానప్సుసదశ్చైవ ప్రపద్యే ప్రణతః స్థితః ॥ ౫ ॥
దేవమప్సుసదం వహ్నిం ప్రపద్యేఽఘనిషూదనమ్ ॥
అపః పుణ్యాః పవిత్రాశ్చ ప్రపద్యే శరణం తథా ॥ ౬ ॥
రుద్రశ్చాగ్నిశ్చ సర్పాంశ్చ వరుణశ్చాప ఏవ చ ॥
శమయంత్వాశు మే పాపం మాం రక్షంతు చ సర్వశః ॥ ౭ ॥
ఇత్యేవముక్త్వా కర్తవ్యం తతః సంమార్జనం జలే ॥
ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిర్యథావదనుపూర్వశః ॥ ౮ ॥
హిరణ్యవర్ణేతి వదేదగ్నిశ్చ తిసృభిస్తథా ॥
శన్నోదేవీతి చ తథా శన్న ఆపస్తథైవ చ ॥ ౯ ॥
ఇదమాపః ప్రవహత తథా మంత్రముదీరయేత్ ॥
ఏవం మంత్రాన్సముచ్చార్య ఛందాంసి ఋషిదేవతాః ॥ ౧౦ ॥

అఘమర్షణసూక్తస్య సంస్మరన్ప్రయతః సదా ॥
ఛంద ఆనుష్టుభం తస్య ఋషిశ్చైవాఘమర్షణః ॥ ౧౧ ॥
దేవతా భావవృత్తస్తు పాపఘ్నస్య ప్రకీర్తితః ॥
తతోఽంభసి నిమగ్నస్తు త్రిః పఠేదఘమర్షణమ్ ॥ ౧౨ ॥
యథాశ్వమేధః క్రతురాట్ సర్వపాపప్రణాశనః ॥
తథాఘమర్షణం సూక్తం సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౧౩ ॥
అనేన స్నాత్వా అమ్మధ్యే స్రాతవాన్ధౌతవాససా ॥
పరివర్తితవాసాస్తు తీర్థతీరముపస్పృశేత్ ॥ ౧౪ ॥

ఉదకస్యాప్రదానాచ్చ స్నానశాటీం న పీడయేత్ ॥
అనేన విధినా స్నాతస్తీర్థస్య ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౫ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯ ॥

దశమోఽధ్యాయః ౧౦.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి శుభామాచమనక్రియామ్ ॥
కాయం కనిష్ఠికామూలే తీర్థముక్తం మనీషిభిః ॥ ౧ ॥
అంగుష్ఠమూలే చ తథా ప్రాజాపత్యం విచక్షణైః ॥
అంగుల్యగ్రే స్మృతం దివ్యం పిత్ర్యం తర్జనిమూలకమ్ ॥ ౨ ॥
ప్రాజాపత్యేన తీర్థేన త్రిః ప్రాశ్నీయాజ్జలం ద్విజః ॥
ద్విః ప్రమృజ్య ముఖం పశ్చాత్ఖాన్యాద్భిః సముపస్పృశేత్ ॥ ౩ ॥
హృద్గాభిః పూయతే విప్రః కంఠగాభిశ్చ భూమిపః ॥
తాలుగాభిస్తథా వైశ్యః శూద్రః స్పృష్టాభిరంతతః ॥ ౪ ॥
అంతర్జానుః శుచౌ దేశే ప్రాఙ్ముఖః సుసమాహితః ॥
ఉదఙ్ముఖో వా ప్రయతో దిశశ్చానవలోకయన్ ॥ ౫ ॥

అద్భిః సముద్ధృతాభిస్తు హీనాభిః ఫేనబుద్బుదైః ॥
వహ్నినా చాప్యతప్తాభిరక్షారాభిరుపస్పృశేత్ ॥ ౬ ॥
తర్జన్యంగుష్ఠయోగేన స్పృశేన్నాసాపుటద్వయమ్ ॥
అంగుష్ఠమధ్యయోగేన స్పృశేన్నేత్రద్వయం తతః ॥ ౭ ॥
అంగుష్ఠానామికాయోగే శ్రవణౌ సముపస్పృశేత్ ॥

కనిష్ఠాంగుష్ఠయోగేన స్పృశేత్స్కంధద్వయం తతః ॥ ౮ ॥
సర్వాసామేవ యోగేన నాభిం చ హృదయం తథా ॥
సంస్పృశేచ్చ తథా మూర్ధ్ని ఏష ఆచమనే విధిః ॥ ౯ ॥
త్రిః ప్రాశ్నీయాద్యదంభస్తు ప్రీతాస్తేనాస్య దేవతాః ॥
బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ భవంతీత్యనుశుశ్రుమ ॥ ౧౦ ॥
గంగా చ యమునా చైవ ప్రీయతే పరిమార్జనాత్ ॥
నాసత్యదస్రౌ ప్రీయేతే స్పృష్టే నాసాపుటద్వయే ॥ ౧౧ ॥
స్పృష్టే లోచనయుగ్మే తు ప్రీయేతే శశిభాస్కరౌ ॥
కర్ణయుగ్మే తథా స్పృష్టే ప్రీయేతే అనిలానలౌ ॥ ౧౨ ॥
స్కంధయోః స్పర్శనాదస్య ప్రీయంతే సర్వదేవతాః ॥
మూర్ధ్నః సంస్పర్శనాదస్య ప్రీతస్తు పురుషో భవేత్ ॥ ౧౩ ॥
వినా యజ్ఞోపవీతేన తథా ముక్తశిఖో ద్విజః ॥
అప్రక్షాలితపాదస్తు ఆచాంతోఽప్యశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౪ ॥
బహిర్జానురుపస్పృశ్య ఏకహస్తార్పితైర్జలైః ॥
సోపానత్కస్తథా తిష్ఠన్నైవ శుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౫ ॥
ఆచమ్య చ పురా ప్రోక్తం తీర్థసంమార్జనం తు యత్ ॥
ఉపస్పృశేత్తతః పశ్చాన్మంత్రేణానేన ధర్మతః ॥ ౧౬ ॥
అంతశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వతోముఖః ॥

త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కార ఆపోజ్యోతీ రసోఽమృతమ్ ॥౧౭॥

ఆచమ్య చ తతః పశ్చాదాదిత్యాభిముఖో జలమ్ ॥
ఉదుత్యంజాతవేదసమితి మంత్రేణ నిఃక్షిపేత్ ॥ ౧౮ ॥
ఏష ఏవ విధిః ప్రోక్తః సంధ్యాయాశ్చ ద్విజాతిషు ॥
పూర్వాం సంధ్యాం జపంస్తిష్ఠేదాసీనః పశ్చిమాం తథా ॥ ౧౯ ॥
తతో జపేత్పవిత్రాణి పవిత్రం చాథ శక్తితః ॥
ఋషయో దీర్ఘసంధ్యత్వాద్దీర్ఘమాయురవాప్నుయుః ॥ ౨౦ ॥
సర్వవేదపవిత్రాణి వక్ష్యామ్యహమతః పరమ్ ॥
యేషాం జపైశ్చ హోమైశ్చ పూయంతే మానవాః సదా ॥ ౨౧ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦ ॥

ఏకాదశోఽధ్యాయః ౧౧.

అఘమర్షణం దేవవృత్తం శుద్ధవత్యశ్చ తత్సమాః ॥
కూష్మాండ్యః పావమాన్యశ్చ సావిత్ర్యశ్చ తథైవ చ ॥ ౧ ॥
అభీష్టద్రుపదా చైవ స్తోమాని వ్యాహృతీస్తథా ॥
భారుండాని చ సామాని గాయత్రీ చౌశనం తథా ॥ ౨ ॥
పురుషవృత్తం చ భాషం చ తథా సోమవ్రతాని చ ॥
అబ్లింగం బార్హస్పత్యం చ వాక్సూక్తమమృతం తథా ॥ ౩ ॥
శతరుద్రియమథర్వశిరస్త్రిసుపర్ణం మహావ్రతమ్ ॥
గోసూక్తమశ్వసూక్తం చ త్వింద్రసూక్తం చ సామనీ ॥ ౪ ॥
త్రీణ్యాజ్యదోహాని రథంతరం చ హ్యగ్నివ్రతం వామదేవవ్రతం చ ॥
ఏతాని గీతాని పునంతి జంతూఞ్జాతిస్మరత్వం లభతే యదీచ్ఛేత్ ॥ ౫ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఇతి శంఖస్మృతావేకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧ ॥

ద్వాదశోఽధ్యాయః ౧౨.

ఇతి వేదపవిత్రాణ్యభిహితాని ఏభ్యః సావిత్రీ విశిష్యతే ॥ నాస్త్యఘమర్షణాత్పరమంతజలన సావిత్ర్యా సమం జప్యం న వ్యాహృతిసమం హుతమ్ ॥ కుశశయ్యామాసీనః కుశోత్తరీయో వా కుశపవిత్రపాణిః ప్రాఙ్ముఖః సూర్యాభిముఖో వా అక్షమాలాముపాదాయ దేవతాధ్యాయీ జపం కుర్యాత్ ॥ సువర్ణమణిముక్తాస్ఫటికపద్మాక్షరుద్రాక్షపుత్రజీవకానామన్యతమానాదాయ మాలాం కుర్యాత్ ॥ కుశగ్రంథిం కృత్వా వామహస్తోపాయనైర్వా గణయేత్ ఆదౌ దేవతామార్షం ఛందః స్మరేత్ తతః ప్రణవసవ్యాహృతికామాదావంతే చ శిరసా గాయత్రీమావర్తయేత్ ॥అథాస్యాః సవితా దేవతా ఋషిర్విశ్వామిత్రో గాయత్రీ ఛందః ఓంకార ప్రణవాద్యాః ఓంభూః ఓం భువః ఓం స్వః ఓం మహః ఓం జనః ఓం తపః ఓం సత్యమితి వ్యాహృతయః ఓం ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః స్వరోమితి శిరః ॥ భవంతి చాత్ర శ్లోకాః ॥

సవ్యాహృతికాం సప్రణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ ॥

యే జపంతి సదా తేషాం న భయం విద్యతే క్వచిత్ ॥౧ ॥

శతజప్తా తు సా దేవీ దినపాపప్రణాశినీ ॥

సహస్రజప్తా తు తథా పాతకేభ్యః సముద్ధరేత్ ॥ ౨ ॥

దశసాహస్రజప్తా తు సర్వకల్మషనాశినీ ॥

సువర్ణస్తేయకృద్విప్రో బ్రహ్మహా గురుతల్పగః ॥

సురాపశ్చ విశుద్ధ్యేత లక్షజప్యాన్న సంశయః ॥ ౩ ॥

ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా స్నానకాలే సమాహితః ॥

అహోరాత్రకృతాత్పాపాత్తత్క్షణాదేవ ముచ్యతే ॥ ౪ ॥

సవ్యాహృతికాః సప్రణవాః ప్రాణాయామాస్తు షోడశ ॥

అపి భ్రూణహనం మాసాత్పునంత్యహరహః కృతాః ॥ ౫ ॥

హుతా దేవీ విశేషేణ సర్వకామప్రదాయినీ ॥

సర్వపాపక్షయకరీ వరదా భక్తవత్సలా ॥ ౬ ॥

శాంతికామస్తు జుహుయాత్సావిత్రీమక్షతైః శుచిః ॥

హృంతుకామోఽపమృత్యుం చ ఘృతేన జుహుయాత్తథా ॥ ౭ ॥
శ్రీకామస్తు తథా పద్మైర్బిల్వైః కాంచనకాముకః ॥
బ్రహ్మవర్చసకామస్తు పయసా జుహుయాత్తథా ॥ ౮ ॥
ఘృతప్లుతైస్తిలైర్వహ్నిం జుహుయాత్సుసమాహితః ॥
గాయత్ర్యయుత హోమాచ్చ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౯ ॥
పాపాత్మా లక్ష హోమేన పాతకేభ్యః ప్రముచ్యతే ॥
అభీష్టం లోకమాప్నోతి ప్రాప్నుయాత్కామమీప్సితమ్ ॥౧౦॥
గాయత్రీ వేదజననీ గాయత్రీ పాపనాశినీ ॥

గాయత్ర్యాః పరమం నాస్తి దివి చేహ చ పావనమ్ ॥ ౧౧ ॥
హస్తత్రాణప్రదా దేవీ పతతాం నరకార్ణవే ॥
తస్మాత్తామభ్యసేన్నిత్యం బ్రాహ్మణో నియతః శుచిః ॥ ౧౨ ॥
గాయత్రీజప్యనిరతం హవ్యకవ్యేషు భోజయేత్ ॥
తస్మిన్న తిష్ఠతే పాపమబ్బిందురివ పుష్కరే ॥ ౧౩ ॥
జప్యేనైవ తు సంసిద్ధ్యేద్బ్రాహ్మణో నాత్ర సంశయః ॥
కుర్యాదన్యన్న వా కుర్యాన్మైత్రో బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ॥ ౧౪ ॥
ఉపాంశు స్యాచ్ఛతగుణః సాహస్రో మానసః స్మృతః ॥
నోచ్చైర్జాప్యం బుధః కుర్యాత్సావిత్ర్యాస్తు విశేషతః ॥ ౧౫ ॥
సావిత్రీజాప్యనిరతః స్వర్గమాప్నోతి మానవః ॥
గాయత్రీజాప్యనిరతో మోక్షోపాయం చ విందతి ॥ ౧౬ ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన స్నాతః ప్రయతమానసః ॥
గాయత్రీం తు జపేద్భక్త్యా సర్వపాపప్రణాశినీమ్ ॥ ౧౭ ॥

ఇతి శంఖస్మృతౌ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨ ॥

త్రయోదశోఽధ్యాయః ౧౩.

స్నాతః కృతజప్యస్తదను ప్రాఙ్ముఖో దివ్యేన తీర్థేన దేవానుదకేన తర్పయేత్ ॥ అథ తర్పణవిధిః ॥ ఓం భగవంతం శేషం తర్పయామి ॥ కాలాగ్నిరుద్రం తు తతో రుక్మభౌమం తథైవ చ ॥ శ్వేతభౌమం తతః ప్రోక్తం పాతాలానాం చ సప్తమమ్ ॥ ౧ ॥ జంబూద్వీపం తతః ప్రోక్తం శాకద్వీపం తతః పరమ్ ॥ గోమేదపుష్కరే తద్వచ్చాకాఖ్యం చ తతః పరమ్ ॥ ౨ ॥ శార్వరం తతః స్వధామానం తతః హిరణ్యరోమాణం తతః కల్పస్థాయినో లోకాంస్తర్పయేత్ ॥ లవణోదం తతః దధిమణ్డోదం, తతః సురోదం తతః ఘృతోదం తతః క్షీరోదం తతః ఇక్షూదం తత్ స్వాదూదం తతః ఇతి సప్తసముద్రకమ్ ప్రత్యృచం పురుషసూక్తేనోదకాంజలీన్ దద్యాత్ పుష్పాణి చ తథా భక్త్యా ॥ అథ కృతాపసవ్యో దక్షిణాముఖోంఽతర్జానుః పిత్ర్యేణ పితౄణాం యథాశ్రాద్ధం ప్రకామముదకం దద్యాత్ ॥ సౌవర్ణేన పాత్రేణ రాజతేనౌదుంబరేణ ఖడ్గపాత్రేణాన్యపాత్రేణ వోదకం పితృతీర్థం స్పృశన్దద్యాత్ ॥ పిత్రే పితామహాయ ప్రపితామహాయ మాత్రే మాతామహాయ ప్రమాతామహాయ మాత్రే మాతామహ్యై ప్రమాతామహ్యై సప్తమాన్పురుషాన్ పితృపక్షే యావతాం నామ జానీయాత్ పితృపక్షాణాం తర్పణం కృత్వా గురూణాం మాతృపక్షాణాం తర్పణం కుర్యాత్ ॥ మాతృపక్షాణాం తర్పణం కృత్వా సంబంధిబాంధవానాం కుర్యాత్ ॥ తేషాం కృత్వా సుహృదాం కుర్యాత్ ॥ భవంతి చాత్ర శ్లోకాః ॥

వినా రౌప్యసువర్ణేన వినా తామ్రతిలేన చ ॥

వినా దర్భైశ్చ మంత్రైశ్చ పితౄణాం నోపతిష్ఠతే ॥ ౧ ॥

సౌవర్ణరజతాభ్యాం చ ఖడ్గేనౌదుంబరేణ చ ॥

దత్తమక్షయతాం యాతి పితౄణాం తు తిలోదకమ్ ॥ ౨ ॥

హేమ్నా తు సహ యద్దత్తం క్షీరేణ మధునా సహ ॥

తదప్యక్షయతాం యాతి పితౄణాం తు తిలోదకమ్ ॥ 3 ॥

కుర్యాదహరహః శ్రాద్ధమన్నాద్యేనోదకేన వా ॥

పయోమూలఫలైర్వాపి పితౄణాం ప్రీతిమావహన్ ॥ ౪ ॥

స్నాతః సంతర్పణం కృత్వా పితౄణాం తు తిలాంభసా ॥

పితృయజ్ఞమవాప్నోతి ప్రీణాతి చ పితౄంస్తథా ॥ ౫ ॥

ఇతి శంఖస్మృతౌ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧3 ॥

చతుర్దశోఽధ్యాయః ౧౪.

బ్రాహ్మణాన్న పరీక్షేత దైవే కర్మణి ధర్మవిత్ ॥
పిత్ర్యే కర్మణి సంప్రాప్తే యుక్తమాహుః పరీక్షణమ్ ॥ ౧ ॥
బ్రాహ్మణా యే వికర్మస్థా బైడాలవ్రతికాస్తథా ॥
ఊనాంగా అతిరిక్తాంగా బ్రాహ్మణాః పంక్తిదూషకాః ॥ ౨ ॥
గురూణాం ప్రతికూలాశ్చ వేదాగ్న్యుత్సాదినశ్చ యే॥
గురూణాం త్యాగినశ్చైవ బ్రాహ్మణాః పంక్తిదూషకాః ॥ ३ ॥
అనధ్యాయేష్వధీయానాః శౌచాచారవివర్జితాః ॥
శూద్రాన్నరససంపుష్టా బ్రాహ్మణాః పంక్తిదూషకాః ॥ ४ ॥
షడంగవిత్త్రిసుపర్ణో బహ్వృచో జ్యేష్ఠసామగః ॥
త్రిణాచికేతః పంచాగ్నిర్బ్రాహ్మణః పంక్తిపావనః ॥ ౫ ॥
బ్రహ్మదేయానుసంతానో బ్రహ్మదేయాప్రదాయకః ॥
బ్రహ్మదేయాపతిర్యశ్చ బ్రాహ్మణః పంక్తిపావనః ॥ ౬ ॥
ఋగ్యజుఃపారగో యశ్చ సామ్నాం యశ్చాపి పారగః ॥

అథర్వాంగిరసోఽధ్యేతా బ్రాహ్మణః పంక్తిపావనః ॥ ౭ ॥
నిత్యం యోగరతో విద్వాన్సమలోష్టాశ్మకాంచనః ॥
ధ్యానశీలో హి యో విద్వాన్బ్రాహ్మణః పంక్తిపావనః ॥ ౮ ॥
ద్వౌ దైవే ప్రాఙ్ముఖౌ త్రీంశ్చ పిత్ర్యే వాదఙ్ముఖాంస్తథా ॥
భోజయేద్వివిధాన్విప్రానేకైకముభయత్ర వా ॥ ౯ ॥
భోజయేదథవాఽప్యేకం బ్రాహ్మణం పంక్తిపావనమ్ ॥
దైవే కృత్వా తు నైవేద్యం పశ్చాద్వహ్నౌ తు తత్క్షిపేత్ ॥ ౧౦ ॥
ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌ కార్యం పిండనిర్వపణం బుధైః ॥
అభావే చ తథా కార్యమగ్నికార్యం యథావిధి ॥ ౧౧॥

శ్రాద్ధం కృత్వా ప్రయత్నేన త్వరాక్రోధవివర్జితః ॥
ఉఞ్ఛమన్నం ద్విజాతిభ్యః శ్రద్ధయా వినివేదయేత్ ॥ ౧౨ ॥
అన్యత్ర పుష్పమూలేభ్యః పీఠకేభ్యశ్చ పండితః ॥
భోజయేద్వివిధాన్విప్రాన్గంధమాల్యసముజ్జ్వలాన్ ॥ ౧౩ ॥
యత్కించిత్పచ్యతే గేహే భక్ష్యం వా భోజ్యమేవ వా ॥
అనివేద్య న భోక్తవ్యం పిండమూలే కదాచన ॥ ౧౪ ॥
ఉగ్రగంధాన్యగంధాని చైత్యవృక్షభవాని చ ॥
పుష్పాణి వర్జనీయాని రక్తవర్ణాని యాని చ ॥౧౫ ॥
తోయోద్భవాని దేయాని రక్తాన్యపి విశేషతః ॥
ఊర్ణాసూత్రం ప్రదాతవ్యం కార్పాసమథవా నవమ్ ॥ ౧౬ ॥
దశాం వివర్తయేత్ప్రాజ్ఞో యద్యనాహతవస్త్రజా ॥
ఘృతేన దీపో దాతవ్యస్తిలతైలేన వా పునః ॥ ౧౭ ॥
ధూపార్థం గుగ్గులం దద్యాద్ ఘృతయుక్తం మధూత్కటమ్ ॥
చందనం చ తథా దద్యాత్పిష్ట్వా చ కుంకుమం శుభమ్ ॥ ౧౮ ॥
భూతృణం సురసం శిగ్రుం పాలకం సింధుకం తథా ॥
కూష్మాండాలాబువార్తాకకోవిదారాంశ్చ వర్జయేత్ ॥ ౧౯ ॥
పిప్పలీమరిచం చైవ తథా వై పిండమూలకమ్ ॥
కృతం చ లవణం సర్వం వంశాగ్రం తు వివర్జయేత్ ॥౨౦॥
రాజమాషాన్మసూరాంశ్చ చణకాన్కోరదూషకాన్ ॥
లోహితాన్వృక్షనిర్యాసాన్ఛ్రాద్ధకర్మణి వర్జయేత్ ॥ ౨౧ ॥
ఆమ్రమామలకీభిక్షుం మృద్వీకాదధిదాడిమాన్ ॥
విదారీశ్చైవ రంభాద్యా దద్యాచ్ఛ్రాద్ధే ప్రయత్నతః ॥ ౨౨ ॥
ధానాలాజాన్మధుయుతాన్సక్తూఞ్ఛర్కరయా తథా ॥
దద్యాచ్ఛ్రాద్ధే ప్రయత్నేన శృంగాటకవిసేతకాన్ ॥ ౨౩ ॥

భోజయిత్వా ద్విజాన్భక్త్యా స్వాచాన్తాన్దత్తదక్షిణాన్ ॥
అభివాద్య పునర్విప్రాననువ్రజ్య విసర్జయేత్ ॥ ౨౪ ॥
నిమంత్రితస్తు యః శ్రాద్ధే మైథునం సేవతే ద్విజః ॥
శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ యుక్తః స్యాన్మహతైనసా ॥ ౨౫ ॥
కాలశాకం సశల్కం చ మాంసం వార్ధ్రణిసస్య చ ॥
ఖడ్గమాంసం తథానంతం యమః ప్రోవాచ ధర్మవిత్ ॥ ౨౬ ॥
యద్దదాతి గయాస్థశ్చ ప్రభాసే పుష్కరే తథా ॥
ప్రయాగే నైమిషారణ్యే సర్వమానంత్యమశ్నుతే ॥ ౨౭ ॥
గంగాయమునయోస్తీర అయోధ్యామరకంటకే ॥
నర్మదాయాం గయాతీర్థేసర్వమానంత్యమశ్నుతే ॥ ౨౮ ॥
వారాణస్యాం కురుక్షేత్రే భృగుతుంగే హిమాలయే ॥
సప్తవేణ్యృషికూపే చ తదప్యక్షయముచ్యతే ॥ ౨౯ ॥
మ్లేచ్ఛదేశే తథా రాత్రౌ సంధ్యాయాం చ విశేషతః ॥
న శ్రాద్ధమాచరేత్ప్రాజ్ఞో మ్లేచ్ఛదేశే న చ వ్రజేత్ ॥ ౩౦ ॥
హస్తిచ్ఛాయాసు యద్దత్తం యద్దత్తం రాహుదర్శనే ॥
విషువత్యయనే చైవ సర్వమానంత్యమశ్నుతే ॥ ౩౧ ॥
ప్రోష్ఠపద్యామతీతాయాం మఘాయుక్తాం త్రయోదశీమ్ ॥
ప్రాప్య శ్రాద్ధం ప్రకర్తవ్యం మధునా పాయసేన వా ॥ ౩౨ ॥
ప్రజాం పుష్టిం యశః స్వర్గమారోగ్యం చ ధనం తథా ॥
నృణాం శ్రాద్ధైః సదా ప్రీతాః ప్రయచ్ఛంతి పితామహాః ॥ ౩౩ ॥
ఇతి శ్రీశంఖస్మృతౌ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪ ॥
పంచదశోఽధ్యాయః ౧౫.

జననే మరణే చైవ సపిండానాం ద్విజోత్తమః ॥

త్ర్యహాచ్ఛుద్ధిమవాప్నోతి యోఽగ్నివేదసమన్వితః ॥ ౧ ॥
సపిండతా తు పురుషే సప్తమే వినివర్తతే ॥
నామధారకవిప్రస్తు దశాహేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౨ ॥

క్షత్రియో ద్వాదశాహేన వైశ్యః పక్షేణ శుద్ధ్యతి ॥
మాసేన తు తథా శూద్రః శుద్ధిమాప్నోతి నాంతరా ॥ ౩ ॥
రాత్రిభిర్మాసతుల్యాభిర్గర్భస్రావే విశుద్ధ్యతి ॥
అజాతదంతబాలే తు సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ ౪ ॥
అహోరాత్రాత్తథా శుద్ధిర్బాలే త్వకృతచూడకే ॥
తథైవానుపనీతే తు త్ర్యహాచ్ఛుధ్యంతి బాంధవాః ॥ ౫ ॥
అనూఢానాం తు కన్యానాం తథైవ శూద్రజన్మనామ్।

అనూఢభార్యః శూద్రస్తు షోడశాద్వత్సరాత్పరామ్ ॥ ౬ ॥
మృత్యుం సమధిగచ్ఛేచ్చేన్మాసాత్తస్యాపి బాంధవాః ॥
శుద్ధిం సమధిగచ్ఛేయుర్నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౭ ॥
పితృవేశ్మని యా కన్యా రజః పశ్యత్యసంస్కృతా ॥
తస్యాం మృతాయాం నాశౌచం కదాచిదపి శామ్యతి ॥ ౮ ॥
హీనవర్ణా తు యా నారీ ప్రమాదాత్ప్రసవం వ్రజేత్ ॥
ప్రసవే మరణే తజ్జమాశౌచం నోపశామ్యతి ॥ ౯ ॥
సమానం ఖల్వశౌచం తు ప్రథమేన సమాపయేత్ ॥
అసమానం ద్వితీయేన ధర్మరాజవచో యథా ॥ ౧౦ ॥
దేశాంతరగతః శ్రుత్వా కుల్యానాం మరణోద్భవౌ ॥
యచ్ఛేషం దశరాత్రస్య తావదేవాశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౧ ॥
అతీతే దశరాత్రే తు త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥

తథా సంవత్సరేఽతీతే స్నాత ఏవ విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥

అనౌరసేషు పుత్రేషు భార్యాస్వన్యగతాసు చ ॥
పరపూర్వాసు చ స్త్రీషు త్ర్యహాచ్ఛుద్ధిరిహేష్యతే ॥ ౧౩ ॥
మాతామహే వ్యతీతే తు చాచార్యే చ తథా మృతే ॥
గృహే దత్తాసు కన్యాసు మృతాసు తు త్ర్యహస్తథా ॥ ౧౪ ॥
నివాసరాజని ప్రేతే జాతే దౌహిత్రకే గృహే ॥
ఆచార్యపత్నీపుత్రేషు ప్రేతేషు దివసేన చ ॥౧౫ ॥
మాతులే పక్షిణీం రాత్రిం శిష్యర్త్విగ్బాంధవేషు చ ॥
సబ్రహ్మచారిణ్యేకాహమనూచానే తథా మృతే ॥ ౧౬ ॥
ఏకరాత్రిం త్రిరాత్రం చ షడ్రాత్రం మాసమేవ చ ॥
శూద్రే సపిండే వర్ణానామాశౌచం క్రమశః స్మృతమ్ ॥ ౧౭ ॥
త్రిరాత్రమథ షడ్రాత్రం పక్షం మాసం తథైవ చ ॥
వైశ్యే సపిండే వర్ణానామాశౌచం క్రమశః స్మృతమ్ ॥ ౧౮ ॥
సపిండే క్షత్రియే శుద్ధిః షడ్రాత్రం బ్రాహ్మణస్య తు ॥
వర్ణానాం పరిశిష్టానాం ద్వాదశాహం వినిర్దిశేత్ ॥ ౧౯ ॥
సపిండే బ్రాహ్మణే వర్ణాః సర్వ ఏవావిశేషతః ॥
దశరాత్రేణ శుధ్యేయురిత్యాహ భగవాన్యమః ॥ ౨౦ ॥
భృగ్వగ్న్యనశనాంభోభిర్మృతానామాత్మఘాతినామ్ ॥
పతితానాం చ నాశౌచం శస్త్రవిద్యుశుద్ధతాశ్చ యే ॥ ౨౧ ॥
యతివ్రతిబ్రహ్మచారినృపకారుకదీక్షిణః ॥
నాశౌచభాజః కథితా రాజాజ్ఞాకారిణశ్చ యే ॥ ౨౨ ॥

యస్తు భుక్తం పరాశౌచే వర్ణీ సోఽప్యశుచిర్భవేత్ ॥

అశౌచశుద్ధౌ శుద్ధిశ్చ తస్యాప్యుక్తా మనీషిభిః ॥ ౨౩ ॥
పరాశౌచే నరో భుక్త్వా కృమియోనౌ ప్రజాయతే ॥
భుక్త్వాన్నం మ్రియతే యస్య తస్య యోనౌ ప్రజాయతే ॥ ౨౪ ॥
దానం ప్రతిగ్రహో హోమః స్వాధ్యాయః పితృకర్మ చ ॥
ప్రేతపిండే క్రియావర్జమాశౌచే వినివర్తతే ॥ ౨౫ ॥

ఇతి శఙ్ఖస్మృతౌ భాషాటీకాయాం పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫ ॥

షోడశోఽధ్యాయః ౧౬.

మృన్మయం భాజనం సర్వం పునః పాకేన శుద్ధ్యతి ॥
మద్యైర్మూత్రైః పురీషైర్వా ష్ఠీవనైః పూయశోణితైః ॥ ౧ ॥
సంస్పృష్టం నైవ శుద్ధ్యత పునః పాకేన మృన్మయమ్ ॥
ఏతైరేవ తథా స్పృష్టం తామ్రసౌవర్ణరాజతమ్ ॥ ౨ ॥
శుద్ధ్యత్యావర్తితం పశ్చాదన్యథా కేవలాంభసా ॥
అమ్లోదకేన తామ్రస్య సీసస్య త్రపుణస్తథా ॥ ౩ ॥
క్షారేణ శుద్ధిః కాంస్యస్య లోహస్య చ వినిర్దిశేత్ ॥
ముక్తామణిప్రవాలానాం శుద్ధిః ప్రక్షాలనేన తు ॥ ౪ ॥
అబ్జానాం చైవ భాండానాం సర్వస్యాశ్మమయస్య చ ॥
శాకవర్జం మూలఫలద్విదలానాం తథైవ చ ॥ ౫ ॥
మార్జనాద్యజ్ఞపాత్రాణాం పాణినా యజ్ఞకర్మణి ॥
ఉష్ణాంభసా తథా శుద్ధిం సస్నేహానాం వినిర్దిశేత్ ॥ ౬ ॥
శయనాసనయానానాం సశూర్పశకటస్య చ ॥
శుద్ధిః సంప్రోక్షణాద్యజ్ఞే కరకేంధనయోస్తథా ॥ ౭ ॥
మార్జనాద్వేశ్మనాం శుద్ధిః క్షితేః శోధస్తు తక్షణాత్ ॥
సంమార్జితేన తోయేన వాససాం శుద్ధిరిష్యతే ॥ ౮ ॥

బహూనాం ప్రోక్షణాచ్ఛుద్ధిర్ధాన్యాదీనాం వినిర్దిశేత్ ॥
ప్రోక్షణాత్సంహతానాం చ దారవాణాఞ్చ తక్షణాత్ ॥ ౯ ॥
సిద్ధార్థకానాం కల్కేన శృంగదంతమయస్య చ ॥
గోవాలైః ఫలపాత్రాణామస్థ్నాం శృంగవతాం తథా ॥ ౧౦ ॥
నిర్యాసానాం గుడానాం చ లవణానాం తథైవ చ ॥
కుసుంభకుంకుమానాం చ ఊర్ణాకార్పాసయోస్తథా ॥ ౧౧ ॥
ప్రోక్షణాత్కథితా శుద్ధిరిత్యాహ భగవాన్యమః ॥
భూమిస్థముదకం శుద్ధం శుచి తోయం శిలాగతమ్ ॥ ౧౨ ॥
వర్ణగంధరసైర్దుష్టైర్వర్జితం యది తద్భవేత్ ॥
శుద్ధం నదీగతం తోయం సర్వదైవ సుఖాకరమ్ ॥ ౧౩ ॥
శుద్ధం ప్రసారితం పణ్యం శుద్ధే చాజాశ్వయోర్ముఖే ॥
ముఖవర్జం తు గౌః శుద్ధా మార్జారశ్చాశ్రమే శుచిః ॥ ౧౪ ॥
శయ్యా భార్యా శిశుర్వస్త్రముపవీతం కమండలుః ॥
ఆత్మనః కథితం శుద్ధం న శుద్ధం హి పరస్య చ ॥ ౧౫ ॥
నారీణాం చైవ వత్సానాం శకునీనాం శుభం ముఖమ్ ॥
రాత్రౌ ప్రస్రవణే వృక్షే మృగయాయాం సదా శుచి ॥ ౧౬ ॥
శుద్ధా భర్తుశ్చతుర్థేఽహ్ని స్నానేన స్త్రీ రజస్వలా ॥
దైవే కర్మణి పిత్ర్యే చ పంచమేఽహని శుద్ధ్యతి ॥ ౧౭ ॥
రథ్యాకర్దమతోయేన ష్ఠీవనాద్యేన వాప్యథ ॥
నాభేరూర్ధ్వం నరః స్పృష్టః సద్యః స్నానేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౮ ॥
కృత్వా మూత్రం పురీషం వా స్నాత్వా భోక్తుమనాస్తథా ॥
భుక్త్వా క్షుత్వా తథా సుప్త్వా పీత్వా చాంభోఽవగాహ్య చ ॥ ౧౯॥
రథ్యామాక్రమ్య వాచామేద్వాసో విపరిధాయ చ ॥
కృత్వా మూత్రం పురీషం చ లేపగంధాపహం ద్విజః ॥ ౨౦ ॥

ఉద్ధృతేనాంభసా శౌచం మృదా చైవ సమాచరేత్ ॥
పాయౌ చ మృత్తికాః సప్త లింగే ద్వే పరికీర్తితే ॥ ౨౧ ॥
ఏకస్మిన్వింశతిర్హస్తే ద్వయోర్దేయాశ్చతుర్దశ ॥
తిస్రస్తు మృత్తికా జ్ఞేయాః కృత్వా నఖవిశోధనమ్ ॥౨౨॥
తిస్రస్తు పాదయోర్జ్ఞేయాః శౌచకామస్య సర్వదా ॥
శౌచమేతద్గృహస్థానాం ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణామ్ ॥ ౨౩ ॥
త్రిగుణం తు వనస్థానాం యతీనాం తు చతుర్గుణమ్ ॥
మృత్తికా చ వినిర్దిష్టా త్రిపర్వ పూర్యతే యయా ॥ ౨౪ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬ ॥
సప్తదశోఽధ్యాయః ౧౭.

నిత్యం త్రిషవణస్నాయీ కృత్వా పర్ణకుటీం వనే ॥
అధఃశాయీ జటాధారీ పర్ణమూలఫలాశనః ॥ ౧ ॥
గ్రామం విశేచ్చ భిక్షార్థం స్వకర్మ పరికీర్తయన్ ॥
ఏకకాలం సమశ్నీయాద్వర్షే తు ద్వాదశే గతే ॥ ౨ ॥
హేమస్తేయీ సురాపశ్చ బ్రహ్మహా గురుతల్పగః ॥
వ్రతేనైతేన శుధ్యంతే మహాపాతకినస్త్విమే ॥ ౩ ॥
యాగస్థం క్షత్రియం హత్వా వైశ్యం హత్వా చ యాజకమ్ ॥
ఏతదేవ వ్రతం కుర్యాదాత్రేయీవినిషూదకః ॥ ౪ ॥
కూటసాక్ష్యం తథైవోక్త్వా నిక్షేపమపహృత్య చ ॥
ఏతదేవ వ్రతం కుర్యాత్త్యక్త్వా చ శరణాగతమ్ ॥ ౫ ॥
ఆహితాగ్నేః స్త్రియం హత్వా మిత్రం హత్వా తథైవ చ ॥
హత్వా గర్భమవిజ్ఞాతమేతదేవ వ్రతం చరేత్ ॥ ౬ ॥
వనస్థం చ ద్విజం హత్వా పార్థివం చ కృతాగసమ్ ॥

ఏతదేవ వ్రతం కుర్యాద్ద్విగుణం చ విశుద్ధయే ॥ ౭ ॥
క్షత్రియస్య చ పాదోనం వధేఽర్ద్ధం వైశ్యఘాతనే ॥
అర్ద్ధమేవ సదా కుర్యాత్స్త్రీవధే పురుషస్తథా ॥ ౮ ॥
పాదం తు శూద్రహత్యాయాముదక్యాగమనే తథా ॥
గోవధే చ తథా కుర్యాత్పరదారగతస్తథా ॥ ౯ ॥
పశూన్హత్వా తథా గ్రామ్యాన్మాసం కృత్వా విచక్షణః ॥
ఆరణ్యానాం వధే తద్వత్తదర్ధం తు విధీయతే ॥ ౧౦ ॥
హత్వా ద్విజం తథా సర్పజలేశయబిలేశయాన్ ॥
సప్తరాత్రం తథా కుర్యాద్వ్రతం బ్రహ్మహణస్తథా ॥ ౧౧ ॥
అనస్థ్నాం తు శతం హత్వా సాస్థ్నాం దశశతం తథా ॥
బ్రహ్మహత్యావ్రతం కుర్యాత్పూర్ణం సంవత్సరం నరః ॥ ౧౨ ॥
యస్య యస్య చ వర్ణస్య వృత్తిచ్ఛేదం సమాచరేత్ ॥
తస్య తస్య వధే ప్రోక్తం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥
అపహృత్య తు వర్ణానాం భువం ప్రాప్య ప్రమాదతః ॥
ప్రాయశ్చిత్తం వధప్రోక్తం బ్రాహ్మణానుమతం చరేత్ ॥ ౧౪ ॥
గోజాశ్వస్యాపహరణే మణీనాం రజతస్య చ ॥
జలాపహరణే చైవ కుర్యాత్సంవత్సరం వ్రతమ్ ॥ ౧౫ ॥
తిలానాం ధాన్యవస్త్రాణాం మద్యానామామిషస్య చ ॥
సంవత్సరార్ద్ధం కుర్వీత వ్రతమేతత్సమాహితః ॥ ౧౬ ॥
తృణేక్షుకాష్ఠతక్రాణాం రసానామపహారకః ॥
మాసమేకం వ్రతం కుర్యాద్దంతానాం సర్పిషాం తథా ॥ ౧౭ ॥
లవణానాం గుడానాం చ మూలానాం కుసుమస్య చ ॥
మాసార్ద్ధం తు వ్రతం కుర్యాదేతదేవ సమాహితః ॥౧౮ ॥
లోహానాం వైదలానాం చ సూత్రాణాం చర్మణాం తథా ॥

ఏకరాత్రం వ్రతం కుర్యాదేతదేవ సమాహితః ॥ ౧౯ ॥

భుక్త్వా పలాండుం లశునం మద్యం చ కరకాణి చ ॥

నారం మలం తథా మాంసం విడ్వరాహం ఖరం తథా ॥ ౨౦ ॥

గోధేయకుంజరోష్ట్రం చ సర్వం పాంచనఖం తథా ॥

క్రవ్యాదం కుక్కుటం గ్రామ్యం కుర్యాత్సంవత్సరం వ్రతమ్ ॥ ౨౧ ॥

భక్ష్యాః పంచనఖాస్త్వేతే గోధాకచ్ఛపశల్లకాః ॥

ఖడ్గశ్చ శశకశ్చైవ తాన్హత్వా చ చరేద్వ్రతమ్ ॥ ౨౨ ॥

హంసం మద్గురక కాకం కాకోలం ఖంజరీటకమ్ ॥

మత్స్యాదాంశ్చ తథా మత్స్యాన్బలాకం శుకసారికే ॥ ౨౩ ॥

చక్రవాకం ప్లవం కోకం మండూకం భుజగం తథా ॥

మాసమేకం వ్రతం కుర్యాదేతచ్చైవ న భక్షయేత్ ॥ ౨౪ ॥

రాజీవాన్సింహతుండాంశ్చ శకులాంశ్చ తథైవ చ ॥

పాఠీనరోహితౌ భక్ష్యౌ మత్స్యేషు పరికీర్తితౌ ॥ ౨౫ ॥

జలేచరాంశ్చ జలజాన్ముఖాగ్రనఖవిష్కిరాన్ ॥

రక్తపాదాఞ్జాలపాదాన్సప్తాహం వ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥

తిత్తిరం చ మయూరం చ లావకం చ కపింజలమ్ ॥

వార్ధ్రీణసం వర్తకం చ భక్ష్యానాహ యమస్తథా ॥ ౨౭ ॥

భుక్త్వా చోభయతోదంతాంస్తథైకశఫదంష్ట్రిణః ॥

తథా భుక్త్వా తు మాంసం వై మాసార్ధం వ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౮ ॥

స్వయం మృతం తథా మాంసం మాహిషం త్వాజమేవ చ ॥

గోశ్చ క్షీరం వివత్సాయాః సంధిన్యాశ్చ తథా పయః ॥

సంధిన్యమేధ్యం భక్షిత్వా పక్షం తు వ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥

క్షీరాణి యాన్యభక్ష్యాణి తద్వికారాశనే బుధః ॥

సప్తరాత్రం వ్రతం కుర్యాద్యదేతత్పరికీర్తితమ్ ॥ ౩౦ ॥

లోహితాన్వృక్షనిర్యాసాన్వ్రశ్చనప్రభవాంస్తథా ॥
కేవలాని చ శుక్తాని తథా పర్యుషితం చ యత్ ॥
గుడశుక్తం తథా భుక్త్వా త్రిరాత్రం చ వ్రతీ భవేత్ ॥ ౩౧ ॥
దధి భక్ష్యం చ శుక్తేషు యఝ్చాన్యద్ధధిసంభవమ్ ॥
గుడశుక్తం తు భక్ష్యం స్యాత్ససర్పిష్కమితి స్థితిః ॥ ౩౨ ॥
యవగోధూమజాః సర్వే వికారాః పయసశ్చ యే ॥
రాజవాడవకుల్యం చ భక్ష్యం పర్యుషితం భవేత్ ॥ ౩౩ ॥
రాజీవపక్వం మాంసం చ సర్వయత్నేన వర్జయేత్ ॥
సంవత్సరం వ్రతం కుర్యాత్ప్రాశ్యైతాఞ్జ్ఞానతస్తు తాన్ ॥ ౩౪ ॥
శూద్రాన్నం బ్రాహ్మణో భుక్త్వా తథా రంగావతారిణః ॥
చికిత్సకస్య క్షుద్రస్య తథా స్త్రీమృగజీవినః ॥ ౩౫ ॥
షండస్య కులటాయాశ్చ తథా బంధనచారిణః ॥
బద్ధస్య చైవ చోరస్య అవీరాయాః స్త్రియస్తథా ॥ ౩౬ ॥

చర్మకారస్య వేనస్య క్లీబస్య పతితస్య చ ॥
రుక్మకారస్య ధూర్తస్య తథా వార్ధుషికస్య చ ॥ ౩౭ ॥
కదర్యస్య నృశంసస్య వేశ్యాయాః కితవస్య చ ॥
గణాన్నం భూమిపాలాన్నమన్నం చైవ శ్వజీవినామ్ ॥ ౩౮ ॥
మౌంజికాన్నం సూతికాన్నం భుక్త్వా మాసం వ్రతం చరేత్ ॥
శూద్రస్య సతతం భుక్త్వా షణ్మాసాన్వ్రతమాచరేత్ ॥ ౩౯ ॥
వైశ్యస్య తు తథాభుక్త్వా త్రీన్మాసాన్వ్రతమాచరేత్ ॥
క్షత్రియస్య తథా భుక్త్వా ద్వౌ మాసౌ వ్రతమాచరేత్ ॥ ౪౦ ॥
బ్రాహ్మణస్య తథా భుక్త్వా మాసమేకం వ్రతం చరేత్ ॥
అపః సురాభాజనస్థాః పీత్వా పక్షం వ్రతం చరేత్ ॥౪౧॥

మద్యభాండగతాః పీత్వా సప్తరాత్రం వ్రతం చరేత్ ॥
శూద్రోచ్ఛిష్టాశనే మాసం పక్షమేకం తథా విశః ॥ ౪౨ ॥
క్షత్రియస్య తు సప్తాహం బ్రాహ్మణస్య తథా దినమ్ ॥
అథ శ్రాద్ధాశనే విద్వాన్మాసమేకం వ్రతీ భవేత్ ॥ ౪౩ ॥
పరివిత్తిః పరివేత్తా యయా చ పరివిందతి ॥
వ్రతం సంవత్సరం కుర్యుర్దాతృయాజకపంచమాః ॥ ౪౪ ॥
కాకోచ్ఛిష్టం గవాఘ్రాతం భుక్త్వా పక్షం వ్రతీ భవేత్ ॥ ౪౫ ॥
దూషితం కేశకీటైశ్చ మూషికాలాంగలేన చ ॥
మక్షికామశకేనాపి త్రిరాత్రం తు వ్రతీ భవేత్ ॥ ౪౬ ॥
వృథాకృసరసంయావపాయసాపూపశష్కులీః ॥

భుక్త్వా త్రిరాత్రం కుర్వీత వ్రతమేతత్సమాహితః ॥ ౪౭ ॥
నీల్యా చైవ క్షతో విప్రః శునా దష్టస్తథైవ చ ॥
త్రిరాత్రం తు వ్రతం కుర్యాత్పుంశ్చలీదశనక్షతః ॥ ౪౮ ॥
పాదప్రతాపనం కృత్వా వహ్నిం కృత్వా తథాప్యధః ॥
కుశైః ప్రమృజ్య పాదౌ చ దినమేకం వ్రతీ భవేత్ ॥ ౪౯ ॥
నీలీవస్త్రం పరీధాయ భుక్త్వా స్నానార్హణస్తథా ॥
త్రిరాత్రం చ వ్రతం కుర్యాచ్ఛిత్త్వా గుల్మలతాస్తథా ॥ ౫౦ ॥
అధ్యాస్య శయనం యానమాసనం పాదుకే తథా ॥
పలాశస్య ద్విజశ్రేష్ఠాస్త్రిరాత్రం తు వ్రతీ భవేత్ ॥ ౫౧ ॥
వాగ్దుష్టం భావదుష్టం చ భాజనే భావదూషితే ॥
భుక్త్వాన్నం బ్రాహ్మణః పశ్చాత్త్రిరాత్రం తు వ్రతీ భవేత్ ॥ ౫౨ ॥
క్షత్రియస్తు రణే దత్త్వా పృష్ఠం ప్రాణపరాయణః ॥
సంవత్సరం వ్రతం కుర్యాచ్ఛిత్త్వా పిప్పలపాదపమ్ ॥౫౩॥

దివా చ మైథునం కృత్వా స్నాత్వా నగ్నస్తథాంభసి ॥
నగ్నాం పరస్త్రియం దృష్ట్వా దినమేకం వ్రతీ భవేత్ ॥ ౫౪ ॥
క్షిప్త్వాగ్నావశుచి ద్రవ్యం తదేవాంభసి మానవః ॥
మాసమేకం వ్రతం కుర్యాదుపక్రుధ్య తథా గురుమ్ ॥ ౫౫ ॥
పీతావశేషం పానీయం పీత్వా చ బ్రాహ్మణః క్వచిత్ ॥
త్రిరాత్రం తు వ్రతం కుర్యాద్వామహస్తేన వా పునః ॥ ౫౬ ॥
ఏకపంక్త్యుపవిష్టేషు విషమం యః ప్రయచ్ఛతి ॥
యశ్చ యావదసౌ పక్వం కుర్యాత్తు బ్రాహ్మణో వ్రతమ్ ॥ ౫౭ ॥
ధారయిత్వా తులాం చైవ విషమం కారయేద్బుధః ॥
సురాలవణమద్యానాం దినమేకం వ్రతీ భవేత్ ॥ ౫౮ ॥
మాంసస్య విక్రయం కృత్వా కుర్యాచ్చైవ మహావ్రతమ్ ॥
విక్రీయ పాణినా మద్యం తిలాని చ తథాచరేత్ ॥౫౯॥
హుంకారం బ్రాహ్మణస్యోక్త్వా త్వంకారం చ గరీయసః ॥
దినమేకం వ్రత కుర్యాత్ప్రయతః సుసమాహితః ॥ ౬౦ ॥
ప్రేతస్య ప్రేతకార్యాణి కృత్వా చ ధనహారకః ॥
వర్ణానాం యద్వ్రతం ప్రోక్తం తద్వ్రతం ప్రయతశ్చరేత్ ॥ ౬౧ ॥
కృత్వా పాపం న గూహేత గూహమానం వివర్ద్ధతే ॥
కృత్వా పాపం బుధః కుర్యాత్పర్షదానుమతం వ్రతమ్ ॥ ౬౨ ॥
తస్కరశ్వాపదాకీర్ణే బహువ్యాధమృగే వనే ॥
న వ్రతం బ్రాహ్మణః కుర్యాత్ప్రాణబాధభయాత్సదా ॥ ౬౩ ॥
సర్వత్ర జీవనం రక్షేజ్జీవన్పాపమపోహతి ॥
వ్రతైః కృచ్ఛ్రైశ్చ దానైశ్చ ఇత్యాహ భగవాన్యమః ॥ ౬౪ ॥
శరీరం ధర్మసర్వస్వం రక్షణీయ ప్రయత్నతః ॥
శరీరాత్స్రవతే ధర్మః పర్వతాత్సలిలం యథా ॥ ౬౫ ॥

ఆలోచ్య ధర్మశాస్త్రాణి సమత్య బ్రాహ్మణైః సహ।

ప్రాయశ్చిత్తం ద్విజో దద్యాత్స్వేచ్ఛయా న కదాచన ॥ ౬౬ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭ ॥
అష్టాదశోఽధ్యాయః ౧౮.

త్ర్యహం త్రిషవణస్నాయీ స్నానే స్నానేఽఘమర్షణమ్ ॥
నిమగ్నస్త్రిః పఠేదప్సు న భుంజీత దినత్రయమ్ ॥ ౧ ॥
వీరాసనం చ తిష్ఠేత గాం దద్యాచ్చ పయస్వినీమ్ ॥
అఘమర్షణమిత్యేతద్వ్రతం సర్వాఘనాశనమ్ ॥ ౨ ॥
త్ర్యహం సాయం త్ర్యహం ప్రాతస్త్ర్యహమద్యాదయాచితమ్ ॥
త్ర్యహం పరం చ నాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యం చరన్వ్రతమ్ ॥ ౩ ॥
త్ర్యహముష్ణం పిబేత్తోయం త్ర్యహముష్ణం ఘృతం పిబేత్ ॥
త్ర్యహముష్ణం పయః పీత్వా వాయుభక్షస్త్ర్యహం భవేత్ ॥ ౪ ॥
తప్తకృచ్ఛ్రం విజానీయాచ్ఛీతైః శీతముదాహృతమ్ ॥
ద్వాదశాహోపవాసేన పరాకః పరికీర్తితః ॥ ౫ ॥
విధినోదకసిద్ధాన్నం సమశ్నీయాత్ప్రయత్నతః ॥
సక్తూన్వి సోదకాన్మాసం కృచ్ఛ్రం వారుణముచ్యతే ॥ ౬ ॥
బిల్వైరామలకైర్వాపి పద్మాక్షైరథవా శుభైః ॥
మాసేన లోకైస్త్రీకృచ్ఛ్రః కథ్యతే బుధిసత్తమైః ॥ ౭ ॥
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్ ॥
ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౮ ॥
ఏతైస్తు త్ర్యహమభ్యస్తైర్మహాసాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౯ ॥
పిణ్యాకం వామతక్రాంచుసక్తూనాం ప్రతివాసరమ్ ॥

ఉపవాసాంతరాభ్యాసాత్తులాపురుష ఉచ్యతే ॥ ౧౦ ॥
గోపురీషాశనో భూత్వా మాసం నిత్యం సమాహితః ॥
వ్రతం తు వార్ద్ధికం కుర్యాత్సర్వపాపాపనుత్తయే ॥ ౧౧ ॥
గ్రాసం చంద్రకలావృద్ధ్యా ప్రాశ్నీయాద్వర్ద్ధయన్సదా ॥
హ్రాసయేచ్చ కలాహానౌ వ్రతం చాంద్రాయణం స్మృతమ్ ॥ ౧౨ ॥
ముండస్త్రిషవణస్నాయీ అధఃశాయీ జితేంద్రియః ॥
స్త్రీశూద్రపతితానాం చ వర్జయేత్సారభాషణమ్ ॥ ౧౩ ॥
పవిత్రాణి జపేచ్ఛక్త్యా జుహుయాచ్చైవ శక్తితః ॥
అయం విధిః స విజ్ఞేయః సర్వకృచ్ఛ్రేషు సర్వదా ॥ ౧౪ ॥
పాపాత్మానస్తు పాపేభ్యః కృచ్ఛ్రైః సంతారితా నరాః ॥
గతపాపా దివం యాంతి నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౧౫ ॥
శంఖప్రోక్తమిదం శాస్త్రం యోఽధీతే బుద్ధిమాన్నరః ॥
సర్వపాపవినిర్ముక్తస్స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧౬ ॥
ఇతి శంఖస్మృతౌ అష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮ ॥
ఇతి శంఖస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౩ ॥

అథ లిఖితస్మృతిః ౧౪

ఇష్టాపూర్తే తు కర్తవ్యే బ్రాహ్మణేన ప్రయత్నతః ॥
ఇష్టేన లభతే స్వర్గం పూర్తే మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౧ ॥
ఏకాహమపి కర్తవ్యం భూమిష్ఠముదకం శుభమ్ ॥
కులాని తారయేత్సప్త యత్ర గౌర్వితృషీభవేత్ ॥ ౨ ॥
భూమిదానేన యే లోకా గోదానేన చ కీర్తితాః ॥
తాఀల్లోకాన్ప్రాప్నుయాన్మర్త్యః పాదపానాం ప్రరోపణే ॥ ౩ ॥

వాపీకూపతడాగాని దేవతాయతనాని చ ॥
పతితాన్యుద్ధరేద్యస్తు స పూర్తఫలమశ్నుతే ॥ ౪ ॥
అగ్నిహోత్రం తపః సత్యం వేదానాం చైవ పాలనమ్ ॥
ఆతిథ్యం వైశ్వదేవం చ ఇష్టమిత్యభిధీయతే ॥ ౫ ॥
ఇష్టాపూర్తే ద్విజాతీనాం సామాన్యో ధర్మ ఉచ్యతే ॥
అధికారీ భవేచ్ఛూద్రః పూర్తే ధర్మే న వైదికే ॥ ౬ ॥
యావదస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తిష్ఠతి ॥
తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౭ ॥
దేవతానాం పితౄణాం చ జలే దద్యాజ్జలాంజలిమ్ ॥
అసంస్కృతమృతానాం చ స్థలే దద్యాజ్జలాంజలిమ్ ॥ ౮ ॥
ఏకాదశాహే ప్రేతస్య యస్య చోత్సృజ్యతే వృషః ॥
ముచ్యతే ప్రేతలోకాత్తు పితృలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౯ ॥
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యప్యేకో గయాం వ్రజేత్ ॥
యజేత వాశ్వమేధేన నీలం వా వృషముత్సృజేత్ ॥ ౧౦ ॥
వారాణస్యాం ప్రవిష్టస్తు కదాచిన్నిష్క్రమేద్యది ॥
హసంతి తస్య భూతాని అన్యోఽయం కరతాడనైః ॥ ౧౧ ॥
గయాశిరసి యత్కించిన్నామ్నా పిండం తు నిర్వపేత్ ॥
నరకస్థో దివం యాతి స్వర్గస్థో మోక్షమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨

ఆత్మనో వా పరస్యాపి గయాక్షేత్రే యతస్తతః ॥
యన్నామ్నా పాతయేత్పిండం తం నయేద్బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౧౩ ॥
లోహితో యస్తు వర్ణేన శంఖవర్ణఖురస్తథా ॥
లాంగూలశిరసా చైవ స వై నీలవృషః స్మృతః ॥ ౧౪ ॥
నవశ్రాద్ధం త్రిపక్షే చ ద్వాదశస్వేవ మాసికమ్ ॥

షణ్మాసౌ చాబ్దికం చైవ శ్రాద్ధాన్యేతాని షోడశ ॥ ౧౫॥
యస్యైతాని న కుర్వీత ఏకోద్దిష్టాని షోడశ ॥
పిశాచత్వం స్థిరం తస్య దత్తైః శ్రాద్ధశతైరపి ॥ ౧౬ ॥
సపిండీకరణాదూర్ధ్వం ప్రతిసంవత్సరం ద్విజః ॥
మాతాపిత్రోః పృథక్కుర్యాదేకోద్దిష్టం మృతేఽహని ॥ ౧౭॥
వర్షే వర్షే తు కర్తవ్యం మాతాపిత్రోస్తు సన్తతమ్ ॥
సదైవం భోజయేచ్ఛ్రాద్ధం పిండమేకం తు నిర్వపేత్ ॥౧౮॥
సంక్రాతావుపరాగే చ పర్వణ్యపి మహాలయే ॥
నిర్వాప్యాస్తు త్రపః పిండా ఏకతస్తు క్షయేఽహని ॥ ౧౯ ॥
ఏకోద్దిష్టం పరిత్యజ్య పార్వణం కురుతే ద్విజః ॥
అకృతం తద్విజానీయాత్స మాతాపితృఘాతకః ॥ ౨౦ ॥
అమాయాం వైక్షయో యస్య ప్రేతపక్షేఽథవా యది ॥
సపిండీకరణాదూర్ధ్వం తస్యోక్తః పార్వణో విధిః ॥ ౨౧ ॥
త్రిదండగ్రహణాదేవ ప్రేతత్వం నైవ జాయతే ॥
అహన్యేకాదశే ప్రాప్తే పార్వణన్తు విధీయతే ॥ ౨౨ ॥
యస్య సంవత్సరాదర్వాక్సపిండీకరణం స్మృతమ్ ॥
ప్రత్యహం తత్సోదకుంభం దద్యాత్సంవత్సరం ద్విజః ॥ ౨౩ ॥
పత్యా చైకేన కర్తవ్యం సపిండీకరణం స్త్రియః ॥
పితామహ్యాపి తత్తస్మిన్సత్యేవన్తు క్షయేఽహని ॥
తస్యాం సత్యాం ప్రకర్తవ్యం తస్యాః శ్వశ్ర్వేతి నిశ్చితమ్ ॥ ౨౪ ॥
వివాహే చైవ నిర్వృత్తే చతుర్థేఽహని రాత్రిషు ॥
ఏకత్వం సా గతా భర్తుః పిండే గోత్రే చ సూతకే ॥ ౨౫ ॥
స్వగోత్రాద్ భ్రశ్యతే నారీ ఉద్వాహాత్సప్తమే పదే ॥
భర్తృగోత్రేణ కర్తవ్యా దానపిండోదకక్రియా ॥ ౨౬ ॥

ద్విమాతుః పిండదానం తు పిండే పిండే ద్వినా మతః ॥

షణ్ణాం దేయాస్త్రయః పిడా ఏవం దాతా న ముహ్యతి ॥ ౨౭ ॥
అథ చేన్మన్త్రవిద్యుక్తః శారీరైః పంక్తిదూషణైః ॥
అదోషం తం యమః ప్రాహ పంక్తిపావన ఏవ సః ॥ ౨౮ ॥
అగ్నౌకరణశేషన్తు పితృపాత్రే ప్రదాపయేత్ ॥
ప్రతిపాద్య పితౄణాం చ న దద్యాద్వైశ్వదైవికే ॥ ౨౯ ॥
అనగ్నికో యదా విప్రః శ్రాద్ధం కరోతి పార్వ్వణమ్ ॥
తత్ర మాతామహానాం చ కర్తవ్యముభయం సదా ॥ ౩౦ ॥
అపుత్రా యే మృతాః కేచిత్పురుషా వా స్త్రియోఽపి వా ॥
తేభ్య ఏవ ప్రదాతవ్యమేకోద్దిష్టం న పార్వణమ్ ॥ ౩౧ ॥
యస్మిన్రాశౌ గతే సూర్యే విపత్తిః స్యాద్ద్విజన్మనః ॥
తస్మిన్నహని కర్తవ్యా దానపిండోదకక్రియాః ॥ ౩౨ ॥
వర్షవృద్ధ్యభిషేకాది కర్తవ్యమధికం న తు ॥
అధిమాసే తు పూర్వం స్యాచ్ఛ్రాద్ధం సంవత్సరాదపి ॥ ౩౩ ॥
స ఏవ హేయో దిష్టస్య యేన కేన తు కర్మణా ॥
అభిఘాతాన్తరం కార్య్యం తత్రైవాహః కృతం భవేత్ ॥ ౩౪ ॥
శాలాగ్నౌ పచతే అన్నం లౌకికేనాపి నిత్యశః ॥
యస్మిన్నేవ పచేదన్నం తస్మిన్హోమో విధీయతే ॥ ౩౫ ॥
వైదికే లౌకికే వాపి నిత్యం హుత్వా హ్యతంద్రితః ॥
వైదికే స్వర్గమాప్నోతి లౌకికే హంతి కిల్బిషమ్ ॥౩౬॥
అగ్నౌ వ్యాహృతిభిః పూర్వం హుత్వా మంత్రైస్తు శాకలైః ॥

సంవిభాగం తు భూతేభ్యస్తతోఽశ్నీయాదనగ్నిమాన్ ॥ ౩౭ ॥

ఉచ్ఛేషణం తు నోత్తిష్ఠేద్యావద్విప్రవిసర్జనమ్ ॥
తతో గృహబలిం కుర్యాదితి ధర్మో వ్యవస్థితః ॥ ౩౮ ॥
దర్భాః కృష్ణాజినం మంత్రా బ్రాహ్మణాశ్చ విశేషతః ॥
నైతే నిర్మాల్యతాం యాన్తి యోక్తవ్యాస్తే పునః పునః ॥౩౯॥
పానమాచమనం కుర్యాత్కుశపాణిః సదా ద్విజః ॥
భుక్త్వానోచ్ఛిష్టతాం యాతి ఏష ఏవ విధిః సదా ॥౪౦॥
పాన ఆచమనే చైవ తర్పణే దైవికే సదా ॥
కుశహస్తో న దుష్యేత యథా పాణిస్తథా కుశః ॥ ౪౧ ॥
వామపాణౌ కుశాన్కృత్వా దక్షిణేన ఉపస్పృశేత్ ॥
వినాచామన్తి యే మూఢా రుధిరేణాచమంతి తే ॥ ౪౨ ॥
నీవీమధ్యేషు యే దర్భా బ్రహ్మసూత్రేషు యే కృతాః ॥
పవిత్రాంస్తాన్విజానీయాద్యథా కాయస్తథా కుశాః ॥ ౪౩ ॥
పిండే కృతాస్తు యే దర్భా యైః కృతం పితృతర్పణమ్।

మూత్రోచ్ఛిష్టపురీషం చ తేషాం త్యాగో విధీయతే ॥ ౪౪ ॥
దైవపూర్వం తు యచ్ఛ్రాద్ధమదైవం చాపి యద్భవేత్ ॥
బ్రహ్మచారీ భవేత్తత్ర కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం తు పైతృకమ్ ॥ ౪౫ ॥
మాతుః శ్రాద్ధం తు పూర్వం స్యాత్పితౄణాం తదనంతరమ్ ॥
తతో మాతామహానాం చ వృద్ధౌ శ్రాద్ధత్రయం స్మృతమ్ ॥ ౪౬ ॥
ఋతుర్దక్షో వసుః సత్యః కాలకామౌ ధూరిలోచనౌ ॥

పురురవాఆర్ద్రవాశ్చ విశ్వేదేవాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౪౭ ॥
ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః ॥
యే చాత్ర విహితాః శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే ॥ ౪౮ ॥

ఇష్టిశ్రాద్ధే క్రతుర్దక్షో వసుః సత్యశ్చ దైవికే ॥ ౪౯ ॥
కాలః కామోఽగ్నికార్యేషు అధరే ధూరిలోచనౌ ॥
పురూరవా ఆర్ద్రవాశ్చ పార్వ్వణేషు నియోజయేత్ ॥౫౦ ॥
యస్యాస్తు న భవేద్భ్రాతా న విజ్ఞాయేత వా పితా ॥
నోపయచ్ఛేత తాం ప్రాజ్ఞః పుత్రికాధర్మ్మశంకయా ॥ ౫౧ ॥
అభ్రాతృకాం ప్రదాస్యామి తుభ్యం కన్యామలంకృతామ్ ॥
అస్యాం యో జాయతే పుత్రః స మే పుత్రో భవిష్యతి ॥ ౫౨ ॥
మాతుః ప్రథమతః పిణ్డం నిర్వ్వపేత్పుత్రికాసుతః ॥
ద్వితీయే తు పితుస్తస్యాస్తృతీయం తత్పితుః పితుః ॥ ౫౩ ॥
మృన్మయేషు చ పాత్రేషు శ్రాద్ధే యో భోజయేత్పితౄన్ ॥
అన్నదాతా పురోధాశ్చ భోక్తా చ నరకం వ్రజేత్ ॥ ౫౪ ॥
అలాభే మృన్మయం దద్యాదనుజ్ఞాతస్తు తైర్ద్విజైః ॥
ఘృతేన ప్రోక్షణం కార్య్యం మృదః పాత్రం పవిత్రకమ్ ॥ ౫౫ ॥
శ్రాద్ధం కృత్వా పరశ్రాద్ధే యస్తు భుంజీత విహ్వలః ॥
పతన్తి పితరస్తస్య లుప్తపిండోదకక్రియాః ॥ ౫౬ ॥
శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ అధ్వానం యోఽధిగచ్ఛతి ॥
భవన్తి పితరస్తస్య తన్మాసం పాంసుభోజనాః ॥ ౫౭ ॥
పునర్భోజనమధ్వానం భారాధ్యయనమైథునమ్ ॥
దానం ప్రతిగ్రహం హోమం శ్రాద్ధం కృత్వాష్ట వర్జయేత్ ॥ ౫౮ ॥
అధ్వగామీ భవేదశ్వః పునర్భోక్తా చ వాయసః ॥
కర్మ్మకృజ్జాయతే దాసః స్త్రీగమేన చ సూకరః ॥ ౫౯ ॥
దశకృత్వః పిబేదాపః సావిత్ర్యా చాభిమంత్రితాః ॥
తతః సన్ధ్యాముపాసీత శుద్ధ్యేత తదనన్తరమ్ ॥ ౬౦ ॥
ఆర్ద్రవాసాస్తు యత్కుర్యాద్బహిర్జాను చ యత్కృతమ్ ॥

సర్వం తన్నిష్ఫలం కుర్యాజ్జపం హోమం ప్రతిగ్రహమ్ ॥ ౬౧ ॥
చాన్ద్రాయణం నవశ్రాద్ధే పరాకో మాసికే తథా ॥
పక్షత్రయే తు కృచ్ఛ్రం స్యాత్షణ్మాసే కృచ్ఛ్రమేవ చ ॥ ౬౨ ॥
ఊనాబ్దికే ద్విరాత్రం స్యాదేకాహః పునరాబ్దికే ॥
శావే మాసం తు భుక్త్వా వా పాదకృచ్ఛ్రం విధీయతే ॥ ౬౩ ॥
సర్పవిప్రహతానాం చ శృంగిదంష్ట్రిసరీసృపైః ॥
ఆత్మనస్త్యాగినాం చైవ శ్రాద్ధమేషాం న కారయేత్ ॥ ౬౪ ॥
గోభిర్హతం తథోద్బద్ధం బ్రాహ్మణేన తు ఘాతితమ్ ॥
తం స్పృశంతి చ యే విప్రా గోజాశ్వాశ్చ భవంతి తే ॥ ౬౫ ॥
అగ్నిదాతా తథా చాన్యే పాశచ్ఛేదకరాశ్చ యే ॥
తప్తకృచ్ఛ్రేణ శుధ్యంతి మనురాహ ప్రజాపతిః ॥ ౬౬ ॥
త్ర్యహముష్ణం పిబేదాపస్త్ర్యహముష్ణం పయః పిబేత్ ॥
త్ర్యహముష్ణం ఘృతం పీత్వా వాయుభక్షో దినత్రయమ్ ॥ ౬౭ ॥
గోభూహిరణ్యహరణే స్త్రీణాం క్షేత్రగృహస్య చ ॥
యముద్దిశ్య త్యజేత్ప్రాణాంస్తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్ ॥ ౬౮ ॥
ఉద్యతాః సహ ధావన్తే యద్యేకో ధర్మఘాతకః ॥
సర్వే తే శుద్ధిమృచ్ఛన్తి స ఏకో బ్రహ్మఘాతకః ॥ ౬౯ ॥
పతితాన్నం యదా భుంక్తే భుంక్తే చండాలవేశ్మని ॥
స మాసార్ద్ధ చరేద్వారి మాంంపం కామకృతేన తు ॥ ౭౦ ॥
యో యేన పతితేనైవ స్పర్శే స్నానం విధీయతే ॥
తేనైవోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౭౧ ॥
బ్రహ్మహా చ సురాపాయీ స్తేయీ చ గురుతల్పగః ॥
మహాన్తి పాతకాన్యాహుస్తత్సంసర్గీ చ పంచమః ॥ ౭౨ ॥
స్నేహాద్వా యది వా లోభాద్భయాదజ్ఞానతోఽపి వా ॥

కుర్వన్త్యనుగ్రహం యే చ తత్పాపం తేషు గచ్ఛతి ॥ ౭౩ ॥
ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టో బ్రాహ్మణస్తు కదాచన ॥
తత్క్షణాత్కురుతే స్నానమాచామేన శుచిర్భవేత్ ॥ ౭౪ ॥
కుబ్జవామనషంఢేషు గద్గదేషు జడేషు చ ॥
జాత్యన్ధే బధిరే మూకే న దోషః పరివేదనే ॥ ౭౫ ॥
క్లీబే దేశాన్తరస్థే చ పతితే వ్రజితేఽపి వా ॥
యోగశాస్త్రాభియుక్తే చ న దోషః పరివేదనే ॥ ౭౬ ॥
పూరణే కూపవాపీనాం వృక్షచ్ఛేదనపాతనే ॥
విక్రీణీతే గజం చాశ్వం గోవధం తస్య నిర్దిశేత్ ॥ ౭౭ ॥

పాదేఽఙ్గరోమవపనం ద్విపాదే శ్మశ్రు కేవలమ్ ॥
తృతీయే తు శిఖావర్జం చతుర్థే తు శిఖావపః ॥ ౭౮ ॥
చణ్డాలోదకసంస్పర్శే స్నానం యేన విధీయతే ॥
తేనైవోచ్ఛిష్టసంస్పృష్టః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౭౯ ॥
చణ్డాలస్పృష్టభాండస్థం యత్తోయం పిబతి ద్విజః ॥
తత్క్షణాత్క్షిపతే యస్తు ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ౮౦ ॥
యది నోత్క్షిప్యతే తోయం శరీరే తస్య జీర్య్యతి ॥
ప్రాజాపత్యం న దాతవ్యం కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౮౧ ॥
చరేత్సాన్తపనం విప్రః ప్రాజాపత్యం తు క్షత్రియః ॥
తదర్ధం తు చరేద్వైశ్యః పాదం శూద్రే తు దాపయేత్ ॥ ౮౨ ॥
రజస్వలా యదా స్పృష్టా శునా సూకరవాపసైః ॥
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ ౮౩ ॥
అజ్ఞానతః స్నానమాత్రమా నాభేస్తు విశేషతః ॥
అత ఊర్ధ్వం త్రిరాత్రం స్యాత్తదీయస్పర్శనే మతమ్ ॥ ౮౪ ॥

బాలశ్చైవ దశాహే తు పంచత్వం యది గచ్ఛతి ॥
సద్య ఏవ విశుద్ధ్యేత నాశౌచం నోదకక్రియా ॥ ౮౫ ॥
శావసూతక ఉత్పన్నే సూతకం తు యదా భవేత్ ॥
శావేన శుధ్యతే సూతిర్న సూతిః శావశోధినీ ॥ ౮౬ ॥
షష్ఠేన శుద్ధ్యేత్త్రైకాహం పంచమే ద్వ్యహమేవ తు ॥
చతుర్థే సప్తరాత్రం స్యాత్త్రిపురుషే దశమేఽహని ॥ ౮౭ ॥

మరణారబ్ధమాశౌచం సంయోగో యస్య నాగ్నిభిః ॥
ఆ దాహాత్తస్య విజ్ఞేయం యస్య వైతానికో విధిః ॥ ౮౮ ॥
ఆమం మాంసం ఘృతం క్షౌద్రం స్నేహాశ్చ ఫలసభవాః ॥
అన్యభాండస్థితా హ్యేతే నిష్క్రాంతాః శుచయః స్మృతాః॥ ౮౯॥
మార్జనీరజసా సక్తే స్నానవస్త్రఘటోదకే॥
నవాంభసి తథా చైవ హంతి పుణ్యం దివాకృతమ్ ॥ ౯౦ ॥
దివా కపిత్థచ్ఛాయాయాం రాత్రౌ దధిషు సక్తుషు ॥
ధాత్రీఫలేషు సర్వత్ర అలక్ష్మీర్వసతే సదా ॥ ౯౧ ॥
యత్ర యత్ర చ సంకీర్ణమాత్మానం మన్యతే ద్విజః ॥
తత్ర తత్ర తిలైర్హోమం గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్ ॥ ౯౨ ॥
ఇతి శ్రీమహర్షిలిఖితప్రోక్తే ధర్మశాస్త్రేభాషాటీకా సమ్పూర్ణా ॥ ౧౪ ॥
ఇతి లిఖితస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౪౧ ॥
అథ దక్షస్మృతిః ౧౫,

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

శ్రీగణేశాయ నమః ॥ అథ దక్షస్మృతిప్రారంభః ॥
సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞః సర్వవేదవిదాం వరః ॥

అష్టాదశస్మృతయః

పారగః సర్వవిద్యానాం దక్షో నామ ప్రజాపతిః ॥ ౧ ॥

ఉత్పత్తిః ప్రలయశ్చైవ స్థితిః సంహార ఏవ చ ॥
ఆత్మా చాత్మని తిష్ఠేత ఆత్మా బ్రహ్మణ్యవస్థితః ॥ ౨ ॥
బ్రహ్మచారీ గృహస్థశ్చ వానప్రస్థో యతిస్తథా ॥
ఏతేషాం తు హితార్థాయ దక్షః శాస్త్రమకల్పయత్ ॥ ౩ ॥
జాతమాత్రః శిశుస్తావద్యావదష్టౌ సభా వయః ॥
స హి గర్భసమో జ్ఞేయో వ్యక్తిమాత్రప్రదర్శితః ॥ ౪ ॥
భక్ష్యాభక్ష్యే తథా పేయే వాచ్యావాచ్యేఋుతానృతే ॥
అస్మిన్బాలే న దోషః స్యాత్స యావన్నోపనీయతే ॥ ౫ ॥
ఉపనీతే తు దోషోఽస్తి క్రియమాణైర్విగర్హితైః ॥
అప్రాప్తవ్యవహారోఽసౌ బాలః షోడశవార్షికః ॥ ౬ ॥
స్వీకరోతి యదా వేదం చరేద్వేదవ్రతాని చ ॥
బ్రహ్మచారీ భవేత్తావదూర్ధ్వం స్నాతో భవేద్ గృహీ ॥ ౭ ॥
ద్వివిధో బ్రహ్మచారీ స్యాదుపకుర్వాణకో హ్యథ ॥
ద్వితీయో నైష్ఠికశ్చైవ తస్మిన్నేవ వ్రతే స్థితః ॥ ౮ ॥
యో గృహాశ్రమమాస్థాయ బ్రహ్మచారీ భవేత్పునః ॥
న యతిర్న వనస్థశ్చ స సర్వాశ్రమవర్జితః ॥ ౯ ॥
అనాశ్రమీ న తిష్ఠేత దినమేకమపి ద్విజః ॥
ఆశ్రమేణ వినా తిష్ఠన్ప్రాయశ్చిత్తీయతే హి సః ॥ ౧౦ ॥
జపే హోమే తథా దానే స్వాధ్యాయే చ రతః సదా ॥
నాసౌ ఫలమవాప్నోతి కుర్వాణోఽప్యాశ్రమాచ్చ్యుతః ॥ ౧౧ ॥

త్రయాణామానులోమ్యం హి ప్రాతిలోమ్యం న విద్యతే ॥

ప్రాతిలోమ్యేన యో యాతి న తస్మాత్పాపకృత్తమః ॥౧౨॥
మేఖలాజినదండైశ్చ బ్రహ్మచారీతి లక్ష్యతే ॥
గృహస్థో దానవేదాద్యైర్నఖలోమైర్వనాశ్రమీ ॥ ౧౩ ॥
త్రిదండేన యతిశ్చైవ లక్షణాని పృథక్పృథక్ ॥
యస్యైతల్లక్షణం నాస్తి ప్రాయశ్చిత్తీ వనాశ్రమీ ॥ ౧౪ ॥
ఉక్తం కర్మ క్రమో నోక్తో న కాల ఋషిభిః స్మృతః ॥
ద్విజానాం చ హితార్థాయ దక్షస్తు స్వయమబ్రవీత్ ॥ ౧౫ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ॥ ౧

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

ప్రాతరుత్థాయ కర్తవ్యం యద్ద్విజేన దినే దినే ॥
తత్సర్వం సంప్రవక్ష్యామి ద్విజానాముపకారకమ్ ॥ ౧ ॥
ఉదయాస్తమితం యావన్న విప్రః క్షణికో భవేత్ ॥
నిత్యనైమిత్తికైర్యుక్తః కామ్యైశ్చాన్యైరగర్హితైః ॥ ౨ ॥
సంధ్యాద్యం వైశ్వదేవాంతం స్వకం కర్మ సమాచరేత్ ॥
స్వకం కర్మ పరిత్యజ్య యదన్యత్కురుతే ద్విజః ॥ ౩ ॥
అజ్ఞానాదథవా లోభాత్స తేన పతితో భవేత్ ॥
దివసస్యాద్యభాగే తు కర్మ తస్యోపదిశ్యతే ॥ ౪ ॥
ద్వితీయే చ తృతీయే చ చతుర్థే పంచమే తథా ॥
షష్ఠే చ సప్తమే చైవ హ్యష్టమే చ పృథక్పృథక్ ॥ ౫ ॥
విభాగేష్వేషు యత్కర్మ తత్ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః ॥
ఉషఃకాలే చ సంప్రాప్తే శౌచం కృత్వా యథార్థవత్ ॥ ౬ ॥
తతః స్నానం ప్రకుర్వీత దన్తధావనపూర్వకమ్ ॥

అత్యన్తమలినః కాయో నవచ్ఛిద్రసమన్వితః ॥ ౭ ॥
స్రవత్యేష దివా రాత్రౌ ప్రాతః స్నానం విశోధనమ్ ॥
క్లిద్యంతి హి ప్రసుప్తస్య ఇన్ద్రియాణి స్రవన్తి చ ॥ ౮ ॥
అంగాని సమతాం యాంతి ఉత్తమాన్యధమైః సహ ॥
నానాస్వేదసమాకీర్ణః శయనాదుత్థితః పుమాన్ ॥ ౯ ॥
అస్నాత్వా నాచరేత్కించిజ్జపహోమాదికం ద్విజః ॥
ప్రాతరుత్థాయ యో విప్రః ప్రాతఃస్నాయీ భవేత్సదా ॥ ౧౦ ॥
సప్తజన్మకృతం పాపం త్రిభిర్వర్షైర్వ్యపోహతి ॥
ఉషస్యుషసి యత్స్నానం సన్ధ్యాయాముదితే రవౌ ॥ ౧౧ ॥
ప్రాజాపత్యేన తత్తుల్యం మహాపాతకనాశనమ్ ॥
ప్రాతఃస్నానం ప్రశంసంతి దృష్టాదృష్టకరం హి తత్ ॥ ౧౨ ॥
సర్వమర్హతి పూతాత్మా ప్రాతఃస్నాయీ జపాదికమ్ ॥ ౧౩ ॥
గుణా దశ స్నానపరస్య సాధో రూపం చ పుష్టిశ్చ బలం చ తేజః

ఆరోగ్యమాయుశ్చ మనోనురుద్ధదుఃస్వప్నఘాతశ్చ తపశ్చమేధా ॥ ౧౪ ॥
స్నానాదనంతరం తావదుపస్పర్శనముచ్యతే ॥
అనేన తు విధానేన స్వాచాంతః శుచితామియాత్ ॥ ౧౫ ॥
ప్రక్షాల్య హస్తౌ పాదౌ చ త్రిః పిబేదంబు వీక్షితమ్ ॥
సంవృత్యాంగుష్ఠమూలేన ద్విఃప్రమృజ్యాత్తతో ముఖమ్ ॥ ౧౬ ॥
సంహత్య తిసృభిః పూర్వమాస్యమేవముపస్పృశేత్ ॥
తతః పాదౌ సమభ్యుక్ష్య అంగాని సముపస్పృశేత్ ॥ ౧౭ ॥
అంగుష్ఠేన ప్రదేశిన్యా ఘ్రాణం పశ్చాదుపస్పృశేత్ ॥
అంగుష్ఠానామికాభ్యాం చ చక్షుఃశ్రోత్రే పునః పునః ॥౧౮ ॥
కనిష్ఠాంగుష్ఠయోర్నాభిం హృదయం తు తలేన వై ॥

సర్వాభిశ్చ శిరః పశ్చాద్బాహూ చాగ్రేణ సంస్పృశేత్ ॥౧౯ ॥
సంధ్యాయాం చ ప్రభాతే చ మధ్యాహ్నే చ తతః పునః ॥ ౨౦ ॥
హృద్గాభిః పూయతే విప్రః కంఠగాభిశ్చ భూమిపః ॥
వైశ్యః ప్రాశితమాత్రాభిర్జిహ్వగాభిః స్త్రియోంఽఘ్రిజాః ॥ ౨౧ ॥
సంధ్యాం౦ం నోపాసతే యస్తు బ్రాహ్మణో హి విశేషతః ॥
స జీవన్నేవ శూద్రః స్యాన్మృతః శ్వా చైవ జాయతే ॥ ౨౨ ॥
సంధ్యాహీనోఽశుచిర్నిత్యమనర్హః సర్వకర్మసు ॥
యదన్యత్కురుతే కర్మ న తస్య ఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౨౩ ॥
సంధ్యాకర్మావసానే తు స్వయం హోమో విధీయతే ॥
స్వయం హోమే ఫలం యత్తు తదన్యేన న జాయతే ॥ ౨౪ ॥
ఋత్విక్పుత్రో గురుర్భ్రాతా భాగినేయోఽథ విట్పతిః ॥
ఏభిరేవ హుతం యత్తు తద్ధుతం స్వయమేవ తు ॥ ౨౫ ॥
దేవకార్యం తతః కృత్వా గురుమంగలమీక్షణమ్ ॥
దేవకార్యస్య సర్వస్య పూర్వాహ్ణో తు విధీయతే ॥ ౨౬ ॥
దేవకార్యాణి పూర్వాహ్ణే మనుష్యాణాం తు మధ్యమే।

పితౄణామపరాహ్ణే తు కార్యాణ్యేతాని యత్నతః ॥ ౨౭ ॥
పౌర్వాహ్ణికం తు యత్కర్మ యది తత్సాయమాచరేత్ ॥
న తస్య ఫలమాప్నోతి వంధ్యాస్త్రీమైథునం యథా ॥ ౨౮ ॥
దివసస్యాద్యభాగే తు సర్వమేతద్విధీయతే ॥
ద్వితీయే చైవ భాగే తు వేదాభ్యాసో విధీయతే ॥ ౨౯ ॥
వేదాభ్యాసో హి విప్రాణాం పరమం తప ఉచ్యతే ॥
బ్రహ్మయజ్ఞః స విజ్ఞేయః షడంగసహితస్తు యః ॥ ౩౦ ॥
వేదస్వీకరణం పూర్వం విచారోఽభ్యసనం జపః ॥

ప్రదానం చైవ శిష్యేభ్యో వేదాభ్యాసో హి పంచధా ॥ ౩౧ ॥
సమిత్పుష్పకుశాదీనాం స కాలః సముదాహృతః ॥
తృతీయే చైవ భాగే తు పోష్యవర్గార్థసాధనమ్ ॥ ౩౨ ॥
మాతా పితా గురుర్భార్యా ప్రజా దీనః సమాశ్రితః ॥
అభ్యాగతోఽతిథిశ్చాగ్నిః పోష్యవర్గ ఉదాహృతః ॥ ౩౩ ॥
జ్ఞాతిర్బంధుజనః క్షీణస్తథాఽనాథః సమాశ్రితః ॥
అన్యోఽప్యధనయుక్తశ్చ పోష్యవర్గ ఉదాహృతః ॥ ౩౪ ॥
సార్వభౌతికమన్నాద్యం కర్తవ్యం తు విశేషతః ॥
జ్ఞానవిద్భ్యః ప్రదాతవ్యమన్యథా నరకం వ్రజేత్ ॥ ౩౫ ॥

భరణం పోష్యవర్గస్య ప్రశస్తం స్వర్గసాధనమ్ ॥
నరకః పీడనే తస్య తస్మాద్యత్నేన తం భరేత్ ॥ ౩౬ ॥
స జీవతి య ఏవైకో బహుభిశ్చోపజీవ్యతే ॥
జీవంతో మృతకాస్త్వన్యే పురుషాః స్వోదరంభరాః ॥ ౩౭ ॥
బహ్వర్థం జీవ్యతే కైశ్చిత్కుటుంబార్థే తథా పరైః ॥
ఆత్మార్థేఽన్యో శక్నోతి స్వోదరేణాపి దుఃఖితః ॥ ౩౮ ॥
దీనానాథవిశిష్టేభ్యో దాతవ్యం భూతిమిచ్ఛతా।

అదత్తదానా జాయంతే పరభాగ్యోపజీవినః ॥ ౩౯ ॥
యద్దదాసి విశిష్టేభ్యో యజ్జుహోషి దినే దినే ॥
తత్తే విత్తమహం మన్యే శేషం కస్యాపి రక్షసి ॥ ౪౦ ॥
చతుర్థే తు తథా భాగే స్నానార్థం మృదమాహరేత్ ॥
తిలపుష్పకుశాదీని స్నానం చాకృత్రిమే జలే ॥ ౪౧ ॥
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం త్రివిధం స్నానముచ్యతే ॥

తేషాం మధ్యే తు యన్నిత్యం తత్పునర్విద్యతే త్రిధా ॥ ౪౨ ॥
మలాపకర్షణం పశ్చాన్మంత్రవత్తు జలే స్మృతమ్ ॥
సంధ్యాస్నానముభాభ్యాం తు స్నానభేదాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౪౩ ॥
మార్జనం జలమధ్యే తు ప్రాణాయామో యతస్తతః ॥
ఉపస్థానం తతః పశ్చాద్గాయత్రీజప ఉచ్యతే ॥ ౪౪ ॥
సవితా దేవతా యస్య ముఖమగ్నిస్త్రిపాత్స్థితా ॥
విశ్వామిత్ర ఋషిశ్ఛందో గాయత్రీ సా విశిష్యతే ॥ ౪౫ ॥

పంచమే తు తథా భాగే సంవిభాగో యథార్థతః ॥
పితృదేవమనుష్యాణాం కీటానాం చోపదిశ్యతే ॥ ౪౬ ॥
దేవైశ్చైవ మనుష్యైశ్చ తిర్యగ్భిశ్చోపజీవ్యతే ॥
గృహస్థః ప్రత్యహం యస్మాత్తస్మాచ్ఛ్రేష్ఠాశ్రమో గృహీ ॥ ౪౭ ॥
త్రయాణామాశ్రమాణాం తు గృహస్థో యోనిరుచ్యతే ॥
సీదమానేన తేనైవ సీదంతీహేతరే త్రయః ॥ ౪౮ ॥
మూలత్రాణే భవేత్స్కంధః స్కన్ధాచ్ఛాఖేతి పల్లవాః ॥
మూలేనైవ వినష్టేన సర్వమేతద్వినశ్యతి ॥ ౪౯ ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన రక్షణీయో గృహాశ్రమీ ॥
రాజ్ఞా చాన్యైస్త్రిభిః పూజ్యో మాననీయశ్చ సర్వదా ॥ ౫౦ ॥
గృహస్థోఽపి క్రియాయుక్తో గృహేణ న గృహీ భవేత్ ॥
నచైవ పుత్రదారేణ స్వకర్మపరివర్జితః ॥ ౫౧ ॥
అహుత్వా చ తథాఽజప్త్వా అదత్త్వా యశ్చ భుంజతే ॥
దేవాదీనామృణీ భూత్వా దరిద్రశ్చ భవేన్నరః ॥ ౫౨ ॥
ఏక ఏవ హి భుఙ్క్తేఽన్నమపరోఽన్నేన భుజ్యతే ॥
న భుజ్యతే స ఏవైకో యో భుంక్తే తు సమాంశకమ్ ॥ ౫౩ ॥

విభాగశీలో యో నిత్యం క్షమాయుక్తో దయాలుకః ॥
దేవతాతిథిభక్తశ్చ గృహస్థః స తు ధార్మికః ॥ ౫౪ ॥
దయా లజ్జా క్షమా శ్రద్ధా ప్రజ్ఞా త్యాగః కృతజ్ఞతా ॥
గుణా యస్య భవంత్యేతే గృహస్థో ముఖ్య ఏవ సః ॥ ౫౫ ॥

సంవిభాగం తతః కృత్వా గృహస్థః శేషభుగ్భవేత్ ॥
భుక్త్వా తు సుఖమాస్థాయ తదన్నం పరిణామయేత్ ॥ ౫౬ ॥
ఇతిహాసపురాణాద్యైః షష్ఠం వా సప్తమం నయేత్ ॥
అష్టమే లోకయాత్రా తు బహిఃసంధ్యా తతః పునః ॥ ౫౭ ॥
హోమం భోజనకృత్యం చ యచ్చాన్యద్గృహకృత్యకమ్ ॥
కృత్వా చైవం తతః పశ్చాత్స్వాధ్యాయం కించిదాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥
ప్రదోషపశ్చిమౌ యామౌ వేదాభ్యాసేన తౌ నయేత్ ॥
యామద్వయం శయానస్తు బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥ ౫౯ ॥
నైమిత్తికాని కర్మాణి నిపతంతి యథా యథా ॥
తథా తథా తు కార్యాణి న కాలస్తు విధీయతే ॥ ౬౦ ॥
యస్మిన్నేవ ప్రయుంజానో యస్మిన్నేవ ప్రలీయతే ॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన స్వాధ్యాయం చ సమభ్యసేత్ ॥ ౬౧ ॥
సర్వత్ర మధ్యమౌ యామౌ హుతశేషం హవిశ్చ యత్ ॥
భుంజానశ్చ శయానశ్చ బ్రాహ్మణో నావసీదతి ॥ ౬౨ ॥
ఇతి శ్రీదాక్షే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥
తృతీయోఽధ్యాయః 3.

సుధా నవ గృహస్థస్య ఈషద్దానాని వై నవ ॥
నవ కర్మాణి చ తథా వికర్మాణి నవైవ తు ॥ ౧ ॥

ప్రచ్ఛన్నాని నవాన్యాని ప్రకాశ్యాని పునర్నవ ॥
సఫలాని నవాన్యాని నిష్ఫలాని తథా నవ ॥ ౨ ॥
అదేయాని నవాన్యాని వసుజాతాని సర్వదా ॥
నవకా నవ నిర్దిష్టా గృహస్థోన్నతికారకాః ॥ ౩ ॥
సుధావస్తూని వక్ష్యామి విశిష్టే గృహమాగతే ॥
మనశ్చక్షుర్ముఖం వాచం సౌమ్యం దత్త్వా చతుష్టయమ్ ॥ ౪ ॥
అభ్యుత్థానమిహాగచ్ఛ పృచ్ఛాలాపః ప్రియాన్వితః ॥
ఉపాసనమనువ్రజ్యా కార్యాణ్యేతాని నిత్యశః ॥ ౫ ॥
ఈషద్దానాని చాన్యాని భూమిరాపస్తృణాని చ ॥
పాదశౌచం తథాభ్యంగం ఆశ్రయః శయనాని చ ॥ ౬ ॥
కించిద్దద్యాద్యథాశక్తి నాస్యానశ్నన్గృహే వసేత్ ॥
మృజ్జలం చార్థినే దేయమేతాన్యపి సదా గృహే ॥ ౭ ॥
సంధ్యా స్నానం జపో హోమః స్వాధ్యాయో దేవతార్చనమ్ ॥
వైశ్వదేవం క్షమాతిథ్యముద్ధృతం చాపి శక్తితః ॥ ౮ ॥
పితృదేవమనుష్యాణాం దీనానాథతపస్వినామ్ ॥
గురుమాతృపితౄణాం చ సంవిభాగో యథార్హతః ॥ ౯ ॥
ఏతాని నవ కర్మాణి వికర్మాణి తథా పునః ॥ ౧౦ ॥
అనృతం పారదార్యం చ తథాఽభక్ష్యస్య భక్షణమ్ ॥
అగమ్యాగమనాపేయపానం స్తేయం చ హింసనమ్ ॥ ౧౧ ॥
అశ్రౌతకర్మాచరణం మైత్రధర్మబహిష్కృతమ్ ॥

నవైతాని వికర్మాణి తాని సర్వాణి వర్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥
పైశున్యమనృతం మాయా కామః క్రోధస్తథాఽప్రియమ్ ॥
ద్వేషో దంభః పరద్రోహః ప్రచ్ఛన్నాని తథా నవ ॥ ౧౩ ॥

ఆయుర్విత్తం గృహచ్ఛిద్రం మంత్రౌ మైథునభేషజే ॥
తపో దానాపమానౌ చ నవ గోప్యాని సర్వదా ॥ ౧౪ ॥
ప్రాయోగ్యమృణశుద్ధిశ్చ దానాధ్యయనవిక్రయాః ॥
కన్యాదానం వృషోత్సర్గో రహః పాపమకుత్సనమ్ ॥
"ప్రకాశ్యాని నవైతాని గృహస్థాశ్రమిణస్తథా ॥ ౧౫ ॥
మాతాపిత్రోర్గురౌ మిత్రే వినీతే చోపకారిణి ॥
దీనానాథవిశిష్టేషు దత్తం తత్సఫలం భవేత్ ॥ ౧౬ ॥
ధూర్తే బందిని మల్లే చ కువైద్యే కితవే శఠే ॥
చాటుచారణచోరేభ్యో దత్తం భవతి నిష్ఫలమ్ ॥ ౧౭ ॥
సామాన్యం యాచితం న్యాస ఆధిర్దారాశ్చ తద్ధనమ్ ॥
అన్వాహితం చ నిక్షేపం సర్వస్వం చాన్వయే సతి ॥ ౧౮ ॥
ఆపత్స్వపి న దేయాని నవ వస్తూని సర్వదా ॥
యో దదాతి స మూర్ఖస్తు ప్రాయశ్చిత్తేన యుజ్యతే ॥ ౧౯ ॥
నవనవకవేత్తారమనుష్ఠానపరం నరమ్ ॥
ఇహ లోకే పరత్రాపి నీతిస్తం నైవ ముంచతి ॥ ౨౦ ॥
యథైవాత్మా పరస్తద్వద్ద్రష్టవ్యః సుఖమిచ్ఛతా ॥
సుఖదుఃఖాని తుల్యాని యథాత్మని తథా పరే ॥ ౨౧ ॥
సుఖం వా యది వా దుఃఖం యత్కించిత్క్రియతే పరే ॥
యత్కృతం తు పునః పశ్చాత్సర్వమాత్మని తద్భవేత్ ॥ ౨౨ ॥
న క్లేశేన వినా ద్రవ్యం వినా ద్రవ్యేణ న క్రియా ॥
క్రియాహీనే న ధర్మః స్యాద్ధర్మహీనే కుతః సుఖమ్ ॥ ౨3 ॥
సుఖం వాంఛంతి సర్వే హి తచ్చ ధర్మసముద్భవమ్ ॥
తస్మాద్ధర్మః సదా కార్యః సర్వవర్ణైః ప్రయత్నతః ॥ ౨౪ ॥
న్యాయాగతేన ద్రవ్యేణ కర్తవ్యం పారలౌకికమ్ ॥

దానం హి విధినా దేయం కాల పాత్రే గుణాన్వితే ॥ ౨౫ ॥
సమద్విగుణసాహస్రమానంత్యం చ యథాక్రమమ్ ॥
దానే ఫలవిశేషః స్యాద్ధింసాయాం తావదేవ తు ॥ ౨౬ ॥
సమమబ్రాహ్మణే దానం ద్విగుణం బ్రాహ్మణబ్రువే ॥
సహస్రగుణమాచార్యే త్వనంతం వేదపారగే ॥ ౨౭ ॥
విధిహీనే యథా పాత్రే యో దదాతి ప్రతిగ్రహమ్ ॥
న కేవలం తద్వినశ్యేచ్ఛేషమప్యస్య నశ్యతి ॥ ౨౮ ॥
వ్యసనప్రతికారార్థం కుటుంబార్థం చ యాచతే ॥
ఏవమన్విష్య దాతవ్యమన్యథా న ఫలం భవేత్ ॥ ౨౯ ॥
మాతాపితృవిహీనం తు సంస్కారోద్వాహనాదిభిః ॥
యః స్థాపయతి తస్యేహ పుణ్యసంఖ్యా న విద్యతే ॥ ౩౦ ॥
యచ్ఛ్రేయో నాగ్నిహోత్రేణ నాగ్నిష్టోమేన లభ్యతే ॥
తచ్ఛ్రేయః ప్రాప్నుయాద్విప్రో విప్రేణ స్థాపితేన వై ॥ ౩౧ ॥
యద్యదిష్టతమం లోకే యచ్చాత్మదయితం భవేత్ ॥
తత్తద్గుణవతే దేయం తదేవాక్షయమిచ్ఛతా ॥ ౩౨ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥
చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

పత్నీమూలం గృహం పుంసాం యది చ్ఛందానువర్తినీ ॥
గృహాశ్రమాత్పరం నాస్తి యది భార్యా వశానుగా ॥ ౧ ॥
తయా ధర్మార్థకామానాం త్రివర్గఫలమశ్నుతే ॥ ౨ ॥
ప్రాకామ్యే వర్తమానా యా స్నేహాన్న తు నివారితా ॥
అవశ్యా సా భవేత్పశ్చాద్యథా వ్యాధిరుపేక్షితః ॥ ౩ ॥
అనుకూలా త్వవాగ్దుష్టా దక్షా సాధ్వీ ప్రియంవదా ॥

ఆత్మగుప్తా స్వామిభక్తా దేవతా సా న మానుషీ ॥ ౪ ॥
అనుకూలకలత్రో యః స్వర్గస్తస్య ఇహైవ హి ॥
ప్రతికూలకలత్రస్య నరకో నాత్ర సంశయః ॥ ౫ ॥
స్వర్గేఽపి దుర్లభం హ్యేతదనురాగః పరస్పరమ్ ॥
రక్త ఏకో విరక్తోఽన్యస్తదా కష్టతరం ను కిమ్ ॥ ౬ ॥
గృహవాసః సుఖార్థో హి పత్నీమూలం చ తత్సుఖమ్ ॥
సా పత్నీ యా వినీతా స్యాచ్చిత్తజ్ఞా వశవర్తినీ ॥ ౭ ॥
దుఃఖాయాన్యా సదా ఖిన్నా చిత్తభేదః పరస్పరమ్ ॥
ప్రతికులకలత్రస్య ద్విదారస్య విశేషతః ॥ ౮ ॥
జలౌకా ఇవ తాః సర్వా భూషణాచ్ఛాదనాశనైః ॥

భుభృతాపి కృతా నిత్యం పురుష హ్యపకర్షతి ॥ ౯ ॥
జలౌకా రక్తమాదత్తే కేవలం సా తపస్వినీ ॥
ఇతరా తు ధనం విత్తం మాంసం వీర్యం బలం సుఖమ్ ॥ ౧౦ ॥
సాశంకా బాలభావే తు యౌవనేఽభిముఖీ భవేత్ ॥
తృణవన్మన్యతే నారీ వృద్ధభావే స్వకం పతిమ్ ॥ ౧౧ ॥
అనుకూలా త్వవాగ్దుష్టా దక్షా సాధ్వీ పతివ్రతా ॥
ఏభిరేవ గుణైర్యుక్తా శ్రీరవే స్త్రీ న సంశయః ॥ ౧౨ ॥
ప్రహృష్టమానసా నిత్యం స్థానమానవిచక్షణా ॥
భర్తుః ప్రీతికరీ యా తు భార్యా సా చేతరా జరా ॥ ౧౩ ॥
శిష్యో భార్యా శిశుర్భ్రాతా పుత్రీ దాసః సమాశ్రితః ॥
యస్యైతాని వినీతాని తస్య లోకే హి గౌరవమ్ ॥ ౧౪॥
ప్రథమా ధర్మపత్నీ తు ద్వితీయా రతివర్ధినీ ॥

దృష్టమేవ ఫలం తత్ర నాదృష్టముపపద్యతే ॥ ౧౫ ॥
ధర్మపత్నీ సమాఖ్యాతా నిర్దోషా యది సా భవేత్ ॥
దోషే సతి న దోషః స్యాదన్యా భార్యా గుణాన్వితా ॥ ౧౬ ॥
అదుష్టాఽపతితాం భార్యాం యౌవనే యః పరిత్యజేత్ ॥
స జీవనాంతే స్త్రీత్వం చ వంధ్యత్వం చ సమాప్నుయాత్ ॥౧౭॥
దరిద్రం వ్యాధితం చైవ భర్తారం యాఽవమన్యతే ॥
శునీ గృధ్రీ చ మకరీ జాయతే సా పునః పునః ॥ ౧౮ ॥
మృతే భర్తరి యా నారీ సమారోహేద్ధుతాశనమ్ ॥
సా భవేత్తు శుభాచారా స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧౯ ॥
వ్యాలగ్రాహీ యథా వ్యాలం బలాదుద్ధరతే బిలాత్ ॥
తథా సా పతిముద్ధృత్య తేనైవ సహ మోదతే ॥ ౨౦ ॥
చణ్డాలప్రత్యవసితపరివ్రాజకతాపసాః ॥
తేషాం జాతాన్యపత్యాని చణ్డాలైఃసహ వాసయేత్ ॥ ౨౧ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥
పంచమోఽధ్యాయః ౫.

ఉక్తం శౌచమశౌచం చ కార్యం త్యాజ్యం మనీషిభిః ॥
విశేషార్థం తయోః కించిద్వక్ష్యామి హితకామ్యయా ॥ ౧ ॥
శౌచే యత్నః సదా కార్యః శౌచమూలో ద్విజః స్మృతః ॥
శౌచాచారవిహీనస్య సమస్తా నిష్ఫలాః క్రియాః ॥ ౨ ॥
శౌచం చ ద్వివిధం ప్రోక్తం బాహ్యమాభ్యంతరం తథా ॥
మృజ్జలాభ్యాం స్మృతం బాహ్యం భావశుద్ధిరథాంతరమ్ ॥ ౩ ॥
అశౌచాద్ధి వరం బాహ్యం తస్మాదాభ్యంతరం వరమ్ ॥
ఉభాభ్యాం తు శుచిర్యస్తు స శుచిర్నేతరః శుచిః ॥ ౪ ॥

ఏకా లింగే గుదే తిస్రో దశ వామకరే తథా ॥
ఉభయోః సప్త దాతవ్యా మృదస్తిస్రస్తు పాదయోః ॥ ౫ ॥
గృహస్థశౌచమాఖ్యాతం త్రిష్వన్యేషు యథాక్రమమ్ ॥
ద్విగుణం త్రిగుణం చైవ చతుర్థస్య చతుర్గుణమ్ ॥ ౬ ॥
అర్ధప్రసృతిమాత్రా తు ప్రథమా మృత్తికా స్మృతా ॥
ద్వితీయా చ తృతీయా చ తదర్ధా పరికీర్తితా ॥ ౭ ॥
లింగే తు మృత్సమాఖ్యాతా త్రిపర్వీ పూర్యతే యయా ॥
ఏతచ్ఛౌచం గృహస్థానాం ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణామ్ ॥ ౮ ॥
త్రిగుణం తు వనస్థానాం యతీనాం చ చతుర్గుణమ్ ॥
దాతవ్యముదకం తావన్మృదభావో యథా భవేత్ ॥ ౯ ॥
మృత్తికానాం సహస్రేణ చోదకుంభశతేన చ ॥
న శుద్ధ్యంతి దురాత్మానో యేషాం భావో న నిర్మలః ॥ ౧౦ ॥
మృదా తోయేన శుద్ధిః స్యాన్న క్లేశో న ధనవ్యయః ॥
యస్య శౌచేఽపి శైథిల్యం చిత్తం తస్య పరీక్షితమ్ ॥౧౧॥
అన్యదేవ దివా శౌచమన్యద్రాత్రౌ విధీయతే ॥
అన్యదాపది నిర్దిష్టమన్యదేవ హ్యనాపది ॥ ౧౨ ॥
దివా కృతస్య శౌచస్య రాత్రావర్ధం విధీయతే ॥
తదర్ధమాతురస్యాహుస్త్వరాయాం త్వర్ధమధ్వని ॥ ౧౩ ॥
దివా యద్విహితం కర్మ తదర్ధం చ నిశి స్మృతమ్ ॥
తదర్ధం చాతురే కాలే పథి శూద్రవదాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥
న్యూనాధికం న కర్తవ్యం శౌచే శుద్ధిమభీప్సతా।

ప్రాయశ్చిత్తేన యుజ్యేత విహితాతిక్రమే కృతే ॥ ౧౫ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

అశౌచం తు ప్రవక్ష్యామి జన్మమృత్యునిమిత్తకమ్ ॥
యావజ్జీవం తృతీయం తు యథావదనుపూర్వశః ॥ ౧ ॥
సద్యః శౌచం తథైకాహో ద్విత్రిచతురహస్తథా ॥
షడ్దశద్వాదశాహశ్చ పక్షో మాసస్తథైవ చ ॥ ౨ ॥
మరణాంతం తథా చాన్యద్దశ పక్షాస్తు సూతకే ॥
ఉపన్యాసక్రమేణైవ వక్ష్యామ్యహమశేషతః ॥ ౩ ॥
గ్రంథార్థతో విజానాతి వేదమంగైః సమన్వితమ్ ॥
సకల్పం సరహస్యం చ క్రియావాంశ్చేన్న సూతకీ ॥ ౪ ॥
రాజర్త్విగ్దీక్షితానాం చ బాలే దేశాంతరే తథా ॥

వ్రతినాం సత్రిణాం చైవ సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ ౫ ॥
ఏకాహస్తు సమాఖ్యాతో యోఽగ్నివేదసమన్వితః ॥
హీనే హీనతరే చైవ ద్విత్రిచతురహస్తథా ॥ ౬ ॥
జాతివిప్రో దశాహేన ద్వాదశాహేన భూమిపః ॥
వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ ౭ ॥
అస్నాత్వాచమ్య జప్త్వా చ దత్త్వా హుత్వా చ భుంజతే ॥
ఏవంవిధస్య సర్వస్య యావజ్జీవం హి సూతకమ్ ॥ ౮ ॥
వ్యాధితస్య కదర్యస్య ఋణగ్రస్తస్య సర్వదా ॥
క్రియాహీనస్య మూర్ఖస్య స్త్రీజితస్య విశేషతః ॥ ౯ ॥
వ్యసనాసక్తచిత్తస్య పరాధీనస్య నిత్యశః ॥
శ్రద్ధాత్యాగవిహీనస్య భస్మాంతం సూతకం భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
న సూతకం కదాచిత్స్యాద్యావజ్జీవం తు సూతకమ్ ॥

ఏవం గుణవిశేషేణ సూతకం సముదాహృతమ్ ॥ ౧౧ ॥
సూతకే మృతకే చైవ తథా చ మృతసూతకే ॥
ఏతత్సంహతశౌచానాం మృతాశౌచేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
దానం ప్రతిగ్రహో హోమః స్వాధ్యాయశ్చ నివర్తతే ॥
దశాహాత్తు పరం శౌచం విప్రోఽర్హతి చ ధర్మవిత్ ॥ ౧౩ ॥

దానం చ విధినా దేయమశుభాత్తారకం హి తత్ ॥
మృతకాంతే మృతో యస్తు సూతకాంతే చ సూతకమ్ ॥ ౧౪ ॥
ఏతత్సంహతశౌచానాం పూర్వాశౌచేన శుద్ధ్యతి ॥
ఉభయత్ర దశాహాని కులస్యాన్నం న భుజ్యతే ॥ ౧౫ ॥
చతుర్థేఽహని కర్తవ్యమస్థిసంచయనం ద్విజైః ॥
తతః సంచయనాదూర్ధ్వమంగస్పర్శో విధీయతే ॥ ౧౬ ॥
వర్ణానామానులోమ్యేన స్త్రీణామేకో యదా పతిః ॥
దశషట్త్ర్యహమేకాహః ప్రసవే సూతకం భవేత్ ॥ ౧౭ ॥
స్వస్థకాలే త్విదం సర్వమాశౌచం పరికీర్తితమ్ ॥
ఆపద్గతస్య సర్వస్య సూతకేఽపి న సూతకమ్ ॥ ౧౮ ॥
యజ్ఞే ప్రవర్తమానే తు జాయేతాథ మ్రియేత వా ॥
పూర్వసంకల్పితే కార్యే న దోషస్తత్ర విద్యతే ॥ ౧౯ ॥
యజ్ఞకాలే వివాహే చ దేవయాగే తథైవ చ ॥
హూయమానే తథా చాగ్నౌ నాశౌచం నాపి సూతకమ్ ॥ ౨౦ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥
సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

లోకా వశీకృతా యేన యేన చాత్మా వశీకృతః ॥

ఇంద్రియార్థో జితో యేన తం యోగం ప్రబ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౧ ॥
ప్రాణాయామస్తథా ధ్యానం ప్రత్యాహారోఽథ ధారణా ॥
తర్కశ్చైవ సమాధిశ్చ షడంగో యోగ ఉచ్యతే ॥ ౨ ॥
మైత్రీక్రియాముదే సర్వా సర్వప్రాణివ్యవస్థితా ॥
బ్రహ్మలోకం నయత్యాశు ధాతారమివ ధారణా ॥ ౩ ॥

నారణ్యసేవనాద్యోగో నానేకగ్రంథచింతనాత్ ॥
వ్రతైర్యజ్ఞైస్తపోభిర్వా న యోగః కస్యచిద్భవేత్ ॥ ౪ ॥
న చ పథ్యాశనాద్యోగో న నాసాగ్రనిరీక్షణాత్ ॥
న చ శాస్త్రాతిరిక్తేన శౌచేన భవతి క్వచిత్ ॥ ౫ ॥
న మంత్రమౌనకుహకైరనేకైః సుకృతైస్తథా ॥
లోకయాత్రానియుక్తస్య యోగో భవతి కస్యచిత్ ॥ ౬ ॥
అభియోగాత్తథాభ్యాసాత్తస్మిన్నేవ తు నిశ్చయాత్ ॥
పునఃపునశ్చ నిర్వేదాద్యోగః సిద్ధ్యతి నాన్యథా ॥ ౭ ॥
ఆత్మచింతావినోదేన శౌచేన క్రీడనేన చ ॥
సర్వభూతసమత్వేన యోగః సిద్ధ్యతి నాన్యథా ॥ ౮ ॥
యశ్చాత్మనిరతో నిత్యమాత్మక్రీడస్తథైవ చ ॥
ఆత్మానందస్తు సతతమాత్మన్యేవ సుభాషితః ॥ ౯ ॥
రతశ్చైవ సుతుష్టశ్చ సన్తుష్టో నాన్యమానసః ॥
ఆత్మన్యేవ సుతృప్తోఽసౌ యోగస్తస్య ప్రసిద్ధ్యతి ॥ ౧౦ ॥
సుప్తోఽపి యోగయుక్తశ్చ జాగ్రచ్చాపి విశేషతః ॥
ఈదృక్చేష్టః స్మృతః శ్రేష్ఠో గరిష్ఠో బ్రహ్మవాదినామ్ ॥ ౧౧ ॥
అత్రాత్మవ్యతిరేకేణ ద్వితీయం నైవ పశ్యతి ॥
బ్రహ్మభూతః స ఏవేహ దక్షపక్ష ఉదాహృతః ॥ ౧౨ ॥

విషయాసక్తచిత్తో హి యతిర్మోక్షం న విందతి ॥
యత్నేన విషయాసక్తిం తస్మాద్యోగీ వివర్జయేత్ ॥ ౧౩ ॥

విషయేంద్రియసంయోగం కేచిద్యోగం వదంతి వై ॥
అధర్మో ధర్మబుద్ధ్యా తు గృహీతస్తైరపండితైః ॥ ౧౪ ॥
ఆత్మనో మనసశ్చైవ సంయోగం తు తతః పరమ్ ॥
ఉక్తానామధికా హ్యేతే కేవలం యోగవంచితాః ॥ ౧౫ ॥
వృత్తిహీనం మనః కృత్వా క్షేత్రజ్ఞం పరమాత్మని ॥
ఏకీకృత్య విముచ్యేత యోగోఽయం ముఖ్య ఉచ్యతే ॥ ౧౬ ॥
కషాయమోహవిక్షేపలజ్జాశంకాది చేతసః ॥
వ్యాపారాస్తు సమాఖ్యాతాస్తాఞ్జిత్వా వశమానయేత్ ॥ ౧౭॥
కుటుంబైః పంచభిర్గ్రామః షష్ఠస్తత్ర మహత్తరః ॥
దేవాసురైర్మనుష్యైశ్చ స జేతుం నైవ శక్యతే ॥ ౧౮ ॥
బలేన పరరాష్ట్రాణి గృహ్ణఞ్ఛూరస్తు నోచ్యతే ॥
జితో యేనేంద్రియగ్రామః స శూరః కథ్యతే బుధైః ॥ ౧౯ ॥
బహిర్ముఖాని సర్వాణి కృత్వా చాభిముఖాని వై ॥
మనస్యేవేంద్రియాణ్యత్ర మనశ్చాత్మని యోజయేత్ ॥ ౨౦ ॥
సర్వభావవినిర్ముక్తం క్షేత్రజ్ఞం బ్రహ్మణి న్యసేత్ ॥
ఏతద్ధ్యానం తథా జ్ఞానం శేషస్తు గ్రన్థవిస్తరః ॥ ౨౧ ॥
త్యక్త్వా విషయభోగాంస్తు మనో నిశ్చలతాం గతమ్ ॥
ఆత్మశక్తిస్వరూపేణ సమాధిః పరికీర్తితః ॥ ౨౨ ॥
చతుర్ణాం సన్నికర్షేణ ఫలం యత్తదశాశ్వతమ్ ॥
ద్వయోస్తు సన్నికర్షేణ శాశ్వతం ధ్రువమక్షయమ్ ॥ ౨౩ ॥

యన్నాస్తి సర్వలోకస్య తదస్తీతి నిరుచ్యతే ॥
కథ్యమానం తథాన్యస్య హృదయే నాధితిష్ఠతి ॥ ౨౪ ॥
స్వయంవేద్యం చ తద్బ్రహ్మ కుమారీమైథునం యథా ॥
అయోగీ నైవ జానాతి జాత్యంధో హి యథా ఘటమ్ ॥ ౨౫ ॥
నిత్యాభ్యసనశీలస్య సుసంవేద్యం హి తద్భవేత్ ॥
తత్సూక్ష్మత్వాదనిర్దేశ్యం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౨౬ ॥
బుధాస్త్వాభరణం భావం మనసాలోచనం తథా ॥
మన్యంతే స్త్రీ చ మూర్ఖశ్చ తదేవ బహు మన్యతే ॥ ౨౭ ॥
సత్త్వోత్కటాః సురాస్తేఽపి విషయేణ వశీకృతాః ॥
ప్రమాదిభిః క్షుద్రసత్త్వైర్మనుష్యైరత్ర వా కథా ॥ ౨౮ ॥
తస్మాత్త్యక్తకషాయేణ కర్తవ్యం దండధారణమ్ ॥
ఇతరస్తు న శక్నోతి విషయైరభిభూయతే ॥ ౨౯ ॥
న స్థిరం క్షణమప్యేకముదకం హి

' title='ప్రమాదవద్భిః I'>యథోర్మిభిః ॥
వాతాహతం తథా చిత్తం తస్మాత్తస్య న విశ్వసేత్ ॥ ౩౦ ॥
బ్రహ్మచర్యం సదా రక్షేదష్టధా రక్షణం పృథక్ ॥
స్మరణం కీర్తనం కేలిః ప్రేక్షణం గుహ్యభాషణమ్ ॥ ౩౧ ॥
సంకల్పోఽధ్యవసాయశ్చ క్రియానిష్పత్తిరేవ చ ॥
ఏతన్మైథునమష్టాంగం ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౩౨ ॥
త్రిదండవ్యపదేశేన జీవంతి బహవో నరాః ॥
యస్తు బ్రహ్మ న జానాతి న త్రిదండీ హి స స్మృతః ॥ ౩౩ ॥
నాధ్యేతవ్యం న వక్తవ్యం శ్రోతవ్యం న కథంచన ॥
ఏతైః సర్వైః సుసంపన్నో యతిర్భవతి నేతరః ॥ ౩౪ ॥

పారివ్రాజ్యం గృహీత్వా తు యః స్వధర్మే న తిష్ఠతి ॥
శ్వపదేనాంకయిత్వా తం రాజా శీఘ్రం ప్రవాసయేత్ ॥ ౩౫ ॥
ఏకో భిక్షుర్యథోక్తస్తు ద్వౌ చైవ మిథునం స్మృతమ్ ॥
త్రయో గ్రామః సమాఖ్యాత ఊర్ధ్వం తు నగరాయతే ॥ ౩౬ ॥
నగరం హి న కర్తవ్యం గ్రామో వా మిథునం తథా ॥
ఏతత్త్రయం తు కుర్వాణః స్వధర్మాచ్చ్యవతే యతిః ॥ ౩౭ ॥
రాజవార్తాది తేషాం తు భిక్షావార్తా పరస్పరమ్ ॥
స్నేహపైశున్యమాత్సర్యం సన్నికర్షాదసంశయమ్ ॥ ౩౮ ॥
లాభపూజానిమిత్తం హి వ్యాఖ్యానం శిష్యసంగ్రహః ॥
ఏతే చాన్యే చ బహవః ప్రపంచాస్తు తపస్వినామ్ ॥ ౩౯ ॥
ధ్యానం శౌచం తథా భిక్షా నిత్యమేకాంతశీలతా ॥
భిక్షోశ్చత్వారి కర్మాణి పంచమం నోపపద్యతే ॥ ౪౦ ॥
యస్మిన్దేశే భవేద్యోగీ ధ్యానయోగవిచక్షణః ॥
సోఽపి దేశో భవేత్పూతః కిం పునర్యస్య బాంధవః ॥ ౪౧ ॥
తపోభిర్యే వశీభూతా వ్యాధితావసథావహాః ॥
వృద్ధా రోగగృహీతాశ్చ యే వాన్యే వికలేంద్రియాః ॥ ౪౨ ॥

నీరుజశ్చ యువా చైవ భిక్షుర్నావసథార్వణః ॥
స దూషయతి తత్స్థానం వృద్ధాదీన్పీడయత్యపి ॥ ౪౩ ॥
నీరుజశ్చ యువా చైవ బ్రహ్మచర్యాద్వినశ్యతి ॥
బ్రహ్మచర్యాదినష్టశ్చ కులం గోత్రం చ నాశయేత్ ॥ ౪౪ ॥
యస్య త్వావసథే భిక్షుర్మైథునం యది సేవతే ॥
తస్యావసథనాథస్య మూలాన్యపి నికృంతతి ॥ ౪౫ ॥
ఆశ్రమే తు యతిర్యస్య ముహూర్తమపి విశ్రమేత్ ॥

కిం తస్యాన్యేన ధర్మేణ కృతకృత్యో హి జాయతే ॥ ౪౬ ॥
సంచితం యద్ గృహస్థేన పాపమామరణాంతికమ్ ॥
స నిర్దహతి తత్సర్వమేకరాత్రోషితో యతిః ॥ ౪౭ ॥
ధ్యానయోగపరిశ్రాంతం యస్తు భోజయతే యతిమ్ ॥
అఖిలం భోజితం తేన త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ॥ ౪౮ ॥
ద్వైతం చైవ తథాద్వైతం ద్వైతాద్వైతం తథైవ చ ॥
న ద్వైతం నాపి చాద్వైతమిత్యేతత్పారమార్థికమ్ ॥ ౪౯ ॥
నాహం నైవ తు సంబంధో బ్రహ్మభావేన భావితః ॥
ఈదృశాయాం త్వవస్థాయామవాప్యం పరమం పదమ్ ॥ ౫౦ ॥
ద్వైతపక్షః సమాఖ్యాతో యే ద్వైతే తు వ్యవస్థితాః ॥
అద్వైతానాం ప్రవక్ష్యామి యథా ధర్మః సునిశ్చితః ॥ ౫౧ ॥
అత్రాత్మవ్యతిరేకేణ ద్వితీయం యో విపశ్యతి ॥
అతః శాస్త్రాణ్యధీయంతే శ్రూయతే గ్రంథవిస్తరః ॥ ౫౨ ॥
దక్షశాస్త్రే యథా ప్రోక్తమాశ్రమప్రతిపాలనమ్ ॥
అధీయతే తు యే విప్రాస్తే యాంతి పరలోకతామ్ ॥ ౫౩ ॥
య ఇదం పఠతే భక్త్యా శృణుయాదపి యో నరః ॥
స పుత్రపౌత్రపశుమాన్కీర్తిం చ సమవాప్నుయాత్ ॥ ౫౪ ॥
శ్రావయిత్వా త్విదం శాస్త్రం శ్రాద్ధకాలేఽపి యో ద్విజః ॥
అక్షయ్యం భవతి శ్రాద్ధం పితౄంశ్చైవోపతిష్ఠతే ॥ ౫౫ ॥
ఇతి దక్షస్మృతౌ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥
ఇతి దక్షస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౫ ॥

శ్రీః।

అష్టాదశస్మృతయః

అథ గౌతమస్మృతి: ౧౬.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

శ్రీగణేశాయ నమః ॥ అథ గౌతమస్మృతిప్రారంభః॥

వేదో ధర్మమూలం తద్విదాం చ స్మృతిశీలే దృష్టో ధర్మవ్యతిక్రమః। సాహసం చ మహతాం న తు దృష్టోఽర్థో వరదౌర్బల్యాత్ర తుల్యబలవిరోధే వికల్పః। ఉపనయనం బ్రాహ్మణస్యాష్టమే నవమే పంచమే వా కామ్యం గర్భాదిః సంఖ్యా వర్షాణాం తద్ద్వితీయజన్మ తద్యస్మాత్స ఆచార్యో వేదానువచనాచ్చ ఏకాదశద్వాదశయోః క్షత్రియవైశ్యయోః ఆషోడశాద్బ్రాహ్మణస్య పతితా సావిత్రీ ద్వావింశతే రాజన్యస్య ద్వ్యధికా యా వైశ్యస్య। మౌంజీజ్యామౌర్వీసౌత్ర్యో మేఖలాః క్రమేణ కృష్ణరురుబస్తాజినాని వాసాంసి శాణక్షౌమవీరకుతపాః సర్వేషాం కార్పాసం చావికృతం కాషాయమప్యేకే, వార్క్షం బ్రాహ్మణస్య మంజిష్ఠహారిద్రే ఇతరయోర్బైల్వపాలాశౌ బ్రాహ్మణస్య దండౌ ఆశ్వత్థపైలవౌ శేషే యజ్ఞియో వా సర్వేషామ్। అపీడితా యూపచక్రాః సవల్కలా మూర్ద్ధలలాటనాసాగ్రప్రమాణాః ముండజటిలశిఖాజటాశ్చ। ద్రవ్యహస్త ఉచ్ఛిష్టోఽనిధాయాచామేత్ ॥

ద్రవ్యశుద్ధిః పరిమార్జనప్రదాహతక్షణనిర్ణేజనాని తైజసమార్త్తికదారవతాంతవానాం తైజసవదుపలమణిశంఖశుక్తీనాం దారువదాస్థిభూమ్యోః ఆవపనం చ భూమేః। చైలవద్రజ్జువిదలచర్మణామ్ ఉత్సర్గో వాత్యంతోపహతానామ్।

ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా శౌచమారభేత్। శుచౌ దేశ ఆసీనో దక్షిణం బాహుం జాన్వన్తరా కృత్వా యజ్ఞోపవీత్యామణి- బంధనాత్పాణీ ప్రక్షాల్య వాగ్యతో హృదయస్పృశస్త్రిశ్చతుర్వాఽప ఆచామేత్। ద్విః పరిమృజ్యాత్పాదౌ చాభ్యుక్షేత్। ఖాని చోపస్పృశే- చ్ఛీర్షణ్యాని మూర్ద్ధని చ దద్యాత్। సుప్త్వా భుక్త్వా క్షుత్వా చ పునః దంతశ్లిష్టేషు దంతవదన్యత్ర జిహ్వాభిమర్శనాత్। ప్రాక్ చ్యుతేరిత్యేకే। చ్యుతే స్వాస్రావవద్విద్యాన్నిగిరన్నేవ తచ్ఛుచిః ॥ న ముఖ్యా విప్రుష ఉచ్ఛిష్టం కుర్వంతి తాశ్చేదంగే నిపతంతి లేపగంధాపకర్షణే శౌచమమేధ్యస్య తదద్భిః పూర్వం మృదా చ మూత్రపురీషరేతోవిస్రంసనాభ్యవహారసంయోగేషు చ యత్ర చామ్నాయో విదధ్యాత్।

అష్టాదశస్మృతయః

పాణినా సవ్యముపసంగృహ్యాంగుష్ఠమధీహి భో ఇత్యామంత్రయేత్ గురుః। తత్ర చక్షుర్మనః ప్రాణోపస్పర్శనం దర్భైః ప్రాణాయామాస్త్రయః పఞ్చదశ మాత్రాః ప్రాక్కూలేష్వాసనం చ పూర్వా వ్యాహృతయః పఞ్చసప్తాంతా గురోః పాదోపసంగ్రహణం ప్రాంతర్బ్రహ్మానువచనే చాద్యంతయోరనుజ్ఞాత ఉపవిశేత్। ప్రాఙ్ముఖో దక్షిణతః శిష్య ఉదఙ్ముఖో వా సావిత్రీం చానువచనమాదితోబ్రహ్మణ ఆదానే ఓంకారస్యాన్యత్రాపి।

అన్తరాగమనే పునరుపసదనే శ్వనకులమణ్డూకసర్ప్పమార్జ్జారాణాం త్ర్యహముపవాసో విప్రవాసశ్చ ప్రాణాయామా ఘృతప్రాశనం చేతరేషాం శ్మశానాభ్యధ్యయనే చైవమ్ ॥ ౧ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

ప్రాగుపనయనాత్కామచారవాదభక్షః అహుతో బ్రహ్మచారీ యథోపపాదమూత్రపురీషో భవతి నాస్యాచమనకల్పో విద్యతే అన్య- త్రాపమార్జ్జనప్రధావనావోక్షణేభ్యో న తదుపస్పర్శనాదశౌచమ్ ॥ న త్వేవైనమగ్నిహవనబలిహరణయోర్నియుంజ్యాత్ న బ్రహ్మాభివ్యాహారేదన్యత్ర స్వధానినయనాత్ ॥

ఉపనయనాదినియమః ॥ ఉక్తం బ్రహ్మచర్యమ్ అగ్నీన్ధనభైక్షచరణ సత్యవచనమ్ ॥ అపాముపస్పర్శనమేక ఆగోదానాది। బహిః సంధ్యార్థం తిష్ఠేత్పూర్వామాసీతోత్తరాం సజ్యోతిష్యాజ్యోతిషో దర్శనాద్వాగ్యతో నాదిత్యమీక్షయేత్ వర్జ్జయేన్మధుమాంసగంధమాల్యాది వా స్వప్నాంజనాభ్యంజనయానోపానచ్ఛత్రకామక్రోధలోభమోహవాద్యవాద నస్నానదంతధావనహర్షనృత్యగీతపరివాదభయాని।

గురుదర్శనే కంఠప్రావృతావసక్థికాపాశ్రయణపాదప్రసారణాని నిష్ఠీవితహసితజృంభితాస్ఫోటనాని స్త్రీప్రేక్షణాలంభనే మైథునశంకాయాం ద్యూతం హీనసేవామదత్తాదానం హింసా ఆచార్యతత్పుత్రస్త్రీదీక్షితనామాని శుష్కాం వాచం మద్యం నిత్యం బ్రాహ్మణః అధః- శయ్యాశాయీ పూర్వోత్థాయీ జఘన్యసంవేశీ వాగుదరకర్మసంయతః నామగోత్రే గురోః సంమానతో నిర్దిశేత్॥ అర్చితే శ్రేయసి చైవమ్ ॥ శయ్యాసనస్థానాని విహాయ ప్రతిశ్రవణమభిక్రమం వచనాదృష్టేన అధఃస్థానాసనస్తిర్యగ్వా తత్సేవాయాం గురుదర్శనే చోత్తిష్ఠేత్ ॥ గచ్ఛంతమనువ్రజేత్ కర్మ విజ్ఞాప్యాఖ్యాయాఽఽహూతాధ్యాయీ యుక్తః ప్రియహితయోస్తద్భార్యాపుత్రేషు చైవమ్,
నోచ్ఛిష్టాశనస్నపనప్రసాధనపాదప్రక్షాలనోన్మర్దనోపసంగ్రహణాని విప్రోష్యోపసంగ్రహణం గురుభార్యాణాం తత్పుత్రస్య చ నైకే యువతీనామ్॥ వ్యవహారప్రాప్తేన సార్వవర్ణికం

భైక్షచరణమభిశస్తం పతితవర్జ్జమాదిమధ్యాంతేషు భవచ్ఛబ్దః ప్రయోజ్యో వర్ణానుపూర్వేణ ఆచార్యజ్ఞాతిగురుస్వేచ్ఛాలాభేఽన్యత్ర తేషాం పూర్వ పరిహరేత్ నివేద్య గురవేఽనుజ్ఞాతో భుంజీత। అసంనిధౌ తద్భార్యాపుత్రబ్రహ్మచారిసద్భ్యః। వాగ్యతస్తృప్యన్నలోలుప్యమానః సన్నిధాయోదకం స్పృశేత్।

శిష్యశిష్టిరవధేనాశక్తౌ రజ్జువేణువిదలాభ్యాం తనుభ్యామ్, అన్యేన ఘ్నన్ రాజ్ఞా శాస్యః।

ద్వాదశవర్షాణ్యేకవేదే బ్రహ్మచర్యం చరేత్। ప్రతిద్వాదశ సర్వేషు గ్రహణాంతం వా। విద్యాంతే గురురర్థేన నిమన్త్ర్యః కృతానుజ్ఞాతస్య వా స్నానమ్। ఆచార్యః శ్రేష్ఠో గురూణాం మాతేత్యేకే।

ఇతి గౌతమస్మృతౌ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః ३.

తస్యాశ్రమవికల్పమేకే బ్రువతే। బ్రహ్మచారీ గృహస్థో భిక్షుర్వైఖానస ఇతి। తేషాం గృహస్థో యోనిరప్రజనత్వాదితరేషామ్। తత్రోక్తం బ్రహ్మచారిణః। ఆచార్యాధీనత్వమాత్రం గురోః కర్మశేషేణ జపేత్।గుర్వభావే తదపత్యవృత్తిస్తదభావే వృద్ధే సబ్రహ్మచారిణ్యగ్నౌ వా ఏవంవృత్తో బ్రహ్మలోకమేవాప్నోతి జితేంద్రియః। ఉత్తరేషాం చైతదవిరోధీ అనిచయో భిక్షురూర్ధ్వరేతా ధ్రువశీలో వర్షాసు భిక్షార్థీ గ్రామమియాత్। జఘన్యమనివృత్తం చరేత్ ॥ నివృత్తాశీర్వాక్చక్షుః కర్మసంయతః కౌపీనాచ్ఛాదనార్థం వాసో బిభృయాత్ ప్రహీణమేకే నిర్ణేజనావిప్రయుక్తమోషధీవనస్పతీనామంగముపాదదీత న ద్వితీయామపహర్తుం రాత్రిం గ్రామే వసేత్। ముండః శిఖీ వా వర్జ్జయేజ్జీవవధసమీభూతేషు హింసానుగ్రహయోరనారంభో వైఖానసో వనే మూలఫలాశీ తపఃశీలః శ్రావణకేనాగ్నిమాధాయ అగ్రామ్యభోజీ దేవపితృమనుష్యభూతర్షి పూజకః సర్వాతిథిః ప్రతిషిద్ధవర్జ్జం భైక్ష్యమప్యుపయుంజీత న ఫాలకృష్టమధితిష్ఠేత్ గ్రామం చ న ప్రవిశేత్ జటిలశ్చీరాజినవాసాః నాతిసాంవత్సరం భుంజీత ఐకాశ్రమ్యం త్వాచార్యాః ప్రత్యక్షవిధానాత్ గార్హస్థస్య గార్హస్థస్య ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ३ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ४.

గృహస్థః సదృశీం భార్యాం విదేతానన్యపూర్వాం యవీయసీమ్ అసమానప్రవరైర్వివాహ ఊర్ధ్వం సప్తమాత్ పితృబంధుభ్యో జీవినశ్చ మాతృబంధుభ్యః పంచమాత్ ॥

బ్రాహ్మో విద్యాచారిత్రబంధుశీలసంపన్నాయ దద్యాదాచ్ఛాద్యాలంకృతాం సంయోగమంత్రః। ప్రాజాపత్యే సహ ధర్మ్మం చరతామితి। ఆర్షే గోమిథునం కన్యావతే దద్యాత్। అంతర్వేద్యృత్విజే దానం దైవః అలంకృత్యేచ్ఛన్త్యాః స్వయం సంయోగో గాన్ధర్వః। విత్తేనానతిస్త్రీమతామాసురః। ప్రసహ్యాదనాద్రాక్షసః। అసంవిజ్ఞానోపసంగమనాత్పైశాచః। చత్వారో ధర్మ్యాః ప్రథమానాః షడిత్యేకే॥

అనులోమానంతరైకాంతరద్వ్యంతరాసు జాతాః సవర్ణాంవష్ఠోగ్రనిషాదదౌష్యంతపారశవాః ప్రతిలోమాసు సూతమాగధాయోగ-వక్షత్తృవైదేహకచండాలాః బ్రాహ్మణ్యజీజనత్పుత్రాత్ వర్ణేభ్య ఆనుపూర్వ్యాత్ బ్రాహ్మణసూతమాగధచండాలాన్ తేభ్య ఏవ క్షత్రియా మూర్ధావసిక్తక్షత్రియధీవరపుల్కసాన్తేభ్య ఏవ వైశ్యా భృజ్జకంటకమాహిష్యవైశ్యవైదేహాన్ తేభ్య ఏవ పారశవయవనకరణశూద్రాన్ శూద్రేత్యేకే। వర్ణాంతరగమనముత్కర్షాపకర్షాభ్యాం సప్తమేన పంచమేన చాచార్యాః సృష్ట్యంతరజాతానాం చ ప్రతిలోమాస్తు ధర్మహీనాః శూద్రాయాం చ అసమానాయాం చ శూద్రాత్పతితవృత్తిః అంత్యః పాపిష్ఠః ॥

పునంతి సాధవః పుత్రాస్త్రిపౌరుషానాషాద్దశ దైవాద్దశైవ ప్రాజాపత్యాద్దశ పూర్వాన్దశాపరానాత్మానం చ బ్రాహ్మీపుత్రా బ్రాహ్మీపుత్రాః॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పఞ్చమోఽధ్యాయః ౫.

ఋతావుపేయాత్ సర్వత్ర వా ప్రతిషిద్ధవర్జమ్ ॥ దేవపితృమనుష్యభూతార్షిపూజకః నిత్యస్వాధ్యాయః పితృభ్యశ్చోదకదానమ్। యథోత్సాహమన్యద్భార్యాదిరగ్నిర్దాయాదిర్వా తస్మిన్ గృహ్యాణి దేవపితృమనుష్యయజ్ఞాః స్వాధ్యాయశ్చ బలికర్మ్మాగ్నావగ్నిర్ధన్వంతరిర్విశ్వేదేవాః ప్రజాపతిః స్విష్టకృదితి హోమః దిగ్దేవతాభ్యశ్చ యథా స్వద్వారేషు మరుద్భ్యో గృహదేవతాభ్యః ప్రవిశ్య బ్రహ్మణే మధ్యే అద్భ్య ఉదకుంభే ఆకాశాయేత్యంతరిక్షే నక్తంచరేభ్యశ్చ సాయం స్వస్తివాచ్యభిక్షాదానప్రశ్నపూర్వం తు దదాతిషు చైవం ధర్మ్మేషు సమద్విగుణసాహస్రానంత్యాని ఫలాన్యబ్రాహ్మణబ్రాహ్మణ శ్రోత్రియవేదపారగేభ్యః
గుర్వర్థనివేశౌషధార్థవృత్తిక్షీణయక్ష్యమాణాధ్యయనాధ్వసంయోగవైశ్వజితేషు ద్రవ్యసంవి-భాగో బహిర్వేదిభిక్షమాణేషు కృతామితరేషు ప్రతిశ్రుత్యాప్యధర్మ్మసంయుక్తాయ న దద్యాత్।

క్రుద్ధహృష్టభీతార్తలుబ్ధబాలస్థవిరమూఢమత్తోన్మత్తవాక్యాన్యనృతాన్యపాతకాని। భోజయేత్ పూర్వమతిథికుమారవ్యాధితగర్భిణీ-సువాసినీస్థవిరాన్ జఘన్యాంశ్చ ఆచార్యపితృసఖీనాం చ నివేద్యవచనక్రియాః ఋత్విగాచార్యశ్వశురపితృ-మాతులానాముపస్థాన మధుపర్కః సంవత్సరే పునర్యజ్ఞవివాహయోరర్వాక్ రాజ్ఞశ్చ శ్రోత్రియస్య అశ్రోత్రియస్యాసనోదకే శ్రోత్రియస్య తు పాద్యమర్ఘ్యమన్నవిశేషాంశ్చ ప్రకారయేత్ నిత్యం వా సంస్కారవిశిష్టం మధ్యతోఽన్నదానం వైద్యే సాధు- వృత్తే విపరీతేషు తృణోదకభూమిః స్వాగతం తతః పూజ్యానత్యాశశ్చ శయ్యాసనావసథానువ్రజ్యోపాసనాని సందృక్శ్రేయసోః సమానాని అల్పశోఽపి హీనే। అసమానగ్రామోఽతిథిరేకరాత్రిక్రోధివృక్షసూర్యోపస్థాయీ కుశలానామయారోగ్యాణామనుప్రశ్నోఽథ శూద్రస్యాబ్రాహ్మణస్యానతిథిర-బ్రాహ్మణో యజ్ఞే సంవృత్తశ్చేత్ భోజనం తు క్షత్రియస్యోర్ధ్వం బ్రాహ్మణేభ్యః అన్యాన్ భృత్యైః సహానృశంసార్థమానృశంసార్థమ్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

పాదోపసంగ్రహణం గురుసమవాయేఽన్వహమ్। అభిగమ్య తు విప్రోష్య మాతృపితృతద్బంధూనాం పూర్వజానాం విద్యాగురూణాం చ సన్నిపాతే పరస్య స్వనామ ప్రోచ్యాహమయమిత్యభివాదోఽజ్ఞసమవాయే స్త్రీపుంయోగేఽభివాదతోఽనియమమేకనావిప్రోష్య స్త్రీణామమాతృపితృవ్యభార్యాభగినీనాం నోపసంగ్రహణం భ్రాతృభార్యాణాం శ్వశ్ర్వాశ్చ ఋత్విక్చ్ఛురపితృవ్యమాతులానాం తు యవీయసాం ప్రత్యుత్థానమనభివాద్యాః। తథాన్యః పూర్వః పౌరోఽశీతికావరః శూద్రోఽప్య పత్యసమేన అవరోఽప్యార్యః శూద్రేణ నామ చాస్య వర్జయేత్॥

రాజ్ఞశ్చాజపః ప్రేష్యః భోభవన్నితి వయస్యః సమానేఽహని జాతో దశవర్షవృద్ధః పౌర పంచభిః కలాధరః శ్రోత్రియశ్చారణస్త్రిభీరాజన్య వైశ్యకర్మవిద్యాహీనాః దీక్షితశ్చ ప్రాక్క్రియాత్ విత్తబంధుకర్మజాతివిద్యావయాంసి సామాన్యాని పరబలీయాంసి శ్రుతం తు సర్వేభ్యో గరీయస్తన్మూలత్వాద్ధర్మస్య శ్రుతేశ్చ ॥

చకిదశమీస్థాణుగ్రాహ్యవధూస్నాతకా రాజభ్యః పథో దానం రాజ్ఞా శ్రోత్రియాయ శ్రోత్రియాయ।

ఇతి గౌతమస్మృతౌ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

ఆపత్కల్పో బ్రాహ్మణస్యాబ్రాహ్మణాద్విద్యోపయోగోఽనుగమనం శుశ్రూషా సమాప్తేర్బ్రాహ్మణో గురుః యాజనాధ్యాపనప్రతిగ్రహాః సర్వేషాం పూర్వః పూర్వో గురుః తదభావే క్షత్రవృత్తిః తదభావే వైశ్యవృత్తిః తస్యాపణ్యం గంధరసకృతాన్నతిలశాణక్షౌమాజినాని రక్తనిర్ణిక్తే వాససీ క్షీరం చ సవికారం మూలఫలపుష్పౌషధమధుమాంసతృణోదకాపథ్యాని పశవశ్చ హింసాసంయోగే పురుషవశా కుమారీ వేహతశ్చ నిత్యం భూమివ్రీహియవాజావ్యశ్వర్షభధేన్వనడుహశ్చైకే వినిమయస్తు రసానాం రసైః పశూనాం చ న లవణాకృతాన్నయోస్తిలానాం చ సమేనామేన తు పక్వస్య సంప్రత్యర్థే సర్వధాతువృత్తిరశక్తావశూద్రేణ తదప్యేకే ప్రాణసంశయే తద్వర్ణసంకరాభక్ష్యనియమస్తు ప్రాణసంశయే బ్రాహ్మణోఽపి శస్త్రమాదదీత రాజన్యో వైశ్యకర్మ వైశ్యకర్మ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽధ్యాయః ౮.

ద్వౌ లోకే ధృతవృత్తౌ రాజా బ్రాహ్మణశ్చ బహుశ్రుతః। తయోశ్చతుర్విధస్య మనుష్యజాతస్యాం తః సంజ్ఞానాం చలనపతనసర్పణానామాయత్తం జీవనం ప్రసూతిరక్షణమసంకరో ధర్మః। స ఏష బహుశ్రుతో భవతి లోకవేదవేదాంగవిత్ వాకోవాక్యేతిహాసపురాణకుశలస్తదపేక్షస్తద్వృత్తిః చత్వారింశతా సంస్కారైః సంస్కృతస్త్రిషు కర్మస్వభిరతః షట్సు వాసామయాచారికేష్వభివినీతః షడ్భిః పరిహార్యో రాజ్ఞా వధ్యశ్చావధ్యశ్చాదండ్యశ్చాబహిష్కార్యశ్చాపరిబాహ్యశ్చాపరిహార్యశ్చేతి।

గర్భాధానపుంసవనసీమంతోన్నయనం జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశనం చౌలోపనయనం చత్వారివేదవ్రతాని స్నానం సహధర్మచారిణీసంయోగః పఞ్చానాం యజ్ఞానామనుష్ఠానం దేవపితృమనుష్యభూత బ్రహ్మణామేతేషాం చాష్టకాపార్వణశ్రాద్ధశ్రావణ్యాగ్రహాయణీ చైత్ర్యాశ్వయుజీతి సప్తపాకయజ్ఞసంస్థాః అగ్న్యాధేయమగ్నిహోత్రం దర్శపౌర్ణమాసౌ ఆగ్రహాయణం చాతుర్మాస్యాని నిరూఢపశుబంధసౌత్రామణీతి సప్తహవిర్యజ్ఞసంస్థా అగ్నిష్టోమోఽత్యగ్నిష్టోమ ఉక్థః షోడశీ వాజపేయాతిరాత్రోఽప్తోర్యామ ఇతి సప్త సోమసంస్థాః ఇత్యేతే చత్వారింశత్సంస్కారాః। అథాష్టావాత్మగుణాః దయా సర్వభూతేషు క్షాంతిరనసూయా శౌచమనాయాసో మంగలమకార్పణ్యమస్పృహేతి। యస్యైతే న చత్వారింశత్సంస్కారాః న చాష్టావాత్మగుణా న స బ్రహ్మణః సాలోక్యం సాయుజ్యం చ

గచ్ఛతియస్య తు ఖలు సంస్కారాణామేకదేశోఽప్యష్టావాత్మగుణాః అథ సబ్రహ్మణః సాలోక్యం సాయుజ్యం చ గచ్ఛతి గచ్ఛతి॥

ఇతి శ్రీగౌతమస్మృతౌ అష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮ ॥

నవమోఽధ్యాయః ౯.

స విధిపూర్వం స్నాత్వా భార్యామధిగమ్య యథోక్తాన్ గృహస్థధర్మాన్ ప్రయుంజాన ఇమాని వ్రతాన్యనుకర్షేత్ స్నాతకః నిత్యం శుచిః సుగంధిః స్నానశీలః సతి విభవే న జీర్ణమలవద్వాసాః స్యాత్। రక్తముల్బణమన్యధృతం వా వాసో బిభృయాత్ న స్రగుపానహౌ నిర్ణిక్తమశక్తౌ న రూఢశ్మశ్రురకస్మాన్నాగ్నిమపశ్చ యుగపద్ధారయేత్। నాపోఽమేధ్యేన సంస్పృజేత్। నాంజలినా పిబేత్। న తిష్ఠన్ ఉద్ధృతేనోదకేనాచామేత్। న శూద్రాశుచ్యేకపాణ్యావర్జితేన న వాయ్వాగ్నింవిప్రాదిత్యాపో దేవతా గాశ్చ ప్రతిపశ్యన్ వా మూత్రపురీషామేధ్యాన్యుదస్యేత్ నైతా దేవతాః ప్రతి పాదౌ ప్రసారయత్। న పర్ణలోష్ఠాశ్మభిర్మూత్రపురీషాపకర్షణం కుర్యాత్। న భస్మకేశనఖతుషకపాలామేధ్యాన్యధితిష్ఠేన్న మ్లేచ్ఛాశుచ్యధార్మికైః సహ సంభాషేత సంభాష్య పుణ్యకృతో మనసా ధ్యాయేత్। బ్రాహ్మణేన వా సహ సంభాషేత। అధేనుం ధేనుభవ్యేతి బ్రూయాత్। అభద్రం భద్రమితి కపాలం భగాలమితి మణిధనురితీంద్రధనుః। గాం ధయంతీం పరస్మై నాచక్షీత। నచైనాం వారయేత్। న మిథునీభూత్వా శౌచం ప్రతి విలంబేత్। న చ తస్మిన్ శయనే స్వాధ్యాయమధీయీత। న చాపరరాత్రమధీత్య పునః ప్రతిసంవిశేత్। నాకల్పాం నారీమభిరమయేత్। న రజస్వలాం న చైతాం శ్లిష్యేత్ న కన్యామ్।అగ్నిముఖోపధమవిగృహ్యావాదబహిర్గంధమాల్యధారణపాపీయసావలేఖనభార్యాసహభోజనాంజనావేక్షణకుద్వారప్రవేశనపాదధావనాసందిగ్ధభోజననదీబాహుతరణవృక్షవృషభారాహేణావరోహణప్రాణనావ్యవస్థాం చ వివర్జ్జయేత్। న సందిగ్ధాం నావమధిరోహేత। సర్వ్వత ఏవ ఆత్మానం గోపాయేత్। న ప్రావృత్య శిరోహని పర్యటేత్। ప్రావృత్య రాత్రౌ మూత్రోచ్చారే చ న భూమావంనతర్ద్ధాయ నారాచ్చావసథాన్న భస్మకరీషకృష్టచ్ఛాయాపథికామ్యేషూభే మూత్రపురీషే దివా కుర్యాత్। ఉదఙ్ముఖః సంధ్యయోశ్చ రాత్రౌ దక్షిణాముఖః పాలాశమాసనం పాదుకే దంతధావనమితి చ వర్జ్జయేత్।సోపానత్కశ్చాశనాసనశయనాభివాదననమస్కారాన్ వర్జ్జయేత్। న పూర్వాహ్ణమధ్యన్దినాపరాహ్ణానఫలాన్ కుర్యాద్వా యథాశక్తి ధర్మార్థకామేభ్యస్తేషు చ ధర్మోత్తరః స్యాత్। న నగ్నాం పరయోషితమీక్షేత న పదాసనమాకర్షేత్। న శిశ్నోదరపాణిపాదవాక్చక్షుశ్చాపలాని కుర్యాత్। ఛేదనభేదనవిలేఖనవిమర్దనాస్ఫోటనాని నాకస్మాత్కుర్యాత్ ॥ నోపరివత్సతంత్రీం గచ్ఛేత్। న జలంకులః స్యాత్। న యజ్ఞమవృతో గచ్ఛేత్। దర్శనాయ తు కామమ్। న భక్ష్యానుత్సంగే భక్షయేత్। న రాత్రౌ ప్రేష్యాహృతముద్ధృతస్నేహవిలేపనపిణ్యాకమథితప్రభృతీని చాత్తవీర్యాణ్యశ్నీయాత్।సాయంప్రాతస్త్వన్నమభిపూజితమనిందన్ భుంజతి। న కదాచిద్

రాత్రౌ నగ్నః స్వపేత్ స్నాయాద్వా। యచ్చాత్మవంతో వృద్ధాః సమ్యగ్వినీతా
దంభలోభమోహవియుక్తా వేదవిద ఆచక్షతే తత్సమాచరేత్।
యోగక్షేమార్థమీశ్వరమధిగచ్ఛేత్। నాన్యమన్యత్ర దేవగురుధార్మికేభ్యః
ప్రభూతైధోదకయవసకుశమాల్యోపనిష్క్రమణమార్యజనభూయిష్ఠమనలసమృద్ధం
ధార్మికాధిష్ఠితం నికేతనమావసితుం యతేత। ప్రశస్తమంగల్యదేవతాయనచతుష్పథాదీన్
ప్రదక్షిణమావర్తేత। మనసా వా తత్సమగ్రమాచారమనుపాలేయదాపత్కల్పః
సత్యధర్మార్యవృత్తః శిష్టాధ్యాపకః శౌచశిష్టః శ్రుతినిరతః స్యాత్। నిత్యమహింసో
మృదుదృఢకారీ దమదానశీల ఏవమాచారో మాతాపితరౌ పూర్వాపరాంశ్చ సంబద్ధాన్
దురితేభ్యో మోక్షయిష్యన్ స్నాతకః శశ్వద్బ్రహ్మలోకాన్న చ్యవతే న చ్యవతే ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯ ॥

ప్రథమః పాఠకః ॥ ౧ ॥

దశమోఽధ్యాయః ౧౦.

ద్విజాతీనామధ్యయనమిజ్యా దానమ్। బ్రాహ్మణస్యాధికాః ప్రవచనయాజనప్రతిగ్రహాః
సర్వేష్వపు నియమస్తు ఆచార్యజ్ఞాతిప్రిగురుధనవిద్యానియమేషు బ్రాహ్మణః
సంప్రదానమన్యత్ర యథోక్తాన్ కృషివాణిజ్యే చాస్వయంకృతే కుసీదం చ రాజ్ఞోఽధికం రక్షణం
సర్వభూతానాం న్యాయ్యదండత్వం బిభృయాత్ ॥ బ్రాహ్మణాన్ శ్రోత్రియాన్
నిరుత్సాహాంశ్చాబ్రాహ్మణావకరాంశ్చోపకుర్వాణాంశ్చ యోగశ్చ విజయే భయే విశేషేణ చర్యా
చ రథధనుర్భ్యాం సంగ్రామే సంస్థానమనివృత్తిశ్చ న దోషో హింసాయామాహవే అన్యత్ర
వ్యశ్వసారథ్యాయుధకృతాంజలిప్రకీర్ణకేశపరాఙ్ముఖోపవిష్టస్థలవృక్షాదిరూఢదూతగోబ్రాహ్మణ
వాదిభ్యః క్షత్రియశ్చేదన్యస్తముపజీవేత్తద్వృత్తిః స్యాత్ జేతా లభేత సాంగ్రామికం విత్తం
వాహనం తు రాజ్ఞ ఉద్ధారశ్చాపృథక్ జయే అన్యత్తు యథార్హం భాజయేద్రాజా రాజ్ఞే బలిదానం
కర్షకైః దశమమష్టమం షష్ఠం వా పశుహిరణ్యయోరప్యేకే పంచాశద్భాగం వింశతిభాగః శుల్కః
పణ్యే మూలే ఫలమధుమాంసపుష్పౌషధతృణేంధనానాం షష్ఠం తద్రక్షణధర్మిత్వాత్తేషు తు
నిత్యయుక్తః స్యాత్। అధికేన వృత్తిః శిల్పినో మాసిమాస్యేకైకం కర్మ కుర్యుః।
ఏతేనాత్మోపజీవినో వ్యాఖ్యాతాః।

నౌచక్రివంతశ్చ భక్తం తేభ్యోఽపి దద్యాత్। పణ్యం వణిగ్భిరర్థాపచయేన్ దేయమ్।
ప్రనష్టమస్వామికమధిగమ్య రాజ్ఞే ప్రబ్రూయుః విఖ్యాప్య రాజ్ఞా సంవత్సరం
రక్ష్యమూర్ధ్వమధిగంతుశ్చతుర్థం రాజ్ఞః శేషం స్వామీ। రిక్థాక్రయసంవిభాగపరిగ్రహాధిగమేషు

బ్రాహ్మణస్యాధికం లబ్ధం క్షత్రియస్య విజితం నిర్విష్టం వైశ్యశూద్రయోః నిధ్యధిగమా రాజధనం న బ్రాహ్మణస్యాభిరూపస్య అబ్రాహ్మణో వ్యాఖ్యాతః షష్ఠం లభేతేత్యేకే। చౌరహృతముపజిత్య యథాస్థానం గమయేత్। కోశాద్వా దద్యాత్। రక్ష్యం బాలధనమావ్యవహారప్రాపణాదా సమావృత్తేర్వా। వైశ్యస్యాధికం కృషివణిక్పాశుపాల్యం కుసీదం శూద్రశ్చతుర్థో వర్ణ ఏకజాతిస్తస్యాపి సత్యమక్రోధమశౌచమాచమనార్థే పాణిపాదప్రక్షాలనమేవైకే శ్రాద్ధకర్మ భృత్యభరణం స్వదారతుష్టిః పరిచర్యా చోత్తరేషాం వృత్తిం లిప్సేత్ జీర్ణాన్యుపానచ్ఛత్రవాసఃకూర్చాన్యుచ్ఛిష్టాశనం శిల్పవృత్తిశ్చ। యం చాయమాశ్రయతే భర్తవ్యస్తేన క్షీణోఽపి తేన చోత్తరస్తదర్థోఽస్య నిచయః స్యాత్। అనుజ్ఞాతోఽస్య నమస్కారో మంత్రః। పాకయజ్ఞైః స్వయం యజేతేత్యేకే। సర్వే చోత్తరోత్తరం పరిచరేయుః। ఆర్యానార్యయోర్వ్యతిక్షేపే కర్మణః సామ్యం సామ్యమ్ ॥

ఇతి శ్రీగౌతమీయే ధర్మశాస్త్రే దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦ ॥

ఏకాదశోఽధ్యాయః ౧౧ ।

రాజా సర్వస్యేష్టే బ్రాహ్మణవర్జ్యం సాధుకారీ స్యాత్। సాధువాదీ త్రయ్యామాన్వీక్షిక్యాం చాభివినీతః। శుచిర్జితేన్ద్రియో గుణవత్సహాయోపాయసంపన్నః సమః ప్రజాసు స్యాత్ హితం చాసాం కుర్వీత తముపర్యాసీనమధస్తాదుపాసీరన్నన్యే బ్రాహ్మణేభ్యస్తేఽప్యేనం మన్యేరన్। వర్ణానామాశ్రమాంశ్చ న్యాయతోఽభిరక్షేత్। చలతశ్చైనాన్స్వధర్మే ఏవ స్థాపయేత్। ధర్మస్థోంఽశభాగ్భవతీతి విజ్ఞాయతే। బ్రాహ్మణం చ పురో దధీత విద్యాభిజనవాగ్రూపవయఃశీలసంపన్నం న్యాయవృత్తం తపస్వినమ్। తత్ప్రసూతః కర్మాణి కుర్వీత బ్రహ్మప్రసూతం హి క్షత్రమృధ్యతే న వ్యథత ఇతి చ విజ్ఞాయతే।

యాని చ దైవోత్పాతచింతకాః ప్రబ్రూయుస్తాన్యాద్రియేత తదధీనమపి హ్యేకే యోగక్షేమం ప్రతిజానతే। శాంతిపుణ్యాహస్వస్త్యయనాయుష్యమంగల-యుక్తాన్యాభ్యుదయికాని విద్వేషణసంవలనాభిచారద్విషద్వ్యృద్ధియుక్తాని చ శాలాగ్నౌ కుర్యాత్। యథోక్తమృత్విజోఽల్పాని తస్య వ్యవహారో వేదో ధర్మశాస్త్రాణ్యంగాన్యుపవేదాః పురాణం దేశజాతికులధర్మాశ్చామ్నాయైరవిరుద్ధాః ప్రమాణం కర్షకవణిక్పశుపాలకుసీదకారవః స్వే స్వే వర్గే తేభ్యోయథాధికారమర్థాన్ ప్రత్యవహృత్య ధర్మవ్యవస్థాన్యాయాధిగమే తర్కోఽభ్యుపాయః। తేనాభ్యూహ్య యథాస్థానం గమయేత్। విప్రతిపత్తౌ త్రైవిద్యవృద్ధేభ్యః ప్రత్యవహృత్య నిష్ఠాం గమయేత్। తథా హ్యస్య నిఃశ్రేయసం భవతి। బ్రహ్మ క్షత్రేణ సంపృక్తం దేవపితృమనుష్యాన్ ధారయతీతి విజ్ఞాయతే।

అష్టాదశస్మృతయః

దండో దమనాదిత్యాహుస్తేనాదాంతాన్ దమయేత్ వర్ణాశ్చాశ్రమాశ్చ స్వకర్మనిష్ఠాః ప్రేత్య ఫలమనుభూయ తతః శేషేణ విశిష్టదేశజాతికులరూపాయుఃశ్రుతవిత్తవృత్తసుఖమేధసో జన్మ ప్రతిపద్యతే। విష్వంచో విపరీతా నశ్యంతి తానాచార్యోపదేశో దండశ్చ పాలయతే। తస్మాత్ రాజాచార్యావనిద్యావీంనద్యౌ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతావేకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧ ॥

ద్వాదశోఽధ్యాయః ౧౨.

శూద్రో ద్విజాతీనభిసంధాయాభిహత్య చ వాగ్దండపారుష్యాభ్యామంగం మోచ్యో యేనోపహన్యాత్। ఆర్యస్త్ర్యభిగమనే లింగోద్ధారః స్వప్రహరణం చ గోప్తా చేద్వధోఽధికః। అథాహాస్య వేదముపశృణ్వతస్త్రపుజతుభ్యాం శ్రోత్రప్రతిపూరణమ్ । ఉదాహరణే జిహ్వాచ్ఛేదః ధారణే శరీరభేదః। ఆసనశయనవాక్పథిషు సమప్రేప్సుదండ్యః శతమ్। క్షత్రియబ్రాహ్మణాక్రోశే దండపారుష్యే ద్విగుణమ్॥ అధ్యర్థం వైశ్యః। బ్రాహ్మణః క్షత్రియేపంచాశో తదర్ధం వైశ్యే న శూద్రే కించిత్ బ్రాహ్మణరాజన్యవత్। క్షత్రియవైశ్యౌ అష్టాపాద్యం స్తేయకిల్బిషం శూద్రస్య ద్విగుణోత్తరాణీతరేషామ్। ప్రతివర్ణం విదుషోఽతిక్రమే దండభూయస్త్వమ్ పలహరితధాన్యశాకాదానే పంచకృష్ణలమల్పే పశుపీడితే స్వామిదోషః పాలసంయుక్తే తు తస్మిన్ పథి క్షేత్రేఽనావృతే పాలక్షేత్రికయోః పంచమాషా గవి షడుష్ట్రఖరే అశ్వమహిష్యోర్దశ అజావిషు ద్వౌ ద్వౌ సర్వ్వవినాశే శతం శిష్టాకరణే ప్రతిషిద్ధసేవాయాం చ నిత్యం చేలపిండాదూర్ధ్వం స్వహరణం గోఽగ్న్యర్థే తృణమేధోవీరుద్వనస్పతీనాం చ పుష్పాణి స్వవదాదదీత ఫలాని చాపరివృత్తానామ్ ॥

కుసీదవృద్ధిర్ద్ధర్మ్యా వింశతిః పంచమాసికీ మాసం నాతిసాంవత్సరీమేకే చిరస్థానే ద్వైగుణ్యం ప్రయోగస్య భుక్తాభిర్న వర్ద్ధతే దిత్సతోఽవరుద్ధస్య చ చక్రకాలవృద్ధిః కారితా కాయికాశికాఽధిభోగాశ్చ కుసీదం పశూపలోమజక్షేత్రశతబాహ్యేషు నాపి పంచగుణమ్। అజడాపోగండధనం దశవర్షముక్తం పరైః సన్నిధౌ భోక్తుః న శ్రోత్రియప్రవ్రజితరాజ పురుషైః పశుభూమిస్త్రీణామనతిభోగః రిక్థభాజి ఋణం ప్రతికుర్యుః ప్రాతిభావ్యవణిక్శుల్కమద్యద్యూతదండాన్ పుత్రానధ్యాభవేయుః నిధ్యం వాచితావక్రీతాధయో నష్టాః సర్వ్వా న నిందితా న పురుషాపరాధేన స్తేనః ప్రకీర్ణకేశో ముసలీ రాజానమియాత్ కర్మాచక్షాణః పూతో వధమోక్షాభ్యామఘ్నన్నేనస్వీ రాజా న శారీరో బ్రాహ్మణదండః కర్మవియోగవిఖ్యాపన వివాసనాంకకరణాని అప్రవృత్తౌ ప్రాయశ్చిత్తీ సః చోరసమః సచివో మతిపూర్వే ప్రతిగృహీతాప్యధర్మసంయుక్తే పురుషశక్త్యపరాధానుబంధవిజ్ఞానాద్దండనియోగః అనుజ్ఞానం వా వేదవిత్సమవాయవచనాత్ వేదవిత్సమవాయవచనాత్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨ ॥

త్రయోదశోఽధ్యాయః ౧౩.

విప్రతిపత్తౌ సాక్షిణి మిథ్యాసత్యవ్యవస్థా బహవః స్యురనిందితాః స్వకర్మ్మసు ప్రాత్యయికా రాజ్ఞాం నిఃప్రీత్యనభితాయాశ్చాన్యతరస్మిన్నపి శూద్రాః బ్రాహ్మణస్త్వబ్రాహ్మణవచనాదనవరోధ్యోఽనిబద్ధశ్చేత్ నాసమవేతాపృష్టాః ప్రబ్రూయుః అవచనేఽన్యథావచనే చ దోషిణః స్యుః స్వర్గః సత్యవచనే విపర్యయే నరకః అనిబద్ధైరపి వక్తవ్యం పీడాకృతే నిబంధః ప్రమత్తోక్తే వ సాక్షిసభ్యరాజకర్తృషు దోషో ధర్మ్మతంత్రపీడాయామ్। శపథేనైకే సత్యకర్మ్మణా తద్దేవరాజబ్రాహ్మణసంసది స్యాత్।

అబ్రాహ్మణానాం క్షుద్రపశ్వనృతే సాక్షీ దశ హంతి గోఽశ్వపురుషభూమిషు దశగుణోత్తరాన్। సర్వం వా భూమౌ హరణే నరకః భూమివదప్సు మైథునసంయోగేషు చ పశువన్మధుసర్పిషోః గోవద్వస్త్రహిరణ్యధాన్యబ్రహ్మసు యానేష్వశ్వవత్ మిథ్యావచనే యాప్యో దండ్యశ్చ సాక్షీ నానృతవచనే దోషో జీవనం చేత్తదధీనం నతు పాపీయసో జీవనం రాజా ప్రాడ్వివాకో బ్రాహ్మణో వా శాస్త్రవిత్ ప్రాడ్వివాకో మధ్యో భవేత్। సంవత్సరం ప్రతీక్షేత ప్రతిభాయాం ధేన్వనడుత్స్త్రీ ప్రజనసంయుక్తేషు శీఘ్రమ్। ఆత్యయికే సర్వధర్మ్మేభ్యో గరీయః ప్రాడ్వివాకే సత్యవచనం సత్యవచనమ్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩ ॥

చతుర్దశోఽధ్యాయః ౧౪.

శావమాశౌచం దశరాత్రమనృత్విగ్దీక్షితబ్రహ్మచారిణాం సపిండానామేకాదశరాత్రం క్షత్రియస్య ద్వాదశరాత్రం వైశ్యస్యార్ద్ధమాసమేకమాసం శూద్రస్య తచ్చేదంతః పునరాపతేత్తచ్ఛేషేణ శుద్ధ్యేరన్। రాత్రిశేషే ద్వాభ్యాం ప్రభాతే తిసృభిః గోబ్రాహ్మణహతానామన్వక్షం రాజక్రోధాచ్చ। యుద్ధప్రాయోఽనాశకశస్త్రాగ్నివిషోదకోద్బంధనప్రపతనైశ్చేచ్ఛతాం పిండనివృత్తిః సప్తమే పంచమే వా జననేఽప్యేవం మాతాపిత్రోస్తన్మాతుర్వా గర్భమాససమా రాత్రీః స్రంసనే గర్భస్య త్ర్యహం వా శ్రుత్వా చోర్ధ్వం దశమ్యాః పక్షిణీ అసపిణ్డే యోనిసంబంధే సహాధ్యాయిని చ సబ్రహ్మచారిణ్యేకాహం శ్రోత్రియే చోపసంపన్నే ప్రేతోపస్పర్శనే దశరాత్రమశౌచమభిసంధాయ చేత్ ఉక్తం వైశ్యశూద్రయోః ఆర్తవీర్వా పూర్వయోశ్చ త్ర్యహం వా ఆచార్యతత్పుత్రస్త్రీయాజ్యశిష్యేషు చైవమ్। అవరశ్చేద్వర్ణః పూర్వం వర్ణముపస్పృశేత్।

పూర్వో వావరం తత్ర శావోక్తమ్ ఆశౌచే పతితచండాలసూతికోదక్యాశవస్పృష్టితత్స్పృష్ట్యుపస్పర్శనేసచైలోదకోపస్పర్శనాచ్ఛుద్ధ్యేత్ । శవానుగమే శునశ్చ యదుపహన్యాదిత్యేకే ఉదకదానం సపిండే కృతచూడస్య తత్రీస్త్రీణాం చానతిభాగ ఏకేఽప్రత్తానామ్।

అధఃశయ్యాసనినో బ్రహ్మచారిణః సర్వ్వే న మార్జ్జయేరన్। న మాంసం భక్షయేయురాప్రదానాత్। ప్రథమతృతీయసప్తమనవమేషూదకక్రియావాససాం చ త్యాగః। అంత్యే త్వంత్యానాం దంతజన్మాదిమాతాపితృభ్యాం తూష్ణీం మాతా బాలదేశాంతరితప్రవ్రజితాసపిండానాం సద్యః శౌచమ్। రాజ్ఞాం చ కార్యవిరోధాత్। బ్రాహ్మణస్య చ స్వాధ్యాయానివృత్త్యర్థం స్వాధ్యాయానివృత్త్యర్థమ్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪ ॥

పఞ్చదశోఽధ్యాయః ౧౫.

అథ శ్రాద్ధమమావాస్యాం పితృభ్యో దద్యాత్। పంచమీప్రభృతి చాపరపక్షస్య యథాశ్రాద్ధం సర్వ్వస్మిన్వా ద్రవ్యదేశబ్రాహ్మణసన్నిధానే వా కాలనియమః శక్తితః ప్రకర్షే గుణసంస్కారవిధిరన్నస్య నవావరాన్ భోజయేదయుజో యథోత్సాహం వా బ్రాహ్మణాన్ శ్రోత్రియాన్ వాగ్రూపవయః శీలసంపన్నాన్। యువభ్యో దానం ప్రథమమేకే పితృవత్। న చ తేన మిత్రకర్మ్మ కుర్యాత్ పుత్రాభావే సపిండా మాతృసపిండాః శిష్యాశ్చ దద్యుస్తదభావే ఋత్విగాచార్యౌ। తిలమాషవ్రీహియవోదకదానైర్మాసం పితరః ప్రీణంతి। మత్స్యహరిణరురుశశకూర్మ్మవరాహమేషమాంసైః సంవత్సరాణి। గవ్యపయఃపాయసైర్ద్వాదశవర్షాణి వార్ధ్రీణసేన మాంసేన కాలశాకచ్ఛాగలో ఖడ్గమాంసైర్మధుమిశ్రైశ్చానంత్యమ్। న భోజయేత్ స్తేనక్లీబపతితతద్వృత్తినాస్తికవీరహాగ్రేదిధిషూదిధిషూపతిస్త్రీగ్రామయాజకాజపాలోత్సృష్టాగ్ని మద్యపకుచరకూటసాక్షిప్రాతిహారికానుపపత్తిర్యస్య చ। కుండాశీ సోమవిక్రయ్యగారదాహీగరదావకీర్ణిగణప్రేష్యాగమ్యాగాభిహింస్రపరివిత్తిపరివేత్తృపర్యాహితప ర్యాధాతృత్యక్తాత్మదుర్వాలాన్ కునఖిశ్యావదంతశ్విత్రిపౌనర్భవకితవాజపరాజప్రేష్యప్రాతిరూపికశూద్రాపతినిరాకృతికిలాసి కుసీదివణిక్శిల్పోపజీవిజ్యావాదిత్రతాలనృత్యగీతశీలాన్ పిత్రా చాకామేన విభక్తాన్।

శిష్యాంశ్చైకే సగోత్రాంశ్చ భోజయేదూర్ధ్వం త్రిభ్యో గుణవంతం సద్యః శ్రాద్ధీ శూద్రాతల్పగస్తత్పుత్రరోషే మాసం నయతి పితౄన్ తస్మాత్ తదహర్బ్రహ్మచారీ స్యాత్॥ శ్వచండాలపతితావేక్షణే దుష్టం తస్మాత్ పరిశ్రుతే దద్యాత్ తిలైర్వా వికిరేత్। పంక్తిపావనౌ వా శమయేత్।

పంక్తిపావనాః షడంగవిత్ జ్యేష్ఠసామగస్త్రిణాచికేతస్త్రిమధుస్త్రిసుపర్ణః పంచాగ్నిః స్నాతకో మంత్రబ్రాహ్మణవిత్ ధర్మజ్ఞో బ్రహ్మదేయానుసంధాన ఇతి హవిఃషు చైవ దుర్బలాదీఞ్ఛ్రాద్ధ ఏవైక ఏవైకే ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ భాషాటీకాయాం పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫ ॥

షోడశోఽధ్యాయః ౧౬.

శ్రావణాదివార్షికీం ప్రోష్ఠపదీం వోపాకృత్యాధీయీతచ్ఛదాంసి అర్ధపంచమాసాన్। పచ దంక్షిణాయనం వా బ్రహ్మచార్యుత్సృష్టలోమా న మాంసం భుంజీత ద్వైమాస్యో వా నియమః। నాధీయీత వాయౌ దివా పాంసుహరే కర్ణశ్రావిణి నక్తం బాణభేరీమృదంగగర్జనార్తశబ్దేషు చ శ్వసృగాలగర్ధభసంహ్రాదే లోహితేంద్రధనుర్నీహారేషు అభ్రదర్శనే చాపర్తౌ మూత్రిత ఉచ్చారిత నిశాసంధ్యోదకే వర్షతి చైకే వలీకసంతానమార్చాయపరివేషణే జ్యోతిషోశ్చ భీతో యానస్థః శయానః ప్రౌఢపాదః శ్మశానగ్రామాంతమహాపథాశౌచేషు పూతిగంధాంతఃశవదివాకీర్తిశూద్రసఃన్నిధానే శుల్కకే చోద్రావే ఋగ్యజుషం చ సామశబ్దో యావత్। ఆకాలికాః నిర్ఘాతభూమికంపరాహుదర్శనోల్కాః స్తనయిత్నువర్షవిద్యుతశ్చ ప్రాదుష్కృతాగ్నిషు అనృతౌ విద్యుతి నక్తం చాపరరాత్రాత్ త్రిభాగాదిప్రవృత్తౌ సర్వముల్కావిద్యుత్సమేత్యేకేషాం స్తనాయితురపరాహ్ణే అపి ప్రదోషే సర్వం నక్తమర్ద్ధరాత్రాత్। అహశ్చేత్సజ్యోతిః విషయస్థే చ రాజ్ఞి ప్రేతే విప్రోష్య చాన్యోన్యేన సహ సంకులోపాహితవేదసమాప్తిః ఛర్దిశ్రాద్ధమనుష్యయజ్ఞభోజనేష్వహోరాత్రమ్ అమావాస్యాయాం చ ద్వ్యహం వా కార్తికీఫాల్గున్యాషాఢీపౌర్ణమాసీత్రిస్రోఽష్టకాస్త్రిరాత్రమన్యాగ్న్యకే అభితో వార్షికం సర్వే వర్షవిద్యుత్స్తనయిత్నుసంనిపాతే ప్రస్పందిన్యూర్ధ్వం భోజనా దుంత్సవే ప్రాధీతస్య చ నిశాయాం చతుర్ముహూర్తం నిత్యమేకే నగరే మానసమప్యశుచి శ్రాద్ధినామాకాలికమకృతాన్నశ్రాద్ధికసంయోగేఽపి ప్రతివిద్యం చ యావత్స్మరంతి యావత్స్మరంతి ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬ ॥

సప్తదశోఽధ్యాయః ౧౭.

ప్రశస్తానాం స్వకర్మ్మసు ద్విజాతీనాం బ్రాహ్మణో భుంజీత ప్రతిగృహ్ణీయాత్। ఏధోదకయవసమూలఫలమధ్వభయాభ్యుద్యతశయ్యాసనావస-థయానపయోదధిధానాశఫరిప్రియంగుస్రఙ్మార్గశాకాన్యప్రణోద్యాని సర్వేషాం పితృదేవగురుభృత్యభరణే చాన్యత్। వృత్తిశ్చేత్ నాంతరేణశూద్రాన్ పశుపాలక్షేత్రకర్షకకులసంగతకారయితృపరిచారకా భోజ్యాన్నా వణిక్చాశిల్పీ। నిత్యమభోజ్యం కేశకీటావపన్నం రజస్వలాకృష్ణశకునిపదోపహతం భ్రూణఘ్నా వేక్షితం గవోపఘ్రాతం భావదుష్టం శుక్తం కేవలమదధి పునః సిద్ధం పర్యుషితమశాకభక్ష్యస్నేహమాంసమధూని ఉత్సృష్టపుంశ్చల్యభిశస్తానపదేశ్యదండికతక్షకకదర్యబంధనికచికిత్సకమృగవాంర్యుచ్ఛిష్ట భోజిగణ-విద్విషాణామపాంక్తానాం ప్రాక్ దుర్బలాన్ వృథాన్నాని చ మనోత్థానవ్యపేతాని సమాసమాభ్యాం విషమసమే పూజాన్తరానర్చితశ్చ గోశ్చ క్షీరమనిర్దశాయాః సూతకే అజామహిష్యోశ్చ నిత్యమావికమపేయమౌష్ట్రమేకశకం చ స్యందినీయమసూసంధినీనాం చ యాశ్చ వ్యపేతవత్సాః పంచనఖాశ్చ శల్యకశశకశ్వావిట్గోధాఖడ్గకచ్ఛపాః ఉభయతోదత్కేశ్యలోమైకశఫకలవింకప్లవచక్రవాకహంసాః కాకకంకగృధ్రశ్యేనా జలజా రక్తపాదతుండాః గ్రామ్యకుక్కుటసూకరౌ ధేన్వనడుహౌ చ ఆపన్నదావసన్నవృథామాంసాని కిసలయక్యాకులశుననిర్యాససలోహితావ్రశ్చనాశ్వనిచిదారు-వకబలాకాఃశుకద్రుద్రుటిట్టిభమాంధాతృనక్తంచరా అభక్ష్యాః। భక్ష్యాః ప్రతుదావిష్కిరాజాలపాదాః మత్స్యాశ్చావికృతావధ్యాశ్చ ధర్మార్థే వ్యాలహతాదృష్టదాషవాక్రప్రశస్తాన్యభ్యుక్ష్యోపయుంజీతోపయుంజీత ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭ ॥

అష్టాదశోఽధ్యాయః ౧౮:

అస్వతంత్రా ధర్మే స్త్రీ నాతిచరేద్భర్తారం వాక్చక్షుఃకర్మసంయతా యద్యపత్యలిప్సుర్దేవరాత్ గురుప్రసూతాన్నర్తు_మతీయాత్ పిండగోత్రఋషిసంబంధేభ్యః యోనిమాత్రాద్వా నాదేవరాదిత్యేకే। నాతిద్వితీయం జనయితురపత్యం సమయాదన్యత్ర జీవతశ్చ క్షేత్రే పరస్మాత్తస్య ద్వయోర్వా రక్షణాద్భర్తురేవ। నష్టే భర్తరి షాడ్వార్షికం క్షపణం శ్రూయమాణేఽభిగమనం ప్రవ్రజితే తు నివృత్తిః ప్రసంగాత్ తస్య ద్వాదశవర్షాణి బ్రాహ్మణస్య విద్యాసంబంధే భ్రాతరి చైవం జ్యాయసి యవీయాన్ కన్యాగ్న్యుపయమనేషు షడిత్యేకే। త్రీన్కుమార్యృతూనతీత్య స్వయం యుజ్యేతానిందితేనోత్సృజ్య పిత్ర్యానలంకారాన్। ప్రదానం ప్రాగృతోరప్రయచ్ఛన్ దోషీ ప్రాగ్వాససః ప్రతిపత్తేరిత్యేకే ద్రవ్యాదానం వివాహసిద్ధ్యర్థం ధర్మతంత్రప్రసంగే చ శూద్రాత్। అన్యత్రాపి శూద్రాత్ బహుపశోర్హీనకర్మణః

అష్టాదశస్మృతయః

శతగోరనాతాగ్రేః సహస్రగోర్వ్వా సోమపాత్ సప్తమీంచాభుక్త్వా నిచయాయ అప్యహీనకర్మ్మభ్యః ఆచక్షీత రాజ్ఞా పృష్టస్తనే హి భర్త్తవ్యః శ్రుతశీలసంపన్నశ్చేద్ధర్మతంత్రపీడాయాం తస్యాకరణే దోషోఽదోషః ॥

ఇతి గౌతమస్మృతావష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮ ॥

ద్వితీయః ప్రపాఠకః

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ౧౯.

ఉక్తో వర్ణధర్మ్మశ్చాశ్రమధర్మ్మశ్చ ॥ అథ ఖల్వయం పురుషో యేన కర్మ్మణా లిప్యతే యథైతదయాజ్యయాజనమభక్ష్యభక్షణమవద్యవదనం శిష్టస్యాక్రియా ప్రతిషిద్ధసేవనమితి చ తత్ర ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాన్న కుర్యాదితి మీమాంసంతం న కుర్యాదిత్యాహుర్న హి కర్మ్మ క్షీయత ఇతి కుర్యాదిత్యపరే పునః స్తోమేనేష్ట్వా పునః సవనమాయాంతీతి విజ్ఞాయతే। వ్రాత్యస్తోమైశ్చేష్ట్వా తరతి సర్వ్వం పాప్మానమ్। తరతి బ్రహ్మహత్యాంయోఽశ్వమేధేన యజతే। అగ్నిష్టుతాభిశస్యమానం యాజయేదితి చ। తస్య నిష్క్రయణాని జపస్తపో హోమ ఉపవాసో దానముపనిషదో వేదాంతాః సర్వ్వచ్ఛందః సుసంహితా మధూన్యఘమర్షణమథర్వశిరో రుద్రాః పురుషసూక్తం రాజనరౌహిణే సామనీ బృహద్రథంతరే పురుషగతిర్మహానామ్న్యో మహావైరాజం మహాదివాకీర్త్యం జ్యేష్ఠసామ్నామన్యతమం బహిష్పవమానం కూష్మాండాని పావమాన్యః సావిత్రీ చేతి పావనాని। పయోవ్రతతా శాకభక్షతా ఫలభక్షతా ప్రసృతయావకో హిరణ్యప్రాశనం వృతప్రాశనం సోమపానమితి చమేధ్యాని। సర్వ్వే శిలోచ్చయాః సర్వాః స్రవంత్యః పుణ్యా హ్రదాస్తీర్థాని ఋషినివాసా గోష్ఠపరిస్కందా ఇతి దేశాః। బ్రహ్మచర్యం సత్యవచన సవనేషూదకోపస్పర్శనమార్ద్రవస్త్రతాధఃశాయితాఽనాశక ఇతి తపాంసి। హిరణ్యం గౌర్వ్వాసోఽశ్వో భూమిస్తిలఘృతమన్నమితిదేయాని। సంవత్సరః షణ్మాసాశ్చత్వారస్త్రయో ద్వావేకశ్చతుర్వింశత్యహోద్వాదశాహః షడహస్త్ర్యహోఽహోరాత్ర ఇతి కాలాః ఏతాన్యేవానాదేశే వికల్పేన క్రియేరన్నేనసి గురుణి గురూణి లఘుని లఘుని కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ చాంద్రాయణమితి సర్వప్రాయశ్చిత్తం ప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతావేకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯ ॥

వింశోఽధ్యాయః ౨౦.

అథ చతుఃషష్టిషు యాతనాస్థానేషు దుఃఖాన్యనుభూయ తత్రేమాని లక్షణాని భవంతి బ్రహ్మహార్ద్ర కుష్ఠీ సురాపః శ్యావదంతః గురుతల్పగః పంగుః స్వర్ణహారీకునఖీ శ్విత్రీ వస్త్రాపహారీహిరణ్యహారీ దర్దురీ తజోఽపహారీ మణ్డలీ స్నేహాపహారీ క్షయీ తథా

అజీర్ణవానన్నాహారీ జ్ఞానాపహారీ మూకః ప్రతిహంతా గురోరపస్మారీ గోఘ్నో జాత్యంధః పిశునః పూతినాసః పూతివక్త్రస్తు సూచకః శూద్రోపాధ్యాయః శ్వపాకస్త్రపుసీసచామరవిక్రయీ మద్యప ఏకశఫవిక్రయీ మృగవ్యాధః కుండాశీ మృతకచైలికో వా నక్షత్రీ చార్వుదీ నాస్తికో రంగోపజీవ్యభక్ష్యభక్షీ గండరీ బ్రహ్మపురుషతస్కరాణాం దేశికః పిండితఃషంఢో మహాపథికో గండికశ్చాండాలీ పుల్కసీ గోష్వవకీర్ణీ మధ్వామేహీ ధర్మపత్నీషు స్యాన్మైథునప్రవర్తకః ఖల్వాటః సగోత్రాసమయస్త్ర్యభిగామీ శ్లీపదీ పితృమాతృభగినీస్త్ర్యభిగామ్యవిజితస్తేషాం కుబ్జకుండపండవ్యాధితవ్యంగ- దరిద్రాల్పాయుషోఽల్పబుద్ధిః చండపండశైలూషతస్కరపరపురుషప్రేష్యపరకర్మకరాః ఖల్వాటవక్రాంగసంకీర్ణాః క్రూరకర్మాణః క్రమశశ్చాంత్యాశ్చోపపద్యంతే తస్మాత్కర్తవ్యమేవేహ ప్రాయశ్చిత్తం విశుద్ధైర్లక్షణైర్జాయంతే ధర్మస్య ధారణాదితి ధర్మస్య ధారణాదితి ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౦ ॥

ఏకవింశోఽధ్యాయః ౨౧.

త్యజేత్పితరమపి రాజఘాతకం శూద్రయాజకం శూద్రార్థయాజకం వేదవిప్లావకం భ్రూణహనం యశ్చాంత్యావసాయిభిః సహ సంవసేదంత్యావసాయిన్యా వా తస్య విద్యాగురూన్యోనిసంబంధాంశ్చ సన్నిపాత్య సర్వాణ్యుదకాదీని ప్రేతకర్మాణి కుర్యుః పాత్రం చాస్య విపర్యస్యేయుః దాసః కర్మకరో వా అవకరాదమేధ్యపాత్రమానీయ దాసీఘటాన్ పూరయిత్వా దక్షిణాభిముఖః పదా విపర్యస్యేదమమనుదకం కరోమీతి నామగ్రాహం తం సర్వేఽన్వాలభేరన్ ప్రాచీనావీతినో ముక్తశిఖా విద్యాగురవో యోనిసంబంధాశ్చ వీక్షేరన్। అప ఉపస్పృశ్య గ్రామం ప్రవిశంతి అత ఊర్ధ్వం తేన సంభాష్య తిష్ఠేదేకరాత్రం జపన్సావిత్రీమజ్ఞానపూర్వం జ్ఞానపూర్వం చేత్త్రిరాత్రమ్ ।

యస్తు ప్రాయశ్చిత్తేన శుద్ధ్యేత్తస్మిన్ శుద్ధం శాతకుంభమయే పాత్ర పుణ్యతమాత్ హ్రదాత్ పూరయిత్వా స్రవంతీభ్యో వా తత ఏనమప ఉపస్పర్శయేయుః। అథాస్మై తత్పాత్రం దద్యుస్తత్సంప్రతిగృహ్య జపేత్ శాంతా ద్యౌః శాంతా పృథివీ శాంతం శివమంతరిక్షం యో రోచనస్తమిహ గృహ్ణామీత్యేతైర్యజుర్భిస్తరత్సమందీభిః పావమానీభిః కూష్మాండైశ్చాజ్యం జుహుయాత్। హిరణ్యం బ్రాహ్మణాయ వా దద్యాత్ గాం చాచార్యాయ చ యస్య చ ప్రాణాంతికం ప్రాయశ్చిత్తం స మృతః శుద్ధ్యేత్ తస్య సర్వాణ్యుదకాదీని ప్రేతకర్మాణి కుర్యురేతదేవ శాంత్యుదకం సర్వేషూపపాతకేషు సర్వేషూపపాతకేషు ॥

ఇతి గౌతమస్మృతావేకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧ ॥

ద్వావింశోఽధ్యాయః ౨౨.

బ్రహ్మహసురాపగురుతల్పగమాతృపితృయోనిసంబంధగస్తేన నాస్తికనిందితకర్మాభ్యాసిపతితాత్యాగ్యపతితత్యాగినః పతితాః। పాతకసంయోజకాశ్చ త్రైశ్చాబ్దం సమాచరన్ ద్విజాతికర్మభ్యో హానిః పతనం పరత్ర చాసిద్ధిస్తామేకే నరకం త్రీణి ప్రథమాన్యనిర్దేశ్యాని మనుః। న స్త్రీష్వగురుతల్పగః పతతీత్యేకే। భ్రూణహని హీనవర్ణసేవాయాం చ స్త్రీ పతతి కౌటసాక్ష్యం రాజగామి పైశునం గురోరనృతాభిశంసనం మహాపాతకసమాని అపాంక్త్యానాం ప్రాగ్దుబలాత్। గోహంతృబ్రహ్మోజ్ఝతన్మంత్రకృదవకీర్ణిపతితసావిత్రికేషూపపాతకం యాజనాధ్యాపనాదృత్విగాచార్యౌ పతనీయసేవాయాం చ హేయౌ అన్యత్ర హానాత్పతతి తస్య చ ప్రతిగ్రహీత్యేకే న కర్హిచిన్మాతాపిత్రోరవృత్తిః దాయం తు న భజేరన్ బ్రాహ్మణాభిశంసనే దోషస్తావాన్ ద్విరనేనసి దుర్బలహింసాయాం చాపి మోచనే శక్తశ్చేత్। అభిక్రుద్ధ్యావగూరణం బ్రాహ్మణస్య వర్షశతమస్వర్గ్యం నిపాతనే నిర్ఘాతే సహస్రం లోహితదర్శనే యావతస్తత్ప్రస్కంద్య పాంసూన్ సంగృహ్ణీయాత్సంగృహ్ణీయాత్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨ ॥

త్రయోవింశోఽధ్యాయః ౨౩.

ప్రాయశ్చిత్తమగ్నౌ సక్తిర్బ్రహ్మఘ్నస్త్రిరవచ్ఛాదితస్య లక్ష్యేణ వా స్యాజ్జన్యశస్త్రభృతాం ఖట్వాంగకపాలపాణిర్వా ద్వాదశసంవత్సరాన్ బ్రహ్మచారీ భైక్ష్యాయ గ్రామం ప్రవిశేత్ స్వకర్మాచక్షాణః యథోపక్రామేత్సందర్శనాదార్యస్య స్నానాసనాభ్యాం విహరన్ సవనేషూదకోపస్పర్శనాచ్ఛుద్ధ్యేత్। ప్రాణలాభే వా తన్నిమిత్తే బ్రాహ్మణస్య ద్రవ్యాపచయే వా త్ర్యవరం ప్రతి రాజ్ఞోఽశ్వమేధావభృథే వాన్యయజ్ఞేఽప్యగ్నిష్టం దతశ్చేత్సృష్టశ్చేద్బ్రాహ్మణవధే హత్వాపి ఆత్రేయ్యాం చైవం గర్భే చావిజ్ఞాతే బ్రాహ్మణస్య రాజన్యవధే షడ్వార్షికం ప్రాకృతం బ్రహ్మచర్యమృషకభైసహస్రాశ్చ గా దద్యాత్ వైశ్యే త్రైవార్షికమృషభైకశతాశ్చ గా దద్యాత్ శూద్రే సంవత్సరమృషభైకాదశాశ్చ గా దద్యాత్। అనాత్రేయ్యాం చైవం గాం చ వైశ్యవత్ మండూకనకులకాకవిడ్వరాహమూషికాశ్వహింసాసు చ। అస్థిమతాం సహస్రం హత్వా అనస్థిమతామనడుద్భారే చ అపి వాఽస్థిమతామేకైకస్మిన్ కించిద్దద్యాత్। షండే చ పలాలభారః ససిమాషకశ్చ వరాహే ఘృతఘటః సర్పే లోహదండః బ్రహ్మబంధ్వాం చ లలనాయాం జీవో వైశికే న కించిత్ తల్పాన్నధనలాభవధేషు పృథగ్వర్షాణి ద్వే పరదారే త్రీణి శ్రోత్రియస్య ద్రవ్యలాభే చోత్సర్గః యథాస్థానం వా గమయేత్ ప్రతిషిద్ధమత్ర యోగే సహస్రవాక్ చేత్ అగ్న్యుత్సాదినిరాకృత్యుపపాతకేషు చైవం స్త్రీ చాతిచారిణీ గుప్తా పిండం తు లభేత్। అమానుషీషు గోవర్జ్యం స్త్రీకృతే కూష్మాండైర్ఘృతహోమో ఘృతహోమః ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఇతి గౌతమస్మృతౌ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౩ ॥

చతుర్వింశోఽధ్యాయః ౨౪.

సురాపస్య బ్రాహ్మణస్యోష్ణామాసించేయుః సురామాస్యే మృతః శుద్ధ్యేత్ అమత్యా పానే పయో ఘృతముదకం వాయుం ప్రతిత్ర్యహం తప్తాని సకృచ్ఛ్రస్తతోఽస్య సంస్కారః మూత్రపురీషరేతసాం చ ప్రాశనే శ్వాపదోష్ట్రఖరాణాం చాంగస్య గ్రామకుక్కుటశూకరయోశ్చ గంధాఘ్రాణే సురాపస్య ప్రాణాయామో ఘృతప్రాశనం చ పూర్వైశ్చ దష్టస్య తల్పే లోహశయనే గురుతల్పగః శయీత। సూర్మీం వా జ్వలంతీం చాశ్లిష్యేత్। లింగం వా సవృషణముత్కృత్యాంజలావాధాయ దక్షిణాం ప్రతీచీం దిశం వ్రజేత్। అజిహ్మమాశరీరనిపాతాత్ మృతః శుద్ధ్యేత్। సఖీ- సయోనిసగోత్రాశిష్యభార్యాసు స్నుషాయాం గవి చం గురుతల్పసమోఽవకర ఇత్యేకే। శ్వభిరాదయేద్రాజా నిహీనవర్ణగమనే స్త్రియం ప్రకాశం పుమాంసం ఘాతయేత్। యథోక్తం వా గర్దభేనావకీర్ణో నిర్ఋతిం చతుష్పథే యజతే। తస్యాజినమూర్ధ్వవాలం పరిధాయ లోహితపాత్రః సప్తగృహాన్ భైక్షం చరేత్ కర్మాచక్షాణః సంవత్సరేణ శుద్ధ్యేత్। రేతఃస్కందనే భయే రోగే స్వప్నేఽగ్నీంధనభైక్షచరణాని సప్తరాత్రం కృత్వాజ్యహోమః సాభిసంధర్వా రేతస్యాభ్యామ్ ॥

సూర్యాభ్యుదితే బ్రహ్మచారీ తిష్ఠేదహరభుంజానోఽభ్యస్తమితే చ రాత్రిం జపన్ సావిత్రీమ్, అశుచిం దృష్ట్వాదిత్యమీక్షేత్ ప్రాణాయామం కృత్వా అమేధ్యప్రాశనే వా అభోజ్యభోజనే నిష్పురీషీభావః త్రిరాత్రావరమభోజనం సప్తరాత్రం వా స్వయం శీర్ణాన్యుపయుంజానః ఫలాన్యనతిక్రామన్ ప్రాక్ పంచనఖేభ్యశ్ఛర్దనో ఘృతప్రాశనం చ ఆక్రోశానృతహింసాసు త్రిరాత్రం పరమం తపః సత్యవాక్యే చేద్వారుణీభిః పావమానీభిర్హోమః। వివాహమైథుననిర్మాతృసంయోగైష్వదోషమేకే అనృతం చేత్ న తు ఖలు గుర్వర్థేషు యతః సప్త పురుషానితశ్చ పరతశ్చ హంతి మనసాపి గురోరనృతం వదన్నల్పేష్వప్యర్థేషు అంత్యావసాయినీగమనే కృచ్ఛ్రాబ్దః అమత్యా ద్వాదశరాత్రమ్, ఉదక్యాగమనే త్రిరాత్రం త్రిరాత్రమ్ ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ చతుర్వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౪ ॥

పంచవింశోఽధ్యాయః ౨౫.

రహస్యం ప్రాయశ్చిత్తమవిఖ్యాతదోషస్య చతుర్ఋచం తరత్సమందీ త్యప్సు జపేదప్రతిగ్రాహ్యం ప్రతిజిఘృక్షన్ ప్రతిగృహ్య వా అభోజ్యం బుభుక్షమాణః పృథివీమావపేత్ ఋత్వంతరమణ ఉదకోపస్పర్శనాచ్ఛుద్ధిమేకే స్త్రీషు పయోవ్రతో వా దశరాత్రం ఘృతేన

ద్వితీయమద్భిస్తృతీయం దివాదిష్వేకభక్తకో జలక్లిన్నవాసాః లోమాని నఖాని త్వచం మాంసం శోణితం స్నాయ్వస్థిమజ్జానమితి హోమ ఆత్మనః ముఖ మృత్యోరాస్యే జుహోమీత్యంతతః సర్వేషామేతత్ప్రాయశ్చిత్తం భ్రూణహత్యాయాః అథాన్య ఉక్తో నియమః। అగ్నే త్వం పారయేతి మహావ్యాహృతిభిర్జుహుయాత్। కూష్మాండైశ్చాజ్యం తద్వ్రత ఏవ వా బ్రహ్మహత్యాసురాపానస్తేయగురుతల్పేషు ప్రాణాయామైః స్నాతోఽఘమర్షణం జపేత్। సమమశ్వమేధావభృథేన సావిత్రీం వా సహస్రకృత్వ ఆవర్తయన్ పునీతే హైవాత్మానమంతర్జలే వాఘమర్షణం త్రిరావర్త్యయన్ పాపేభ్యో ముచ్యతే ముచ్యతే ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ పంచవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౫ ॥

షడ్వింశోఽధ్యాయః ౨౬.

తదాహుః కతిధావకీర్ణీ ప్రవిశతీతి। మరుతః ప్రాణేనేంద్రం బలేన బృహస్పతిం బ్రహ్మవర్చసేనాగ్నిమేవేతరేణ సర్వేణేతి। సోమావాస్యాయాం నిశ్యగ్నిముపసమాధాయ ప్రాయశ్చిత్తాజ్యాహుతీర్జుహోతి। కామావకీర్ణోఽస్మ్యవకీర్ణోఽస్మి కామాయ స్వాహా। కామాభి- దుగ్ధోఽస్మ్యభిదుగ్ధోఽస్మి కామకామాయ స్వాహేతి। సమిధమాధాయానుపర్యుక్ష్య యజ్ఞవాస్తుం కృత్వోపస్థాయ సమాసించన్త్విత్యేతయా త్రిరుపతిష్ఠేత। త్రయ ఇమే లోకా ఏషాం లోకానామభిజిత్యాభిక్రాంత్యా ఇతి। ఏతదేవైకేషాం కర్మాధికృత్యయోః పూత ఇవ స్యాత్స ఇత్థం జుహుయాదిత్థమనుమంత్రయేత్ వరో దక్షిణేతి। ప్రాయశ్చిత్తమవిశేషాత్ అనార్జవపైశునప్రతిషిద్ధాచారానాద్యప్రాశనేషు శూద్రాథాం చ రేతః సిక్త్వా యోనౌ చ దోషవతి కర్మణ్యభి- సంధిపూర్వేఽప్యబ్లిగాభిరప ఉపస్పృశేద్వారుణీభిరన్యైర్వా పవిత్రైః ప్రతిషిద్ధవాఙ్మనసయోరపచారే వ్యాహృతయః సంఖ్యాతాః పంచ సర్వా స్వపో వాచామేదహశ్చ మాదిత్యశ్చ పునాతు స్వాహేతి ప్రాతః రాత్రిశ్చ మా వరుణశ్చ పునాత్వితి సాయమ్ అష్టౌ వా సమిధ ఆదధ్యాద్దేవకృత స్యేతి హుత్వైవం సర్వస్మాదేనసో ముచ్యతే ముచ్యతే ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ షడ్వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౬ ॥

సప్తవింశోఽధ్యాయః ౨౭.

అథాతః కృచ్ఛ్రాన్ వ్యాఖ్యాస్యామః। హవిష్యాన్ప్రాతరాశాన్ భుక్త్వా తిస్రో రాత్రీర్నాశ్నీయాత్। అథాపరం త్ర్యహం నక్తం భుంజీత। అథాపరం త్ర్యహం న కంచన యాచేత। అథాపరం త్ర్యహముపవసేత్। సంతిష్ఠేదహని రాత్రావాసీత క్షిప్రకామః సత్యం వదేత్। అనార్యైర్న

సంభాషేత। రౌరవయౌధాజినే నిత్యం ప్రయుంజీత। అనుసవనముదకోపస్పర్శనమ్। ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిః పవిత్రవతీభిర్మార్జయేత్ హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇత్యష్టాభిః ॥ అథోదకతర్పణమ్ ఓం నమో హమాయ మోహమాయ సంహమాయ ధున్వతే తాపసాయ పునర్వసవే నమో నమో మౌంజ్యాయౌర్మ్యాయ వసువిందాయ సర్వవిందాయ నమో నమః పారాయ సుపారాయ మహాపారాయ పారయిష్ణవే నమో నమో రుద్రాయ పశుపతయే మహతే దేవాయ త్ర్యంబకాయైకచరాయాధిపతయే హరాయ శర్వాయేశానాయ శివాయ శాంతాయోగ్రాయ వజ్రిణే ఘృణినే కపర్ద్దినే నమో నమః సూర్యాయాదిత్యాయ నమో నమో నీలగ్రీవాయ శితికంఠాయ నమో నమః కృష్ణాయ పింగలాయ నమో నమో జ్యేష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయ వృద్ధాయేంద్రాయ హరికేశాయోర్ధ్వరేత సే నమో నమః సత్యాయ పావకాయ పావకవర్ణాయ నమో నమః కామాయ కామరూపిణే నమో నమో దీప్తాయ దీప్తరూపిణే నమో నమస్తీక్ష్ణాయ తీక్ష్ణరూపిణే నమో నమః సౌమ్యాయ సుపురుషాయ మహాపురుషాయ మధ్యమపురుషాయో, త్తమపురుషాయ నమో నమో బ్రహ్మచారిణే నమో నమశ్చంద్రలలాటాయ నమో నమః కృత్తివాససే పినాకహస్తాయ నమో నమః ఇతి। ఏతదేవాదిత్యోపస్థానమ్। ఏతా ఏవాజ్యాహుతయః । ద్వాదశరాత్ర స్యాంతే చరుం శ్రపయిత్వైతాభ్యో దేవతాభ్యో జుహుయాత్। అగ్నేయస్వాహా సోమాయ స్వాహా అగ్నిషోమాభ్యాం స్వాహా ఇంద్రాగ్నిభ్యామింద్రాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో బ్రహ్మణే ప్రజాపతయేఽగ్నయే స్విష్టకృత ఇతి ॥ అథ బ్రాహ్మణతర్పణమ్। ఏతేనైవాతికృచ్ఛ్రో వ్యాఖ్యాతః యావత్స కృదాదదీత తావదశ్నీయాత్ అబ్భక్షస్తృతీయః సకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రః ప్రథమం చరిత్వా శుచిః పూతః కర్మణ్యో భవతి। ద్వితీయం చరిత్వా యత్కించిదన్యత్ మహాపాతకేభ్యః పాపం కురుతే తస్మాత్ప్రముచ్యతే। తృతీయం చరిత్వా సర్వస్మాదేనసో ముచ్యతే। అథైతాంస్త్రీన్ కృచ్ఛ్రాన్ చరిత్వాసర్వేషు స్నాతో భవతి సర్వైర్దేవైర్జ్ఞాతో భవతి యశ్చైవం వేద యశ్చైవం వేద ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౭ ॥

అష్టావింశోఽధ్యాయః ౨౮.

అయాతశ్చాంద్రాయణం తస్యోక్తో విధిః కృచ్ఛ్రే వపనం వ్రతం చరేత్। శ్వోభూతాం పౌర్ణమాసీముపవసేత్। ఆప్యాయస్వ సంతే పయాంసి నవోనవ ఇతి చైతాభిస్తర్పణమాజ్యహోమౌ హవిషశ్చానుమంత్రణమ్ ఉపస్థానం చంద్రమసో యద్దేవా దేవ హేడనమితి చతసృభిరాజ్యం జుహుయాత్। దేవకృత స్యేతి చాంతే సమిద్భిః॥ ఓం భూర్భువః స్వస్తపః సత్యం యశః శ్రీః రూపం గీరోజస్తేజః పురుషో ధర్మః శివ ఇత్యేతైర్గ్రాసానుమంత్రణం ప్రతిమంత్రం మనసా నమః స్వాహేతి వా సర్వగ్రాసః ప్రమాణమాస్యావికారేణ చరుభైక్షసక్తుకణయావకపయోదధిఘృతమూలఫలోదకాని హవీంష్యుత్తరోత్తరం ప్రశస్తాని పౌర్ణమాస్యాం పంచదశగ్రాసాన్ భుక్త్వైకాపచయేనాపరపక్షమశ్నీయాత్ అమావాస్యాయాముపోష్యైకోపచయేన పూర్వపక్షం,

విపతిమేకేషామ్। ఏష చాంద్రాయణో మాసో మాసమేతమాప్త్వా విపాపో విపాప్మా సర్వమనో హంతి ద్వితీయమాప్త్వా దశ పూర్వాన్దశాపరానాత్మానం చైకవింశం పంక్తీశ్చ పునాతి సంవత్సరం చాప్త్వా చంద్రమసః సలోకతామాప్నోత్యాప్నోతి ॥

ఇతి గౌతమస్మృతౌ భాషాటీకాయామష్టావింశోఽధ్యాయః ॥౨౮॥

ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః ౨౯.

ఊర్ధ్వం పితుః పుత్రా ఋక్థం భజేరన్ నివృత్తే రజసి మాతుర్జీవతి చేచ్ఛతి। ఊర్ధ్వం వా పూర్వ్వజస్యేతరాన్బిభృయాత్ పితృవత్। విభాగే తు ధర్మవృద్ధిం వింశతిభాగో జ్యేష్ఠస్య మిథునముభయతోదంద్యుక్తో వృషో గోవృషః కాణఖోరకూటఖంజా మధ్యమస్థానేకాంశ్చేత్ హవిర్ధాన్యాయసీ గ్రహమనోయుక్తం చతుష్పదాం చైకైకం యవీయసః సమం చేతరత్ సర్వ్వం ద్వ్యంశీ వా పూర్వజః స్యాత్। ఏకైకమితరేషామ్ ఏకైకం వా కామ్యం పూర్వ్వః పూర్వో లభతే దశతః పశూనామేకశఫో ద్విపదానాం వృషభోఽధికో జ్యేష్ఠస్య ఋషభషోడశా జ్యైష్ఠినే యస్య సమం వా జ్యైష్ఠినే। యేన యవీయసాం ప్రతిమాతృ వా స్వవర్గే భాగవిశేషం పితోత్సృజేత్ పుత్రికామనపత్యోఽగ్నిం ప్రజాపతిం చేష్టాస్మదర్థమపత్యమితి సంవాద్య అభిసంధిమాత్రాత్పుత్రికేత్యేకేషాం తత్సంశయాన్నోపయచ్ఛేదభ్రాతృకాం పిణ్డగోత్రర్షిసంబంధా ఋక్థం భజేరన్। స్త్రీ చానపత్యస్య బీజం వా లిప్సేత్। దేవరవత్యామన్యతోఽజాతమభాగం స్త్రీధనం దుహితౄణామప్రత్తానామప్రతిష్ఠితానాం చ భగినీశుల్కం సోదరాణామూర్ధ్వం మాతుః పూర్వ్వం చైకేసంసృష్టవిభాగః ప్రేతానాం జ్యేష్ఠస్య సంసృష్టిని ప్రేతే సంసృష్టిఋక్థభాక్। విభక్తజః పిత్ర్యమేవ స్వయమర్జితమవైద్యేభ్యో వైద్యః కామం న దద్యాత్ అవైద్యాః సమం విభజేరన్ పుత్రా ఔరసక్షేత్రజదత్తకృత్రిమగూఢోత్పన్నాపవిద్ధాం ఋక్థంభాజః కానీనసహోఢపౌనర్భవపుత్రికాపుత్రస్వయంత్తక్రీతా గోత్రభాజః। చతుర్థాంశినశ్చౌరసాద్యభావే బ్రాహ్మణస్య॥ రాజన్యాపుత్రో జ్యేష్ఠో గుణసంపన్నస్తుల్యాంశభాక్। జ్యేష్ఠాంశహీ నమన్యత్ రాజన్యావైశ్యాపుత్రసమవాయే స యథా బ్రాహ్మణీపుత్రేణ క్షత్రియాచ్చైత్ శూద్రాపుత్రో వ్యనపత్యస్య శుశ్రూషుశ్చేల్లభేత వృత్తిమూలమంతేవాసివిధినా సవర్ణాపుత్రోఽప్యన్యాయవృత్తో న లభేతేకష బ్రాహ్మణస్య శ్రోత్రియా అనపత్యస్య ఋక్థం భజేరన్। రాజేతరేషాం జడక్లీబౌ భర్త్తవ్యౌ। అపత్యం జడస్య భాగార్హం శూద్రాపుత్రవత్ ప్రతిలోమాసూదకయోగక్షేమకృతాన్నేష్వవిభాగః స్త్రీషు చ సంయుక్తాసు అనాజ్ఞాతే దశావరైః శిష్టైరూహవద్భిః అలుబ్ధైః ప్రశస్తం కార్యం చత్వారశ్చతుర్ణాం పారగా వేదానాం ప్రాగుత్తమాస్త్రయ ఆశ్రమిణః పృథగ్ధర్మవిదస్త్రయ ఏతాన్ దశావరాన్ పరిషదితి ఆచక్షతే। అసంభవే చైతేషామశ్రోత్రియో వేదవిత్ శిష్టో విప్రతిపత్తౌ యదాహ। యతోఽయమప్రభావో భూతానాం హింసానుగ్రహయోగేషు ధర్మిణం విశేషేణ స్వర్గలోకం ధర్మవిదాప్నోతి జ్ఞానాభినివేశాభ్యామితి ధర్మో ధర్మః ॥

అష్టాదశస్మృతయః

ఇతి శ్రీగౌతమస్మృతావేకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯ ॥
ఇతి శ్రీగౌతమస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౬ ॥

శ్రీః।
అథ శాతాతపస్మృతిః ౧౭.

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧:

ప్రాయశ్చిత్తవిహీనానాం మహాపాతకినాం నృణామ్ ॥
నరకాన్తే భవేజ్జన్మ చిహ్నాంకితశరీరిణామ్ ॥ ౧ ॥
ప్రతిజన్మ భవేత్తేషాం చిహ్నం తత్పాపసూచితమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తే కృతే యాతి పశ్చాత్తాపవతాం పునః ॥ ౨ ॥
మహాపాతకజం చిహ్నం సప్త జన్మాని జాయతే ॥
ఉపపాపోద్భవం పఞ్చ త్రీణి పాపసముద్భవమ్ ॥ ३ ॥
దుష్కర్మజా నృణాం రోగా యాన్తి చోపక్రమైః శమమ్ ॥
జపైః సురార్చనైర్హోమైర్దానైస్తేషాం శమో భవేత్ ॥ ౪ ॥
పూర్వజన్మకృతం పాపం నరకస్య పరిక్షయే ॥
బాధతే వ్యాధిరూపేణ తస్య జప్యాదిభిః శమః ॥ ౫ ॥
కుష్ఠం చ రాజయక్ష్మా చ ప్రమేహో గ్రహణీ తథా ॥
మూత్రకృచ్ఛ్రాశ్మరీకాసా అతిసారభగన్దరౌ ॥ ౬ ॥
దుష్టవ్రణం గండమాలా పక్షాఘాతోఽక్షినాశనమ్ ॥
ఇత్యేవమాదయో రోగా మహాపాపోద్భవాః స్మృతాః ॥ ౭ ॥
జలోదరం యకృత్ప్లీహాశూలరోగవ్రణాని చ ॥
శ్వాసాజీర్ణజ్వరచ్ఛర్దిభ్రమమోహగలగ్రహాః ॥ ౮ ॥
రక్తార్బుదవిసర్పాద్యా ఉపపాపోద్భవా గదాః ॥

దండాపతానకశ్విత్రవపుఃకమ్పవిచర్చికాః ॥ ౯ ॥
వల్మీకపుండరీకాద్యా రోగాః పాపసముద్భవాః ॥
అర్శఆద్యా నృణాం రోగా అతిపాపాద్భవన్తి హి ॥ ౧౦ ॥
అన్యే చ బహవో రోగా జాయన్తే వర్ణసంకరాత్ ॥
ఉచ్యన్తే చ నిదానాని ప్రాయశ్చిత్తాని వై క్రమాత్ ॥ ౧౧॥
మహాపాపేషు సర్వ్వం స్యాత్తదర్ధముపపాతకే ॥
దద్యాత్ పాపేషు షష్ఠాంశం కల్ప్యం వ్యాధిబలాబలమ్ ॥ ౧౨ ॥
అథ సాధారణం తేషు గోదానాదిషు కథ్యతే ॥
గోదానే వత్సయుక్తా గౌః సుశీలా చ పయస్వినీ ॥ ౧౩ ॥
వృషదానే శుభోఽనడ్వాఞ్ఛుక్లాంబరసకాంచనః ॥
నివర్తనానిభూదానే దశ దద్యాద్విజాతయే ॥ ౧౪ ॥
దక్షహస్తేన దండేన త్రింశదణ్డం నివర్త్తనమ్ ॥
దశ తాన్యేవ గోచర్మ్మ దత్త్వా స్వర్గే మహీయతే ॥ ౧౫ ॥
సువర్ణశతనిష్కం తు తదర్ద్ధార్ద్ధప్రమాణతః ॥
అశ్వదానే మృదుశ్లక్ష్ణమశ్వం సోపస్కరం దిశేత్ ॥ ౧౬ ॥
మహిషీం మాహిషే దానే దద్యాత్స్వర్ణాయుధాన్వితామ్ ॥
దద్యాద్గజం మహాదానే సువర్ణఫలసంయుతమ్ ॥ ౧౭ ॥

లక్షసంఖ్యార్ణ్వణం పుష్పం ప్రదద్యాద్దేవతార్చనే ॥
దద్యాద్ద్విసహస్రాయ మిష్టాన్నం ద్విజభోజనే ॥ ౧౮ ॥
రుద్రం జపేల్లక్షపుష్పైః పూజయిత్వా చ త్ర్యంబకమ్ ॥
ఏకాదశ జపేద్రుద్రాన్దశశాంశం గుగ్గులైర్ఘృతైః ॥ ౧౯ ॥
హుత్వాభిషేచనం కుర్యాన్మంత్రైర్వరుణదైవతైః ॥
శాన్తికే గణశాంతిశ్చ గ్రహశాన్తికపూర్వకమ్ ॥ ౨౦ ॥

ధాన్యదానే శుభం ధాన్యం ఖారీషష్టిమితం స్మృతమ్ ॥
వస్త్రదానే పట్టవస్త్రద్వయం కర్పూరసంయుతమ్ ॥ ౨౧ ॥
దశపంచాష్టచతుర ఉపవేశ్య ద్విజాన్ శుభాన్ ॥
విధాయ వైష్ణవీం పూజాం సంకల్ప్య నిజకామ్యయా ॥ ౨౨ ॥
ధేనుం దద్యాద్విజాతిభ్యో దక్షిణాం చాపి శక్తితః ॥
అలంకృత్య యథాశక్తి వస్త్రాలంకరణైర్ద్విజాన్ ॥ ౨౩ ॥
యాచేద్దండప్రమాణేన ప్రాయశ్చిత్తం యథోదితమ్ ॥
తేషామనుజ్ఞయా కృత్వా ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ ౨౪ ॥
పునస్తాన్పరిపూర్ణార్థానర్చ్చయేద్విధివద్ద్విజాన్ ॥
సంతుష్టా బ్రాహ్మణా దద్యురనుజ్ఞాం వ్రతకారిణే ॥ ౨౫ ॥
జపచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం యజ్ఞకర్మణి ॥
సర్వే భవతి నిశ్ఛిద్రం యస్య చేచ్ఛన్తి బ్రాహ్మణాః ॥౨౬॥
బ్రాహ్మణా యాని భాషన్తే మన్యంతే తాని దేవతాః ॥
సర్వదేవమయా విప్రా న తద్వచనమన్యథా ॥ ౨౭ ॥

ఉపవాసో వ్రతం చైవ స్నానం తీర్థఫలం తపః ॥
విప్రైః సమ్పాదితం సర్వం సమ్పన్నం తస్య తత్ఫలమ్ ॥౨౮॥
సమ్పన్నమితి యద్వాక్యం వదన్తి క్షితిదేవతాః ॥
ప్రణమ్య శిరసా ధార్యమగ్నిష్టోమఫలం లభేత్ ॥ ౨౯ ॥
బ్రాహ్మణా జంగమం తీర్థం నిర్జలం సార్వకామికమ్ ॥
తేషాం వాక్యోదకేనైవ శుద్ధ్యన్తి మలినా జనాః ॥ ౩౦ ॥
తేభ్యోఽనుజ్ఞామభిప్రాప్య ప్రగృహ్య చ తథాశిషః ॥
భోజయిత్వా ద్విజాఞ్ఛక్త్యా భుంజీత సహ బంధుభిః ॥ ౩౧॥
ఇతి శాతాతపస్మృతౌ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

బ్రహ్మహా నరకస్యాన్తే పాండుకుష్ఠీ ప్రజాయతే ॥

ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకుర్వీత స తత్పాతకశాన్తయే ॥ ౧ ॥

చత్వారః కలశాః కార్యాః పంచరత్నసమన్వితాః ॥

పంచపల్లవసంయుక్తాః సితవస్త్రేణ సంయుతాః ॥ ౨ ॥

అశ్వస్థానాదిమృద్యుక్తాస్తీర్థోదకసుపూరితాః ॥

కషాయపంచకోపేతా నానావిధఫలాన్వితాః ॥ ౩ ॥

సర్వౌషధిసమాయుక్తాః స్థాప్యాః ప్రతిదిశం ద్విజైః ॥

రౌప్యమష్టదలం పద్మం మధ్యకుమ్భోపరి న్యసేత్ ॥ ౪ ॥

తస్యోపరి న్యసేద్దేవం బ్రహ్మాణం చ చతుర్ముఖమ్ ॥

పలార్ధార్ధప్రమాణేన సువర్ణేన వినిర్మితమ్ ॥ ౫ ॥

అర్చేత్పురుషసూక్తేన త్రికాలం ప్రతివాసరమ్ ॥

యజమానః శుభైర్గన్ధైః పుష్పైర్ధూపైర్యథావిధి ॥ ౬ ॥

పూర్వాదికుంభేషు తతో బ్రాహ్మణా బ్రహ్మచారిణః ॥

పఠేయుః స్వస్వవేదాంస్తే ఋగ్వేదప్రభృతీఞ్ఛనైః ॥ ౭ ॥

దశాంశేన తతో హోమో గ్రహశాంతిపురఃసరమ్ ॥

మధ్యకుండే విధాతవ్యో ఘృతాక్తైస్తిలహేమభిః ॥ ౮ ॥

ద్వాదశాహమిదం కర్మ సమాప్య ద్విజపుంగవః ॥

తత్ర పీఠే యజమానమభిషించేద్యథావిధి ॥ ౯ ॥

తతో దద్యాద్యథాశక్తి గోభూహేమతిలాదికమ్ ॥

బ్రాహ్మణేభ్యస్తథా దేయమాచార్యాయ నివేదయేత్ ॥ ౧౦ ॥

ఆదిత్యా వసవో రుద్రా విశ్వేదేవా మరుద్గణాః ॥

ప్రీతాః సర్వేవ్యపోహన్తు మమ పాపం సుదారుణమ్ ॥ ౧౧ ॥

ఇత్యుదీర్య ముహుర్భక్త్యా తమాచార్యం క్షమాపయేత్ ॥

ఏవం విధానే విహితే శ్వేతకుష్ఠీ విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౨ ॥
కుష్ఠీ గోవధకారీ స్యాన్నరకాన్తేఽస్య నిష్కృతిః ॥
స్థాపయేద్ఘటమేకన్తుపూర్వోక్తద్రవ్యసంయుతమ్ ॥ ౧౩ ॥
రక్తచందనలిప్తాంగం రక్తపుష్పాంబరాన్వితమ్ ॥
రక్తకుంభం తు తం కృత్వా స్థాపయేద్దక్షిణాం దిశమ్ ॥ ౧౪ ॥

తామ్రపాత్రం న్యసేత్తత్ర తిలచూర్ణేన పూరితమ్ ॥
తస్యోపరి న్యసేద్దేవం హేమనిష్కమయం యమమ్ ॥ ౧౫ ॥
యజేత్పురుషసూక్తేన పాపం మే శామ్యతాంమితి ॥
సామపారాయణం కుర్యాత్కలశే తత్ర సామవిత్ ॥ ౧౬ ॥
దశాంశం సర్షపైర్హుత్వా పావమాన్యాభిషేచనే।

విహితే ధర్మ్మరాజానమాచార్య్యాయ నివేదయేత్ ॥ ౧౭ ॥
యమోఽపి మహిషారూఢో దణ్డపాణిర్భయావహః ॥
దక్షిణాశాపతిర్దేవో మమ పాపం వ్యపోహతు ॥ ౧౮ ॥
ఇత్యుచ్చార్య్య విస్సృజ్యైనం మాసం సద్భక్తిమాచరేత్ ॥
బ్రహ్మగోవధయోరేషా ప్రాయశ్చిత్తేన నిష్కృతిః ॥ ౧౯ ॥
పితృహా చేతనాహీనో మాతృహాన్ధః ప్రజాయతే ॥
నరకాంతే ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ ౨౦ ॥
ప్రాజాపత్యాని కుర్వ్వీత త్రింశచ్చైవ విధానతః ॥
వ్రతాన్తే కారయేన్నావం సౌవర్ణపలసమ్మితామ్ ॥ ౨౧ ॥
కుంభం రౌప్యమయం చైవ తామ్రపాత్రాణి పూర్వ్వవత్ ॥
నిష్కహేమ్నా తు కర్తవ్యో దేవః శ్రీవత్సలాంఛనః ॥ ౨౨ ॥
పట్టవస్త్రేణ సంవేష్ట్య పూజయేత్తం విధానతః ॥

నావం ద్విజాయ తాం దద్యాత్సర్వోపస్కరసంయుతామ్ ॥ ౨౩ ॥
వాసుదేవ జగన్నాథ సర్వభూతాశయస్థిత ॥
పాతకార్ణవమగ్నం మాం తారయ ప్రణతార్తిహృత్ ॥ ౨౪ ॥

ఇత్యుదీర్య ప్రణమ్యాథ బ్రాహ్మణాయ విసర్జయేత్ ॥
అన్యేభ్యోఽపి యథాశక్తి విప్రేభ్యో దక్షిణాం దదేత్ ॥ ౨౫ ॥
స్వసృఘాతీ తు బధిరో నరకాన్తే ప్రజాయతే ॥
మూకో భ్రాతృవధే చైవ తస్యేయం నిష్కృతిః స్మృతా ॥ ౨౬ ॥
సోఽపి పాపవిశద్ధ్యర్థం చరేచ్చాంద్రాయణవ్రతమ్ ॥
వ్రతాన్తే పుస్తకం దద్యాత్సువర్ణపలసంయుతమ్ ॥ ౨౭ ॥
ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య బ్రహ్మణీం తాం విసర్జయేత్ ॥
సరస్వతి జగన్మాతః శబ్దబ్రహ్మాదిదేవతే ॥ ౨౮ ॥
దుష్కర్మకరణాత్పాపాత్ పాహి మాం పరమేశ్వరి ॥
బాలఘాతీ చ పురుషో మృతవత్సః ప్రజాయతే ॥ ౨౯ ॥
బ్రాహ్మణోద్వాహనం చైవ కర్తవ్యం తేన శుద్ధయే ॥
శ్రవణం హరివంశస్య కర్తవ్యం చ యథావిధి ॥ ౩౦ ॥
మహారుద్రజపం చైవ కారయేచ్చ యథావిధి ॥
షడంగైకాదశై రుద్రై రుద్రః సమభిధీయతే ॥ ౩౧ ॥
రుద్రైస్తథైకాదశభిర్మహారుద్రః ప్రకీర్తితః ॥
ఏకాదశభిరేతైస్తు హ్యతిరుద్రశ్చ కథ్యతే ॥ ౩౨ ॥
జుహుయాచ్చ దశాంశేన దూర్వయాఽయుతసంఖ్యయా ॥
ఏకాదశ స్వర్ణనిష్కాః ప్రదాతవ్యాః సదక్షిణాః ॥ ౩౩ ॥
పలాన్యేకాదశ తథా దద్యాద్విత్తానుసారతః ॥
అన్యేభ్యోఽపి యథాశక్తి ద్విజేభ్యో దక్షిణాం దిశేత్ ॥ ౩౪॥

స్నాపయేద్ధమ్పతీన్ పశ్చాన్మంత్రైర్వరుణదైవతైః ॥
ఆచార్యాయ ప్రదేయాని వస్త్రాలంకరణాని చ ॥ ३५ ॥
గోత్రహా పురుషః కుష్ఠీ నిర్వంశశ్చోపజాయతే ॥
స చ పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యశతం చరేత్ ॥३६ ॥
వ్రతాన్తే మేదినీం దత్త్వా శృణుయాదథ భారతమ్ ॥३७ ॥
స్త్రీహన్తా చాతిసారీ స్యాదశ్వత్థాన్రోపయేద్దశ ॥
దద్యాచ్చ శర్కరాధేనుం భోజయేచ్చ శతం ద్విజాన్ ॥ ३८ ॥
రాజహా క్షయరోగీ స్యాదేషా తస్య చ నిష్కృతిః ॥
గోభూహిరణ్యమిష్టాన్నజలవస్త్రప్రదానతః ॥ ३९ ॥
ఘృతధేనుప్రదానేన తిలధేనుప్రదానతః ॥
ఇత్యాదినా క్రమేణైవ క్షయరోగః ప్రశామ్యతి ॥ ४० ॥
రక్తార్బుదీ వైశ్యహన్తా జాయతే స చ మానవః ॥
ప్రాజాపత్యాని చత్వారి సప్తధాన్యాని చోత్సృజేత్ ॥४१॥
దండాపతానకయుతః శూద్రహన్తా భవేన్నరః ॥
ప్రాజాపత్యం సకృచ్చైవం దద్యాద్ధేనుం సదక్షిణామ్ ॥ ४२ ॥
కారూణాం చ వధే చైవ రూక్షభావః ప్రజాయతే ॥
తేన తత్పాపశుద్ధ్యర్థం దాతవ్యో వృషభః సితః ॥ ४३ ॥
సర్వకార్యేష్వసిద్ధార్థో గజఘాతీ భవేన్నరః ॥
ప్రాసాదం కారయిత్వా తు గణేశప్రతిమాం న్యసేత్ ॥ ४४ ॥

గణనాథస్య మన్త్రం తు మన్త్రీ లక్షమితం జపేత్ ॥
కులిత్థశాకైః పూపైశ్చ గణశాన్తిపురస్సరమ్ ॥ ४५ ॥
ఉష్ట్రే వినిహతే చైవ జాయతే వికృతస్వరః ॥
స తత్పాపవిశుద్ధ్యర్థం దద్యాత్కర్పూరకం ఫలమ్ ॥ ४६ ॥

అశ్వే వినిహతే చైవ వక్రతుండః ప్రజాయతే ॥
శతం పలాని దద్యాచ్చ చన్దనాన్యధనుత్తయే ॥ ४८ ॥
మహిషీఘాతనే చైవ కృష్ణగుల్మః ప్రజాయతే ॥
ఖరే వినిహతే చైవ ఖరరోమా ప్రజాపతే ॥
నిష్కత్రయస్య ప్రకృతిం సంప్రదద్యాద్ధిరణ్మయీమ్ ॥ ४८ ॥
తరక్షౌ నిహతే చైవ జాయతే కేకరేక్షణః ॥
దద్యాద్రత్నమయీ ధేనుం స తత్పాతకశాన్తయే ॥ ४९ ॥
శూకరే నిహతే చైవ దన్తురో జాయతే నరః ॥
స దద్యాత్తు విశుద్ధ్యర్థం ఘృతకుంభం సదక్షిణమ్ ॥ ५० ॥
హరిణే నిహతే ఖంజః శృగాలే తు విపాదకః ॥
అశ్వస్తేన ప్రదాతవ్యః సౌవర్ణపలనిర్మితః ॥ ५१ ॥
అజాభిఘాతనే చైవ అధికాంగః ప్రజాయతే ॥
అజా తేన ప్రదాతవ్యా విచిత్రవస్త్రసంయుతా ॥ ५२ ॥
ఉరభ్రే నిహతే చైవ పాండురోగః ప్రజాయతే ॥
కస్తూరికాపలం దద్యాద్బ్రాహ్మణాయ విశుద్ధయే ॥ ५३ ॥
మార్జారే నిహతే చైవ పీతపాణిః ప్రజాయతే ॥
పారావతం ససౌవర్ణం ప్రదద్యాన్నిష్కమాత్రకమ్ ॥ ५४ ॥

శుకసారికయోర్ఘాతే నరః స్ఖలితవాగ్భవేత్ ॥
సచ్ఛాస్త్రపుస్తకం దద్యాత్స విప్రాయ సదక్షిణమ్ ॥ ५५ ॥
బకఘాతీ దీర్ఘనాసో దద్యాద్గాం ధవలప్రభామ్ ॥
కాకఘాతీ కర్ణహీనో దద్యాద్గామసితప్రభామ్ ॥ ५६ ॥
హింసాయాం నిష్కృతిరియం బ్రాహ్మణే సముదాహృతా ॥
తదర్ధార్ధప్రమాణేన క్షత్రియాదిష్వనుక్రమాత్ ॥ ५८ ॥

ఇతి శాతాతపీయే కర్మ్మవిపాకే హింసాప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

సురాపః శ్యావదన్తః స్యాత్ప్రాజాపత్యన్తరం తథా ॥
శర్కరాయాస్తులాః సప్త దద్యాత్పాపవిశుద్ధయే ॥ ౧ ॥
జపిత్వా తు మహారుద్రం దశాంశ జుహుయాత్తిలైః ॥
తతోఽభిషేకః కర్తవ్యో మంత్రైర్వ్వరుణదైవతైః ॥ ౨ ॥
మద్యపో రక్తపిత్తీ స్యాత్స దద్యాత్సర్పిషో ఘటమ్ ॥
మధునోఽర్ధఘటం చైవ సహిరణ్యం విశుద్ధయే ॥ ౩ ॥
అభక్ష్యభక్షణే చైవ జాయతే కృమికోదరః ॥
యథావత్తేన శుద్ధ్యర్థముపోష్యం భీష్మపంచకమ్ ॥ ౪ ॥
ఉదక్యా వీక్షితం భుక్త్వా జాయతే కృమిలోదరః ॥
గోమూత్రయావకాహారస్త్రిరాత్రేణైవశుద్ధ్యతి ॥ ౫ ॥

భుక్త్వా చాస్పృశ్య సంస్పృష్టం జాయతే కృమిలోదరః ॥
త్రిరాత్రం సముపోష్యాథ స తత్పాపాత్ప్రముచ్యతే ॥ ౬ ॥
పరాన్నవిఘ్నకరణాదజీర్ణమభిజాయతే ॥
లక్షహోమం స కుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ ౭ ॥
మన్దోదరాగ్నిర్భవతి సతి ద్రవ్యే కదన్నదః ॥
ప్రాజాపత్యత్రయం కుర్యాద్భోజయేచ్చ శతం ద్విజాన్ ॥ ౮ ॥
విషదః స్యాచ్ఛర్దిరోగీ దద్యాద్దశ పయస్వినీః ॥
మార్గహా పాదరోగీ స్యాత్సోఽశ్వదానం సమాచరేత్ ॥౯॥
పిశునో నరకస్యాంతే జాయతే శ్వాసకాసవాన్ ॥
ఘృతం తేన ప్రదాతవ్యం సహస్రపలసమ్మితమ్ ॥ ౧౦ ॥

ధూర్తోఽపస్మారరోగీ స్యాత్స తత్పాపవిశుద్ధయే ॥
బ్రహ్మకూర్చమయీం ధేనుం దద్యాద్ధాశ్చ సదక్షిణాః ॥ ౧౧ ॥
శూలీ పరోపతాపేన జాయతే తత్ప్రమోచనే ॥
సోఽన్నదానం ప్రకుర్వీత తథా రుద్రం జపేన్నరః ॥ ౧౨ ॥
దావాగ్నిదాయకశ్చైవ రక్తాతీసారవాన్భవేత్ ॥
తేనోదపానం కర్తవ్యం రోపణీయస్తథా వటః ॥ ౧౩ ॥
సురాలయే జలే వాపి శకృన్మూత్రం కరోతి యః ॥
గుదరోగో భవేత్తస్య పాపరూపః సుదారుణః ॥ ౧౪ ॥
మాసం సురార్చనేనైవ గోదానద్వితయేన తు ॥
ప్రాజాపత్యేన చైకేన శామ్యన్తి గుదజా రుజః ॥ ౧౫ ॥

గర్భపాతనజా రోగా యకృత్ప్లీహజలోదరాః ॥
తేషాం ప్రశమనార్థాయ ప్రాయశ్చిత్తమిదం స్మృతమ్ ॥ ౧౬ ॥
ఏతేషు దద్యాద్విప్రాయ జలధేనుం విధానతః ॥
సువర్ణరూప్యతామ్రాణాం పలత్రయసమన్వితామ్ ॥ ౧౭ ॥
ప్రతిమాభంగకారీ చ హ్యప్రతిష్ఠః ప్రజాయతే ॥
సంవత్సరత్రయం సించేదశ్వత్థం ప్రతివాసరమ్ ॥ ౧౮ ॥
ఉద్వాహయేత్తమశ్వత్థం స్వగృహ్యోక్తవిధానతః ॥
తత్ర సంస్థాపయేద్దేవం విఘ్నరాజం సుపూజితమ్ ॥ ౧౯ ॥
దుష్టవాదీ ఖండితః స్యాత్స వై దద్యాద్ద్విజాతయే ॥
రూప్యం పలద్వయం దుగ్ధం ఘటద్వయసమన్వితమ్ ॥ ౨౦ ॥
ఖల్లీటః పరనిన్దావాన్ధేనుం దద్యాత్సకాంచనామ్ ॥
పరోపహాసకృత్కాణః స గాం దద్యాత్సమౌక్తికామ్ ॥ ౨౧ ॥
సభాయాం పక్షపాతీ చ జాయతే పక్షఘాతవాన్ ॥

నిష్కత్రయమితం హేమ స దద్యాత్సత్యవర్తినామ్ ॥ ౨౨ ॥
ఇతి శాతాతపీయే కర్మవిపాకే ప్రకీర్ణప్రాయశ్చిత్తం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ 3 ॥
చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

కులఘ్నో నరకస్యాన్తే జాయతే విప్రహేమహృత్ ॥
స తు స్వర్ణశతం దద్యాత్కృత్వా చాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ ౧ ॥

ఔదుంబరీ తామ్రచౌరో నరకాన్తే ప్రజాయతే ॥
ప్రాజాపత్యం స కృత్వాత్ర తామ్రం పలశతం దిశేత్ ॥ ౨ ॥
కాంస్యహారీ చ భవతి పుండరీకసమన్వితః ॥
కాంస్యం పలశతం దద్యాదలంకృత్య ద్విజాతయే ॥ 3 ॥
రీతిహృత్పింగలాక్షః స్యాదుపోష్య హరివాసరమ్ ॥
రీతిం పలశతం దద్యాదలంకృత్య ద్విజం శుభమ్ ॥ ౪ ॥
ముక్తాహారీ చ పురుషోం జాయతే పింగమూర్ధ్దజః ॥
ముక్తాఫలశతం దద్యాదుపోష్య సవిధానతః ॥ ౫ ॥
త్రపుహారీ చ పురుషో జాయతే నేత్రరోగవాన్ ॥
ఉపోష్య దివసం సోఽపి దద్యాత్పలశతం త్రపు ॥ ౬ ॥
సీసహారీ చ పురుషో జాయతే శీర్షరోగవాన్ ॥
ఉపోష్య దివసం దద్యాద్ఘృతధేనుం విధానతః ॥ ౭ ॥
దుగ్ధహారీ చ పురుషో జాయతే బహుమూత్రకః ॥
స దద్యాద్దుగ్ధధేనుం చ బ్రాహ్మణాయ యథావిధి ॥ ౮ ॥
దధిచోర్యేణ పురుషో జాయతే మదవాన్యతః ॥
దధిధేనుః ప్రదాతవ్యా తేన విప్రాయ శుద్ధయే ॥ ౯ ॥
మధుచారేస్తు పురుషో జాయతే నేత్రరోగవాన్ ॥

స దద్యాన్మధుధేనుం చ సముపోష్య ద్విజాతయే ॥ ౧౦ ॥
ఇక్షోర్వికారహారీ చ భవేదుదరగుల్మవాన్ ॥
గుడధేనుః ప్రదాతవ్యా తేన తద్దోషశాంతయే ॥ ౧౧ ॥

లోహహారీ చ పురుషః కర్బురాంగః ప్రజాయతే ॥
లోహం పలశతం దద్యాదుపోష్య స తు వాసరమ్ ॥ ౧౨ ॥
తైలచారైస్తు పురుషో భవేత్కండ్వాదిపీడితః ॥
ఉపోష్య స తు విప్రాయ దద్యాత్తైలఘటద్వయమ్ ॥ ౧౩ ॥
ఆమాన్నహరణాచ్చైవ దన్తహీనః ప్రజాయతే ॥
స దద్యాదశ్వినౌ హేమనిష్కద్వయవినిర్మితౌ ॥ ౧౪ ॥
పక్కాన్నహరణాచ్చైవ జిహ్వారోగః ప్రజాయతే ॥
గాయత్ర్యాః స జపేల్లక్షం దశాంశం జుహుయాత్తిలైః ॥ ౧౫ ॥
ఫలహారీ చ పురుషో జాయతే వ్రణితాంగులిః ॥
నానాఫలానామయుతం స దద్యాచ్చ ద్విజన్మనే ॥ ౧౬ ॥
తాంబూలహరణాచ్చైవ శ్వేతౌష్ఠః సంప్రజాయతే ॥
స దక్షిణాం ప్రదద్యాచ్చ విద్రుమస్య ద్వయం వరమ్ ॥ ౧౭ ॥
శాకాహారీ చ పురుషో జాయతే నీలలోచనః ॥
బ్రాహ్మణాయ ప్రదద్యాద్వై మహానీలమణిద్వయమ్ ॥ ౧౮ ॥
కన్దమూలస్య హరణాద్ధస్వపాణిః ప్రజాయతే ॥
దేవతాయతనం కార్య్యముద్యానం తేన శక్తితః ॥ ౧౯ ॥
సౌగన్ధికస్య హరణాద్దుర్గన్ధాఙ్గః ప్రజాయతే ॥
స లక్షమేకం పద్మానాం జుహుయాజ్జాతవేదసి ॥ ౨౦ ॥
దారుహారీ చ పురుషః స్విన్నపాణిః ప్రజాయతే ॥
స దద్యాద్విదుషే శుద్ధౌ కాశ్మీరజపలద్వయమ్ ॥ ౨౧ ॥

విద్యాపుస్తకహారీ చ కిల మూకః ప్రజాయతే ॥
న్యాయేతిహాసం దద్యాత్స బ్రాహ్మణాయ సదక్షిణమ్ ॥ ౨౨ ॥
వస్త్రహారీ భవేత్కుష్ఠీ సంప్రదద్యాత్ప్రజాపతిమ్ ॥
హేమనిష్కమితం చైవ వస్త్రయుగ్మం ద్విజాతయే ॥ ౨౩ ॥
ఊర్ణాహారీ లోమశః స్యాత్స దద్యాత్కంబలాన్వితమ్ ॥
స్వర్ణనిష్కమితం హేమ వహ్నిం దద్యాద్ద్విజాతయే ॥ ౨౪ ॥
పట్టసూత్రస్య హరణాన్నిర్లోమా జాయతే నరః ॥
తేన ధేనుః ప్రదాతవ్యా విశుద్ధ్యర్థం ద్విజన్మనే ॥ ౨౫ ॥
ఔషధస్యాపహరణే సూర్యావర్తః ప్రజాయతే ॥
సూర్యాయార్ఘ్యః ప్రదాతవ్యో మాషం దేయం చ కాంచనమ్ ॥౨౬॥
రక్తవస్త్రప్రవాలాదిహారీ స్యాద్రక్తవాతవాన్ ॥
సవస్త్రాం మహిషీం దద్యాన్మణిరాగసమన్వితామ్ ॥ ౨౭ ॥
విప్రరత్నాపహారీ చాప్యనపత్యః ప్రజాయతే ॥
తేన కార్యం విశుద్ధ్యర్థం మహారుద్రజపాదికమ్ ॥ ౨౮ ॥
మృతవత్సోదితః సర్వో విధిరత్ర విధీయతే ॥
దశాంశహోమః కర్తవ్యో పలాశేన యథావిధి ॥ ౨౯ ॥
దేవస్వహరణాచ్చైవ జాయతే వివిధో జ్వరః ॥
జ్వరో మహాజ్వరశ్చైవం రౌద్రో వైష్ణవ ఏవ చ ॥ ౩౦ ॥
జ్వరో రౌద్రం జపేత్కర్ణే మహారుద్రం మహాజ్వరే ॥
అతిరౌద్రం జపేద్రౌద్రే వైష్ణవే తద్ద్వయం జపేత్ ॥ ౩౧ ॥

నానావిధద్రవ్యచౌరో జాయతే గ్రహణీయుతః ॥
తేనాన్నోదకవస్త్రాణి హేమ దేయం చ శక్తితః ॥ ౩౨ ॥
ఇతి శాతాతపీయే కర్మవిపాకే స్తేయప్రాయశ్చిత్తం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

పంచమోఽధ్యాయః ౫.

మాతృగామీ భవేద్యస్తు లింగం తస్య వినశ్యతి ॥
చాండాలీగమనే చైవ హీనకోశః ప్రజాయతే ॥ ౧ ॥
తస్య ప్రతిక్రియాం కర్తుం కుంభముత్తరతో న్యసేత్ ॥
కృష్ణవస్త్రసమాచ్ఛన్నం కృష్ణమాల్యవిభూషితమ్ ॥ ౨ ॥
తస్యోపరి న్యసేద్దేవం కాంస్యపాత్రే ధనేశ్వరమ్ ॥
సువర్ణనిష్కషట్కేన నిర్మితం నరవాహనమ్ ॥ ౩ ॥
యజేత్పురుషసూక్తేన ధనదం విశ్వరూపిణమ్ ॥
అథర్వవేదవిద్విప్రో హ్యాథర్వణం సమాచరేత్ ॥ ౪ ॥
సువర్ణపుత్తికాం కృత్వా నిష్కవింశతిసంఖ్యయా ॥
దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య నిష్పాపోఽహమితి బ్రువన్ ॥ ౫ ॥
నిధీనామధిపో దేవః శంకరస్య ప్రియః సఖా ॥
సౌమ్యాశాధిపతిః శ్రీమాన్మమ పాపం వ్యపోహతు ॥ ౬ ॥
ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య్య ఆచార్యాయ యథావిధి ॥
దద్యాద్దేవం హీనకోశే లింగనాశే విశుద్ధయే ॥ ౭ ॥
గురుజాయాభిగమనాన్మూత్రకృచ్ఛ్రః ప్రజాయతే ॥
తేనాపి నిష్కృతిః కార్య్యా శాస్త్రదృష్టేన కర్మ్మణా ॥ ౮ ॥
స్థాపయేత్కుమ్భమేకం తు పశ్చిమాయాం శుభే దినే ॥
నీలవస్త్రసమాచ్ఛన్నం నీలమాల్యవిభూషితమ్ ॥ ౯ ॥
తస్యోపరి న్యసేద్దేవం తామ్రపాత్రే ప్రచేతసమ్ ॥
సువర్ణనిష్కషట్కేన నిర్మ్మితం యాదసాంపతిమ్ ॥ ౧౦ ॥
యజేత్పురుషసూక్తేన వరుణం విశ్వరూపిణమ్ ॥
సామవిద్బ్రాహ్మణస్తత్ర సామవేదం సమాచరేత్ ॥ ౧౧ ॥

సువర్ణపుత్తికాం కృత్వా నిష్కవింశతిసంఖ్యయా ॥
దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య నిష్పాపోఽహమితి బ్రువన్ ॥ ౧౨ ॥
యాదసామధిపో దేవో విశ్వేషామపి పావనః ॥
సంసారాబ్ధౌ కర్ణధారో వరుణః పావనోఽస్తు మే ॥ ౧౩ ॥
ఇమం మన్త్రం సముచ్చార్య ఆచార్యాయ యథావిధి ॥
దద్యాద్దేవమలంకృత్య మూత్రకృచ్ఛ్రప్రశాన్తయే ॥ ౧౪ ॥
స్వసుతాగమనే చైవ రక్తకుష్ఠం ప్రజాయతే ॥
భగినీగమనే చైవ పీతకుష్ఠం ప్రజాయతే ॥ ౧౫ ॥
తస్య ప్రతిక్రియాం కర్తుం పూర్వతః కలశం న్యసేత్ ॥
పీతవస్త్రసమాచ్ఛన్నం పీతమాల్యవిభూషితమ్ ॥ ౧౬ ॥
తస్యోపరి న్యసేత్స్వర్ణపాత్రే దేవం సురేశ్వరమ్ ॥
సువర్ణనిష్కషట్కేన నిర్మితం వజ్రధారిణమ్ ॥౧౭॥
యజేత్పురుషసూక్తేన వాసవం విశ్వరూపిణమ్॥
యజుర్వేదం తత్ర సామ ఋగ్వేదం చ సమాచరేత్ ॥ ౧౮ ॥
సువర్ణపుత్తికాం కృత్వా సువర్ణదశకేన తు ॥
దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య నిష్పాపోఽహమితి బ్రువన్ ॥ ౧౯ ॥
దేవానామధిపో దేవో వజ్రీ విష్ణునికేతనః ॥
శతయజ్ఞః సహస్రాక్షః పాపం మమ నికృన్తతు ॥ ౨౦ ॥
ఇమం మన్త్రం సముచ్చార్య్య ఆచార్యాయ యథావిధి ॥
దద్యాద్దేవం సహస్రాక్షం సపాపస్యాపనుత్తయే ॥ ౨౧ ॥
భ్రాతృభార్యాభిగమనాద్గలత్కుష్ఠం ప్రజాయతే ॥
స్వవధూగమనే చైవ కృష్ణకుష్ఠం ప్రజాయతే ॥ ౨౨ ॥
తేన కార్యవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాగుక్తస్యార్ద్ధమేవ హి ॥
దశాంశహోమః సర్వత్ర ఘృతాక్తైః క్రియతే తిలైః ॥ ౨౩ ॥

యదగమ్యాభిగమనాజ్జాయతే ధ్రువమండలమ్ ॥
కృత్వా లోహమయీం ధేనుం పలషష్టిప్రమాణతః ॥ ౨౪ ॥
కార్పాసభాండసంయుక్తాం కాంస్యదోహాం సవత్సికామ్ ॥
దద్యాద్విప్రాయ విధివదిమం మంత్రముదీరయేత్ ॥
సురభీ వైష్ణవీ మాతా మమ పాపం వ్యపోహతు ॥ ౨౫ ॥
తపస్వినీసంగమనే జాయతే చాశ్మరీగదః ॥
స తు పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥
దద్యాద్విప్రాయ విదుషే మధుధేనుం యథోదితామ్ ॥
తిలద్రోణశతం చైవ హిరణ్యేన సమన్వితమ్ ॥ ౨౭ ॥
పితృష్వస్రభిగమనాద్దక్షిణాంశవ్రణీ భవేత్ ॥
తేనాపి నిష్కృతిః కార్యా అజాదానేన శక్తితః ॥౨౮॥
మాతులాన్యాం తు గమనే పృష్ఠకుబ్జః ప్రజాయతే ॥
కృష్ణాజినప్రదానేన ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥
మాతృష్వస్రభిగమనే వామాంగే వ్రణవాన్భవేత్ ॥
తేనాపి నిష్కృతిః కార్యా సమ్యగ్దాసప్రదానతః ॥ ౩౦ ॥
మృతభార్యాభిగమనే మృతభార్యః ప్రజాయతే ॥
తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థం ద్విజమేకం వివాహయేత్ ॥ ౩౧ ॥
సగోత్రస్త్రీప్రసంగేన జాయతే చ భగన్దరః ॥
తేనాపి నిష్కృతిః కార్యా మహిషీదానయత్నతః ॥ ౩౨ ॥
తపస్వినీప్రసంగేన ప్రమేహీ జాయతే నరః ॥
మాసం రుద్రజపః కార్యో దద్యాచ్ఛక్త్యా చ కాంచనమ్ ॥ ౩౩ ॥

దీక్షితస్త్రీప్రసంగేన జాయతే దుష్టరక్తదృక్ ॥
స పాతకవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥ ౩౪ ॥

స్వజాతిజాయాగమనే జాయతే హృదయవ్రణీ ॥
తత్పాపస్య విశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యద్వయం చరేత్ ॥ ౩౫ ॥
పశుయోనౌ చ గమనే మూత్రాఘాతః ప్రజాయతే॥
తిలపాత్రద్వయం చైవ దద్యాదాత్మవిశుద్ధయే ॥ ౩౬ ॥

అశ్వయోనౌ చ గమనాద్గుదస్తంభః ప్రజాయతే ॥
సహస్రకమలస్నానం మాసం కుర్యాచ్ఛివస్య చ ॥ ౩౭ ॥
ఏతే దోషా నరాణాం స్యుర్నరకాంతే న సంశయః ॥
స్త్రీణామపి భవంత్యేతే తత్తత్పురుషసంగమాత్ ॥ ౩౮ ॥
ఇతి శ్రీశాతాతపీయే కర్మవిపాకేఽగమ్యాగమనప్రాయశ్చిత్తం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥
షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

అశ్వశూకరశృంగ్యద్రిద్రుమాదిశకలేన చ ॥
భృగ్వగ్నిదారుశస్త్రాశ్మవిషోద్బంధనజైర్మృతాః ॥ ౧ ॥
వ్యాఘ్రాహిగజభూపాలచోరవైరివృకాహతాః ॥
కాష్ఠశల్యమృతా యే చ శౌచసంస్కారవర్జితాః ॥ ౨ ॥
విషూచికాన్నకవలదవాతీసారతో మృతాః ॥
డాకిన్యాదిగ్రహైర్గ్రస్తా విద్యుత్పాతహతాశ్చ యే ॥ ౩ ॥
అస్పృశ్యా అపవిత్రాశ్చ పతితాః పుత్రవర్జితాః ॥
పంచత్రింశత్ప్రకారైశ్చ నాప్నువంతి గతిం మృతాః ॥ ౪ ॥
పిత్రాద్యాః పిండభాజః స్యుస్త్రయో లేపభుజస్తథా ॥
తతో నాందీముఖాః ప్రోక్తాస్త్రయోఽప్యశ్రుముఖాస్త్రయః ॥ ౫ ॥
ద్వాదశైతే పితృగణాస్తర్పితాః సన్తతిప్రదాః ॥
గతిహీనాః సుతాదీనాం సన్తతిం నాశయంతి తే ॥ ౬ ॥

దశ వ్యాఘ్రాదినిహతా గర్భం నిఘ్నన్త్యమీ క్రమాత్ ॥
ద్వాదశాస్త్రాదినిహతా ఆకర్షన్తి చ బాలకమ్ ॥ ౭ ॥
విషాదినిహతా ఘ్నన్తి దశసు ద్వాదశస్వపి ॥
వర్షైకబాలకం కుర్యాదనపత్యోఽనపత్యతామ్ ॥ ౮ ॥
వ్యాఘ్రేణ హన్యతే జన్తుః కుమారీగమనేన చ ॥
విషదశ్చైవ సర్పేణ గజేన నృపదుష్టకృత్ ॥ ౯ ॥
రాజ్ఞా రాజకుమారఘ్నశ్చౌరేణ పశుహింసకః ॥
వైరిణా మిత్రభేదీ చ బకవృత్తిర్వృకేణ తు ॥ ౧౦ ॥
గురుఘాతీ చ శయ్యాయాం మత్సరీ శౌచవర్జితః ॥
ద్రోహీ సంస్కారరహితః శునా నిక్షేపహారకః ॥ ౧౧ ॥
నరో విహన్యతేఽరణ్యే శూకరేణ చ పాశికః ॥
కృమిభిః కృత్తివాసాశ్చ కృమిణా చ నికృన్తనః ॥౧౨॥
శృంగిణా శంకరద్రోహీ శకటేన చ సూచకః ॥
భృగుణా మేదినీచౌరో వహ్నినా యజ్ఞహానికృత్ ॥ ౧౩ ॥
దవేన దక్షిణాచౌరః శస్త్రేణ శ్రుతినిన్దకః ॥
అశ్మనా ద్విజనిన్దాకృద్విషేణ కుమతిప్రదః ॥ ౧౪ ॥
ఉద్బంధనేన హింస్రః స్యాత్సేతుభేదీ జలేన తు ॥
ద్రుమేణ రాజదన్తిహృదతిసారేణ లోహహృత్ ॥ ౧౫ ॥
డాకిన్యాద్యైశ్చ మ్రియతే స దర్పకార్యకారకః ॥
అనధ్యాయేఽప్యధీయానా మ్రియతే విద్యుతా తథా ॥ ౧౬ ॥
అస్పృశ్యస్పర్శసంగీ చ వాన్తమాశ్రిత్య శాస్త్రహృత్ ॥
పతితో మదవిక్రేతాఽనపత్యో ద్విజవస్త్రహృత్ ॥ ౧౭ ॥
అథ తేషాం క్రమేణైవ ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥
కారయేన్నిష్కమాత్రం తు పురుషం ప్రేతరూపిణమ్ ॥ ౧౮ ॥

చతుర్భుజం దండహస్తం మహిషాసనసంస్థితమ్ ॥
పిష్టైః కృష్ణతిలైః కుర్యాత్పిండం ప్రస్థప్రమాణతః ॥ ౧౯ ॥
మధ్వాజ్యశర్కరాయుక్తం స్వర్ణకుండలసంయుతమ్ ॥
అకాలమూలం కలశం పంచపల్లవసంయుతమ్ ॥ ౨౦ ॥
కృష్ణవస్త్రసమాచ్ఛన్నం సర్వౌషధిసమన్వితమ్ ॥
తస్యోపరి న్యసేద్దేవం పాత్రం ధాన్యఫలైర్యుతమ్ ॥ ౨౧ ॥
సప్తధాన్యం తు సఫలం తత్ర తత్ సఫలం న్యసేత్ ॥
కుంభోపరి చ విన్యస్య పూజయేత్ప్రేతరూపిణమ్ ॥ ౨౨ ॥
కుర్యాత్పురుషసూక్తేన ప్రత్యహం దుగ్ధతర్పణమ్ ॥
షడంగం చ జపేద్రుద్రం కలశే తత్ర వేదవిత్ ॥ ౨౩ ॥
యమసూక్తేన కుర్వీత యమపూజాదికం తథా ॥
గాయత్ర్యాశ్చైవ కర్తవ్యో జపః స్వాత్మవిశుద్ధయే ॥ ౨౪ ॥
గృహశాంతికపూర్వం చ దశాంశం జుహుయాత్తిలైః ॥
అజ్ఞాతనామగోత్రాయ ప్రేతాయ సతిలోదకమ్ ॥ ౨౫ ॥
ప్రదద్యాత్పితృతీర్థేన పిండం మన్త్రముదీరయేత్ ॥
ఇమం తిలమయం పిండం మధుసర్పిః సమన్వితమ్ ॥ ౨౬ ॥
దదామి తస్మై ప్రేతాయ యః పీడాం కురుతే మమ ॥
సజలాన్కృష్ణకలశాంస్తిలపాత్రసమన్వితాన్ ॥ ౨౭॥
ద్వాదశ ప్రేతముద్దిశ్య దద్యాదేకం చ విష్ణవే ॥
తతోఽభిషించేదాచార్యో దమ్పతీ కలశోదకైః ॥ ౨౮ ॥
శుచిర్వరాయుధధరో మంత్రైర్వరుణదైవతైః ॥
యజమానస్తతో దద్యాదాచార్యాయ స దక్షిణామ్ ॥ ౨౯ ॥
తతో నారాయణబలిః కర్తవ్యః శాస్త్రనిశ్చయాత్ ॥
ఏష సాధారణవిధిరగతీనాముదాహృతః ॥ ౩౦ ॥

విశేషస్తు పునర్జ్ఞేయో వ్యాఘ్రాదినిహతష్వేపి ॥
వ్యాఘ్రేణ నిహతే ప్రేతే పరకన్యాం వివాహయేత్ ॥ ౩౧ ॥
సర్పదంశే నాగబలిర్దేయః సర్వేషు కాంచనమ్ ॥
చతుర్నిష్కమితం హేమ గజం దద్యాద్గజైర్హతే ॥ ౩౨ ॥
రాజ్ఞా వినిహతే దద్యాత్పురుషం తు హిరణ్మయమ్ ॥
చోరేణ నిహతే ధేను వైరిణా నిహతే వృషమ్ ॥ ౩౩ ॥
వృకేణ నిహతే దద్యాద్యథాశక్తి చ కాంచనమ్ ॥
శయ్యామృతే ప్రదాతవ్యా శయ్యా తూలీసమన్వితా ॥ ౩౪ ॥
నిష్కమాత్రసువర్ణస్య విష్ణునా సమధిష్ఠితా ॥
శౌచహీనే మృతే చైవ ద్వినిష్కస్వర్ణజం హరిమ్ ॥ ౩౫ ॥
సంస్కారహీనే చ మృతే కుమారం చ వివాహయేత్ ॥
శునా హతే చ నిక్షేపం స్థాపయేన్నిజశక్తితః ॥ ౩౬ ॥
శూకరేణ హతే దద్యాన్మహిషం దక్షిణాన్వితమ్ ॥
కృమిభిశ్చ మృతే దద్యాద్గోధూమాన్నం ద్విజాతయే ॥ ౩౭ ॥
శృంగిణా చ హతే దద్యాద్వృషభం వస్త్రసంయుతమ్ ॥
శకటేన మృతే దద్యాదశ్వం సోపస్కరాన్వితమ్ ॥ ౩౮ ॥
భృగుపాతే మృతే చైవ ప్రదద్యాద్ధాన్యపర్వతమ్ ॥
అగ్నినా నిహతే దద్యాదుపానహం స్వశక్తితః ॥ ౩౯ ॥
దవేన నిహతే చైవ కర్తవ్యా సదనే సభా।

శస్త్రేణ నిహతే దద్యాన్మహిషీం దక్షిణాన్వితామ్ ॥ ౪౦ ॥
అశ్మనా నిహతే దద్యాత్సవత్సాం గాం పయస్వినీమ్ ॥
విషేణ చ మృతే దద్యాన్మేదినీం క్షేత్రసంయుతామ్ ॥ ౪౧ ॥
ఉద్బంధనమృతే చాపి ప్రదద్యాద్గాం పయస్వినీమ్ ॥

మృతే జలేన వరుణం హైమం దద్యాత్త్రినిష్కకమ్ ॥ ౪౨ ॥
వృక్షం వృక్షహతే దద్యాత్సౌవర్ణం స్వర్ణసంయుతమ్ ॥
అతిసారమృతే లక్షం సావిత్ర్యాః సంయతో జపేత్ ॥ ౪౩ ॥
డాకిన్యాదిమృతే చైవ జపేద్రుద్రం యథోచితమ్ ॥
విద్యుత్పాతేన నిహతే విద్యాదానం సమాచరేత్ ॥ ౪౪ ॥
అస్పర్శే చ మృతే కార్యం వేదపారాయణం తథా ॥
సచ్ఛాస్త్రపుస్తకం దద్యాద్వ్యాన్తమాశ్రిత్య సంస్థితే ॥ ౪౫ ॥
పాతిత్యేన మృతే కుర్యాత్ప్రాజాపత్యాని షోడశ ॥
మృతే చాపత్యరహితే కృచ్ఛ్రాణాం నవతిం చరేత్ ॥ ౪౬ ॥

నిష్కత్రయమితం స్వర్ణం దద్యాదశ్వం హయాహతే ॥
కపినా నిహతే దద్యాత్ కపిం కనకనిర్మితమ్ ॥ ౪౭ ॥
విషూచికామృతే స్వాదు భోజయేచ్చ శతం ద్విజాన్ ॥
తిలధేనుః ప్రదాతవ్యా కంఠేఽన్నకవలే మృతే ॥ ౪౮ ॥
కేశరోగమృతే చాపి అష్టౌ కృచ్ఛ్రాన్సమాచరేత్ ॥
ఏవం కృతే విధానేన విదధ్యాదౌర్ధ్వదేహికమ్ ॥ ౪౯ ॥
తతః ప్రేతత్త్వనిర్ముక్తాః పితరస్తర్పితాస్తథా ॥
దద్యుః పుత్రాంశ్చ పౌత్రాంశ్చ ఆయురారోగ్యసంపదః ॥ ౫౦ ॥
ఇతి శాతాతపప్రోక్తో విపాకః కర్మణామయమ్ ॥
శిష్యాయ శరభంగాయ వినయాత్పరిపృచ్ఛతే ॥ ౫౧ ॥
ఇతి శాతాతపీయే కర్మవిపాకే అగతిప్రాయశ్చిత్తం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥
ఇతి శాతాతపస్మృతిః సమాప్తా ॥ ౧౭ ॥
అథ వశిష్ఠస్మృతిః ౧౮.

అష్టాదశస్మృతయః

ప్రథమోఽధ్యాయః ౧.

అథాతః పురుషనిశ్రేయసార్థం ధర్మజిజ్ఞాసా ॥ జ్ఞాత్వా చానుతిష్ఠన్ధార్మికః ప్రశస్యతమో భవతి లోకే ప్రేత్య చ। విహితో ధర్మః। తదలాభే శిష్టాచారః ప్రమాణమ్। దక్షిణేన హిమవత ఉత్తరేణ విన్ధ్యస్య యే ధర్మా యే చాచారాస్తే సర్వే ప్రత్యేతవ్యాః న హ్యన్యే ప్రతిలోమకల్పధర్మాః। ఏతదార్యావర్తమిత్యాచక్షతే। గంగాయమునయోరంతరాప్యేకే। యావద్వా కృష్ణమృగో విచరతి తావద్బ్రహ్మవర్చసమితి ।

అథాపి భాల్లవినో నిదానే గాథాముదాహరంతి-

పశ్చాత్సింధువిహారిణీసూర్యస్యోదయనే పునః ॥

యావత్కృష్ణోఽభిధావతి తావద్వై బ్రహ్మవర్చసమ్ ॥

త్రైవిద్యవృద్ధా యం బ్రుయుర్ధర్మం ధర్మవిదో జనాః ॥

పవనే పావనే చైవ సర్వతో నాత్ర సంశయః ॥ ఇతి ॥

దేశధర్మజాతిధర్మకులధర్మాన్ శ్రుత్యభావాదబ్రవీన్మనుః। సూర్యాభ్యుదితః సూర్యాభినిర్ముక్తః కునఖీ శ్యావదంతః పరివిత్తిః పరివేత్తా అగ్నేదిధిషూర్ధిధిషూపతిర్వీరహా బ్రహ్మఘ్న ఇత్యేత ఏనస్వినః। పంచమహాపాతకాన్యాచక్షతే। గురుతల్ప సురాపానం భ్రూణహత్యాం బ్రాహ్మణసువర్ణహరణం పతితసంప్రయోగం చ బ్రాహ్మే వా యానేన వా అథాప్యుదాహరంతి ॥ సంవత్సరేణ పతతి పతితేన సహాచరన్ ॥ యాజనాధ్యాపనాద్యోనాదన్నపానాసనాదపి ॥

అథాప్యుదాహరంతి। విద్యా ప్రనష్టా పునరభ్యుపైతి జాతిప్రణాశే త్విహ సర్వనాశః॥ కులాపదేశేన హయోఽపి పూజ్యస్తస్మాత్కులీనాం స్త్రియముద్వహంతీతి॥

త్రయో వర్ణా బ్రాహ్మణస్య వశే వర్తేరన్ తేషాం బ్రాహ్మణో ధర్మం యం బ్రూయాత్తం రాజా చానుతిష్ఠేత్ రాజా తు ధర్మేణానుశాసత్ షష్ఠం షష్ఠం ధనస్య హరేత్। అన్యత్ర బ్రాహ్మణాత్। ఇష్టాపూర్తస్య తు షష్ఠమంశం భజతి ॥ ఇతి హ బ్రాహ్మణో వేదమాద్యం కరోతి। బ్రాహ్మణ ఆపద ఉద్ధరతి। తస్మాద్బ్రాహ్మణోఽనాద్యః సోమోఽస్య రాజా భవతీతీహ ప్రేత్య చాభ్యుదయికమితి హ విజ్ఞాయతే ॥

ఇతి శ్రీవశిష్ఠం ధర్మశాస్త్రే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧ ॥

ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨.

చత్వారో వర్ణా బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రాః। త్రయో వర్ణా ద్విజాతయో బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యాః। తేషాం మాతురగ్రేఽధిజననం ద్వితీయం మౌంజీబన్ధనం తత్రాస్య మాతా సావిత్రీ పితా త్వాచార్య ఉచ్యతే। వేదప్రదానాత్పితేత్యాచార్యమాచక్షతే ।

అథాప్యుదాహరంతి। ద్వయమిహ వై పురుషస్య రేతో బ్రాహ్మణస్యోర్ధ్వం నాభేరర్వాచీనం మన్యేత తద్యదూర్ధ్వం నాభేస్తేనాస్యానౌరసీ ప్రజా జాయతే। యదుపనయతి జనన్యాం జనయతి యత్సాధు కరోతి। అథ యదర్వాచీనం నాభేస్తేనాస్యౌరసీ ప్రజా జాయతే తస్మాచ్ఛ్రోత్రియమనూచానమపూజ్యోఽసీతి న వందతీతి హారీతః॥

అథాప్యుదాహరంతి ॥ నహ్యస్య విద్యతే కర్మ కించిదామౌంజీబంధనాత్ ॥ వృత్త్యా శూద్రః సమో జ్ఞేయో యావద్వేదేన జాయతే ॥ అన్యత్రోదకకర్మ స్వధాపితృసంయుక్తేభ్యః ॥

విద్యా హ వై బ్రాహ్మణమాజగామ గోపాయ మా శేవధిష్టేఽహమస్మి। అసూయకాయానృజవేఽయతాయ న మా బ్రూయా వీర్యవతీ తథా స్యామ్ ॥ య ఆవృణాత్యవితథేన కర్మణా బహుదుఃఖం కుర్వన్నమృతం సంప్రయచ్ఛత్। తం మన్యేత పితరం మాతరం చ తస్మై న దుహ్యేత్కతమచ్చ నాహ ॥ అధ్యాపితా యే గురుం నాద్రియంతే విప్రా వాచా మనసా కర్మణావా। యథైవ తే న గురోర్భోజనీయాస్తథైవ తాన్న భునక్తి శ్రుతం తత్ ॥ యమేవ విద్యాః శుచిమప్రమత్తం మేధావినం బ్రహ్మచర్యోపపన్నమ్। యస్తేన ద్రుహ్యేత్కతమచ్చ నాహ తస్మై మాబ్రుయ నిధిపాయబ్రహ్మన్నితి। దహత్యగ్నిర్యథా కక్షం బ్రహ్మ త్వబ్ధమనాదృతమ్। న బ్రహ్మ తస్మై ప్రబ్రూయాచ్ఛక్యమానమకృంతత ఇతి ॥ షట్కర్మాణి బ్రాహ్మణస్య అధ్యయనమధ్యాపనం యజనం యాజనం దానం ప్రతిగ్రహశ్చేతి। త్రీణి రాజన్యస్యాధ్యయనం యజనం దానం శస్త్రేణ చ ప్రజాపాలనం స్వధర్మస్తేన జీవేత్। ఏతాన్యేవ త్రీణి వైశ్యస్య కృషివాణిజ్యపా శుపాల్యకుసీదాని చ। ఏతేషాం పరిచర్యా శుద్రస్య అనియతా వృత్తిః అనియతకేశవేశాః సర్వేషాం ముక్తశిఖావర్జమ్, అజీవంతః స్వధర్మేణాన్యతరాం పాపీయసీం వృత్తిమాతి ష్ఠేరన్నతు కదాచిజ్జ్యాయసీమ్। వైశ్యజీవికామాస్థాయ పణ్యేన జీవేతాఽశ్మలవణమపణ్యం పాషాణకోపక్షౌమాజినాని చ తాంతవస్య రక్తం సర్వం చ కృతాన్నం పుష్పమూలఫలాని చ గంధరసా ఉదకం చ ఓషధీనాం రసః సోమశ్చ శస్త్రం విషం మాంసం చ క్షీరం సవికారమపస్త్రపు జతు సీసం చ।

అథాప్యుదాహరంతి - సద్యః పతతి మాంసేన లాక్షయా లవణేన చ ॥ త్ర్యహేణ శూద్రో భవతి బ్రాహ్మణః క్షీరవిక్రయాత్ ॥

అష్టాదశస్మృతయః

గ్రామ్యపశూనామేకశఫాః కేశినశ్చ సర్వే చారణ్యాః పశవో వయాంసి దంష్ట్రిణశ్చ। ధాన్యానాం తిలానాహుః ।

అథాప్యుదాహరంతి - భోజనాభ్యంజనాద్దానాద్యదన్యత్కురుతే తిలైః॥ కృమిభూతః స విష్ఠాయాం పితృభిః సహ మజ్జతి ॥ కామం వా స్వయం కృష్యోత్పాద్య తిలాన్విక్రీణీరన్। తస్మాదాభ్యామనస్యోతాభ్య ప్రాక్ప్రాతరాశాత్కృషిః స్యాత్। నిదాఘేఽపః ప్రయచ్ఛేన్నాతి పీడనలాంగలం ప్రవీరవసుశేషః సోమపిత్సరు॥ తదుద్వపతిగామ-విమ్రుఫర్వ్యంఇచ్ఛపీవరీమ్రుస్థా వద్రథవాహణమ్ ॥ లాంగలం ప్రవీరవద్వీరం

----

౧ అత్రైత్వమేవోపలభ్యతే పాఠోఽర్థస్తు సుజ్ఞైరూహ్యః

మనుష్యవదనలుబ్ధతాముశే కల్యాణీ హ్యస్య నాసికో ఢయతి దూరేపవిద్వతి సోమపిష్ఠరు సోమో హ్యస్య ప్రాప్నోతి ॥ తత్సహ తదుద్వపతి గామరిమా అజానశ్వనఖరఖరోష్ట్రాణాం చ శఫవాంశ్చ దర్శనీయాం పీవరీం కల్యాణీం ప్రథమయువతీం కథం హి లాంగలముద్వపేదన్యత్ర ధాన్యవిక్రయాత్ ॥

రసా రసైః సమతో హీనతో వా నిమాతవ్యా నత్వేవ లవణం రసైః॥ తిలతండులపక్వాన్నం విద్యాన్మనుష్యాశ్చ విహితాః పరివర్తకేన।

బ్రాహ్మణరాజన్యౌ వార్ధుషాన్నం నాద్యాతామ్ ॥ అథాప్యుదాహరంతి - సమర్ఘం ధాన్యముద్ధృత్య మహార్ఘం యః ప్రయచ్ఛతి। స వై వార్ధుషికో నామ బ్రహ్మవాదిషు గర్హితః ॥ వార్ధుషిం బ్రహ్మహంతారం తులయా సమతోలయత్। అతిష్ఠద్భ్రూణహా కోట్యాం వార్ధుషిర్న్యక్ పపాత హ। కామం వా పరిలుప్తకృత్యాయ పాపీయసే దద్యాద్ద్విగుణం హిరణ్యం త్రిగుణం ధాన్యం ధాన్యేనైవ రసా వ్యాఖ్యాతాః।

పుష్పమూలఫలాని చ తులాధృతమష్టగుణమ్। అథాప్యుదాహరంతిరాజాఽనుమతభావేన ద్రవ్యవృద్ధిం వినాశయేత్ ॥ పునా రాజాభిషేకేణ ద్రవ్యవృద్ధిం చ వర్జయేత్ ॥ ద్వికం త్రికం చతుష్కం చ పంచకం చ శతే స్మృతమ్ ॥ మాసస్య వృద్ధిం గృహ్ణీయాద్వర్ణానామనుపూర్వశః ॥

వశిష్ఠవచనే ప్రోక్తాం వృద్ధిం వార్ధుషికే శృణు ॥ పంచమాషాంస్తు వింశత్యామేవం ధర్మో న హీయతే ॥

ఇతివాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨ ॥

తృతీయోఽధ్యాయః 3.

అశ్రోత్రియాననువాక్యా అనగ్నయః శూద్రధర్మాణో భవంతి నానృగ్బ్రాహ్మణో భవతి।

మానవం చాత్ర శ్లోకముదాహరంతి-

యోఽనధీత్య ద్విజో వేదమన్యత్ర కురుతే శ్రమమ్ ॥ స జీవన్నేవ శూద్రత్వమాశు గచ్ఛతి సాన్వయః ॥ న వణిజ్ న కుసీదజీవీ యే చ శూద్రప్రేషణం కుర్వంతి న స్తేనో న చికిత్సకః ॥ అవ్రతా హ్యనధీయానా యత్ర భైక్షచరాద్విజాః ॥ తం గ్రామం దండయేద్రాజా చోరభక్తప్రదో హి సః ॥

చత్వారోఽపి త్రయో వాఽపి యద్బ్రూయుర్వేదపారగాః ॥ స ధర్మ ఇతి విజ్ఞేయో నేతరేషాం సహస్రశః ॥ అవ్రతానామమంత్రాణాం జాతిమాత్రోపజీవినామ్ ॥ సహస్రశః సమేతానాం పర్షత్త్వం నైవ విద్యతే ॥

యద్వదంత్యన్యథా భూత్వా మూర్ఖా ధర్మమతద్విదః ॥

తత్పాపం శతధా భూత్వా తద్వక్తౄష్వనుగచ్ఛతి ॥

శ్రోత్రియాయైవ దేయాని హవ్యకవ్యాని నిత్యశః ॥ అశ్రోత్రియాయ దత్తైస్తు తృప్తిం నాయాంతి దేవతాః ॥ యస్య చైవ గృహే మూర్ఖో దూరే చైవ బహుశ్రుతః ॥ బహుశ్రుతాయ దాతవ్యం నాస్తి మూర్ఖే వ్యతిక్రమః ॥ బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే ॥ జ్వలంతమగ్నిముత్సృజ్య న హి భస్మని హూయతే ॥ యశ్చ కాష్ఠమయో హస్తీ యశ్చ చర్మమయో మృగః ॥ యశ్చ విప్రోఽనధీయానస్త్రయస్తే నామధారకాః ॥

విద్వద్భోజ్యాని చాన్నాని మూర్ఖా రాష్ట్రేషు భుంజతే ॥

తదన్నం నాశమాయాతి మహచ్చాపి భయం భవేత్ ॥

అప్రజ్ఞాయమానవిత్తం యోఽధిగచ్ఛేద్రాజా తద్ధరేత్ అధిగంత్రే షష్ఠమంశం ప్రదాయ బ్రాహ్మణశ్చేదధిగచ్ఛేత్ షట్కర్మసు వర్తమానో న రాజా హరేత్।

అష్టాదశస్మృతయః

ఆతతాయినం హత్వా నాత్ర త్రాణేచ్ఛోః కింఇచ్చిత్కిల్బిషమాహుః। షడ్విధాస్త్వాతతాయినః। అథాప్యుదాహరంతి- అగ్నిదో గరదశ్చైవ శస్త్రపాణిర్ధనాపహః॥ క్షేత్రదారహరశ్చైవ షడేతే ఆతతాయినః॥ ఆతతాయినమాయాంతమపి వేదాంతపారగమ్ ॥ జిఘాంసంతం జిఘాంసీయాన్న తేన బ్రహ్మహా భవేత్ ॥ స్వాధ్యాయినం కులే జాతం యో హన్యాదాతతాయినమ్ ॥ న తేన భ్రూణహా స స్యాన్మన్యుస్తం మృత్యుమృచ్ఛతి ॥

త్రిణాచికేతః పంచాగ్నిస్త్రిసుపర్ణవాన్ చతుర్మేధా వాజసనేయీ షడంగవిద్బ్రహ్మదేయానుసంతానశ్ఛందోగో జ్యేష్ఠసామగో మంత్రబ్రాహ్మణవిత్ యస్య ధర్మానధీతే యస్య చ పురుషమాతృపితృవంశః శ్రోత్రియో విజ్ఞాయతే విద్వాంసః స్నాతకాశ్చేతి పంక్తిపావనాః। చాతుర్విద్యో వికల్పీ చ అంగవిద్ధర్మపాఠకః॥ ఆశ్రమస్థాస్త్రయో ముఖ్యాః పరిషత్స్యాద్దశావరా ॥ ఉపనీయ తు యః కృత్స్నం వేదమధ్యాపయేత్స ఆచార్యః । యస్త్వేకదేశం స ఉపాధ్యాయశ్చ వేదాంగాని।

ఆత్మత్రాణే వర్ణసంకరే వా బ్రాహ్మణవైశ్యౌ శస్త్రమాదదీయా తామ్ ॥ క్షత్రియస్య తు తాన్నత్యమేవ రక్షణాధికారాత్।

ప్రాగ్వోదగ్వాసీనః ప్రక్షాల్య పాదౌ పాణీ చామణిబంధనాత్। అంగుష్ఠమూలస్యోత్తరతో రేఖా బ్రాహ్మం తీర్థం తేన త్రిరాచామేదశబ్దవత్ ద్విః ప్రమృజ్యాత్ ఖాన్యద్భిః సంస్పృశేత్ మూర్ద్ధన్యయో నినయేత్ సవ్యే చ పాణౌ వ్రజంస్తిష్ఠన్ శయానః ప్రణతో వా నాచామేత్। హృదయంగమాభిరద్భిరబుద్బుదాభిరఫేనాభిర్బ్రాహ్మణః కంఠగామిః క్షత్రియః శుచిః వైశ్యోఽద్భిః ప్రాశితాభిస్తు స్త్రీశూద్రౌ స్పృష్టాభిరేవ చ। పుత్రద్వారాఽపి యాగాస్తర్పణాని స్యుః।

న వర్ణగంధరసదుష్టాభిర్యాశ్చ స్యురశుభాగమాః। న ముఖ్యా విప్రుష ఉచ్ఛిష్టం కుర్వన్తి అనంగశ్లిష్టాః। సుప్త్వా భుక్త్వా పీత్వా స్నాత్వా చాచాంతః పునరాచామేత్। వాసశ్చ పరిధాయ ఓష్ఠౌ సంస్పృశ్య యత్రాలోమకౌ న శ్మశ్రుగతౌ లేపో దంతవద్దంతసక్తేషుయచ్చాం తర్ముఖే భవేత్ ॥ ఆచాంతస్యావశిష్టం స్యాన్నిగిరన్నేవ తచ్ఛుచిః। పరానథాచామయతః పదౌ వా విప్రుషో గతాః ॥ భూమ్యాం తాస్తు సమాః ప్రోక్తాస్తాభిర్నోచ్ఛిష్టభాగ్భవేత్ ॥ ప్రచరన్నభ్యవహార్యేషు ఉచ్ఛిష్టం యది సంస్పృశేత్ ॥ భూమౌ నిక్షిప్య తద్ద్రవ్యమాచాంతః ప్రచరేత్పునః ॥ యద్యన్మీమాంస్యం స్యాత్తత్తదద్భిః సంస్పృశేత్।

శ్వహతాశ్చ మృగా వన్యాః పాతితం చ ఖగైః ఫలమ్ ॥ బాలైరనుపవిద్ధాన్తః స్త్రీభిరాచరితం చ యత్ ॥ పరిసంఖ్యాయ తాన్సర్వాఇుచ్ఛీనాహ ప్రజాపతిః॥ ప్రసారితం న యత్పణ్యం యే

దోషాః స్త్రీముఖేషు చ ॥ మశకైర్మక్షికాభిశ్చ నీలీ యేనోపహన్యతే ॥ క్షితిస్థాశ్చైవ యా ఆపో గవాం ప్రీతికరాశ్చ యాః ॥ పరిసంఖ్యాయ తాన్సర్వాఞ్శుచీనాహ ప్రజాపతిరితి ॥

లేపం గంధాపకర్షణమ్। శౌచమమేధ్యలిప్తస్య। అద్భిర్మృదా చ తైజసమృణ్మయదారవతాంతవానాం భస్మపరిమార్జనం ప్రదాహతక్షణనిర్ణేజనాని తైజసవదుపలమణీనాం మణివచ్ఛంఖశుక్తీనాం దారువ దస్థ్నాం రజ్జువిదలచర్మణాం చైలవచ్ఛౌచమ్। గోవాలైః ఫలచమసానాం గౌరసర్షపకల్కేన క్షౌమజానామ్।

భూమ్యాస్తు సంమార్జనప్రోక్షణోపలేపనోల్లేఖనైర్యథాస్థానే దోషవిశేషాత్ప్రాజాపత్యముపైతి।

అథాప్యుదాహరంతి-ఖననాద్దహనాద్వర్షాద్గోభిరాక్రమణాదపి ॥ చతుర్భిః శుద్ధ్యతే భూమిః పంచమాచ్చోపలేపనాత్ ॥ రజసా శుద్ధ్యతే నారీ నదీ వేగేన శుద్ధ్యతి ॥ భస్మనా శుద్ధ్యతే కాంస్య తామ్రమమ్లేన శుద్ధ్యతి ॥ మద్యైర్మూత్రైః పురీషైర్వా శ్లేష్మ పూయాశ్రుశోణితైః ॥ సంస్పృష్టం నైవ శుద్ధ్యేత పునః పాకేన మృణ్మయమ్ ॥ అద్భిర్గాత్రాణి శుద్ధ్యతి మనః సత్యేన శుద్ధ్యతి ॥ విద్యాతపోభ్యాం భూతాత్మా బుద్ధిర్జ్ఞానేన శుద్ధ్యతి ॥ అద్భిరేవ కాంచనం పూయేత తథా రాజతమ్।

అంగులికనిష్ఠికామూలే దైవం తీర్థమ్। అంగుల్యగ్రే మానుషమ్। పాణిమధ్యే ఆగ్నేయమ్। ప్రదేశిన్యంగుష్ఠయోరంతరా పిత్ర్యమ్। రోచంత ఇతి సాయంప్రాతరశనాన్యభిపూజయేత్। స్వదితమితి పిత్ర్యేషు। సంపన్నమిత్యాభ్యుదయికేషు ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩ ॥

చతుర్థోఽధ్యాయః ౪.

ప్రకృతివిశిష్టం చాతువర్ణ్యం సంస్కారవిశేషాచ్చ। బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీద్బాహూ రాజన్యః కృతః ॥ ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః పద్భ్యాం శూద్రో అజాయత॥ఇతి నిగమో భవతి గాయత్ర్యా ఛందసా బ్రాహ్మణమసృజత్ త్రిష్టుభా రాజన్యం జగత్యా వైశ్యం న కేనచిచ్ఛందసా శూద్రమిత్యసంస్కార్యో విజ్ఞాయతే॥ త్రిష్వేవ నివాసః స్యాత్సర్వేషాం సత్యమక్రోధో దానమహింసా ప్రజననం చ।

పితృదేవతాతిథిపూజాయాం పశుం హింస్యాత్। మధుపర్కే చ యజ్ఞే చ పితృదైవతకర్మణి ॥ అత్రైవ చ పశుం హింస్యాన్నాన్యథేత్యబ్రవీన్మనుః ॥ నాకృత్వా ప్రాణినాం హింసాం మాంసముత్పద్యతే క్వచిత్ ॥ నచ ప్రాణివధః స్వర్గ్యస్తస్మాద్యాగే వధోఽవధః ॥ అథాపి బ్రాహ్మణాయ వా రాజన్యాయ వా అభ్యాగతాయ వా మహోక్షం వా మహాజం వా పచేదేవమస్యాతిథ్యం కుర్వంతీతి॥

ఉదకక్రియామశౌచే చ ద్వివర్షాత్ప్రభృతి మృత ఉభయం కుర్యాత్। దంతజననాదిత్యేకే। శరీరమగ్నినా సంయోజ్య। అనవేక్షమాణ ఆపోఽభ్యవయంతి తతస్తత్రస్థా ఏష సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాముదకక్రియాం కుర్వంతి। అయుగ్మా దక్షిణాముఖాః। పితౄణాం వా ఏషా దిక్ యా దక్షిణా। గృహాన్వ్రజిత్వా స్వస్తరే అహమశ్నత ఆసీరన్। అశక్తౌ కీతోత్యన్నేన వర్తేరన్।

దశాహం శావమాశౌచం సపిండేషు విధీయతే। మరణాత్ప్రభృతిదివసగణనా। సపిండతా సప్తపురుషం విజ్ఞాయతే। అప్రత్తానాం స్త్రీణాం త్రిపురుషం త్రిదినం విజ్ఞాయతే। ప్రత్తానామితరే కుర్వీరన్ తాంశ్చ తేషాం జననేఽప్యేవమేవ నిపుణాం శుద్ధిమిచ్ఛతాం మాతాపిత్రోర్బీజాని నిమిత్తత్వాత్।

అథాప్యుదాహరంతి। నాశౌచం సూతకే పుంసః సంసర్గం చేన్న గచ్ఛతి। రజస్తత్రాశుచి జ్ఞేయం తచ్చ పుంసి న విద్యతే ॥ బ్రాహ్మణోదశరాత్రేణ పక్షమాత్రేణ భూమిపః ॥ వైశ్యో వింశతిరాత్రేణ శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ అశౌచే యస్తు శూద్రస్య సూతకే వాపి భుక్తవాన్ ॥ స గచ్ఛేన్నరకం ఘోరం తిర్యగ్యోనిషు జాయతే ॥ అనిర్దశాహే పక్వాన్నం నియోగాద్యస్తు భుక్తవాన్ ॥ కృమిర్భూత్వా స దేహతి తద్విద్యాముపజీవతి ॥

ద్వాదశమాసాన్ద్వాదశార్ద్ధమాసాన్వాఽనశ్నన్సంహితామధీయానః పూతో భవతీతి విజ్ఞాయతే ఊనద్వివర్షే ప్రేతే గర్భపతనే వా సపిండానాం త్రిరాత్రమాశౌచమ్। సద్యః శౌచమితి గౌతమః। దేశాంతరస్థే ప్రేతే ఊర్ధ్వం దశాహాచ్చైకరాత్రమాశౌచమ్। ఆహితాగ్నిశ్చేత్ప్రవసన్మ్రియతే పునః సంస్కారం కృత్వా శవవచ్ఛౌచమితి గోతమః।

భూపయతిశ్మశానరజస్వలాసూతికాశుచీనుపస్పృశ్య సశిరా అభ్యుపేయాదపః ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

పంచమోఽధ్యాయః ౫.

అస్వతంత్రా స్త్రీ పురుషప్రధానా అనగ్నిరనుదక్యా చ అనృతమితి విజ్ఞాయతే।

అథాప్యుదాహరంతి। పితా రక్షతి కౌమారే భర్తా రక్షతి యౌవనే ॥ పుత్రాశ్చ స్థావిరే భావే న స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి ॥ తస్యా భర్తు్రభిచార ఉక్తః ప్రాయశ్చిత్తరహస్యేషు।

మాసి మాసి రజో హ్యాసాం దుష్కృతాన్యపకర్షతి ॥ త్రిరాత్ర రజస్వలాఽశుచిర్భవతి। సా నాఞ్జ్యాన్నాభ్యంజ్యాన్నాప్సు స్నాయాత్। అధః శయీత దివా న స్వప్యాత్ నాగ్నిం స్పృశేత్ న రజ్జుం ప్రమృజేన్న దంతాన్ధావయేన్న మాంసమశ్నీయాత్ న గ్రహాన్నిరీక్షయేత్ న హసేన్న కించిదాచరేన్నాంజలినా జలం పిబేత్ న ఖర్పరేణ వా న లోహితాయసేన వా విజ్ఞాయతే హీంద్రస్త్రిశీర్షాణం త్వాష్ట్రం హత్వా పాప్మనా గృహీతో మన్యత ఇతి। తం సర్వాణి భూతాన్యభ్యాక్రోశన్ భ్రూణహన్ భ్రూణహన్ భ్రూణహన్నితి స స్త్రియ ఉపాధావత్ అస్యై మే బ్రహ్మహత్యాయై తృతీయభాగం గృహ్ణీతేతి గత్వైవముపాచ తా అబ్రువన్ కిన్నోఽభూదితి సోఽబ్రవీద్వరం వృణీధ్వమితి తా అబ్రువన్నృతౌ ప్రజాం విందామహ ఇతి కామం మా విజానీమోఽలం భవామ ఇతి యథేచ్ఛయా ఆప్రసవకాలాత్పురుషేణ సహ మైథునభావేన సంభవామ ఇతి చ ఏషోఽస్మాకం వరస్తథేంద్రేణోక్తాస్తాః ప్రతిజగృహుః తృతీయం భ్రూణహత్యాయాః సైషా భ్రూణహత్యా మాసి మాస్యావిర్భవతి। తస్మాద్రజస్వలాన్నం నాశ్నీయాత్। అతశ్చ భ్రూణహత్యాయా ఏవైతద్రూపం ప్రతిముచ్యాస్తే కంచుకమివ।

తదాహుర్బ్రహ్మవాదినః। అంజనాభ్యంజనమేవాస్యా న ప్రతిగ్రాహ్యం తద్ధి స్త్రియోఽన్నమితి। తస్మాత్తస్యాస్తత్ర న చ మన్యంతే ఆచారా యాశ్చ యోషిత ఇతి సేయముపయాతి। ఉదక్యాయాస్త్వాసతే తేషాం యే చ కేచిదనగ్నయో గృహస్థాః శ్రోత్రియాః పాపాః సర్వే తే శూద్రధర్మిణః ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥

షష్ఠోఽధ్యాయః ౬.

ఆచారః పరమో ధర్మః సర్వేషామితి నిశ్చయః ॥ హీనాచారపరీతాత్మా ప్రేత్య చేహ చ నశ్యతి ॥ ౧ ॥ నైనం ప్రయాతి న బ్రహ్మ నాగ్నిహోత్రం న దక్షిణా॥ హీనాచారాశ్రితం భ్రష్టం తారయంతి కథంచన ॥ ౨ ॥ ఆచారహీనం నం పునంతి వేదా యద్యప్యధీతాః సహ షడ్భిరంగైః ॥ ఛందాస్యేనం మృత్యుకాలే త్యజంతి నీడం శకుంతా ఇవ తాపతప్తాః ॥ ౩ ॥ ఆచారహీనస్య తు బ్రాహ్మణస్య వేదాః షడంగా అఖిలాః సపక్షాః ॥ కాం ప్రీతిముత్థాపయితుం సమర్థా అధస్య దారా ఇవ దర్శనీయాః ॥ ౪ ॥ నైనం ఛందాంసి వృజినాత్తారయంతి మాయావినం మాయయా వర్తమానమ్ ॥ తత్రాక్షరే సమ్యగధీయమానే పునాతి తద్బ్రహ్మ

యథావదిష్టమ్ ॥ ౫ ॥ దురాచారో హి పురుషో లోకే భవతి నిందితః ॥ దుఃఖభాగీ చ సతతం వ్యాధితోఽల్పాయురేవ చ ॥ ౬ ॥ ఆచారః ఫలతే ధర్మమాచారః ఫలతే ధనమ్ ॥ ఆచారాచ్ఛ్రియమాప్నోతి ఆచారో హంత్యలక్షణమ్ ॥ ౭ ॥ సర్వలక్షణహీనోఽపి యః సదాచారవాన్నరః ॥ శ్రద్ధధానోఽనసూయశ్చ శతం వర్షాణి జీవతి ॥ ౮ ॥

ఆహారనిర్హారవిహారయోగాః సుసంవృతా ధర్మవిదా తు కార్యాః ॥

వాగ్బుద్ధివీర్యాణి తపస్తథైవ ధనాయుషీ గుప్తతమే తు కార్యే ॥ ౯ ॥

ఉభే మూత్రపురీషే తు దివా కుర్యాదుదఙ్ముఖః ॥ రాత్రౌ కుర్యాద్దక్షిణస్థ ఏవం హ్యాయుర్న హీయతే ॥ ౧౦ ॥ ప్రత్యగ్నిం ప్రతి సూర్యం చ ప్రతి గాం ప్రతి చ ద్విజమ్ ॥ ప్రతి సోమోదకం సంధ్యాం ప్రజ్ఞా నశ్యతి మేహతః ॥ ౧౧ ॥ న నద్యాం మేహనం కార్యం న భస్మని న గోమయే ॥ న వా కృష్టే న మార్గే చ నోప్తే క్షేత్రే న శాద్వలే ॥ ౧౨ ॥ ఛాయాయామంధకారే చ రాత్రావహని వా ద్విజః ॥ యథాసుఖముఖః కుర్యాత్ప్రాణబాధభయేషు చ ॥ ౧౩ ॥ ఉద్ధృతాభిరద్భిః కార్యం కుర్యాత్స్నానమనుద్ధృతాభిరపి ॥ ఆహరేన్మృత్తికాం విప్రః కూలాత్ససికతాం తథా ॥౧౪॥ అంతర్జలే దేవగృహే వల్మీకే మూషికస్థలే ॥ కృతశౌచావశిష్టా చ న గ్రాహ్యాః పంచ మృత్తికాః ॥ ౧౫ ॥ ఏకా లింగే కరే తిస్ర ఉభాభ్యాం ద్వే తు మృత్తికే ॥ పంచ పానే దశైకస్మిన్నుభయోః సప్తమృత్తికాః ॥ ౧౬ ॥ ఏతచ్ఛౌచం గృహస్థస్య ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణః ॥ వానప్రస్థస్య త్రిగుణం యతీనాం తు చతుర్గుణమ్ ॥ ౧౭ ॥

అష్టౌ గ్రాస మునేర్భక్తం వానప్రస్థస్య షోడశ ॥ ద్వాత్రింశచ్చ గృహస్థస్య అమితం బ్రహ్మచారిణః ॥ ౧౮ ॥ అనడ్వాన్బ్రహ్మచారీ చ ఆహితాగ్నిశ్చ తే త్రయః ॥ భుంజానా ఏవ సిధ్యంతి నైష సిద్ధిరనశ్నతామ్ ॥ ౧౯ ॥ తపోదానోపహారేషు వ్రతేషు నియమేషు చ ॥ ఇజ్యాధ్యయనధర్మేషు యో నాసక్తః స నిష్క్రియః ॥ ౨౦ ॥

యోగస్తపో దమో దానం సత్యం శౌచం దయా శ్రుతమ్ ॥ విద్యా విజ్ఞానమాస్తిక్యమేతద్బ్రాహ్మణలక్షణమ్ ॥ ౨౧ ॥ సర్వత్ర దాంతా। శ్రుతిపూర్ణకర్ణా జితేంద్రియాః ప్రాణివధే నివృత్తాః ॥ ప్రతిగ్రహే సంకుచితా గృహస్థా స్తే బ్రాహ్మణాస్తారయితుం సమర్థాః ॥ ౨౨ ॥

అసూయకః పిశునశ్చైవ కృతఘ్నో దీర్ఘరోషకః ॥ చత్వారః కర్మచాండాలా జన్మతశ్చాపి పంచమః ॥ ౨౩ ॥ దీర్ఘవైరమసూయాం చ అసత్యం బ్రహ్మదూషణమ్ ॥ పైశున్యం నిర్దయత్వం చ జానీయాచ్ఛూద్రలక్షణమ్ ॥ ౨౪ ॥

కించిద్వేదమయం పాత్రం కించిత్పాత్రం తపోమయమ్ ॥

పాత్రాణామపి తత్పాత్రం శూద్రాన్నం యస్య నోదరే ॥ ౨౫ ॥

శూద్రాన్నరసపుష్టాంగ అధీయానోఽపి నిత్యశః ॥ నిత్యం హుత్వా యజిత్వాపి గతిమూర్ధ్వాం న విందతి ॥ ౨౬ ॥ శూద్రాన్నేనోదరస్థేన యః కశ్చిన్మ్రియతే ద్విజః ॥ స భవేచ్ఛూకరో

గ్రామ్యస్తస్య వా జాయతే కులే ॥ ౨౭ ॥ శూద్రాన్నేన తు భుక్తేన మైథునం యోఽధిగచ్ఛతి ॥ యస్యాన్నం తస్య తే పుత్రా న చ స్వర్గార్హకో భవేత్ ॥

స్వాధ్యాయాఢ్యం యోనిమిత్రం ప్రశాంత చైతన్యస్థం పాపభీరుం బహుజ్ఞమ్ ॥ స్త్రీయుక్తాన్నం ధార్మికం గోశరణ్యం వ్రతైః క్షాంతం తాదృశం పాత్రమాహుః ॥ ౨౯ ॥

ఆమపాత్రే యథా న్యస్తం క్షీరం దధి ఘృతం మధు ॥ వినశ్యేత్పాత్రదౌర్బల్యాత్తచ్చ పాత్ర రసాశ్చ తే ॥ ౩౦ ॥ ఏవం గాం చ హిరణ్యం చ వస్త్రమశ్వం మహీం తిలాన్॥ అవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణానో భస్మీభవతి దారువత్॥ ౩౧॥

నాంగం నఖం చ వాదిత్రం కుర్యాన్న చాపోంఽజలినా పిబేత్ ॥ న పాదేన న పాణినా వా రాజానమభిహన్యాత్। న జలేన జలం నేష్టకాభిః ఫలాని పాతయేత్ న ఫలేన ఫలం న కల్కపుటకో భవేత్। న మ్లేచ్ఛభాషాం శిక్షేత్।

అథాప్యుదాహరంతి। న పాణిపాదచపలో న నేత్రచపలో భవేత్ ॥ న చాంగచపలో విప్ర ఇతి శిష్టస్య గోచరః ॥ పారంపర్యాగతో యేషాం వేదః సపరిబృంహణః। తే శిష్టా బ్రాహ్మణా జ్ఞేయాః శ్రుతిప్రత్యక్షహేతవః ॥ యన్న సంతం నచాసంతం నాసతం న బహుశ్రుతమ్ ॥ న సువృత్తం న దుర్వృత్తం వేద కశ్చిత్స బ్రాహ్మణ ఇతి ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬ ॥

సప్తమోఽధ్యాయః ౭.

చత్వార ఆశ్రమా బ్రహ్మచారిగృహస్థవానప్రస్థపరివ్రాజకాః। తేషాం వేదమధీత్య వేదౌ వా వేదాన్వాఽవిశీర్ణబ్రహ్మచర్యోఽపనిక్షేప్తుమావసేత్ బ్రహ్మచార్యాచార్యం పరిచరేత్ ఆశరీరవిమోక్షణాత్। ఆచార్యే ప్రమృతే అగ్నిం పరిచరేత్। విజ్ఞాయతే హి తవాగ్నిరాచార్య ఇతి। సంయతవాక్చతుర్థషష్ఠాష్టమకాలభోజీ భైక్షమాచరేత్। గుర్వధీనో జటిలః శిఖాజటో వా గురుం గచ్ఛంతమనుగచ్ఛేత్। ఆసీనం చానుతిష్ఠేత్। శయానం చాసీన ఉపవిశేత్। ఆహూతాధ్యాయీ సర్వభైక్ష్యం నివేద్య తదనుజ్ఞయా భుంజీత ఖటాశయనదంతప్రక్షాలనాభ్యంజనవర్జస్తిష్ఠేత్। అహని రాత్రావాసీత త్రిః కృత్వాఽభ్యుపేయాదపోఽభ్యుపేయాదపః ॥

ఇతి వాశిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౭ ॥

అష్టమోఽధ్యాయః ౮.

గృహస్థో వినీతక్రోధహర్షో గురుణానుజ్ఞాతః స్నాత్వాఽసమానార్షామస్పృష్టమైథునాం యవీయసీం సదృశీం భార్యాం విందేత్। పంచమీం మాతృ-బంధుభ్యః సప్తమీం

పితృబంధుభ్యః। వైవాహ్యమగ్నిమింధ్యాత్। సాయమాగతమతిథిం నావరుంధ్యాత్। నాస్యానశ్నన్ గృహే వసేత్। యస్య నాశ్నాతి వాసార్థో బ్రాహ్మణో గృహమాగతః ॥ సుకృతం తస్య యత్కించిత్సర్వమాదాయ గచ్ఛతి॥ ఏకరాత్రం తు నివసన్నతిథిర్బ్రాహ్మణః స్మృతః॥ అనిత్యం హి తిథిర్యస్మాత్తస్మాదతిథిరుచ్యతే। నైకగ్రామీణమతిథిం విప్రం సాంగతికం తథా ॥ కాలే ప్రాప్తే త్వకాలే వా నాస్యానశ్నన్ గృహే వసేత్ ॥

శ్రద్ధాశీలోఽస్పృహాలురలమగ్న్యాధేయాయ నానాహితాగ్నిః స్యాత్। అలం చ సోమపానాయ నాసోమయాజీ స్యాత్। యుక్తః స్వాధ్యాయే ప్రజననే యజ్ఞే చ గృహేష్వభ్యాగతం ప్రత్యుత్థానాసనశయనవాగ్భిః సూనృతాభిర్మానయేత్। యథాశక్తి చాన్నేన సర్వభూతాని।

గృహస్థ ఏవ యజతే గృహస్థస్తప్యతే తపః॥ చతుర్ణామాశ్రమాణాం హి గృహస్థస్తు విశిష్యతే ॥ యథా నదీనదాః సర్వే సముద్రే యాంతి సంస్థితిమ్ ॥ ఏవమాశ్రమిణః సర్వే గృహస్థే యాంతి సంస్థితిమ్ ॥ యథా మాతరమాశ్రిత్య సర్వే జీవంతి జంతవః ॥ ఏవం గృహస్థమాశ్రిత్య సర్వే జీవంతి భిక్షవః ॥ నిత్యోదకీ నిత్యయజ్ఞోపవీతీ నిత్యస్వాధ్యాయీ పతితాన్నవర్జీ ॥ ఋతౌ గచ్ఛన్విధివచ్చ జుహ్వన్న బ్రాహ్మణశ్చ్యవతే బ్రహ్మలోకాత్ బ్రహ్మలోకాదితి ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రేఽష్టమోధ్యాయః ॥ ౮ ॥

నవమోఽధ్యాయః ౯.

వానప్రస్థో జటిలశ్చీరాజినవాసా గ్రామ చ న విశేత్। న ఫాలకృష్టమధితిష్ఠేత్। అకృష్టం మూలఫలం సంచిన్వీత। ఊర్ధ్వరేతాః క్షమాశయో మూలఫలభైక్షేణాశ్రమాగతమతిథిమర్చయేత్। దద్యాదేవ న ప్రతిగృహ్ణీయాత్। త్రిషవణముదకముపస్పృశేత్। శ్రావణకేనాగ్ని మాధాయాహితాగ్నిః స్యాద్వృక్షమూలికః ఊర్ధ్వం షడ్భ్యో మాసేభ్యోఽనగ్నిరనికేతో దద్యాద్దేవపితృమనుష్యేభ్యః స గచ్ఛేత్స్వర్గమానంత్యమానంత్యమ్ ॥

ఇతి వాశిష్ఠే ధర్మశస్త్రే నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯ ॥

దశమోఽధ్యాయః ౧౦.

పరివ్రాజకః సర్వభూతాభయదక్షిణాం దత్త్వా ప్రతిష్ఠేత్ ॥ అథాప్యుదాహరంతి। అభయం సర్వభూతేభ్యో దత్త్వా చరతి యో ద్విజః॥ తస్యాపి సర్వభూతభ్యో న భయం జాతు విద్యతే ॥ అభయం సర్వభూతేభ్యో దత్త్వా యస్తు వివర్తతే ॥ హంతి జాతానజాతాంశ్చ ప్రతిగృహ్ణాతి యస్య చ ॥ సంన్యసేత్సర్వకర్మాణి వేదమేకం న సంన్యసేత్ ॥ వేదసంన్యాసతః

శూద్రస్తస్మాద్వేదం న సంన్యసేత్ ॥ ఏకాక్షరం పరం బ్రహ్మ ప్రాణాయామః పరం తపః ॥
ఉపవాసాత్పరం భైక్షం దయా దానాద్విశిష్యతే ॥

ముండోఽమమత్వపరిగ్రహః సప్తాగారాణ్యసంకల్పితాని చరేద్భైక్ష్యమ్ । విధూమే
సన్నముసలే ఏకశటిపరివృతోఽజినేన వా గోప్రలూనైస్తృణైర్వేష్టితశరీరః
స్థండిలశాయ్యనిత్యాం వసతిం వసేత్ । తథా గ్రామాంతే దేవగృహే శూన్యాగారే వృక్షమూలే వా
మనసా జ్ఞానమధీయమానః అసణ్యనిత్యో న గ్రామ్యపశూనాం సందర్శనే విహరేత్ ॥

అథాప్యుదాహరంతి । అరణ్యానిత్యస్య జితేంద్రియస్య సర్వేంద్రియ ప్రీతినివర్తకస్య ॥
అధ్యాత్మచింతాగతమానసస్య ధ్రువా హ్యనావృత్తిరుపేక్షకస్య ॥ అవ్యక్తలింగోఽవ్యక్తాచారః
అనున్మత్త ఉన్మత్త వేషః ॥

అథాప్యుదాహరంతి । న శబ్దశాస్త్రాభిరతస్య మోక్షో న చాపి లోకగ్రహణే రతస్య ॥ న
భోజనాచ్ఛాదనతత్పరస్య న చాపి రమ్యావసథప్రియస్య ॥ న చోత్పాతనిమిత్తాభ్యాం న
నక్షత్రాంగవిద్యయా ॥ అనుశాసనవాదాభ్యాం భిక్షాం లిప్సేత కర్హిచిత్ ॥ అలాభే న విషాదీ
స్యాల్లాభే చైవ న హర్షయేత్ ॥ ప్రాణయాత్రిక మాత్రః స్యాన్మాత్రాసంగాద్వినిర్గతః । న కుట్యాం
నోదకే సంగే న చైలే న త్రిపుష్కరే ॥ నాగారే నాసనే శేతే యః స వై మోక్షవిత్తమః ॥

బ్రాహ్మణకులే వా యల్లభేతద్భుంజీత సాయం మధుమాంససర్పిః పరివర్జం యతీన్
సాధూన్వా గృహస్థాన్సాయంప్రాతశ్చ తృప్యేత్ । గ్రామే వా వసేత్ అజిహ్మః అశరణః
అసంకసుకః । న చేంద్రియసంయోగం కుర్వీత కేనచిత్ । ఉపేక్షకః సర్వభూతానాం
హింసానుగ్రహపరిహారేణ
పైశున్యమత్సరాభిమానాహంకారాశ్రద్ధానార్జవాత్మశుచాపరగర్హాదంభలో
భమోహక్రోధవివర్జనంసర్వాశ్రమిణాం ధర్మ ఇష్టో యజ్ఞోపవీత్యుదకకమండలుహస్తః
శుచిర్బ్రాహ్మణో వృషాలాన్నపానవర్జో న హీయతే బ్రహ్మలోకాద్బ్రహ్మలోకాత్ ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦ ॥

ఏకాదశోఽధ్యాయః ౧౧.

షట్కర్మా గృహదేవతాభ్యో బలిం హరేత్ । శ్రోత్రియాయాన్నం దత్త్వా బ్రహ్మచారిణే
వాఽనంతరం పితృభ్యో దద్యాత్తతోఽతిథిం భోజయేత్ । స్వేష్టాయామష్టానుపూర్వ్యేణ
స్వగృహ్యాణాం కుమారబాలవృద్ధతరుణప్రభృతీంస్తతోఽపరాన్గృహ్యాన్ ।
శ్వచాండాలపతితవాయసేభ్యో భూమౌ నిర్వపేచ్ఛూద్రేభ్య ఉచ్ఛిష్టం వా దద్యాచ్ఛేషం యతో
భుంజీత । సర్వోపయోగేన పునః పాకో యది నివృత్తే వైశ్వదేవేఽతిథిరాగచ్ఛేద్విశేషేణాస్మా
అన్నం కారయేద్ద్విజాతయేఽహ్ని వైశ్వానరః ప్రవిశత్యతిథిర్బ్రాహ్మణో గృహమ్ ।

తస్మాదపానమన్యత్ర వర్షాభ్యస్తాం హి శాన్తిజనా విద్భిరితి తం భోజయిత్వోపాసీతాసీమన్తాదనువ్రజేదనుజ్ఞాతాద్వా।

పరపక్ష ఊర్ధ్వం చతుర్థ్యాః పితృభ్యో దద్యాత్। పూర్వేద్యుర్బ్రాహ్మణాన్ సన్నిపాత్య యతీన్ గృహస్థాన్ సాధూన్ వా పరిణతవయసోఽవికర్మస్థాన్ శ్రోత్రియాఞ్ఛిష్యానన్తేవాసినః శిష్యానపి గుణవతో భోజయేద్విలగ్నశుక్లవిగృధిశ్యావదంతకుష్ఠికునఖివర్జమ్ ॥ అథాప్యుదాహరంతి। అథ చేన్మంత్రవిద్యుక్తః శారీరైః పంక్తిదూషణైః ॥ అద్రూష్యం తం యమః ప్రాహ పంక్తిపావన ఏవ సః ॥ శ్రాద్ధే నోద్వాసనీ యాని ఉచ్ఛిష్టాన్యాదినక్షయాత్ ॥ ఖే పతన్తి హి యా ధారాస్తాః పిబంత్యకృతోదకాః ॥ ఉచ్ఛిష్టేన ప్రపుష్టాస్తే యావన్నాస్తమితోరవిః ॥ క్షీరధారాస్తతో యాన్త్యక్షయాః సంచరభాగినః ॥ ప్రాక్సంస్కారప్రమీతానాం ప్రవేశనామితి శ్రుతిః ॥ భాగధేయం మనుః ప్రాహ ఉచ్ఛిష్టోచ్ఛేషణే ఉభే ॥ ఉచ్ఛేషణం భూమిగర్తం వికిరేల్లేపసోదకమ్ ॥ అనుప్రేతేషు విసృజేదప్రజానామనాయుషామ్ ॥ ఉభయోః శాఖయోర్ముక్తం పితృభ్యోఽన్ననివేదనమ్ ॥ తదన్తరం ప్రతీక్షంతే హ్యసురా దుష్టచేతసః ॥ తస్మాదశూన్యహస్తేన కుర్యాద్యదన్యముపాగతమ్ ॥ భోజనం వా సమాలభ్య తిష్ఠతోచ్ఛేషణే ఉభే ॥

ద్వౌ దైవే పితృకృత్యే త్రీనేకైకముభయత్ర వా ॥ భోజయేత్ సుసమృద్ధోఽపి న ప్రసజ్యేత విస్తరే ॥ సత్క్రియాం దేశకాలౌ చ శౌచం బ్రాహ్మణసంపదః ॥ పంచైతాన్విస్తరో హంతి తస్మాత్తం పరివర్జయేత్ ॥ అపి వా భోజయేదేకం బ్రాహ్మణం వేదపారగమ్ ॥ శుభశీలోపసంపన్నం సర్వాలక్షణవర్జితమ్ ॥

యద్యేకం భోజయేచ్ఛ్రాద్ధే దైవం తత్ర కథం భవేత్ ॥ అన్నం పాత్రే సముద్ధృత్య సర్వస్య ప్రకృతస్య తు ॥ దేవతాయతనే కృత్వా తతః శ్రాద్ధం ప్రవర్త్తతే ॥ ప్రాస్యేదగ్నౌ తదన్నం తు దద్యాద్వా బ్రహ్మచారిణ ॥

యావదుష్ణం భవత్యన్నం యావదశ్నంతి వాగ్యతాః ॥ తావద్ధి పితరోఽశ్నంతి యావన్నోక్తా హవిర్గుణాః ॥ హవిర్గుణా న వక్తవ్యాః పితరోఽభ్యవతర్పితాః। పితృభిస్తర్పితైః పశ్చాద్వక్తవ్యం శోభనం హవిః ॥ నియుక్తస్తు యదా శ్రాద్ధే దైవే తం తు సముత్సృజేత్ ॥ యావంతి పశురోమాణి తావన్నరకమృచ్ఛతి ॥

త్రీణి శ్రాద్ధే పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతుపస్తిలాః ॥ త్రీణి చాన్నం ప్రశంసంతి శౌచమక్రోధమత్వరామ్ ॥ దివసస్యాష్టమే భాగే మందీభవతి భాస్కరః ॥ స కాలః కుతుపో నామ పితౄణాం దత్తమక్షయమ్ ॥

శ్రాద్ధం దత్త్వా చ భుక్త్వా చ మైథునం యోఽధిగచ్ఛతి ॥ భవంతి పితరస్తస్య తన్మాంసరేతసో భుజః ॥ యతస్తతో జాయతే చ దత్త్వా భుక్త్వా చయోఽభ్యసేత్ ॥ న స విద్యామవాప్నోతి క్షీణాయుశ్చైవ జాయతే ॥

పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః ॥ ఉపాసతే సుతం జాతం శకున్తా ఇవ పిప్పలమ్ ॥ మధుమాంసైశ్చ శాకైశ్చ పయసా పాయసేన వా ॥ అధునా దాస్యతి శ్రాద్ధం వర్షాసు చ మఘాసు చ ॥ సంతానవర్ధ్దనం పుత్రం తృప్యన్తం పితృకర్మణి ॥ దేవబ్రాహ్మణసంపన్నమభినన్దంతి పూర్వజాః ॥ నందంతి పితరస్తస్య సువృష్టేరివ కర్షకాః ॥ యద్గయాస్థో దదాత్యన్నం పితరస్తేన పుత్రిణః ॥

శ్రావణ్యాగ్రహాయణ్యోశ్చాష్టకాయాం చ పితృభ్యో దద్యాత్ ద్రవ్యదేశబ్రాహ్మణసన్నిధానే వా। కాలనియమోఽవశ్యమ్।

యో బ్రాహ్మణోఽగ్నిమాదధీత। దర్శపూర్ణమాసాగ్రయణేష్టిచాతుర్మాస్యపశుసోమైశ్చ యజతే। నైయమికం హ్యేతదృణంసంస్తృతం చ విజ్ఞాయతే హి త్రిభిర్ఋణైర్ఋణవాన్ బ్రాహ్మణో జాయతే। యజ్ఞేన దేవేభ్యః ప్రజయా పితృభ్యో బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యః। ఇత్యేష వా అనృణో యజ్వా యః పుత్రీ బ్రహ్మచర్యవానితి।

గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీత గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యమ్। పాలాశో దండో బైల్వో వా బ్రాహ్మణస్య నైయగ్రోధః క్షత్రియస్య వా ఔదుంబరో వా వైశ్యస్య కృష్ణాజినముత్తరీయం బ్రాహ్మణస్య రౌరవం క్షత్రియస్య గవ్యం బస్తాజినం వైశ్యస్య శుక్లమహతం వాసో బ్రాహ్మణస్య మాంజిష్ఠం క్షత్రియస్య హారిద్రం కౌశేయం వైశ్యస్య సర్వేషాం వా తాన్తవమరక్తం భవేత్। భవత్పూర్వాం బ్రాహ్మణో భిక్షాం యాచేత భవన్మధ్యాం రాజన్యో భవదంత్యాం వైశ్యశ్చ ఆషోడశాద్బ్రాహ్మణస్యానతీతః కాల
ఆద్వావింశాత్క్షత్రియస్యాచతుర్వింశాద్వైశ్యస్య అత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీక భవంతి నైనానుపనయేన్నాధ్యాపయేన్న యాజయేన్నైభిర్వివాహయేయుః। పతితసావిత్రీక ఉద్ధాలకవ్రతం చరేత్। ద్వౌ మాసౌ యావకేన వర్తయేన్మాసం మాక్షికేనాష్టరాత్రం ఘృతేన షడ్రాత్రమయాచితం త్రిరాత్రమబ్భక్షోఽహోరాత్రమే" వోపవాసమ్। అశ్వమేధావభృథం గచ్ఛేద్వ్రాత్యస్తోమేన వా యజేత్ ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧ ॥

ద్వాదశోఽధ్యాయః ౧౨.

అథాతః స్నాతకవ్రతాని స న కంచిద్యాచితాన్యత్ర రాజాన్తేవాసిభ్యః క్షుధాపరీతస్తు కించిదేవ యాచేత కృతమకృతం వా క్షేత్రం గామజావికం సన్తతం హిరణ్యం ధాన్యమన్నం వా న తు స్నాతకః క్షుధావసీదేదిత్యుపదేశః న నద్యాం స సహసా సంవిశేన్న
రజస్వలాయామయోగ్యాయాం నకులం కులం స్యాద్వత్సంతీం వితతాం
నాతిక్రామేన్నోద్యంతమాదిత్యం పశ్యేన్నాదిత్యం తపన్తం నాస్తం మూత్రపురీషే కుర్యాన్న

నిష్ఠీవేత్ పరివేష్టితశిరా భూమిమయజ్ఞియైస్తృణరైన్తర్ధాప మూత్రపురీషే కుర్యాదుదఙ్ముఖశ్చాహని నక్తం దక్షిణాముఖః సన్ధ్యామాసీతోత్తరాముదాహరంతి।

స్నాతకానాం తు నిత్యం స్యాదంతర్వాసస్తథోత్తరమ్ ॥ యజ్ఞోపవీతే ద్వే యష్టిః సోదకశ్చ కమండలుః ॥ అప్సు పాణౌ చ కాష్ఠే చ కథితం పావకం శుచిమ్॥ తస్మాదుదకపాణిభ్యాం పరిమృజ్యాత్కమండలుమ్ ॥ పర్యగ్నికరణం హ్యేతన్మనురాహ ప్రజాపతిః ॥ కృత్వా చావశ్యకార్యాణి ఆచామేచ్చౌచవిత్తత ఇతి ॥

ప్రాఙ్ముఖోఽన్నాని భుంజీత। తూష్ణీం సాంగుష్ఠం కృశగ్రాసం గ్రసేత న చ ముఖశబ్దం కుర్యాదృతుకాలాభిగామీ స్యాత్। పర్వ్వవర్జ్జం స్వదారేషు వా తీర్థముపేయాత్ ॥

అథాప్యుదాహరంతి। యస్తు పాణిగృహీతాయా ఆస్యే కుర్వీత మైథునమ్ ॥ భవంతి పితరస్తస్యః తన్మాంసరేతసో భుజః ॥ యా స్యాదనతిచారేణ రతిః సాధర్మ్యసంశ్రితా ॥ అపి చ పావకోఽపి జ్ఞాయతే ॥ అద్య శ్వో వా విజనిష్యమాణాః పతిభిః సహ శయంత ఇతి స్త్రీణామింద్రదత్తో వరః।

న వృక్షమారోహేన్న కూపమవరోహేన్నాగ్నిం ముఖేనాపధగ్నేన్నాగ్నిం బ్రాహ్మణం చాన్తరేణ వ్యపేయాన్నాగ్నిబ్రాహ్మణయోరనుజ్ఞాప్య వా భార్యయా సహ నాశ్నీయాదవీర్య్యవదపత్యం భవతీతి వాజసనేయకే విజ్ఞాయతే ॥ నేంద్రధనుర్నామ్నా నిర్ద్దిశేన్మణిధనురితి బ్రూయాత్ ॥ పాలశమాసనం పాదుకే దంతధావనమితి వర్జయేత్। నోత్సంగే భక్షయేదధో న భుంజీత। వైష్ణవం దండం ధారయేద్రుక్మకుండలే చ। న బహిర్మాలాం ధారయేదన్యత్ర రుక్మమయ్యాః సభాసమవాయాంశ్చ వర్జయేత్ ॥

అథాప్యుదాహరన్తి। అప్రామాణ్యం చ వేదానామార్షాణాం చైవ దర్శనమ్ ॥ అవ్యవస్థా చ సర్వత్ర ఏతన్నాశనమాత్మన ఇతి ॥ నాంనాహూతో యజ్ఞం గచ్ఛేత్ యది వ్రజేదధివృక్షసూర్యమధ్వానం న ప్రతిపద్యతే। నావం చ సాంశయికీం బాహుభ్యాం న నదీం తరేదుత్థాయాపరరాత్రమధీత్య న పునః ప్రతిసంవిశేత్। ప్రాజాపత్యే ముహూర్తే బ్రాహ్మణః స్వనియమాననుతిష్ఠేదనుతిష్ఠేదితి ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨ ॥

త్రయోదశోఽధ్యాయః ౧౩.

అథాతః స్వాధ్యాయశోప్చాకర్మ్మ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం ప్రోష్ఠపద్యాం వాగ్నిముపసమాధాయ కృతాధానో జుహోతి దేవేభ్యశ్ఛన్దోభ్యశ్చేతి। బ్రాహ్మణాన్ స్వస్తి వాచ్య

దధి ప్రాశ్య తత ఉపాంశు కుర్వీత। అర్ధపంచమమాసానర్ధ్వషష్ఠానత ఊర్ధ్వం శుక్లపక్షేష్వధీయీత। కామం తు వేదాంగాని।

తస్యానధ్యాయాః సంధ్యాస్తమితే స్యుస్తత్ర శవే దివాకీర్త్య నగరేషు కామం గోమయపర్యుషితే పరిలిఖితే వా శ్మశానాంతే శయానస్య శ్రాద్వికస్య । మానవం చాత్ర శ్లోకముదాహరంతి ఫలాన్యాపస్తిలాన్భక్ష్యమథాన్యచ్ఛ్రాద్ధికం భవేత్ ॥ ప్రతిగృహ్యాప్యనధ్యాయః పాణ్యాస్యా బ్రాహ్మణాః స్మృతాః ఇతి। ధావతః పూతిగంధిప్రసృతేరితవృక్షమారూఢస్య నావి సేనాయాం చ భుక్త్వా చార్ద్రపాణే వాణశబ్దే చతుర్దశ్యామమావాస్యాయామష్టమ్యామష్టకాసు ప్రసారితపాదోపస్థస్యోపాశ్రితస్య గురుసమీపే మిథునవ్యపేతాయాం వాససా మిథునవ్యపేతేనానిర్ముక్తేన గ్రామాంతే ఛర్దితస్య మూత్రితస్యోచ్చరితస్య యజుషాం చ సామశబ్దే వా జీర్ణే నిర్ఘాతభూమౌ చ న చంద్రసూర్యోపరాగేషు దిఙ్నాదపర్వతనాదకంపప్రపాతేషూపలరుధిరపాంశువర్షేష్వకాలికముల్కావిద్యుత్సజ్యోతి-షమపర్త్వాకాలికం వా।

ఆచార్యే చ ప్రేతే త్రిరాత్రమాచార్యపుత్రశిష్యభార్యాస్వహోరాత్రమ్ ఋత్విగ్యోనిసంబంధేషు చ గురోః పాదోపమగ్రహణం కార్య ఋత్విక్శ్వశురపితృవ్యమాతులానవరవయస ప్రత్యుత్థాయాభివదేద్యే చైవ పాదగ్రాహ్యా స్తేషాం భార్యా గురోశ్చ మాతాపితరౌ యో విద్యాదభివన్దితుమహమయం భోరితి బ్రూయాద్యశ్చ న విద్యాత్ ప్రత్యభివాదే నాభివదేత్।

పతితః పితా పరిత్యాజ్యో మాతా తు పుత్రే న పతతి ॥ అథాప్యుదాహరంతి- "ఉపాధ్యాయాద్దశాచార్య ఆచార్యాణాం శతం పితా। పితుర్దశశతం మాతా గౌరవేణాతిరిచ్యతే॥ భార్యాః పుత్రాశ్చ శిష్యాశ్చ సంస్పృష్టాః పాపకర్మభిః ॥ పరిభాష్య పరిత్యాజ్యాః పతితో యోఽన్యథా భవేత్ ॥ ఋత్విగాచార్యావయాజకానధ్యాపకౌ హేయావన్యత్ర హానాత్ పతితో నాన్యత్ర పతితో భవతీత్యాహురన్యత్ర స్త్రియాః ॥ సా హి పరగమితా తద్భిన్నామక్షుణ్ణాముపేయాత్ ॥

గురోర్గురౌ సన్నిహితే గురువద్వృత్తిరిష్యతే॥ గురువద్గురుపుత్రస్య వర్తితవ్యమితి శ్రుతిః ॥ శాస్త్రం వస్త్రం తథాన్నాని ప్రతిగ్రాహ్యాణి బ్రాహ్మణస్య విద్యావిజయజః సంబంధః కర్మ చ మాన్యమ్। పూర్వః పూర్వో గరీయాన్। స్థవిరబాలాతురభారికచక్రవతాం పంథాః సమాగమే పరస్మై దేయః। రాజస్నాతకయోః సమాగమే రాజ్ఞా స్నాతకాయ దేయః। సర్వైరేవ వా ఉచ్చతమాయ ॥ తృణభూమ్యగ్న్యుదకవాక్సూనృతానసూయాః సప్త గృహే నోచ్ఛిద్యన్తే కదాచన కదాచనేతి ॥

ఇతి శ్రీవసిష్ఠస్మృతౌ భాషాటీకాయాం త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩ ॥

చతుర్దశోఽధ్యాయః ౧౪.

అథాతో భోజ్యాభోజ్యం చ వర్ణయిష్యామః ॥ చికిత్సక మృగయుర్పుంశ్చలీదండికస్తే నాభిశస్తషండపతితానామభోజ్యం కదర్యే క్షితబద్ధాతురసోమవిక్రయితక్షకరజకశౌండికసూచకవార్ధుషికచర్మావకృత్తానాం శూద్రస్య చాయజ్ఞస్యోపయజ్ఞే యశ్చోపపతిం మన్యతే యశ్చ గృహీతతద్ధేతుర్యశ్చ వధార్హం నోపహన్యాత్ కౌ బంధమోక్షౌ ఇతి చాభిక్రుశ్యేత్। గణాన్నం గణి కాన్నమ్ ॥

అథాప్యుదాహరన్తి - " నాశ్నంతి శ్వపతేర్దేవా నాశ్నంతి వృషలీపతేః ॥ భార్యాజితస్య నాశ్నంతి యస్యచోపపతిర్గృహే ఇతి" ఏధోదకసవత్సకుశలాభ్యుద్యతపానావసథసఫరిప్రియంగుస్తరజమధు మాంసాని నైతేషాం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ॥

అథాప్యుదాహరన్తి - గుర్వర్థదారముజ్జిహీర్షన్నర్చిష్యన్దేవతాతిథీన్ ॥ సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాన్న తు తృప్యేత్స్వయం తత ఇతి।

న మృగయోరిషుచారిణః పరివర్జ్యమన్నమ్। విజ్ఞాయతే హ్యగస్త్యో వర్షసాహస్రికే సత్రే మృగయాం చచార తస్యాసంస్తు రసమయాః పురోడాశా మృగపక్షిణాం ప్రశస్తానామపి హ్యన్నమ్ ॥

ప్రాజాపత్యాఞ్శ్లోకానుదాహరతి-ఉద్యతామాహృతాం భిక్షాం పురస్తాదప్రచోదితామ్ ॥ భోజ్యం ప్రజాపతిర్మేనే అపి దుష్కృతకారిణః ॥ శ్రద్ధానైర్న భోక్తవ్యం చౌరస్యాపి విశేషతః ॥ నత్వేవ బహుధా తస్య యావానపహృతా భవేత్ ॥ న తస్య పితరోఽశ్నంతి దశ వర్షాణి పంచ చ ॥ నచ హవ్యం వహత్యగ్నిర్యస్తామభ్యవమన్యతే ॥ చికిత్సకస్య మృగయాః శిల్పహస్తస్య పాశినః ॥ షంఢస్య కులటాయాశ్చ ఉద్యతాపి న గృహ్యతే ఇతి ॥

ఉచ్ఛిష్టం గురోరభోజ్యం స్వముచ్ఛిష్టముచ్ఛిష్టోపహతం చ యదశనం కేశకీటోపహతం చ కామం తు కేశకీటానుద్ధృత్యాద్భిః ప్రోక్ష్య భస్మనావకీర్య వాచా చ ప్రశస్తముపభుంజీతాపి హ్యన్నమ్ ॥ ప్రాజ్యాపత్యాన్ శ్లోకానుదాహరన్తి - త్రీణి దేవాః పవిత్రాణి బ్రాహ్మణానామకల్పయన్ ॥ అదృష్టమద్భిర్నిర్ణిక్తం యచ్చ వాచా ప్రశస్యతే ॥ దేవద్రోణ్యాం వివాహేషు యజ్ఞేషు ప్రకృతేషు చ ॥ కాకైః శ్వభిశ్చ సంస్పృష్టమన్నం తన్న విసర్జయేత్ ॥ తస్మాత్తదన్నముద్ధృత్య శేషం సంస్కారమర్హతి ॥ ద్రవాణాం ప్లావనేనైవ ధనానాం క్షరణేన తు ॥ పాకేన ముఖసంస్పృష్టం శుచిరేవ హి తద్భవేత్ ॥ అన్నం పర్యుషితం భావదుష్టం హృల్లేఖనం పునః ॥ సిద్ధమామమృజీషపక్వం చ। కామం తు దద్యాద్ ఘృతేన

చాభిఘారితముపభుంజీతాపి హ్యన్నమ్ ॥ ప్రాజాపత్యాన్ శ్లోకానుదాహరన్తి - హస్త దత్తాస్తు యే స్నేహా లవణం వ్యంజానాని చ ॥ దాతారం నోపతిష్ఠంతి భోక్తా భుంక్తే చ కిల్బిషమితి।

లశునపలాండుక్రముకగృంజనశ్లేష్మాంనర్వృక్షనిర్యాసలోహితావ్రశ్చనాశ్వశ్వకాకావలీఢం శూద్రచ్ఛిష్టభోజనేషు కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్ర ఇతరేఽప్యన్యత్ర మధుమాంసఫలవికర్షేష్వగ్రామ్యపశ్వవిషయః సంధినీక్షీరమవత్సాగోమహిష్యజాతరోమనిర్దశాహానాత్మనామంత్ర్యం నావృదకమపూపధానాకరంభసక్తుంచర-కతైలపాయసశాకానిలశుక్తాని వర్జయేదన్యాంశ్చ క్షీరయవపిష్టవిరాన్।

శ్వావిచ్ఛల్లకశశకచ్ఛపగోధాః పంచనఖా నాభక్ష్యా అనుష్ట్రః పశూనామన్యతోదతశ్చ మత్స్యానాం వా వేహగవయశిశు మారనక్రకులీరా వికృతరూపాః సర్వశీర్షాశ్చ గౌరగవయశలభాశ్చానుద్దిష్టాస్తథా ॥ ధేన్వనడ్వాహౌ మధ్యౌ వాజసనేయనే। ఖడ్గే తు వివందత్యగ్రామ్యశూకరే చ శకునానాం చ విశువివిష్కరజాలపాదాః కలవింకప్లవహంసచక్రవాకమాసమద్గుటిట్టిభాటబాంధనక్తంచరా దార్వాఘాటాశ్చ శ్చటకవైలాతక హారితఖన్జరీటగ్రామ్యకుక్కుటశుకసారికాకోకిలక్రవ్యాదా గ్రామచారిణశ్చ గ్రామచారిణశ్చేతి ॥

ఇతి శ్రీవాశిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪ ॥

పంచదశోఽధ్యాయః ౧౫.

శోణితశుక్రసంభవః పురుషో మాతాపితృనిమిత్తకః తస్య ప్రదానవిక్రయత్యాగేషు మాతా పితరౌ ప్రభవతః। నత్వేకం పుత్రం దద్యాత్ప్రతిగృహ్ణీయాద్వా స హి సంతానాయ పూర్వేషామ్। న స్త్రీ దద్యాత్ప్రతిగృహ్ణీయాద్వాన్యత్రానుజ్ఞానాద్భర్తుః।

పుత్రం ప్రతిగ్రహీష్యన్ బంధూనాహూయ రాజని చావేద్య నివేశనస్య మధ్యే వ్యాహృతీర్హుత్వా దూరేబాంధవమసన్నికృష్టమేవ సందేహే చోత్పన్నే దూరేబాంధవం శూద్రమివ స్థాపయేత్ ॥ విజ్ఞాయతే హ్యేకేన బహూ జాయత ఇతి।

తస్మింశ్చేత్ ప్రతిగృహీతే ఔరసః పుత్ర ఉత్పద్యతే చతుర్థభాగస్యాగీ స్యాత్।

అష్టాదశస్మృతయః

యది నాభ్యుదయికే యుక్తః స్యాద్వేదవిప్లవినః సవ్యేన పాదేన ప్రవృత్తాగ్రాన్ దర్భాన్ లోహితాన్ వోపస్తీర్య పూర్ణం పాత్రమస్మై నినయేన్నినేతారం చాస్య ప్రకీర్య్య కేశాన్ జ్ఞాతయోఽన్వారభేరన్నపసవ్యంకృత్వా గృహేషు స్వైరమాపాద్యేరన్నత ఊర్ధ్వం తేన సహ ధర్మ మీయుస్తద్ధర్మాణస్తద్ధర్మాపన్నాః పతితానాం తు చరితవ్రతానాం ప్రత్యుద్ధారః।

అథాప్యుదాహరంతి - అగ్న్యభ్యుద్ధరతాం గచ్ఛేత్క్రీడంతి చ హసంతి చ ॥ యశ్చోత్పాతయతాం గచ్ఛేచ్చౌచమిత్యాచార్యమాతృపితృహంతారస్తత్ప్రసాదాద్భయాద్వా। ఏషాం ప్రత్యాపత్తిః। పూర్ణాభ్దాత్ ప్రవృత్తాద్వా కాంచనం పాత్రం మాహేయం వా పూరయిత్వాపోహిష్ఠాభిరేవ షడ్భిర్ఋగ్భిః సర్వత్ర వాభిరిక్తస్య ప్రత్యుద్వీరపుత్రజన్మనా వ్యాఖ్యాతః ॥

ఇతి వశిష్ఠస్మృతౌ భాషాటీకాయాం పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫ ॥

షోడశోఽధ్యాయః ౧౬.

అథ వ్యవహారాః ॥ రాజమంత్రీ సదఃకార్య్యాణి కుర్య్యాత్। ద్వయోర్వ్వివదమానయోరత్ర పక్షాంతరం గచ్ఛేద్యథాసనమపరాధో హ్యంతే నాపరాధః సమః సర్వేషు భూతేషు యథాసనమపరాధో హ్యద్యవర్ణయోర్వ్విధానతః సంపన్నతామాచరేద్రాజా బాలానామప్రాప్తవ్యవహారాణాం ప్రాప్తకాలే తు తద్వత్। లిఖితం సాక్షిణో భుక్తిః ప్రమాణం త్రివిధం స్మృతమ్ ॥ ధనస్వీకరణం పూర్వం ధనీ ధనమవాప్నుయాత్ ఇతి ॥ మార్గక్షేత్రయోర్విసర్గే తథా పరివర్తనేన ఋణాగ్రహేష్వర్ధాంతరేషు త్రిపాదమాత్రం గృహక్షేత్రవిరోధే సామంతప్రత్యయః సామంతవిరోధేఽపి లేఖ్యప్రత్యయః ప్రత్యభిలేఖ్యవిరోధే గ్రామనగరవృద్ధశ్రేణిప్రత్యయః।

అథాప్యుదాహరన్తి - "య ఏకం క్రీతమాధేయమన్వాధేయం ప్రతిగ్రహమ్ ॥ యజ్ఞాదుపగమా బోన్నైస్తథా ధూమశిఖా హ్యమీ ॥ ఇతి। " తత్ర భుక్తే దశవర్షమేవోదాహరతి।

ఆధిః సీమాధికం చైవ నిక్షేపోపనిధిః స్త్రియః ॥ రాజస్వం శ్రోత్రియద్రవ్యం న రాజాఽఽదాతుమర్హతి ఇతి ॥ తచ్చ సంభోగేన గ్రహీతవ్యమ్। గృహిణాం ద్రవ్యాణి రాజగామీని భవంతి।

తథా రాజా మంత్రిభిః సహ నాగరైశ్చ కార్య్యాణి కుర్య్యాదసౌ వా రాజా శ్రేయాన్ వసుపరివారః స్యాదగర్ధపరివారో వా రాజా న శ్రేయాన్ స్యాద్గర్ధా గర్ధపరివారః స్యాత్। పరివారాద్దోషాః ప్రాదుర్భవంతి స్తేయహారవినాశనం తస్మాత్పూర్వమేవ పరివారం పృచ్ఛేత్ ॥

అథ సాక్షిణః - శ్రోత్రియో రూపవాన్ శీలవాన్ పుణ్యవాన్ సత్యవాన్ సాక్షిణః సర్వే ఏవ వా స్త్రీణాం సాక్షిణః స్త్రియః కుర్యాత్। ద్విజానాం సదృశా ద్విజాః శూద్రాణాం సంతః శూద్రాశ్చ అంత్యానామంత్యాః ॥

అథాప్యుదాహరంతి ॥ ప్రాతిభావ్యం వృథాదానమాక్షికం సౌరికం చ యత్ ॥ దండశుల్కావశిష్టం చ న పుత్రో దాతుమర్హతీతి ॥

బ్రూహి సాక్షిన్యథాతత్త్వం లంబంతే పితరస్తవ। తవ వాక్యముదీర్యంతముత్పతంతి పతంతి చ ॥ నగ్నో ముండః కపాలీ చ భిక్షార్థం క్షుత్పిపాసితః ॥ అంధః శత్రుకులే గచ్ఛేద్యస్తు సాక్ష్యనృతం వదేత్ ॥ పంచ కన్యానృతే హంతి దశ హంతి గవానృతే ॥ శతమశ్వానృతే హంతి సహస్రం పురుషానృతే ॥ వ్యవహారే మృతే దారే ప్రాయశ్చిత్తే కులే స్త్రియః ॥ తేషాం పూర్వపరిచ్ఛేదాచ్ఛేద్యంతే వాగవాదిభిః ॥

ఉద్వాహకాలే రతిసంప్రయోగే ప్రాణాత్యయే సర్వధనాపహారే ॥ విప్రస్య చార్థే హ్యనృతం వదేయుః పంచానృతాన్యాహురపాతకాని ॥

స్వజనస్యార్థే యది వార్థహేతోః పక్షాశ్రయేణైవ వదంతి కార్యమ్ ॥ వైశబ్దవాదం స్వకులానుపూర్వాన్స్వర్గస్థితాంస్తానపి పాతయంత్యపి ॥

ఇతి శ్రీవాశిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬ ॥

సప్తదశోఽధ్యాయః ౧౭.

ఋణమస్మిన్ సన్నయతి అమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥ పితా పుత్రస్య జాతస్య పశ్యేచ్చేజ్జీవతో ముఖమ్ ॥ అనంతః పుత్రిణాం లోకా నాపుత్రస్య లోకోఽస్తీతి శ్రూయతే। ప్రజాః సంత్వపుత్రిణ ఇత్యపి శాపః। ప్రజాభిరగ్నే స్త్వమృతత్వమశ్నుయామిత్యపి నిగమో భవతి। పుత్రేణ లోకాఞ్జయతి పౌత్రేణానంత్యమశ్నుతే ॥ అథ పుత్రస్య పౌత్రేణ బధ్నస్యాప్నోతి విష్టపమితి ॥

క్షేత్రిణః పుత్రో జనయితుః పుత్ర ఇతి వివదంతే తత్రోభయథాప్యుదాహరన్తి ॥ యద్యన్యగోషు వృషభో వత్సాన్ జనయతే సుతాన్ ॥ గోపినామేవ తే వత్సా మోఘం స్యందనమోక్షణమితి ॥ అప్రమత్తా రక్షంతు వైషం సా చ క్షేత్రే పరే బీజాని వాసా జనయితుః పుత్రో భవతి సంపరాయో మోఘం రేతోఽకురుత తంతుమేతమితి।

బహూనామేకజాతానామేకశ్చేత్పుత్రవాన్నరః ॥ సర్వే తే తేన పుత్రేణ పుత్రవంత ఇతి శ్రుతిః ॥

బహ్వీనాం ద్వాదశ హ్యేవ పుత్రాః పురాణదృష్టాః స్వయముత్పాదితః స్వక్షేత్రే సంస్కృతాయాం ప్రథమః తదలాభే నియుక్తాయాం క్షేత్రజో ద్వితీయః తృతీయః పుత్రికా విజ్ఞాయతే అభ్రాతృకా పుంసః పితౄలభ్యేతి ప్రతీచీనం గచ్ఛతి పుత్రత్వమ్ ॥

శ్లోకః ॥ అభ్రాతృకాం ప్రదాస్యామి తుభ్యం కన్యామలంకృతామ్ ॥ అస్యాం యో జాయతే పుత్రః స మే పుత్రో భవేదితి ॥

పౌనర్భవశ్చతుర్థః పునర్భూః కౌమారం భర్తారముత్సృజ్యాన్యైః సహ చరిత్వా తస్యైవ కుటుంబమాశ్రయతి సా పునర్భూర్భవతి। యా చ క్లీబం పతితమున్మత్తం వా భర్తారముత్సృజ్యాన్యం పతిం విన్దతే మృతే వా సా పునర్భూర్భవతి।

కానీనః పంచమో యా పితుర్గృహేఽసంస్కృతా కామాదుత్పాదయేన్మాతామహస్య పుత్రో భవతీత్యాహుః॥ అథాప్యుదాహరన్తి ॥ అప్రత్తా దుహితా యస్య పుత్రం విన్దతి తుల్యతః ॥ పుత్రీ మాతా మహస్తేన దద్యాత్పిండం హరేద్ధనమ్ ఇతి ॥

గూఢే చ గూఢోత్పన్నః షష్ఠః ఇత్యేతే। దాయాదా బాంధవాస్త్రాతారో మహతో భయాత్ ఇత్యాహుః।

అథాదాయాదాస్తత్ర సహోఢ ఏవ ప్రథమో యా గర్భిణీ సంస్క్రియతే తస్యాం జాతః సహోఢః పుత్రో భవతి। దత్తకో ద్వితీయో యం మాతాపితరౌ దద్యాతాన్। క్రీతస్తృతీయస్తచ్ఛునః శేపేన వ్యాఖ్యాతం హరిశ్చంద్రో హ వై రాజా సోఽజీగర్తస్య సోపవత్రైః పుత్రం విక్రాయ్య స్వయం క్రీతవాన్। స్వయముపాగతశ్చతుర్థః తచ్ఛునఃశేపేన వ్యాఖ్యాతం శునఃశేపో హ వై యూపే నియుక్తో దేవతాస్తుష్టావ తస్యేహ దేవతాః పాశం విముముచుస్తమృత్విజ ఊచుర్మమైవాయం పుత్రోఽస్త్వితి తానాహ న సంపదేతే సంపాదయామాసురేష ఏవాయం కామయేత తస్య పత్రోఽస్త్వితి తస్య హ విశ్వామిత్రో హోతాసీత్తస్య పుత్రత్వమియాయ ॥ అపవిద్ధః పంచమో యం మాతాపితృభ్యామపాస్తం ప్రతిగృహ్ణీయాత్। శూద్రాపుత్ర ఏవ షష్ఠో భవతీత్యాహురిత్యేతేఽదాయాదా బాంధవాః ॥

అథాప్యుదాహరన్తి - యస్య పూర్వేషాం వర్ణానాం న కశ్చిద్దాయాదః స్యాదేతే తస్యాపహరంతి ।

అథ భ్రాతౄణాం దాయవిభాగో ద్వ్యంశం జ్యేష్ఠో హరేద్గవాశ్వస్య చానుసదృశమజావయో గృహం చ కనిష్ఠస్య కాష్ఠం గాం యవసం గృహోపకరణాని చ మధ్యమస్య మాతుః పారిణేయం స్త్రియో విభజేరన్। యది బ్రాహ్మణస్య బ్రాహ్మణీక్షత్రియావైశ్యాసు పుత్రాః స్యుస్త్ర్యంశం బ్రాహ్మణ్యాః పుత్రో హరేత్ । ద్వ్యంశం రాజన్యాయాః పుత్రః సమమితరే విభజేరన్నన్యేన చైషాం స్వయముత్పాదితః స్యాత్ ద్వ్యంశమేవ హరేదన్యేషాం త్వాశ్రమాన్తరగతాః క్లీబోన్మత్తపతితాశ్చ భరణం క్లీబోన్మత్తానామ్।

ప్రేతపత్నీ షణ్మాసం వ్రతచారిణ్యక్షారలవణం భుంజానా శయీతోర్ధ్వం షడ్భ్యో మాసేభ్యః స్నాత్వా శ్రాద్ధం చ పత్యే దత్త్వా విద్యాకర్మ గురుయోనిసంబంధాత్। సన్నిపాత్య పితా భ్రాతా వా నియోగం కారయేత్తపసే వోన్మత్తామవశాం వ్యాధితాం వా నియుంజ్యాత్। జ్యాయసీమపి షోడశవర్షాం న చేదామయావినీ స్యాత్। ప్రాజాపత్యే ముహూర్తే పాణిగ్రహణవదుపచారోఽన్యత్ర సంస్థాప్య వాక్పారుష్యాద్దండపారుష్యాచ్చ గ్రాసాచ్ఛాదనస్నానలేపనేషు ప్రాగ్గామినీ స్యాదనియుక్తాయాముత్పన్న ఉత్పాదయితుః పుత్రో భవతీత్యాహుః స్యాచ్చేన్నియోగినీ దృష్టా లోభాన్నాస్తి నియోగః ప్రాయశ్చిత్తం వాప్యుపనియుంజ్యాదిత్యేకే।

కుమార్యృతుమతీ త్రివర్షాణ్యుపాసీతోర్ధ్వం త్రిభ్యో వర్షేభ్యః పతిం విందేత్తుల్యమ్ ॥ అథాప్యుదాహరంతి- పితుః ప్రదానాత్తు యదా హి పూర్వం కన్యా వయో యైః సమతీత్య దీపతే। సా హంతి దాతారమపీక్షమాణా కాలాతిరిక్తా గురుదక్షిణేవ ॥ ప్రయచ్ఛేన్నగ్నికాం కన్యామృతుకాలభయాత్పితా ॥ ఋతుమత్యాం హి తిష్ఠంత్యాం దోషః పితరమృచ్ఛతి ॥ యావచ్చ కన్యామృతవః స్పృశంతి తుల్యైః సకామామభియాచ్యమానామ్ ॥ భ్రూణాని తావంతి హతాని తాభ్యాం మాతా పితృభ్యామితి ధర్మవాదః ॥

అద్భిర్వాచా చ దత్తానాం మ్రియేతాథో వరో యది ॥ న చ మంత్రోపనీతా స్యాత్కుమారీ పితురేవ సా। యావచ్చేదాహృతా కన్యా మన్త్రైర్యది న సంస్కృతా ॥ అన్యస్మై విధివద్దేయా యథా కన్యా తథైవ సా ॥ పాణిగ్రహే మృతే బాలా కేవలం మంత్రసంస్కృతా ॥ సా చేదక్షతయోనిః స్యాత్పునః సంస్కారమర్హతి ఇతి ॥

ప్రోషితపత్నీ పంచవర్షా ప్రవసేద్యద్యకామా యథా ప్రేతస్య ఏవం చ వర్తితవ్యం స్యాత్। ఏవం పంచ బ్రాహ్మణీప్రజాతా చత్వారి రాజన్యాప్రజాతా త్రీణి వైశ్యాప్రజాతా ద్వే శూద్రా ప్రజాతా। అత ఊర్ధ్వం సమానోదకపిండజన్మర్షిగోత్రాణాం పూర్వః పూర్వో గరీయాన్। న ఖలు కులీనే విద్యమానే పరగామినీ స్యాత్।

యస్య పూర్వేషాం షణ్ణాం న కశ్చిద్దాయాదః స్యాత్ సపిండాః పుత్రస్థానీయా వా తస్య ధనం విభజేరంస్తేషామలాభే ఆచార్యాన్తేవాసినౌ హరేయాతాం తయోరలాభే రాజా హరేత్। న తు బ్రాహ్మణస్య రాజా హరేద్బ్రహ్మస్వం తు విషం ఘోరమ్। న విషం విషమిత్యాహుర్బ్రహ్మస్వం విషముచ్యతే ॥ విషమేకాకినం హంతి బ్రహ్మస్వం పుత్రపౌత్రకమ్ ॥ ఇతి ॥ త్రైవిద్యసాధుభ్యః సంప్రయచ్ఛేదితి ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭ ॥

అష్టాదశోఽధ్యాయః ౧౮.

అష్టాదశస్మృతయః

శూద్రేణ బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నశ్చాండాలో భవతీత్యాహుః। రాజన్యాయాం వైశ్యాయామన్త్యావసాయీ। వైశ్యేన బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నో రామకో భవతీత్యాహుః। రాజన్యాయాం పుల్కసః। రాజన్యేన బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నః సృతో భవతీత్యాహుః ॥

అథాప్యుదాహరన్తి - ఛిన్నోత్పన్నాస్తు యే కేచిత్ప్రాతిలోమ్యగుణాశ్రితాః॥ గుణాచారపరిభ్రంశాత్కర్మభిస్తాన్విజానీయురితి। ఏకాంతరద్వ్యంతరత్ర్యంతరానుజాతా బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యైరవచ్ఛిన్నా అంబష్ఠా నిషాదా భవంతి। శూద్రాయాం పారశవః పారయన్నేవజీవన్నేవ శవో భవతీత్యాహుః శవ ఇతి మృతాఖ్యా ఏతచ్ఛావం యచ్ఛూద్రస్తస్మాచ్ఛూద్రసమీపే తు నాధ్యేతవ్యమ్ ॥

అథాపి యమగీతాఞ్శ్లోకానుదాహరంతి ॥ శ్మశానమేతత్ప్రత్యక్షం యే శూద్రాః పాపచారిణః॥ తస్మాచ్ఛూద్రసమీపే చ నాధ్యేతవ్యం కదాచన ॥ న శూద్రాయ మతిం దద్యాన్నోచ్ఛిష్టం న హవిష్కృతమ్ ॥

న చాస్యోపదిశేద్ధర్మం న చాస్య వ్రతమాదిశేత్ ॥

యశ్చాస్యోపదిశేద్ధర్మం యశ్చాస్య వ్రతమాదిశేత్ ॥

సోఽసంవృత్తం తమో ఘోరం సహ తేన ప్రపద్యతే ॥ ఇతి।

వ్రణద్వారే కృమిర్యస్య సంభవేత కదాచన ॥

ప్రాజాపత్యేన శుద్ధ్యేత హిరణ్యం గౌర్వాసో దక్షిణేతి।

నాగ్నిచిత్పరాముపేయాత్ కృష్ణవర్ణాయాః సరమాయా ఇవ న ధర్మాయ న ధర్మాయేతి ॥

ఇతి వాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రేఽష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮ ॥

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ౧౯.

ధర్మే రాజ్ఞః పాలనం భూతానాం తస్యానుష్ఠానాత్ సిద్ధిః భయకారణం హ్యపాలనం వై ఏతత్। సూత్రమాహుర్విద్వాంసస్తస్మాద్గార్హస్థ్యనైయమికేషు పురోహితే దద్యాద్ద్విజాతయే బ్రాహ్మణః పురోహితో రాష్ట్రం దధాతీతి। తస్య భయమపాలనాదసామర్థ్యాచ్చ ॥

దేశధర్మజాతిధర్మకులధర్మాన్ సర్వాన్ వైతాననుప్రవిశ్య రాజా చతురో వర్ణాన్ స్వధర్మే స్థాపయేత్తేష్వధర్మపరేషు దండం తు దేశకాలధర్మాధర్మవయోవిద్యాస్థాన విశేషైర్దిశేత్

ఆగమాదృష్టాభావాత్ పుష్పఫలోపగాన్యదేయాని హింస్యాత్ కర్షణకరణార్థం చోపహత్యా। గార్హస్థ్యం గాం చ మానోన్మానే రక్షితే స్యాతామ్। అధిష్ఠానాన్నో నీహారసార్థానామస్మాన్న మూల్యమాత్రం నైహారికం స్యాన్మహామహస్థః స్యాత్। సంమానయేదవాహనీయద్విగుణకారిణీ స్యాత్। ప్రత్యేకం ప్రయాస్యః పుమాన్ శతం వారాద్ధ్యం వా తదేతదప్యర్థాః స్త్రియః స్యుః కరాష్టౌ మానాధారమధ్యమః పాదః కార్షాపణస్య। నిరుక్తోస్తరీ మానాకరః శ్రోత్రియో రాజపుమానథ ప్రవ్రజితబాలవృద్ధతరుణప్రదాతా ప్రాగామికాః కుమార్యో మృతాపత్యాశ్చ బాహుభ్యాముత్తరశతగుణం దద్యాన్నదీకక్షవనశైలోపమాంగా నిష్కరాః స్యుస్తదుపజీవినో వా దద్యుః। ప్రతిమాసముద్వాహకరైస్తవాగమయేద్రాజని చ ప్రేతే దద్యాత్। ప్రాసంగికం తేన మాతృవృత్తిర్వ్యాఖ్యాతా। రాజమహిష్యాః పితృవ్యమాతులాంశజాపితృవ్యాన్ రాజా బిభృయాత్తద్గామిత్వాదంశస్య స్యుస్తద్బంధూంశ్చాన్యాశ్చ రాజపత్న్యో గ్రాసాచ్ఛాదనం లభేరన్ అనిచ్ఛంతో వా ప్రవ్రజేరన్ క్లీబోన్మత్తాంశజా వాపి ॥

మానవం శ్లోకముదాహరన్తి - న రిక్తకార్షాపణమస్తి శుల్కం న శిల్పవృత్తౌ న శిశౌ న ధర్మే ॥ న భైక్షవృత్తౌ న హుతావశేషే న శ్రోత్రియే ప్రవ్రజితే న యజ్ఞే ఇతి ॥

స్తేనాభిశస్తదుష్టశస్త్రధారిసహోఢవ్రణసంపన్నవ్యపవిష్టేష్వేకేషాం దండోత్సర్గే రాజైకరాత్రముపవసేత్ త్రిరాత్రం పురోహితః కృచ్ఛ్రమదండ్యదండనే పురోహితస్త్రిరాత్రం వా ॥

అథాప్యుదాహరంతి ॥ అన్నాదే భ్రూణహా మార్ష్టి పత్యౌ భార్యాపచారిణీ ॥ గురౌ శిష్యశ్చ యాజ్యశ్చ స్తేనో రాజని కిల్బిషమ్ ॥ రాజభిర్ధృతదండాస్తు కృత్వా పాపాని మానవాః ॥ నిర్మలాః స్వర్గమాయాంతి సంతః సుకృతినో యథా ॥ ఏనో రాజానమృచ్ఛత్యప్యుత్సృజంతం సకిల్బిషమ్ ॥ తం చేన్న ఘాతయేద్రాజా రాజధర్మేణ దుష్యతి ఇతి ॥

రాజ్ఞామన్యేషు కార్యేషు సద్యః శౌచం విధీయతే ॥ తథా తాన్యపి నిత్యాని కాల ఏవాత్ర కారణమ్ ॥ ఇతి ॥ యమగీతం చ శ్లోకముదాహరన్తి ॥ నాత్ర దోషోఽస్తి రాజ్ఞాం వై వ్రతినాం నచ మంత్రిణామ్ ॥ ఐంద్రస్థానముపాసీనా బ్రహ్మభూతా హి తే సదా ॥ ఇతి ॥

ఇతి శ్రీవాశిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯ ॥

వింశోఽధ్యాయః ౨౦.

అనభిసంధికృతే ప్రాయశ్చిత్తమపరాధే సవికృతేఽప్యేక। గురురాత్మవతాం శాస్తా రాజా శాస్తా దురాత్మనామ్ ॥ ఇహ ప్రచ్ఛన్నపాపానాం శాస్తా వైవస్వతో యమ ఇతి। తత్ర చ సూర్యాభ్యుదయతః సన్నహస్తిష్ఠేత్సావిత్రీం చ జపేదేవం సూర్యాభినిర్ముక్తో రాత్రావాసీత్ ॥

కునఖీ శ్యావదంతస్తు కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాత్రం చరిత్వా పునర్నివిశేత్। అథ దిధిషూపతిః కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాత్రం చరిత్వా నిర్విశేత్ తాం చైవోపయచ్ఛేద్ధిధిషూపతిః కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ

చరిత్వా నిర్విశేత్ చరణమహరహస్తద్వక్ష్యామః। బ్రహ్మఘ్నః కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాత్రం చరిత్వా పునరుపనీతో వేదమాచార్యాత్। గురుతల్పగః సవృషణం శిశ్నముత్కృత్యాంజలావాధాయ దక్షిణాముఖో గచ్ఛేత్ యత్రైవ ప్రతిహన్యాత్తత్ర తిష్ఠేదాప్రలయన్నిష్కాలకో వా ఘృతాక్తస్తప్తాం సూర్మిం పరిష్వజేన్మరణాన్ముక్తో భవతీతి విజ్ఞాయతే। ఆచార్యపుత్రశిష్యభార్యాసు చైవంయోనిషు చ గుర్వీం సఖీం గురుసఖీం చ పతితాం చ గత్వా కృచ్ఛ్రాబ్దం చరేత్ ఏతదేవ చాండాలపతితాన్నభోజనేషు తతః పునరుపనయనవపనాదీనాం తు నివృత్తిః ॥

మానవం చాత్ర శ్లోకముదాహరన్తి ॥ వపనం మేఖలా దండో భైక్షర్యవ్రతాని చ ॥ నివర్త్తంతే ద్విజాతీనాం పునఃసంస్కారకర్మణి ॥ ఇతి ॥

సర్వమద్యపానే క్లీబవ్యవహారేషు విణ్మూత్రరేతోఽభ్యవహారేషు చైవమ్ ।

మద్యభాండే స్థితా అపో యది కశ్చిద్ద్విజోఽర్ధవత్॥ పద్మోదుంబరబిల్వపలాశానాముదకం పీత్వా త్రిరాత్రేణైవ శుద్ధ్యతి। అభ్యాసే సురాయా అగ్నివర్ణాం తాం ద్విజః పిబేత్।

భ్రూణహనం చ వక్ష్యామః। బ్రాహ్మణం హత్వా భ్రూణహా భవత్యవిజ్ఞాతం చ గర్భమ్। అవిజ్ఞాతా హి గర్భాః పుమాంసో భవంతి తస్మాత్ పుంస్కృత్య జుహుయాత్। లోమాని మృత్యోర్జుహోమి లోమభిర్మృత్యుం వాసయ ఇతి ప్రథమాం త్వయం మృత్యోర్జుహోమి త్వచా మృత్యుం వాసయ ఇతి ద్వితీయం లోహితం మృత్యోర్జుహోమి లోహితేన మృత్యుం వాసయ ఇతి తృతీయ త్వచం మృత్యోర్జుహోమి త్వచా మృత్యుం వాసయ ఇతి చతుర్థీం మాంసాని మృత్యోర్జుహోమి మాంసైర్మృత్యుం వాసయ ఇతి పంచమీం మేదో మృత్యోర్జుహోమి మేదసా మృత్యుం వాసయ ఇతి షష్ఠీమస్థీని మృత్యోర్జుహోమి అస్థిభిర్మృత్యుం వాసయ ఇతి సప్తమీం మజ్జానం మృత్యోర్జుహోమి మజ్జాభిర్మృత్యుం వాసయ ఇతి అష్టమీమ్। రాజార్థే బ్రాహ్మణార్థే వా గ్రామేఽభిముఖమాత్మానం ఘాతయేత్। త్రిరంజితో వాపరాధః పూతో భవతీతి విజ్ఞాయతే। ద్విరుక్తం కృతః కనీయో భవతీతి।

తదప్యుదాహరన్తి ॥ పతితం పతితేత్యుక్త్వా చోరం చోరేతి వా పునః ॥ వచసా తుల్యదోషః స్యాన్న మిథ్యాదోషతాం వ్రజేత్ ॥ ఇతి ।

ఏవం రాజన్యం హత్వాష్టౌ వర్షాణి చరేత్। షడ్వైశ్యం త్రీణి శూద్రం బ్రాహ్మణీం చాత్రేయీం హత్వా సవనగతౌ చ రాజన్యవైశ్యౌ చ। ఆత్రేయీం వక్ష్యామో రజస్వలామృతుస్నాతామాత్రేయీమాహుః। అత్రేత్యేషామపత్యం భవతీతి చాత్రేయీ। రాజన్యహింసాయాం వైశ్యహింసాయాం శూద్రం హత్వా సంవత్సరం బ్రాహ్మణసువర్ణహరణాత్ ప్రకీర్య్య కేశాన్ రాజానమభిధావేత్ స్తేనోఽస్మి భోః శాస్తు భవానితి తస్మై రాజౌదుంబరం శస్త్రం దద్యాత్తేనాత్మానం ప్రమాపయేన్మరణాత్ పూతో భవతీతి విజ్ఞాయతే। నిష్కాలకో వా ఘృతాక్తో గోమయాగ్నినా పాదప్రభృత్యాత్మానమధిదాహయేన్మరణాత్ పూతో భవతీతి విజ్ఞాయతే॥

అథాప్యుదాహరన్తి ॥ పురా కాలాత్ప్రమీతానామానాకవిధికర్మణామ్ ॥ పునరాపన్నదేహానామంగం భవతి తచ్ఛృణు ॥ స్తేనః కునఖీ భవతి శ్విత్రీ భవతి బ్రహ్మహా ॥ సురాపః శ్యావదంతస్తు దుశ్చర్మా గురుతల్పగః ॥ ఇతి। పతితైః సంప్రయోగే చ బ్రాహ్మేణ వా యోనేన వా తేభ్యః సకాశాన్మాత్రా ఉపలబ్ధాస్తాసాం పరిత్యాగస్తైశ్చ న సంవసేదుదీచీం దిశం గత్వాఽనశ్నన్ సంహితాధ్యయనమధీయానః పూతో భవతీతి విజ్ఞాయతే ॥

అథాప్యుదాహరన్తి ॥ శరీరపాతనాచ్చైవ తపసాధ్యయనేన చ ॥ ముచ్యతే పాపకృత్పాపాద్దానాచ్చాపి ప్రముచ్యతే ॥ ఇతి విజ్ఞాయతే ॥

ఇతి శ్రీవాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౦ ॥

ఏకవింశోఽధ్యాయః ౨౧.

శూద్రశ్చేద్బ్రాహ్మణీమభిగచ్ఛేద్వీరణైర్వేష్టయిత్వా శుద్రమగ్నౌ ప్రాస్యేద్బ్రాహ్మణ్యాః శిరసి వాపనం కారయిత్వా సర్పిషాభ్యజ్య నగ్నాం ఖరమారోప్య మహాపథమనువ్రాజయేత్ పూతా భవతీతి విజ్ఞాయతే ॥ వైశ్యశ్చేద్బ్రాహ్మణీమభిగచ్ఛేల్లోహితదర్భైర్వేష్టయిత్వా వైశ్యమగ్నౌ ప్రాస్యేద్బ్రాహ్మణ్యాః శిరసి వాపనం వారయిత్వా సర్పిషాభ్యజ్య నగ్నాం గోరథమారోప్య మహాపథమనుసంవ్రాజయేత్ పూతా భవతీతి విజ్ఞాయతే। రాజన్యశ్చేద్బ్రాహ్మణీమభిగచ్ఛేచ్ఛరపత్రైర్వేష్టయిత్వా రాజన్యమగ్నౌ ప్రాస్యేద్బ్రాహ్మణ్యాః శిరోవాపనం కారయిత్వా సర్పిషాభ్యజ్య నగ్నాం రక్తఖరమారోప్య మహాపథమనువ్రాజయేత్ ॥ ఏవం వైశ్యో రాజన్యాయాం శూద్రశ్చ రాజన్యావైశ్యయోః।

మనసా భర్తురతిచారే త్రిరాత్రం యావకం క్షీరం భుంజానాధః శయానా త్రిరాత్రమప్సు నిమ్నగాయాః సావిత్ర్యష్టశతేన శిరోభిర్వా జుహుయాత్పూతా భవతీతి విజ్ఞాయతే ॥

ఇతి శ్రీవాసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రే ఏకవింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౧ ॥

సమాప్తేయం వాసిష్ఠస్మృతిః।